



Über dieses Buch

Dies ist ein digitales Exemplar eines Buches, das seit Generationen in den Regalen der Bibliotheken aufbewahrt wurde, bevor es von Google im Rahmen eines Projekts, mit dem die Bücher dieser Welt online verfügbar gemacht werden sollen, sorgfältig gescannt wurde.

Das Buch hat das Urheberrecht überdauert und kann nun öffentlich zugänglich gemacht werden. Ein öffentlich zugängliches Buch ist ein Buch, das niemals Urheberrechten unterlag oder bei dem die Schutzfrist des Urheberrechts abgelaufen ist. Ob ein Buch öffentlich zugänglich ist, kann von Land zu Land unterschiedlich sein. Öffentlich zugängliche Bücher sind unser Tor zur Vergangenheit und stellen ein geschichtliches, kulturelles und wissenschaftliches Vermögen dar, das häufig nur schwierig zu entdecken ist.

Gebrauchsspuren, Anmerkungen und andere Randbemerkungen, die im Originalband enthalten sind, finden sich auch in dieser Datei – eine Erinnerung an die lange Reise, die das Buch vom Verleger zu einer Bibliothek und weiter zu Ihnen hinter sich gebracht hat.

Nutzungsrichtlinien

Google ist stolz, mit Bibliotheken in partnerschaftlicher Zusammenarbeit öffentlich zugängliches Material zu digitalisieren und einer breiten Masse zugänglich zu machen. Öffentlich zugängliche Bücher gehören der Öffentlichkeit, und wir sind nur ihre Hüter. Nichtsdestotrotz ist diese Arbeit kostspielig. Um diese Ressource weiterhin zur Verfügung stellen zu können, haben wir Schritte unternommen, um den Missbrauch durch kommerzielle Parteien zu verhindern. Dazu gehören technische Einschränkungen für automatisierte Abfragen.

Wir bitten Sie um Einhaltung folgender Richtlinien:

- + *Nutzung der Dateien zu nichtkommerziellen Zwecken* Wir haben Google Buchsuche für Endanwender konzipiert und möchten, dass Sie diese Dateien nur für persönliche, nichtkommerzielle Zwecke verwenden.
- + *Keine automatisierten Abfragen* Senden Sie keine automatisierten Abfragen irgendwelcher Art an das Google-System. Wenn Sie Recherchen über maschinelle Übersetzung, optische Zeichenerkennung oder andere Bereiche durchführen, in denen der Zugang zu Text in großen Mengen nützlich ist, wenden Sie sich bitte an uns. Wir fördern die Nutzung des öffentlich zugänglichen Materials für diese Zwecke und können Ihnen unter Umständen helfen.
- + *Beibehaltung von Google-Markenelementen* Das "Wasserzeichen" von Google, das Sie in jeder Datei finden, ist wichtig zur Information über dieses Projekt und hilft den Anwendern weiteres Material über Google Buchsuche zu finden. Bitte entfernen Sie das Wasserzeichen nicht.
- + *Bewegen Sie sich innerhalb der Legalität* Unabhängig von Ihrem Verwendungszweck müssen Sie sich Ihrer Verantwortung bewusst sein, sicherzustellen, dass Ihre Nutzung legal ist. Gehen Sie nicht davon aus, dass ein Buch, das nach unserem Dafürhalten für Nutzer in den USA öffentlich zugänglich ist, auch für Nutzer in anderen Ländern öffentlich zugänglich ist. Ob ein Buch noch dem Urheberrecht unterliegt, ist von Land zu Land verschieden. Wir können keine Beratung leisten, ob eine bestimmte Nutzung eines bestimmten Buches gesetzlich zulässig ist. Gehen Sie nicht davon aus, dass das Erscheinen eines Buchs in Google Buchsuche bedeutet, dass es in jeder Form und überall auf der Welt verwendet werden kann. Eine Urheberrechtsverletzung kann schwerwiegende Folgen haben.

Über Google Buchsuche

Das Ziel von Google besteht darin, die weltweiten Informationen zu organisieren und allgemein nutzbar und zugänglich zu machen. Google Buchsuche hilft Lesern dabei, die Bücher dieser Welt zu entdecken, und unterstützt Autoren und Verleger dabei, neue Zielgruppen zu erreichen. Den gesamten Buchtext können Sie im Internet unter <http://books.google.com> durchsuchen.



This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

H 9585



UN



GENT



igitized by Google

A C T A
ERVDITORVM

A N N O
M D C X C I I

publicata.

*Cum S. Caesarea Majestatis & Potentissimi
Electoris Saxoniae privilegio.*

L I P S I Æ.

Prostant apud JOH. GROSSII Hæredes
& JOH. FRID. GLEDITSCHIUM.

Typis JOHANNIS GEORGI.
A. MDCXCII.

А Т О А
И Н Д И К С
О И И А
И Д Е К С

Содержание
I. Общие сведения
II. Описание
III. Заключение

N. I
ACTA
ERUDITORUM

*publicata Lipsiæ
Calendis Januarii, Anno M DC XCI.*

*HISTORIÆ BRITANNICÆ, SAXONICÆ, AN-
glo-Danica, Scriptores quindecim, ex vetustis Codi-
cibus Manuscriptis editi, opera Thome Gale
Th. Pr.*

Oxoniz, e theatro Sheldoniano, 1691, in fol.

Constant Alphab. 9. pag. 9.

Historiz suæ patriæ, literarum beneficio, ab oblivione vindicanda phures studuerunt Angli, Scoti & Hiberni; & vel inde usque a prima regnorum origine orsi, vel certi definitique temporis ambitum complexi, insigniores suæ gentis res gestas memoriz mandarunt literisque consignarunt. Verum ea fuit tantum non omnium calamitas, ut temporum suorum tenebris involuti, dum a Barbaris regna devastantur, cum iisdem ipsi simul stragem paterentur & interciderent; qui autem non adeo immitti urgebantur fato, in monachorum, Benedictinorum præcipue, claustris asservati delitescerent, & longa nocte premerentur. Quosdam horum in publicam lucem inde protraxerunt, & relicta ab iis historiarum monumenta protulerunt (ut *Jo. Lelandum* taceamus, qui, dicente *Jo. Baleo Cent. VIII de Script. Britann.* cap. 81. exortos seu ab usu remotos, atque adeo in oblivione pene sepultos Britannicos autores solus resuscitavit,) sub finem præterlapsi sæculi & hoc (quod & ipsum ad finem decurrit) sæculo, e Bibliothecarum tenebris veteres Scriptores Anglos eruentes, omniumque conspectui exponentes, ac libros eorum vel integre transcribentes, vel antea editos corrigentes, varias lectiones colligentes, & obscura loca annotatiunculis subinde illustrantes, doctissimi diligentissimique viri, *Matthæus Parkerus* Archiepiscopus Cantuariensis

A

A. 1570

A. 1570, 1571 & 1574. *Hieron. Commelinus* A. 1587. *Gul. Howardus* A. 1592. *Henricus Savilius* A. 1596. *Gul. Camdenus* A. 1602. *Andreas Duchesnius* A. 1619. *Rogerus Twysden* A. 1692. Quas collectiones præclaras meritissimoque æstimandas Seldenus censuit; utpote rerum ante actarum, civilisque inde, tam circa sacra quam profana, disciplinæ liberius & serio eliciendæ amantioribus universis gratissimas acceptissimasque. Neque enim generalem totius regni historiam quisquam cognoscet, qui non res quoq; in singulis provinciis gestas, & populorum ecclesiarumque etiam privatarum historias perspexerit. Quocirca ejusmodi prisca monumenta, quotquot indagare licuit, summo studio congesserunt illustres & patriæ posteritati que consulentes viri, *Robertus & Thomas Cottoni* Equites & Baronetti, *Th. Cromwellus*, *Thomas Howardus* Comes, Comites *Arundellii*, *Jo. Foxius*, *Jo. Bodlens* & alii, bibliothecas instructiores qui adornarunt. Eo forte consilio, ut quia integra gentis Anglorum historia nulla adhuc extat, (nam *Polydorum Virgilium*, ut hominem Italum & in rebus Anglicis hospitem, neque in republica versatum, nec magni alioqui judicii vel ingenii, pauca ex multis delibasse, & falsa plerumque pro veris amplexum, historiam reliquisse, cum cætera mendosam, tum exiliter & jejune conscriptam, censet Savilius) si maxime nonnulli inter autores, quorum scripta collegerunt, non ea dignitate res gestas exposuerint, quam suscepti operis magnitudo postulabat; quod infimæ fortis quidam essent, ac proinde putidis ineptiis & anilibus fabulis rerum gestarum narrationes contaminassent: alii tamen, ab eruditione, prudentia, ingenio & eloquentia instructiores, hos quasi ad manum haberent commentarios, unde peterent, quæ ad contexendam historiam Anglicam integram omnibusque numeris absolutam pertinerent. Hac spe, qua exoriturum perfectæ historiæ istius conditorem confidit, monumenta talia e Bibliothecarum ejus regni arcanis & incarceratione, ut loquitur, deprompta hodie evulgar, disiectosque ac palantes scriptores colligit, & conquisitos voluminibus coarctatos publicæ luci exponit *Thomas Gale*, Oxoniensis Episcopi Joannis Fell crebris hortatibus, & cum moreretur, obtestationibus, ut ineditos rerum Britannicarum scriptores evulgaret, incitatus, Prodiit septem abhinc annis e theatro Sheldoniano ejusmodi volumen, Ingulsi historiam *Croylandensem*, *Petri Blesensis continuationem*, *Chronica Mailrosensis*,

MENSIS JANUARIII A. M DC XCII.

fenſia, Annales Burtonenſes, & Croylandenſis hiftoriae continuationem complexum, in Actis anni 1685 p. 143 a nobis memoratum. Alterum volumen ad ejuſdem inſtituti rationes congeſtum A. 1687 a Galeo divulgatum eſt, quod annales Marganenſes, Thomæ Wikes chronicon, Annales Waverleienſes, Itinerarium Richardi Regis & aliorum in terram Hieroſolymorum autore Gaufrido Vineſalvo, & Walteri Hemmingfort de geſtis Regum Angliæ chronicon continet, in Supplementis Actorum Sect. II p. 108. 109. recensitum.

Proxime præterlapſo anno nova exiit ſylloge, quam tertii voluminis nota inſignire poſſemus, niſi Autori (incertum, quam ob cauſam) aliter eſſet viſum, qui nulla primi voluminis mentione facta, opus hoc ita inſtruxit, ut duabus partibus conſtet, quarum poſterior eos complectatur ſcriptores, qui modo memoratum ſub titulo *ſecundi voluminis Hiftoriae Anglicanae ſcriptorum* A. 1687 editum codicem implent; prior autem quindecim exhibeat vetera monumenta, ex vetuſtis codicibus deprompta, nuperque demum edita, quæ jam enarrabimus.

Primo loco *Gildas* extat monachus & abbas cœnobii Banno-pag. 1.
chorenſis, cognomento *Sapiens* (diverſus a *Gilda Cambrio* poeta inſigni, de quo Gyrald. dial. 5. de Poet. & Baleus Cent. I ſcriptor. Brit. cap. 24. & *Albanio*, de quo idem Baleus Cent. I cap. 50, nec non *Quarto* ſeculi noni ſcriptore, apud eundem Cent. II cap. 21.) ſeculi ſexti ſcriptor. Hujus *de excidio Britanniæ* liber querulus aliquoties antea editus a Cuthberto Tonſtallo, Pol. Virgilio, Jo. Joſſelino, Hier. Commelino & aliis, jam ex antiquiſſimo codice Cantabrigienſi manuſcripto recensitus prodiit, annotatis variis lectionibus, & ſubjecta ejuſdem *epiſtola*, e verbis Sacræ Scripturæ maximam partem contexta, in qua Britannorum vitia caſtigat, & quam atrocia iſti a Saxonum adventu uſque ad tempus illud, quo iſta tradebat, perpeſſi fuerint, acerbe queritur, regulosque Conſtantinum Cadorum, Aurelium Conanum, Vortiporium, Cuneglaſum & Maglocunum hortatur, ut reſipſcant, ne iram Dei gravioſam in ſe concitent. Quos omnes, ſeu duces, ſeu reges, aut regulos quomodo una episto-38.
la increpare potuerit *Gildas*, diſquirat Voſſius Lib. II de Hiſt. Latin. cap. 21, ubi plura de *Gilda*.

II. *Vita S. Wilfridi* Epifcopi Eboracenſis, ab *Eddio*, ſive *Heddo*, cognomento *Stephano*, monacho & præbytero apud Cantios, ſcri-

ACTA ERUDITORUM

pta seculo octavo, quo sub Osrico Northumbriae rege clarus erat. Hanc juxta MSC. codicem Sarisburiensem emaculatam & auctam dedit.

pag. 91. III. *Eulogium Britannia*, scriptum a *Nennio* sive *Ninnio* Ban-
chorensis coenobii antistite, qui seculo septimo, sub Cadroeno, Duce
Britanno, Evangelii doctrinam per Cambrorum fines & Scotiae insulas
disseminavit. Plures ab ipso scriptos libros nominat Balens & Pitse-
us; sed quod variis titulis idem insigniretur liber, totidem commen-
tarios quot epigraphas ab ipso prodiisse, falso existimare istos scripto-
res, censet Galeus: qui ex variis varie corruptis exemplaribus Eulo-
gium hoc sub titulo *Historiae Britonum* nunc evulgavit.

241. IV. *Afferii Menevensis*, Episcopi Sarisburiensis, *Chronicon fani*
Sancti Neoti, sive *Annales*, seculo nono vel decimo scripti: nam diem
obiit A. 909. Is quoque vitam Aelfredi Regis, Tiguri A. 1575 editam,
scripsit, & alios libros, Baleo Cent. II cap. 25. memoratos: eum au-
tem Brianus Tuvynus lib. 2. de Antiqu. Acad. Oxon. p. 143. tantæ cen-
sēt fidei, atque autoritatis, ut nemini unquam suspectus fuisse digno-
scatur.

277. V. *Ranulphi Higdeni* monachi Cestriensis Ord. Bened. *Polychro-
nicon* seculo decimo quarto scriptum, a mundi exortu ad autoris usque
etatem A. 1343 ex ariorū chronicis deperditis contextum, apposita an-
norum supputatione. Sex constat libris, pro numero tum sex dierum
quibus operatus est Deus, tum sex etatum, in quas universa mundi hi-
storia dispescitur. Nec suæ solum gentis, sed & exterarum res gestas
fuerat persecutus: compendio quodam ea complexus omnia, quæ
sparsim & sine ordine apud autores in variis invenerat bibliothecis.
In hac autem editione Galeus resecurit quæ Anglicam non spectant
historiam; ea etiam, quæ ad Normannorum usque tempora scripserat,
tantum exhibuit. Anglicam in linguam transfatum fuisse hoc Po-
lychronicon a Jo. Trevisa, & continuatum ad annum usque 1398, tra-
dit Voss. Lib. III de Hist. Lat. cap. 2.

289. VI. *Gulielmi Malmesburiensis*, monachi Benedictini, Bibliothecæ
Malmesburiensis (a qua cognomen accepit) præfati *liber de antiqui-
tate Ecclesie Glastoniensis*, seculo duodecimo exaratus (obiit enim
A. 1142) ex vetustis membranis Bibliothecæ Collegii Trinitatis apud
Cantabrigienses, nunc primum editus. Quinque hujus præstantissi-

201

MENSIS JANUARIi A. M DC XCII.

mi scriptoris libros *de rebus gestis Anglorum*, duos *Historia novella*, & quatuor *de gestis Pontificum Anglorum*, edidit Henr. Savile, qui præclare admodum de eo sentit, ut ex Præfatione istius collectionis Londini A. 1596 in publicum emissæ colligere licet.

VII. *Vita S. Aldelmi* ab eodem Guil. Malmesburiensē scripta; pag. 337. quam *Antiquitatum Malmesburiensium* nomine citat, & diversum a vitæ Aldelmi narratione scriptum esse existimavit Baleus Cent. II cap. 73. revera autem idem uterque liber est: quem propterea antiquitatum Glastoniensium libris sub titulo Libri V. *de Pontificibus* subjunxit Galeus.

VIII. *Historia Ramesiensis*, sive liber de fundatione & beneficiis cœnobii Ramesiensis, ab anonymo, non ineleganti tamen autore conscriptus. Absolvitur 121 capitibus, quæ continentur partibus tribus: quartam autem, quæ statum & fortunam cœnobii istius ab ingressu Normannorum exponat, nondum inventam sibi Galeus queritur, etsi multum quaesitam. De regibus Ædgaro, Ædwardo, Æthelredo, Ædmondo, Canuto, Haraldō, Hardecnuto, Ædwardo; Sanctis item Dunstano, Osfvoldo, Æthelvoldo; Abbatibus, Ædnotho, Wlffis, Wythmanno, Æthelstano, Ælfrvino; de S. Ivonis reliquiis aliisque varia disserit.

IX. *Historia Elyensis Ecclesiæ*, liber primus a quodam cœnobita istius monasterii seculo duodecimo scriptus, miracula & res gestas S. Æthelvoldi Wintoniensis Episcopi exponit; & qua ratione is emtionibus & donationibus cœnobium istud auxerit, enarrat.

X. Historiæ istius liber secundus, a Thoma monacho istius cœnobii seculo duodecimo scriptus; dedicationem Elyensis Ecclesiæ; ipsi factas donationes; Abbates Brishnodum, Ælfinum, Leofvvinum, Leofricum, Vulfricum; privilegia Ecclesiæ isti ab Ædgaro rege A. 970, & ab Æthelredo A. 974 concessa; reliquias etiam S. Wendredæ virginis in eam translatas describit.

XI. *Jo. Wallingford* Abbatis ad S. Albanum Chronica, Saxonum & Danorum reges Angliam occupantes, & nonnulla sub iis gesta, a temporibus Wortigerni A. 449 ad annum usque 1026 quo Ædwardus confessor regnavit, enarrat.

XII. *Radulphi de Diceto*, Londinensis Ecclesiæ cathedralis ad D. Pauli Decani, historia *de regibus Britonum*, seculo decimo tertio vide-

tur esse scripta. Numerantur in ea XCIIIX Reges a Bruto usque ad Cadvaladrum A. 689 mortuum. Post hunc enim, supervenientibus Anglis, Britones & nomen & regnum perdidisse referuntur, quod duobus millibus & quadraginta sex annis steterat.

pag. 560.

XIII. *De partitione provincie Anglice* in Shiras, Episcopatus & Regna *Anonymi* tractatus e MSC. codice Bibliothecæ Arundellianæ editus est. Shiræ seu comitatus numerantur & recensentur triginta duo; Episcopatus viginti; Archiepiscopatus duo, Cantuariensis & Eboracensis, Gigantibus autem expulsis regnasse dicuntur Reges Britones nonaginta novem, quorum primus fuerit Brutus; Germanici nonaginta sex, quorum primus fuerit Hengistus; Anglici quindecim, quorum primus Alfredus. Particularia vero Angliæ regna ab Hengisti temporibus sex fuisse, præter Britonum regulos, qui residui erant, Carnovallenses & Wallenses Autoris hujus ætate dicti.

565.

XIV. *Joannis Fordun vel Fordon* (nequaquam autem *de Forda* vel *Fordham* qui ab hoc nostro plane alius, cœnobii Fordensis abbas & Johanni Regi ab auriculari confessione, de quo Baleus Cent. 3 cap. 66.) *Scoti-chronicon* sive *Scotorum historia*, seculo decimo quarto scripta. Incipit ab origine mundi, & Scotorum ex Ægypto profugorum Regem quendam *Geythelas* ejusq; filium Hyber (a quo dicta Hybernia) memorat, rationemque transfretationis Scotorum in Albionem insulam exponit lib. primo. Ænæ Trojani abnepotem, Silvii Ascanio geniti filium Brutum, tres filios habuisse, Locrinum, Albanactum & Cambrum, qui Britonum regnū inter se diviserint; responsum audax legatis Julii Cæsaris a Scotis datum; Christi nativitatem; conversionem Scotorum ad religionem Christianam sub Victore I Pont. A. C. 203 narrat libro secundo. De Palladio primo Scotorum doctore & Episcopo, Saxonum invasione, Britonum intestinis dissidiis, Gildæ prophetiis, Arthuro rege, Sancto Columba, Colmanno, Merlino, &c. refert libro tertio. De bellis adversus Pictos gestis, Pictorum & Scotorum regibus, agit liber quartus. De consiliis Macduffi Malcolmō datis, & morte Eduardi liber quintus narrat. Tota autem historia hæc ex Bedæ, Galfridi Monumetensis, & Wilh. Malmesburiensis libris excerpta est.

794.

XV. *Flacci Alcuini* (Alevvini, Alahvini, Albini) poema *de Pontificibus & Sanctis Ecclesie Eboracensis*, scriptum seculo octavo, ex MSC. Cod.

Cod. Remensi primum in lucem productum. Maximam partem ex narrationibus Bedæ est contextum, variaque in eo miracula narrantur, & Sancti ac Episcopi recensentur Gregorius, Paulinus, Osvvaldus, Wilfridus, Cuthbertus, Bosa, Egbertus, Wilbrordus, Johannes, Wilfridus, jun. Egbertus, Baltherus, Echia, Ælbertus, Eanbaldus.

His quindecim vetustatis Anglicæ monumentis Appendicem attexit Editor: in qua præter *Plinii* p. 791. *Ptolemai* p. 735. & *Antoniniani Itinerarii* p. 742. loca de Britannia excerpta, quæ Notis p. 787 illustravit; ex *Notitia Dignitatum Imperii* p. 745. & *Anonymi Ravennatis Geographia* Parisiis A. 1688 edita, ea referuntur, quæ ad Britannia provincias spectant; quorundam etiam Cis-Humbranarum regionum hæc enumerantur p. 748, & Consuetudines ac jura Anglo-Saxonica ex libro censuali *Doomes-day* dicto p. 759. proferuntur: tandem Britanniarum antiqui populi, urbes, flumina, promontoria, ex collectione Gul. Camdeni juxta literarum seriem recitantur p. 779. & Genealogiæ Regum Britannorum ex vetusto Codice, qui *Textus Rossensis* dicitur, deprimæ, p. 792. exhibentur; subiecto locupletissimo indice rerum in hoc Anglicorum monumentorum veterum syntagmate occurrentium.

HET PARISCHE VERBANDHUIJS &c.

id est,

Parisiensis Deligationum Officina, in qua modus quasvis partium corporis fracturas & luxationes deligationum ope restituendi ostenditur, autore Laurentio Verduc, jurato Magistro Chirurgo Parisiensi.

Amstelodami, apud Johannem ten Hoorn, 1691, in 8.

Constat plagulis 20., cum fig. 21.

Quod tibi hic B. L. sistitur scriptum, in Belgicum e Gallico translatum idioma, *Parisius* anno 1689 sub titulo *La maniere de guerir les fractures & les luxations qui arrivent au corps humain, par le moyen des bandages*, altera jamdum vice prodiit. Deligatio enim uti Operationum Chirurgicarum utilissima & frequentissima advertitur, ab ipso

ab ipso *Hippocrate* in *Officina Medici* magni habita: ita post *Galenum*, *Vido Vidio* interprete, biga cumprimis Gallorum, *Marque & Formy*, fascias hactenus modumque easdem singulis corporis nostri partibus rite aptandi accuratius edocuit. Utroque tamen horum superior nunc videtur Noster, dum de fasciis & fasciationibus tum in genere, tum in specie hic agens, non solum fasciarum longitudinem & latitudinem partibus admovendis proportionatas, cum convenienti emplastrorum, spleniorum & ferularum figura exacte describit, ac in Tabulis subjunctis nonnullas earum depingit, sed & deligationibus inutilioribus omiſſis, rationem optimam partes, & vulneratas, & fractas præsertim ac luxatas, cognoscendi, restituendi atque deligandi solícite indigat, variisque hinc inde observationibus illustrat. Fasciam nempe & Simam, tanquam ut magis saltem & minus discrepantes, pro distinctis deligationis simplicis inæqualis speciebus haud agnoscit. Rhomboidem vero, capitis Rhombum, Semirhombum, Scapham, Cancrum, &c. inutilibus deligationibus accenset. Ossa nasi quamvis rarius luxentur, alterutrum tamen eorum in Chirurgo juvene a lapsu dislocatum & a se restitutum annotat. Præter alia vero observari meretur, quod Anchylosin circa genu in puella undecim annorum a vulnere enatam, ac ab aliis Chirurgis pro incurabili reputatam, tam remediis emollientibus, quam deligatione apta felicissime Noster sanaverit: quemadmodum omni quoque industria adhibita, dextrum in Viro sexaginta octo annorum mascule servavit pedem, cum hic ulcere jamjam & carie affectus, a rota porro currus lignis onerati ter transgrediente insigniter vulneraretur, frangeretur & comminueretur, ac ob gangrænam mox supervenientem amputandus aliis videretur. Occasione hac data, ea ligaturæ species nobis commemoranda venit, quam a *Morello* A. 1674 inventam & *Tourniquet* denominatam, Galli in artibus rescindendis horumque aneurismate aperiendo pro hæmorrhagia evitanda solent adhibere, tanto magis quod nemo hactenus eorum, quantum nobis quidem constat, nisi Autor noster & Anonymus ille, qui *l'Art de saigner Paris* A. 1686 in lucem emisit, descriptam eandem exhibuerit. Onne autem artificium ab Operariis plebejis moles compingentibus (*Balleubindern*) sine dubio petatum in eo consistit, ut membro fascia primum circularis supra simile splenium ita applicetur, ut parvum saltem spatii bacillo cuidam recipiendo relinquatur, hinc ipse bacillus fasciæ subiectus circumagatur, usque dum membrum sufficienter undique compressum appareat.

DICTIO-

MENSIS JANUARI A. M DC XCII.
DICTIONAIRE MATHÉMATIQUE, &c.

id est,

Dictionarium Mathematicum, sive Idea generalis rerum Mathematicarum, in qua continentur termini hujus scientiæ aliarumque complurium cum rationibus paulatim ad cognitionem universalem Matheseos ducentibus:

Autore Dn. Jacobo Ozanam Professore Mathematicum Regio Parisiensi,

Amstelodami ad exemplar Parisiense sumptibus Huguetanorum, 1691, in 4. Constat Alphab. 4. plag. 3. & figurarum æn. plag. 6.

Licet Dictionaria alias scribi soleant ordine Alphabetico, clarissimus *Autor* tamen Synopsin hanc suam Mathematicam, terminos Mathematicos ordine materiarum explicantem, sic appellare voluit: terminos autem quasiturum indice adjuyit: gemina hac opera de literis Mathematicis præclare meritus. Tradit ergo primum Ideam quandam generalem, deinde Synopses *Aritmetica*, tam *vulgaris* quam *Algebra* nomine notæ, *Geometria speculativa & practica*, *Cosmographia*, *Spherica & Geographia*, nec non *Nautica* (cujus terminis Gallicis explicandis non exiguam partem libri impendit; a pag. 219 ad pag. 318.) Inde rediit ad *Astronomiam* & eam *Planetariam*, deinde Synopses *Optica*, *Perspectiva*, *Gnomonica*, *Catoptrica*, *Dioptrica*, *Pictura*, *Mechanica*, *Statica*, *Hydrostatica*, *Architectura civilis*, *Architectura militaris* (cui inhæret a pag. 585 ad 640) *Musicaque* subnectit. In præfatione miratur, nullum extare Dictionarium Mathematicum: edidit tamen (ut alia, quæ in certa tantum Matheseos parte versantur, tacuimus) primum aliquod Romæ *P. Viralis*, Vir doctus, qui de stuperrime recudi curavit multo auctius, de quo aliqua consignavimus *Actorum* proximi anni mense *Junio* pag. 301: ex collatione autem hujus & illius, quantum inter utrumque sit discriminis, B. L. facile deprehendet; plurimaque hic, veluti in supplementum, reperiet, quæ frustra in altero illis quaesiverit: inter quæ præcipue memoranda sunt, quæ ex recens inventis non pauca hinc inde interseruit, ex quibus tamen singulariora quædam tantum adnotabimus.

Cum *Autor* præclare versatus sit in *Aritmetica figurata*, quam

B

Diophan.

Diophantus excoluit, quædam non contemnenda hujus generis aspergit. Ita agit de numeris Polygonis, de quadrato Magico (quod etiam *Arnaldus* Analytice tractaverat in novis Elementis Geometriæ). In *Aritmetica practica* notat p. 53 (ex *Hugenianis* observatis) pendulum longitudine passus Geometrici intra horam vibrationes simplices 1846 peragere. Ad *Algebra* meliorem intellectum exempla ad quartum usque gradum Analytice ac synthetice explicata subjicit. Pro incognitis utitur ultimis literis Alphabeti, & pro unitate litera I. De lineis tractans, *Cycloidem* (a Gallis) *Mersenne* tributū dicit p. 96, quam tamen Itali *Galileo* vindicant. Notavit ibidem de *Cycloide*, tangentes duas, unam circuli generatoris, alteram puncti respondentis in cycloide, concurrere in curva, circuli evolutione descripta, a vertice communi circuli & cycloidis incipiente: Cujus curvæ, ut obiter hic dicamus, dimensionem invenit Dn. G. G. L.; quod nempe sit diametrum circuli & arcui ejusdem evoluto tertia proportionalis. Pag. seq. 97. exponitur problema, quod *Autori* proposuerat *Bertetias*, olim Societatis Jesu Poeta pariter & Mathematicus insignis, nunc Abbatis *Berretii* titulo Cardinalis *Bullioei* familiaris; *Autor* autem ad Dn. G. G. L. tunc Parisiis versantem, detulerat: invenire naturam lineæ, quæ describitur extremis radii eousque producti, donec pars extra circumlum sit æqualis arcui circulari, inter hunc radium & punctum fixum in circuli circumferentia sumtum intercepto. Hujus lineæ tangentes & dimensionem aliaque G. G. L. statim dedit, methodumque simul suam huic *Autori* communicavit. Quanquam vero *Autor* nihil de historia ista inventi attigerit, speramus tamen, in magno, quem hic promittit de *Algebra tractatu*, in quem se hujus lineæ uberiorem explicationem differre scribit, suum cuique tributurum. Quemadmodum etiam ejusdem amica communicatione primam ideam æquationum localium ad curvas, intersectione sua problema propositum solventes, ex conditionibus problematis commode ducendas, accepit; eaq; methodo, a *Sluso* maxime promota, in hoc quoque opere (vid. pag. 76, seqq. p. 100, p. 442 &c.) crebro utitur. Agit & in *Geometria speculativa de Conchoide, Cissoide, Paraboliformibus*, de *Cycloide* quam vocat Geometricam, quæ describitur mox circuli, super circuli circumferentia in eodem plano voluti, cujus elegantes proprietates post *Hugenium de Lumine*, & Dn. D. T. in *Actis Eruditorum*, hic exhibentur. Reprehendit Veteres p.

107, & alibi, quod *Conchoide* & *Cissoide* ad inventionem duarum duarum sint usi, quia res præstari possit per Conicas, quæ sunt simpliciores. Interim laudandi sunt veteres, quod eo usque progressi, aditum recentioribus ad meliora præbuere. Recte p. 85 tuetur regulam *Carcesii*, quæ ex numero mutationis signorum numerum radicum verarum definit; demonstrationem tamen ejus (quæ desiderabatur) non dedit. Pag. 90, seq. problemata quædam Numerica solvit per duplices æqualitates *Diophanti*, & per triplices P. de Billy Jesuitæ, explicatas in *Diophanto* hujus *redvivo*. In pag. 99 & seq. explicat lineam a Dn. D. T. inventam, quæ describitur, radium unum extremum quadrantis in quocunque æquales inter se partes secando, & arcum quadrantis in totidem etiam inter se æquales, & per divisiones radii ducendo normales ad radium, per divisiones autem quadrantis parallelas radio; intersectionibus rectarum respondentium curvam designantibus. Dixerat Dn. D. T. spatium hac curva & radiis inter se normalibus contentum, esse ad quadratum radii, ut radius ad circumferentiam; aliam præterea elegantem hujus lineæ proprietatem dederat, quod solidum dicto spatium, circa radium qui dividitur tanquam axem voluto, genitum, sit dimidium cylindri circumscripti: hæc theoremata ejus verissima esse compertum habemus, certique sumus, exactam eorum demonstrationem (quam *Autor* circa prius desiderat) dubiique (quod *Idem* circa posterius hic movet) resolutionem, si pretium operæ foret, daturum Nobilissimum inventorem. Lineas quæ habent punctum flexus contrarii p. 106 vocat irregulares. Laudat p. 127 Dn. Abbatem de *Lanion*, quem in Theologia pariter & Mathesi excellere ait, qui in *Diario Eruditorum Parisino septimo Anni 1690*, dederit generationem communem sectionum Conicarum, per motum rectæ sibi semper parallelæ; uniformiorem generatione a Pensionario de *Wit* olim explicata.

In *Cosmographia* p. 144, 145, Tabulam *Cassini* exhibet, completentem maximam, mediam ac minimam Planetarum distantiam a terra; & p. 153 ejusdem Tabulam Revolutionum 5 Satellitum Saturni; & p. 382 tam Jovialium quam Saturniorum. Agit & paucis de Meteoris; & in *Astronomia* de *Chronologicis* terminis tractans, speciationem circa periodum Julianam p. 183 exhibet praxin P. de Billy, datis trium Cyclorum numeris invenire numerum respondentem periodi Julianæ

Julianæ. Ex *Cassini* observatis refert p. 159, quasdam stellas fixas per tubum dividi in duas circiter æquales & suis diametris distantes, ut primam Arietis, & eam quæ est in capite præcedentis Geminorum: esse & plane triplas aut quadruplas, ut quasdam Plejadum, & mediam gladii Orionis. Et p. 154, *Cassinum* observasse Nebulosam inter Canem majorem & minorem, quæ satis elegans sit, si per tubum spectetur. Post theoriâ Planetarum recepto more per circulos traditam, attingit p. 435, sequ. hypothesein quandam *Cassini*, qui loco Ellipsisum *Kepleri* introduxit lineam quandam Ellipsoeidem seu Ellipsi cognatam, quam aptiorem judicat. Nempe res paucis huc redit: Axis major Ellipsoeidis Planetariæ a Sole immoto tanquam foco dividatur in duas partes, quæ utique inter se rationem habebunt distantiarum maximæ ad minimam: idem fiet in altero foco. Cum vero in Ellipsi communi summa rectorum, a puncto curvæ ad duos focos ductarum, æquetur axi majori; hic contra, rectangulum sub his duabus rectorum æquatur rectangulo sub maxima & minima distantia. Motum autem Planetæ concipit tanquam compositum ex circulari & recto, respectu ejus foci qui a Sole est diversus, & qui debet esse centrum mediæ motus; ea lege, ut motus circularis sit æqualis, seu æquales semper angulos radiorum ad centrum absolvat, perinde ac si Planetæ esset in radio quodam solido circa centrum moto. Unde ipsa velocitas realis circa centrum hoc (a Sole diversum) circulandi erit in ratione distantiarum Planetæ a centro, seu reciproce in ratione distantiarum Planetæ a Sole, Sed celeritas qua Planetæ recedit a centro hoc, seu foco mediæ motus, determinatur ex ipsa lineæ naturâ. Solem vocat focum veræ motus. Distantiam Solis & centri Ellipsoeidis (seu circuli Eccentrici) vocat Eccentricitatem simplicem; distantiam focorum, Eccentricitatem duplicem. Recta a Planetæ ad centrum mediæ motus dicitur linea mediæ motus; ab eodem ad Solem, linea veræ motus. Angulus lineæ veræ motus ad axem dicitur Anomalia mediæ; Angulus lineæ ad centrum Eccentrici a Planetæ ductæ ad axem, Anomalia æquata; Angulus lineæ veræ motus ad axem dicitur Angulus ad Solem, qui invenitur, si ab anomalia mediæ, ex tabulis cognita, detrahatur angulus, quem comprehendunt lineæ veræ & mediæ motus, qui dicitur æquatio absoluta, & qui cognoscitur in triangulo, data basi opposita (distantia focorum) & angulo uno ad basin (quem linea motus mediæ facit ad axem, & qui est complementum anomalie mediæ ad 2 rectos)

rectos) & rectangulo comprehenso sub lateribus, (linea motus mediæ & veri) quod est semper idem, adeoque datum. Itaque Autor hor-
tatu *Cassini* solvisse se ait hoc problema: In triangulo data basi, uno
angulo ad basin & rectangulo sub lateribus invenire Triangulum,
quod problema invenit esse solidum, & aliquot modis per Conicas sol-
vit. Exhibet quoque ejus Calculum Analyticum, quem dedit Domi-
nus *de la Roche*, Consiliarius Parlamenti *Gratianopolitani*. Atque
hæc quidem de primariis Planetis: quod vero ad secundarios attinet,
qui circa primarios volvuntur, & cum primariis circa Solem, ut factæ
Luna (tanquam Satelles Terræ) itemque Satellites Jovis & Saturni,
Dn. *Cassinus* (p. 452, 453) concipit Planetam primarium tanquam cen-
trum motus mediæ Satellitis, seu ut unum focum, & Solem, ut alterum
focum, ita ut similiter vertigo circa Planetam primarium sit æquabilis,
adeoque æqualiter crescat circulatio realis pro distantia a Planeta pri-
mario, id est, ut ejus velocitas sit reciproce ut distantia a Sole. Qui
motus deinde videtur cum motu ipsius Planetæ primarii componi de-
bere. Sed optandum est, ut ipse Dn. *Cassinus* sententiam suam pleni-
us exponat.

In *Opticis* hoc problema a *Buotio* quondam propositum solvit
p. 459: invenire punctum ex quo tres rectæ unius partes datæ appare-
ant æquales, seu (quia quæ sub æquali angulo videntur, apparent æ-
qualia) invenire punctum ex quo ductis ad data quatuor rectæ puncta
rectis anguli ad punctum quæsitum sint æquales. E occasione æqua-
litate angulorum incidentiæ & reflexionis, solvit hoc problema: inve-
nire punctum in parallelogrammi rectanguli uno latere tale, ut si ex
puncto dato in ipsum quæsitum feratur mobile vel radius, atque inde
reflectatur in latus contiguum, ab hoc demum reflectatur ad punctum
aliud datum. Et p. 485 tractat problema *Alhazeni*: dato puncto o-
culi & objecti invenire punctum speculi spherici, ubi videtur pun-
ctum objecti; quod etiam ab *Hugensio* & *Slusio* variis modis fuit constru-
ctum. Et p. 502 exhibet demonstrationem theorematis, quod *Car-
tesius*, de Iride loquens, obiter innuerat. In *Mechanicis* quædam
de motu aquarum inserit ex *Mariotto*. In *Militariibus* notat p. 590,
Vaubanum non refugere latus polygoni exterioris 266 hexapedarum
(toises) ita ut linea defensionis circiter sit 150. Nam si cum Batavis
hæc ad 120 restringatur, fieri propugnacula nimis parva. Nihilominus
B 3 tamen


tamen Autor eam 120, hexapedarum, & latus Polygoni interioris ejusdem circiter magnitudinis assumit. Cæterum 23 hexapedas dat collo dimidio in triangulo, 24 in quadrato, & sic porro, donec in decagono fiat 30 hexap. quæ magnitudo deinceps non amplius augetur. Alæ tribuit 12 hexap. in triangulo, 16 in quadrato, & sic porro, donec in decagono excrescat ad 40 hexaped. quæ magnitudo & in sequentibus polygonis retinetur. Angulum alæ cum chorda per lineam ex centro figuræ eductam determinat. In *Architectonicis*, p. 163, solvit problema a Vitriario sibi propositum, quivolebat figuram hexagonam irregularem compositam ex quadrato & duobus triangulis æquilateris super oppositis quadrati lateribus constitutis dato triangulo æquilatero æqualem, seu plus vitri non poscentem, sive quod idem est, trianguli æquilateri dati conversionem in talem figuram. Subjicitur postremo amplius Index Terminorum Alphabeticus, eo magis necessarius, quod in ipso Opere (ut in *Nauticis*) termini non semper juxta constantem doctrinæ ordinem sunt collocati.

JOH. CHRISTOPHORI WAGENSEILII
de re monetali veterum Romanorum Dissertatio
academica.

Aldorfii Noricorum excudit Henr. Meyerus, 1691, in 4. Conf. plag. 13.

Qui numos Romanorum veterum singulares illustrarunt *Spanheimium, Norisium, Rainssantium, Malinetum, Eggelingium, Begerum, Seidelium, Sperlingium, Graverolum*, alios, in Actis his Eruditorum commemorari hic illic videas. Nunc aliquem, qui de re monetali generatim commentatus est, illis jungimus. Est is *Job. Christophorus Wagenseilius*, JCrus & Philologus Altorfensium clarissimus & nobis etiam alias ex merito laudatus. Viginti autem & quinque capitibus complexus est, quæ de hoc argumento dicere voluit,

c. 1,

Post etymologiam & definitionem *Monete*, refert, uti in vicem permutationis rerum præcis mortalibus usitata successerit, originemque calumnie Judæis impactæ, quod sanguinis Christianorum avidi sint, ex homonymia vocis , quæ & sanguinem & pecuniam significat, obiter accersit. *Monetam* inter Numina cultam apud Romanos, tum *Arnobii Ovidii*que, tum numismatum autoritate probat. Refellit

2,

MENSIS JANUARIi A. M DC XCII.

15

fellit eos, qui mundo antediluviano usum signati æris, argenti, auri tribuunt. Eaque occasione narrat, Leonem X P. R. imagines clarorum virorum ex numis per Andream Fulvium in libello inscripto: *Prontuario delle medaglie*, representari curasse. Recusum hunc non tantum Romæ sub Clementis VII & Pauli III quoque Pontificatu, sed & in Germania ac Gallia, ac sigillatim Lugduni A. 1553 apud Wilhelmum Rovillium, in qua editione sciolus quidam numos etiam Adami, Evæ, Noachi, Semi, Chami & Japheti ex cerebro suo adjecerit. An Thara primus monetæ inventor fuerit, incertum esse ait; Abrahami tamen ævo jam in usu eam fuisse, non Talmudistarum solum, sed & Scripturæ dictis comprobatur. Multas gentes pecuniam nullam in emtione venditioneque adhibere dum observat, ex Renati Francisci *Essay des Merveilles de la Nature* c. 29. notare cum primis jubet, gentes dari, quæ in rebus emendis non nisi majorum suorum ossibus utantur; eaque tanto majorem æstimationem accipere, quanto honoratior & rerum gestarum magnitudine celebrior fuerit is, cujus corporis olim fuere membra. Tempore Trojani belli monetæ nondum usum receptum, ex Homero evincit. Numis *Amynta*, tertii Macedonum Regis, nullos antiquiores hodie comparere asseverat. *Zecca* & *Zecchini*, quorum illud officinam monetariam, hoc aureos Venetos *Italice* significat, a *Cyzico*, insignibus officinis monetaribus celebri, derivat. Dixerat *Carolus Patinus*, integras series Regum imperii Græcanici et numis haud suppetere. Dubitat *Wagenseilius*, quia *Peireskius*, teste *Gassendo*, seriem *Seleucidarum* contexuerit. Potuisset quoque *Vailantiam* in partes vocare, qui forsitan majorem, quam *Peireskius*, numerum id genus numerorum collegit, in eo tantum infelix, quod in nullum *Seleuci V* numisma inciderit. Romanos a Græcis monetam cudere didicisse, Noster opinatur. Et Janum quidem primitus æra signasse, *Macrobio* creditur; hunc imitatum Numam, author est *Tranquillus* apud Suidam. Sed quum pastoritio populo parum adhuc æris esset, scorteis & ligneis assibus Regi illi utendum fuit in congiario distribuendo, quod ex *Eusebii* chronico liquet. Postquam dein Tullus Hostilius omnes Albanorum opes Romam transtulisset, & Priscus duodecim Thusciz populos subegisset, abunde æris adepti sunt Romani, armis & numis parandis. De nomine & pondere tum primo, tum sæpius imminuto assis *Wagenseilius* proximo loco agit, &

3.

4.

5.

6.

inter

- inter cætera monet, nullos *librales asses* hodie superesse, bene tamen
 7. minores. Recenset porro æris vulgaris genera, *Hepaticum, Cyprium, Sallustianum, Livianum, & Marianum* seu *Cordubense*, itemque numos superstites ex ære *Corinthiaco*. Observat, *Septimii Severi* tempore *plumbum* æri admisceri cœpisse, quod pateat e guttulis plumbeis, ex
 8. æneo numo igni imposito undiquaque prorumpentibus. De æreis illis grandioribus, quos *Medalliones* vocari mos est, dum agit Noster, notat Italis proprio nomine *Medaglioni Crotoniati* appellari, idq; vocis corruptum esse suspicatur ab imperitis doctorum antiquariorum auditoribus e Græco *Κροτωνι* *voῦσφωατα*, quod est, *simbricata numismata*. *Κροτωνι* enim vel *Κροτωνος* *simbrica* est. Habent nimirum ex his numis aliqui *limbum*, ærei ex aurichalco, aurichalces ex ære,
 9. Ab ære transitum facit Autor ad *argentum*, ubi *denarii, quinarii, sestertii & sestertium, libella, semibella, terancii, nami* (proprie in argentum quadrantis) vocabula explanat. Defendit heic *Plinium* adversus commentatorem Dalecampium, qui reprehenderat dicentem l. XXI c. ult. *denarium esse drachmam Atticam sive medicinalem*. Octo autem ejusmodi drachmæ efficiunt unciam Romanam, cum tamen septem denarios unciam olim effecisse, certissimum sit. Commodè itaque probat *Wagenfeilius*, *Plinium* h. l. loqui de levioribus sui temporis denariis, & *Savotum* testem adducit, qui ponderando addidit, inde ab excessu *Neronis* pondus denariorum imminui occœpisse. Unde idem *Plinius* l. 33. c. 9. scribat: *Alii e pondere (Denarii) subtrahunt; cum sit justum, LXXXIV (denarios) e libris (singulis) signari*. Sic nempe, si libra constet denariis *LXXXIV* sive drachmis *communibus*, uncia exhibebit denarios septem. At si uncia octo denarios leviores drachmas *medicinales* complectatur, libra erit denariorum *XCVI*. Hinc *Fannius*:

Centum hæ sunt drachmæ; quod si detraxeris istis

Quatuor, efficies hanc nostram denique libram.

10. De argenti apud Romanos signati bonitate non semper eadem, postmodum differit Autor, numerumque bracteatorum, (ubi bracteis duabus argenteis vilis metallum includitur,) artificium non intercidisse probat exemplo *Phil. Henr. Mülleri*, civis Augustani, cujus numi stannei argentati elegantissimi sane sunt, ac oculos facile fallere possent, ut argenteos crederes, si nullam velles ponderis habere
 ratio.

rationem. *Serratorum, bigatorum, quadrigatorum, victoriorum* numerorum voces dein exponuntur, & MXXXVII in univcrsum numismata Consularia hodie extare, observatur. Mox ubi de aureis sive solidis numis, itemque de officinis moneta, *Triumviris monetalibus, Procuratoribus aut Præpositis moneta*, itemque ratione veteribus usitata flandi feriendis, unum idemque numisma, ab aliis viris doctis pridem occupata repetiisset Wagenfeilius, quæstionem ventilat: *num extent duo Romanorum numi per omnia similes, & qui ex eadem matrice prodierint?* Negarat eam *Carolus Patinus*, pro infallibili signo capiendum dictitans, si duo ad amissim similes reperiantur, alterutrum esse suppositum & ad veteris imitationem effectum. Affirmaverat *Æneas Vicius*, a *Deciano* duos, tres, quatuorve per omnia similes conquisitos memorans. Addit Noster, impossibile esse, ut numus novus exactissime prototypo respondens effingatur; id quod ope circini minus accurate, certius seta equina ligillo recurvato adaptata demonstrari possit.

c. II.
12.
13.

Meminit inde moris, a C. Julio Cæsare inveci, ut Principis vultus publica moneta repræsentaretur, quo honoris genere soli Dii Deæque, & in his Roma æterna, affici sueverant antea. Post Augustum ait Cæsares sibi soli jus auri argenti que signandi vindicasse, Senatui æris tantum procudendi potestate relicta. Hinc plerisque æreis numis notam S. C. impressam cerni, quæ literæ in aureis argenteisque *neutrquam* appareant, imo ne quidem in istis quibus inscriptum: S. P. Q. R. OB. CIVES. SERVATOS, qualem *Galba* possideat. Hoc manifestum indicium esse, nullos tales Senatus autoritate post Cæsarem fuisse excusos. Excipit tamen Trajanum, in cujus aureis quoque & argenteis numis, etsi literæ S. C. ibi non reperiantur, creberrime nihilominus occurrat inscriptio S. P. Q. R. OPTIMO PRINCIPI. Quæ dum in chartam conjicimus, memoriam subeunt numi non uni auri, quorum notitiam debemus illustrissimo Comiti Francisco Medlobarbo Birago:

14.

NERO CAES. AVG.

PONTIF. MAX. TR. P. V. P. P. EX. S. C.

fol. 92.

A. VITELLIVS GERM. IMP. TR. P.

S. C.

fol. 105. ex Patini Suetonio f. 367.

HADRIANVS AVGVSTVS.

COS. III. S. C.

fol. 183.

C

Tace-

Tacemus alios ex eodem colligendos. Non tamen, qui & illum la-
tuit, aureum primæ magnitudinis, cujus prorsus caput velatum exhibet,
illudque quidem, ut ex ductibus faciei criniumque suggestu patuit,
Faustina junioris, inter Deas a marito M. Aurelio Antonino relatæ,
cujus nomen proprium non erat adjectum, sed longe augustius, nempe
PIETAS. In averfa sedet Dea, dextra victoriam, ut videbatur, si-
nistra hastam tenens, adscriptis nomine VESTA ac, (quod præcipue
notandum ducebamus, cum insignis ille numus a Viro quodam Con-
sultissimo inspiciendus nobis non ita pridem concederetur,) *lucris istis*
S.C. quas in aurea sane seculi illius moneta rarissime offendas.

- c. 15. Sed ad Wagenfiliam revertendum est. Præter Imperatorum
vultus, eorum etiam uxores, soboles, imo & amicos, in pecunia publica
conspici, peculiari ix capite persequitur.
16. Proxime sequenti de Colo-
niarum & municipiorum numis, & quomodo ars sculptoria ac mone-
talis, ab Augusto inde usque ad Alexandrū Severum, floruerit, deinceps
vero rudis plane ac impolita evaserit, nonnulla memoriæ prodit. Li-
teras XP sibi invicem insertas, ipsamque *Christi* Servatoris iconem in
numis Christianorum reperiri ostendit.
17. Scutulata *Helena*, Constan-
tini matris, numismata a superstitionis Græculis maximi æstimata, ex-
plodit ac *vobiscas* postulat. Numos vultu Imperatorum notatos re-
rum emendarum instrumentum fuisse, liquido probat, contra *Seba-*
stianum Erizzum; ex l. 1. C. de vet. num. pos. & cap. 20. Pragmat. Sancti.
19. *Justin.* itemque *Leonis VI Imp. Nov. 52.* Hinc in laudes jucundi pa-
riter ac utilis studii rei numariæ veteris digreditur, ad illustris *Spanhemii*
opus de Ulsæ & præstantia numismatum, lectorem remittens, simulque
duos Norimbergensium Senatores ex merito celebrans, *Carolus* puta
Welsperum & *Johannem Paulum Ebnerum*, quos & amplissimos the-
saurus hujusmodi deliciarum eruditarum congestisse, ac earum in-
terpretatione felicissime defungi, ne nos quidem ignorare sivit fama
publica.
21. 22. Inire dehinc docet *æstimationem* aureorum & argentæorum
numorum, secundum valorem *materia*; enumerat etiam dotes mone-
tæ *ænea*, quæ in gazophylaciis literatorum reponi mereatur. Exem-
pla refert illorum, qui care emerunt numos æneos, ac in his *Job. An-*
drea Averoldi, qui teste *Aenea Vico*, aureos XXX expenderit, ut Com-
modi æreo numismate cum simulacro Martis pacifici, itemque duca-
tos LX, ut alio, in quo Commodus Herculis schema induit, potiretur.

Quæ

Quæ tamen expensæ minus admirationem merentur, quam, si vulgatz traditioni fides habenda, quod Heraclii numisma Magno cuidam Duci Hetruriz septem coronatorum millibus constitit. Dum catalogum texit Imperatorum & Tyrannorum, quorum numi rarius occurrunt, merito *Othones & Pescennios ex ære* omnium rarissimos esse prædicat. Othones nempe æneos revera in orbe existere, negare non audeat, ex quo, qui id olim negarat, Chiffletius palinodiam cecinit, & Patimus cum aliis magni nominis antiquariis sententiam affirmantem calculo suo extra dubium posuit. Subnectit modos perpurgandi numos a rubigine, itemque rite distinguendi adulterinos a veris. Sed nimium jam prolixi fuimus. Ipsum ergo Autorem adis, qui & soliditate rerum, & verborum elegantia, non allicit modo, sed & detinet lectorem, nec dimittit facile, antequam ad calcem libri pervenias. Unicum paradoxum excerptere adhuc juvat: *Esti* (inquit) *ridiculum hoc quibusdam videbitur, non ludimus tamen, sed serio opinamur, olfactu etiam eum, qui sagax nasum habet, novos numos a veteribus discernere posse. Sic enim Martialis l. 9. epigr. 60:*
Consuluis naves, an olerent æra Corinthon.

THE BETOVERDE VVEERELD.

id est,

Mundus fascinatus, sive, accurata excusio sententiæ vulgaris de Spirituum natura, viribus, functionibus & officiis, itemque operibus abs hominibus eorum ope peragi solitis; quatuor libris suscepta a *Balthasare Bekkero*,
 S. S. Theol. D. & Ecclesiastæ Amstelodamensi;

Amstelodami, apud Danielem van den Dalen, 1691, in 4. Plag. 56.

PRodiere secunda vice libri duo priores e quatuor illis, quos publica luci destinavit Autor jam toto forte orbe literario notissimus, omni studio id agens, ut quicquid hæctenus de Angelis bonis & malis eorumque sapientia aut calliditate, itemque potentia & operationibus circa homines, non a vulgo solum, sed & eruditissimo quovis creditum, ac e Scriptura sacra probatum fuit, id omne impugnet atque destruat.

struat. Gravem proinde censuram apud, ut accepimus, suos incurrit, qui habitæ Edami synodo die decimo Augusti anni 1691, libros priores supprimendos judicaverunt ob falsas & scandalosas, quas contineant, opiniones, editionem quoque reliquorum duorum, quorum spem fecerat, prohibuerunt, & quid de ipsomet Bekkero statuendum esset, arbitrio ac decisioni Senatus Amstelodamensis ecclesiastici commiserunt.

LIB. I.

C. I.

Sub initium Operis *Bekkerus* gravitatem, utilitatem & necessitatem disquisitionis hujus, una cum ejusdem methodo, exponit, prœmittitq; libro *primo* se acturum de opinionibus & actionibus populorum omnium temporum, terrarum, religionum, circa Deum & Spiritus bonos malosve; *secundo* libro excussurum ea, quæ de Spirituum potentia & operibus e Scriptura afferri possunt; libro *tertio* artes hypothese de Spirituum viribus nixas, incantatorias puta, divinatorias & hujus generis alias, explosurum; *quarto* denique exploraturum, quid in hisce doceat testeturq; experientia.

2.

Recenset dein, e scriptoribus Græcis & Latinis, sententias veterum gentilium de Diis; Dæmonibus ac Heroibus; Ideis Platoniciis, Intelligentiis Aristotelicis, Geniis, Manibus, Lemuribus; hinc ortas divinationes astrologorum; haruspicum, augurum; itemque incantationes magicas. Similia dogmata & ritus monstrat in hodierno gentilismo, e. g. Europæorum Septentrionalium, Finnorum, Lapponum,

3.

Samogitarum; Asiaticorum, Japonensium, Peguanorum, Sinensium;

4.

Africanorum tandem & Americanorum. Mox quantum convenient

6-10.

disconveniaturve inter se invicem Pneumatologiæ veterum ac moder-

II.

norum gentilium, instituta utriusque collatione, edocet. Nec Judæorum veterum recentiorumque opiniones de angelorum bonorum

12. 13.

essentia, ordinibus, &c. malorumque origine, ut & *Gilgul* sive trans-

14.

migratione animarum humanarum in diversa corpora, reticet; quem-

15.

admodum etiam Muhammedanorum placita ex eo luculenter cognoscere licebit. His præmissis, Patres Ecclesiæ primitivæ prioribus quinq;

16.

seculis, ante Papismi & Muhammedismi incrementa florentes adducit, de Angelis bonis & malis differentes, ac quasdam e Gentilismo opi-

17.

niones successu temporis repetiisse adfirmat. Cumque Exorcismum in ecclesia prisca partim improbatum, partim approbatum conside-

rasset, comparat allegatas Judæorum, Muhammedanorum & Christianorum

norum

norum opiniones inter se invicem. Istarum omnium confluxum in *Manichæismo* deprehendi, ac ex hoc fonte communissimas de Angelis malis opiniones profluxisse, asserit. Refert, e Gasparo Schotto cum primis, quid Pontificii credant de Angelorum B. & M. numero, ordinibus, sapientia & potentia, & speciatim de malorum *virtutibus* & operibus miris, de spectris, & obsessioe corporali, de magia & incantatione; de remediis, tum indubiis, fide & precibus, tum controversis inter nos ipsosque, reliquiis nempe sanctorum, signo crucis, aqua lustrali, agno Dei cereo, invocatione nominis Jesu & Mariæ; itemque de inquisitionibus in sagas criminalibus, earum probationibus per ignem, aquam & stateram, poenisque capitalibus. Enarrat deinde sententiam Protestantium, tam Lutheranorum, ad Pontificios propius accedentium, quam Reformatorum, tam vulgi, quam eruditorum. Ex his aliquos tantum non omnia credere observat, quæ vulgus credat, ut *Jacobum I Magnæ Britanniæ* ege m n *Dæmonologia*, ac *Daneum* in *Sortiariis*; alios omnia fere rejicere, ut *Reinoldum Schottum* Anglum, & *Antonium van Dalen* libro de *Oraculis*. Cæteros medium tenere, ut *Wierum*. Collatis sententiis istis, primo Protestantium & Pontificiorum, deinde omnium Christianorum, Judæorum, Muhammedanorum & Gentilium, earum consensum atq; dissensum ob oculos ponit. Sub finem libri, communem Christianorum, in primis Protestantium, de Satanæ potentia opinionem, non e Scripturæ vel Naturæ lumine, sed e præjudiciis a prima infantia impressis, ætate vero adultiore crescentibus, ac confirmatis in scholis trivialibus & academiis, natam asseverat.

LIBRO II ante omnia, ut quæstionis status rite formetur, docet, quousque Ratio a Scriptura S. viam nobis heic monstrare possint; vocabula etiam *corporis* & *spiritus* in antecessum exponit. Cognitionem animæ & corporis perducere probat ad cognitionem Dei, hujusque perfectionem inferre ejusdem unitatem. Nulla ratione evinci, dari Dæmonas aut Semideos. His enim opus non esse vel ad regendum mundum, vel ad complendum spatium aereum. Qua occasione distinctionem præsentis in repletivam, definitivam & circumscriptivam refutat. Esse Spiritus, constare fatetur ex anima humana ejusque immortalitate e lumine naturæ cognoscibili. Quicquid extra Scripturam de statu animæ post mortem dici solet, id omne a sana ratione partim falsitatis, partim incertitudinis argui, v. g. de *Gilgul* Judæorum

c. 18.

19. f.

22.

23.

24.

L I B. I.

c. 1.

2.

3.

4.

5.

- c. 6. dzorum & *μετεψυχώσεσ* Pythagoræorum. E sola ratione demonstrabile non esse, Angelos, h. e. Spiritus alios præter animam nostram, existere. Ipsam Scripturam de natura & origine Angelorum non adeo multa differere, neque ullibi id facere absolute, sed semper in respectu vel ad Deum, cui ministrant, vel ad fideles, quos protegent. Hinc reprehendit Theologos, tempus creationis Angelorum, causam lapsus Satãnici ac ferme tempus etiam definiẽtes, item in apparitionibus quibusdam Angelorum præludia incarnationis Christi aut probationes mysterii SS. Trinitatis quærentes. 8. Ortum & statum malorum Angelorum paucis, sed perspicue satis, Scripturam tradere, Bekkerus ait. Nempe quod Diabolus ab integritate concreta descendit, id Christum dicere *Job. VIII 44.* & Johannem *1. Epist. III. 8.* quodque plures cum illo Spiritus lapsi sint, liquere e *Matth. XXV, 14.* unde simul constet, Diabolo & angelis ejus paratum esse ignem æternum, in quem quamprimum peccarunt, illico conjecti fuerint, ibique detineantur, catenis infernalibus. Neque enim demonstrari posse, ullam gratiam lapsis Spiritibus a Deo factam esse, sive ad conversionem eorum atque reconciliationem, sive dilationem aut mitigationem pœnæ. 9. Notitiam quidem rerum divinarum humanarumque concedendam monet, ob *Matth. XVIII, 10.* non tamen cognitionem cogitationum humanarum, nisi a Deo eis revelentur. Potentiam quoque magnam *Psal. CIII, 20.* eis adscribi, sed in quo consistat, non explicari. Statuit itaque ipsemet, non posse illos agere in animam nostram, cogitationes nostras emendando, vel confirmando, vel novas inspirando, sine sermone aut signo externo, absq; interventu corporis assumti. Multo minus agere posse in corpora, cum sint spiritus. Hinc opera miraculosa Angelorum soli Deo vindicat, perinde ut miracula hominibus in sacris literis adscripta. Spiritum Sanctum in his talibus loqui cum vulgo, & humano more Deum, ut Regem, describere, cui, uti palatium, thronum, sceptrum, coronam, sic & Angelos, creaturarum præstantissimas, tanquam ministros aulicos, legatos, exercitus, tribuat. 10. Quando Angelus piõs custodire, portare, ducere, defendere, impios vero affligere aut occidere dicitur, id omne proprie de Deo, improprie & *ἀνθρώπων ἄλλῃς*, de Angelis accipiendum. Sic v. g. luctam Jacobi cum Angelo contigisse in somnio sive visione nocturna, qua videbatur sibi luctari Patriarcha, cum vis phantasticæ impressionis specia-

Specialiter a Deo motz, non imaginatie, sed realiter moveret corpus ipsius tanta violentia, ut femur luxaretur. Agnoscit, e Scriptura innotescere tum Angelorum bonorum principem, *Michaelem* nempe archangelum, tum malorum, *diabolum* sive *Satanam*. Nam unicum esse Satanam, sed plures angelos malos huic subordinatos. Angelos Abrahæ & Lotho apparentes, homines fuisse & fortassis tres prophetas Salemitanos. Per Angelum, cujus ministerio Deus legem in Sinai promulgavit & populum Israeliticum per desertum deduxit, immo solum majestatem singularemque præsentiam divini Legislatoris. Ita *Angelum*, in cujus medio nomen Domini, Exod. XXXII, 34. nubem fuisse, e qua Jehova attributa sua essentialia, voluntatemque revelavit, Ex. XXXIV, 5. Peculiares populorum aut personarum angelos tutelares dari, inficiatur Bekkerus. Equidem Daniel mentionem facit trium principum Græciæ, Persiæ & Israelis; sed symbolice his Bekkerus notari asserit, mundum ab ipsa divina providentia prudentia tanta regi, quanta non posset rex terrenus, multis licet ministris adjutus. Nam quamvis in hac Dei gubernatione adversa fronte concurrere quædam videantur, omnia tamen in populi Dei commoda tandem vergere. Christianos *Act. XII, 15.* loqui ex pristino Judaico errore. Forte etiam ad eundem accommodari sermonem a Servatore, *Matth. XVIII, 10.* Nomine *Diaboli* aut *Satana* persæpe aliud quid, quam spiritum malum designari. E. g. *Matth. XIII, 30.* zizania diffeminantem *inimicum* (collective sumtum, ut *Cananeus*, *Amoreus*,) calumniatorem Christianorum Judæum esse, ex collatione *Act. XIII, 45.* hariolatur. Similiter loca *Luc. VIII, 12.* *Eph. VI, 11.* *Jac. IV, 7.* *1. Petr. V, 8.* ei exponuntur. *Methôdejay Eph. VI, 11.* & laquei diaboli *2. Tim. II, 26.* *1. Tim. III, 6.* 7 sunt pseudophilosophia adversariorum. Diabolus in carcerem conjiciens *Apoc. II, 10.* notat homines, persecutores Christianorum. Ita diabolum accusantem *Job. I & II.* & *Psal. CIX, 6.* de homine improbo explicat, per *filios Dei* (*Job. c. 1.*) homines pios, (æque ac *Gen. VI, 2.*) intelligens. Negat, Satanæ competere regnum divino adversum, eundemve oppugnare posse, vel ecclesiam totam, vel singulos fideles, cum ignoret cogitationes humanas & captivus detineatur in orco. Quemadmodum vero incendiarius uni saltem domui ignem subjiciens, moxque in carcerem detrusus, si flamma plures postmodum ædes, plateas, urbes perdat, has omnes

C. II.

13.

14.

15.

16.

17.

- omnes succendisse dicitur: ita Satanae tanquam seductori paradisiaco tribuuntur mala, etsi non ab ipso amplius Satana, sed seducto humano genere peragantur. Hac fini distinctius considerat loca Scripturae describentia Satanae (1.) *versutiam*, (2.) *potentiam*, qua dominatur impiis habetque mortis imperium; (3.) *opera*, tum in genere, quod malum operetur, verbum Dei furetur, pio tentet & accuset, tum in specie Apostolos cribraverit; Judam & Ananiam obfedit, (4.) *transfigurationem in angelum lucis*, (5.) *presentem infernalis captivatis statum*, (6.) *imminentem perditionem*. Hæc omnia enim, si unica personæ, qualis diabolus, tribuantur, fictum iri Deum, qui nunquam extiterit. Pleraque idcirco de pravis concupiscentiis & operibus hominum a Satana olim in Paradiso seductorum exponenda contendit. Ex instituto deinceps de seductione Protoplastorum Satanaica acturum se profitetur. Sed nullibi lectori attento minus satisfacit, quam heic, ubi vel maxime opus erat. Certe ex hypothesibus ejus, (v. c. quod ab ista hora, qua peccavit Satan, a Deo irato æternum rejectus ac sine mora detrusus sit in infernalem carcerem, absque ulla spe redeundi, item quod homines ad malum irritare nequeat, cum cogitationes eorum penitus ignoret, nec alio deflectere, aut novas suggerere possit, quod in visibili forma apparere non possit, corpusve sibi adaptare, aut per serpentem loqui, &c.) consequitur, Satanam non magis olim seduxisse homines, ac hodie. Seductionem tamen aliquam primævam credit e *Job. VIII. 2, Cor. XI. Apoc. XII*. Debuisset ergo hæc *ἐν αὐτοφωῶν* remove & clarius docere, quid de ea re statuat. Heic vero solummodo tricas nectit varias, & difficultates congerit, quæ cæteros Geneleos interpretes urgeant. Tandem concludit, textum Mosaicum totum, nec de serpente, nec de Satana, nec de ambobus *literaliter* exponendum esse, sed *allegorice*; nec Mosi causam defuisse, ex qua tum temporis, sub schemate continuo serpentis, de Satana locutus fuerit, in enarratione & seductionis & maledictionis insequentis.
20. Congressum Christi & Satanae in deserto non realiter, sed *in spiritu*, h. e. in visione, sicut postea colloquium cum Mose & Elia in monte Tabor, contigisse arbitratur. Davidem instigatum, ut numeraret populum, *1. Chron. XXXII, 2. a Satana* h. e. adversario aliquo, sive adulate aulico; quemadmodum Abisai eodem nomine appellatur *2. Sam. XIX, 22*. Per Corpus Mosis, *v. 9. epist. Jude* probabi-

probabilissime significari populum Hierosolymitanum, cum templo, lege & cultu Mosaico. Per Michaelem intelligi defensorem gentis Judaicæ, (juxta ac *Dan. XII.*) qui dicatur objurgasse Satanam, h. e. adversarium, Josuæ & Zorobabeli resistentem, qualis Titnai & Starbosnai *Efra V, 2. 3.* Ad *1. Sam. XXVIII, 7. sq.* respondet, non veras fuisse prædictiones, sed meras nugas vetulæ, spiritu aliquo fatidico se præditam mentitæ. Locum *Job. II, 7.* exponit: *Egressus est Satan a conspectu Jehova, & percussit*, non Satan, sed Jehova, *Jobum ulcere pessimo.* Historiam quippe veram exornari fictis circumstantiis, ad instar *1. Reg. XXII, 19.* Quæ *2. Cor. XII.* de Satana Paulum colaphizante leguntur, de persecutionibus, contradictionibus, & calumniis adversariorum accipit. In Veteri Testamento quotiescunque interpretes *Diabolos* memorent, in textu originali reperiri aut 𐤁𐤏𐤃𐤁 h. e. idola, quæ *devastatores* dicantur, quia ob eorum cultum idololatrarum regiones Numen abominari & devastare soleat, vel 𐤁𐤏𐤃𐤁 pilosos sive hircos, animalia illa bruta. In Novo Testamento *daluvæ* nominari, non quod sint, sed quod a Gentilibus fingantur. Locum *Jac. II, 19.* 𐤁𐤏𐤃𐤁 *Dæmonia*, h. e. sacerdotes gentilium, *Dæmoniorum* nomine responsa dantes, *credunt Deum esse & contremiscunt*; perinde uti *Jer. L. 2.* Bel & idola (i. e. eorum sacrificuli) erubescere dicuntur. Si *Bekkeri* iudice standum est, *Dæmoniaci* in Novo Testamento peculiaribus morbis erant affecti cerebrum lædentibus, sensusque adeo internos, inprimis phantasiam turbantibus, ac paroxysmos instar febrium habentibus, atq; symptomata gravia, v. c. furem, surditatem, obmutescentiam, &c. *Spiritus Domini* a Saule recedens, *1. Sam. XVI.* erat (juxta autorem nostrum,) animositas & fortitudo regia: sed succedens *spiritus malus* ejusdem timiditas cum paroxysmis melancholicis & pene cum furore, ad cantum citharæ, quo Satanas fugari nequeat, recedens. In ejectione *Dæmoniorum* (loquimur ex sententia *Bekkeri*,) Christus dictis factisque suis vulgo se attemperavit; quandoquidem non venerat, ut scientiam rerum naturalium traderet, aut errores circa istas refutaret, sed ut religionem instauraret, seque Messiam promissum esse demonstraret. Hinc morbos *Dæmonia* vocans loquebatur cum vulgo, prout & alibi Solem oriri atque occidere dicit. Speciatim spiritus immundus *Març. I, 13.* erat morbus insanix, ex quo miser ille putabat, se esse diabolum, sicut

c. 24.

24.

25.

26.

27.

28.

D Nebu-

Nebucadnezar credidit se esse bestiam. Sic & *Matth. VIII. 28.* fuit
 vesanus existimans, vel a legione dæmonum inhabitari se. Hunc
 Christus a rabie illa liberavit, eademque gregem porcorum, petito
 sanandi annuens, percussit. Lunaticus *Matth. XVII.* fuit epilepticus.
 c. 29. Eadem libertate alia quoque Scripturæ dicta Bekkerus a Satana detor-
 30. quet in pravos homines. Sic Principatus & Potestates piis adver-
 santes, *Rom. VIII, 38. Eph. VI. 12. Col. II. 15.* sunt ei magistratus
 infideles. Princeps hujus mundi ejectus, *Job. XII,* notat magistratus
 mundanos. Herodem & Pontium Pilatum. Deus hujus mundi 2. *Cor. IV,*
 1. sunt carnales concupiscentiæ eorum, quibus (juxta *Phil. III.*) venter
 Deus est. Princeps potestatis aeris, spiritus qui operatur in filiis infideli-
 tatis, *Eph. II,* est dominium pravarum cupiditatum. Spiritualia nequitia
 in coelestibus, *Eph. VI, 12.* non sunt Spiritus mali sub cælis, sed
 31. pravitates & nequitia animæ humanæ, rebus fidei ac coelestibus
 se immiscentis atque verbis & factis ea impugnantis. *Spectra*
 dein & *somnia* diabolica confutat Autor, eo quod Diabolus non
 32. adjuvetur a Deo in corpore sibi adaptando, sicut angeli boni, quorum
 apparitionem haud negat. Nec magis concedit, quod vulgo dicitur,
 Satanam esse insignem Physicum, Polyglottum, Theologum. Non
 esse ait *Physicum*; quia res naturales & corporeæ absque corpore non
 intelligantur. Nihil esse in intellectu, quod non prius fuerit in sensu.
 Non *Polyglottum*; quia spiritus non operetur nisi cogitando, i. e. in-
 telligendo & volendo. Jam licet quis cogitet, qua lingua incolæ
 terræ Australis incognitæ utantur, non posse istam hoc ipso addiscere.
 Absque interventu corporis, (i. e. vel audiendo vel in libris legendo)
 spiritum nihil concipere posse de hominis lingua, vel voce, vel sono.
 Non denique *Theologum*; Nam & angelos bonos nihil nosse de rebus
 divinis, nisi quantum e divina revelatione & legatione ad pios comper-
 tum habent. Multo ergo minus patrem mendaciorum perscrutaturum
 33. profunditates mysteriorum divinatorum. *Regnum* denuo *Satana* de-
 struit, h. e. potentiam atque dominium post lapsum, cum id ne ante
 34. 35. lapsum quidem habuerit; & vulgarem sententiam de potestate diabo-
 li nec cum veritate fidei Christianæ, nec cum vera pietate simul consiste-
 re posse, sub libri calcem pronuntiat.

Habes in compendio libros Bekkeri duos priores, a Doctore
 quidem Theologo inter Reformatos magni nominis profectos, eoque
 nomine locum in *Actis nostris Eruditorum* meritos, et tanta audacia

Scri-

Scripturæ innumera loca pervertentes, ac ubi primæ hypothefes probandæ sunt, probationibus destitutos, ut paucos neminemve, paulo reverentius Scripturas divinas habentem, nec ad rationis occoccatæ in spiritualibus dictamen eas æfingentem, fore putemus, qui abs eo in suam se pertrahi sententiam passurus sit.

**GERHARDI FELTMANNI TRACTATUS DE
Impari Matrimonio.**

Bremæ, apud Hermannum Brauerum, 1693, in 8.

Constat plagulis 22.

Qua occasione Autor Consultissimus ad hanc quæstionem præjudicialem & maxime illustrem accesserit, ut eam succincta & solida interpretatione excuteret, sub initio tractatus ingenua libertate enarrat. Notum videlicet est, ante annos non ita multos acerrimam disceptationem subortam esse de jure successione legitimæ in Comitatum Benthemensem, a quo filios Ernesti Guilielmi Comitis frater ejus Philippus Conradus, istiusque dehinc filius, tum propter generis materni ignobilitatem, tum propter specialis pacti successorii dispositionem excludere certabat. Dicitur modo Comes Ernestus Guilielmus solenni matrimonio sibi junxerat Gertrudim Zelftiam, ex clara inter civēs genere apud Zütphanienfes editam; ex qua cum duos suscepisset filios, Ernestum & Christophorum Bernardum, (quorum alter numeratur inter eos, qui prætorianis equitibus Magnæ Britanniæ Regis Guilielmi III præfecti sunt, alter prætorix navi imperat:) post suborto sribusculo, pactū successorium iniverat cum fratre Philippo Conrado, cujus potiora capita hæc erant, ut Zelftia conjux liberique ex ea nati omnes titulo quidem Comitis ornarentur, contenti autem arce Schutterpiensi & redditibus, quos ex eo districtu capere licet, cæteris rebus genitoris sui abstinerent, veluti debitis Philippo Conrado ejusque proli ex pari conaubio genitz. Confirmavit hanc pactionem Imperator, jussitque Episcopum Monasteriensē, ut eam traheret ad suam curam & tuitionem singularem, quæ vulgo Conservatorii voce venit. Neque sic contentus pater, postea exhæredes insuper scripsit suos natos, & in testamento solenni repetiit firmavitque pactum antea cum germano celebratum. His ita dispositis, cum tanti præjudicii negotium non pos-

seraliter quam in lites & dissidia ambigua dissolvi; factum est, ut utraque pars Principum potentiorum clientelam ambiret, simulque per Literatos causam in scriptis publicis orandam curaret. Pulchrum duxit Autor hac in palaestra a partibus filiorum prateritorum stare. Quamobrem auxit primum Apologiam, quæ apud Boomios Amstelodami sub titulo *manifesti* typis descripta prodiit, in qua tamen ea tantum pro suis agnoscit Nolter, quæ editor ejus principio cujusque versus secretis notis signavit. Postea aliud scriptum composuit lingua Gallica sub titulo *Des Enfants illustres nez d'une roturiere*, jamque typographo commiserat, sed quod nunc, mutata sententia, Latine edere maluit.

Dispertitus vero est tractatum istum in tres partes, quarum prima & postrema in tria rursus capita distinctæ sunt. In prima parte perspicue primum formatur status controversiæ, num liberi ex impari matrimonio geniti sint capaces Feudorum Regalium, ut patri in Principatu ac Comitatu Imperii succedant. Ordine dehinc disputatorio servato, XLV technas in *Cap. 1* recenset, quibus negativam sententiam nonnulli adstruere laborant; *Cap. 2*. exhibet rationes veras & exempla selecta pro adstruendo liberorum jure; *Cap. 3*. resolutionem dubiorum addit. Prolixum nimis foret, tot rationes, tamque varia exempla sibi invicem occurrentia, eorundemque confictum ordine competente vel leviter saltim stringere; quocirca loca, præ cæteris notabilia quæ nobis visa sunt, nude allegabimus, de eorundem exacta connexionione & applicatione ad præsentem materiam non adeo solliciti, cum de scopo Autoris Clarissimi jam sufficienter constet. Pag. 13. & seq. recensentur nomina nonnullorum Principum, quibus inæquale matrimonium inire placuit, ea tamen lege, ut liberos exinde susceptos in dignitatis gradu inferiore post se relinquerent. Ex his primum occurrit Fridericus I cognomento Victoriosus Elector Palatinus cum Clara Tettingia; sequuntur Otto Dux Luneburgensis cum Mechtilde Campensi, Georgius Fridericus Marchio Bada-Durlacensis cum Elisabetha Stozinia, Georgius Aribertus Princeps Anhaltinus cum Johanna Crofecia, Ferdinandus Bavariz Dux cum Maria Pettenbecia; quibus *pag. 36*. accedunt Ferdinandus Austriacus cum Philippina Velfera, Ludovicus Lusitanus Bejæ Dux cum Jolanta. *Pag. 16*. refertur ex Trithemii Chronico Ducum Bav. Ernestum Bojariorum Ducem ex decreto Consi-

Consiliarios suorum poena parricidii affecisse Agnetem Bernaueriam patre chirurgo natam, quod vincula amoris arctissima cum filio suo contraxerat. Supplicii vero istius rigor immoderatus, & qui illud antecessit, protensus non rite formatus, censuram merito subit pag. 137. Pag. 54. & seq. digressio prolixa instituitur circa Antonium Lusitanum, Priorem Cratensem vulgo dictum, quem Ludovicus Emanuelis Lusitaniae Regis filius secundogenitus ex Jolanta obscura originis foemina susceperat. Postquam enim praeter spem & expectationem proximiores Regni hujus haeredes fatum abstulerat, ut illud ad Antonium, ex justo se natum esse matrimonio utcunque probantem, devolveretur, validissimum iste contradictorem expertus est Regem Hispaniae, qui jus successionis non tam via juris, licet Pontificem ut arbitrum in speciem admitteret, quam aperto Marte sibi asseruit. Quam varii vero casus & insperata fortunae ludibria turbas haec distinxerint, fusius exponere Noster satagit. Pag. 62. ut & pag. 92. memorantur exempla quorundam Principum, qui liberos ex uxore inferioris ordinis susceptos provinciarum suarum haeredes reliquerunt. Sic Uladislavus I Bohemiae Rex placide regnum obtinuit, licet aviam haberet pastoris filiam, quam teste Aenea Sylvio, Udalricus sibi junxerat. Admissus quoque dicitur ad successionem in Comitatum Marcae & Sleidae ac Lumaini dynastiam Franciscus Antonius ignobili matre natus. Imo in contradictorio judicio apud Imperatorem obtinuit successionem in Ducatum Mutinensem Caesar Estensis, seu Atestinus, qui matrem Lauram plebejae originis foeminam agnoscebat. Plura exempla se consulto praetermittere profitetur Noster, cum mortalium mentes hoc praesudicio laborent, cunctos optimates generosique sanguinis viros, quoties sibi jungant geniali foedere lecti virginem ignobilem, nuptias se facere indignas, & plerique ideo avertentur rei quasi probrosa fieri mentionem, & obductam Familiae cicatricem refricari. Pag. 116. censum virorum exhibet, qui ignobili loco nati hoc seculo inclaruere, ut Ducum Comitumque dignitatem obtinerent. Haec de parte I.

Pars II mixtim declarat tum quae sit conditio liberorum ex matrimonio ad morganicam contracto susceptorum, tum quod in praesenti casu talis pactio nunquam legitime intercesserit, quodque sola patris Ernesti Guilielmi Comitis assertio in pacto successorio cum fratre inito plenam rei hujus probationem non absolvat. *Pars III* &

postrema pactum successorium, quod Ernestum Guilielmum cum fratre Philippo Conrado in præjudicium liberorū ex Zelftia susceptorum iniisse jam memoravimus, cum juris positivi regulis confert eodem ordine, qui in prima parte occurrit. Ex tribus etenim capitibus *Cap. I* colores varios monstrat, quorum fucō pactum istud ut validum & legitimum utcunque appareat. Potiores ex his videntur, auctoritas pactorum hæreditariorum & confraternitatum, quæ inter illustres personas celebrata; confirmatio Imperatoris specialiter concurrens; reverentia parentibus debita; patriæ calamitas ex dissidio hoc metuenda. *Cap. II* rotunde negat, patri ullam disponendi facultatem competiisse circa Feudum Regale in præjudicium liberorum, qui jamjam nati jus quæsitum habuerunt, quod ipsis invitis nequitiam auferri potuerit. Circa *Cap. III & fin.* quod impedimenta in *Cap. I* hujus partis objecta provide tollit, istud obiter adhuc notamus, Constitutionem Saxonicam p. 307. denuo occurrentem (conf. p. 253) molliorem omnino demereri censuram; hujus quippe ratiocinatio justa nobis videtur, & satis valida, dummodo casui genuino adaptetur.

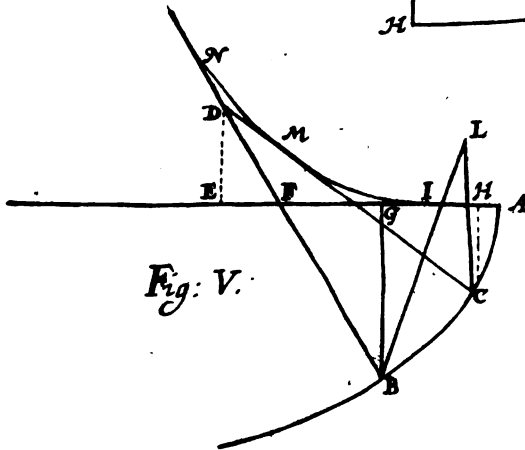
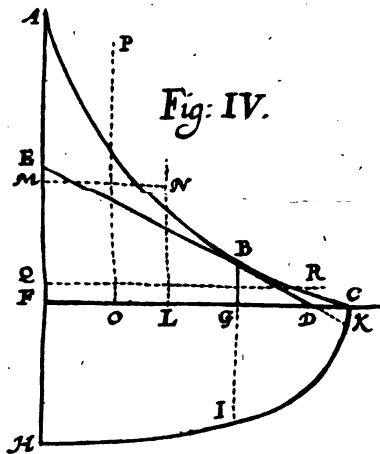
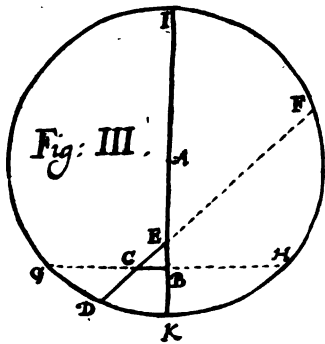
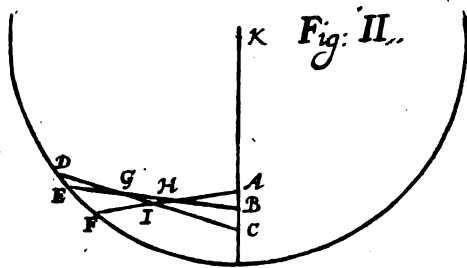
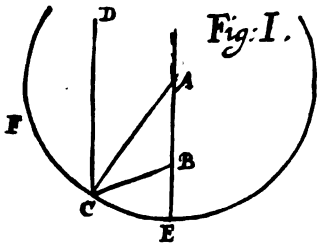
*SOLUTIO CURVÆ CAUSTICÆ PER VULGAREM GEOMETRIAM CARTESIANAM; ALIAQUE,
Auctore Johanne Bernoulli, Med. Cand.*

Quia modus, quo naturam Curvæ Causticæ, Nob. D. T. primum consideratæ, per vulgarem Geometriam inquisivi, diversamque deprehendi ab ea, quam applicatæ Semicirculi in punctis bisectionum formant, non cuivis obvijs est, placet hic eum in gratiam amatorum hujus Geometriæ plenius exponere: ubi primo notare convenit, quod (Fig. I) CB radius reflexus paralleli DC, sit æqualis ipsi AB, interceptæ inter centrum A & punctum intersectionis B. Nam ob ang. ACF = ACE & DCF = BCE, erit ACB = ACD = CAB, ergo BC = AB. q. e. d.

TAB. I.

Hoc præliminato, hujus curvæ generationem sic concipio: Sint (Fig. II) tres radii prædicto modo reflexi AF, BE, CD, se mutuo secantes in punctis G, H, I, quorum quilibet ex hypothesi curvam quæsitam tangit, ideoque punctum contactus radii BE non poterit esse in HB,

TAB. I. ad A. 1692. pag. 30.



MENSIS JANUARIÛ M DC XCII.

in HB, secus AF curvam secaret; nec etiam erit in GE, alias DC secaret utrumque contra hypothefin; erit ergo in GH. Intelligentur nunc puncta A & C magis appropinquari ad B, magis itaque accedent etiam ad se invicem puncta H & G, ut ita arctius limitetur punctum contactus; si ergo A & C coincident in B, concurrent quoque G & H, adeo ut contactus plane determinatus sit, nimirum in concursu punctorum G & H. Liceat concursum hunc appellare *punctum concurrentiæ*, quod in hoc speciali exemplo ita comparatum est, ut unica linea EB per illud duci possit, quæ sit æqualis ipsi conterminæ KB, cum per quodlibet aliud punctum G vel H cis vel ultra punctum concurrentiæ semper duæ lineæ EB & DC vel EB & AF duci possint, ita ut tam KC = CD, quam KB = BE, vel tam KA = AF, quam KB = BE. Quod hactenus dictum est de puncto concurrentiæ in radio reflexo EB, pariter etiam intelligendum erit de omnibus aliis, in radiis reflexis FA, DC &c. Ideoque problema propositum huc recidit: *Invenire naturam curvæ, quam formant puncta concurrentiæ radiorum reflexorum.*

Ad hoc investigandum ponatur mox *Cartesiano* (Fig. III) AB = x , perpendicularis BC = y , AS = a : invenienda itaque est CD, quæ si producatur ad E, DE sit = AE, & resultans æquatio habebit duas radices æquales, quia supponitur C esse punctum concurrentiæ, per quod sc. unica linea DE ducitur ita ut sit = AE: ponatur ergo CD = z & AE (ED) = m , erit CE = $m - z$, BE = $\sqrt{mm - 2mz + zz - yy}$, & AE = AB - BE = $x - \sqrt{mm - 2mz + zz - yy} = m$: reducta æquatione invenitur $m = \frac{xx - zz + yy}{2x - 2z}$: porro quia $\sqrt{aa - xx} = GB$, erit $\square GCH$

(DCF) = $aa - xx - yy$, proinde CF = $\frac{aa - xx - yy}{z}$ & DF = $\frac{aa - xx - yy + zz}{z}$ EF = $\frac{aa - xx - yy + zz}{z} - m$, ideoque $\square DEF =$

(KEI = $aa - mm$) = $\frac{aa - xx - yy + zz}{z} - m - mm$, invenietur ergo $m = \frac{aa z}{aa - xx - yy + zz} = \frac{xx - 2z + yy}{2x - 2z}$: reducta æquatione habetur

z² -

ACTA ERUDITORUM

$$z^2 - 2xxzz - 2yyzz - aazz + 2axxz + x^4 + 2xxyy + y^4 - 4axx - 4aayy = c.$$

Hæc itaque æquatio duas radices æquales habens multiplicetur per duas progressionēs arithmeticas $-0, -1, -2, -3, -4$ & $+4, +3, +2, +1, +0$, provenient duæ æquationes,

$$\odot 4xxzz + 4yyzz + 2aazz - 6aaxz - 4x^4 - 8xxyy - 4y^4 + 4aaxx + 4aayy = 0, \&$$

$$\ominus 4z^3 - 4xxz - 4yyz - 2aaz + 2aax = 0. \text{ M. per } xx + yy + \frac{1}{2}aa \& \odot \text{ per } z, \text{ provenit}$$

$$\text{sub} \left\{ \begin{aligned} &4xxz^3 + 4yyz^3 + 2aaz^3 - 4x^4z - 8xxyyz - 4aaxxz - 4y^4z - \\ &4aayyz - a^4z + 2aax^3 + 2aaxy + a^4x = 0, \& \\ &4xxz^3 + 4yyz^3 + 2aaz^3 - 6aaxzz - 4x^4z - 8xxyyz - 4y^4z + 4aax \\ &xz + 4aayyz = 0. \end{aligned} \right.$$

$$\text{refid. } \text{M} \ 6xxz - 8xxz - 8yyz - aaz + 2x^3 + 2xxy + aax = 0. \text{ M. per } 2xx + 2yy + aa \& \odot \text{ per } 3x, \text{ habebitur}$$

$$\text{sub} \left\{ \begin{aligned} &12x^3zz + 12xyyzz + 6aaxzz - 16x^4z - 32xxyyz - 10aaxxz - \\ &16y^4z - 10aayyz - a^4z + 4x^5 + 8x^3yy + 4aax^3 + 4xy^4 + 4aax \\ &yy + a^4x = 0, \& \\ &12x^3zz + 12xxyyz + 6aaxzz - 18aaxxz - 12x^5 - 12y^4x - 24x^3yy + \\ &12aax^3 + 12aayyx = 0. \end{aligned} \right.$$

$$\text{refid. } \text{D} \ 16x^4z + 32xxyyz - 8aaxxz + 16y^4z + 10aayyz + a^4z - 16x^5 - 32x^3yy + 8aax^3 - 16xy^4 + 8aaxy - aaxy - a^4x = 0.$$

$$\text{sub} \left\{ \begin{aligned} &6xz^3 - 6x^3z - 6yxxz - 3aaxz + 3aaxx = 0. \\ &6xz^3 - 8xxzz - 8yyzz - aazz + 2x^3z + 2xyyz + aaxz = 0. \end{aligned} \right.$$

$$\text{refid. } 8xxzz + 8yyzz + aazz - 8x^3z - 8xyyz - 4aaxz + 3aaxx = 0. \\ \odot 8xxzz + 8yyzz + 4aazz - 12aaxz - 8x^4 - 16xxyy - 8y^4 + 8aaxx + 8aayy = 0.$$

$$\text{refid. } 3aazz - 8aaxz + 8x^3z + 8xyyz - 8x^4 - 16xxyy - 8y^4 + 5aaxx + 8aayy = 0 \text{ M. per } 2x, \& \text{ per } aa, \text{ erit}$$

$$\text{sub} \left\{ \begin{aligned} &6aaxzz - 16aaxxz + 16x^4z + 16xxyyz - 16x^5 - 32x^3yy - 16xy^4 \\ &+ 10aax^3 + 16aaxy = 0 \& \\ &6aaxzz - 8aaxxz - 8aayyz - a^4z + 2aax^3 + 2aaxy + a^4x = 0. \end{aligned} \right.$$

$$\text{refid. } 8aaxxz - 16x^4z - 16xxyyz - 8aayyz - a^4z + 16x^5 + 16y^4x + a^4x + 32x^3yy - 8aax^3 - 14aaxy = 0.$$

addantur nunc \ominus & D ; habebitur, diviso per $2yy, 8xxz + aax +$

$8yy - 3ax = 0$: ideoque erit $z = \frac{3ax}{8xx + aa + 8yy}$ & per æquat. 2

est $z = \frac{16x^5 + 32yyx^3 - 8axx^3 - 14aayyx + 16y^4x + a^4x}{16x^4 + 16yyxx - 8aaxx + 8aayy + a^4}$ Mul-

tiplic. per crucem & reducta æquatione ad cyphram orietur tandem

$$64x^6 - 48aax^4 + 12a^4xx - a^6 + 192yy - 96aayy - 15a^4yy + 192y^4 - 48aay^4 = 0$$

Hæc quæ vera est æquatio naturam curvæ determinans ad pauciores dimensiones reduci nequit, cum per positionem $y = \frac{2}{3}a$ æquatio $256x^6 - 27a^6 = 0$ irreducibilis oriatur; unde consequitur, diversam esse ab ea, quam applicatæ semicirculi in punctis bisectionum formant, utpote

$$16x^4 - 8aaxx + a^4 - 8ay - 2a^2y = 0$$

exprimitur,

Fig. IV. Haud absimili modo invenitur natura curvæ ABC, quæ talis est, ut a quocunque curvæ puncto B tangens utrinque protensa, & a cruribus anguli recti FA, FC intercepta, ED sit æqualis constanti datæ. Invenio namque pro æquatione naturam curvæ exprimentem (posito $FG = x, GB = y, ED = a$)

$$x^5 - 3aax^4 + 3a^4xx - a^6 + 3yy + 21aayy + 3a^4yy + 3y^4 - 3aay^4 = 0$$

Curvæ autem portio BC (ut & hoc monzæam) æqualis est $\frac{2}{3}BD$, proinde longitudo totius curvæ ABC æquatur $\frac{2}{3}AF$ vel $\frac{2}{3}ED$.

Insuper natura curvæ CKIH, quæ ex evolutione curvæ ABC describitur, posito $FG = x, GI = z$, exprimitur per hanc æquationem

$$4x^6 - 12aax^4 + 12a^4xx - 4a^6 + 12zz - 24aazz + 12a^4zz + 12z^4 - 15aaz^4 = 0$$

Curvæ hæc habent hanc proprietatem insignem: spatium curvilineum BDC est ad spatium curvilineum DKC ubique ut 4 ad 5.

E.

Facta

Facta FL & $FM = \frac{2}{3} AF$ seu FC , ductisque MN & LN , parallelis FC & AF , erit punctum concursus N centrum gravitatis curvæ ABC .

Facta vero $FO = \frac{2}{3} FG$, erit centrum gravitatis portionis AB in linea parallela OP .

Facta $FZ = \frac{2}{3} GB$, erit centrum gravitatis portionis BC in linea paral. QR .

Cæterum animadvertit *Clarissimus Frater*, methodum hanc posse generalem effici, & adhiberi ad determinandas naturas omnium Evolutarum & Cautficarum, hoc est, curvarum, quæ per intersectiones perpendicularium aut radorum reflexorum formantur: Etenim si duæ rectæ (Fig. V) BD , CD , fingantur esse perpendiculares ad curvam ACB , vel radorum incidentium LB , LC reflexi, intersectantes sese in communi puncto D ; sequitur utique, quod viceversa ex dato puncto D duæ quoque ejusmodi lineæ inflecti possint, quæ sint vel perpendiculares curvæ AB , vel reflexi radorum in punctum L vergentium: Quocirca si rectæ AE , ED utut indeterminatæ, considerentur tantisper ut cognitæ & determinatæ, hoc est, punctum D ut datum, & quærat exinde longitudo z , puta ipsius DB vel BL , vel BG , vel AG (prout hoc illudve simplicius videbitur) habeat æquatio, longitudinem z exprimens, duas radices æquales quidem, sicubi puncta B & C indistantia, hoc est, punctum D in curva optata fuerit: quare si porro dicta æquatio nota methodo tractetur, & eliminetur ex illa litera z , resultabit alia, quæ relationem indeterminatarum x & y sive rectorum AE , ED , adeoque naturam curvæ quæsitæ exhibet. E quibus concludit, Geometriam vulgarem, si dextre adhibeatur, posse nonnunquam ad ea quoque Problemata extendi, quæ absque reconditiore indivisibilium Geometria solvi non posse credebantur; quam cætera cum hac neutiquam comparari mereatur. Speciatim annotat, Evolutam Parabolæ expeditiori calculo sic inveniri, quam super illam ope methodi infinite parvorum repererat. Positis enim.

Lat. rect.

$$\begin{array}{l} \text{Parab. } = a \\ \text{AI} = \frac{1}{2} a \\ \text{IE} = x \\ \text{ED} = y \end{array} \left| \begin{array}{l} \text{erit } AG = \frac{zz}{a} \\ GF = \frac{1}{2} a \\ EF = \frac{ay}{2z} \end{array} \right. \begin{array}{l} \text{AI} + \text{IE} = AG + GF + FE \\ \frac{1}{2} a + x = \frac{zz}{a} + \frac{1}{2} a + \frac{ay}{2z} \\ x = \frac{zz}{a} + \frac{ay}{2z} \end{array}$$

BG =

$$\begin{array}{l}
 \text{BG} = z \quad \left| \begin{array}{ccc} 2z^3 * - 2axz + 4ay = 0 & \left| \begin{array}{ccc} 2z^3 * - 2axz + 4ay = 0. \\ 0 & 1 & 2 & 3 & 0 \\ -4axz + 34ay = 0 & 6z^3 - 2axz = 0 \end{array} \right. \\
 z = \frac{34y}{4x} & 3zz - ax = 0 \\
 zz = \frac{944yy}{16xx} & zz = \frac{ax}{3} \\
 \text{unde } \frac{944yy}{16xx} = \frac{ax}{3} \\
 \& 274yy = 16x^3.
 \end{array}
 \right.
 \end{array}$$

ATHENÆ OXONIENSES.

An exact history of all the VVriters and Bishops &c.
id est,

Historia accurata Scriptorum atque Episcoporum,
qui prodierunt ex antiquissima & famigeratissima Oxoni-
ensi Academia, ab A. D. 1500 ad A. 1690. Acce-
dunt FASTI OXONIENSES.

Volumen I. pertingens ad A. D. 1640.

Londoni, impensis Thomæ Bennet, 1691. Plag. 217.

A Nonymus laboriosissimi operis Autor, ut jam anno superio-
ri p. 152. in Novis Literariis diximus, est *Antonius Wood*, vir mul-
tæ variæque lectionis, ac ex *Historia & Antiquitatibus Universitatis
Oxoniensis*, Latino sermone e theatro Sheldoniano A. 1674 editis, in re-
publica literaria percelebris. Hic *Joannis Lelandi*, *Joannis Balei*, *Joan-
nis Pissei*, *Francisci Godwini*, aliorumque minoris famæ historico-
rum studium, eruditos clarosque suæ gentis viros ab oblivione po-
sterorum vindicandi, non feliciter tantum æmulatus est, sed &, si quid
judicamus, non perfunctorie superavit, tum rerum copia, tum mo-
destia erga diversæ religionis homines, quam in *Baleo* magnopere de-
siderat, tum denique diligenti allegatione authorum, per quos pro-
fecit; qua in parte notandus venit *Pisens*, qui quoties *Lelandum* te-
stem laudat, *Baleum* exscribit, hunc tamen, ceu hæreticum, nomina-

re non auder, cum nihilominus extra dubium ponatur Woodo nostro, neque illi, neque ulli Pontificiorum accessum, dum viveret is, patuisse ad *Lelandi* MSCTa.

In *Athenis* his *Oxonienfibus* spectare licet *nativitatem, fortunam, munia, gesta, obitum* omnium *Authorum ac Pralatorum*, quotquot ex *Oxonienfi* Academia prodierunt, sive in *Anglia* sive extra eam aut nasci, aut fortunarum sedem nancisci eis contigerit. Adjiciuntur sæpe *fata & characteres librorum* abs eis compositorum. Et quamvis in *FASTIS* *promotiones* potissimum *magisteriales & doctorales, incorporaciones in collegia academica* & id genus alia, recenscantur, attamen si forte inter *Scriptores* *Episcoposve* nomen *Graduatorum* illorum aut *Incorporatorum* non compareat, obiter brevis eorum *biographia* illic adnectitur.

Inter *Scriptores* agmen ducit ipsa *Academia*, cujus nomine insignitur e. g. *Judicium die 19. Aug. 1690 latum adversus impium libellum* [*Arthuri Bury, Doctoris Theologi ac Rectoris Collegii Exonienfis*] *inscriptum: The naked Gospel. Hoc Nudum Evangelium* omnia fidei principia, quæ unanimi consensu a Christianis credita fuerant, evertere dicitur, ac eo nomine *Oxonii*, eodem tempore, quo *Judicium* prodiit, combustum est.

Longum foret, catalogum texere omnium istorum *Authorum* aut *Episcoporum*. Illi enim numerum attingunt sexcentisimum septuagesimum, hi ducentisimum quartum. Istos inter recentissimus est *Robertus Chamberlaine* poeta *Anglus*: inter hos *Metraphanes Critopulus*, (quem *Woodus* constanter vocat *Critopylum*,) *Patriarcha Alexandrinus*, qui nempe *A. 1640* claruit, etsi incertum est, quo anno obierit. Seligemus tamen e multis, speciminis loco, quosdam, tum qui insolentioris argumenti libros concinnarunt, tum quorum notitia ad *Acta* nostra emaculanda aut supplenda facere videtur. Ex istis sunt, qui opusculis suis homines in *Luna* assertum ivere, *Franc. Godvvinus, Herefordiensis, & Wilkinus Cestriensis, Episcopi. Robertus Barronus* *Wilhelmi* frater, *Lindliaco-Leicestrensis, Mathematicus ac Philologus insignis, Democritus junior* inter *Oxonienfes* vulgo appellatus, natus *8. Febr. 1576*, eo tempore, quo sibi mortem ex themate suo *genethliaco* prædixerat, melancholia extinctus est, cum antea *de Melancholia* quoque opus, magno ab *Anglis* applausu exceptum ac *A.*

1614, 1632, 1638, 1652, in Fol. excusum, edidisset. Tumba ejus Oxonii
 visitur, tum schematismo genethliaco, tum inscriptione notabilis se-
 quenti: *Paucis notus, paucioribus ignotus, hic jacet Democritus juni-* pag. 535
or, cui vitam dedit & mortem melancholia. Obiit VIII Id. Jan. A. C.
M DC XXXIX.

Reprehendit Noster *Isaacum Waltonum*, autorem *Vite Henrici* 534
Wottoni, in Supplementis Actorum Eruditorum p. 82, recensitæ, ob
 varios in Chronologia errores. Sequitur tamen in cæteris, adeo ut
 & mendum typographicum fraudi ei fuerit, dum refert, Wottonum
 legatione functum apud *Ducem Wittebergensem*. Nimirum ita lege-
 rat doctissimus Vir in *vita illa, plagula [c] in fine*. At illius loco in
epistolis Wottonianis p. 292. 490. 498. *Dux Wirtembergensis* (erat is
 Johannes Fridericus,) recte legitur. Hunc Sturgardix A. 1620 con-
 venerat Wottonus, ut ipsemet in epistolis haud obscure indicat. Ad
 Acta Erud. A. 1691. p. 5. notare par est ex Woodo p. 601, *Joannem Ove-*
rallum 12. Maji 1619 fato suo functum. Itemque ibidem p. 3, ex eo-
 dem p. 310, *Robertum Personiam* non die 10, sed 17 Apr. 1610, obiisse,
 qui annus etiam emortalis fuit *Richardo Knollio*, cujus historiam
 Turcicam, nuperius recusam, sectione Supplementorum prima com-
 memoravimus; latius autem paulo de ea egit Woodus, p. 310.

EPISTOLÆ MEDICINALES VARIIS OCCA-
sionibus conscriptæ. Autore Ricardo Carr

M. D. & Coll. Reg. Med. Lond. Socio.

Londini, impensis Stafford Anson. 1691 in 8. Constat. plag. 14.

Octodecim quæ fasciculo præsentî comprehenduntur epistolæ, to-
 tidem responsa sunt ad diversos ab Autore exarata. *Epist. I* ab-
 usum æque ac usum Ptarmicorum exponente, ossis cribrosi forami-
 nula a filamentis æque nervis ac vasculis lymphaticis illa humectanti-
 bus plerumque indigitatur. Autorem quippe Lugduni quondam Bata-
 vorum in cadavere, a Schachtio (Schacht) intensissimo frigore dissecto,
 lymphatica vasa externum cerebri ambitum perreptantia propriis usur-
 passè oculis, & intuitu horum vasculorum lymphaticorum, narium a
 frequentioribus sternutatoriis exsiccatorum olfactum quoque defice-
 re in iis, qui sternutatorio nimium delectantur pulvere. E multis an-

tem ptarmicis solæ rosæ rubræ subtilissime pulverisatæ commendantur.
Ep. II Nicotianæ fumus biliosis dissuadetur, in maxillarum vero tumoribus circa collum emergentibus, odontalgia, uteri strangulatu, serosis oculorum affectibus, asthmate &c. præcipitur, modo non effectum usus ejus quotidianus, propterea fugiendus, frustretur. *Ep. III* vires & vitia liquorum in Coffepoliis usitatorum, Decocti nempe Coffe, Theæ, Salviæ neutri horû cedentis, & Chocolatæ, ita recensentur, ut singula deprædicentur proficua, si calida & medicamenti instar, i. e. rarius usurpentur, nec unus idemque semper liquor, sed interdum hic, interdum ille pro subitu forbilletur. *Ep. IV* morborum enarrantur myriades, a potu generosiori mane hausto propullulantes. *Ep. V*; Aquæ Tunbrigienfes ad methodum præscriptam in doloribus nephriticis extra paroxysmum salutare celebrantur, etiamsi non tam spiritum illum gorgoneum extinguant, quam pabulum solum subtrahant. *Ep. VI* in fœminarum sterilitate ab uterinis dependente obstructionibus multum Thermis attribuitur. *Ep. VII* Matres multiplicis postulantur criminis, quod infantibus, ubi bene valeant, mammas proprias deneget; vanum enim nonnullarum esse metum, ne hystericam lactando passionem sibi accersant. *Ep. IIX* Viro euidam tabe confecto consilium impertitur, ut Monspelium contendat, cum aer ibi clementior spiret, totique itineris decursu tam corpus varie exerceatur, quam animus jucunde reficiatur. Fonticulis autem tali in casu parum fidei habetur, quod pus laudabile ab iis tunc plorari solum non causa, sed effectus melioris videatur valetudinis. *Ep. IX* de Capillitii usu in cephalalgis sedandis differitur. *Ep. X* dum commoda Hæmorrhoidum fluentium in Melancholicis, Lienosis & Nephriticis aperiuntur; variz quoque indagantur causæ, cur sanguis peccans ex hæmorrhoidalibus saltem venis effundatur. *Ep. XI* Alvi adstrictæ tum causæ, tum medela hisce proportionata, exponuntur. *Ep. XII* Graviditatem ex urina frustra prædici innuitur, quod vesica urinaria non magis, quam intestinum rectum cum utero communicet, nec certo nunquam urina a virorum lotio dignosci possit. Quoad Uroscopiam alias saluberrime a Londinensi Medicorum Collegio cautum, ne ullus sive Sociorum, sive Candidatorum, sive Permissorum consilii quicquam supra urinarum nuda inspectione impertiat. *Ep. XIV* Contactus Regius in strumosis sanandis aliquando proficuus, subinde irritus, solum non nocivus

MENSIS JANUARIi A. M DC XCVI.

39

nocivus, declaratur. *Ep. XV* Valetudini ebrietatem etiam mensuram obesse, rationibus & Theologicis, & Medicis ostenditur, frustra aliis vomitum tunc contingentem laudantibus. *Ep. XVI* de duabus agitur Monialibus, quas Romæ sexum mutasse fama tulit. *Ep. XVII* coena non omnibus sine discrimine fistitur negligenda; quemadmodum numerus quoque horarum, quibus dormiendum sit, ratione circumstantiarum habita *Ep. XVIII* eaque ultima, determinatur.

DISCOURS POLITIQUES DE MACHIAVEL sur la I Decade de Tite Live.

id est,

Nicolai Machiavelli ad primam Decadem Historiarum Titi Livii Discursus Politici.

Amstelod. apud H. Desbordes, 1691, in 12. Plag. 31.

NOva hæc est libri non novi, sed jam ultra sesquiseculum doctorum virorum manibus versati Gallica Versio, eum præ se nitorem ferens, quo lingua ista tanto hæctenus studio excolta florere hodie creditur. Italico eum idiomate *Nicolaus Machiavellus* A. 1530 primum ediderat, Vir famosus, & qui in Librorum prohibitorum & expurgandorum Indicibus, quales vulgari in Romana Ecclesia consueverunt, non alio quam Athei & Pseudo-Politici elogio mactatur: sed quem in hisce suis ad primam Livii Decadem, qua Romana Reipublicæ veteris origo atque incrementa enarrantur, commentationibus profundam prodidisse Politices scientiam, nemo facile negaverit. Utique & exceptus olim cum applausu liber, & dignus postea habitus a viris non iteruditis fuit, qui non in Latinum tantum, sub titulo *Disputationum de Republica*, sed Gallicum etiam atque Anglicum sermonem transfunderetur. Ut adeo de civibus suis non male meritus videri possit, qui posthabito Cleri Romani in Machiavellum odio, in lucem denovo librum hunc producere, styloque ad genium seculi composito gratiorum Lectori reddere sustinuit.

MICHAELIS ANGELI FARDELLÆ UNIVER-

*sa Philosophia Systema. Tomus I Rationalis &
emendata Dialectica specimen tradens &c.*

Venetis,

Venetiis, apud Hieronymum Albrittium 1691, in 12mo.

Constat plagul. 24.

Quamquam Operis hujus titulus universæ Philosophiæ systema præ se ferat; *Clarissimus* tamen ejus *Autor* in limine statim modeste profitetur, brevem tantum ad recte philosophandum prodromum & apparatus a se hic proponi, quo tamen animus ad assequendam omnibus numeris absolutam sapientiam rite possit præparari. Ut vero de totius operis partitione Lectori constet, *Philosophiam* dividit in *Naturalem* & *Moralem*: illius partes tres facit, *Logicam*, *Metaphysicam* (ad quam *Aritbmeticam* & *Mathesin Universalem* commode reduci posse pronunciat) & eam, quæ circa mundum corporeum, seu extensionis naturam, versatur. Hæc si substantiam extensam contempletur quatenus sensibus subjacet, seu sensibilibus qualitatibus & apparentiis exornatur, *Physica*; si extensionem pure intelligibilem & idealem, quatenus mensurabilis, & a sensuum perceptione sejuncta est, *Geometria*; si denique veritates, quæ ideali extensioni competunt, cum sensibili aliqua corporis proprietate conjungit, *Physico-Mathematica* *Autori* nuncupatur.

Præmittit cæteris *Logicam*, quod viam hæc sternat Philosophiæ primæ: in eaq; veteris & novæ Scholæ placita cum suis meditatæ confert. Nulli autem sectæ addictus, nullam ex omni parte rejicit aut amplectitur; in *Peripatum* tamen, ejusque præcipue sectatores *Scholasticos*, stylum hinc inde, non sine merito, acuit. Philosophiæ vero naturalis incrementis plurimum obfuisse, immodicam antiquitatis reverentiam; libidinem innovandi; disputationum abusum & studium contentionis; methodi recte ratiocinandi defectum (quo *Aristotelem*, *Platonem*, *Democritum*, *veteresque Philosophos* plurimum laborasse; solamque *Cartesium* naturalem philosophandi rationem, utut multa ab *Antiquis* emendicaverit, excogitasse contendit) neglectum & contemptum studii Chymicæ; ignorantiam Matheseos; præcepti judicium; exorsum a contemplatione sensibilibus, non vero intelligibilium; fiduciam judicii sensuum; terminorum abstractorum logicorum & generalium in exponenda particularium rerum natura usum, & vocum non rerum sollicitudinem, non indiligenti exegesi ostendit, cavendisque iis debitas cautelas limitesque præscribit.

Ipsam *Logicam* dum *artem cogitandi* facit, id munus ei injungit, ut pri-

MENSIS JANUARI A. M DC XCI. 47

ut primum errores nostros detegat & emendet, præcipuas deinde mentis cogitationes, perceptionem, iudicium, ratiocinationem & ordinationem dextre dirigat : unde quinque libri hujus partes *Autori* confurgunt.

Circa *primum* duplices humanæ mentis defectus notat : necessarios, ex ipsa natura rei finitæ (hoc est defectuosæ) pullulantes; & voluntarios, qui culpam involvant, diligentia vero adhibita caveri possunt. Ex horum genere eos tantum, qui verum respiciunt, & vel ignorantiam, oblivionem, confusionem & obscuritatem in perceptionem; incertitudinem & præcipitantiam in iudicium; pravas consequentias in ratiocinium invehunt, considerat. Horum causam propriam & principalem constituit libertatis abusus: occasionalem, quatenus homo in ordine ad se spectatur, sensus, imaginationem, animique affectus; quatenus comparatur ad societatem, consortium, educationem parentum, præceptorum disciplinam, lectionem librorum &c. Priorum (sensus, imaginationis &c.) occasione, quamplures infantie, præjudiciis eorum nimis obnoxie, opiniones nasci, ex quibus deinde infiniti errores alii originem ducant, qui procedente ætate simul adolescant, novisque semper erroribus firmentur & augeantur, luculentis exemplis demonstrat.

Considerationem errorum excipit *Pars secunda, de Humana mentis ideis*, sive formis, per quas mens immediate percipit: quas & perceptiones, notiones & conceptus rei nominat. Tuetur hic sententiam *Arnaldi*, ideas nihil realiter diversum esse ab ipsa perceptione rei, contra *Admirandum* statuentis. Distinguit tamen eas in innatas & acquisitas: & illas non esse imagines aut simulacra seu vestigia, in mentis sinu expressa; sed in quadam dispositione & facilitate mentis consistere contendit, qua citra excitamentum extraneum ex se pro suo placito eadem sine difficultate possit excitare. A præjudiciis autem infantie, que quod sensum non afficit aut movet, pro nihilo reputat, orti asserit, quod mentis ideæ, que entia sint realis, pro signentis aut entibus rationis pluribus Scholasticis habeantur. Ideas ipsas in sensationes, imaginationes & simplices intellectiones distinguit, easque a mente, non sensibus, ortum trahere asserit; illudque scholasticum effatum: Nihil est in intellectu, quod non prius fuerit in sensu, falsum pronunciat. Ideas porro in claras & distinctas, ac
F obscuras

obscuras & confusas disperseit, omneque quod per claram Ideam nobis representatur, vel ut rem, vel ut modum rei, vel ut rem modificatam percipi: *ſpiffiffimè* autem modum cum re a Philoſophis confundi enunciat. Res autem quæ clare & diſtincte intelliguntur, duorum tantum facit generum: vel ſpirituales, hoc eſt cogitantes; vel corporeas, hoc eſt extenſas. Arbitrarium eſſe exiſtimat numerum conſtituere claſſium aut generum, eorum quæ clare poſſunt percipi: unde nec in natura fundatum putat denarium Prædicamentorum numerum; & ab aliis ad ſeptem claſſes hoc diſtincto

Mens, meſura, quies, motus, poſitura, figura,

Sunt cùm materia cunſtarum exordia rerum,

comprehenſas, cunſta quæ in Univerſo percipiuntur referri memorat. Ens ſimpliciter & Inſinitum vere & proprie ut rem & ſubſtantiam intelligi; Cætera vero ab eo diverſa analogice & per comparationem tantum res dici, tanquam representationes, veſtigia & imitamenta ſubſtantiarum. Ad diſtinctiorem rei intellectum ſingula ejus attributa ſedulo eſſe perpendenda, ac in claſſes ſuas ordinatim distribuenda; atque hic cavendum, ne attributa poſitiva cum negativis confundantur: ſedius autem & clarius rem percipi per attributa poſitiva quam negativa; abſoluta quam relativa: probe etiam modos particulares a communibus, reales ab apparentibus diſcernendos. Plurimum conſerre ad diſtinctam notionem, ſi eadem res pluribus ideis, diverſisque conceptibus inadequatis percipiatur. Ideas univerſales recte in quinque ſpecies ſeu prædicabilia diſtingui aſſerit: præcipuum autem vulgare Dialecticæ præjudicium & impedimentum perhibet, quod ad res ipſas transferatur, quæ tantum in conceptu noſtro exiſtunt. Impugnat ſcalam prædicamentalem *Peripateticorum*, ſeu *arborem Porphyriana*, pluribus ex cauſis, aliamque ſubſtituit, & ab objectionibus vindicat. Tradit deinde regulam, ut vocat, inconceſſam, ex qua, quæ in rebus creatis ab intrinſeca realiter diſtingantur, colligi poſſit. Ex quo patet, improbat diſtinctionem virtualem *Thomiſtarum*, & formalem *Sacriſtarum*, iisque diſcultates circa myſterium SS. Trinitatis non tolli, ſed novæ aliæ implicationes reddi, prolixè deducit; easque adeo nec de Deo enunciandas, neque negandas, ſed judicium noſtrum eorūque ſuſpendendum eſſe concludit, donec evidentia vel revelatio acceſſerit: modum vero præbet, quo præſiſ his diſtinctionibus validius

dius occurri possit infidelium argumentis, mysterium hoc oppugnantibus. Præcipua rei rite percipiendæ instrumenta judicat legitimam Definitionem & Divisionem, in quarum naturam diligenter inquirat. Definitionem Hominis per animal rationale, defectuosam & obfcuram rei expressionem non unam ob causam pronunciat. Quicquid autem a mente Humana clare & distincte percipitur, ens determinatum & singulare esse, easque propter non res, sed tantum conceptus universales dici debere existimat.

Tertia pars regulas tradit recte judicandi, *Judicium* autem non tam ad intellectum quam ad voluntatem spectare affirmat: ita ut etiam assensus respectu primatum veritatum non minus voluntarius dicens sit, quam consensus ad bonum. Quo loco *Malebranchium* respicit, cui intellectus facultas sit ipse passiva. Quæ autem ratione judicium ad intellectum & rursus ad voluntatem referri possit, ostendit. Proportionem potro seu relationem, quæ in judicio ex parte intellectus percipitur, nil aliud dicere, nisi ipsa extrema realia, & conceptum comparativum; adeoque relationem formaliter consistere in conceptu, quo extrema mutuo comparantur. Judicium tam diu suspensendum docet, usque dum prævio examine evidentia in perceptione consurgat: unde ex sensuum testimonio & evidentia tantum determinari debeat respectus rerum in ordine ad nos, nil vero de absoluta rei natura judicari.

Quarta parte, omni ratiocinio necessario involvi notat propositionem æqualitatis aut inæqualitatis inter duas rerum proportiones; ex qua illico oritur mentis judicium, quo duo extrema in se invicem coniecti vel repugnare concluditur. Syllogismi Demonstrativi generatim ex clara & distincta, Topici ex obscura extremorum cum medio connexionem derivat: hujus etiam exemplum, ex *Peripateticorum* principis, pro sensu & cognitione brutorum; ex *Cartesii* vero adversus eundem profert. In Sophistico vero vel duplex occurrere medium, vel alterutrum extremorum non per se, sed per accidens, medio coniecti monet: & fontes indicat primariorum sophismatum, ex quibus innumeri errores in scholis promanaverint; quorum tres præcipuos in altera Appendice fusius persequitur.

Ultima parte *Methodum analyticam* seu inventionis appellat, cujus operaturam veritates veramur, & ad rerum radicalia & prima-

ria attributa detegenda ducimur: *doctrina* vero, & *syntheticam*, cupas beneficio iuventam & detectam veritatem ordinato sermone aliis invicte suademus. Pro triplici inde veritate (philosophica quæ & metaphysicam & physicam complectitur, mathematica, & physicomathematica) inveniendi triplicem regulam præscribit, quam luculentò discursu exemplisque convenientibus illustrat. In specie ratiocinium physicomathematicum elegans exhibet, sibi olim ab amicissimo *Montanario* Patavii obiter indicatum, quo lumen non esse corpus contra Democriteæ philosophiæ placita, spectatim contra *Gessendum* & *Franciscum Mariam Grimaldam*, demonstratur, quod compendio hæc redit: in aula spatiosa, nocte profunda, omnique lumine destituta, candelæ accendatur, observeturque tam intervallum, ex quo oculus sanus nullaque imbecillitate laborans, literas chartæ impressas incipiat distincte cognoscere, quam distantia oculi à candelâ: duplicetur deinde hæc distantia, retentoque eodem oculi & chartæ intervallo, quatuor candelis, omnino cum priori æqualibus, & prope, ita tamen ne flammulæ misceantur, collocatis, characteres, uti prius poterunt cognosci, triplicata distantia, idem effectus præstabitur novem candelis: atque sic porro, cæteris paribus, numeri candelarum semper erunt ut quadrata distantiarum oculi à candelis. Jam si lux corporea esset substantia, a corpore luminoso quaqua versus in spheram effluens, oporteret eam expandi juxta leges corporum fluidorum, hoc est spatium occupare æquale suæ capacitati: adeoque cum corpora sint ut cubi radiorum suorum, candelarum numerus deberet esse ut cubus dictæ distantie, longeque major quam qui experimento capto obtinetur. Ad Methodi syntheticæ vim & solertiam rite percipiendam, Geometriæ methodum consulere jubet: utriusque autem (*analytica & synthetica*) usum in philosophicis rebus addiscere cupienti, commendat primæ suæ Philosophiæ quæstiones, de Dei, humanæ Mentis & Corporis natura; in quibus utraque via potiora fundamenta, quæ ad naturalem scientiam spectant, exposita esse pronunciat.

Circa *Methodum legendi* quæ observanda sint, uti fideliter dextereque monet; ita non ineruditum delectum recensumque Mathematicorum & Philosophorum instituit, qui tyronibus, ut viam regiam in studiorum suorum cursu teneant, non minori adjumento esse possunt, quam regulæ, quas in delectu & lectione auctorum observandas esse salutariter

capite moner. Praclarum tamen hoc loco de Actis nostris iudicium, prolixiori ejus erga nos affectui, tenuitatis nostrae probe conscii, rectius tribuimus, quam ut laborem nostrum qualemcunque cum aliorum Virorum doctissimorum hujus aevi scriptis equiparari (necum anteferri iis) posse opinemur.

Subjungitur Libro gemina *Appendix*: quarum *prima* quaestiones aliquae in vulgari Logica, circa Logicae naturam & necessitatem &c. agitata, resolvuntur. *Secunda* vero triplex sophisma Scholarum detegit & expendit, quarum primum est, quando ab idea sensibili ad rem concluditur; quo loco nec ex Dei summa veracitate infallibilitatem evidentiae sensu colligi, nec Scripturarum testimonia, negata illa, labefactari ostendit; *Corruptissimum* vero de corporum existentia demonstrationem, nullius roboris esse iudicat: reliqua duo, quando vel ab idea obscura ad rem; vel a nihilo apparenter quoad sensum & phantasia, ad nihilum absolute argumentatio instituitur. A triplici autem hoc sophismate singulas fere opiniones vulgares & Scholasticae philosophiae originem traxisse, singulorumque usus aut verius abusus in scholis ostenditur.

NOVA LITERARIA ex Italia.

Philippus Bonanni e Soc. Jesu, autor libri de Testaceis in Actis Eruditorum A. 1686 pag. 108 memorati, Opus composuit de usu Microscopiorum. Dum vero figurae ad illud spectantes in eas inciduntur, Historiam suam de Insectis, figuris itidem haud paucis illustratam, praelo subiecit, qua philosophice argumentum hoc tractat, multaque proditurus dicitur, quae Aldrovando, Jonstano, Listero, Svanmerdammo aliisque ignorata fuere. Opus vero Bonannianum de Testaceis *Franciscus Despine*, cui Bibliothecam Slufianam in Actis anni superioris pag. 23 laudatam debemus, Gallice vertit. Unde nova illius libri editio, elegantissimis nec Bonanno visis testaceis ex Theatro Regio adaugenda, Lutetiae Parisiorum cum tempore proditura est. *Joannes Ciampinus* saepe nobis laudatus, Vetera sua Monumenta de Operibus Musivis strenue Romae profequitur: quod opus quinque aut sex volumina in folio, ut loquuntur, continebit, & quicquid Musivorum id genus monumentorum, quorum quidem haud exigua ex Graecia, nec non Constantinopoli & Hierosolymis, copia ad eum jam est

delata, toto orbe superest, complectetur. Ejusdē Dissertatio de duobus Philippis Imperatoribus, num Christiani fuerint, propediem in lucem est proditura. Dn. Tolomei Primarius Legum in Collegio Sapientie Lector, typis commisit Nova Instituta Criminalia, figuris æneis, quibus omnia suppliciorum genera, quæ unquam in Judiciis juridicis usu recepta fuere, describentur, exornanda. Prælo quoque proxime subjiciuntur libet hoc titulo: *Museo di Fisica, e di Esperienze illustrate di Piante nuove e rare di Figure, Osservazioni, Note Medicinali, e ragionamenti, secondo i principii de' Neoterici, disposto in decade 8. con due Dissertazioni nel suo incorno alla generazione de' Funghi con figure, e la Produzione delle Zoophite e delle Piante marine con figure: di Don Paolo Boccone Genovese Siciliano, al presente Don Silvio Manasco dell'Ordine Cisterciense della congregazione d'Italia.* Illustrabitur hæc Opus 120 tabulis æneis, quibus cælo insculptæ exhibebuntur circiter 250 Plantæ novæ & raræ, a nemine hæctenus delineatæ. Continebit præterea 40 Observaciones, eaque cunctas super materiis novis ac utilibus, secundum principia Scholæ modernæ explicatis. Circa finem accedent duæ Dissertationes de Generatione Fungorum cum figuris, nec non de productione Zoophytorum. Perspectivæ Practicæ P. Andree del Pozzo Soc. Jes. (qui author est Tacuaris signa concameratione oculos fallentis aliarumque picturarum scenographicarum, quæ existant in aede S. Ignatii & aliis Jesuitarum templis) impressio Romæ ad finem penè perducta est in fol. idioma Latino ac Italico apud Joh. Komaseck typographum Bohemum. Ingentem continet hæc liber numerum figurarum aeri insculptarum. Sunt autem qui censent, non esse fore, nisi enscriptum exemplar Perspectivæ Practicæ Fr. de Brouil de Soc. Jes. Parisiis A. 1647 in 4 tribus voluminibus impressæ. Id tamen, quod in libro hæc singularem mereri considerationem poterit, erunt complura venustiora technasænatæ practica, præ depingendis fornicibus, talique specie lacunaribus planis concilianda, ut concamerata appareant instar concavi interioris basilicarum testis: qua quidem in re hicce P. del Pozzo multum excellit; prout elegantissima opera per ipsum confecta testantur. Ex typographia S. Congregationis de Propaganda Fide propediem proditurus est *Emanuelis a Sebestrae*, Bibliothecæ Vaticanæ præfeti, Antiquitatis Ecclesiæ Dissertationibus, Monumentis ac Notis illustratæ Tomus I, opus Chronologicum a Casaris Imperio usque ad Justiniani obitum, continens: quem deinceps

MENSIS JANUARIJ A. M. DC. XCII. 47

ceps magni hujus operis tomj plures sequentur. *Diarium Eruditio- rum Ferraricnse* finem invenit, cum vix una ejus alterave sectio lucem adspexisset. Nec est, ut *Parmensis Diaris* ulteriorem nobis continua- tionem polliceamur, postquam alteri ejus Autori *P. Benedetto Baccina* per adversariorum vim Parma Mantuam descendendi imposita fuit ne- cessitas; alter vero *P. Gaudentius Robertus* antiquioribus potius scri- ptoribus recudendis, quam novis recensendis operam suam impendere constituerit. Denique, quod primo memorandum loco fuerat, Nea- poli absolutum pene est opus Genealogicum tria in fol. volumina complexum, multisque exornatum figuris aneis, quod illustrissimæ *Cæsarum* gentis Genealogiam describit, & Illustrissimi atque Ex- cellentissimi Principis *de Busca*, cujus non *Sorael* honorifica, ut par erat, facta a nobis fuit mentio, sumptibus editum dicitur. Idem Cel- sissimus Princeps, ex officina sua typographica, quam Mazzarini in Sicilia adornavit, non ita pridem Hispanici idiomatis librum edidit hoc titulo: *Ocios Morales y Descripciónes Simbolicas di Don Felix Lu- cia Española*; quod opus auctore suo dignissimum prædicatur, tamen id felicitatis ei non contigit, ut illud in lucem editum ipse videret, ma- turus nempe mundi hujus luce privatus. Nunc vero Doctissimus Princeps occupatur remittendis sub prælum unoque solum volumine edendis duobus suis operibus, nimirum *L' Instruizione a Principi*, & *L' Ambasciatore Politico Cristiano*. Posteriori vero huic junget Ad- ditamentum de statu præfati cunctarum Europæ Aularum, i. e. de cujuslibet Regni origine, ambitu ac situ; de origine Familiæ Principis nunc regentis, ejusdemq; Principis ac ejus cognatorū qualitatibus per- sonalibus, de potentia item ac reatibus, de Confoederatis, de forma regiminis, de Ministris Aulae & eorum ingenio: quibus tandem acce- det Catalogus omnium ejus Aulae Titulorum atque Magnatum.

LIBRI NOVI.

Henrici Whartoni Anglia Sacra, sive Collectio Historiarum partim antiquitus, partim receniter scriptarum, de Archiepiscopis & Episcopis Anglia. Pars I. Londini, 1691. fol.

Cabala, sive Scrimia Sacra. Mysteries of State and Government, in Letters of Great Ministers of State, in the Reigns of King Henry VIII, Queen Elisabeth, King James and King Charles. London, 1691. fol.

Joannis Dominici Bionaldi Observationes Criminales, Civiles & Mix- ta. Roma, 1691. fol. voll. 3.

Le Grand Dictionnaire Historique par Mr. Louys Moryer. Sixieme edition, avec un Supplement par Mr. Jean Le Clerc. A Utrecht. 1692. fol.

Lectura sopra la Concione di Marfisa a Carlo Magno, contenuta nel Furioso al Canto 38, fatta da Gregorio Caloprese. In Napoli, 1691 in 4.

Historia Ecclesiastica Seculi XVII, auctore Joh. Wolffango Jegero.

Decennium I. Tubinga, 1692, in 4.

Gottfridi Kirchii Anni XII Ephemeridum Motuum Caelestium. Ad Annos 1681 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, & 92, cum ortu & occasu diurno Planetarum, ut & eorum Occultationibus. Quibus accedunt Observations nonnullae Astronomicae. Cum figuris aeneis. Amstelod. apud Jacobum vande Velde Bibliopolam in platea vulgo De Zee-dyk, & Lipsiae apud Authorem.

Hermannii Witsii Miscellaneorum Sacrorum Libri IV. Trajecti ad Rhen. 1692. fol.

Samuelis Basnagii De Rebus Sacris & Ecclesiasticis, Exercitationes Historico-Criticae, in quibus Cardinalis Baronii Annales ab A. C. 35, in quo Constantinum desit, expenduntur. Ultrajecti 1692. in 4.

Arnoldi Geulinx Annotata Majora in Principia Philosophia Renati Des-Cartes. Dordraci 1691. in 4.

Petri Gassendi Metaphysica Disquisitio Anti-Cartesianna. Editio tertia. Cui accedit Gerhardi de Vries de R. Cartesii Meditationibus a P. Gassendo impugnatis Dissertatio in Mensura Historico-Philosophica. Ultrajecti, 1691. in 8.

Traictatus de vera Christi Deitate, adversus Arrii & Socini Haerese; auctore Daniele PPhitby. Oxonia, 1691. in 4.

De Presbyteratu Dissertatio Quadrupartita, auctore Samuele Hill. Lond. 1691. in 8.
A Defense of Diocesan Episcopacy, in Answer to a Boock of Mr. David Clarkson entitled Primitive Episcopacy: by Henry Maurice. London 1691. in 8.

Antonii Nuck Aderographia curiosa & Uteri femine Anatomiae notae. Lugd. Bat. 1692. in 8.

Joannis Antiocheni cognomento Malala Historia Chronica. Oxonia, 1691. in 8.

The Wisdom of God manifested in the Works of the creation, by John Ray, London 1691. in 8.

De Satan in sin VVeesen, Aert, Bedryfen Guylchel-spel, nevens afweering van 't geene daer tegens ingebracht werd. Door Simon de Vries. Tot Utrecht 1692. in 8.

Relation du Voyage d'Espagne. A la Haye 1692. in 12.

Nouveau Voyage d'Italie, fait en l'annee 1688: avec une Memoire contenant des avis pour ceux qui voudront faire le mesme voyage. A la Haye 1692, in 12.

L' Histoire d' Alexandre Farnese, Duc de Parme & de Plasance, Gouverneur de la Belgique. A Amsterdam 1692. in 12.

Histoire de Mr. Constance Premier Ministre du Roy de Siam, & de La dernière revolution de cet Etat. Par le P. d' Orleans. A Paris 1692. in 12.

Lettres choisies de feu Mr. Guy Patin, augmentees de plus de 300 Lettres, A Cologne 1691. in 12.

La Condamnation de Babiloye, ou Réponse au livre de Mr. L' Eveque de Meaux sur l' Apocalypse. A la Haye 1691. in 12.

Histoire abrégée de la Naissance & du Progrez du Kouakerisme, avec celle de ses dogmes. A Cologne 1692. in 8.

Traité de la Parole, Langues & Ecritures, contenant La Sygmatographie imprennable &c. A Bruxelles 1692. in 12

N. II.
ACTA
ERUDITORUM

49

*publicata Lipsiæ
Calendis Februarii, Anno M DC XCII.*

AVIS IMPORTANT AUX REFUGIEZ SUR
leur prochain retour en France. &c.

i. c.

Admonitio gravis ad Exules de propinquo illo-
rum reditu in Galliam, auctore C. L. A. A. P. D. P.

Amstelodami 1690. in 12. plag. 19.

Quantas editio libelli hujus in Belgio rixas inter viros docto^s
excitaverit, ex scriptis bene multis, quorum compendium
deinceps trademus, satis constat. Itaque etsi libelli Ger-
manis parum æqui recensu plane supersedere constitueram^{us}
mus, nonnihil tamen de eo vel nunc tandem dicendum nobis visum
fuit, postquam fama de eo longe lateque percrebuit. De autore &
materia præfatio consulenda est. In hac Admonitio hæc scripta esse
perhibetur ab Advocato quodam Parisiensi, non in forensi solum
scientia, sed & in controversiis sacris exercitato, qui tamen lauda-
tur, quod non obstante diversitate religionis amicitiam cum Editore
libri Reformato coluerit; dein, quod violentum illum converten-
di modum (*la Dragonnerie*) non probaverit, pudere sane se illius ex-
cessus nomine Ecclesiæ & nationis Gallicæ aperte professus. Repre-
henditur vero idem, quod in libello hoc totum Protestantium coe-
tum, sine omni æquitate & moderatione, acerbissime exagitaverit, &
asperrima convitia in præcipuos Protestantium scriptores sparserit,
ideo tantum, quod de sævitia in se & Ecclesiam Reformatam exercita
paulo liberius conqueri sint ausi. Nec minus protervia ejus culpa-
tur, qua in vituperanda heroica Angliæ liberatione usus est, minime
parcens Serenissimo Regi *Guilielmo*, nec proceribus Britannus, Ad-

P. 53.

G

dit

dit scriptor præloquii, se atrocissima quæque ex misso ad se MSto expunxisse, quorum tamen in refutatione, quam parari a se dicit, obliturus non sit. Hortatur interim alios, ut criminationes de scriptis Reformatorum satyricis & seditiosis refellant: ea enim non solum ab autore *Admonitionis* vehementissime perstringi, sed & Luctetia ad incitandum adversus exules populum odiosissime traduci. Compertum tamen sibi esse testatur, libellos, quibus maxime offensa sint Galli, a Pontificiis ante exilium Reformatorum compositos fuisse, & *Novellas* mordacissimas in Belgio non scribi ab exulibus Gallis. Adjicit elogium Regis Britannici & magnæ illius expeditionis, quam divinis auspiciis attribui debere non dubitat.

Libellus ipse incipit a gloriosa commemoratione successuum Gallicorum anni 1689, nec minores sequenti ominatus est Autor, falsè ridens exules, omnesque, qui ruinam Gallia ab expeditionibus Fœderatorum speraverint, & vanis prophetiis fidem habuerint. Lætari vero se dicit de fama, quæ spargatur, quod Rex exules in regnum conditionibus honestis & æquis revocaturus sit. In id omnes regni Ordines putat consensuros esse, quia Spiritui sancto non placuerit, ut eum Ecclesia Catholica reconciliarentur. Humanissimam eorum receptionem a plurimis Catholicorum pollicetur; sed prius speciem quandam lustrationis, qualis venientibus ex locis lue infectis injungi solet, ab iis subeundam esse monet, & sic duo illa accusationis capita supra indicata prolixè tractat. Exulibus nempe, aut potius Reformatis omnibus exprobrat primo libellos *satyricos*, deinde *seditiosos*; eos scilicet, in quibus populo jus superius in Reges & olim quidam scriptores, v. g. *Knoxus*, *Buchananus*, & qui sub *Junii Bruti* nomine latere voluit, tum *Parvus*, & hodie omnes assertum iverint, qui Anglorum in Jacobum Regem, quam vocat, rebellionem defendant. Hinc etiam argumenta sumit, quod religio ipsa Protestantium minime recta & pia sit. His invectivis maximam tractatus partem occupavit Autor, ob miram profecto argutiam, elegantiam & allegatorum varietatem inter scriptores minime vulgares referendus. Post illa speciatim, nec minus operose, *Valdensium* armatum in valles Alpinae reditum persequitur, negatque ullo modo a perduellionis crimine & supplicio absolvi eos posse. Scripta sunt ista, antequam ipse Sabaudia Dux exules illos in gratiam receptos contra Gallos militatum

mi.

a p. 6. usque 232.
p. 233. ad 295.

mississet. Mokus vero in eo est Autor, ut ostendat, Christianis contra persecutiones nullum nisi in patientia & fuga remedium concedi, & ad objectiones responderet. Succedit conclusio sive applicatio dictorum, in qua præcedentia exaggerat, & serio hortatur exules, si faventibus civibus suis recipi se velint, ut priorum seculorum Christianos in patiendis persecutionibus sequantur, non veto majores suos, qui patriam cruentis seditionibus pene in exitium præcipitaverint. Spem deinde omnem de progressu consiliorum & expeditionum adversus Galliarum Regem præcidit, multoque cum contemtu Fœderatorum, gesta Regis anno 1689 extollit, hostium extenuat, & vanam Novellarum Batavarum jactantiam satyrico defricat sale. Inter ista, Pontificis *Innocentii XI.* acta acriter infectatur, quod Helvetios adversus Gallos, frustra quidem, incitare conatus sit. Supra etiam rancorem animi & consiliorum perversitatem ei objecerat, quod cum bellum sopire potuisset, oleum igni infuderit. Subjungit porro, per quæ demonstrari posse existimat, quod Galliarum Rex ad bellum anno 1688 suscipiendum coactus fuerit, & imparatus ad id accesserit, cum hostes ejus diu antea omnia adversus eum providissent. Contentum scribit Regem fuisse obtentis per conventiones de pace & induciis, & occasione opprimendæ Domus Austriacæ omissa, & externarum rerum cura deposita, interioribus regni sui negotiis in extinctione hæreseos incubuisse. Vix etiam credidisse suorum relationibus, quod bellum sibi tanto cum molimine, & excitata adversus se tota Germania, accitisque in fœdus aut commilitium plerisque Regibus & Principibus, instaret; nocuisse etiam Jacobi M. Britanniarum Regis in acceptandis auxiliis Gallicis cunctationem. Pro certo autem habet, satis patuisse, Anglos ausuros non fuisse, quæ ausi sint, nisi prius Imperator Gallos aggressurum se esse recepisset. Itaque coactum fuisse Regem, ut armis subito & veluti per tumultum arreptis, anno 1688 claustra Rheno imponeret, & transitum Germanorum in Alsatiam & Lotharingiam præveniret. Hac specie invasio Philippoburgi & vastatio civitatum & provinciarum in illo tractu defenditur, & Germani irridentur, quod præparati (ut Autor putat) ad bellum nihil magni gesserint; Regis vero fortuna & gloria admiratione digna esse prædicatur, quod dum paci studet, bello petitus semper victor & superior fuerit. Recenset deinde Autor, nec parum indignatur, quod non solum

p. 275. & seqq.

p. 291.

p. 329. ad

p. 357.

p. 329.

- Reges & Principes Protestantes omnes, sed & Catholici in Germania, & Rex Hispaniarum, ipse denique Pontifex *Cruciatam* (la Croisade) ut loquitur, Protestantium, sive bellum sacrum junctis viribus & consiliis promoverint, & Regem Catholicum Anglia depulerint. Merito itaque mortem Pontificis anno 1689 a Protestantibus deploratam fuisse dicit, quod eum ob consiliorum conpirationem summe fuissent venerati; plus tamen hac hæreticorum laude dedecoris accessisse memoriæ illius judicat, quam prædecessoribus ejus per satyras Protestantium detractum fuerit. Regi itaque suo gloriam tribuit, quod solus sustineat causam Ecclesiæ Catholicæ, eique impia adulatione applicat dictum Esa. LXIII. *Torcular calcavi solus*, additque alia plus quam panegyrica. Protestantibus e contrario (artificio quidem non ita pridem in Comitii Imperii tentato, sed exploso) affingit, quod oppressionem Catholicorum meditentur, & speciatim Episcopatum quorundam ad profanum usum transferendorum. denuo cupiditate flagrent. Quos inde in Imperatorem & Angliæ Regem aculeos vibret, referre piget. Mire vero exaggerat Regis Galliæ prudentiam & felicitatem, quod solis regni sui, nullis (ut scribere non veretur) accessionibus aucti viribus, & desertus aut impugnatus ab omnibus, par sit tamen tot hostibus, & decies plura præstet, quam antecessores fecerint, fodere licet exterorum subnixi. Longe majora vero Regi promittit, merenti scilicet, quia bellum pro religione gerat: hoc enim Autor omnibus persuadere cupit, idque ex hæreticorum actis & scriptis constare ait. Societatem Turcicam vel negat vel defendit, & secundum Protestantium principia, qui nolint concedere, quod de religione nunc quærat, pro licita habet. Quoad victorias ab Imperatore nostro a Turcis reportatas, mirum in modum sese vertit, & extricare nititur. Insultat primo iis, qui *Drabitii* vaticiniis crediderunt, cladem Cæsari a Turcis prædicentis; postea Regem Galliæ pro pietate sua lætari de successibus Cæsaris contra infideles asseverat, quanquam incredibile id Protestantibus visum iri non dissimulet. Commoda etiam ex arcanis Politicæ Gallicæ aperit. Fore enim ait, ut prostratis Turcorum rebus, Imperium Orientis a Pontificibus Austriacæ Genti tribuatur, & sic Occidentale ad Galliæ Regem, legitimum scilicet Caroli M. descendentem & hæredem redeat. In gloriæ tamen extinguendi Ottomannici domi-

dominatus partem etiam Gallos venturos esse sperat, quod veteres prædictiones celebrentur, Turcos non nisi per Francos destrui posse. Denique missis incertis aut vanis, præsentem etiam utilitatem ex progressibus Cæsaris contra Turcos Gallia procurari ostendit. Ita enim ratiocinatur: Si Turci in Pannonia feliciter egissent, omnes Principes, Italos præsertim, non trepide & cum restrictionibus, sed aperte & totis viribus Imperatori accessuros fuisse; jam vero fore, ut a victoriis Cæsareis sibi metuentes, multum remissuri sint ex studio illum juvandi, & ad pacem cum Gallis inclinaturi, quæ facilius futura sit, quia regiones inter Rhenum & Mosellam Gallis relinqui, & illis, qui ditiones suas ibi amiserint, æquivalentes in Thracia tribui possint. Ex re enim omnium Germaniæ & Septentrionalium Principum futurum tunc esse, ut Gallorum potentia valde augeatur, ut auctis itidem in immensum accessu Turcicarum provinciarum opibus Austriacis æquilibrium potentia esset, nec cogitationes de universali Monarchia Austriaca resuscitentur. Addit quædam, quibus bonam spem facere videtur, fore, ut ex Foederatis haut pauci ad Regis partes sint transaturi, quia cum ament & beneficiis ab illo affecti sint. Circa res Indicas & mutationem in regno *Siam* ita se expedit, ut parum decessisse Regi suo existimet, gesta que ejus in illis regionibus magnifice deprædicet, multoque magis Jesuitarum felicitatem, qui ab Imperatore Sinensi non multo minus amentur, quam in Germania a Leopoldo Augusto. Ex his artem rhetoricandi, qua valet Autor, haud difficulter deprehendent emunctæ naris Lectores. Finit blanda exulum ad reditum invitatione, Controversias Reformatorum proximis quatuor aut quinque annis infirmatas esse jactat; examen enim sive judicium singulorum de rebus fidei jam etiam a foeminis Catholicis refutari; querelam de prohibitione lectionis sacræ sublatam esse, concessa jam omnibus N. T. usu, & hujus divinitatem melius a Catholicis, quam a quibusdam ex Reformatis, quorum aliquis Canonem Scripturæ denuo in dubium vocaverit, defendi. Meldensis Episcopi scriptis calumniam de Antichristo penitus destructam esse. Itaque cum demonstratum sit, Papam non esse Antichristum, causam schismatis plane intercideri; vaticiniis quoque & miraculis fictis non amplius fidem in Gallia haberi, sed impostores puniri. Objicit postea errorem pessimum, quo rebellionem adversus Reges, subditis in

365.
ibid. & sq.

religione dissentientibus permitti a Reformatis queritur, laudatq; Catholicos, qui contrarium, etiam cum Henricus IV. Galliarum Rex reformatam religionem profiteretur, statuerint, & respondet ad argumentum, quod a *Liga*, quam vocant, Catholica objici solet. In Anglorum novissima acta, quæ ab omnibus Protestantibus publice approbari dicit, vehementissime in epilogo iterum invehitur; concedit tandem, ut libellus hic, sed omisso autoris nomine, typis evulgetur.

EXAMEN D' UN LIBELLE CONTRE LA RELIGION, contre l'Etat & contre la revolution, d' Angleterre, intitulé: Avis important aux Refugiez, sur leur prochain retour en France.

i. e.

Examen libelli adversus Religionem, Rempubli-
cã & mutationem in Anglia editi, sub titu-
lo: Admonitio gravis ad exules de instanti
illorum reditu in Galliam.

Hagæ Comitum apud Abrahamum Troyel 1691. in 12. plag. 18.

EXaminis hujus autorem in libellis postea editis, de quibus alibi dicendi locus erit, professus sese est *D. Petrus Jurinus*. Præfatio satis proluxa recentior est aliquot mensibus Tractatu ipso. In ea pluribus indicijs & argumentis confirmandum suscepit Auctor, quod in Tractatu ex conjecturis asserere cœperat, *Admonitionem*, quam examinandam sumit, scriptam non esse Lutetiarum aut a Romano-Catholico, sed a Gallo Reformato, qui nunc in Batavia domicilium habeat. Eundem tamen Galliarum Regi ita esse addictum, ut eum veluti Numinis loco colat, averrissimo autem a Guilielmo Angliarum Rege animo sit. Addit alios characteres non paucos, quibus conjecturam, ab ingenio nempe, eruditione & stylo scriptoris ita stabilitum; eidem tamen tribuens judicii infirmitatem & profanam in causa religionis mentem. Compertum sibi esse testatur institutum Auctoris & aliorum, cum quibus ille factionem quandam inierit, longo terrarum spatio a meridie in septentrionem diffusam. Conspicere enim quosdam Genevæ, instigatos a Gallico Ablegato in urbe illa

illa non aliam ob causam versante, cum exulibus Gallis in Belgio, & hos spe reditus in patriam, sermonibus & libellis id agere, ut potentiam Gallicam pro invincibili venditent, contrariæ partis vires extenuent, successus contemnunt, & ex his aliisque prætextibus suadeant, pacem cum Gallis sine mora ineundam esse, ut scilicet illi omnia retineant, quæ aliis Europæ Principibus eripuerunt. Talia libellis in Gallia sparsis jam ab aliquo tempore proponi & jactari, sed majorem successum ab iis sperari, qui alibi disseminentur, in Belgio maxime, ubi scribendi & evulgandi libros magna libertas sit & facilitas. Inter artificia hominum istorum primum fere esse, ut dissidia inter Catholicos & Protestantos, qui foedus adversus Gallos pacti sunt, & communibus viribus bellum gerunt, excitentur, & Catholicis insinuetur, Protestantibus propositam esse oppressionem Ecclesiæ Romanæ. Deinde ut Theologos Protestantium, Gallos potissimum & Anglos, pessime affectos esse criminentur in omnes Reges & Principes, illorumque non solum axiomati, sed sanguini & vitæ infestos, unde & populos ad rebellionem concitent. His calumniis, ait, Protestantes Catholicis summe odiosos suspectosque faciunt; illos vero terrere conantur magnifica deprædicatione potentia & felicitatis Gallicæ. Utrumque diligenter tentatum esse ab autore *Admonitionis*; posterius autem, addita ad pacem exhortatione, a *Genevensi* quodam sibi probe noto, qui licet non sit literatus, peritiam tamen aliquam rerum habeat. Ab hoc compositum esse libellum, cujus titulum refert: *Entretiens sur les moyens de faire la paix*, i. e. Dialogi de remediis modisque ad ineundam pacem. Hujus tractatus contenta in præfatione luculenter exponit Jarius, ex qua conditiones pacis a Genevensi excogitatas breviter recensebimus. *Argentoratam* & *Philippoburgum*, dejectis tamen munimentis, Electori Palatino assignat. *Lotharingiam* Gallis relinqui vult, hæredibus tamen Ducis in Mœsia sive Servia aliam provinciam assignat, ad cujus acquisitionem Rex Gallia sex millia militum mittere & suo ære alere teneatur. Electori Brandenburgico partem quandam Juliacensis ditionis tribuit. Hispanis, præter quædam in finibus Cataloniae, nihil restituendum, imo & quæ in Belgio, majori videlicet, ut ait, impendio quam emolumento habent, adimenda esse censet. Gallis ante omnia Luxemburgicum Ducatum, Burgundia Comitatum, & quicquid in Flandria occuparunt,

perpe-

perpetuo jure tradenda; adjiciendam etiam esse civitatem Montensem (eam enim tempore editorum dialogorum nondum subegerant.) Bavariis cedi debere arbitratur omnibus commerciis in India, aliisque pactis negotiationi illorum prospiciendum: disjici etiam debere munimenta quædam illis suspecta in limite Flandrico. Guilielmum Regem pro legitimo agnosci vult, nec reddendum tamen ei Arausionensem Principatum, sed compensationis loco in finibus Allobrogum, vel etiam in tractu Clivenſi aliquid dandum, quod Comitatus Mœrsensi adjunctum *Ducatus Nassovii* titulo cohonestetur. Jacobo Regi Hierosolymitanum regnum procurandum esse suadet. Avenionensem ditionem Galliarum Regi attribuit, ita ut Sabaudiarum Duci *Pignerolium* in Subalpinis & *Casalium* in Insubribus tradat, eo quidem cum onere, ut Pontifici, ob ablatam Avenionem, singulis annis quinquaginta aureorum millia dependat. Hæc prima Genevensis illius commenta esse dicuntur, quæ per Ablegatum, a cujus consilio scriptor ille dependisse perhibetur, ad Regem Galliarum missa & in arce *Versaliarum*, administra *Maintenonia*, correctæ & mutata fuerint. Alio itaque dialogo pro *Argentorato*, quod Rex dimissurus non sit, Electori Palatino *Landavia* Alsatiarum oppidum, tum Episcopatus Wormatiensis & Spirensis, nec non *Hailbrunna* urbs Sueviarum Imperialis offeruntur: præterea ex tota Europa octo milliones contribui jubentur ad refarcienda damna, per incendia aliasque vastationes & rapinas inflictæ. Helvetiis *Friburgum* Brisgoviarum & *Huninga* (destructis utrobique prius munimentis) tum oppida Austriarum ditionis, quæ *Sylvestria* vocantur, & quicquid in Brisgovia & Sundgovia Austriaci juris est, tradi vult. *Trevirensi* Electori omnia restituenda esse censentur; *Bavaria* vero Electori a Palatino cedendum esse Ducatu Neoburgico. *Tæckelio*, ne amicitiarum Gallicarum illuc pœniteat, Moldaviarum & Vallachiarum Principatum tribuit. *Lotbaringis* confert, quicquid Hispaniarum Rex, præter illa, quæ Galli retenturi sunt, in Belgio possidet. Ut vero pax hæc inviolata maneat, cautionis & evictionis officium Helvetiis defertur, ita nempe, ut acceptis a reliquis Europæ Potentatibus sexcentis aureorum millibus annuis, exercitum quadraginta millium in parato habeant, eumque intra horas viginti quatuor in violatorem pacis educant. Isthæc omnia ex dialogis, quos integros vidisse se dicit, enarrat Jurius. Ex sept. mo vero relatum sibi esse memorat,

morat, exules Gallos in regnum revocandos esse ea cum libertate religionis, qualem Pontificii in Belgio Foederato habeant, addita prohibitione, ne contra religionem dominantem sive Romanam scribant. Contra Turcos Gallorum societas cum ceteris Reipublicæ Christianæ capitibus offertur, donec *Electori Bavaro* Imperium Constantinopolitanum, *Jacobo* Regi Hierosolyma & Syria, *Lotharingo* Servia & Bulgaria, constituta his regia *Belgrado* sive Alba Julia, acquiratur. Inter hæc quædam delira fere hominis Genevensis consilia in medio relicta esse ab aula Gallica, notat *Jurinus*, ut totus ille tractatus privato consilio editus esse videretur; quamvis ex literis mense Januario A. 1691. datis sibi constare asseveret, examinata omnia *Versalium* & *Genevam* remissa, inde vero cum eo, quem pro autore *Admonitionis* habet, communicata fuisse, & huic mandatum, ut editionem in Belgio procuraret; intervenisse autem rixas inter illum & typographum, aliaque, quibus res emanaverit, confirmata de autoribus suspicione, quam illi incautis sermonibus, quibus in eundem fere sensum res Gallicas commendare, pacisque necessitatem ostendere soliti fuerint, jam ab aliquo tempore incurrerint. Devotum vero Gallis animum & in Foederatos iniquissimum longe magis detectum esse asserit in *Admonitione*, cujus examen suscipit, eamque indubitanter Gallo exuli tribuit, quem ita designavit descripsitque *Jurinus*, ut nemini in locis illis ignotum esse potuerit, quem intelligat. Tam callidum vero fuisse contendit, ut duplicem personam sumserit, in præfatione quidem *Refognati*, in *Admonitione* ipsa *Catholici*, & quidem acerrimi. Accessisse & aliam fraudem, ut *Admonitio* prius Lutetiæ typis excusa fuisse diceretur, ostensis aliquot paginis libelli, & confectis literis atque in *Relationes Literarias* insertis, quibus novam editionem *Admonitionis* Lutetiæ parari, & Autorem cum Archiepiscopo reconciliatum esse narraretur, quem priori editione ob quædam liberius dicta offendisset: rumores denique disseminatos, quibus plurimi pro autoribus *Admonitionis* diffamati fuerint, *Pelissonius* putat, *Versans*, *Laroquins*, *Brueysius*. Hæc omnia subdole fingi statuit *Jurinus*, & privilegium Regis, quod pagellæ editionis Gallicæ in Belgio ostensæ præ se ferunt, falsi accusat.

Jam ad *Examen* ipsum accedimus. In hoc impense iterum laudat *Jurinus* Scriptorem a *Styli* excellentia, nec minus vituperat ob

malitiam singularem, & quod Catholicum se simulet, cum ex formæ dictionis, ut scribit, Hugonotica, & allegationibus Biblicis aliisque indicis satis appareat, *Reformatum* esse & in Belgio vivere. Rejicit itaque quicquid de *Polissonio*, celebri Parisiensi viro, & de *Bastidia*, Reformate religioni addicto & nunc in Anglia versante jactari ait, & si ille *Admonitionis*, hic *Præloquii* Autor esset. Refutationem argumentorum, & præcipue duorum illorum capitalium, de libellis famosis pariter & seditiosis, qui Theologus Gallis & Anglis ab *Admonitore* imputantur, scripturum se nunc minime esse protestatur, sed tantum paucis indicare velle, quæ responderi possint. Negat primo pro famosis libellis habenda esse scripta, quibus lamentationes *Reformatorum* de vi sibi illata proponantur; minime omnium tractatum laudatissimum de *Politica Cleri Gallicani*, nec magis *Læteras de tempore*, aut *Querelas Protestantium*, quorum autor fuerit vir magnus *Johannes Claudius*. Pro injuriolis & vetitis quoque diffamari non posse responsiones adversus contumeliosissima Pontificiorum scripta, nec ea, quibus concordiam inter Fœderatos suadent, aut quibus Gallos ad vindicandam libertatem a Rege per nefas ademptam hortentur; hæc enim, ut alia strategemata, belli tempore licita esse. Veteris Ecclesiæ exempla allegat, in qua persecutoribus responsum sit. Pontificios e contrario accusat, quod innumeris penè libellis Protestantes, ab initio statim Reformationis, prosciderint, idque adhuc continuens. In altero capite, quo seditiosi adversus Reges animi scriptores *Reformati* infimulantur, caute verendum esse tamen monet, qui in materia hac subtili & periculosa apologiam elaboraturus sit. Duo tamen imprimis tenenda esse suggerit, primo, *nullam potestatem* (abolita Theocratia Judaica) *inter homines immediate a Deo constitutam esse*, licet orthodoxi etiam Theologi certo respectu tale aliquid asseruerint; deinde, *omnem potestatem humanam, civilem & ecclesiasticam, quantumcumque ea sit, limites habere, ultra quos extendi non debeat, nec subditorum patientia temeri.* His positis non improbat, quæ contra Reges Gallie & Hispania, cum terminos illos excedissent, a populis gesta sunt. Ab *Admonitore*, ut ut pro Principum jure nitatur, destitui duo illa principia non posse, nec negari, quod libertas hominibus innata, & constitutio imperiorum atque civium bonorum ex sola necessitate, non vero ex natura homi-

komi-

potestatem, utrum habeat, secundum hanc vero casu possint popu-
 lum, quibus de ipsa bonum separatione; & a nulla denique gra-
 te. Hinc Regibus & magistratibus potestatem illegitimatam ad destru-
 endum populum concedi posse. Hæc inter alia ex *Græcio Lib. I de*
R. A. c. 1. f. confirmat, & pro irrefutabilibus habet; elidit quo-
 que, quæ de contradictione inter Protestantem ex eorum scriptis, de
 potestate Regum, & contra Pontificium dominatum, Adversarius
 errorum objicit, monens Pontificios quoque circa illa dissentire. Re-
 pellit convictionem ab Anglis, quos vocant, Presbyterianis, quasi Caro-
 li I. Regis parricidium procuraverint; negatque eos, qui presentis
 separationis in Anglia autores fautoresve sint, flagitium illud proba-
 re, sicut nec verum sit, non necesse, ut Principes Catholici *Guilherme*
Regi assistentes ad causam religionis respiciant, cum alias ad societa-
 tem adversas hostem communem iacundam causas habere possint.
 Ostendit inde diversa *Caroli & Jacobi II* consilia & instituta; illum
 pro Episcopatu, hunc pro Papismo laborasse; neque Anglos successi-
 onem regiam destruxisse, sed fugiente *Jacobo*, genero & filia ejus pa-
 nisse. Adversus ea, quæ libro *Junii Bruti*, sive ejus autor *Philippus*
Adrianus, sive *Hubertus Languetus* fuerit, item *Parai* tractatui Oxo-
 nis combusto objiciuntur, multa regerit; ridetque *Admonitionis* au-
 torem, quod exemplo *Danorum*, Regi electio hæreditarium impe-
 rium deferentium, allegato, non videat jus Regum a populo ortum
 habere, cum tamen contrarium operose adstruere conetur. Non
 negat, ex limitata Regum potestate incommoda oriri; sed considera-
 ri jubet etiam ea, quæ ex absoluta nascuntur, nullamque regiminis
 esse formam; quæ omni careat periculo. Argumenta ab absurdo,
 quæ *Admonitor* laudat, ipse in sophismata fere degenerare ait. Re-
 spondet ad omnes objectiones, sed in compendio & ita, ut aliis poti-
 us, quæ uberius deduci possint. Negat, quod Protestan-
 tium Theologi populo supremam potestatem in Reges, aut jus acta
 illorum examinandis tribuant; monet tamen diversam esse regno-
 rum formam, aliamque alia magis absolutam esse. Conservationem
 populi semper & in omnibus imperiis subintelligi, nec prætextu reli-
 gionis, minime omnium falsæ, subverti posse. Monstrat etiam,
 quomodo differant potestas civilis & ecclesiastica, utque hæc ultra
 excommunicationem nullum cogendi modum habeat. Utrique hoc

60 ACTA ERUDITORUM

commune esse ait, ut parendum sit decretis, etiam non satis iustis aut æquis, dummodo non tendant ad ruinam politicæ aut religionis. Inde tamen sequi negat, querelas adversus decreta non nisi ab universo populo, uno veluti spiritu concitato proponi, aut reformationem moveri posse: cuique enim pro gravitate excessuum, contra fundamenta societatis aut fidei ingruentium, jus esse remedia inveniendi. Regulam, quod numero suffragiorum standum sit, quam *Admonitor* vehementer urget, positivi seu humani juris esse dicit, cui locus non sit, si agatur de lædenda conscientia aut tollenda defensione naturali. Postulat ab Autore *Admonitionis*, ut in quaestione de potestate Principum, vel *Systema Grotii* (sicuti facere videatur) constanter teneat, vel immanem illam sententiam de illimitata & cum quavis tyrannide & clade populi admittenda potentia palam tuatur. Priorem formam etiam ex ipsius *Grotii* traditis incommoda habere, iterum agnoscit; sed quæ ex altera consequantur, intolerabilia esse censet. Pro *Valdensibus*, qui in fine *Admonitionis* pro rebellibus & extrema meritis exagitantur, multa affert *Jurium*, ut probet, illos ad partitionem decretis injustissimis præstandam obligari non potuisse, & jus gladii pro legitima defensione omnibus dari; casus etiam esse, in quibus privati, ad sua recuperanda, arma sumere possint, licet legibus quibusdam haud immerito caveatur, ne id ordinarie fiat. Confert inde *Valdenses* cum *Belgis*, & illos non minorem partem populi aut provinciæ respectu Ducis sui constituisse existimat, quam hos comparatos cum reliquis nationibus Hispaniæ Regi subjectis. Addit *Valdenses* non Principi suo, sed ejus violento instigatori, Galliarum Regi, repugnasse. Scholasticas itaque rhetoricationes esse scribit, quas *Admonitor* ex Catilinaris Ciceronis collegerit, quæ non magis ad *Valdenses* pertineant, quam ad Gallos exules, qui in castris Fœderatorum militent. Mandatum Christi de fuga in persecutionibus, & exempla patientiæ veteris Ecclesiæ male eo detorqueri, ut nullo modo tyrannis resistere fas sit; moderationem præscribi a Christo; jus naturæ adversus vim plane injustam non tolli. Notari vult vias Dei, qui in exequendis decretis suis, irregularibus quandoque modis & qui temerarii videri possint, procedat; neque necesse esse, ut omnes intentiones & actiones Regum & populorum, qui reformationem moliantur, exactissime iustæ & irre-

MENSIS FEBRUARI A. M DC XCII. **Gr**

incomprehensibiles sint; ex eventu tantum & in uniuersum, Dei propo-
 situm cognosci, & defectus erroresque circa media bonitate finis com-
 pensari. Observat, Deum aliquando aperta vi progressam esse, v. g.
 cum Iudæos in Palastrinam introduceret; alio tempore, videlicet post
 captivitatem Babylonicam, absque armis Iudæos nisi permissu Re-
 gum, populo suo prospexisse. Minime sequi, si Christiani pirati-
 vis Ecclesie Imperatoribus tyrannidem exercentibus arma non op-
 posuerint, quod Galli & Belgæ, qui id fecerint, pro rebellibus haberi
 debeant, cum Maccabæorum exemplum iustissime allegare possint;
 neque mutatum jus naturale, quo illi esse fuerint, per præceptum E-
 uangelicum de fuga. Ideo *Græti* reprehendit, qui in odium ci-
 uium suorum, & *Societatis* secutus, nimis rigide dictum illud E-
 uangelicum urserit. Nec melioris notæ esse, sed *Deistas*, *Spinozistas*,
Judifferentes aut majoribus hæresibus infectos, qui aliis libellis, qui-
 bus sœdus & bellum aduersus Gallos infectantur, eadem defendant.
 In conclusione *Admonitionis* summam ingenii vafritiem & affecta-
 tionem pietatis observat, & in ea persistit sententia: præcepta divi-
 na de obsequio Magistratibus & parentibus præstando, eo non esse
 interpretanda, ut exceptiones legitimæ oppositionis prorsus exclu-
 dant. Elogia quibus Gallie Rex extollitur, conuicia & aculeos in
 Pontificem & Imperatorem atque Domum Austriacam, defensionem
 societatis Gallorum cum Turcis, & alia ejusmodi omnia eo ter-
 dere dicit, ut exules Galli de restitutione sua in patriam & in liber-
 tatem pristinam desperent, & Regi cæco se submittant obsequio;
 Fœderati quoque animum despondeant, & qualescunque pacis le-
 ges accipiant. Confidit, præstyturos hos esse posthac, quæ huc usque
 non præstiterint, & divinam gratiam celebrat, quod illis vires inte-
 græ manserint, & Rex Britannie ad exequenda, quæ Deus destinaverit,
 excitatus sit. Parallelismum *Admonitionis* inter Jacobum II Angliæ,
 & Henricum IV Gallie Regem rejicit, repetitque denuo, Jacobo non
 ereptum esse regnum, sed ab eo desertum. Observat etiam diffe-
 rentiam inter utrumque regnum circa potestatem regiminis, & quo-
 modo Angli Reges Parlamenti autoritatem agnoscant, & speciali ju-
 ramento de tuenda religione Reformata obstricti sint. Aliter igitur
 de Catholicis Gallis, majorem regni partem constituentibus, qui
 Henricum Regem, quem pro hæretico habebant, auersati sint, judi-

ACTA ERUDITORUM

ceri debere; aliter de Angliæ orthodoxum totius gentis desideria impotentibus, cum Catholicorum paucorum contraria machinamenta ratio haberi non poterit. Defendit gesta Anglorum procerum & delectorum ex populo, cum mutationem nuperam decreverint; vituperat e contrario, quæ Liga, quam vocant, Gallica per factiones & tumultum egerit, omnibus Europæ Principibus improbata.

PREMIERE ET SECONDE PARTIE DES DIFFICULTÉZ proposées à Mons. Steyart Docteur & Professeur en Théologie de la Faculté de Louvain.

Difficultates D. Steyarto Theologo Lovaniensi propositæ, ex relatione ab illo ad Archiepiscopum Cameracensem perscripta, a quo mandatum habuit de rumoribus adversus Presbyteros Oratorii Montibus Hannoniæ sparsis inquirendi. Pars I. & II.

Coloniæ apud Petrum Grandem 1691. in 12. plag. 41.

DE re, quæ exigua videtur, gravia & multa & præclare scribere, non vulgaris est ingenii aut facultatis mediocris: Valore itaque utraque dote oportet *Difficultatum* sive dubitationum harum Autorem, quem D. Antonium Arnaldum esse admodum est probabile. Causam sane, quæ *Jansenismi* nomine traduci solet, pari acumine, eadem verborum copia & elegantia alius tueri difficulter potuisset. Occasio satis magni libri hæc est. Congregatio *Presbyterorum Oratorii* in Italia a *Philippo Nerio* seculo superiori cœpta, autoritate Berulli Cardinalis in Gallia recepta & aucta, cum Montibus Hannoniæ Collegium haberet, deducere inde veluti coloniam quandam in urbem Leodiensem voluit. Quæ Congregationi illi cum Societate Jesuitica simultates intercedant, haud ignotum est. Ut igitur incrementum hoc æmulorum impederent Jesuitæ, quantum quidem ex libro hoc intelligi potest, diffamare acriter multis nominibus Presbyteros illos cœperunt, effeceruntque ut Magistratus Montenses (Scabinos vocant) literis Leodium datis receptionem Presbyterorum dissuaderent. Presbyteri edita

Alia Gallice apologia, quam Remonstratorem *justificativam* inscripserunt, famam suam impigre tutati sunt, non sine querela de Scabinis. Hac offensus isti scriptum illud manu carnificis publice comburi fecerunt, vehementer indignantibus non solum Presbyteris, sed & Nuntio Pontificio, qui Cleri privilegiis detractum illa acerbitate existimabat. Cum vero Archiepiscopus Cameracensis, Hannoniæ Diocesanus, a Presbyteris imploratus D. Steyarto & duobus aliis mandasset, ut de causa cognoscerent, & judicium suum de illa ad se referrent; ita hoc fecerunt Commissarii, sive, ut Autor Difficultatum asserit, Steyartum, cæteris autoritate & industria potior, ut Presbyteri graviter læsos se esse putaverint, & Autor hic noster ansam sumserit plurimos relationis & judicii illius defectus Steyarto exprobandi, idque fecit tractatu in partes sex distributo, ex quibus duas priores nunc enarramus. Ex eo vero, omissis minutioribus, annocabimus quædam, quæ non tam ad rixam illam inter Jesuitas & Presbyteros proprie pertinent, quam ad cognoscendam factionum in Ecclesia Romana indolem faciunt, & cum profectu quodam observari possunt. De Steyarto ipso annotavit Autor, quod defectus Ecclesiæ Romanæ in Belgio in exordio relationis ingenue agnovit, scribens: quicquid dissimulamus, turbatissimæ sunt res nostræ Ecclesiasticæ, non hic tantum, sed passim per Belgium totum. Allegatur etiam tractatus ejus, sive theses *Theologia moralis emendatæ* nomine publicatæ, in quibus probabilitatis Jesuiticæ dogma acriter impugnaverit, item opiniones pestilentes de peccato ex ignorantia, sive materiali & Philosophico, de attritione; præterea de facilitate in absolvendis peccatoribus, sive relaxatione disciplinæ Ecclesiasticæ, qua fieri dicit, ut sanctitas Christiana plane intercidat, continua revolutione, ut loquitur, confessionum & criminum. Confessionum & absolutionum particularium necessitatem & utilitatem jactare, ut notum est, vel maxime solent Sacerdotes Romani, & utramque in Ecclesiis Protestantium requirunt. Qui vero ex illo Ordine ipsi agnoscunt, quam male confessiones & absolutiones tractentur, ut nihil ad emendationem faciat illarum repetitio, si post impetratam nulla difficultate absolutionem, ad eadem aut pejora peccata continuo redeatur, li arcem religionis suæ veluti destruunt. Steyarti verba citat Autor, quibus Confessionarios reprehendit, quod

Part. I.
Diff. 2.

Diffic. 4.

quod quibuslibet peccatoribus pro pœnitentia recitationem trium *Pater noster & Ave Maria* sufficere existiment, morbosque animi omnes sanari eo modo credant. Tanto magis itaque indignatur, quod ille ipse *Steyartus*, rigoris ecclesiastici assertor, tam laxus indulgensque jam factus sit, ut Jesuitarum metu aut respectu, optimæ Presbyterorum causæ relatione sua nocuerit, imo pro sectariis habeat, qui disciplinam instaurare nituntur. Producit testimonium ejus anno 1690, quo juvenem quendam a studiis, indole, vita & moribus egregie laudari dignumque esse censuerit, qui sacris ordinibus admo- veretur; addiderit tamen veluti limitationis & cautelæ loco: *Ne tamen aliquid Superiores lateat, quod postea infra scripto imputetur, ad- dictus idem est rigidiora sectantibus.* Hoc falsè exagitat Autor, & quem illi *Rigidissimum* vocant, verum & genuinum Christianismum & Sacerdotum atque Pastorum officium esse; at qui laxiora profi- tentur, pro corruptoribus Ecclesiæ haberi debere, pluribus ostendit. Ipsius *Steyarti* theses in eam rem citat, & Augustini dicta. Pastorem quendam *Ludovicum Flemallum* prope Namurcum laudat, qui pio ze- lo ductus, plebem suæ curæ commissam in fide Christiana egregie in- struxerit, binas conciones singulis Dominicis ante meridiem, divisa cum Vicariis opera, a meridie Catechesin habuerit; idem privatim fecerit, in confessionibus potissimum; ea tamen diligentia & seve- ritate populum minime offenderit, sed magno cum applausu con- fluxuque docuerit; iis etiam, qui legere noverant, pios libellos, qui capita doctrinæ continebant, evolvendos dederit: factum inde, ut non solum eximiam notitiam religionis acquirerent auditores, sed & vitia ebrietatis, libidinis & verborum scurrilitatem correxerint, choreas etiam & vana atque ludicra alia ultro omiserint. Succes- sisse e contrario apud illos contemptum rerum fluxarum, summum cœlestium desiderium, patientiam Christianam in calamitatibus bel- licis & aliis, mutnam charitatem, cum assiduitate precum, ad quas quotidie summo mane in templo convenerint. Etiam inter la- bores diurnos mentem ad Deum per suspiria & oratiunculas elevas- se, & sero vespere multos domi cum suis precibus vacasse. Quæ de moribus & vita interiori illius viri addit, pietatem maximam in- dicant, & ideo optat, ut omnes ad eum modum sese gerant, quos *rigidos* vocant; tunc enim felicissimum statum Ecclesiæ esse futu- rum.

Diffic. 5.

Diff. 6. 7.

rum. Provocat etiam ad experientiam in Academia Lovanensi, in qua ante ortam hanc *Rigidorum*, quam sugillant, sectam dissolutissime, nunc vero compositae & pie vivat juvenus scholastica. Post hæc atroci calumnia proficissos esse queritur *Presbyteros Montenses*, ac si Nestorianismum renovarent, & B. Virginem matrem Dei, sive Deiparam appellare nollent; qua imputatione ipse *Soyartus* eos liberaverit, maligne tamen in relatione sua addens, non satis circumspecte eos locutos esse. Interim tamen Episcoporum Gallicorum judicio, in Catechesi ab iis publicata, maximos abusus in cultu Virginis demonstratos esse non dissimulat, illum maxime, quod plurimi in peccatis quotidie versantes, salvari se putent recitatione *rosarii*, aut gestamino *scapularis*; nec parum errare dicit eos, ex Episcoporum illorum sententia, qui nimiam fiduciam in sanctis ponant; hos enim utiliter & pie quidem ex Ecclesie instituto invocari, sed spem omnem necessario in Jesu Christo ponendam esse, in quo solo, Scriptura teste, salus quaerenda sit. Citat etiam insignem locum ex Cardinalis Camusii scripto; e contrario horrendam *Recollectionum Leodiensium* thesui anno 1676 publicatam execratur, quam ipse quoque *Soyartus* acriter taxaverit. Erat autem hæc: *Frequens confessio & communio, & cultus B. Virginis, etiam in iis, qui gentilitate vivunt, sunt signum predestinationis*. Acriori censura persequitur dictum Jesuitæ *Luisiani Francisci Mendoza*, in *Viridario sacrae & profanae traditionis* anno 1632 cum approbatione edito, statuentis, *impossibile esse, ut B. Virginis cultor in aeternum damnetur*, quia scilicet B. Virgo suo patrocinio semper impetret a Deo auxilia gratiæ congruæ, quibus ejus cultores, alioqui pravi & scelerati, ad Deum convertantur, reddanturque *indamnabiles*. Reprehendit porro Autor eos, qui in B. Virgine majorem clementiam quam in Christo esse statuunt, qui tamen est Deus misericordie. Condonatores esse narrat, qui publice declamaverint, si fatuæ virgines, cum dicerent, *Domine, Domine, aperi nobis*, dixissent, *Damina, Damina*, impetraturas fuisse, ut portæ aperirentur. Librum, quem in Belgio fere omnes manibus terant, prolixè taxat, in quo diserte statuatur *Deum Filio suo exercitium justitiæ, sanctæ vero Virgini clementiæ & misericordiæ dispensationem commississe*. Subjungit verba ex *Soyarti Theologia Morali*, quæ placet adscribere.

Diff. 9.

D. 19.

re, quia ad similes casus applicari possunt. *Verentur*, inquit, *quod*
dant, ne scandalizentur: pusilli & confirmantur heretici; cum in Ec-
clesia turpissimi arguantur errores, ideoque potius tacendum existi-
mant. Sed an forte non magis confirmabuntur hi, & illi perver-
sentur, si viderint hujusmodi errorum monstrum nemine contradicen-
te in Ecclesia teneri? Reliqua hujus Partis primæ capita præter-

Diff. XI.
usq; XV.

missus, quanquam multa memoratu non indigna de lite isthac conti-
nent. *Ex Parta etiam secunda*, ne in nimiam prolixitatem inci-
damus, pauca quedam veluti digito indicabimus. Acriter repre-
hendit Autor tum Magistratum Montensem, quod Apologiam
Presbyteri Oratorii ad Leodienes scriptam, per carnificem coti-
bulerit; & *Steyarum*, quod factam probaverit; eaq; occasione Ju-
sitas accusat, quod pari suggestione *Rothomani* magno cum pro-
rum scandalo expulsißimum librum Jansenii; *Harmoniam Evan-*

Diff. XVII.

gelicam, & Aquis Sextis *Epistolas Provinciales* Jesuitis oppositas
concremari curaverint. Prodit etiam, verum autorem epistolarum
pro Jesuitis sub nomine Bernardi Stubrock publicatarum fuisse *Ho-*

Diff. XXIII.

voratum Fabri, colobrem ex Societate Jesuitica vitum. Citat cathen
& laudat eundem *Steyarum*, quod in *sepe allegata Theologia* sua
acerrime refutaverit sententiam Jesuitarum (a Papa quidem inter
LXV. falsas theses condemnatam) quod non prevent martialiter,
qui sui tuendi causa adversario falsum crimen assignat.

CHRISTIANI DONATI PROF. PUBL. WITTEN-
berg. *Institutiones Pneumatica Scholarum usui*
accommodate.

Wittenb. ap. Joh. Christoph. Sölligret/A. 1691. 8c. plagul. 33.

Cum quæ de Spiritibus moderni pariter atque veteres com-
mentati scriptores sunt, non levi perquisivisset studio Cl.
in celeberrima Wittenb. Universitate *Metaph.* & *Logicæ*
Professor, non contemnendum operæ pretium sibi factu-
rus visus est, si in discipulorum suorum gratiam Pneumaticam sci-
entiam tali Systemate comprehensam ederet, in quo & quæ ab aliis
optime tradita sunt, sua faceret, & quæ vel nondum tacta aliis, vel
non satis adhuc elaborata, suppleret; perficeret; ac suo prope judicio
amplificaret. Illa ergo methodo usus; quæ in disciplinis usitata
quam

quam maxime est, *partem generalem a Spiritu definitione ordinat*, & ex illius attributo primo cum cura explicato & probato cetera, maximam partem a se recens constituta & brevi descriptione explicata, partim immediate, partim mediate deducit, atq; intervntu ipsius primi cognoscendi principii demonstrat. Eodem modo in *Speciali* quoq; *parte*, postquam *Dei*, *Angelorum*, *Animarumque rationalium* existentiam probavit, versatur in ipsorum propriis attributis explicandis, & huic doctrinae subijcit *actionum* cuiq; Spiritui propriarum, cum internarum, tum externarum, tractationem; ita quidem ut inferat subinde suis. quasq; locis *questiones controversas*, & graves, & jucundas, & celebres, nec adeo paucas, certis conclusionibus, quarum aliae sententiae falsas rejiciunt, aliae veram asserunt, definitas. Profitetur vero, id se sumptis dedisse operam in hac condenda disciplina, ut justo ordine & exponerentur omnia, nihilq; assereretur, quod non suis rationibus esset stabilitum, iisq; haut vulgaribus, sed exquisitis ac veris, & ad animum plane convincendum idoneis; atq; adeo sperat, pleraq; a se justis plerisque & ad primum usq; principia excurrentibus demonstrationibus esse confirmata.

G. VAN DER MUELEN IN HISTORIAM

Pomponii de Origine Juris Pars prima.

Trajecti ad Rhenum apud Francisc. Halma, 1691. in 8. plag. 10.

Tituli rationem a potiore operis sui parte deducere voluit Autor clarissimus, quando in Historiam Pomponii de Origine Juris, quae posteriorem legem ff. h. t. conficit, hanc commentationem se suscepisse profitetur. Ut ut enim non praetermiserit legem priorem d. t. quae Gajum autorem refert, quoniam tamen ea & brevis est, & formulis excitatoriis tantummodo constat; ideo ordinis magis respectu, quam ob doctrinae necessitatem recepta videtur. Utrobyq; autem interpretandi genus planum, perspicuum ac amoenum deprehendimus, dum textus ipse, & in lege Pomponii quidem distinctim singuli paragraphi praemittuntur, quos ad verba & loca notabiliora succincta explicatio & paraphrasis excipit. Et nihil hic omisit Autor, quod ex antiquitatibus Historiae Romanae ad illustrationem hujus materiae ullo modo facere possit,

possit, ut subinde etiam digressiones prolixiores suscipiat. Si pag. 12. occasione vocis *Civitas*, in originem & constitutionem hujus civitatis altius paulo inquirat, cumq; ad eam liberor; nonnulli homines definitio præmissa admittat, fufius deinceps ex sacris potissimum literis adstruere contendit, naturalis hujus libertatis marem, exclusa femina capacem esse, eo quod hæc ex ordine creationis maris imperio subjiciatur. Hanc etenim ob causam primo locus creatum fuisse Adamum, ut secundum verbum, *qui prior tempore, perior jure*, isto sibi imperium vindicare possit. Accedere & hoc, quod extracta fuerit mulier ex costa Adami, ut possit inde concludere, se nihil habere a se, sed ab alio, scilicet viro; quocirca nullam intercedere inter marem & feminam æqualitatem seu jæris, seu virium, quibus indigent, qui in statu naturæ (secundum Autoris hypothefin) vivunt. Pag. 27. civium Rom. censum, cujus intuitu quinq; classes institutz erant, exhibet, & ad nostræ monetæ valorem componit. Pag. 37. antiquas Romanorum LL. recenset ex Mosaicis legibus a Numa Pompilio deproptas. Pag. 47. evolvit quæstionem itide:m historicam, utrum sub primis Rom. Regibus concessa fuerit provocatio ad populum, & quid hac in re singulare acciderit in judicio criminali, quod contra Horatium ob intereratam sororem parricidii reum habitum fuisse constat. Pag. 61. originem obligationum examinat secundum hypothefin status naturalis, quæ in quæstione anteriori de constitutione civitatis fuit præsupposita. Prolixissimam dehinc digressionem a pag. 87. usq; ad p. 106. decurrentem suppeditat Senatus Romanus, de cujus prima institutione a Romulo facta, & subsequitis affectionibus variis, ex quibus postmodum Senatores in Patricios, Conscriptos, & Pedanos distincti fuerunt, ubi sufficienter dictum, post Ordinis hujus ornamenta, confessus ac consulendi modus, & quæ hujus generis alia, in conspectum producuntur. Discursum istum proxime excipit p. 107. affinis tractatio de SCris, quæ pari ubertate explanatur. Pag. 133. species Juris Romani, prout in scriptum & non-scriptum dispescitur, ductus §. 12. d. 1. explanantur; in quo ipso §. Autor noster tantisper subsidet.

MENSIS FEBRUARII A. M DC XCII. 69
30 ANNIS DE RAEI PHILOSOPHI AMSTELÆ-
damensis Primarii Cogitata de Interpretatione,
sive de Natura Humani Sermonis &c.

Amstelædami apud Henricum Wetstenium, 1692. in 4.
Constant alphabetis 3. & plag. 19.

Althor Libri hujus est Vir jam dudum in orbe litterato celeberrimus. Siquidem ultra annos XLIV, primùm in Academia Lugduno-Batava, deinde in illustri Schola Amstelodamensi Philosophiam, atque olim etiam Medicinam aliquo tempore docuit. Ocasionem hunc tractatum scribendi perhibet, quod ab annis circiter quinquaginta multorum Eruditorum animos observasset coepisse occupare opinionem valde periculosam, positam in ea, quod communiter Viri docti nimium tribuant & nimium confidunt novæ quam amant philosophiæ, putantes ea ipsa methodo, qua non contemnendus progressus factus est in Mathematicis & Philosophicis, progrediendum similiter esse in omni alia arte & disciplina: ac si omnes disciplinæ, quæ tot seculis distinctæ fuerunt, Philosophiæ essent partes vel appendices, deberentq; una & eadem methodo, quam Author hujus libri censet artium Mathematicarum & Philosophiæ propriam esse, doceri, & eodem illo præciso comprehendendi sermone, quo Mathematici & Philosophi utuntur. Ut error, opinione Authoris, horum temporum duplex sit; unus in humano intellectu, alter in humano sermone, uterque infinitam post se trahens confusionem, litesq; inter Eruditos perpetuas. Hac sive censura sive opinio Authoris forsân mira videbitur iis, qui sciunt ipsum magni facere Philosophiam, atq; tueri dignitatem ejus contra quoscunq; qui eandem vel contemnunt, vel inutilem judicant. Verum prudentiores id ad animum revocabunt alius, & judicabunt haud rem esse debere parvam, quod vir ætate & doctrina venerabilis, magus sine omni dubio Philosophus, censeat his temporibus & in hoc seculo philosophico, Philosophiæ communiter nimium tribui: eritq; hoc ipsum illis majus argumentum ad rem exquisitè ponderandam, & majori cum attentione hunc librum legendum. Narrat vero ipse Author causas magis speciales, quæ ipsum impulere ad scribendum, suaq; de interpretatione & natura humani sermonis

sermonis cogitata, deque erroris, de quo diximus, remedio publici tandem juris facienda. Hæc causa imprimis videri potest ipsa erroris vis & magnitudo fuisse; his ipsis præcipue temporibus, quibus in lucem editus liber. Non quod Author nunc primum eum viderit errorem, eique tam sero incipiat se opponere. Initiis erroris ipsi prævisa fuerunt olim in Academia; dum doceret, Lugduno-Batava; quin antequam animum ad docendam applicuit. Verum non ita ab initio Author cogitavit de magno & justo remedio. Visa ipsi fuit, quod non erubescit fateri, veritas plana & aperta posse ac debere se ipsam tueri, tum insigni usu suo & in Rep. & in Scholis & in Ecclesia, tum antiquitate, qua venerabilis est. Etiam ab initio error levis videbatur, ita seipsum evertens, infinita quam possit trahit confusione, ut consistere non possit. Attamen fatetur Author, se fuisse eum non nihil opinionem illam, se fuisse spem istam, & adjungit, fallere hanc opinionem & spem hætenus plurimos, atque eos omnes, qui *errorem quidem, non ita vero, ut in præfatione loquitur Author, erroris vim & momentum agnoscunt; forte, inquit, quia non satis intelligunt momentum veritatis.* Sed Author noster, ut hi faciunt, cætera boni, non persistit in opinione, vel spe, vel expectatione ista, sine metu justo, non persistit olim longo tempore. Iphis principiis obstandum jam olim judicavit, putatque se dici non posse unquam ea in opinione fuisse, in qua videntur viri magni his temporibus esse quam plurimi, quod nempe error, adeo levis vel talis sit natura sua, ut seipsum debeat evertere, ac si necesse non esset, ut de remedio incipiant cogitare moderatores regnorum & rerum publicarum, ut & ecclesiarum atque academiæ. Sicut error ante plures annos suo modo levis erat, ita levi ac facili videbatur superari posse remedio. Clarissimus Autor, cum inciperet Philosophiam docere, primum Lugd. Bat. deinde Amstelodami, hæc de causa accommodatum temporibus istis adhibuit remedium, unum & alterum, non sine successu, in Oratione inaugurali, una de differentia cognitionis philosophicæ & vulgaris, & altera de sapientia veterum, quæ extant in Appendice ex olim scriptis. Scilicet eo fere modo, quo Cartesius a primis annis in eas cogitandi vias incidit, per quas non difficile ipsi fuit ad cogitationem pervenire methodi recte utendi, ratione, & veritatem investigandi in scientiis, ad veram

veram quam quærebat Philosophiam pertinentibus: hujus quoque libri Author, in ipso studii Academici curriculo cœpit intelligere, distinctam esse omnino Philosophiam, sublimem illam scientiam, quam post Platonem Cartesius profitetur, ab omni alia cognitione atque in Philosophia scholarum non tractari primam istius veræ philosophiæ propriam, sed secundam & communem cognitionem; & eatenus multum in scholarum philosophia veritatis inveniri. Narrat etiam Author in Epistola penultima, ex hac cogitatione incredibilem se in studiis facilitatem & lucem percepisse: usque adeo, ut huic potissimum cogitationi postea superstruxerit orationem inauguralem unam & alteram, ipsasque primas prælectiones atque disputationes publicas, ut & institutionem in scholis privatis. Addit in eadem epistola, qua ratione, dumungebatur munere doctoris publici, confirmatus fuerit in his ipsis primis cogitatis, eaque latius deduxerit & diligentius excoluerit. Singularem etiam deputat felicitati, quod in studio Logico, quod his temporibus contemnitur, adolescentiæ florem contriverit. Vidit vero tandem, primo per nebulam, & mox clarius, duplicem Logicam, toto cœlo distantem, esse posse & debere, quæ communiter confundi soleat, ut olim ab Aristotelis, ita hoc tempore a Cartesii sectatoribus. Unam Logicam advertit Author proprie dialecticam esse, ut etiam Cartesius animadvertit, in Epistola loco præfationis præmissa Principii Philosophiæ. Quam possumus etiam dicere, quod sit Logica vulgaris sive communis, utilis communiter in disserendo. Logicam alteram putat Author comprehendere Methodo Cartesii recte utendi ratione, & veritatem investigandi in scientiis, eamque distinctionis causa vocat Logicam Philosophicam. Narrat porro Author in Epistola prima sub finem appendicis, a Sylvio, celeberrimo quondam in Academia Lugd. Bat. Medicinæ Professore, novam sibi datam fuisse occasionem, cogitata ista latius deducendi & ad animum revocandi altius. Sylvius enim conabatur Physicam scientiam miscere & confundere cum medica arte, confidenter docens, tam in physica quam medicina, id omne quod vere scitur, sola experientia sciri, ita aperte destruens propriam veræ Philosophiæ cognitionem, quæ secundum Platonem & Cartesium tota intellectualis est: sicut alii errore contrario veræ medicinæ cognitionem sensua-

sensualem sive experimentalem (non curiosam, qualis horum temporum est, sed communem qualis fuit tot seculis) destruat, quando in medicina docenda vel exercenda munus tribuunt philosophia. Ita Author se fuisse excitatum narrat ad cogitandum porro de Medicina, aliisque disciplinis & facultatibus, ut vocant, monetque se dixisse & scripsisse olim, Medicinam, Jurisprudentiam & Theologiam in communi hominum intellectu habere fundamentum & subjectum suum; verum hoc pariter dici non debere de Philosophia. Tandem denique his accessit occasio sive excitatio ultima, quando circiter una cum Sylvio, Spinoza, atque hujus Philosophia S. Scripturae interpres, coepit inclarescere. Ab illo tempore aliquanto magis quam antea coepit sollicitus esse & adhuc magis ad animum revocare magnum discrimen inter duplicem intellectum, ortumque ex eo humanum sermonem duplicem. Ita cogitata temporum tandem quoque occasionem dederunt novis magisque elaboratis meditationibus, de interpretatione sive de natura humani sermonis. Quem sermonem ostendit esse posse ac debere, unum, omnium aliorum hominum & aliarum artium sive disciplinarum communem; alterum veræ Philosophiæ proprium. Atque hujus distinctionis neglectum vel contemptum infinitæ confusionis hactenus in artibus & disciplinis causam fuisse, ob oculos ponere, non quidem præcipuus, attamen secundarius Authoris videtur scopus fuisse. Neque sine gravi causa Author in præfatione monet lectorem philosophum (alios enim vix expectat) non tam contradicendi atque errorem, de quo dixerat, impugnandi, quam veritatem docendi studium se primum ad scribendum excitasse. Hanc ob causam potior pars hujus commentarii dogmatica est, paucis in locis comprehendens erroris detectionem, saltem per quandam consecutionem, quam alicubi, ubi magnitudo erroris id postulabat, expressit, sæpius tamen suppressit.

Dogmaticum hoc imprimis comprehenditur parte prima generali, quæ tractat de diversa humani sermonis consideratione, quam Author unam communem; alteram veræ Philosophiæ dicit propriam esse: quatenus prior ad communem sensum, quem sequimur etiam in omnibus aliis disciplinis; posterior ad subtiliorem magisque præcisum veræ Philosophiæ intellectum accommodatus est.

est. Ex cujus distinctionis neglectu quanta confusio sequatur in artibus & disciplinis docendis, Author ob oculos ponit. His vero ita præmissis, definitio traditur humani sermonis, ut viva voce peragitur : Etiam ratio signi in voce viva distinguitur ab omnibus aliis signis. Denique latius deducitur & explicatur prima humanæ vocis, quæ significat, formatio ab ineunte ætate &c. usque ad finem partis primæ.

Dogmaticum hujus libri porro comprehenditur parte altera speciali, quæ de prima & simplicissima vocabulorum significatione fuse tractat. Hujus primæ & simplicissimæ significationis bis quatuor, sive octo ordines constituuntur; quatuor scilicet in passionibus, quæ a corpore adveniunt; & quatuor in cogitationibus, quas animus aliquanto magis a se ipso habet, non tam patiente quam agente intellectu. Ut sint voces primi ordinis notæ passionum inter loquendum, quas Grammatici Interjectiones vocant; Ordinis secundi, nomina passionum in anima ab interna causa; Ordinis tertii, nomina passionum in anima ab externa causa, quæ significatio, quam sit errori obnoxia, translata ad rem extra animam, latius deducitur. Voces quarti ordinis, de passione sive specie in sensu intelliguntur ea significatione, quæ magnam partem vera est. Voces quinti ordinis, sive primi in cogitationibus, similiter constituuntur notæ cogitationum tantum. Sexti ordinis, sive secundi in cogitationibus, nomina & verba, quæ de interno in nobis animi actu intelliguntur. Septimi & octavi ordinis voces, de animi actu & cogitatione cum applicatione ad aliam rem intelliguntur; hoc cum discrimine, quod in ordine septimo, fere ut in tertio, falsa; in ordine octavo, fere ut in quarto, communiter vera significatio sit, quæ translata ad rem intelligitur. Quando hi bis quatuor sive octo ordines ita constituti sunt, Author speciatim latius deducit, quæ propria significatio Verbi sit, præcipue substantivi, quod ostendit purum & merum verbum esse, & non significare quicquam rei in extantibus, sed quo animo nos affecti simus erga rem, affirmando quod sit. Hujus verbi significationem, non quidem expresse, attamen tacite etiam in omni nomine inveniri, neque adeo ullum in humano sermone nomen esse rei omnino non existentis, verum cum omni nomine rem supponi, si non in extantibus,

tibus, saltem in apparentibus aut cogitatis, latius deducitur.

Ostenditur præterea, & latius deducitur, infinita nomina esse, quæ non tam ullam alteram rem extantem extra nos, quam in nobis affectionem animi, sive qualitatem nostræ cogitationis significant. Hæ qualitates nostræ cogitationis non uno loco distinguuntur a propria & vera qualitate rerum extantium, primum in simplicibus abstractis, deinde in compositis, tum substantivis, tum adjectivis, tum in recto, tum in obliquo. Atque post Operis conclusionem, subnectuntur Notæ, quibus ea quæ in parte prima generali summatim dicta fuerunt, de diversâ humani sermonis consideratione in diversis artibus & disciplinis, illustrantur & confirmantur.

Post Notas, totumq; illum Commentarium de natura humani sermonis, accedit propter cognationem Appendix ex olim scriptis non uno tempore, quorum aliqua in Clave Philosophiæ secundum edita leguntur. Ista olim scripta Author ex consilio amicorum censuit addenda esse, ad diluendam objectionem eorum, qui putant, Authorem mutasse opinionem suam, atque jam ab annis plusquam viginti cœpisse deflectere a veteri sua doctrina. In appendice ista Lector poterit videre, quo pacto Author sibi similis ubique sit, atque ultima primis, prima ultimis respondeant, fundamenta quod attinet. Ut non alia de causa videatur Author mutatus esse, quam quia mutata tempora sunt, & quia in docendo & philosophando communis aberratio facta est a prima & veteri simplicitate, quam Author partim rationibus non contemnendis, partim trium principum Philosophorum, Platonis, Aristotelis atque Cartesii consensu tueri conatur, atque in clara luce ponere, hoc suo de natura & recto usu humani sermonis Commentario.

THE WISDOM OF GOD MANIFESTED IN THE

Works of the Creation, by John Ray, M. A. &c.

sive

Sapientia Dei manifestata in operibus Creationis, per Joh. Rayum, quondam Collegii Trinitatis, quod Cantabrigiæ est, atque nunc Societatis Regiæ Sodalem.

Londini, apud Sam. Smith, 1691. in 8. Plag. 16.

Postquam nobilissimus hujus libelli Autor diversis jam pridem scriptis egregiis, naturalem potissime historiam concernentibus innotuit, jam ne professioni suæ Theologicæ omnino deesse diceretur, tempus esse putavit, ut aliquid etiam ederet e sacra illa disciplina depromptum: maxime cum talem nactus sit functionem, quæ non permittat verbis ad populum publice factis ecclesiam juvare. Scriptionis vero argumentum haud opus habuit longius petere, cum id abunde subministraret tam familiaris ipsi Physiologia, ut qua vix ullam disciplinam fertiliorem reperire datur in suppeditanda materia pro summi Numinis sapientia, potentia ac bonitate deprædicandis, quas nimirum passim in operibus Creationis tam clare relucentes videmus, ut non abs re Autor conjiciat, fore inter alia hanc quoque partem nostrarum occupationum in altera vita, earum contemplationi ad ampliorem tanto celebrationem Gloriæ divinæ vacare: præsertim cum his in terris etiam Sabbathum, typus scilicet æternæ illius quietis, ad memoriam creationis conservandam ejusque opera studiosius expendenda inprimis institutum fuisse appareat. Materia hujus Discursus (qui jam ante hos 30. annos componi cœpit, ut ex pag. 71. liquet) præbuerunt maxime Prælectiones matutinæ, antehac in Collegio Trinitatis Cantabrigiensi a Nostro habitæ; quas ipsas nunc variis additamentis, ex recentiorum scriptorum penu petitis, locupletatas publici juris facere visum fuit. Quum vero vim Herculei illius argumenti, a creatione hujus Machinæ mundanæ desumpti, quod tamen efficacissimum semper ad homines de existentia & providentia Dei convincendos æstimatum fuit, diversæ scilicet sectæ, excogitatis de primæva hujus Mundi origine & formatione, hypothesebus, enervare conati fuerint, Autor in antecessum pag. 14. seqq. in eas inquit, & quam inanibus absurdisque principiis nitantur, demonstrat. Hinc non modo Aristotelicum illud somnium, ac si mundus ab æterno extiterit, nec non Epicureorum doctrinam de orbe ex fortuito atomorum concursu enato, suis partim, partim contreraneorum suorum, *Tillotsoni*, *Johannis Cestria Episcopi*, *Cudworthi*, & *Stillingfleeti* verbis ac rationibus destruere satagit: sed & Cartesianorum hypothesein non minus periculosam hac in-

parte arguit, stautentium scilicet, omnem caufarum finalium considerationem in uniuersum a naturali philosophia excludendam, prætendendo cunctos fines in imperſcrutabili diuinæ ſapientiæ abyſſo æque abſconditos latere, nec alios aliis magis in propatulo eſſe: cujus uero conſequens eſt, neminem ſecure Deo gratias agere poſſe pro conſeſſo uſu membrorum ſuorum creaturarumq; uariarum, cum ſemper incertus ſit, num hæc intentione producta ſint, ut ſibi inſeruirent. Hujus tamen dogmatis contrarium uel per ſolam oculi conformationem ſatis evinci autumat, omnibus nempe animalium ſpeciebus ad eundem finem notorie inſeruiantis, & ſic indubie ejus gratia facti. Pariter & alteram eorundem opinionem taxat, qua cuncta naturæ phænomena ſolueri, rationemque omnigenarum productionum reddere præſumunt, per facilem ſcilicet hypotheſin de materia hoc uel illo modo diuiſa & inter ſe commota: cujus falſitatem & inde inter alia oſtendit, quod uaria Naturæ phænomena (quorum diuerſa allegat) dentur, quæ partim ſupravim potentiarum Mechanicarum poſita, partim iuſdem penitus contrariantia appareant, adeoque ex iis deduci omnino nequeant aut ſaluari, abſque cauſis finalibus & vitali quodam principio. Neque uero etiam acquieſcit Noſter in ſententia celeberrimi, at nuper eheu! his terris erepti *Boyllii*, uolentis, Deum primitus formatæ materiæ uniuerſalis partes in uarios concitaſſe motus, unde ipſa innumeras in portiones diuerſæ molis, figuræ ac ſitus diuiſa fuerit: at ſimul per infinitam ſuam ſapientiam ac potentiam ita hos motus gubernari, ut tandem ueniſta hæc & regularis mundi machina inde fuerit prognata: præterea uero tales leges regulasque localibus his motionibus ſtatuiſſe inter portiones uniuerſalis illius materiæ, ut mediante ordinario & conſervante ipſius concurſu, diuerſæ illæ hujus uniuerſi partes ſic ſemel completæ, aptæ ſint ingenti huic Syſtemati ac Oeconomix mundanorum corporum conſervandis, propagandisque animalium ſpeciebus. Judicat enim Autor opinionem hanc uel ideo inſufficientem, quod materia qualitercunque diuiſa motum ſemel ſibi impreſſum abſque aſſiſtente continuo cauſa quadam Efficiente perennare nequeat, cum ejus motionis, tanquam rei tranſcuntis partes aliæ ab aliis non dependeant; externis uero quibuscunq; legibus aut regulis motionis obſervandis ſtupida per ſe materia

teria incapax sit, & vero eæ semetipsas exequi nequeant. Necessarium proinde esse opinatur, ut præter materiam illam legesque stabilitas, efficiens quædam adstet, sive ea sit qualitas aliqua aut potestas materiæ inhærens, quod conceptu difficile: sive agens quoddam intelligens externum; nempe aut immediate Deus ipse, aut inferior quædam (quod mavult Autor cum Cudwortho) *Natura Plastica*, cujus subordinato ministerio Deus ad hos effectus perinde utatur, atque Angelorum in operibus Providentiæ. Præterquam enim, quod indignum divina majestâte videatur, rebus etiam vilissimis efformandis propriam veluti manum admovere, unde, saltem secundum vulgi captum, Providentiâ Dei veluti laboriosa, sollicita ac distracta appareat; non satis ita liquere, cur tam lentis gradibus fere procedat rerum plerarumq; generatio, id quod nempe vana & superflua veluti pompa cuiquam videri posset, siquidem agens ipsum omnipotens foret: atque præterea non commode satis excusari sic posse errores illos atque ἀμαρτίματα, stylo Aristotelis, quæ subinde contingunt, ubi materia inepta est aut contumax, unde nempe Agens arguatur non irresistibile esse: cum e diverso, si hoc omnipotentia polleret, nulla materiæ ineptitudo ejus operationem ullatenus sufflaminare valeret. Et quamvis largiatur tandem, in animalium corporibus formandis animam sensitivam operatricis munere defungi posse; non aliter tamen id concedit, quam si ea spiritualis & immaterialis substantia sit: alioqui enim, si materialis statûatur, ipsumque adeo animal pro merito automato habeatur, non minus necessarium autumat ad *Plasticam* alicujus *Naturæ* assistentiam recurrere. Non dissimulat tamen, se in istam potius opinionem inclinare, quod nempe bruta etiam exiguo quodam Rationis gradu polleant; partim ob nonnullas eorum actiones, quæ ne vix quidem absque cogitatione ipsorum præcedentia concipi queant: partim ob communem fere sensum, quo compassione, quadam moveri nos persentiscimus, ubi *animal* crudeliter nimis tractari aut dilaniari videmus: cujusmodi quid tamen haud experimur, quocunque demum modo *plantam* discerpi aut comminui cernamus: cui accedat, quod cum Bruta iisdem membris ac organis sensuum instructa sint, qualia & nos nacti sumus, probabile, appareat, ipsa quoque eadem sensationes & perceptiones nobiscum

habere. Nec obstarę putat objectionem Cartesii, quod si Bruta cogitent, oporteat etiam ea gaudere anima immortali, id quod tamen credibile non sit, ob nimiam quorundam imperfectiõnem, v. g. ostreorum, spongiarum &c. cum utique idem de omnibus hac in parte iudicium ferendum sit: respondet enim, nullam ideo inferri immortalitatis necessitatem, cum nil implicet, quo minus animæ tales annihilationem subire valeant. His prælibatis, Autor ad rem ipsam semet accingit, tali quidem methodo servata, ut primum cunctas creaturarum classes potiores strictim percurrat, & in iis talia potissime consideret, quæ oculis & notitiæ cujuslibet, utut minus curiosi, contemplatoris obvia & exposita sunt: deinde vero duo speciatim ex isto numero corpora seligat, alterum nempe Globi Terræquei, alterum Hominis, eaque exactius expendat, ac in variis eorum partibus emicans artificium incomparabile consideret: atque sic in singulis vestigia manifesta demonstret Divinæ Sapientiæ passim elucens, tum in ipsa creaturarum formatione, tum in earum ordine, & harmonia, tum denique in earum fine ac usibus. Quemadmodum vero piæ ac devotæ gratitudinis plenas meditationes, quas e creaturarum consideratione Noster ita colligit, non possumus non Lectori sedulo commendare, in ipso hoc libro commodius legi, quam hic in compendio recenseri aptas: ita non pigebit, ex Observationibus naturalem historiam concernentibus (quarum non alias nisi indubis experimentis comprobatas hic allegatas spondet,) nonnullas in gratiam eorum, quibus integrum non est istum evolvere, excerptas tumultuario, quo semet obtulerunt ordine, communicare. Atque mox scitu non indigna videntur, quæ pag. 4. seqq. de numero specierum in regno animali occurrentium discurrit. Nimirum postquam primo generatim observavit, plerumque quo imperfectius sit animantium aliquod genus, eo numerosiores sub eo species contineri; dum natura magis parcam quasi semet in excellentioribus fortibus producendis fere exhibuerit; indeq; plures quadrupedibus avium species, pisciumque adhuc numerosiores offendi: dein ad computum propius ineundum accedit, notatque terrestrium animalium, comprehensis etiam serpentibus, species hætenus notas atque descriptas (omnibus tamen v. g. Canum speciebus pro una reputatis) non ultra 150 ascendere: Avium species pro-

pe 500 hactenus innotuisse: pisciumque totidem circiter; testaceis tamen connumeratis, numerum horum plusquam duplum emergere: conjicit vero, si species nondum cognitæ accederent, quadrupedum aviumque numerum bene tertia, piscium autem dimidia majorem fore. Insectorum in sola Anglia, maribusque aditis, degentium species ad millenarium ascendere testatur; indeque si eadem proportio obtineat, quæ inter plantas eidem Insulæ domesticas & exoticas deprehensa sit, hoc est, decupla circiter, prodituras pro universo orbis ambitu 10000 species insectorum diversas, & numerum probabiliter majorem potius, quam minorem: cum v. g. solum Papilionum ultra 150 genera distincta habeantur, totidemque Scarabæorum. *Pag. 9.* ubi demonstrat, quomodo summi Creatoris sapientia pro eodem effectu producendo diversis subinde mediis usâ advertatur, inter alia exempla natationis instrumentum concessum piscibus allegat & considerat. Nimirum quamvis in horum plerisque vesica illa aëre turgida notorie id muneris sustineat; tamen quid in Cartilagineis piscibus ejus deficientis vices suppleat, faciatque ut nihilofecius pro libitu ascendere in fluido ac descendere, & in qualibet aquæ profunditate suspendere se queant, hactenus nondum liquere agnoscit. In Cetaceorum vero classe, utpote quæ a quadrupedibus vix aliter, nisi pedum defectu differant, autumat, aerem respirando intra pulmones receptum inservire quadrantenus posse ad corpus eorum cum aqua æquilibrandum: atq; hinc ejus constrictionem vel dilatationem, ope diaphragmatis & muscutorum respiratoriorum factam, eos probabiliter juvare, quo ascendere vel descendere mediis in aquis valeant, levi modo pinnarum impulsu accedente. *Pag. 56. seq.* ubi expenditur, quomodo jugiter novis aëris suppetiis opus sit ad alendam vitalem flammam, eleganter deducit Autor, qua ratione matris respiratio simul ad foetus eadem destituti sanguinem particulis aëreis imprægnandum, pro eadem flamma sustentanda sufficiat. Nimirum hunc ipsum primario usum esse autumat, cur sanguinis circulatio per cotyledones in vitulis, &c. &, analogiâ idem exposcente, per placentam uterinam in foetu humano gestationis tempore fieri soleat. Atque, in hac opinione, quam ab *Edw. Hulse* primum hausisse se fatetur, confirmatum se fuisse ait per proprias observationes anatomicas
in

in dissectis subinde vaccinis foetibus factas: ubi nempe adverterit, vasa umbilicalia terminari in corpora certi generis, divisa numerosas in papillas quasi carneas, intra totidem thecas seu capsulas cotyledonum utero adnascentium taliter infixas, ut ex iisdem absque vi aut laceratione ulla protrahi valeant. Papillas vero has quoad usum similes judicat aristis illis seu radiis, quae branchiarum piscium constant; scilicet sanguinem *maternum*, ad cotyledones tam largiter affluentem, papillas hasce undiquaque ambiendo, per easdem communicare sanguini *foetu* particulas aëreas, quibus ipse praegnantis sit: perinde ut aqua circumfluens carnosos branchiarum radios iisdem impertitur aerem intra se contentum; ut hinc foetus non incongrue tali tempore vitam piscis vivere dici queat. *Pag. 77.* ostenditur, sano sensu quamlibet arborem non nisi *annuam* plantam appellari debere: quandoquidem & folia & flores & fructus unice provenire cernantur ex tunica, anno proxime elapso superinducta ligno antiquo: ita quidem, ut ea ipsa deinceps tunica nullo amplius tempore quidquam proferat, sed mere cum reliquo ligno anteriori in posterum inserviat pro modulo quasi aut stipite ad gestandam succedaneam porro tunicam annuam. *Pag. 98.* Autor peculiare apum genus commemorat, quod *the Free-Bee*, sive Apis arborrea dicatur, cujus miram industriam in penu pro foetibus suis reponenda deprædicat. Narrat enim ipsam rotundos sibi fornices seu cuniculos excavare in arboribus putridis ad insignem longitudinem, in iisque cylindricos nidus, instar profundioris quasi distylothecae, ex collectis concerfitisque rosarum aliisque foliis, glutinosa quadam substantia compaginatis exstruere, ac rubicunda pulvicula, consistentiam tenuioris electuarii, nec adeo gratum saporem habente (unde hausta, incertum) implere: impletæque sic capsularum summitati singula imponere ova, atque tandem id omne operculo foliaceo contegere. Ex ovulo hoc paulo post eulam seu termitem pullulare, de pulvicula illa semet pascentem, donec mole corporis paulatim completa Nymphæ formam induat, ac tandem perfectam in Apem evadat. Eadem occasione & Formicæ meminit, passim pro parsimonix magistra haberi solitæ: quamvis pro mera fictione reputer, quod a Plinio perhibeatur de granis compitatis germen morsu decerpere, ne per humiditatem terræ radices trudere

tradere queant : quin & , nisi Scripturæ autoritas obstaret , ipsam granorum congectionem ægre se crediturum fore fatetur , quandoquidem , in Anglicanis saltem formicis , talismodi coagmentationem nusquam observare se potuisse testatur. Non minus *p. 102.* inter fabulas recenset , quæ de Talparum cœcitate physicorum plerique tradidere : ex propria enim observatione convictum semet ait , ipsis utique oculos esse , cutem quoque perforantes & sedulo cuilibet , scrutatori facile visibiles , utut adeo pusillos , ut minoris aciculæ capitulum mole non multum superent : quales nempe animali in tenebricosis terræ cavernis ut plurimum degenti , adeoq; lucis usura parum egenti abunde sufficere , sapientissimus Naturæ Autor censuerit : cum e diverso Lepori , animanti scilicet metuloso & jugiter pericula prospèctanti , oculos tam eminenti cornea præditos concesserit , ut non minus fere , quæ pone tergum , quam quæ ante se , fiant , cernere possit. *Pag. 151. seq.* tamen Auctor non satis caute locutus arbitretur , quotquot hominem præ cæteris animantibus os sublime nactum esse prædicent , quo astra tueri commodius possit : cum utique brutorum plura faciem magis coelum versus supinam ac reclinatam portent , quam homo , utpote cujus vultus situ modo perpendiculari ad horizontem stat : nihilofecius alias egregias ex erecta tali statura utilitates in humanum genus redundare agnoscit : dum ea non solum inservit commodius sustinendo capiti , ampliori , proportionè corporis , cerebri mole præ brutis gravato ; sed & prospectui circumquaque faciendo aptior est , ac præterea liberum , incomparabilis illius organi , manus puta , usum nobis indulget , quem pronus incessus tantum non penitus intercepturus fuisset . Ne vero quis forte hanc corporis erectionem arte potius superinductam nobis concipiat , quam a provida Natura destinatam , cum sane infantes more quadrupedum reptare constet : Noster pluscula producit argumenta , quæ contrarium evidenter evincant . Primo enim urget nimiam inæqualitatem longitudinis brachiorum atque crurum , unde homo si non penitus incapax , saltem inter omnes quadrupedes maxime ineptus ad pronum incessum reddatur : unde & pusiones non manibus pedibusque , sed manibus genibusque nitentes reperere compertum sit . Deinde allegat positum humanæ faciè , qui in tali gradiendi modo horizonti plane parallelus nos omnium

L

anima-

animalium maxime in terram proclives efficeret. Denique considerare jubet inæqualem proportionem inter musculos brachiorum atque crurum: unde evidens fit, hæc præ illis ad difficiliorem magisque laboriosam actionem, movendi nempe ac transferendi totum corpus, per naturam dicata esse. Illud tamen argumentum, quod hunc in finem a multis, ipsoque jam Aristotele adductum, fuit, quasi flexura articulorum contraria ratione fieret in brachiis ac genibus hominum, quam in anterioribus posterisque brutorum cruribus, falso penitus fundamento niti monet: cum utique, modo partes sibi invicem respondententes rite comparentur, supremi in utrisque articuli, de quibus præsertim sermo est, eadem via flectantur. *Pag. 176.* ubi de stupendo oculi artificio sermo est, inter alia tangit Autor obliquam nervi optici in bulbum oculi insertionem, ejusque rationem allegare satagit: ubi quidem eam genuinam non esse arguit, quam Pet. Herigonus dare sustinuit; nervum scilicet opticum ideo ad latus poni, ne pars imaginis in ejus foramen incidens pictura careat: id enim nunc quoque contingere ait, quod nempe ea objecti pars, cujus radii in centrum seu foramen dicti nervi feruntur, pictura sua excidant, uti e manifestis experimentis constat, licet id communiter non advertamus. Veram proinde hujus rei rationem hanc potius esse statuit, quia, si axis optici in ipsum centrum incideret, (uti sane fieret, si nervus recta pone oculum infereretur) insigne hoc sequeretur incommodum, quod ipsum cujuslibet objecti, a nobis spectati, meditullium appareret invisibile, aut saltem obscura ejus loco macula compareret: id quod vero visioni non parum officeret. *Pag. 183.* Autor iis respondet, qui in homine pro defectu quodam reputare ausi sunt, quod Natura ejus oculo nec *septimum* musculum, nec *membranam nictitantes* seu periphthalmium indulserit, quibus tamen brutorum non pauca instructa compareant: nam musculus quidem illum suspensorium insigni usui esse animalibus gramine vescentibus ac victum humi conquiescentibus, ut quæ absque molestia & lassitudine oculos tamdiu deorsum pendulos alias vix tenere valerent: homini vero tantum non omnino inutilem fore, cum is nec occasionem facile, nec fere aptitudinem habeat primum caput diutius ita demittere. Nictitantem vero membranam quod attinet, ranis, avibus; quadrupedumque

damque nonnullis datam, ejus usum cum Boylio huc potissimum, redire conjicit; quo ipsius ope talium animantium, sentes, urticas, frondes arborum, algasque acutas frequenter nimis pervadentium cornea ab externis injuriis securior sit, membraneo hoc quasi specillo oculum illasum conservante, nec tamen interim ob sui pelluciditatem, visionem in totum impediente: quo quidem auxilio homini ob diversam victus rationem non adeo fuerit opus. Plura hujuscemodi ex Libello hoc excerpere proclive foret, nisi hæc pro instituti ratione sufficere posse crederemus. Cæterum optamus, ut Nobilissimus Autor, qui plura hujus generis, siquidem hæc bene exciperentur, posthac editurum se spondet, propediem promissi hujus fidem impleat, omnimodam ei prosperitatem & suave otium hunc in finem animitus apprecantes.

MUSARUM ANGLICANARUM ANALECTA, SIVE, Poemata quaedam melioris nota, seu hæcenus inedita, seu sparsim edita, in unum volumen congesta.

Oxoniz e theatro Sheldoniano, 1692, 8. plag. 19.

EGregiam gratamque poeticae studiosis operam navant, qui insignium poetarum monumenta, quæ vel seorsim edita, vel libellis parvis evulgata, injuriæ temporum exposita erant, certissimo exitio subtrahunt, & voluminibus singularibus inclusa, ab interitu vindicant. De Germanorum poematis hac ratione bene meritus est quidam *A. F. G. G.*, sex tomis anno 1612 editis sub *Deliciarum* nomine ea complexus; Gallorum autem, Italarum & Belgarum monumentis idem officium præstitit, sub eodem titulo quadringentorum poetarum carmina novem voluminibus comprehensa anno 1608. 1609. & 1614. evulgans *Janus Gruterus*, transposito literarum *Ranutius Gerus* appellari cupiens, distinctos juxta gentes vatum choros ad posteritatem transmittens. Quem imitatus *Job. Phil. Pareus* anno 1619 Hungaros poetas uno collectos libro evulgavit. Istumque secutus *Jo. Scotus Scototarnavius* septem & triginta Scotorum suorum poemata, sub eodem *Deliciarum* elogio, per *Art. Jonssonum* medicum & poetam præstantissimum, anno 1637 in publicam lucem emisit; nec absimili studio septem illustrium Italarum poemata *Balibasar Moretus* anno 1662 & *Dan. Elzevirius* anno 1672

publico dederunt. Eadem cura etiam movit Poëmatum horum Anglicorum collectorem, qui extantiora gentis suæ poëtarum monumenta fasciculo isthoc connexa asservanda duxit. Diversis ea ab autoribus scripta sunt, quorum plerique nobis antea nondum fuerunt cogniti: quam ob causam gratior nobis hic liber est, quod ejus beneficio in notitiam istorum sumus perducti, *Rad.* puta *Bairhursti, Tb. Mastersi, Ph. Felli, Jo. Wharfeldi, Ed. Hannefi* & aliorum. Quorum quidam haud infeliciter plestra moverunt in delectandis Regum suorum laudibus, iisque gratulando imperio conjugiove, *p. 22. 24. 33. 57. 172. 194.* aut funeribus eorum desendis, *p. 27. 54. 61. 182. 189. 206. 211.* clarorum item virorum operibus aut inventis novis celebrandis, *p. 20. 48. 51. 90. 144. 292.* aut descriptionibus locorum institutorumque faciendis, *p. 7. 17. 77. 49. 99. 129. 165.* Satyræ etiam sale haud inficeto conspersæ inter analecta hæc reperiuntur; qualis *Estrangei* Epicureos, ex atomis omnia consistere asserentes, in muscas transformatos fingentis *p. 41.* *Hardingi* artem volandi repertam irridentis *p. 77.* *Dytons* Polonorum, nescio quorum, pseudoprotestantium epulas insectantis *p. 82.* *Newtoni* conventicula fanaticorum dissipata irridentis *p. 86.* Auctio item librariæ tabernæ, cujus institor conturbarat *p. 221.* Sed ut reliqua omnia carmina prolixitate præcellit, sic elegantia nulli cedit *Raphaëlis Thorii* pervenustum poëma de herba præto, seu tabaco, ejusque laudibus: quod duobus libris anno 1609, & iterum 1625 prodiit, sub titulo *Hymnus tabaci* a Lud. Kinschoto publici juris factum. Hoc recusum jam esse, & insertum syllogæ huic poëmatum a doctis Anglis scriptorum, non poterit non gratum esse his, qui elegantiarum istarum dulcedine ducti eas intercidere ut ægre ferunt, sic in talibus fasciculis constrictas asservari, usibus & delectationi posteritatis, gaudent.

LES COMEDIES DE TERENCE EN FRANCOIS
par Madame D.

Comœdiæ Terentii Gallice redditæ, cum notis.
Tomi III.

Amstelodami apud Jacobum Ollierum 1691. in 12. plag. 62.

Amste-

HAudquaquam illorum improbandum videtur studium, qui transfundendis in linguam vernaculam Autoribus priscis suam addixere industriam. Quam enim majoris pretii operam præstare suis possint popularibus, Latinæ & Græcæ aliarumque linguarum expertibus, quam si ipsos earum elegantiarum reddant participes, quibus præstantissima exterarum nationum ingenia suis civibus disciplinas omnes ac bonas artes tradiderunt, rerum gestarum memoriam conservarunt, aut quibus alijs quomodo-cunque tam suaviter eorum demulserunt animos? Et isto quidem labore jam diu de suis bene mereri voluit, quam sæpius a nobis dictam & laudatam meminimus, doctissima foemina, *Anna, Tanquilli Fabri filia, Dacerio* eruditissimo itidem viro in matrimonium collocata. Ipsa enim, ut jam dudum ex Plauto nonnulla, nonnulla ex Aristophane, Anacreontis item ac Sapphus Poëmata Gallice reddidit, prout alibi de iisdem in Actis nostris diximus; ita nunc *Terentii Comædiis sex* in linguam patriam translatis, & Annotationibus luculentissimis illustratis, omnes Gallicæ linguæ peritos, insigni elegantissimæ eruditionis monumento denuo sibi devinxit. Quamvis enim non nesciret, versiones Poëtæ amoenissimi Gallicas & olim & nuper non unas fuisse adornatas, & multos ex eruditissimis Terentio interpretando incubuisse, nondam tamen bonum, ut loquitur, nos habere Terentium existimat. Hanc itaque in se suscepit curam, ut quæ homines politiores in eo desiderare forsitan adhuc poterant, adjiceret, Terentiumque adeo sine hæsitatione perlustrandum lectoribus exhiberet. Toti operi *Præfationem* præmisit, in qua occurrunt non pauca annotatu dignissima. Ac ab initio quidem instituta inter *Plautum & Terentium* comparatione, Plautum dicit plus habere ingenii, quam Terentium, quem etiam vivida actione nodisque intricatioribus superet, & qui plus semper agendum suis quam loquendum injungat; cujus contrarium appareat in Terentio. Terentium tamen ipsum emendatum in compositione, & prudentem in argumentorum deductione esse; venustates autem multo frequentiores atque gratiores propinare, ita ut nullus fere existat versus, qui lectores non capiat. Imprimis in *estefi*, ut *Varro* loquitur, sive effingendis morum characteribus ad-

mirabilem esse, nec parem sibi habere; quod apte atque concinne efficere, quam difficile sit, ingeniose admodum ostendit. Terentium nullas intermiscere sententias, quæ in vitæ civilis commercio non possint locum occupare; Plauti vero affectationis plenas esse, nec ad vitam civilem satis accommodatas. Jocosâ dictione & facetias Terentii infinitæ urbanitatis deprehendi, & sequi eum in iisdem sectandis Platonicos, qui facetias tot semper Gratias esse præceperint; in qua parte tam feliciter se dedit, ut si duo vel tria loca excipiantur, nihil de cætero in eo sit, quod a scrupulosissimo etiam dici non possit: cum Plauti jocationes ex adverso multa ex parte insipidæ sint, & inficetæ. Plauti stylum purum quidem & amœnum, sed alicubi inflatum, alicubi nimis humilem esse & terra repentem; cum Terentii sermo ubique sibi constet, puro amni similimus. Nec in tota Latinitate simplicius, gratius & politius aliquid reperiri, nec quicquam cum Terentianis dialogis comparari posse; ne ipsas quidem Ciceronis fermocinationes, in quibus characteres sint confusi, & verba licet facientibus Bruto, Lælio, Cato, Fanno aliisque, Cicero tamen sit ipse, quem lectores ubique audiant loquentem. Imprimis vero rem hanc unam consideratu dignam esse, quod quo frequentius legantur Terentianæ Comœdiæ, eo pulchriores videantur, & quod animas sublimiores magis quam mediocres teneant atque oblectent.

Post hæc *Translationis* suæ reddit rationem, quam quidem non verbum ait verbo reddere. Nam ut diversæ in unaquaque lingua Veneres sint, ita sibi hoc præcipue negotium fuisse, ut ipsius Terentii exemplo, suæ linguæ elegantias consecraretur; inde & aliquando circumlocutionibus, ut rem planiorem redderet, vel genio linguæ se attemperaret, opus fuisse. Ubi illis simul respondet, quibus institutum hoc, ut moribus bonis noxium, displiceat: cum & Patribus lectus hic sit Poëta, & alii tam Galli quam Itali absque offensione idem præstiterint.

Quod ad *Annotationes* spectat, *Donatum* inquit sine dubio optimas concinnasse, si modo restarent nobis integræ; cujus tamen vestigia præmenda Commentatoribus subsequenter, neque tantum circa difficiliora loca explananda, sed & circa elegantias prævidas, fuerint. Patrem suum, *Tanaquillum Fabrum*, integrum Com-

Commentarium in Comicum hunc edere in animo habuisse, nisi mors conatibus-ejus intercesisset. Cujus tamen proposito institutam se, ejusque subsidiis usuram esse profitetur. Et profecto istis in notis multa afferuntur summo judicio, quibus vel ritus vetustus explicatur, vel historia declaratur, vel ad mores & affectus pertinentia deducuntur, vel quæcunque antiquitas illustratur. Multa etiam sunt, quibus verus Poëtæ sensus asseritur, quibus suo ex ingenio legitimus verborum positus restituitur, & quibus versionis ratio a Comici textu paululum abluentis, redditur; multa denique alia, quæ ex reconditissima eruditione deprompta apparent,

Quamvis vero ipsarum Comœdiarum ordinem immutare *Daceria* noluerit, licet easdem non secundum temporis rationem, quo actæ sunt, sed ut quæque alteram præstantia superare videretur, a *Volcario Segidito* dispositas non ignoraret: Scenas tamen & Actus paulo aliter alicubi distribuit; cum adeo confusi alicubi sint, ut loco plane alieno Actus inchoentur, Theatro nondum vacuo. In quibus omnibus, post absolutas in Comicum hunc & prælo jam destinatas curas, mirum in modum confirmatam se fuisse scribit duobus *Manuscriptis* codicibus e regia Bibliotheca sibi communicatis; qui ideo apprime memorabiles sint, quod in frontispicio singularum scenarum figuras exhibeant, quæ in multis Poëtæ lucem affundere possint. In universum tamen quatuor exinde colligit. *Primo*, quanquam non admodum eleganter delineatæ sint, apparere tamen exinde putat, gestus & habitus accurate motibus animi respondere, quos Comicus ipsis Actoribus attribuerit; nec dubitat, quin Terentii tempore Actores gestus plane eosdem egerint. *Deinde* notat, nullum Actorem fuisse, qui faciem persona non obtulerit; inde in frontispicio uniuscujusque Comœdiæ tabulam esse, tot personas exhibentem, quot actores sunt; personas vero ita exhibitas fuisse, ut totum caput involverint, comis etiam adscititiis eisdem appositis; qualium personarum imagines æri incisas *Daceria* in tabula simul representat, & quales jam a *Fulvio Ursino* in Veteri Triclinio, nisi fallimur, etiam exhibentur. *Porro* pallia mancipiorum tam brevia in iisdem apparere, ut nunc sunt Itálorum, Comœdias exhibentium, sed multo laxiora: actores illis fasciarum aut cingulorum in vicem usos fuisse. *Denique* exinde patescere,

januis

januis ædium fere omnium intus velum appensum fuisse, quod si quis foribus adstans remotum cuperet, eorum quæ intus geruntur, inspiciendorum gratia, istud nodis constringendum fuisse, quod virgularum & annulorum hodie contrahendis sipariis infervientium usus nondum invaluisset. Hæc igitur manuscripta ait annotationes suas egregie stabilire. Ex. gr. cum *Dacria ad Act. IV. Scen. 4. Andr.* ubi *altaris* fit mentio, altare illud monuisset istud esse non posse, quod semper theatro imponebatur Apollini consecratum; sed qualia Athenis conspiciabantur in plateis, ubi unusquisq; altare ejusmodi foribus suis adjunctum habuerit: id ita expresse in figuris istis conspiciendum dari. Sic disputare eruditos, quo in statu sit *Menedemus* in *Heautont.* cum *Cbremete* loquens, an ut in agro opus faciens, an ut instrumentis rusticis onustus Lares domesticos repetens; & ultimum se statuisse, nec aliter eundem in imagine representari. Pari modo, quæ in Scenarum & Actuum ordine mutata a se sint, abs Manuscriptis istis plane approbari. Sic Actum V. in *Adelphis* communitè initium sumere a scena; *Ædopol.* *Syrifce.* *te curasti molliter*; se vero ostendisse, erratum hoc esse ingens, actum inchoare nondum vacuo theatro; & hanc propterea & sequentem scenam ad Actum quartum pertinere; in quo plane unum ex Manuscriptis consentiat. Sed ne aliquid desset Terentio, adjecit denique etiam ipsius *Vitam Auctoris*, ut a *Suetonio* concinnata est, sed Gallice versam & observationibus eruditis illustratam. Id enim maluit, quam de alia componenda cogitare, in qua tamen nihil novi dicere habuisset.

LES OEUVRES D' HORACE TRADUITES

en François &c. hoc est,

Opera Horatii translata in linguam Gallicam;
una cum Annotationibus & Observationibus
Criticis in totum opus. Auctore Dn.

Dacerio. Tomi X.

Lutetia Parisiorum apud Thierry & Barbinum. 1691. in 12. Constant Alphabetis novem, in charta augusta, & cum figuris.

Vix recensu Comœdiarum *Terentii* ab eruditissima Daceri *Uxore* in linguam patriam conversarum & notis illustratarum per-

perfuncti eramus, cum Lyricorum Poetarum princeps, *Q. Horatius Flaccus*, eodem instituto & eadem eruditionis elegantissimæ copia atque accurata diligentia, ab ipsius Marito, *Dacero* ipso, perpolitus atque exornatus nobis exhibetur. Et animam ipse quidem habuerat, ad loca quædam Horatii male intellecta, aut quorum difficultates hæcenus permanferant intactæ, annotationes nonnullas strictiores, easque Latine edendi. Cum vero ab amicis laborem istum sine fructu fore admoneretur, quod eo ipso non tamen omnium locorum explicationem in promptu lectores habituri essent; compulsus se esse ait, ut integro in Poëtam suavissimum Commentario elaborando adjiceret animum, quem tamen Gallice prodire maluerit, ut pluribus prodesset, & magis ipsa novitate placeret. Eam vero cum *sex præcipue capita* in Poëtis enucleandis observanda veniant: historia, linguæ elegantia, vocum emphasis, figurarum concinnitas, epithetorum convenientia, sensus allegorici evolutio; non diffidendum est, doctissimum *Dacarium* in singulis egregie spartam susceptam exornasse. Sane enim, quod circa primum vel maxime sollicitus fuit, id quamplurimis Odis clarissimam lucem affudit, cum hac ratione manifestum evaderet, & quo tempore, & qua occasione scriptæ fuerint. Quod utique, ut ipse etiam observat, magnam utilitatem præbere possit vitæ Horatianæ descriptionem multo exactiorem, quam quæ habentur hucusque, molientibus. Ex iusta enim Odarum secundum temporis ordinem dispositione, multo certior notitia actionum Horatii præcipuarum, & quicquid urbane ac festivo, quicquid etiam occulte & intra velum perfecerit, hauriri potest. Nec minus tamen constat, in illustratione reliquarum quinque partium, magnum elegantiarum numerum retexisse *Dacarium*, quas vel antea eum nemo animadverterat, vel quas corruperant interpretes, dum explicare instituunt: & vero quantum ex ipsius libri inspectione observare datum est, loca sunt plus minus quadringenta & nonaginta, quibus vel male explicatis sensum genuinum asseruit, aut ubi verum Odæ, Satyræ, vel Epistolæ argumentum idoneis ratiocinationibus eruit. Nam ut ex tam multis pauca saltem afferamus, nomenem dicit elegantiam *Oda VII. Lib. 1.* satis capere posse, si vulgares Interpretum, commentationes sequatur, qui Horatium dicant

in eadem voluisse Sybarin molliter luxuriosum & voluptati perditę nimis deditum perstringere: cum Lydiam potius increpet, quod Sybarin sub puellę habitu apud se latitantem detineat. Ita persuasio circa *Odam XIV. Lib. I.* jam inde usque a quindecim seculis, ipsomet hanc explicationem præeunte Quintiliano, extitit, Horatium sub *navis* nomine *Rempublicam* ipsam alloqui. Sed contra *Dacerius* monstrat, Horatium hanc navim alloqui, qua ipse post Bruti intersecionem Philippis in Italiam revehebatur, eodem cursu, quem & illi tenebant, qui antea se comites ipsi in hoc itinere adjunxerant. Isti vero cum non eadem felicitate in Aulę gratiam insinuare se possent, qua egregie florebat Horatius, hoc ipsis superfuisse reliquum, ut fuga salutem quærerent, Augusti iram & persecutiones evitaturis. Hujus igitur navis discessum suis votis precibusque Poëtam persequi, non aliter ac navem Virgilium vehementem bonis apprecationibus profecutus sit. Ad *Odam II. Lib. III.* communiter reprehenditur Horatius, quasi alienum nimis epifodium attexuerit, cum juvenes acri militię operam strenue dantes dilaudasset primo, mox in laudem silentii loco prorsus inconvenienti esset effusus. Sed *Dacerius* ostendit, ipsos interpretes censura hac egregie falli, cum Horatius in hac Oda intrepidum animum, virtutem, & silentium denique commendare sibi proposuerit; ex quibus primus ad bellum, altera ad pacem, & tertium demum ad religionem pertineat. *Lib. II. Od. XVI.* de animi tranquillitate & coercendis cupiditatibus, qua in re vera consistat felicitas, multa præcipit Flaccus. Sed hæc omnia *Dacerius* allata occasione, Horatio ad istam Odam perscribendam suppeditata, illustrat. Cum enim A. U. C. D CC XXIV abire imperio decreverit Augustus, ut in quiete, quod reliquum ætatis superesset sibi transigeret, & res hæc multis hominum sermonibus frequentaretur; non dubium superesse, quin totius Odę hoc argumentum sit. Inde enim, cum, ut *Seneca* loquitur, Augusti *omnis sermo ad hoc revolveretur, ut sibi pararet otium*, causam apparere, cur & Odam hanc voce ista *otii* inchoaverit, eandemque sapius postea repetiverit. Sed hæc brevissimis ex diffusissimo opere, speciminis loco, retulisse sufficiat.

MENSIS FEBRUARII A. M DC XCII. 91
MONUMENTA ANTIQVES,

i. c.

Monumenta antiqua; edita studio ac o-
pera F. D. A.

Parisiis apud Floreatinum & Petrum Delaune, itemque Lu-
dovicum Lucam, 1690. in 4. Constant plag. 2. &
fig. zncis 4.

DOctissimus Antiquarius, cujus nomen literæ initiales innu-
unt, monumenta antiqua, quæ *Galliarum Rex* magnificen-
tia nunquam non admiranda, ex toto passim orbe con-
quisivit, commentariis illustrare induxit animum. Nobis non
nisi initium utilisissimi Operis, vel quoddam potius ejus specimen vi-
dere licuit. Concernit id *Sarcophagum* senis pedibus longiorem,
ex candido marmore excisum, ac hac epigraphe hactenus inedita
notatum:

D. M.
Q. LUTAT. C. F. PRAEF.
CLAS. COS. DES. OB RES
DE POEN. FEL. GESTAS
C. LUTAT. CATUL.
FRATRI
PIENTISSIMO.

Hoc est: *Dis Manibus. Quintus Lutatius Caji filius, Praefectus
Classis, Consul designatus, ob res de Panis feliciter gestas Cajo Lu-
tatio Catulo Fratri pientissimo.*

*Cajus hic Lutatius Catulus cum A. Postumio Albino Consul fuit,
ac antequam adversus Carthaginenses victoriam obtinuit navalem,
in Sicilia, dum fortalitium quoddam oppugnat, grave acceperat vul-
nus, ex quo negligentius habito, anno sequenti, postquam jam tri-
umphum Romæ egerat, decessit, relicto filio cognomine, qui
viginti annis post cum L. Veturio fascibus Consularibus potitus
est. Isti ergo sarcophagum paravit Quintus Lutatius, frater,
quem *Cerconis* cognomine gavisum, numus triumphalis apud
Goltzium & Ursinum evincit; quod contra Casfiodorum pro-
be notandum, non Quinto, sed Cajo Lutatio, *Cerconis*
M 2 cognom-*

cognomen falso tribuentem. Cui rei enarranda dum incumbit Auctor, Historiam horum fratrum ex Polybio, Livio, Orofio, aliisque contextam, numismatibus e Goltzio adjectis collustrat, quorum tertium, idque ultimum, in altera area intra coronam queream literas Q. LUTATI, & triremem, in area altera caput Genii urbis Romæ, galea, quæ spica & duabus stellis ornatur, rectum, ac superius vocabulum ROMA, inferius CERCO exhibet. *Triremis*, ut & *stella* Castoris & Pollucis, lucem fœnerantur titulo PRÆFECTI CLASIS; *spica* autem suppeditat conjecturam, magnam frumenti copiam a classe illa Romam aliquando, jussu ac studio Q. Lutatii Cerconis, advectam.

IOSEPHI LANZONI DISSERTATIO DE IA-
Physicis Ferrariensibus.

Bononiæ apud Jos. de Longis 1691. in 4. Pl. 2.

UT Ferrariam, patriam suam, non Apollini minus quam Marti amicam semper fuisse, Auctor hic Clarissimus, nec *Recuperatorum* tantum Patavii, & *Incitatorum* Faventiz, sed & *Academiae Curiosorum* Germaniæ Collega, evinceret, Dissertatione præsentis catalogum texere voluit Medicorum Ferrariensium, & eorum quidem, qui Medicinam scriptis illustraverunt. Incipit ab *Antonio Musa Brasavola*, cui, cum ad annos nonaginta vitam produxerit, ad libros bene multos componendos spatium non defuit; desinit in se ipso, Opusculaque a se edita enumerat, plura, ut apparet, cum tempore editurus.

JOSEPHI LANZONI PHIL. ET MED. D. &c.
Dissertatio Medica de Clysteribus.

Ferrariæ apud Hieronymum Filonium, 1691. in Fol. constat plag. 2.

EN novum Lanzoni Opusculum, post Dissertationem jamjam memoratam editum. In eo Clysteris definitione & nominali & reali præmissa, de Clysmatum diversitate & administratione imprimis sollicitus, diversitatem eorum cum a materia, tum ab effectu desumit. Ratione nempe materiæ, Clysteres vel simplices, vel compositos; ratione vero effectus, alios alterantes, alios emollientes, alios purgantes, flatus discutientes, adstringentes, glutinantes, dolorem lenientes, vermes necantes, nocturnos, nu-

trien-

trientes &c. considerat, quorum hos nihilominus non tam nutrire, quam odorum adinstar vires languentes reficere posse asserit, Quoad administrationem autem sive usum enematum, varias circumstantias, v. g. quantitatem eorum & qualitatem, tempus morbi, situm ægri, fidem Pharmacopœi clysteres rancidos & corruptos haud exhibentis, neque saccharo & melli syrupos jam corruptos substituuntis &c. perpendit. Tandem, antequam rariorum Symptomatum Clysterum insequentium enarratione finiat, ob analogiam de Recentiorum quoque clysmatica differit chirurgia, efficaciam hujus salutarem in cane scabioso propria experientia confirmans; canem quippe, cum liquoris sui in scabiæ appropriati parvam quantitatem in venam injecisset, frequenter primum cœpisse vomere, mox tamen vomitu, cessante comedisse, ac quindecim dierum spatio penitus a scabiæ immunem evasisse.

PHARMACOPOEA BATEANA. EDITIO ALTERA. Cura J. Shipton Pharmacopœi Londinensis.

Londini apud Sam. Smith. 1691. in 12. plag. 12.

Nondum quadriennium elapsum est, cum Pharmacopœa præsens primum prodiret, a nobis in *Actis A.* 1688. p. 817. recensita. Altera tamen ejus, quæ hic exhibetur, editio priori locupletior, tam vires & doses remedium plerumq; antea neglectas, quam aliorum etiam medicaminum omifforum compositionem simul edocet, v. g. Apozematis potenter expectorantis, Aquæ Camphoræ, Aquæ Cinamomi cardiacæ, Aquæ Cinnam. hordeatæ, Aquæ Cosmeticæ, Odoriferæ, Stipticæ, Balsami Splenetici, Cataplasmatum Cephalici, Cataplasmatum ad Paronychiam, Cerevisiæ Oxydoricæ, Decocti analeptici, dysenterici, ad Rachitidem, Rubiæ Tinctorum, Rubicundi, Traumatici, Electuarii chalybeati, Macis, Elixiris Vitz, Emplastri spasmi, Gargarisatis albi, Julapii antiscorbutici, Astringentis, Linctus hæmoptoici, Mixturæ anticolicæ, Noduli Facialis, Panaceæ aureæ, Pasta regalis pro emulsionibus, Potionis hydropicæ, Pulveris Cardiaci rubei, Pulveris epidemici aurei, Sacchari ambarati, Spiritus Dracunculi, Syrupi ad fissuras, Synapi hæmoptoici, Tabularum Catharticarum, Emeticarum, Vini hydropici, Vitrioli camphorati, Un-

guenti fusci, ophthalmici, & sympatheticis. Arcana desuper Goddardiana revelat ex autographo Jonathanis Goddardi M. D. celeberrimi, Collegii Medicorum Londinensium nuper Socii, ac in Collegio Greshamensi Medicinæ Pralectoris desumpta, e. g. Aquam Absinthii compositam, Alexiteriam, Cochleariæ compos. Aquam Cordialem, Balsamum magis comp. minus comp. Electuar. Antepidemicum, Extractum Catharrhale, Infusionem Aperientem, Spiritum Raphani comp. Syrupum Guajaci comp. Tincturam amaram comp. &c. Indicem denique Morborum, Curationum &c. suggerit.

JOHANNIS MOLLERI FLENSBURGENSIS

Isagoge ad historiam Chersonesi Cimbrica quadrupartita: sive, Ἀποπαραστάσις Cimbrica literata.

Hamburgi, impensis Goth. Liebezeiti. 1691. in 8. plag. 21.

Historiam patriam, quam neglectam pene hactenus queritur, diligentius excolere, ejusque interiora adyta accuratius pervestigare, & archæologiam in lucem revocare studens doctus Cimber, Libri hujus Autor, primam hanc curam suam existimavit, ut omnes gentis suæ scriptores evolvet: quorum cum plures quam duas chiliadas sibi suppetere, in Praefatione indicet, quantum exantlandum ipsi sit studium, manifestum est. In quo ut juvetur, opem rogat ab his, qui Monasteriorum bibliothecas, Regum, Principum & Civitatum archiva, aliaque monumenta eo spectantia servant, e quibus patriæ res exactius intelligi possint; quarum Annales, si fabulosa commenta demantur, ne unicæ quidem annorum chiliadis memoriam continere affirmat. In scriptoribus igitur istis perlustrandis dum versatur, *literariam* patriæ historiam sibi natam profitetur, quam quinque abhinc annis in epistola ad Marqu. Gudium promiserat. Istius specimen sive Isagogen, quam vocat, quatuor partibus distinctam editurus, *primam* earum hoc libro nunc exhibet, in qua antiquos pariter atque recentes, editos ac ineditos scriptores recenset, qui historiam Ducatus Slesvicensis & Holsatici (hos enim confundendos haud esse *p. 2.* docet) chorographicam (*cap. 1.*) naturalem (*cap. 2.*) antiquariam (*cap. 3.*) civilem (*cap. 4. 5. 6. 7. 8. 9.*) vel integram condiderunt, vel ex parte juvarunt; eos item, qui Regum Daniæ, in primis Olden-

Oldenburgicorum, & Ducum ex ea familia Holfatorum, genealogias contexuerunt, (*cap. 10. 11.*) aut Daniæ Regum vitam, laudes & res gestas seorsim exposuerunt, (*cap. 12. 13.*) illustresque Nobilium familias, Ranzovianam cumprimis, scriptis illustrarunt, (*cap. 14.*) Juris publici & privati, ac legum, tum Cimbricæ Chersonesi universæ, tum singulorum in ea Ducatum, Slesvicensis & Holfatici, seorsim consideratorum, notitia unde petenda sit, (*cap. 15.*) ostendit. Breviter autem licet omnia exequatur, judicia tamen de singulis Scriptoribus interponit, & ætatem, editiones, editoresque eorum studiose annotat, aliæque in medium affert lectu non injucunda, prolixiores de singulis auctoribus ac libris, quos memorat, observationes, in Opere ipso, cujus veluti delineationem profert, orbi erudito daturus, qui istud gratus excipiet; æque ac clarissimi Viri Jo. Dan. Majoris Memorias Chersonesi Saxo-Cimbricæ præstolatur; cujus Operis insignis spem in hoc libro facit Autor, ex epistola ipsius ad Jo. Crusium anno 1686 data nos admonens, in Opere isto exhibitum iri quicquid antiqui undecunque potest corradi de Wagriæ, Stormariæ, Dithmarsicæ, Holfatiæ, Slesuici & Jutiæ, ad promontorium usque Scagense, urbibus, arcibus, cœnobiis, prædiis, templis, curiis, sepulchris, palatiis, ruderibus, & aliis ædificiis publicis ac privatis, ornatu sacerdotali antiquo, reliquiis, campanis, bibliothecis, harumque; priscais codicibus, sigillis, statuis, tabulis, monetis, armis, vestibus, rebus intra terram aut arbores & muros ac sepulchra repertis, aut cœlo prodigiose lapsis, thesauris inventis, & alia supellectile omni, istarumque rerum inscriptionibus, delineationibus & cippis ab omni antiquitatum perscrutabilium abyssu ad annum usque 1500. In hoc opere absolvendo, ut & *Flora Cimbrica* (de qua Autor *p. 13.*) prodenda, nec non *Museis rerum naturalium & artificialium* (de quo opere *p. 14.*) exhibendis, ut spem nostram impleat, cum Autore optamus. Ipsum autem reliquas tres Isagoges hujus partes proxime publico daturum esse, nulli dubitamus: quarum in *altera* Historiæ Ducatum Slesvicensis & Holfatici ecclesiasticæ & literariæ universalis; in *tertia* Historiæ Ducatus Slesvicensis ejusque provinciarum & civitatum particularis; in *quarta* denique Historiæ Ducatus Holfatici ejusque regionum & urbium (*Lubecensis inprimis & Hamburgensis*) particularis Scriptores recensitum iri, Præfatio indicat.

I N-

ACTA ERUDITORUM INTRODVCTION A LA FORTIFICATION,

par Mr. de Fer &c.

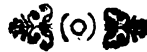
hoc est

Introductio in Architecturam militarem, auctore Domino de Fer, Regio Delphini Geographo &c. Pars I. & II.

Parisiis apud autorem Anno 1690. & 1691. in folio. Constat paginis omnino 52, quarum 45 sunt iconismorum.

Parsens Liber duas Operis partes exhibet, quod *Introductionem in architecturam militarem* inscribere visum est Auctori. Harum Prior circa prima artis rudimenta, hoc est, terminorum in ea occurantium definitiones occupatur, & res per eosdem notatas ex aduerso positiss iconismis elegantibus, tyronum oculis luculenter exponit. Quatuor eorum, notiones explicant figurarum, quas architectus e Geometria mutuo sumit; alii sex, terminos arti proprios, beneficio ichnographicarum descriptionum, pentagoni regularis pro angulis & lineis ipsius munitionis intelligendis; hexagoni vero pro operibus externis; quos ichno-ortho-& scenographicæ delineationes excipiunt cum partibus suis; cum figuris diversarum munitionum muniendique modorum, instrumentorum etiam bellicorum, expugnandis defendendisq; locis factorum, una cum specie & apparatu tum oppugnationis alicujus propugnaculi, tum circum-& contravallationis integræ munitionis.

Alteram partem exhibet roboris (ut *auctor* nuncupat) ipsius Europæ, hoc est, schematismos celebriorum Europæ munimentorum, quæ varia sunt artificia architectorum hujus seculi insigniorum, & præcipue Gallica. Has præit delineatio castrorum Delphini prope Elzæ & Rheni confluentes autumnno anni 1690 positorum, cum consueti se subduceret insequentis ejus exercitum Electoris nostri Jo. Georgii III. gloriosissimæ recordationis. Inter munimenta primo loco conspicua sunt, quæ plurimam plerq; materiam hæcenus Novellis præbuerunt, *Augusta Taurinorum, Pinarolium, Casala, Veruca (Verve) Nicaa, Cuneum, Mons Melianum, Miolanum* (castellum *Montemelianum* duabus leucis distans) *Colonia Allobrogum, castrum Hunningense, Landavia, Mons regalis (Mont-Royal) Hermannii Saxum* cum vicina *Confluensia, Bonna, Moguntia, Calesum, Dunquerque, Montes Divi Vinoci (V Vinobergen) Montes Hannoveria, Namurcum, Arbnm, Antverpia, Trajectum ad Mosam, Carolo-Regia (Charleroy) Dinantium, Juliacum, Stetinum, Wismaria, Caminecium Pedolia*. Pollicetur vero *Auctor* in singulos annos novam operis partem, toto numero icones, atque secunda hæc, exhibituram cæterorum Europæ locorum munitionum; quæ Curiosis, qui horum cognitione capiuntur, & vel ipsæ pbire loca nequeunt, aut ipsas munitionum rationes oculis usurpare prohibentur, gratissimum præbituræ sunt spectaculum.



ACTA ERUDITORUM

publicata Lipsiæ

Calendis Martii Anno M DC XCII.

ADENOGRAPHIA CURIOSA ET UTERI Fœminici Anatomie nova, cum Epistola ad A- micum de Inventis novis.

Autore

Antonio Nuck, Med. Doct. in Academia Lugdu-
no-Batava Medicinæ Anatomicæ Professore & Colle-
gii Chirurgici Præside.

Lugduni Batavorum, apud Jordanum Luchtmans,
1692. in 8.

Constat plagulis 12. & Figur. Tabul. 9.



Uod *Lymphographia generalis specimen* de glandularum
conglobatarum fabrica *Nobilissimus Autor in Sialogra-
phia* promisit, cujusque mentionem in *Actis A. 1690. p.
299.* injecimus, in *Adenographia* præsentis oprato ex-
hibet *tredecimo e capitibus* coagmentata. *Cap. I.* de

Glandulis in genere agens accuratiorem glandularum, & congloba-
tarum & conglomeratarum, textit catalogum, sub quinquaginta
tribus eas quoque comprehendentem, quæ a *Whartono* omiſſæ,
postmodum vero ab aliis pariter, atque a *Nostro* inventæ fuerunt,
v. g. glandulæ meatus auditorii, labiales, hypoglottidis, occipita-
les, cervicales, suprascapulares, sterni, submamillares, pulmo-
num, diaphragmatis &c. *Cap. II.* Glandulas conglomeratas vul-
go dictas e minutissimis vasis sive arterioliſ, sanguinem variis par-
ticulis turgidum vehentibus, ac in duo vascula, venosa nempe & ex-
cretio-

N

cretio-

cretoria, desinentibus compingi, ope liquoris syringa tum per ductum excretorium, tum per arteriam injecti, glandulas minores a se invicem separantis earumque vascula tenella distendentis, demonstrat. Speciatim in conglomeratis mammarum glandulis continuationem arteriolarum cum excretoriis canaliculis spectandam sistit, quando vel Tincturam quandam paucissimis tamen cognitam per vas arteriosum ad tubulos usque lactiferos propellit, vel Mercurium etiam suum, omni liquore lacteo prius expresso, osculo cuiusdam excretoriorum ductuum in papilla patentiori dextre injicit, ductus tunc non solum lacteos eleganter ramificatos replentem, sed ad vascula etiam arteriosa iisdem continua penetrantem. Valvulas siquidem ductuum lactiferorum mera nonnullorum figmenta esse, cum quidam horum variis in locis angustati, non tam valvularum ratione, quibus destituuntur, quam intuitu substantiæ adiposæ duviusculæ, tubulos galactiferos nimium aliquando comprimunt, injecto liquori obsistant. Ut veram autem tubulorum lactiferorum delineationem ab Anatomicis hactenus neglectam suppediter, e quavis glandula vasculum excretorium egredi, tria hinc, quatuor, vel quinque eorum in truncos minores diversis in locis coire, atque ex his demum multiplicia, septem, octo, vel novem, vasa excretoria notabilis magnitudinis componi annotat, quæ tamen, antequam papillam totidem osculis quoad situm variantibus perforant, denuo pro involuntario lactis egressu impediendo arctentur, ac anastomosis quoque inter se, ne uno alterove poro papillari fore obstructo lac in tubulis stagnare cogatur, communicent. Pro lacteis vero partibus a sanguine in arteriarum extremis sequestrandis, ubi hæc glandulas mammarum subeuntia ductuum galactiferorum principia constituunt, tamen si spiritus etiam per nervos numerosissimos affluentes requirat, utpote ductuum porulos expandentes, lactis acrimoniam, si adfuerit, temperantes, gratumque eidem sui admixtione, saporem concilians; alios nihilominus ductus, quos vel a ventriculo, vel a ductu thoracico ad mammas abire nonnulli comminiscuntur, neutiquam admittit. Purgantium enim v.g. & croci saporem atque odorem non magis per alias vias lacti imprimi, ac per quas subtiliores etiam alimentorum partes e ventriculo ad transpirationis organum deferri, ibique assumptorum quodammodo odorem

rem

rem spirare soleant; neque ullos unquam ductus demonstratos fuisse, qui e ductu thoracico lactis materiam ad mammas apportarent, facile tamen instar aliorum vasculorum lacteorum, si darentur, inveniendos, vel etiam Mercurii adminiculo detegendos, quippe qui sapius quidem vascula nonnulla ductui thoracico lateraliter inserta, aut non lactea, sed lymphatica ex valvularum renitentia patefecit.

Cap. III. in mammarum papillis, præter vasa sanguinea & nervosa, cutimque antè variis foraminibus perviam, interiorem structuram fibrosam glandulis conglobatis analogam declarat, postquam omni sanguine lacteque expresso in papilla inflata & in aere libero exsiccata duplicem fibrarum seriem ipsi integumento firmiter adnexam microscopii subsidio observavit; alteram quidem e majoribus rotiformibus, alteram vero e delicatissimis fibris, regularem, ordinem servantibus, compositam ac exiguis admodum varixque formæ foraminibus pertusam. Unde causam, cur papillæ ex contactu infantumve suctione erigantur, promte in sanguinem æque copiosorem fibrarum interstitia distendentem, ac uberiorem spirituum accessum rejicit, simulque papillarum fissuras a sanguine diritius ibi stagnando acrimoniam concipiente porosque cutaneos perfringente deducit, symbolam tamen & lacte acido vitiatæque lactantis infantis saliva conferentibus. Ast tractationem glandularum, quas conglobatas vulgo denominant, primario iniens *Cap. I.* duplicem harum membranam explanat, exteriorem alteram tenuiorem cum subjèta strictissime plerumque coherentem ac fibris potissimum circularibus constantem, alteram interiorem magis crassam & compactam fibrisque longitudinalibus, circularibus & obliquis semet infinitis locis, sed ordine plane irregulari, tangentibus donatam; quarum prior non a peritonæo, sed a vasis potius quatuor, duobus adducentibus & totidem abducentibus, utriusque membranae communibus, resultare videtur. *Cap. II.* internam glandularum conglobatarum texturam fibrosam duplici encheirisi eruit: primo quidem Mercurium suæ tam per vasa lactea ad glandulas mesenterii, quam per lymphatica adducentia ad alias glandulas conglobatas impellendo, quo figura singularum & superficies exinde mutata de internis attestarentur cavernulis, occasionem primam, ante biennium subjècto humano violenta morte perempto suggeren-

te, cum in hoc quamplurima adhuc vasa lactea chylo turgida mesenterique glandulæ succo quodam tumentes appaerent. Deinde dum flatum, expulso & expresso omni glandulæ liquore vaseque ex glandula prodeunte ligato, per oppositum vas lymphaticum glandulam subintrans immittit, ac hoc etiam vase ligatura intercepto, glandulam flatu distentam in aere calidiore exsiccat, præter membranam ambientem statim fibrosam ejus deprehendit contextum e fibrillarum, inter se & cum tunica investiente coherentium, diversis speciebus efformatum. Qui muscum quoniam arboreum fere representat, glandulas conglobatas æque apte *muscosas* appellari posse, ac conglomeratas *vasculosas*, indigitat, omnem fibris hisce cavitatem, ceu quæ nec microscopio adinveniri valeat, denegans. Quod autem glandularum ista compages nunc laxior occurrat, nunc strictior, diversæ lymphæ quantitati eandem magis minusve expandenti adjudicat, prout variantem glandularum colorem, nunc gryseum, nunc flavescens, nigricans modo, modo variegatum, a varia humoris naturalis vel vitiosi constitutione, tingente diversimode, derivat, glandularum sæpe interstitia succo non limido, sed viscoso, & interdum materia plane sabulosa replentibus, aut integris etiam glandulis in calculum, præsertim in homine, degenerantibus. *Cap. III.* quatuor glandularum conglobatarum evolvit vasa, instar fibrarum ab una ad oppositam earum partem diversimode protensa, arteriolas videlicet & venulas Mercurio replendas, adstantes hisce copiosissimos nervulos, & vasa denique lymphatica, non ubivis tunica simplici, nec eadem subtilitate prædita, cum lymphatica majora saccoque chyliifero, ductui thoracico, venæ subclaviæ axillarive, propinquiora tunicam reliquis crassiore obtineant, ductusq; thoracici membrana in duplicem laminam dispesci valeat. In ipsa autem lymphaticorum tunica, quæ pellucida & tenuis nudo oculo conspicitur, microscopio adhibito infinitos advertit globulos, majores & minores, contractu mutuo ita inter se coherentes, ut nonnulli eorum ductulos aliquos irregulares arearum in modum dispositos variisque anastomosis inter se junctos æmulari videantur. Similes etiam globulos in duplici quoque ductus thoracici lamina (ob arctiorem sui unionem omnem muscum, quem Billius intra eandem fingit, excludente,) microscopii auxilio describit,

bit, sub hac tamen disparitate, quod in exteriori manifestissime corpuscula, tam orbicularia, quam ovalia, racematim hinc inde connexa, in interiori vero eadem, sed minora longe & obscuriora, deprehendantur. E diverso in tenuissimis lymphaticorum valvulis, microscopio examinatis, innumeras cum interjectis corpusculis orbicularibus observat fibras ab una in oppositam partem exporrectas, & totidem quasi fibras morrices representantes, quibus valvulae contrahi & relaxari possent, usum talem valvularum ductus thoracici valvula confirmante, dum praeter fibrillas modo propositas in extrema ora alius naturae fibrillas obtinet, partim cruciaria figura in sese incumbentes, partim secundum longitudinem extensas & vicinis valvulae partibus adnexas. Ab alijs tamen, qui vasa lymphatica pro glandularum conglobatarum excretorijs habent, Noster, ideo dissentit, quod aliarum partium aequae ac mesenterii glandulis lymphatica & adducentia & abducentia obtinentibus, lymphatica illa originem aliunde petant, glandulamque saltem propter lympham subtiliorem in iisdem a spirituum cum primis accessu reddendam pertranseant, praetereaque tam arctus saepe inter lymphatica & arterias connexus annotetur, ut flatus arteriole immixtus lymphaticum simul alicujus glandulae distendat, ejusque lymphae frequenter sanguinea & loturae carnis ad instar tincta appareat. Vasorum quippe lymphaticorum exortum ab arteriolarum surculis, eumque aliquando intermedia vesicula, aliquando immediatum ab ipsa arteria venave, *Cap. IV.* triplici docet experimento: (1.) enim spiritu in lienis vitulini probe elutriati arteriam fortius adacto, non tantum plurimas exiguas in superficie ejus elevari vesiculas, sed ex his vasa prodire lymphatica flatu pariter turgida & lienem perreptantia, eoque quidem copiosiora, quo diutius arteria inflata fuerit. (2.) arterijs item pulmonum hominis prius clotorum copioso aere infardis, e superficie externa horum lymphatica emanare, varias anastomoses cum vicinis componentia. (3.) denique in testiculo virili venis spermaticis, loco arteriolarum nimis exiguarum, inflatis, e vaginali ejus tunica vas unum alterumve lymphaticum egredi. Sanguinem tamen sub forma sanguinis in statu naturali minime subintrare vasa lymphatica, quia angustissimi arteriarum canaliculi ob pororum formam omnes particulas heteroge-

neas excludant, transitumque unice liquori lymphatico præbeant, similem in modum, ac arteria splenetica solum aërem injectum, non Mercurium, ad lienis lymphatica transmittit. Veteres proin & Recentiores circa partium descriptarum usum *Cap. V.* erroris convincit, nec eos defendit, qui glandulas conglobatas vel pinguedinis fontes, vel cribra esse voluerunt, cum in multis etiam sanissimis nulla circa glandulas pinguedo occurrat, neque a glandulis lymphatica, sed ab aliis partibus orientur, prout hæcenus demonstravit & ulterius circa renum lymphatica it demonstratum. Nempe *Cap. VI.* postquam in renibus vasa lymphatica partim ex ima renum parte vel recta, uti in canibus, vel glandula interveniente, uti in homine, ad chyli receptaculum tendentia, partim ex gibbosa superficie, in duplicem desinentia truncata, superiorem & inferiorem, utrumque ad glandulas immediate perreptantem, annotavit, lymphaticorum horum cum arteriis continuitatem itidem ex eo comprobatur, quod flatus modo in arteriam emulgentem, v. gr. apri, modo in veniam emulgentem, e. g. subjecti cujusdam juvenilis, modo etiam in ureterem, (vasis tamen sanguiferis prius ligatis aut potius cera repletis) copiosius immixtus, ipsa lymphatica in conspectum proferat. *Cap. VII.* lymphatica ovariorum, iliaca & uteri cum naturali ureterum constitutione atque calculorum genesi delineans, arteriarum spermaticarum vasa capillaria non sanguinem, sed lympham potius transmittere, a crassioribus sanguinis partibus ad venas amandandis jamjam in arteriolarum divaricationibus sequestratam, asserit. Experimento hinc enarrato, quod foetus in ovulis aura seminali fecundatis, neutiquam in semine virili, quærendos esse confirmat, ipsa vasa lymphatica nunc tribus, nunc quatuor, subiade etiam, quinque ramificationibus ab ovario exire, ac multiplici anastomosi, tum inter se, tum cum aliis jungi, annotat, usque demum simplici aut duplici ductu, satis amplo, succum chyloferum subintrent, æque ac lymphatica, quæ ab inferioribus partibus oriunda tam aortæ & arteriæ iliacæ, quam cavæ & venæ iliacæ incumbunt, ac in homine aliquot glandulis, in cane vero una saltem vel altera, trajectis ad idem receptaculum tendunt. Atque lymphaticis hisce iliacis ea vasa lymphatica implantari porro observat, quæ utrumque uteri lateris & anterioris, & magis conspicue posterioris perreptant, in utero tantum-

tantummodo vaccino depicta, quia in humano nondum eadem exactitudine ea detegere valuerit. Uterque demum non ubi vis a renibus ad vesicam æqualiter extensos esse advertit, sed tribus quatuorve, & aliquando quinque in locis, speciatim circa vesicæ ingressum, angustatos conspici, adeoque apte dispositos, qui calculos renales, futurorum in vesica calculorum nucleos, in cursu remorando, exquisitissimo ab iisdem, præsertim acutioribus, dolore afficiantur. Tali namque similive in vesica hærenti nucleo ab urina facile incrustationes lapideas, tanquam stratum super stratum, supervenire, non saltem exemplis & lapidis bezoardici generatione, aliquando etiam bacillum nuclei vice in centro abscondentis, sed & evidenti commonstrat experimento, dum incisio canis vivi hypogastrico globulum ligneum vesicæ pariter vulneratæ dextere immissum, post aliquot septimanarum decursum exiguis calculis, quasi totidem crystallis incrustatum denuo extrahit. Præter mala vero, v. g. cachexiam, ascitem, sterilitatem, quæ a lymphaticis ovarii vasis male affectis *Cap. VII.* hætenus lustrato deducit, *Cap. IIX.* aliquot hydropis ovarii recenset exempla, ab ejus lymphaticis, nunc mirum in modum extensis, nunc in vesiculas saltem sive hydatides elevatis, oriundi. *Cap. IX.* sufficienti liquoris diuretici quantitate per venam eruralem canis vivi primum injecta, pro lymphaticis reddendis conspicuis, hinc vasis lymphaticis circa venarum muscularum superiorum exitum ligatis, commode ramificationes eorum inter musculos abdominis, & speciatim ex membranis dictorum musculorum propriis, nec non inter duplicaturam peritonæi hinc illinc dispersas ac interveniente trunco rursus tamen subdiviso ad glandulam iliacam distributas, cum in finem detegit, ut planum faciat, a lymphaticis hisce peritonæi, nunc in valvularum interstitiis expansis, nunc in nimia abdominis distensione plane ruptis ac lympham intra peritonæi duplicaturam effudentibus, hydropem peritonæi, historiis rarioribus illustratum, vel vesicularum, vel simpliciter dictum ac felicissime paracentesi curandum, produci. Qualia phænomena in lymphaticis pariter tam sacris, quam mesocoli notari posse inculeat, quorum illa glandulas novas transeant, sacras a se appellatas, hæc vero cum duplici glandula prope coli terminum sita communicent. *Cap. X. & ultimo novæ peritonæi producit diverticula,*
gene-

generationi inguinalis herniæ exponendæ inservientia. In viris enim hernias inguinales non a dilatatis peritonæi processibus, utpote in quadrupedibus, nullatenus in homine, reperiundis, sed a violenta distensione suboriri ejus peritonæi partis, quæ corrugata alias in regione inguinali abdominis conspicitur, ac lateraliter vasa spermatica, sub peritonæo sita, tangit. In fœminis vero similibus herniis gi-gnendis apta peritonæi videri diverticula, in subjecto non minus humano, quam in canibus fœminis, subsidio flatus in peritonæi foramê immissi, quod rotundum uteri ligamentum ingreditur, noviter reperta; in medela tamen earum cautôs esse præcipit Chirugos, ne intestinôi reponendo, cujus membrana exterior, cum dicti orificii margine connascitur, manum admoveant, aut cutim incidendo intestina simul prolapsa vulnerent, cum notabili historiz adductæ testimonio curis subinde & reliqua integumenta ipsa cute naturaliter disposita longe tenuiora maximoque opere ab excrementis latitantibus tensa existant. Tandem in *Epistola Anatomica de variis vasis differis lymphaticis*, quæ in externis capitis partibus, cervice, tunica pulmonum, spatii intercostalibus, lumbis, diaphragmate, corde, liene, hepate, vesica fellea, ventriculo, mesenterio, testibus, pedibus, manibus, cerebro, glandula denique pineali, deprehendere sibi licuerit; epitaphio addito glandulæ hujus pinealis, nullam præ reliquis glandulis prærogativam merentis. Cæterum ne nitidas *Figuras quadraginta novem* videamur negligere, quibus Noster Observatis suis compendiose hucusque recensitis multam lucem fœneratur, in Lectoris gratiam novem earum, nempe Fig. 2. 6. 7. 8. 13. 14. 32. 39. & 40. huc transferibere, propriisque Autoris verbis explicare voluimus.

Tab. II. Fig. 1. Mammæ fœminæ partem delineat.
 A. A. Mammæ pars. B. B. Cutis incisa. C. C. C. Glandulosa mam-mæ substantia. d. d. d. d. Tubulorum lactiferorum capillaria. E. E. E. Tres eorum trunci. F. F. Tubulorum inter se anastomoses. G. Pa-pilla variis foraminibus pertusa.

Fig. 2. Papillæ fibrosam texturam explicat.
 A. Papillæ lamina reflecta. B. Fibrosa ejus structura, quatenus o-culo nudo inspicienti occurrit.

Fig. 3.

II. Ad A. 1692. pag. 104.
M. Mart.

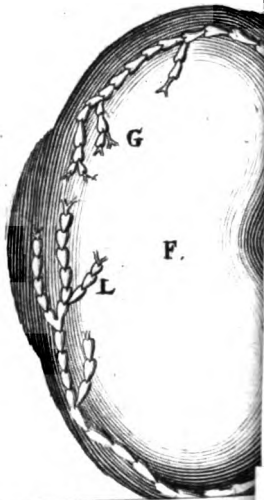


Fig. 1.

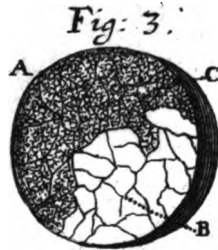
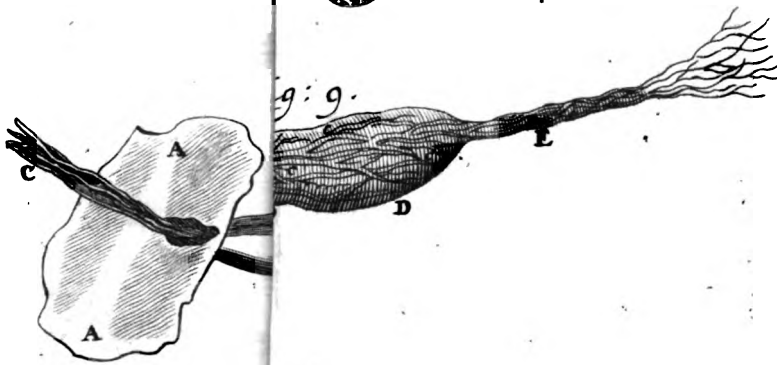


Fig. 3.



Fig. 2.



9.

ROSE

Fig. 3. & 4. Papillam microscopio examinatum notat.

A. Papillæ lamina duplici fibrarum genere instructa. B. Fibræ majores minoribus hic destitutæ. C. Fibræ minores majorum lateribus firmiter adnexæ. D. Altera Papillæ lamina, partim fibris majoribus, partim minoribus, distincte hic conspicua.

Fig 5. & 6. Glandularum fibrosam texturam proponunt.

A. Lamella glandulæ fibrosæ, oculo nudo inspecta. B. Eadem particula microscopio examinata.

Fig. 7. Uterum femineum (sed facie inversa) una cum lymphæ ductibus depingit.

A. Vena cava. B. Arteria magna. C. C. Venæ emulgentes. D. D. Arteriæ emulgentes. E. E. Venæ spermaticæ resectæ. e. e. Arteriæ spermaticæ resectæ. F. F. Renes. G. G. Vasa lymphatica renum externa & superiora, intermediis glandulis, in chyli cisternam H tendentia. I. Ductus thoracici principium hic resectum. K. K. K. Glandulæ exiguæ vasis lymphaticis renum transitum præbentes. L. L. L. Vasa lymphatica renum externa & inferiora, mediis glandulis K. K. in chyli cystis terminantia. m. m. m. m. Utriusque lateris vasa lymphatica renum interna, interjectis glandulis, itidem lympham suam in chyli saccum deponentia. N. N. N. N. Ureteres. O. O. Venæ iliacæ. P. P. Arteriæ iliacæ. Q. Q. Q. Q. Glandulæ iliacæ, lympham ab extremis pedibus excipientes, & per vasa lymphatica cavæ & aortæ adfita in chyli vesicam ducentia. R. Lymphaticum cavæ. S. Lymphaticum aortæ. T. T. T. T. Vasa lymphatica spermatica utriusque ovarii lympham vehentia in chyli sacculum. V. V. Vasa spermatica sanguifera hic resecta, ut eo distinctius lymphatica conspectui se darent. W. W. Ovaria variæ magnitudinis oculis conspicua. X. X. Ovula. Y. Y. Ornamentum foliaceum. Z. Z. Tubæ Fallopianz. 1. 1. Uterus. 2. Fundi uterini portio resecta, utero adhuc adhærens, ut uteri cavum 3. conspici posset. 3. Uteri cavitas. 4. 4. Ligamenta uteri rotunda. 5. Uteri osculum externum. 6. 6. Vagina incisa. 7. Vagina integra. 8. 8. Arteriæ hypogastricæ, uterum partesque vicinas serpentinis suis vasculis egroge exornantes. 9. 9. Vesica urinaria post vaginam hic locata. 10. 10. Labia pudendi. 11. Clytoris. 12. 12. Nymphæ. 13. Meatus urinarius. 14. Membrana Hymen. 15. Vaginæ ostium.

○

Fig.

Fig. 8. Peritonæi diverticulum novum ostendens ex
cane fœmina.

A.A. Peritonæi pars resecta. B.B. Diverticulum novum natura-
lis magnitudinis. C. Ligamenti rotundi portio. D. Eiusdem liga-
menti terminus.

Fig. 9. Diverticulum novum oculis subjiciens, ex sub-
jecto humano.

A.A. Peritonæi particula. B. Ligamenti uteri rotundi pars. c.c.c.c.
Vasa sanguinea ligamentum & diverticulum perreptantia. D.D.
Diverticulum. E. Ligamenti rotundi extremitas.

IOANNOY TOY ANTIOXEΩΣ TOY

Πηλη Μαλαλα χρονική ιστορία.

Oxonii, e theatro Sheldoniano, 1691. in 4. min.
plag. 108.

Nunc primum editur IOANNIS ANTIOCHENI, COGNO-
MENTO MALALÆ, HISTORIA CHRONICA, cum in-
terpretatione & notis posthumis *Edmundi Chilmeadi*, mortui
19. Febr. 1653. Cum autem codex Bodlejanus, ex quo editio hæc ex-
pressa est, capite & calce destituatur, difficile sane fuisset, verum au-
thoris nomen divinatione adsequi, nisi ea, quæ ex Chronico Ma-
laliano allegant *Joannes Damascenus* & *Joannes Tzetzes*, in hoc libro
consignata reperisset Chilmeadus, & ante eum *Jo. Gregorius*, vita ac
stimul paupertate miserisque aliis, (quas una cum Chilmeado, ob
studium orga familiam regiam Stuartinam, perpressus est,) anno
1641 feliciter defunctus.

Cæterum in volumine hoc oculos omnium primo ferit claris-
simo viri *Humphredi Hodii*, S. T. B. & Collegii Wadhamentis Socii,
præmonitio de autoris cognomine, Bentlejo, (de quo mox dicemus)
potissimum opposita. Statuitur in ea, cognomen istud, si origi-
nem ejus spectes, esse Syriacum, ubi *ܐܢܬܝܘܚܝܘܨ* *Antiochorem* significat,
quemadmodum & alii historiarum scriptores, e. c. *Demochares*,
Brisens, *Zacharias*, *Procopius*, *Diodorus* & *Joannes* alius antiquior
Antiochennus Græcum *Ἀντιόχεια* cognomen gessere. Foruisse in casu
recto

recto a Græcis efferrī Μαλάλα, veluti apud Theophanem in Chronographia laudatur Ἰωάννης ὁ Πικλὴν Ἡμέλα, absque sigma, & apud *Vitorem Tununensem* Joannes cognomento Hemula. Magis tamen convenire analogiæ Græcicæ, ut Μαλάλας exaretur, ea ratione, qua vox *Alleluja* in nomen virile mutata, in nominandi casu cum Σ in codice quodam MSCto: ΔὲλⓄ τῶν δέλων τῆ Θεῆ ΜαδδάρⓄ μοναχὸς Πικλὴν ὁ Ἀλλελεσίας. Μαλάλας etiam ad Syriacam etymologiam, & Jo. Damasceni assensum, rectius esse, quam vulgare Μαλέλας aut Joannis Tzetzæ Μελέλης.

Hanc *pramissionem* excipiunt ejusdem Hodii *prolegomena* de autore. Agit in eis ante omnia de variis Joannibus Antiochenis, ac cum primis de illo, cujus excerpta e codice Peiresciano vulgavit Valesius, quique a Malala diversissimus est. Quanquam & ex hoc Constantinus Porphyrogeneta sæculo X. nonnullas pericopas in Collectanea sua congescit, quas vero Valesius luce indignas judicavit. Negat, Malalam nostrum Antiochenorum patriarcham fuisse. Promittit *Diatribam de scriptoribus Græci variis, cum profanis, tum ecclesiasticis, maxime ex codd. MSS. propediem edendam*. Rejicit conjecturas Fr. Combessii in *Manipulo de originibus rerum Constantinopolitanarum*, quod Joannes noster Antiochenus (e Damasceni oratione ipsi notus,) sit presbyter hujus nominis, qui contra Eutychianos scripsisse memoratur Gennadio Masiliensi & Marcellino Comiti, itemque *Joannes* ille historicus, cui cognomen est Διακρομένω, h. e. Eutychiano. Nam Malalas longe junior est, quod vel hinc patet, quia historia ejus in codice hoc Bodlejano nec initium, nec finem habente, a temporibus mythicis pertingit (libro XVII.) ad annum usque XXXVIII Justiniani Senioris, adeoque A. D. 564. At Gennadius librum suum absolvit A. D. 495, annis circiter 70 ante Justiniani extrema fata. *Diacrinomenus* etiam ille *Joannes* citatur, jam a *Theodoro LeFlore*, florente sub Justino, Justiniano antecessore. Præterea Orthodoxis potius, quam Διακρομένωις, adnumerandum asseverat Hodius Malalam. Hunc Justiniano coævum credidere, hæctenus eruditi, ipseque interpres Chilmeadus, qui ὑποθέσει huic suæ *δύλευω*, verba authoris, non ut par erat, quandoque exprimit. Eam opinionem vel inde refutat Hodius, quod crassissimos errores in historia Justiniani committat Malalas, sæculi vero IX scriptorem esse

non dubitat, idq; & ἀνασυνδραστικῶς, & κατὰ σκευαστικῶς probat. Graevi dein censuræ subjicit nugacissimum hunc historiarum confarcinatorem, quod & passim a Chilmeado in notis factum est. Tam sæpe enim misellus iste Græculus probatissimis historicis contradicit, ut nihil supra; plerumque Domnini & quorundam aliorum hujus furfuris obscurorum virorum monumentis solum innixus.

Tandem de *Georgio Hamartolo*, sæculi IX. chronographo, pluribus agit, eo quod cum e libris Malalæ deessent primus & secundum initium, ex Chronico istius Hamartoli resarsertit defectum *Chilmeadus*; uti quidem ait Hodius. Nam dubitare quis posset, & excerpta illa (p. 1-24.) accepta referre potius alteri editori *Joanni Gregorio*, quia Chilmeadus ad p. 25. notat: *Huc usque Chronici Alexandrini auctor; deinceps Antiochenum ipsum habes.* Ignoravit ergo Chilmeadus, undenam hæc excerpta essent transcripta, & propter loca quædam parallela, quæ in Chronico Alexandrino legisse se meminerat, ex eodem & hæc esse desumpta, falso conjectavit.

Sequitur mox *Index auctorum* a Malalâ citatorum, quorum paucissimi supersunt, reliquorum verbis ita deformatis, ut ipsi ea videntes pro suis difficulter agniture fuissent; porro *Opus* ipsum *Hamartoli* & *Malalæ*, cum substratis *E. Chilmeadi* annotationibus; deinceps *appendix* ad has annotationes, auctore eodem *Hodio*, ut putamus, itemque *index vocum barbararum*, apud Malalam, non item in Glossario Græcitatæ Caroli du Fresne, reperiundatum, ut & *rerum* in historia Malalæ *notabilium*.

Extremam voluminis partem constituit proluxa pariter ac varia eruditione referta epistola Cl. V. *Richardi Bentley* ad celeberrimum *Joannem Millium* S. T. P. Oxoniensem, qua multa Malalæ loca illustrantur, emendantur, aut obelo confodiuntur. Disputat is ante omnia de trino *Dei Orphici* nomine, Μῆτις, Θάνης, Ηεμπεραϊος, eaque occasione ex Cod. MSC. Oxoniensi *quindecim* recenset de mysteriis fidei Christianæ oracula, quibus *Apollinis Delphici*, *Astani* (sive *Osthanis* Magi) *Platonis*, *Aristotelis*, *Plutarchi*, &c. nomina prætexere piarum istarum, imo impiarum, fraudum architecti. *Hecataum*, ex quo Justinus Martyr, Clemens Alexandrinus, Theodorus, alii veterum Patrum, dicta subinde Gentilium allegant, tenebrionis cujusdam Hellenistæ abortum esse non uno loco suspicatur,

catur, præsertim vero certissimus est, Sophocli adscribi per injuriam, quod Hecatæi fide pro Sophocleo habuit *Clemens*, carmen:

ΕΥ ΤΑΙΣ ἀληθείαισιν εἰς Ἡΐ Θεός, κτλ.

De *Euripide* omnium maxime bene mereri studuit, quem miseris modis læceraverat *Malalas*. Obiter hoc nuncium affert lectu valde injucundum, se nempe jam nocte luci publicæ exponere grande istud opus, quo *fragmenta omnium Poetarum Græcorum, cum emendationibus & notis*, editum abs eo iri speraverat orbis eruditus. Sibi enim nunc ait usurpandum proverbium illud: "Ἄλλ' ὅ βίβ' ἄλλη διάστα." Hinc si non *aliud vita genus*, majus saltém otium ei apprecamur, ut laudabile institutum, ad quod quasi natus videtur, persequatur amplius ac ad finem perducatur. Dum in Euripideis versatur, arripit ansam, aliorum subinde authorum loca castigandi, peculiari cura *Hesychio* impensa, multisque vocabulis *vobéias* conviciis, quæ a Lexicographo illo serie sua, ac si genuina essent, reponuntur, v.g. ὀλκάζει, Ενδεκάτευσσα, Διατέουσσαι, Ερεθίνε, Επαλογής, Ατρεμή, Αρσιήσαι, Χειρονομείν [ὀρχήσασθαι,] &c. quæ, oscitantia *Hesychii* enata sunt ex ὀλκάζει, ἐδεκάτευσσα, ἐρεθίνε, ἐπαλλαγής & Ἰπυγυλῆς, ἀτρεμή, ἀρσιήσαι, vel potius ἀρσιήσαι, χειρονομείν [ὀρχήσασθαι,] &c. Quin immo quinque plus minus millia mendorum in *Hesychio*, aliis nondum adversa, ostendere se posse proficitur; unde optandum, ut cum illo ea communicentur, qui novam *Hesychii* editionem in Belgio moliri dicitur. Tragedos, quos *Bulengerus*, *Stanlejus*, alii, Scholiasten *Æschyli* veterem improvide secuti commemorant, *Theomim*, *Minoem*, *Auleam*, mera esse portenta autumat, subque his larvis latere ait *Thespiden*, *Jonem*, *Æschylum*, de quorum ætate & operibus fusam lectuque dignissimam digressionem instituit. Vanissima barbararum vocum κναξίβι, χθύπης, Φλεγμῶ, δρόψ, &c. mysteria scite aperit, atque ea ratione libro V *Stromatum Clementis* haud poenitentiam lucem affundit. Prolixe denique contendit, quod auctor noster in casu recto non *Malala*, sed *Maletas* vel *Malalas* dicendus sit.

In *Addendis ad epistolam* aliquando vineta propria ingenue cædit, sæpius autem conjecturas suas novis argumentis stataminat. Sub finem eorum gratulatur orbi de *editione N. T.* quam incredibili diligentia ad antiquissimos codices adcuravit *Milsius*, quamque a colophone proxime abesse confidimus. Ea occasione criticam

virgulam stringit in *epist. ad Galat. c. IV. v. 24. 25. 26.* ac expunctis quibusdam, quæ putat, glossematibus, transpositisque voculis nonnullis, legendum esse statuit, ut commodus enascatur sensus, hunc in modum: *Ἀνὰ Ἰὴν ἀλλαγὸς ἰσθμῶν· αὐταὶ γὰρ εἰσὶν αἱ δύο διαθήκαι· μία μὲν δὲσὶ ὄρεσιν Σωῶν, εἰς θαλάσσιον Ἰσθμῶνα, ἥτις Ἰὴν Ἀγαρ. Ἡ δὲ Ἀγαρ συστοιχεῖ ἢ νῦν Ἰερουσαλήμ, θαλάσσιον γὰρ μετὰ τῶν αὐτῆς. Ἡ δὲ ἀνω Ἰερουσαλήμ ἐλευθέρη Ἰὴν, ἥτις Ἰὴν μήτηρ πατρῶν ἡμῶν.*

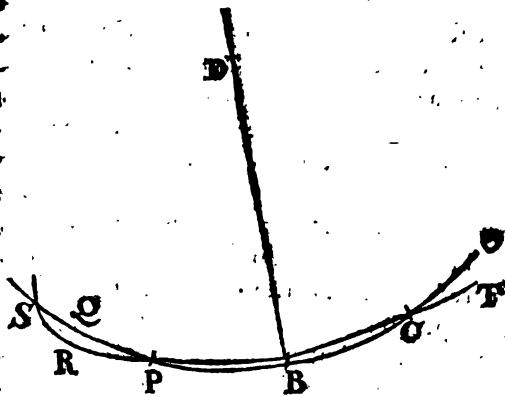
J. B. ADDITAMENTUM AD SOLUTIONEM
Curvæ Caustricæ fratris Jo. Bernoulli, una cum
Meditatione de Natura Evolutarum, & variis osculationum generibus.

Conferantur Acta Eruditorum præsentis anni, pag. 30.
 & figuræ tabula I expressæ.

ANtequam *Frater* hanc suam lucubratiunculam Geneva mihi transmississet, pervenit ad nos *September Actorum*, ubi *Cel. Leibnitzus* in *excussione Solutionum Problematis Catenarii* (de quarum pulcro consensu nobis multum gratulamur) occasionem captat recordandi subtilissimæ suæ *meditationis de Contactu* (quem significanter vocat) *osculi*, memorando, *Hugenium* primum animadvertisse, quod contra osculorum curvas osculantium perpetuo incidant in lineas istas, quas proxime contemplati sumus, eas scilicet, ex quarum evolutione illæ describuntur. Qua occasione *Evolutas* aliter reperire, insimulque *Osculorum* naturam *Geometris* paucis hæcenus satis perspectam, plenius cognoscere didici; quod jam ostendo. Pono iterum (fig.V) $AE = x$, $ED = y$, $DB = z$, & BG vel $AG = u$: consideroque tres priores ut datas, hoc est, super puncto dato *D* concipio descriptum esse circulum radio DB , & quæro exinde per naturam curvæ ACB quartam u , cujus valor exprimetur per æquationem tot dimensionum, in quot diversis punctis circulus iste curvam secat, vel secare potest. Sint duæ intersectiones proximæ B & C , ac intelligatur super D novus describi circulus, radio continuo majori vel minori, quousque puncta B & C proprius subinde coeuntia tan-

sem in unum coalescant, quod sit B; quo facto & ipsæ CH & BG uniantur, radixque æquationis z duos æquales valores acquirit, radius vero DB fit curvæ perpendicularis, ipsamque cum secasset antea, nunc tangit circulus: ad quem pro in contactum inveniendum multiplico repetam æquationem per Progress. Arithm. & quod provenit cum dicta æquatione (aliave per aliam progress. arithm. similiter quæsitâ) methodo, qua supra usus est *Frustr*, confero, ut eliminata litera z habeam novam æquationem inter x & y (quam tamen necessario etiam ingrediatur z). Quare si hæc data manente, cæteræ x & y spectentur ut indeterminatæ, denotabit æquatio ultima lineam, in qua sumto ubivis puncto D, circulus super isto descriptus radio constanti DB curvam AB tangit. Quod si nunc radius DB sive z continuo major minorve assumatur, nascentur subinde, aliæ curvæ infinitæ, quæ omnes inter se & principali AB erunt parallelæ, eæ eodem constanti intervallo perpendiculari DB ab illa distantes, hacque inter se affinitate gaudent, quod ab evolutione ejusdem curvæ ID per filum DB, (in infinitum, si vis, ex parte B productum) facta simul omnes describantur, unde principali AB *con-descripta* dici possunt.

Porro si circulus OCBPOS (ut in eaque hic sistimus figura) præter contactum curvæ TCBPRS in puncto B, eandem insuper fecat alibi in punctis C, P, S, ab alterutra vel utraque parte: tum fluere intelligatur centrum D in rectâ indefinita DB, & novi subinde concipiantur circuli per B transeuntes; sic manebit quidem contactus singulorum cum curva fixus in B, at intersectiones reliquæ erunt ambulatoriæ, permeabuntque omnia curvæ puncta: nimirum si circulus curvam tangat exterius in B, & centrum D fluat versus idem punctum; aut



si tan-

si tangat illam interiorius, & recedat centrum ab eodem, futurum utroque modo, ut intersectiones P, C, contactui B proximæ huic continuo appropinquent, quousque alterutra earum, puta C, in illum incidat, & sic duabus intersectionibus, quibus contactus B æquivaleret, tertiã jungendo, osculum primi gradus efficiat: ubi hoc singulare evenit, quod postquam C cum B coaluit, (P nondum attingente ipsum B, vel etiam nulla existente intersectione P,) arcuum circuli CO (hoc est, BCO) & BP alter ab intra, alter ab extra curvam osculatur, eamque adeo revera secat, non tangit, ipso contactus genere perfectiori contactum quasi destruyente, & intersectionem transformante. Quod si durante fluxu puncti D per rectam BD, contingat, ut ambæ intersectiones C & P eodem momento ad punctum B appellat (quod accidit, cum portiones curvæ BC, BP, aut prorsus similes sunt, aut saltem in partibus suis minimis ipsi B proximis eandem flexionem, curvedinam seu declivitatem habent,) tunc circulus curvam in puncto B excipiet osculo secundi gradus, coincidentibus ibidem quatuor intersectionibus, sed sectione jam iterum in contactum abeunte; vel potius (quia ob simultaneum appulsus punctorum C & P nulla in B sectio præcessit) ipso contactu externo tantum in internum verso, aut vicissim; qui vero altera vice sectionis naturam indueret, si quinta intersectio accederet, & denuo rediret in contactum, uti sexta. In genere osculationes graduum a numero impari denominatorum sunt sectiones, a pari contactus. Jam vero tamesi ulteriori fluxu puncti D per rectam BD, circuli, quorum centrum est, crescere vel decrescere pergant, nulla amplius reliquarum intersectionum osculo in B addi potest; præterquam enim quod intersectiones P & C in contactu B non stabiles manent, sed ex eodem subinde emergentes ad oppositas curvæ partes prærepunt, aut prorsus evanescent; cæteræ (qualis S) a contactu B perpetuo longius recedere coguntur; tantum abest ut ei appropinquent: ad hoc enim efficiendum requireretur, ut novi isti circuli, imaginatione supplendi, curvam nostram, & prius ipsum contactum hic expressum (quem in B tangere supponuntur) alicubi inter P & S secarent, quod absurdum: unde discimus, quod si circulus quacumque curvam primi vel secundi gradus osculo amplectitur, nullus alius circulus inter ipsam curvamque duci potest. Secus

sentien-

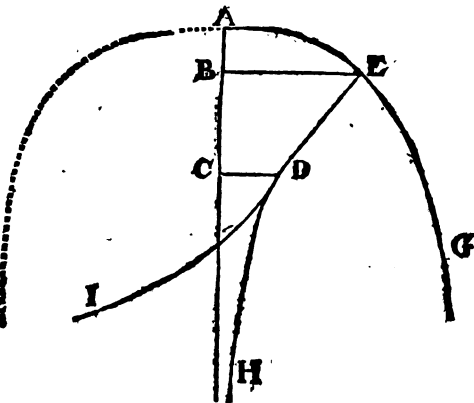
sentiendum de hyperbolis & ellipsis: quia enim duæ hyperbolæ
 vel ellipses diversorum laterum cum transversum recti, in vertice
 se tangentes, in duobus quoque aliis punctis se secare queunt, fieri
 potest, ut dum una earum fluxu lateris sui recti ampliatur vel con-
 trahitur, alteram tandem osculo secundi gradus salutare incipiat,
 collectis in ipso vertice duabus illis intersectionibus, quod contingit,
 ubi ambo recta latera æquata fuerint: quocirca substituta in *schem.*
nostro loco circuli hyperbola, quæ propositam curvam TCBPR iti-
 dem secundi gradus osculo amplectatur, & eandem præterea secet,
 alibi, poterunt utique duæ intersectiones proximæ hinc inde exi-
 stentes fluxu transversum lateris ad punctum B adduci, osculumque
 sic duobus gradibus perfici, quippe quod manente latere recto in-
 terea non turbari potuit: atque tum inter hyperbolam & curvam,
 alteram nulla amplius hyperbola interjici poterit. At hoc non im-
 pedi t, quo minus altera curvarum (quam magis compositam sup-
 ponimus) ampliatione vel contractione sui inter angulum osculi
 RPQ se insinuare, & sectionem S ad punctum P vel B adducendo
 perfectionem congressum efficere valeat. Osculum duarum curva-
 rum, quod fluxu solius simplicioris curvæ dividi amplius nequit, di-
 cetur osculum *completum*; quod fluxu neutrius ita dividi valet, ut a-
 libi nova curvarum sectio oriatur, *coitus* appellabitur. Curva cur-
 vam *complete* tum osculatur, cum illam tanti gradus osculo comple-
 ctitur, quot ordinariè punctis *aliam sui nominis* secare potest, quan-
 quam subinde inferior gradus sufficere possit. Ita Parabola aliam
 Parabolam quatuor quidem punctis secare potest; at quia nunquam
 omnes hæ quatuor intersectiones coalescere possunt, fit ut si quam
 curvam secundo, nonnunquam etiam primo tantum gradu oscula-
 tur, jam complete osculetur: uti recta quamcunque tangit, comple-
 te tangit: Hyperbolæ vero vel Ellipsis osculum nisi tertiæ vel
 quartæ sit perfectionis, completum non est: Quod si omnes inter-
 sectiones, quibus alias datæ curvæ *se mutuo* secare possunt, in unum
 punctum confluant, oritur *coitus*, qui est consummatissimus earum
 congressus, quo quam maxime fieri potest, sibi assimilantur & uni-
 untur; quanquam in diversis curvarum generibus unus alio perfe-
 ctior esse possit; nec datur perfectissimus, nisi fortasse curvarum,
 congruentiam perfectissimum coitum appellare velis.

P

Jam

terutram quoque ipsarum x vel y ex æquatione eliminandi: sic reliqua determinata erit, & per ipsam etiam cæteræ determinabuntur. Itaque non nisi definitus existit circularum numerus, qui curvam quampiam secundi gradus osculo complecti possunt, secus ac illorum, qui eandem duntaxat primo gradu osculantur. Contra verò horum circularum non possunt alibi quam in ipsis Evolutis existere, quandoquidem quatuor radices æquales etiam tres, & osculatio perfectior imperfectiorem continet: non hærent autem in mediis Evolutarum partibus, quia circulus osculator super quovis Evolutæ puncto intermedio descriptus, curvam necessario secat, contra naturam osculi secundi gradus. Sit N centrum, NB radius circuli osculatoris, erit $NB (= NM + MC) >$ recta NC : iterum sit M centrum & MC radius, erit $MC (= NB - NM) <$ recta MB ; quare circulus osculator versus principium evolutionis jacet extra, versus finem intra curvam, ideoque secat. Hærent ergo centra illa in extremitatibus Evolutarum, earumque mutuis contactibus: unde, quor locis curva osculi secundæ perfectionis capax est, (est vero, ubi curvæ ejus maxima est vel minima) tot requiruntur ad illam evolutione describendam alix curvæ, & una præterea. Ita Semi-

parabola Cubica AEG , in hac figura (in qua vid. abscissæ AB sunt ut cubi ordinarum BE) tametsi in eandem partem eava sit, nec pars ejus ulla similis alteri, non potest unius solius curvæ evolutione tota describi, sed requiruntur duæ, quarum una DH , axi AC asymptotos, inservit describendæ portioni EA ,



altera DI portioni EG , quæque communi extremitate sua D centrum definiunt circuli, curvam in E secundo gradu osculantis. Requiritur autem circulus hic osculator (posito latere recto Parabolæ i)

faciendo $AC = \frac{2\sqrt{Y45}}{9}$, $CD = \frac{2}{5\sqrt{Y45}}$, $DE = \frac{2}{7}\sqrt{Y\frac{45}{7}}$ ut fiat $BE =$

$\frac{2}{9}\sqrt{Y45}$

Summa-

Summatim dicta recolligo: *Contactus* simplex circuli & curvæ cujusvis invenitur per *duas* radices æquales, & locus centri ejus est ad infinitas lineas condescriptas, hoc est, *superficiem*: *Osculum primi gradus* reperitur per *tres* radices æquales, & locus centri osculantis circuli est ad *lineam* (sc. Evolutam). *Osculum secundi gradus* indagatur per *quatuor* radices æquales, & locus centri osculantis circuli est ad *punctum*, vel *puncta* (Evolutarum sc. extremitates.)

Quæ cum ita se habeant, difficulter capio, quò sensu verum esse possit, quod dicitur, contactum inveniri per 2 radices æquales, flexum contrarium per tres, & osculum primi gradus per 4, seu duos contactus coincidentes, &c. Vidimus enim, in osculo pr. gr. tres tantum intersectiones coincidere, non duos contactus, qui quatuor intersectionibus æquivalent: Potest quidem centrum osculatoris circuli seu punctum evolutæ D (fig. V) considerari ut concursus duarum curvæ perpendicularium minime distantium BD, CD; at tum reperitur nec per 3 nec per 4, sed per 2 tantum radices æquales, ut supra ex *Frustris* schediasmate liquet. Et quanquam si perpendiculares istæ habentur pro radiis circulorum centro D descriptorum & per B & C transeuntium, satenus concursus harum perpendicularium spectari potest ut concursus duorum contactuum, nullo modo tamen per 4 radices æquales ex nostra æquatione elicietur; quoniam eo sensu quantitas z fit indeterminata, hoc est, ipsæ DB, DC, quæ deberent poni radii ejusdem circuli, inæquales redduntur, illa hac perpetuo minore existente, siquidem $DB + DN = BN = NM + MC > ND + DC$; adeoque $DB > DC$.

Quod flexum contrarium spectat, is revera per tres æquales radices invenitur, at non aliam ob causam, quam quod ejus inventio casus tantum specialis est generalis inventionis osculationum primi gradus: In omni enim flexu contrario circulus osculabitur in lineam rectam, sit radii infinite magni; quanquam non vicissim, ubicunque circulus osculator infinite magnus est, ibi requiritur flexus in contrarium. In Paraboloidibus omnibus (excepta Parabola communi) circulus osculator verticis infinite magnus, veruntamen non nisi in illis, quorum potestates a numero impari denominantur, flexus contrarius supervenit, cæteræ ubique versus easdem partes cavæ manent.

LA CA

MENSIS MARTII A. MDC. XCII. 47
LA CABALE CHIMERIQUE, &c.

i. e.

Conspiratio Chimérica; sive Refutatio historiae fabulosa, quae occasione proposita formulae pacis in Examine libelli, qui Admonitio ad Exules inscribitur, maligne publicata est.

Roterodami apud R. Leers, 1691.
in 12. plag. 13.

Prolixius forte, quam omnibus probabitur, & *Admonitionem* ad Gallos exules, & *Examen* ejus proximo mense eharraimus. Causam dedit materia non vulgaris, & orta inde inter eruditos clarosque viros disceptatio, plurimis tractatibus intra breve tempus in Belgio magno cum fervore agitata. Curæ jam nobis erit, ut de iis quoque breviter dicamus, & in autorum gratiam, qui ejusdem gentis & religionis sunt, omittamus, quæ illis acerbiora exciderunt. *Jurium* in Examine nuper relato multis argumentis comperisse se existimaverat, autorem *Admonitionis* esse *Bailium*, Professore Philosoph. & Hist. Roterodamensem, cujus eruditio singularis & Gallici styli elegantia jamdudum orbi literato innotuit. Illum tacito licet nomine ita descriperat, ut latere ex doctis in Belgio neminem facile potuerit, quem designaret. Hic vero gravissimum periculum sibi strui ratus, si ingrati in Rempublicam Batavorum animi, nec non profanæ in rebus sacris sententiæ convinceretur, hoc libello defensionem orsus est, in quo *Jurium* pro delatore suo palam agnoscit. Cum vero duo sint accusationis capita; unum quod *Dialogos* illos *Genevenses*, de quibus in Examine *Juriano* satis dictum est, malo consilio publicare voluerit; alterum, quod ipse quoque *Admonitionis* autor sit: secundum hoc simpliciter negat *Bailius*, & probationem ejus intrepide poscit, impossibilem tamen esse contendit. De priori, quid a se factum sit, incaute exponit. Fatetur sibi ab Ecclesiaste & Professore quodam *Genevensi*, viro egregio, quem in tempore & loco nominaturus sit, *Dialogos* illos manuscriptos *Geneva*, & sex quidem priores integros, cum exordio septimi missos, seque rogatum esse, ut eos excellentibus quibusdam viris in Belgio &

Anglia, quos nominat, offerret, & judicium de illis peteret. Hoc se, cum nihil secreti aut periculosi tractari arbitraretur, bona fide fecisse; dialogos vero ipsos, quod a lectione manusccriptorum vehementer abhorreret, & prius quid aliis de iis videretur, expectare vellet, non legisse. Refert porro, ut ex iis, quos consulere jussus fuerat, quidam spreverint dialogos, ut somniis sive visionibus & ideis Platonice repletos similesque Ducis *Stills* inventionibus; alii nihil responderint; nemo tamen fuerit, qui periculosi aliquid aut ad Gallorum res promovendas ex publicatione illorum metuendum esse indicaverit. Interea accidisse, ut Dialogi ab eo, cui itidem ex præscripto amici Genevensis describendos, ut communicati cum viris illustribus possent, commisisset, typographo Roterdamensi *Abrahamo Archerio*, se inscio, traditi fuerint, iste vero se rogaverit, ut editionem horum sibi committeret. Hujus gratificationis spem aliquam se fecisse non inficiatur, dummodo, quod nondum factum fuerat, a Genevensibus venia ad edendum impetraretur. Supervenisse postea literas Geneva, quibus significatum fuerit, autorem in eo esse, ut dialogos sex, quorum exemplum miserat, *Lausannæ* excudi faceret, dum duos reliquos, in quibus non pauca ex prioribus corrigenda essent, elaboraret. Id se *Archerio*, ut ab editionis consilio desisteret, aperuisse; hunc vero nihilo minus in proposito persistisse, & petiisse, ut pagellas *Lausannæ*, prout ex prælo exirent, submitti sibi curaret. Hunc totum hujus rei ordinem & modum esse, multa cum obtestatione asseverat, ex quo satis patere censet, pessime fingi; ac si conspiratio quædam Geneva constata, & in Belgium usque ad se aliosque translata fuerit; cum totum negotium nulla cum secreti affectatione, & non nisi inter se & Professore illum Genevensem, atque illos, quorum judicium de Dialogis desiderabatur, gestum fuerit, & typographus per occasionem, & se ab initio minime id intendente, intervenerit. Constante etiam negat, quidquam sibi Geneva scriptum esse, ex quo intelligere potuerit, dialogos præscitu aut approbatione Aulegati Gallici, qui Geneva residet, aut Aulæ Regiæ compositos, multo minus sibi compertum aliquid de auctore esse, & quid Ecclesiasten Genevensem moverit, ut sibi ea, quæ retulit, de Dialogis illis mandaret; unde neq; sibi constet, num Dialogos ipsos probaverit, an amico saltem operam qualem-

cunquæ,

cunque, proprio ejus periculo, in explorando aliorum judicio præstare voluerit. Hæc ex prima hujus libelli parte, cujus fini dies 8. Maji 1691 adscriptus est, breviter excerptimus, ex quibus sufficienter, ut putamus, intelligi facti ipsius series potest. Quas vero inde contra *Jurium* querelas ordiatur *Bailius*, & quid ei ad elevandam illius auctoritatem & fidem, & pro tuenda fama & fortuna sua objiciat, hic recensere, ut jam profecti sumus, minime volumus. Altera libelli pars inscribitur: *Preludium responsi ad eam Examinis partem, quæ ad librum Admonitionis pertinet.* Integrum ab initio relinquit *Bailius* judicium *Jurii*, quod autor *Admonitionis* religioni Protestantium addictus sit, neque se ad illum investigandum & indicandum obligatum esse dicit; futurum tamen esse sperat, ut indagetur. Interim plurimis rationibus asserit, autorem, quicumq; is fuerit, in Gallia vivere, omnesque conjecturas *Jurii*, qui illum in Belgio quæsitum destruere nititur, illam maxime, quod libellos quosdam v. g. *prophetias Drabitii, sermonem Merlasi, admonitionem Tileni* ad Synodum Rupellanam & similes Lutetia ignotos esse existimet *Jurius*, quos eum aliis multis, quales in relationibus sub nomine *Mercurii Elegantis (Galani)* publicatis copiose exhibentur, notissimos Parisiensibus esse asserit. Futilem inde argumentationem esse, dicit, quæ *Jurius* persuadere lectoribus voluerit, autorem *Admonitionis* nomen suum occultatum non fuisse, si Lutetia aut in Gallia versaretur: neque enim unam latendi causam, certe hanc gravissimam esse potuisse, si idem *Admonitionis* & præloquii autor esset, ne detectus summum adiret periculum. Singulatim omnes characteres scriptoris *Admonitionis*, quos *Jurius* eruit & *Bailio* applicat, destruere aggreditur. Notat non semper primum alicujus librum ruditatis aut tyrocinii nomine sperni posse, sed veteranorum & exercitatorum autorum laborè ab incipientibus quandoq; æquari; quod exemplo *Literarum de tempore*, & antiquiori, *Provincialium a Pascasio* compositarum confirmat. Rejicit & taxat quædam, quæ *Jurius* de eruditione & stylo *Bailii* specie laudantis, vel etiam cum censura scripserit, sibi que defectus suos magis quam cuicumque alii cognitos esse profiteretur. Defendit relationem suam mensè Februario 1691 publicatam, & amicis quibusdam ostendisse se refert literas Parisienses, quibus significatum sibi fuerit, *Admonitionem* mensè Octobri, 1690 Lutetia

cum.

cum privilegio regio edi, eis que satis aperte convinci Jurium existi-
 mat falsæ de se atque autore *Admonitionis* suspicionis. Allegat *Bail-
 letum*, qui novem autores nominat, quibus liber sub *Petri Aurelii*
 nomine editus attributus fuerit, cum tamen hucusque verus de-
 monstrari non potuerit. Sic Apologiæ pro Pastoribus ex Gallia
 profugis D. Jurium autorem ab omnibus habitum, & vix creditum
 fuisse Ministro Ecclesiæ Gallicæ Berolinensis *Daristo*, qui librum il-
 lum tandem sibi asseruerit. Elidit quæ Jurius contra fidem privi-
 legii regii editioni *Admonitionis* Parisiensi præfixi opposuit, alia-
 que minutiora persequitur. Subjungit se masculo & quieto animo
 accusationem sibi præparatam accepisse, neque aliud a Magistra-
 tibus quibusdam petiisse, quam ut sibi quoque aures paterent; neque
 enim in tanto crimine læsæ reipublicæ & religionis ex suspitioni-
 bus & conjecturis condemnari aliquem posse. Ex ipso tamen Jurio
 sibi ipsi sæpius contradicente patescere dicit, neque *Dialogos* illos
 Genevenses, neque *Admonitionem* ejus esse ponderis, ut nocere Or-
 dinibus Belgii eorumque Fœderatis valeat, & si quid inde periculi
 aut turbarum existere posset, culpam in nullum alium magis quam
 in ipsum Jurium redundaturam esse, qui *Dialogos* sine necessitate,
 ex mera iracundia & infectandi alios præcipitantia, per compendi-
 um recensuerit, & *Admonitionis* legendæ pruritus intempestiva re-
 futatione excitaverit. Sequuntur multa, quibus demonstratum
 ire voluit, quod ipse nullo modo autor libri illius esse possit; quæ
 cum ad mores atque acta & ipsius & Jurii pertineant, satis est, ut hic
 reticeantur. Non male tamen monet, etiam adversus hostes hone-
 ste decenti verborum utendum, & in primis Rogum & Principum
 personæ parcendum esse. Vehementer impugnat contumeliam de
 atheismo & contemptu religionis Reformatæ a Jurio sibi inflictam.
 Educatum se in religione illa esse refert, filium Ecclesiastæ probatis-
 simi, fratrem etiam alterius, qui nuper pro veritate, a qua nec mi-
 nis nec blanditiis averti potuerit, in vinculis Gallorum decesserit;
 præstari etiam a se omnia in cultu & disciplina omni consueto tem-
 pore, quæ religio & confessio Reformatorum exigit. Atheismi
 opprobrium ut atrocissimum repellit, neque tamen negat alienum
 se esse ab opinionibus fanaticis, ideoque minime probasse Jurii
 quædam, quæ eo pertineant, & fortasse sua & amicorum opera
 retin-

retentum illum fuisse, quo minus in earum propalatione progrediretur. In fine viginti quinque accusationis capita ex Examine consignat, quorum probationes clarissimas a Jurio postulat, nisi delatoris falsi & temerarii infamiam & pœnam sustinere velit, & quod sub initium libelli fecerat, denuo offert, se nempe in custodiam publicam sponte iturum esse, si Jurius eandem subeat & cognitionem causæ judicii que eventum, in quamcunque partem is casurus sit, expectare non detrectet.

*APOLOGIE DU Sr. JURIEU PASTEUR
& Professeur en Theologie adressée aux Pasteurs
& Conducteurs des Eglises Wallones des
Pays-bas.*

i. e.

*Apologia D. Petri Jurii, Pastoris & Professoris Theologiae,
ad Pastores & Rectores Ecclesiarum Gallo-Belgicarum
in Provinciis Fœderatis.*

Hagæ Comitum apud Abrahamum Troyel 1691.
in 4. pl. 3½.

NON dissimulamus, pervenisse ad nos libellos plures, controversiam inter eruditissimos viros, *Jurium & Bailium*, natam concernentes. Vidimus *Responsionem ad primam partem Conspirationis Chimærica*, anno superiore (ubi & a quo, dubium) editam: vidimus *Jurii* Apologias non unas, sub titulo *Convictionum* eodem anno vulgatas: vidimus librum hisce, sub titulo *Chimæra Conspirationis Roterodamensis* oppositum; Dialogos item *de scandalo ex publicatione libri de Conspiratione Chimærica orto*, & hujus argumenti opuscula alia, Gallico omnia idiomate composita. Sed iis recensendis excusate forsan superfedemus, cum propemodum non nisi rixas, easque acerrimas, & multas repetitiones atque rejectiones imputationum contineant, quæque brevi multis ex causis casibusque, ut putamus, in oblivionem venire poterunt. *Apologiam* autem hanc *D. Jurii* ideo non negleximus, quia præter ea, quæ ad litem illam proprie pertinent, haud pauca exhibet, quæ cognitu non sunt
Q indi-

indigna. Detegit enim D. Jurius periculum, quod ex pravis opinionibus quorundam, Ecclesiam Reformatam incurrisse dicit. Sed nulla est, quæ, Deo permittente, idem adire non possit. Expedi- itaque nosse talia, & ex damnis alienis cautos fieri. Occasionem, narrandi sumit Autor ex odiosa Adversarii de actis scriptisque suis censura, & ut objectum sibi contradicendi studium a se amoliarur, ostendendum a se esse ratus est, quo sine & modo ad edendos contra cives suos eandemque religionem professos, elenchos progressus sit. Non dissimulat insignes Ecclesiæ Reformatæ in Gallia corruptelas, tam ex morum impietate, quam ex frivolis de indifferentia circa fidem & religionem opinionibus; nec dubitat, quin justo Dei judicio persecutio Reformatorum in ultionem depravationis illius secuta sit; cum præsertim non voce solum aut occulta animi sententia, sed editis libris, per modum dogmatis indifferentia ista & tolerantia promiscua atque universalis defendi cœpisset. Fecisse id notat quendam, quem *Fabrum* (le Fevre) nominat, edito Salmurii tractatu Gallico *de Reunione Christianismi*, quem quidem Synodus damnaverit, & autorem ordine moverit. Narrat porro, ut ipse Sedanum ad Professionem Theologicam vocatus, Lutetiam ad *Johannem Claudium*, celebrem tunc Charentonenfium Pastorem, excurre- rit, & quantum religioni Reformatæ periculum ex novis opinionibus, & præsertim *Pajonii*, Professoris Salmurienfis, & postea Pastoris Aurelianensis, viri quidem docti & sibi amicissimi scriptis instaret, intellexerit, eaque occasione tractatum suum de *Natura & Gratiâ* (vid. Acta nostra An. 1688. p. 695.) ediderit, secuta inde Pajoniani dogmatis condemnatione. Inductum in errores illum aliosque esse monet libro pessimo *Rhodoni* cujusdam de *Supposito*, Tolosæ quidem publice combusto, & scriptis *Episcopii* atq; *Curcellæ*, hausta- que inde opinione heterodoxa in articulis de Trinitate & incarnatione, aut laxa illa circa eos indifferentia, atque tolerantia Socinia- nismi. Crevisse hominibus istis audaciam, postquam ex Gallia e- jecti essent, & absque ephoris & disciplina in alieno solo vagaren- tur. Sic anno 1686 proculum esse in Belgio *Commentarium Philo- sophicum*, librum pestilentem & in propugnanda indifferentia & to- lerantia religionum audacissimum. Hunc a se refutatum esse tra- ctatu *de Duabus Summis Potestatibus, Conscientia nempe &*

Ma-

Magistratu. Non minus noxium fuisse aliud scriptum, cui titulus: *Reflexiones sive considerationes controversia de Ecclesia*; cujus autor finxerit, se cum Jurio in ista quaestione consentire. Illo libello ait Socinianismum recte, Pelagianismum aperte propinari, a se autem, cum alio labore occupatus esset, refelli tunc non potuisse; inse-ruisse se tamen brevem animadversionem *Novellæ de Rep. literaria*, cui, quod sciat, hucusque nihil responsum sit. Eodem tempore Roterodami prodiiisse refert tractatum, in Anglia a juvene quodam Gallo, sed ab aliis adjuto compositum, cum titulo: *Fides intra ju-
stos terminos redacta*; in quo itidem dogmata de Trinitate & Incarnatione pro indifferentibus habeantur. Hoc scriptum, se deaun-
ciantem, in Synodo Hagiensi anno 1688 condemnatum, & autorem remorum a Ministerio fuisse, qui postea in Galliam regressus religio-
nem Reformatam abjuraverit; se vero *epistolam pastoralem* eo de-
casu ad instruendos atque contra scandalum præmuniendos pios e-
didisse. Reprehensum quoque a se esse memorat Pastorem Gallo-
rum *Hamburgensem*, Socinianismi suspectum & pro tali in Synodo
Amstelodamensi habitum. Queritur de Gallo quodam in Anglia
ejusdem erroris defensore, qui Episcopo Londinensi subrepperit, &
nequicquam renitente venerabili inter Gallos Ecclesiastas Sene *Bor-
diao*, facultatem docendi impetraverit. Illum postea palam statuis-
se, sufficere, si Christus vocetur filius Dei, nec inquiratur aut expli-
cetur qualis sit, quodque nemo propter errores in fide damnetur.
Plusquam duodecim alios similia docentes, & Curcelleum atque
Pajonium sectantes, ad Ministerium in Anglia promotos esse, norat.
His intellectis, publicatas a se esse indicat epistolas, quæ postea in
volumen congestæ sint cum titulo, *Representatio Socinianismi* (vid.
Acta nostra 1691. p. 449.) Contra illas pro excusanda Sociniano-
rum secta prodiiisse Animadversiones, de quibus orthodoxi in An-
glia questi fuerint, illorumque monitu & suo suasu excerptas ex e-
jusmodi libris propositiones in Synodo Amstelodamensi anno 1690
censuram passas esse, magna quidem cum invidia sua & multiplici
adversus decreta Synodi oppositione, cui etiam calumniæ accesser-
int, ac si Synodus ultra limites officii progressa jus magistratuum
in improbanda tolerantia invalisset. De hoc argumento multa
differit, & demonstrat, quatenus Ministri Ecclesiæ Magistratui sua-

dere aut, dissuadere possint, quæ adversus hæreses & schismata agenda sint. Respondet etiam objectioni, quod Theologis, qui hæreses denuntiant, a suffragiis in Synodo abstinendum sit, monetque hoc contra jus & praxin Ecclesiæ postulari. Addit spem esse, fore, ut novis his sectis frænum injiciatur, nec frustra sint, quæ ipse cum Episcopo Londinensi hac de re egerit, & ad ipsam Serenissimam Angliæ Reginam scripserit. Exponit etiam litem suam cum *Jaquelorio* exule Pastore Gallo, Hagæ nunc agente, quem Sociniano favere, & salutem Ethnicis, qui neque Christum, neque Deum, ignorantia scilicet invincibili cognoscant, adjudicare scribit, qui etiam in subscriptione Synodi Amstelodamensis expresse reservaverit, neminem religionis causa affligendum esse; quod Juris eo interpretatur, ut Magistratui omnis cura contra hæreses auferatur, ex improbo principio, quod ad salutem in omnibus religionibus via pateat, quæ ipsissima sit *Commentarii Philosophici* sententia, cujus autorem saltem ex parte fuisse *Jaquelorium* vehementer suspicatur. Hæc sunt, quæ ex Apologia ista referenda esse duximus, omisissis, ut profesii sumus, quæ de Bailio aliisque, quibus cum litigat, interferit, quorum notitia ad historiam literariam parum facit.

*Ad Illustrissimum Dominum, DN. MAURIT. HENRICUM L. B. A MILTIZ, Dynastam Bazdorf-
fi, &c. Epistola altera CHRISTFRIDI
WÆCHTLERI, D.*

Dresdæ apud Immanuel. Bergen, 1692. in fol.

Plag. 3.

Quoniam perspectum Clarissimus Autor habuit, quod Patrono, ad quem scribit, Potentiff. Saxoniz Electoris ad Comitiam Ratisbonensiam hoc tempore Legato, nihil soleat majori esse voluptati, quam negotiis gravioribus peractis, Ecclesiæ prisca pietatem cum modernæ cultu componere, Patrum felicitatem ex nostro lumine metiri, ad gentilismi seu origines, seu propagines respicere, nunc Phœnicum, atque Colchorum, & Syrorum ritus, moresve patrios
Egy-

Ægyptiorum intueri, nunc patris historiarum Herodoti mentem dispicere cum iudicio, nunc Flavii Iosephi scriptionem prescius indagare; placita nonnulla Johannis Spenceri de, *Circumcisione* sub examen revocanda censuit.

Negat vero, ut epistolæ argumentum obiter attingamus, ulla nos cogi necessitate, ut cum Spencero circumcisionem duplicem fingamus, *Patriarchalem, & Mosaicam*. Posteriori huic ob stare Christi verba, *Moses dedit vobis circumcisionem, ἵνα ὅτι ἐκ τῆς Μωσέως ἦν, ἀλλ' ἐκ τῶν πατέρων*, Joh. VII, 22. id est, non tanquam rem novam protulit, sed mandatum de pueris circumcidendis Abrahamæ traditum, Genes. XVII. renovavit: nec minus effatum Pauli, afferentis fuisse Christum circumcisionis ministrum *εἰς τὸ βεβαιῶσαι τὰς ἐπαγγελίας τῶν πατέρων*, Rom. XV, 8. Illisque diæis Mosaicam aliquam, Patriarchali contradistinguendam, destrui aperte nimis ac everti.

Circa Patriarchalem observat, divulgasse Spencerum verba Pauli (*Abraham signum accepit circumcisionis, signaculum justitiæ fidei, quæ est in præputio*, Rom. IV, 11.) signumque temporis illius sigillo salutis opposuisse temere. Nihil enim aliud Paulina verba sibi velle, quam: Abraham accepit circumcisionem, sigillum ejus justitiæ, quam fide sua consecutus est, cum adhuc esset in præputio, seu, cum nondum esset circumcissus. His positis Irenæi, atque Terrulliani loca, Spencero adducta Autor vindicat, & priorem quidem loqui ostendit de circumcisione, prout actus carnalis sive corporalis est; eo autem justiciam non acquiri, nedum consummari, oppido esse manifestum: in posteriore, prærogativam quidem salutis negari Abrahamo in ordine ad æque fideles alios, minime vero efficaciam Sacramenti. Porro, Circumcisionem cordis, quæ in sacris passim præcipitur, negat mere moralem esse, quod *primo* fieri dicatur *ἐν πνεύματι, καὶ ἐν τῷ κρυπτῷ*, Rom. II, 28. seq. non enim silice peragitur, glandis pelliculam resecante, ut Paraphrastes loquitur, sed Spiritu pravas cupiditates omnes ab animo recidente: quodque *secundo loco* circumcisio Christi ideo nominetur, Col. II, 11, 12. neque Divum Jacobum, *πᾶσαν ὑπερείαν, καὶ περισσείαν κακίας* deponere jubentem I. cap. v. 21, alludere ad rejectionem pelliculæ superfluxæ, quæ per circumcisionem fiat, voluisse, quod in causa peccati τὸ περισσόν nunquam idem sit, quod *super-*

Q3

stium:

fluum : quodve ipsa pelliculæ præcisio totum potius corpus peccatis contaminatum, exuendum esse innuat : id quod Damasceni, Epiphani, Augustini, atque Athanasii autoritate uberius stabilitur.

Præterea, temere omnino a Spencero putat conjici, fuisse circumcisionem signum *περφυλακικόν*, & ad Cacodæmonis injurias, a personis illo caractere munitis propulsandas, ex Dei gratia valuisse; ut ut opinione ista non leviter tinctus videatur Origenes. Neq; fortes illos sexaginta, circa lectum Salomonis constitutos, fortitudinis suæ præsidium in circumcisionis caractere collocasse. Id enim si fecissent, adeo illis non fuisse dæmones, qui in nocte ambulant, timendos, ut vel suavi somno indulgere licuerit omnibus. Neque conjecturam ejus generis ulla Clementis Alexandrini autoritate suffulciri, licet baptismum (circumcisioni succedentem) perfectam custodiam appellet: in sensus enim multo subtiliores Patrum disertissimum excurreret. Tacemus, quod longe aliud ipsius Domini, statim a baptismo tentati, exemplum suadeat; aliud etiam quintæ petitionis necessitas.

Signum deinde politicum fuisse circumcisionem, quo peregrini in album civium Reip. Judaicæ adscriberentur, affirmari quidem a Spencero; negari tamen Bezzæ, Thomæque Taillorio, Theologo Britanno: sed ejus commatis inventa non exhaurire pondus ait, ac valorem sanctissimæ institutionis: aliam quoque mentem Josuæ fuisse, circumcidentis egressos ex deserto. Quo loco observat, non deesse, qui omissionem hujus Sacramenti invalescentem in deserto ad castigationem parentum malint, quam ad impedimentum & molestiam continui itineris referre, propterea quod Ebraeorum castra non singulis diebus, sed post intervalla subinde eximia, etiam menstrua, mota legantur atque permutata, Num. IX, 22. Negat quoque, præputium dici hic signum servitutis Ægyptiacæ, non solum quod nati in Ægypto, vel medio servitutis tempore fuerint circumcisi; verum etiam quod præputium victorum & miraculose liberatorum inepte habeatur pro signo servitutis patrum: & quidem ejus servitutis, quæ justissimo Numinis judicio, in perpetuum Ægyptiorum opprobrium fuerit vindicata. Neque divum Apostolum quicquam minus, quam signum politicum in mente habuisse, Eph. II, 12, 13, 19. quod eo in loco alienati quidem a re-
publ.

publ. Israelis dicantur Ephesii; verum non intuitu honorum aut dignitatum civilium, ad quas in eadem adspirare præputiatis non licuerit; sed ratione spiritualis fœderis. Fuisse enim characterem præcipuum τῆς πολυλείας τῆς Ἰσραήλ, non esse amplius χωρὶς χριστοῦ, sed συμπολίτας τῶν ἀγίων καὶ οἰκείας τῆς Θεοῦ, eoque esse prope factum ἐν τῷ αἵματι τῆς χριστοῦ. Sigilli quidem rationem & officium circumcissionem præstitisse, verum non tam eo nomine, quod Deum adstrinxerit ad repræsentanda promissa, nisi notam fidei violatæ subire voluisset; quam quod mediis partes sustinuerit, iusticiamq; Abrahami fide impetratam, obsignaverit. Id quod verbis Ludovici de Dieu, ad Rom. IV, 13. differentis illustratur. Porro disquiritur, num ex parte hominum vis hujus sigilli coarctari intra iugum legalis terminos debuerit: quod Autor negandum censet, ne infringatur περιουσίαν τῆς Ἰσραήλ, ad Rom. III, 1. confirmatum, neve minuatur gloria, ad Rom. IX, 4. eidem genti attributa. Non tamen opus esse, ut propter gentis hocce decus eximium, cum Lightfooto ex baptismo faciamus circumcissionis appendicem, utut adsint eorum exempla, qui & circumcisi fuerint & baptisati: licet etiam de baptismo matrum, Saræ, Rebeccæ, Rachelis, Leæ, apud *Raymundum* in Pugione fidei, & alios, vestigia quædam conspiciantur.

Quod reliquum est Epistolæ, in nova *Marshami* sententiâ de circumcissionis origine & antiquitate, refutanda consumitur. & quamvis contestetur Spencerus, nolle se in re tam sacra & perplexa partes sumere Judicis; pellucere tamen ex hoc ipso *Wachble-ru* notat studium, quo Scriptor labore, partium, & perinde esse, ac si aperte profiteatur, causam Abrahami multo debiliorem videri, quam Ægyptiorum, & Herodoti auctoritatem auctoritati Moysi longe præferendam esse. Ad locum itaque ex Herodoto productum, respondet paucis, phrasin ἀπ' ἀρχῆς non de gentis initio, aut rerum Ægyptiarum primordio esse capiendam, sed de principio ætatis, seu nativitatibus cujusque & vitæ. Cum enim Arabes, quod ex Josepho discimus, post annum demum ætatis decimum, tertium circumciderentur; dispar saltem Ægyptiorum vicinorumque institutum hic ab Herodoto ostendi, quod Ægyptii statim a principio nativitatibus suos circumcidant pueros. Fatetur quippe
eodem

eodem in loco, circumcidi ab Ægyptiis τὰ αἰδῶια τῶν Ἰππυνομέ-
ων, hoc est, recens natorum genitalia: imo nec disimulat, ob an-
tiquitatem valde remotam dicere se non posse, utri ab utris didi-
cerint, num Æthiopes ab Ægyptiis, num hi ab illis. Tacemus, quod
vulgi potius opinionem, Judæorum majores, quod ex Ægypto ve-
nerint, habentis pro Ægyptiis, (ut ex Josephi libris contra Apionem
constat) quam certum quoddam fundamentum Herodotus hac in
relatione sua secutus videatur, eoque minus mirum est, testimoni-
um illius, & quicquid Græcia mendax audet in historia, apud cor-
datiores parum invenire fidei. Hinc & Josephi testimonium, Li-
bro I. contra Apionem Herodoti locum adducentis, a *Wachlero*
excutitur, asseriturque, frustra queri Spencerum, quod Josephi la-
cinia in hodiernis Herodoti exemplaribus desideretur; cum censu-
ræ & sententiæ, quæ ipsius Josephi erat propria, cum textu Herodo-
ti nihil commercii esse possit aut debeat. Relationem Herodoti
dicto quidem in loco non impugnari a Josepho; verum nec appro-
bari ideo, quod quæstio de prima circumcisionis origine, a Flavii
scopo nunc aliena fuerit, probare solum contendentis, τέρπον τινα
& aliquo saltem modo, mentionem Judæorum factam fuisse ab He-
rodoto: alibi vero, præsertim L. VIII Antiq. Jud. c. IV. (X) non
obscure eundem in hac ipsa causa erroris argui. Et quamvis Mo-
ses c. XVII Genes. forte non dixerit, primum mortalium Abraha-
mum circumcisum esse; dixisse tamen haud dubie, primum Dei
mandato circumcisum, eoque nullatenus imitatum fuisse Ethnicos:
aut denique litem intentari omnem Mose, quod, an Deus illos, an
illi Deum fuerint æmulati, an Hebræi fuerint Ægyptiorum, num-
hi istorum simii, non expresserit: ex Jeremiæ c. IX, 25. aperte intel-
ligi, retulisse Deum ipsum Ægyptios ad incircumcisos, eoque stigma,
si quod fuit Ægyptiorum, divino judicio æstimari præputium & su-
perstitionem, quod vim medii fœderalis minime omnium habuerit.
Rem tandem adeo manifestam videri, ut oppositam sententiam
Spencerus approbarit ipse in Theodoretis: *Hoc, inquit, scite ob-*
servavit Theodoretus in Ez. XX. Circumcisionem Idumæos quoque ha-
buisse, qui ab Esau ducebant genus; Ismaelitas similiter: Ægyptios
etiam a Judæis banc edoctos, observare studuisse. adductisque locis
Theodoreti gemellis, certum esse concludit, de prima Ægyptiorum,
Æthiopum, Colchorum circumcisione nulla extare vestigia.

DIFFICUL-

DIFFICULTEZ PROPOSEES A MR.

Steyaert & c. i.e.

*Difficultates D. Steyarto, Theologo Lovanienfi,
propofita & c. Pars III. IV. V. VI.*

DE prioribus duabus Operis hujus partibus mense Februario pag. 62. & sqq. diximus. Nunc quatuor reliquas perlustrabimus. Propugnat iterum Autor disciplinam strictiorem, quam in confessionibus observant *Patres Oratorii*, & Steyarto exprobrat, quod eos, qui id faciunt, Jansenistarum & Rigoristarum cognomine diffamet, cum tamen in Belgio & Gallia optimi quique ex Clero eandem severitatem tueantur. Motos enim esse ait plerosque in Gallia Pastores publicato a *D. Arnaldo* libro famigeratissimo de *frequenti communione*, cum tam crebros relapsus post confessiones & absolutiones in pristina vitia, sive ut alibi loquitur, *perpetuum circulum confessionum & peccatorum* viderent: parciores itaq; factos esse in impertienda absolutione, & de emendatione prius certiores fieri voluisse. Idem suavis libris editis *Huygenium* Theologum Lovaniensem, in *Methodo dimittendi & remittendi peccata*; *Roucurrium* Pastorem Bruzelsensem, in *Instructione de penitentia*; *Felonium* de *Conversione peccatoris*. Tractatus istos omnes Gallice versos, & Lutetiae cum privilegio Regis excusos esse memorat, ante annos circiter XIV. Refert ordinationem Synodalem Cardinalis *Camusii*, Episcopi Gratianopolitani, anno 1690 in Dioecesi sua publicatam, in qua secutus fuerit leges a Cardinali *Grimaldo*, Archiepiscopo Aquisgranensi, anno 1674 promulgatas, quarum approbatio a plus quam quinquaginta Episcopis in Gallia impetrari potuisset. Inserit decreta utriusque Cardinalis Gallice versa, quibus inter alia cavetur, denegandam esse absolutionem omnibus habitualiter peccantibus: inter peccata vero nominatim recensent Episcopi concubinatum, usurariam pravitatem, ebrietatem, inimicitias capitales, profanationem Sabbathi, luxum foeminarum in vestibus & corporum denudatione ac furo, negatam restitutionem ablatorum, itemque negatam solutionem legatorum ad pias causas: nec magis ad absolutionem admittunt eos, qui nullum veræ & supernaturalis contritionis indicium dant, nec moniti occasiones peccandi proximas evi-

P. III.

R tant,

tant, dataque eam ob causam a Pastoribus consilia negligunt, denique etiam illos, qui liberos famulosque ad catechisationem non mittunt. Allegat præterea Autor in hanc sententiam theses *D. Hennebelii* ex Systemate Sacramenti poenitentiae, & contra exceptionem *Steyarti*, quod *Rigorista*, quos vocant, receptæ consuetudini ecclesiasticæ adversentur, opponit decretum Episcopi *Airebatensis* plusquam triginta aliis Episcopis probatum, in quo decidit, *consuetudine Ecclesiastica nomen non mereri relaxationem disciplina, quam ignorantia, itemque lectio malorum autorum, respectus utilitatis, turpis denique assentatio apud multos Pastores introduxerit.* Provocat ad ipsius *Steyarti* scripta, in quibus de *Confessariis* queritur, qui in gloria titulis ponant, quod nunquam in vita quenquam sine absolutione dimiserint, quodque idem testetur, praxin in hac parte corruptiorem esse theoria. Cætera, quæ illi magna cum severitate objicit, brevitate studio omittimus. Constat tamen ex dictis, esse hoc tempore in Gallia & Belgio Episcopos, qui hanc labem Ecclesiæ suæ in relaxatione disciplinæ serio abstergere cupiant. Illos omni laude dignos prædicat Autor, & Cardinalis *Caroli Borromæi*, Archiepiscopi Mediolanensis, qui inter Sanctos nostro seculo relatus est, exemplo animat, nullamque aliam viam corrigendæ disciplinæ superesse contendit, rejectis & elisis remediis, quæ *Steyartus* proposuit.

Non minus graviter tractat materiam de lectione S. Scripturæ laicis minime interdicenda. Hac disputatione maximam libri partem, quartam nempe & quintam, simul occupat Autor, vehementer *Steyartum* insectans, quod Belgis in ditione Hispanica beneficium hoc eripere conetur. Parte igitur IV duas quæstiones proponit, P. IV. P. 7. (1) An libri sacri tantum in Cleri, non vero in omnium fidelium, qui nunc sunt aut futuri sunt, usum scripti sint? (2) Posito, quod ad omnium utilitatem pertineant, an nihilominus, quia plurimis nullum aut exiguum afferunt profectum, ab omnibus, viris sceminisque, divitibus & pauperibus, doctis & indoctis, legendi sint? Non dissimulat, improbat potius & deplorat, quod *Mallerus*, Archidiaconus Rhotomagensis, aliique contra lectionem Scripturæ populo permittendam publice hoc tempore scripserint, quorum tractatus congestos esse dicit in volumen cum titulo: *Collectio autorum versiones vulgatas damnantium.* Putat tamen, ab illa sententia, quod sacer-

codex

cōdex tantum in usum Cleri scriptus sit, omnes probos Catholicos abhorrere. Provocat ad librum contra *Mallerum*, in quo invictis argumentis refutatus sit. Nunc uno sed palmario, pro affirmanda quaestione altera utitur, quod veritas in Scripturis revelata ab omnibus fidelibus cujuscunq; sexus, ætatis & cōditionis, legi & percipi debeat. Confirmat hoc exemplo Timothei, qui patre gentili genitus, *ab infantia*, teste Paulo, *sacras literas didiceris*, easdemque legerint mater & avia illius. Urget plerarumque epistolarum Paulinarum inscriptiones toti ceterui factas, cum tamen plerique civitatum illarum Christiani ex infima plebe fuerint, testante id Apostolo I. Cor. I. 26. 27. Licet vero in epistolis ad Galatas & Thessalonicenses non omnes singulosve, sed Ecclesias compellet, dubium tamen ait non esse, quin omnes alloquatur. Petrum quoque priorem epistolam *advenis dispersionis*, i. e. reliquis Israelitarum ex omnibus tribubus; alteram iis, qui *conqualem sortiti sunt fidem*, i. e. gentilibus conversis inscripsisse: ad omnes etiam Christianos pertinere, cum II. Petr. I. 19. dicitur, quod *bene faciant attendentes sermoni Prophetico*: inique excludi fœminas, cum non sit in Christo masculus nec fœmina, Gal. III. 26. & Christus summum de adoratione Dei in Spiritu & veritate mysterium, Joh. IV. 24. fœminæ proposuerit. Vehementer itaque reprehendit Steyartum, quod puellas in oppido *Binchenf*, quæ post sacra die Dominico ad legendum Novum Testamentum, privatim convenerant, vituperet, & Montenses, quibus contrarium (ex Jesuitarum instigatione) placuerit, his verbis laudet: *Pralectio Sacra Scripturæ (cum, vel sine explicatione) per fœminas coram aliis fœminis vel puellis facta, meritisimo in hoc oppido Montenfi abolita est: nec minus merito curabitur, ne resumatur. Sola novitas periculosa sufficit pro ratione. Quin & lectio promiscua Sacra Scripturæ, vel saltem Novi Testamenti, etiam inter viros periculosa videtur.* Insignia testimonia Patrū affert, qui promiscuam Scripturæ lectionem suaserint, & *Mallerum* summæ impudentiæ pessimæque fidei accusat, qui contrarium ex veterum sententia & observatione asserere non sit veritus. Citat decretum Concilii Aquisgranensis sub *Ludovico Pio* habiti, quo fœminis religiosæ lectio Scripturæ injungitur. Steyartum notat, quod ad quaestionem hanc, an plebejis concedenda sit lectio S. Codicis, diserte respondere noluerit. Urget di-

p. 19. it.
30. it.
Part. V. p.
60.

p. 20.

p. 26.

Cum Rom. XV. 4. quod ad omnes Christianos pertinere minime ambigit. Laudat libros Gallicos admodum pios & utiles, sed a Steyarto improbatos, quorum alter titulum habet: *Moralia in epistolas S. Pauli*; alter, *Annus Christianus*. Armaturam spiritua- lem, & speciatim *gladium Spiritus, qui est verbum Dei*, ex præcepto Pauli Ephes. VI. omnibus & singulis Christianis sumendum esse ur- get, & emolumentum lectionis Biblicæ II. Tim. III. 16. 17. indicatum non solum ad Doctores Ecclesiæ, sed ad omnes Christianos specta- re ostendit, nec difficile esse, ut etiam plebeji illud percipiant, præ- fertim in quæstionibus moralibus. Id exemplo Gallorum probat, qui, nisi lectione Scripturæ populariter imbuti fuissent, a pravis il- lis opinionibus, quas Jesuitæ de probabilitate aliisque ejusmodi morum corruptelis disseminaverint, tam facile non fuissent revo- cati. Ex Steyarti sententia Abrahamum non putat dicere debuif- se, *habent Moysen & Prophetas*, sed, *habent Pastores & Doctores*.

- P. 75. Refutat, quicquid de obscuritate Scripturæ objici solet, falsumque esse ait, quod hodie populus non, ut olim, Episcopis Pastoribusque
 P. 87. suis, si probi sint, oblequatur. Immorigeros sane omni tempore fuisse non negat, neque tamen ideo ab ullo veterum Episcoporum, plebem a lectione Scripturæ repulsam fuisse. Rejicit etiam, quod di- citur, veteres Episcopos desiderasse, ut populus Scripturas legens ex- plicationes ab Ecclesia peteret; nullum enim hujus cautelæ vestigi- um extare. Vehementer itaque queritur, quod Virginibus sacris li-
 P. 100. bri Biblici auferantur, & foeminae devotæ cum canibus comparen-
 P. 109. tur; quibus panis filiorum dandus nõ sit. Ex Origene, Casario, Augu- stino & Chrysostomo, egregiis dictis sententiam firmat, & pernegat ullum Patrum credidisse, quod ea notitia religionis populo suffi-
 P. 116. ciat, quam ex concionibus Pastorum haurire possit: quod tamen illo tempore facilius fuisset, quo plurima ex Scripturis, & quidem lingua patria sive intelligibili, populo prælegebantur. Ostendit quoque, qua ratione sæpe lectio utilior sit, quam auditus, & quam inepte hodie populo, Scripturæ & piarum commentationum loco, a Jesuitis com-
 P. 128: mendentur libri inutiles, nominatim *Psalterium Mariannum*, quod
 P. 132. 135. falso *Bonaventura* tribui putat. Exquisita præterea Patrum loca ad- ducit, quibus lectio Sacræ Scripturæ omni generi hominum, & spe- ciatim foeminis virginibusque saluberrima esse evincitur.

Cum

Cum vero primarium argumentum, ut a lectione Biblica laici removeantur, ex constitutionibus Pontificiis petatur, *Parte V.* de illis prolixè agit. Extat nempe in Indicibus librorum prohibitorum, a plurimis Pontificibus confirmatis, Romæque publicatis *Regula IV.* qua cavetur, quoniam experimento manifestum sit, plus detrimenti ob hominum temeritatem, quam utilitatis oriri, si sacra Biblia lingua vulgari passim sine discrimine legi permittantur, ut Episcopi & Inquisitores consultis Pastoribus & Confessariis, iis tantum lectionis facultatem concedant, de quibus constat, quod inde non damnum, sed augmentum fidei capere possint. Extenditur id *Regula VI.* ad libros vulgari lingua de controversiis religionis editos, & *Regula IV.* observatio additur, qua concessionis facultas magis restringitur; & compendia etiam vel summaria Biblica, etsi historica tantum essent, vetantur. Hic primum disquirat Auctor, an Index iste cum regulis suis autores habeat Patres Concilii Tridentini, idque negat, & ex actis Sess. XVIII. & XXV. refert, datum quidem negotium fuisse Delegatis quibusdam, ad investigandos & prohibendos libros suspectos & perniciosos, sed inter hos, Biblicos nullo modo referri potuisse. Addit, Cardinalem *Madrucium*; cum *Pacecus* Cardinalis Hispanus etiam Bibliorum lectione populo interdiciendum esse diceret, (fatente id *Pallavicino* Hist. Conc. Trid. Part. I. Lib. VI. cap. XII.) sese opposuisse, & cum *Pacecus* prohibitionem Bibliorum a Paulo II. in Hispania publicatam allegaret, regessisse, Pontificem illum & alium quemcunque falli potuisse, minime vero Paulum Apostolum, studium Scripturæ ab omnibus poscentem; quam sententiam, quod Pontifex in rebus facti & experientia falli possit, Auctor mirifice probat. Contendit inde, de allegata in *Indice* experientia non satis inquisitum & cognitum fuisse, neque libertatem per quindecim secula in Ecclesia exercitam per pretextum illius periculi auferri populo debuisse. Argumentatus inter alia, quæ omittimus, *Steyartus* erat ex decreto Pontificis, quo anno 1679 quotidianæ communionis usum in Hispania, a quibusdam intempestive introduci coeptum, licet notum sit, eam antiquæ Ecclesiæ consuetudine receptam fuisse, abrogavit aut restrinxit. Respondet Noster, merito decretum illud condidisse Pontificem, ob summos abusus quotidianæ illius communionis, de quibus *Johannem Sancium* & *Jesuitam Mascarenum* horrenda referro notat: interim arbitrio Confessario-

p. 18. &

seqq.

p. 28.

p. 76.

- rum detulisse, ut eam pro personarum ratione & pietate concederent. At non æque restringi posse lectionem Bibliorum, quæ ab antiquo Christianis omnibus, imo & nondum conversis libera fuerit. Testatur porro, regulas illas *Indicis* nec in Gallia, neque in Polonia, Hungaria, Germania aut Belgio publicatas aut receptas, ideoque quia usû Ecclesiæ non comprobentur, obstante jure Christianorum omnium generali, pro legibus validis habendas non esse, parumque probat, quod in Italia & Hispania observentur. Decretis Synodalibus anno 1584 & 1609 in Gallia habitis, tantum versiones ab Hæreticis compositas prohiberi dicit; in Belgio vero jam anno 1546 prodiisse versionem Bibliorum Gallicam cum privilegio Caroli V. Laudat inprimis edictum Caroli (quod *Interimisticum* vocari solet) anno 1548 publicatum, quo lectio Biblica populo egregie commendatur. Idem sæpe decrevisse dicit Episcopos & Synodos in Belgio. Periculum quoque lectionis cessare hodie ait, postquam plebs Romano-Catholica non, ut hæretici, definitionem in controversiis ex Scriptura, sed ab Ecclesia, i. e. Pontifice expectet, & sic absque noxa magnoque cum fructu, quoad mores præsertim, Biblia legat. Citat testimonium *Possesini* Jesuitæ, *Wieckium* ex eadem Societate laudantis, qui Biblia aliosque libros sacros & utiles Polonice verterit, cura Archiepiscopi Gnesnensis, magno cum Catholicorum emolumento publicatos. ProvoCAT ad *Veronii* scriptum, qui dimissus ex Societate Jesuitica, multum in conversione Reformatorem in Gallia contulerit, & utilitatem lectionis popularis, edito tractatu, egregie demonstraverit. Severe postea & passim taxat *Richardum Simonem*, famosum Critices sacre autorem, qui in Jesuitarum gratiam de lectione populo non permit-tenda multa commentatus sit, eumque Rabbiniſmi & Pyrrhonismi accusat. Econtrario Regis Galliarum studium & munificentiam laudat, qui maximis impensis Novum Testamentum & Psalterium, Gallice versa, ad usum conversorum excudi & distribui fecerit, multo rectius quam Jesuitæ, qui Psalterium, de quo supra dictum est, Marianum aliosque ejusmodi libros suis commendent, faciantque, ut homines in sanctis fiduciam ponant, & Christi obliviscantur. Denique rigorem prohibitionis Romæ seculo superiori factæ fervori contentionis cum Protestantibus imputat: fatetur quoque, quod antiquitatis Ecclesiasticæ & Patrum doctrinæ non ea tunc fuerit notitia quæ

quæ hodie; id quod Cardinalis Perronii & Bellarmini exemplo demonstrat, hac ipsa in quæstione ex ignorantia prisce consuetudinis errantium.

Pars VI. tota fere opposita est *Richardo* illi *Simoni*, cui non nisi perfunctoriam quandam rerum variarum notitiam tribuit, iudicio vero carere, & plurima temere & secum pugnantia effutiisse eum dicit. Refellit inprimis, quæ in Lib. I. Crit. Vet. Test. c. 23. & 24. contra versionem Novi Testamenti Montensem, & contra censuram Lovaniensium & Duacensium Theologorum adversus Jesuitas, in quæstione de inspiratione librorum sacrorum commentatus est. Hanc Autor egregie asserit, nec *Simonem* solum, sed etiam quos ille sectatur, *Grotium* & *Cornelium a Lapide* acriter perstringit, & Sociniani ac Spinofæ fere accenset. Insignia maxime sunt, quibus contra eundem *Simonem* authenticam dicti I. Joh. V. 7. *Tres sunt, qui testimonium dant in celo &c.* præcipue ex Cypriano & Episcopis Africanis, qui Hunerico Vandalorum Regi Ariano fidei confessionem anno 484 exhibuerunt, eximie propugnat. Multa præterea, quæ Philologiam sacram juvant, erudite annotavit, & tandem plura se de Montensi versione, & ut ea injuste prohibita, nihilominus tamen per totam Galliam & in Belgicis provinciis vulgata, omnibusque grata & utilis sit, posthac editurum esse pollicetur.

COURS ENTIER DE PHILOSOPHIE &c.

Cursus integer philosophicus, sive Systema generalem secundum Principia Cartesii, continens Doctrinam Logicam, Metaphysicam, Physicam, & Moralem. Autore Petro Sylvano Regis.

Amstelodami ad exemplar Parisinum apud Hugetanos,
1691. in 4. Tomi III. Alph. 10. plag. 10. cum
figuris æneis.

IN Præfatione clarissimus Autor ait, sese jam decem & amplius abhinc annis opus hoc suum fuisse editurum, nisi fortuna vel invidia obstitisset. Excitatum sese ad hunc laborem, quod nullum Philosophiæ (Cartesianam intelligit) Systema completum & consentiens extaret.

taret. Logicæ putat ultra ea, quæ habentur in Autore *Artis Cogitandi*, vix posse aliquid addi; cæteras Philosophiæ partes augeri posse. Partitionem Operis in Præfatione tradit. Præmittit Dissertationem de Philosophia, qua Historiam ejus quandam compendio tradit, in reprehendis veteribus paulo fortasse severior. *Thalesem* ait omnia animata credidisse; sed nihil esse facilius hoc philosophandi genere, quod omnes difficultates ad rei animam referat. *Pythagoricorum* silentium ipsi ridiculum videtur, obscuritasque in docendo indigna Philosophis; etsi censeant alii, *Pythagoram* arcaniora quædam non temere spargenda putasse. *Platonem* docuisse nihil sciri, dum omnia ad simplices ideas qualitibus nudatas retulerit; Mundum animatum credidisse, quia mundo nihil excellentius, debili, ut putat, argumento. *Aristotelis* Logicam & Ethicam laudat; Physicam spernit: tamen videtur *Cartesius* potissimum *Aristotelis* de continuo & pleno sententias secutus, ut in cæteris *Democriti*. *Stoicos* Autor parvi facit, etsi Ethica *Cartesii* tota videri possit Stoica. *Epicurum* præ cæteris laudat; *Democriti* ne meminit quidem; *Scholasticos* paucis attingit. *Galileum* ut Philosophiæ repurgatorem primo loco ponit, qui pro egregiis inventis id pretii tulerit, ut quinque vel sex annis in carceribus Inquisitionis haberetur, & ad abjurandum Systema *Copernici* cogereetur. *Gassendum* deinde ex merito laudat; postremo in *Cartesio* conquiet, sub finem tamen monens, æque inconsultum fore *Cartesio* aut veteribus nimium tribuere. *Baconum*, *Gilbertum* & *Keplerum*, qui multum contulere ad emendationem philosophiæ, plane præterit.

In *Logica* explicat quatuor operationes mentis: percipere, judicare, ratiocinari, ordinare seu methodo uti. Perceptiones seu ideas putat claras esse in se, non claras semper, si referantur ad objecta. Loco decem Prædicamentorum recentiores reducere ait ideas ad Classes septem; Cogitationem, Extensionem, Magnitudinem, Figuram, Motum, Quietem, Situm. Observat, in terminis compositis epitheta esse vel explicationes, vel determinationes: e. g. si dicam, *Lutetia metropolis Gallie*, erit explicatio; si dicam, *Homo sapiens*, erit determinatio vel restrictio. Propositionem tunc esse axioma, cum ad hujus veritatem cognoscendam, solam subjecti ideam mediocri attentione considerare opus est; si alia præterea idea sit assumenda,

opus

opus esse demonstratione. Afferit res non esse dividendas in substantias & accidentia, sed in substantias & modos. Regulas Syllogisticas omittit, velut non magni usus in Praxi. Methodum dividit in eam, qua nos docemus, & qua alios. Illam esse Analyfin, hanc Synthesin arbitratur; illam comparat Progonologia, hanc Genealogia. Regulas utriusque tradit ex *Cartesio*, & Autore *Artis cogitandi*. Parte quarta Logicae cap. 6, tradit aliqua indicia, quibus cognoscatur utrum aliqua idea sit vere, an apparenter clara. Notat ideas simplices semper esse reales; sed complexas esse vel reales, vel non reales; & has posse vel falsas esse, vel chimericas, vel inventitias. Falsas esse, quae falsum iudicium involvunt, ut cum calorem concipimus velut rerum qualitatem, cum tamen (ex *Cartesianorum* sententia scilicet) sit in nobis; chimericas esse, cum conjunguntur incompatibilia; inventitias denique esse, ut universalia, abstracta. Superfunt tamen de ideis multo profundiora, & majoris momenti, ad quae introductionis loco esse possit G. G. L. *Schediasma de veris & falsis ideis* in his Actis A. 1684. editum. Praejudicia ad haec capita reducit: magistros, opinionem plerorumque vel potiorum, consuetudinem, praesertim quae est inde ab infantia, suppositionem principii incerti, amorem novitatis. Quaestionum has quinque species ponit: quaerere quid sit res; quae ejus causa; quis effectus; cui toti res insit tanquam pars; quanam pars alia insit eidem toti cui res data insit. Sophismatum capita ex *Aristotele* enumerat.

p. 57.

540.

Metaphysicam ait tractare non tam de veritatibus abstractis, ut vulgo credant Philosophi, quam de substantiis a materia separatis, seu de spiritibus: itaque *Metaphysica* ipsi est, quae non paucis Philosophis appellatur *Pneumatica*, ut adeo de nomine tantum lis sit. Putat Geometras didicisse sua a *Metaphysicis*, ex eo principio, quod quicquid clare percipitur, sit verum. Primum nos cognoscere ex cogitationibus nostris, quod existamus. Axiomatibus istis utitur: Nihil nullae sunt proprietates: Omnis effectus praesupponit causam: Effectus non plus habet perfectionis, quam a causa recepit: Unumquodque quantum in ipso est, persistit in suo statu, seu, Omnis mutatio procedit a causa externa. Putat eos loqui exactius qui dicunt, *Ego sum cogitatio*, quam qui dicunt, *Ego sum substantia cogitans*. Sic & per sensationes ait sese intelligere cogitationes, quae representant ea, quae sunt in nobis; per ideas autem vel perceptiones representari ea

p. 70.

S

- 7-74. quæ sunt extra nos. Caterum hæc axiomata addit prioribus: Modus omnis præsupponit substantiam in qua existat: Modus non potest transferri ab una substantia in aliam: Quicquid existit substantia est, aut modus: Essentiæ rerum sunt indivisibiles: Privationes & negationes cognoscuntur per realitates oppositas. Existentiæ corporis ita probare conatur:
- 7-75. Extensionis ideam habeo, eius autem ideæ in me non habeo causam: Ergo causam oportet esse extraneam, quæ non alia est quam corpus. Et si quis objiceret, substantiam aliquam superiorem (veluti Deum) ingenerare nobis posse talem ideam; respondet, substantiam illam, quantumcunque perfectam, non posse efficere, ut idea extensionis mihi potius repræsentet extensionem quam aliud, nisi existat ipsa extensio. Si quis objiciat palatia, fictitia, quæ concipiuntur, etsi non existant; distinguit inter ideas simplices & compositas: putat enim compositas formari arbitrio nostro, simplices abnitem. Atque hæc Autori occasionem præbent talia ponendi axiomata: Res non cognoscitur, nisi per ideam: Omnis idea dependet ab obiecto, tanquam causa exemplari: Causa exemplaris continet formaliter perfectiones ab idea repræsentatas. Ens summe perfectum existere, concludit ex eo, quod non cognoscimus rerum imperfectiones, nisi ex idea entis perfectissimi. Hanc autem ideam habere causam exemplarem seu objectivam, id est Ens summe perfectum. Substantiam extensam Autor putat esse essentialiter imperfectam, sed non substantiam cogitantem, itaque & DEUM cogitare. Supponit scilicet extensionem omnem esse divisibilem & mobilem. Ex immutabilitate Dei ita deducit substantiarum durationem: DEUM semper velle, quod vult immediate; velle autem immediate substantias, sed mediate modos, & proinde modos substantiarum esse mutabiles.
- 7-76. Statuit, Deum ante determinationem voluntatis tantum suam essentiam videre, & ita ipsas veritates & possibilitates pendere a divina voluntate. Negat Deo voluntates, generalem & particularem, antecedentem & consequentem. Duplicem interim in Deo facit potentiam, ordinariam & extraordinariam. Demonstrationes suas existentia sui (seu animæ,) corporis, & Dei sub brevi conspectu exhibet.
- 7-108. Tempus ait attribuendum non esse substantiis, etiam creatis, sed tantum modis. Appellationem causarum occasionalium respectu DEI rejicit.

rejecit. Pergit inde ad unionem animæ & corporis, statuitque nihil aliud esse Animam abstractivè, ut loquitur, sumtam, quam ipsam unionem Spiritus & corporis. Unionem hanc non putat aliter explicari posse, quam quod Deus velit actiones vel passiones unius respondere actionibus vel passionibus alterius. Axioma statuit: Quæ diversi testantur, qui inter se conspirare non potuerunt, ea sunt vera; & huic inniti historiam & revelationem. Ubi digreditur ad veritatem Scripturæ sacræ & religionis Christianæ confirmandam, & quædam dogmata de Anima ex *Augustino* illustrat. Postea explicat animæ facultates, & quidem intellectum facit facultatem cognoscendi, voluntatem vero facultatem se determinandi. Intellectus esse concipere spiritualia, imaginari corporalia, sentire ex unione Spiritus & corporis resultantia; reminisci horum omnium; & cum his conjunctos habere motus particulares spirituum animalium, quod proprium est passionum. Anima tamen (*Autori*) cognoscit extensionem in genere per se ipsam; credit se non reminisci, sed sentire, quando tam validus est motus fibræ intus impressus, ut ad extremitates exteriores pertingat; imaginatur per compositionem (cum jungit ideas diversas) per augmentationem vel diminutionem, cum ex homine communi facit gigantem vel pygmæum; denique per accommodationem, ut cum spiritum concipit tanquam ventum subtilem. Disputat deinde contra Autorem libri de *Inquirenda veritate*, statuitque animam melius se ipsam cognoscere, quam extensionem; nec animam, corpora in Deo videre, nec Deum esse animæ unitum. Ideam DEI agnoscit esse finitam, & tamen repræsentare infinitum. Ab intellectu transgressus *Autor* ad voluntatem, huic tribuit facultatem affirmandi & negandi, quod scilicet ad hoc sit opus determinatione. Quia tamen proprie solus Deus agat, cætera sint ejus instrumenta; hinc actiones voluntatis revera esse passiones respectu Dei, etsi quodammodo ab anima dependeant respectu ejus idearum, & eatenus actiones recte dicantur comparatione passionum, quæ dependent ab objectis. Cum autem voluntati omnem affirmationem & negationem adscribat, dividit voluntatem in intelligentiam (circa per se nota,) rationem (circa conclusiones necessarias,) judicium (circa veritates contingentes,) voluntatem proprie dictam (quoad facultatem

P. 113.

P. 136.

P. 206.

- conjungendi se aut separandi cum his, quæ habent relationes convenientiæ aut inconvenientiæ necessarias cum anima ;) liberum arbitrium (quoad facultatem se conjungendi aut separandi respectu rerum, relationes convenientiæ aut disconvenientiæ contingentes nobiscum habentium.) Concludit ex his facultatibus tantummodo judicium, & liberum arbitrium cum indifferentia agere. Anima secundum
- p. 224. ipsum bene utitur libertate, cum determinatur per ideas rei proprias ; male cum per alienas. Libertatem divinam longe alterius esse naturæ statuit, etsi enim agat necessario, agere tamen sine coactione ; quia non ab externo, sed a se solo determinatur. Et deinde refutat Autorem libri de *Inquirenda veritate*, qui statuerat voluptatem semper esse bonum, & secum actualem felicitatem asserre durante fruitione,
- p. 244. etsi recusanda sæpe sit, ob majora mala quæ secum trahit. Statuit, cum Adamus ante peccatum perfectior fuerit, quam nos sumus ; consequens esse, ut vel exemptus fuerit a legibus naturæ, vel leges naturæ anteriores per peccatum fuerint mutatae: hominem enim salvis presentibus naturæ legibus non posse esse perfectiorem quam nunc est : & in ea est persuasione, si quis infidelis falsis rationibus ad ea, quæ Christiani docent, credenda inducatur, non ideo fore fidelem. Hæc de Logica & Metaphysica, (multa enim studio a nobis præterita non dissimulamus) suffecerint, ex quibus patet, Auctorem a communibus loquendi modis non raro recedere, & indulgere opinionibus, quas nos aliorum censuræ merito relinquimus.

Sed nunc ad *Physicam* transeamus. Lib. I tractat de natura corporis & motus. Corpus ait esse vel physicum ut magnes, vel mechanicum ut horologium, vel mathematicum ut cubus. Nihil tamen aliud in corpore agnoscit, quam extensionem, aut ejus modos ; unde putat vacuū nec a Deo produci posse, & mundum esse actu immensum. Motus ipsi est applicatio successiva activa superficiæ corporis, ad superficies diversorum corporum immediate tangentium. Activam vult applicationem, quia & quiescens, ut turris, successive applicatur diversis partibus aëris vento flante ; sed ea applicatio est passiva. Itaque si piscis in medio flumine ex opposito ejusdem ripæ locum tueatur, necesse est, eum revera moveri. Contra si navis ob conflictum venti vela inflantis, & fluminis adversi eodem loco respe-

ctū

Et si ripæ maneat, quiescit, quia abest actio ipsius; nam vis agens extranea est. Si quid in aqua eadem, qua ipsa aqua fluit, celeritate natet (ut lignum,) & ita semper ab iisdem ambiatur aquæ partibus, secundum definitionem *Autoris*, ipsomet agnoscente, quiescet. P. 360.

Enim totum ex aqua & ligno compositum moveatur, vult tamen proprii motus solius rationem haberi, cum de ligno quæritur, qui, secundum *Auctorem*, ex ambientibus proximis mutatis & simul ipsius actione debet æstimari. Rejeit ergo mutationem situs, respectu corporum remotorum, quæ ut immobilia spectantur, contra ipsius *Cartesii* sententiam; hanc enim relationem non nisi extrinsecam esse. Causam motricem materiæ statuit esse Deum, & vim motricem esse voluntatem Dei; quæ cum sit immutabilis, etiam vim eandem manere. Ad quietem etiam vi opus est, ut patet exemplo navis inter cursum aquæ & motum venti suspensæ. Interim vis motrix est in corpore moto, sed extra quiescens. Et quia obiici potest, si vis motrix sit voluntas Dei, non magis eam intra vel extra corpus motum aut quiescens esse; vult tamen Autor Deum in moto mutationem velle directe & per se; in quiescente per accidens. Addit tamen alibi, corpus quiescens non minus agere quam motum, nec conferre nisi sua impenetrabilitate, P. 311.
P. 309.

qua vim motricem a Deo adhibitam determinat: solere tamen motus plus actionis tribui, dum vis motrix velut in ipsis spectetur. Postremo generalia motus tribuenda esse causæ primæ; specialia secundis, a quarum statu pendent. Statuit omne corpus minimo quovis conatu posse dividi, nisi externa vi in contrariam partem agente retineretur. Vim motricem (ut solent *Cartesiani*) æstimat per quantitatem motus, creditque, si corporis A, velocitatem habentis graduum 2, vis æqualiter dividenda sit inter corpora æqualia A & B, tunc celeritatem eorum fore gradus unius. P. 320.

Ubi notamus obiter, Dn. G. G. L. demonstrare non ita pridem aggressum, rem aliter se habere, & celeritatem ipsorum fore ut radicem quadratam de 2. Refutat eos, qui putant vim magis agere in resistentia, & ideo ictum globi tormentarii esse fortiorem in murum, quam in lanam, nec considerant globum ideo plus perdere virium in lana, quia ea facilius motum recipit. P. 322.

Statuit corpus motum æquale, duplum, triplum &c. incurrens in quiescens, dare ei partem suæ velocitatis dimidiam, tertiam, quartam &c.

- p. 340. Contra *Perraltum* disputat, motum rectum esse magis naturalem circulari. In tradenda corporum percussione *Hobbiū* potius, *Borcellū*, aliosque recentiores, quam *Cartesium* sequitur; sed rationem non reddit, cur percussiones sint ut celeritates respectivæ, quibus corpora sibi accedunt, adeoque cur corpus quiescens A, non minus percutiat corpus B, veniens celeritate ut 2, quam si ambo sibi occurrerent celeritate ut 1. Notat quoque determinationem motus semper reflexione mutari in contrariam. Negat tamen reflexionem oriri a sola vi elastica, idque eo argumento, quod pila inflata pavimento appressa non tantum resiliat, quantum projecta in pavimentum; quo argumento usus etiam est *Bernierius*: sed observatum aliis est, si apprimens tam subito removeri queat, ut resiliationem pilæ nulla ratione impediatur, nihil interesse quoad resiliationem, utrum appressa sit pila ab apprimente, an a proprio impetu, projectione accepto. De refractione corporum in aquam oblique impingentium molitur aliquid novi, considerans post dissertationes a *Baylio Tolosæ* editas (quarum citat Dissert. V. Artic. 6.) corpus velut globum, non totum simul immergi; ipsam tamen quantitatem refractionis non videtur satis determinare. Tametsi dicat, & probatione in speciem demonstrationis adornata ostendere contendat, angulum, quo corpus resistentiam inveniens deflectitur a linea, esse ut resistentiæ gradum. Illud bene notat, corpora mollia in concursu partem virium amittere, quia in partes eorum transferatur, motumque ipsi pro communi faciat proprium. Corpora quoque specie graviora esse statuit, quæ in æquali spatio plus habent materiæ propriæ. (Unde infra, Tom. 2. p. 133 observat post *Cartesium*, grave non nisi ea parte secundi elementi premi, quæ ipso descendente potest ascendere.) Specialia quidem tradit de legibus motus corporum elasticorum concurrentium, sed ea præterire placet, quod non satis statuminata videantur: ut cum demonstrasse asserit, duobus corporibus elasticis æqualibus & ejusdem materiæ concurrentibus, velocitate inæquali, velocius tardiori dare dimidium excessus velocitatis; atque ita, si corpus A velocitate ut 6, & corpus B ipsi æquale, velocitate ut 2 concurrant, post concursum ambo itura ad partes, ad quas penderet A, velocitate ut 4; quæ locum

NON

non habere aliqui existimant. Verum autem omnino est, corpus elasticum elastico æquali & homogæneo quiescenti totam suam velocitatem dare; idque eo exactius, quo corpus est magis elasticum. Unde observat, globum ex ligno nucis arboris transferre velocitates ut $\frac{25}{30}$, sed globum ex ebore $\frac{28}{30}$. Disputat deinde contra modum, quo *Mariottus* translationem totius velocitatis a moto in quiescens æquale explicat. De corporum duorum similium, sed inæqualium, motu in medio quædam exhibet ex problematis *Baylii*. p. 377.

Libro Secundo Physicæ agit de Universo, tanquam aggregato corporum, quæ Noster ut etiam modalia seu materiæ modificationes considerat. Modos autem substantiarum ait (præf. Lib. 2) non posse nisi mediate a Deo proficisci. Vorticum materiæ originem ex eo deducit, quod corpora varie mota, continue ab occurrentibus detorta, a sua determinatione tandem ivere in orbem, idque adhibita figura eleganter explicat. Tria cum *Cartesio* statuit Elementa, materiam subtilem ex corporibus tornatis natam; globos tornatos motu, & corpora irregularia, quæ inter se cohæserent, tornari disparique nescia. Hæc Noster vocat Ignem, Aerem, Terram; atque porro vortices, fixas, cometas, planetas inde *Cartesiano* more deducit. *Cartesii* modum explicandi gravitatem contra *Bernerii* & *Varignonii* sententias novas tuetur. Refutat etiam, quæ *Robaltus*, *Gadrosius*, & *Perraltius* a *Cartesio* ea in re diversa dixerent. Inprimis *Varignonis* respondetur, qui obijcerat non tantum motus Terræ circa suum centrum, sed & circa Solem rationem habendam: Cui Autor respondet, motum circa Solem, cum ipsi terræ centro sit communis, nihil variare accessum aut recessum respectu centri. Negat autem accelerationem gravium descendantium esse revera uniformem, quia scilicet minus imprimatur impetus novi, quo magis accedat ad terram, (quod quidem, nisi in magnis descensibus sensibile non est), & corporis, quod jam est in motu, minus recipiat impressiois, quam quod quiescit. (Sed & huic difficultati jam responsum est, motum acquisitum incomparabiliter minorem esse celeritate impellentis, ut alia taceamus). Autor autem non satis sententiam exponit ad mentem Geometrarum. Quæ res effecisse videtur, ut non semper exacte sua constituat, cum novi aliquid molitur: tamen si sæpe peringeniosa habeat. p. 399-400. p. 439, 440. p. 442-443-444. p. 453.

P. 473. habeat cogitata. Ostendere etiam nititur, corpora versus Polos graviora esse, quam sub Æquatore, ut rationem ejus reddat, quod deprehensum est pendulum, quod Parisiis horæ spatio facit vibrationes 3600 (scil. quod est 3 pedum, $8\frac{1}{2}$ linearum) aliquot lineis brevius fieri debere in Insula Cayana, quæ est 5 graduum latitudinis septentrionalis, ut ibi totidem in hora vibrationes absolvat. Atque hæc quidem ex Tomo primo. De duobus reliquis, ne in nimiam molem ratio excrescat, proximo mense dicemus

LES PHILOSOPHES A L' ENCAN. i. e.

Philosophi sub basta venales.

Parisiis apud I. Mûsier, 1690. in 8. Plag. 8.

CUM libelli hujus Auctor, quisquis est, animo secum reputasset, Gallicam *Luciani* versionem, quam *Ablancurtio* debemus, magno quidem apud omnes esse in pretio, sed gratiorem multo futuram, si in eorum, qui in historia antiquitatis versati adeo studiose non sunt, gratiam commentariis illustraretur: consilium videtur cepisse defectum istum supplendi, novamque Scriptoris Græcorum facile elegantissimi, editionem Gallicam adornandi. Itaque ut seu specimen instituti sui ederet, seu aliis idem forte rentaturis præberet, *Luciani* Dialogum, qui ΒΙΟΝ ΠΡΑΞΙΣ, i. e. *Vitarum Auctio* inscribitur, nova versione Gallica donatum notisque explicatum exhibuit. Cum enim isto in Dialogo *Lucianus* Jovem finxerit, *Mercurio* præcone Philosophos antiquos auctioris in modum mercatoribus vendentem, eaque occasione plerasque eorum sectas, & quæ in unaquaque earum ridicula maxime visa ipsi erant, lepide exagita- verit; hunc dignum arbitratus est, cui primo manum admove- ret, & subjectis ex historia litteraria notis lucem non contemnen- dam affunderet: ita enim acumen *Satyræ* *Luciani* omnes putavit rectius assecuturos, quibus veterum illorum Philosophorum vitæ & dogmata familiarius forte non innotuerunt. Quin & Dialogo *Luciani* alterum adjecit proprio Marte elaboratum, in quo *Lucia- num* (perinde ac *Fontenellius* non infeliciter in *Novis Mortuorum Dialogis*, de quibus in *Actis* hisce A. 1683, pag. 381, & A. 1684, pag. 438 diximus, fecerat) imitatus, Philosophos *Luciano* omisso, *Ancisthenem*, *Cratetem*, *Platonem*, *Zenonem*, *Thaletem*, Lectori deridendos propinat.



N. IV.
ACTA
ERUDITORUM

145

publicata Lipsia
Calendis Aprilis Anno M DC XCII.

PETRI DANIELIS HVETII, EPISCOPI
Abrincensis, Alnetana Quaestiones de Concor-
dia Rationis & Fidei.

Cadomi & Parisius, apud Th. Moette, Lipsiæ recusa apud Jo. Grossii
Viduam & Hæredes, A. 1692. in 4. plag. 57.

PLurimis in rebus, quæ in literis divinis credendæ proponuntur, vehemens Fidei cum Ratione videtur esse certamen, & adversis inter se frontibus utraq; vulgo creduntur sibi occurrere; dum Rationem expugnare imperiosa Fides, huic autem turbulenta ista & refractaria usque resistere & ad nutum suum omnia flectere nititur. Certam tamen & stabilem inter adversas has partes pacem æquis conditionibus conciliare hoc in libro allaboravit Autor, fama nominis & doctrinæ præstantia eruditisque scriptis jam pridem orbi cognitus. Id se consecuturum, & concordiam coalituram esse speravit, si in ordinem prius bona cum utriusque gratia eæ redigerentur; ita ut Fides præcederet, Ratio sequeretur, neque prius in consilium hæc adhiberetur ab animo, quam is se regendum isti haud invitus permiserit; ne si violenter altera ab altera raperetur, utraq; corruerent inque præceps prolaberentur. *Rationem* esse dicit (p. 7.) facultatem animi nostri, qua conatur verum cognoscere, sive per ratiocinationem, sive per simplicem apprehensionem, *Fidem* autem definit donum Dei, quo fit ut postquam mentem is nostram cælesti luce collustravit, & voluntatem afflatu suo excitavit, assentiamus iis, quæ nobis ab eo ad credendum proposita sunt. Huic ut ista æquiori animo se subjici permittat, adducendam eam putat (p. 8.) in notitiam sui, suæque imbecillitatis & obscuritatis coarguendam; ad quam ipsi demonstrandam Scepticæ Philosophiæ principia conducere, quæ assensiones animi cohibendas

T

das

das esse decernunt, & nunc p. 3. 15. 44. affirmat, & antea in *Demonstrat. Evang. p. 5. ed. in fol.* asseruit. Hanc ad errandum proclivitatem ubi intellexerit, nec expedire se posse tenebris, quibus undique obsepta est, senserit; a Fide, cum aliunde non possit, hoc beneficium Rationem expetituram, inque ejus obsequium ac ductum se tradituram esse existimet. Id postquam fecerit, & se Fidei submiserit; ejus imperium qua ratione definiendum, & quæ conditiones ferendæ sint, paci inter utramque constituendæ, exponit. Cui rei potissimum conducere docet, si ostendatur in multis jam olim convenisse utramque, plurimaque tam Fidei dogmata, quam vitæ agendæ præcepta, profanam Philosophiam habuisse Christianæ consentanea. Nati hinc Autori tres sunt libri, conscripti in Dialogi modum cum Jo. Bapt. Hamelio, præstantissimo ætatis hujus Philosopho, in *Alnetano agro*, unde his Quæstionibus nomen, instituti; (quod genus scribendi, priscis Philosophis usitatum, Nostro præ cæteris placere, ex ejus *de optimo genere interpretandi* libro, triginta abhinc annis edito, discimus) quorum summa capita delibabimus.

In primo Rationis imbecillitatem & Fidei potentiam auctoritatemque, tum stabiliendæ inter utramque concordie rationem ostendit; suum utriusque locum ad signans, & Fidei dignitate asserta, in ordinem autem Ratione redacta, pacis initæ statuens conditiones, & utriusque definiens ac circumscribens limites. Esse aliquam Rationi lucem concedit, nec a Fide omnem ejus usum atque opem removeri cupit, ita ut homo quidvis arripere absque ulla dijudicatione, suasque actiones alias omnes suspendere debeat; cum ipse Apostolus Corinthios *ως Φρονιμους* judicare jubeat de verbis suis 1. Cor. X, 15. Siquidem instrumentum ex parte nostra apprehendens verum conceptum revelationis divinæ, & formans notitiam in intellectu hominis, nullum aliud sit, quam ipsa Ratio hominis; eaque sola per inditam naturalem vim dijudicare queat connexionem terminorum; quorum qualitas per naturam cognoscatur, non veritas, ut ex Augustino tradant Theologi. Et quamvis præcipua ac propria Fidei causa sit interior ille Dei afflatus, quo ad assentienduta impellitur; accedere tamen ait externa adminicula etiam posse, quibus vel Fidei sternatur via, vel parva roboretur, certioresque reddamur. Tres hoc loco (p. 13.) certitudinis in cognoscendo

dis rebus tradit esse gradus: (p. 13.) supremum, quo Beati fruuntur in caelo; alterum, quo in terris homines gaudent per Fidem; postremum, quo res intelligunt per Rationem. Ultimus hic etiam ad captum naturae humanae expensus videatur perfectus; quod nihil hominibus Ratione certius indulserit Deus; tamen cum per eam haud satis tuta pateat via, qua eatur ad veritatem, sed dubitationi perpetuae exposita mens fluctuet, certiore ad veritatem adipiscendam quaerendum esse ducem affirmat *cap. I.* quem in Fide quam Deo praestamus, dum prompto obsequio eum audimus & sequimur, nos reperire, eamque unice tutam, rectam, minimeque fallacem ad veritatem viam esse, docet *cap. II.* Priorem tamen Fide Rationem esse, istique praevertere, demonstrat, (p. 18.) & adversus dissentientes hunc ordinem tuetur; (p. 28.) ita tamen eundem limitans, ut Rationem instrumentum Fidei, non causam credendi; huic praere ut satellitem, ut praecursorem, non ut ducem; ministerii gratia, non dignitatis; ut velitem in praesidio, non ut imperatorem dicat; (p. 30.) adeoque assiduum comitem Fidei constituat, & antequam haec animum hominis occupat, & postquam infedit in animo, *cap. III.* sed ita, ut semper modum sibi Ratio a Fide sumat, seque ad istius normam componat, nec ultra positos ab hac terminos evagetur. Hac mutua Fidem inter & Rationem necessitudine ostensa, leges conditionesque constituuntur *cap. IV.* cumque tria possint incidere momenta, ut admissa Fide vel assensum suum deneget Ratio, vel penitus obmutescat, vel suffragetur; (p. 45.) priori casu, etsi non semper ea ad credendum proponat Fides, quae communi Rationis usui omnino consentanea sint, nunquam tamen plane ei adversari existimat; cum omnia dogmata, quae ad credendum nobis proposita sunt, ita temperaverit auctor Fidei Deus, ut quavis non semper propitiam consentientemque Rationem habeant, in se tamen adversis frontibus nunquam incurrant: praeter ea Rationis in his rebus isthoc saltem officium sit, ut arripiat quicquid credendum sit, & exploret argumenta, quae mentem ad credendum invitant, eaque refellat quae absterrent a credendo, & omnia Fidei impedimenta removeat. Quapropter Petri Pomponatii tradita aliorumque doctrinam notat (p. 49.) qui eandem propositionem veram in Theologia, falsam in Philosophia asseruerint, & dupli-

eam veritatem commenti, suam Fidei, suam Rationi tribuat, suam utrique judicium, suam utrique veritatem attribuerint; bene observans, tantum de Fidei dignitate & integritate detrahi, quantum Rationi ab ejus imperio deficienti dubitanti tribuitur; falsumque necessario esse quod repugnat Fidei, verum quod consentiat, annotans; ac Cartesium & Maimonidem, qui aliter senserunt, reprehendens *p. 57.* Nam cum Ratio nos doceat, Fidem a judicio intellectus & a voluntate proficisci, quæ gratiæ divinæ instinctu illustratam a Deo mentem flectit ad assentiendum iis, quæ ad credendum proponuntur; nec Fidem cum Ratione pugnare, etsi aliquando eam superat; & ea quæ ad credendum proponuntur ejusmodi esse debere, ut credibilia videantur, hoc est, ut causa nulla sit, quamobrem mens judicet, talia credi nec posse nec debere; hanc autem mentis dijudicationem fieri adhibita Ratione; neque cujusquam mentem instigari a Deo, ut incredilibus assentiat, docet *p. 55.* Altero casu, cum penitus obmutescit Ratio, multo magis suam Fidei dignitatem integritatemque constare, affirmat *cap. V.* Neque enim quicquam ei decedere, cum sola incedit, Ratione non stipata; ut nihil de splendore suo deperdit Sol, si ad eam lucerna non adhibeatur, *p. 57.* Originem Philosophiæ hac occasione, & ut Fides prior extiterit ea, ortâ cum a Ratione Fides sperneretur, nihil autem non pervium sibi licitumque putaverit, vitæ incolumitati, mentis integritati, definitionumque & divisionum subtilitati studens, unde Physica, Ethica, & Logica nata, tradit *p. 58.* Fidei igitur in locum ubi succedere allaboravit Ratio seque extollere, progeneratam esse Philosophiam, per quam oppressa Fide in omnem impietatem humanum genus prolapsum sit, haud dubitat asserere *p. 62.* Tertio casu, cum Fidei suffragatur Ratio, expeditiones videntur concordia inter utramque conciliatæ conditiones, de quibus disserit *cap. VI.* Magnam tamen & hic adhibendam cautionem observat, quod multis modis succenturiata esse possit Ratio Fidei, (quos exponit *p. 67.*) qui non omnes ad Fidem pertineant, ut ex conclusiones, quæ per obscuram consequentiam educuntur e capitibus Fidei; (*p. 70.*) ac proinde firmiter tenendum esse (*p. 72.*) inculcat, neque admittendam, neque retinendam esse Fidem propter Rationem, sed propter primam veritatem revelantem, qui

est

est Deus; cum dignitatem omnem amissura sit Fides, si Ratione nitatur. Inde fieri annotat, ut nec ea se Rationis rebus nihil ad se pertinentibus interponat, sed peculiūm sibi Rationem habere patiatur, *cap. VII.* Ubi perverse eos agere tradit, qui quæstiones nihil ad Fidem pertinentes in ejus tamen referre cōsum, quique controversias mere Philosophicas Scripturæ sacræ autoritate dirimere student (*p. 74.*) eos item qui in rerum naturalium causis exquirendis ad potentiam Dei confugiunt, integumentum hoc insectiæ suæ obducetes *p. 76.* *Spinosam* quoque in *tractatu theologico-politico*, Rationis regnum, quod veritate & sapientia; & Theologiæ regnum, quod pietate & obedientia constet, fingentem, aliaque impia effutientem castigat *p. 77.* Tandem certis terminis Fidei & Rationis munia circumscribit, ad Rationem Sensuum quoque referens usus, *cap. VIII.* cumque res ad religionem Christianam pertinentes vel cognoscantur per solam Rationem, vel per Rationem atque Fidem, vel per solam Fidem; de quavis classe seorsum agit, & exemplis quæ docet illustrat: inter alia (ubi Scripturam Sacram ejusque divinitatem cognosci per Fidem sine Scriptura, & per Rationem ex Scriptura, tradit) Petro Jurio respondens, qui in libro *Esprit de Monsieur Arnauld* ipsum in Demonstratione Evangelica contrarium asseruisse in simulaverat, *p. 83.* Ultimo loco, firmiter constantiusque humanam mentem ei quod per Fidem cognitum est, quam quod per Rationem lumenque naturæ innouit, assentiri statuit *p. 87.*

In secundo libro doctrinæ Christianorum & Ethnicorum comparationem instituit, eorumque consensionem demonstrat. Ad confirmandam enim conglutinandamque Rationis & Fidei concordiam, & extinguendas omnes dissensionis causas, maxime consentaneum credit, si ostendatur, ex omnibus Fidei decretis & doctrinæ Christianæ præceptis, quæ hominibus ad credendum vitamque pie & sancte ducendam proposita sunt, nullum esse tam alienum a Ratione & opinione omnium, cui non similem rem aliquam admiserint ii, quos Ratione optimè usos esse vulgò creditum est. Igitur concentum & convenientiam *dogmatum*, seu eorum quæ credenda nobis proposuit Deus, hoc in secundo libro; in tertio consensionem *præceptorum*, quæ ad vivendum & agendum tulit,

ostendit, & communia utraque Christianis eum Ethnicis fuisse hodieque esse, ex Philosophorum scriptis, antiquissimarumque gentium, Phœnicum, Ægyptiorum, Græcorum & Romanorum fabulis (quibus religionem eorum contineri *p. 94.* asserit) nec non Hædoeporicis quæ hæc ætate prodierunt, probat. Luculentum hujus argumenti jam dedit specimen in *Demonstratione Evangelica*, in qua priscae Mythologiæ larvam ita detraxit, ut nihil aliud esse, quam meram sacre Historiæ adumbrationem, appareat. Id latius hoc in Opere Alnetanarum Quæstionum executus est, ac inter dogmata, quæ credenda in sacris literis a Deo tradita sunt, & quæ Gentiles ductu rationis sunt assecuti, ita comparationem instituit, ut mirificum in plerisque Christianorum Ethnicorumque concentum esse pateat. Hunc e Philosophia veterum fuisse probat in doctrina de Deo, suprema omnium rerum causa *cap. I.* ejusque proprietatibus seu attributis, quod incorporeus, materiæ expers, individuus, sibi sufficiens, perfecte pulcher, bonus, infinitus, immensus, immutabilis, immobilis, affectionibus & passionibus non obnoxius, æternus, immortalis, unus, ignotus, ineffabilis, omniscius, verus, boni fons, principium, causa, finis, rex, dominus, primus, supremus, omnipotens, & beatus sit, *cap. II.* Quæ utpotè rectæ Rationi pervia, Gentiles etiam cognovisse facile creditur: at reconditum illud sanctæ Trinitatis mysterium eosdem, licet per nubila & caliginem, vidisse, *cap. III.* ex eorum libris manifestum reddere nititur. De Angelis bonis & malis, eorumque natura, lapsu, & quam hominibus præstant tutela *cap. IV.* de mundi origine *cap. V.* ejusque gubernatione & divina providentia *cap. VI.* de hominis creatione & ad Dei similitudinem effigiatione *cap. VII.* de anima a Deo condita, corporis & interitus experte *cap. VIII.* de peccato in genus humanum a prima origine transmissio *cap. IX.* de libero arbitrio hominis, seu facultate homini innata, qua libere se velle & agere is sentit, unumque alteri anteferre *cap. X.* de paradiso terrestri *cap. XI.* pleraque sacris literis consentanea Gentiles tradidisse docet. Plurima etiam, quæ in Scriptura sacra narrantur vel contigisse, vel extitisse, inusitata & a communi naturæ ordine remota, v. g. Dei cum Patriarchis & Christi cum hominibus familiare consortium & consuetudinem deque futuris rebus admonitionem,

tionem, Gigantum inusitatam magnitudinem, primævorum hominum longæ vitæ, diluvium Noachicum in quo pauci beneficio arcæ servati fuerunt, turrim Babylonicam inque ejus extructione ortam linguarum confusionem, circumcisionis ritum, Sodomorum & Gomorrhæorum interitum, rubum Mosis ardere visum igne tamen non consumtum, virgam Mosis & per eam edita prodigia, Ebræos ex Ægypto abeuntes Ægyptios spoliantes, columnam Ebræorum ducem, transitum maris, aquas amaras injectione ligni dulcoratas, coturnices, manna, cibosque ad Israelitas divinitus missos, aquas a Mose aliisque Prophetis impetratas, tabulas legis Mosis a Deo traditas, Urim & Thummim, ignes divinitus emissos, ritum explorandæ mulierum pudicitie per aquarum amararum & devotarum potionem, uvam prægrandem ab exploratoribus terræ promissæ Canaan allatam, virgam Aaronis reflorescentem & amygdalas emittentem, ficum a Christo arefactam, Serpentem æneum, asinam Balaami voces humanas edentem, Solis moram & umbram Solari in horario regressam, comam Samsonis, famem, sterilitatem & siccitatem sæpius a Deo terris inductam, mortuos ad vitam revocatos, Jobum Satanz permissum & Heliodorum angelis sustigandum traditum, Jonam a cæto absorptum, piscem a Tobia captum ejusque suffitu Dæmones abactos, succo autem cœcitati medente, cælestibus equitibus in subsidium Judæis missis; his similia in Gentiliis etiam historiis occurrere, eaque ab iis haud invitis fuisse credita, *cap. XII.* ostendit. Jam de Christo quæ nobis credenda Scriptura sacra exhibet, ejusque in carnem adventu, fœderisque inter Deum & homines conciliatione, nativitate ex Virgine, & effulgente sub istud tempus cum natus esset nova stella, baptismo, patris miraculis, morte ac reditu in vitam; ab istis haud aliena Ethnicos scriptores narrare *cap. XIII. XIV. XV. XVI. XVII. XVIII. XIX.* demonstrare nititur. Sacramentis etiam, quæ septem numerat, affinia, & istis quæ sacre literæ de mundi conflagratione, & renovatione, mortuorum resurrectione, extremo judicio, indeque proventuris bonorum præmiis, malorum poenis præsagiunt, consentanea Philosophos gentiles tradidisse, *cap. XX. XXI. XXII. XXIII. XXIV.* eorum scriptis luculentum facit; nihil adeo alienum a receptis opinionibus dogmata Christianorum per Fidem accipienda continere

pro-

probans, cui non plurimorum Ethnicorum, ac eorum præcipue, qui ingenii & eruditionis laude floruerunt, monumenta consentiant, proindeque a Ratione minus aliena eive adversa sint.

In *tertio* libro præcepta ad vitam pie recteque ducendam proposita, quæ in Scriptura sacra reperiuntur, cum iis quæ in Ethnicorum libris tradita leguntur, convenire; adeoque geminum veritatis adipiscendæ instrumentum Fidem & Rationem hac etiam in parte sibi consentire, ostensurus, primum officia vitæ humanæ quæ ad Dei cultum pertinent; tum quæ sibi ipsi præstare debet homo; tandem quæ cæteris hominibus facere convenit, considerat; & divina in verbo revelato tradita præcepta cum Philosophorum doctrina & moratorum gentium (etsi divinæ veritatis ignararum) moribus ac placitis conspirare liquido ostendit. Egit & hoc jam Auctor celeberrimus in *Demonstrationis Evangelicæ* opere, ubi studiose collectum invenimus, quicquid in exoticis disciplinis Christi doctrinæ consentaneum reperitur; verum hoc in libro plenius argumentum hoc exequitur. Neque tamen omnia attingit vitæ officia; sed prætermisissis communibus istis, v. g. neminem esse lædendum, parentes honorandos, proximo benefaciendum, miseris succurrendum, & aliis hujusmodi, quæ ex vitæ usu & naturæ ductu cognoscuntur, muniis, eorum solum consentum inter Christianos & Gentiles explicat, quæ ab hominum moribus pervulgatisque sententiis recedere videntur. Officia quæ Deum spectant, vel posita sunt in eo credendo, vel in præmiis ab eo expectandis, vel in eo diligendo. Hinc tres theologicas virtutes existere Auctor ait, *p. 312.* Fidem, Spem, Charitatem. De illa *cap. I.* agit, & Fidem normam scientiæ habuisse, ac necessariam reputasse ad intelligendos Deos, nec requiri demonstrationes, existimasse Gentiles philosophos atque ita docuisse affirmat. Spem in Deos collocandam, ab iisque in vita & post mortem bona expectanda, eosdem tradidisse *cap. II.* annotat, & in qua re beatitudinem, mercedem post mortem hominibus propositam, sitam esse iidem voluerint, indicat, ea ex istis afferens quæ doctrinæ Christianæ conyeniunt. In Charitate sive amore Dei religionem contineri asserit, ad quam pertinere decimarum persolutionem, de quibus *cap. III.*, festorum celebrationem, de quibus *cap. IV.*, juramentorum fidem, de quibus *cap. V.*; isti autem adversari super

superfitionem, cultumque idolorum, de quo *cap. VI*, ex Gentili-
um scriptis docet. Etsi enim hi ad simulacrorum cultum prolapsi
sunt, apud verustos tamen, sive Græcos sive Barbaros, nullam fuisse
statuarum fabricationem, hodieque multos Gentilium sic existima-
re, Deum opificem mundi nulla figura exprimi posse, nec effi-
giem Dei pingi debere (quæ & Pythagoræ sententia fuerit) *cap. VII*,
tradit. Officia hominis erga se ipsum, tam quæ animum quam
quæ corpus spectant, continentur in eo, ut quis nihil sibi ignoscat,
cap. VII; demississime de se sentiat, hominumque existimationem
& gloriam aspernetur, *cap. VIII*; conscientiæ integritate gaudeat,
cap. IX; animum suum diligenter excutiat, *cap. X*; corporis ratio-
nem non magnam habeat, utpote animæ carceris, cui ea manci-
pata sit supplicii causa, *cap. XI*; voluptates corporis fugiat, dolores
potius ei inferat, *cap. XII*; castimoniam servet, *cap. XIII*; peccata per
piaculares pœnas eluat, *cap. XIV*; res mundanas contemnat, *cap. XV*;
divitias cumprimis aspernetur, *cap. XVI*. Officia erga alios homi-
nes ad hoc referuntur præceptum: Diligendos esse eos perinde ut
nosmetipsos, de quo *cap. XVII* agit. Unde sequitur, neququam
eos lædendos; non cogitatione, non verbis, non factis, sed si maxime
inferant nobis injurias, eas esse perferendas, *cap. XVIII*; & maleficiis
benefacta rependenda, ac quibuscunque rebus poterimus, commo-
dandum his, qui nos maxime lædunt, *cap. XIX*. Hæc omnia a Christo
facere nobis iussa, Gentiles etiam a suis doctoribus tradita accepisse;
& quidquid in Christianæ fidei dogmatis præceptisque a communis
sensus consuetudine abhorrere videtur, id omne clarissimis Philoso-
phorum gentilium suffragiis comprobari; accurate collectis sapi-
entissimorum veteris ævi hominum gentiumque omnium testimo-
niis, erudite Autor demonstravit. Indeque mirificam illam Rationis
& Fidei consensionem comprobare voluit; cum eadem de rebus dit-
yinis sententias, eadem vitæ recte instituendæ præcepta, & his qui
Rationem solam secuti sunt, & qui Rationem atque Fidem admi-
serunt, placuisse docuit; eademque opera intra legitimos fines
Rationem coercuit, Fidei jura descripsit, & concordiam inter u-
tramque constituit.

ACTA ERUDITORUM
TRACTATUS DE VERA CHRISTI DEITATE

adversus Arianos & Socinianos hæreses. Autore Daniele

Whitby, SS. Theol. D. Ecclesie Cathedralis

Sarum Præcentore.

Oxoniæ typis L. Lichfield, sumptibus Joh. Howel. 1691. 4.

Constat plag. 18.

Cum pessima Sociniana propago Christianæ fidei fundamenta convellere, & multos in æternam perniciem secum trahere indies pergat, operæ pretium se facturum speravit clarissimus Autor, si Catholicæ Religionis acropolim tueri sustineret, ac veram Christi deitatem contra Christomachos in præsentis tractatu mascule propugnaret. Quatuor autem ille Sectionibus absolvitur. In quarum I. Christum esse verum Deum demonstrat, partim quod cultus religiosus, soli Deo debitus, Christo vere competat: partim quod opera divina, creatio, conservatio, locutio per Prophetas, universale in cælo pariter ac terra imperium, resuscitatio sui ipsius e sepulchro, Judicii extremi administratio, & totius mundi destructio ipsi tribuantur; partim quod nomina atque attributa soli Deo propria illi vindicentur. Quæ omnia non solum dictis Scripturæ abunde corroborat, sed & Patrum Anti-Nicænorum testimoniis luculenter illustrat. Sub finem hujus sectionis, ostensurus, admissa Socinianorum sententia, invicta Judæis suppeditari argumenta adversus Christi ipsius cultum retorquenda, imo fundamenta illis præberi, quibus Christianam fidem non esse admittendam stabiliant, decem rationes in persona Judæi cujusdam proponit. *Sectione II.* Christi divinitatem Patrum aliquot testimoniis; hymnorum usu inter Christianos ab ipsis Christiani cultus incunabulis recepto; ex Ethnicorum & Judæorum contra Christianam fidem, eo quod Christi divinitatem asserbat, præjudiciis, Patrumque ad eam stabilendam, atque ab illorum præjudiciis vindicandam studio; & tandem omnium de Christo abjecte sentientium, ceu Novatorum, Cœcorum, Hæreticorum, Apostatarum, usitata orthodoxæ Ecclesiæ Patribus condemnatione, confirmat. *Sectione III.* postquam demonstrasset, Socinianos, qui Unitariorum nomen sibi asserunt, Dei unitatem multis modis violare, eisdemque in primum decalogi præceptum inju-

injurijs admodum esse; illorum Theologiam cum Gentilium de Dijs mediocribus sententia belle convenire probat, ac ex Patribus primo ostendit, Christianam fidem cultores suos a plurium Deorum obsequio avocare, & ad unius Dei cultum eosdem consecrare, imo Religionem hanc eo potissimum consilio inductam esse, ut plurium Deorum cultum aboleret, Deum unicum assereret, eique cultum nostrum in solidum exhibendum esse, omnium animis infigeret: dein monstrat, Idololatriæ rationem in N. T. minime mutatam esse, sed ejus nos adhuc reos existere, quoties cultum religiosum & divinum creaturæ exhibemus; denique ex iisdem declarat, mandatum de uno Deo adorando, eique soli serviendo, nec alium præter eum agnoscendo, morale & perpetuum esse. *Sectione IV.* loca quædam Scripturæ S. scilicet Hebr. X. 5. Joh. I. 14. Joh. VIII. 58. Joh. XII. 41. Joh. XVII. 5. I. Tim. III. 16. glossæ plane novis, commentisque antea inauditis, ad sensum a mente Spiritus S. profus alienum a Socinianis violenter pertrahit probat, & tandem objectioni, ex Matth. XXIV. 36. desumptæ, respondet.

DE REBUS SACRIS ET ECCLESIASTICIS EXERCITATIONES Historico-Critica, in quibus Cardinalis Baronii Annales ab A. C. 35, in quo Casaubonus desit, expenduntur; tum & multa adversus Bellarminum, Lightfoatum, Pagiurn, & alios discutiuntur; plurimique Historia & Chronologia errores emendantur: auctore Samuele Basnagio Flottemanvilleo.

Ultrajecti ex officina Guilielmi vande Water 1692. Constat alphabet. 4. plag. 3.

J Saaci Casauboni de Rebus Sacris & Ecclesiasticis Exercitationes ad Baronii Apparatum & primam Annalium partem, Londini A. C. 1614. primum vulgatas, Julius Cesar Bulengerus in suis diatribis, Heribertus Rosweidus in lege talionis 12. tabularum, & Andreas Eudæmon Johannis in refutatione exercitationum Casauboni, refutarunt; ut Petrus Lamfellius, qui tantum notas & calumnias, ut vocat, a Casaubono in Exercitationibus suis Justino Martyri inustas dispungere voluit, & alios taceamus. Vindicias pro Casaubono adver-

adversus Eudæmonem *Johannes Prideaux*, adversus Bufengerum *Richardus Montacutus*, adversus utrumque nec minus adversus Rosweidum adornavit *Jacobus Cappellus*, cui postea inde novæ lites cum Rosweido nate sunt. Sic multis Casauboni exercitationes vel impugnantibus vel defendentibus, inventus hæcenus est nemo, qui easdem continuaret, si *Tribochovium* nunc beatum excipiamus, qui aliquot abhinc annis breve quoddam ejus rei specimen in Kiloniensi Academia vulgavit. Eandem viam nunc ingressus doctissimus *Barnagius*, Ecclesie Gallo-Belgicæ apud Zutphanienfes Pastor disertissimus, Baronii annales, ab anno, quo Casaubonus desit, ita expendit, ut subinde etiam Baronii censorem *Pagium*, aliosque celeberrimos Scriptores, censuræ suæ subiciat. Et præsentis quidem volumine decem annorum spatium emensus, ab anno 35 ad annum usque 45 prima Christo nato seculi pervenit. Singulorum capitum argumenta recensere nimis prolixum foret, ideoque ex primis tantum capitibus præcipua, quæ ad annum 35 observavit, delibere placet.

De Hellenistis agens, rejecta *Scaligeri* sententia, *Bezam* sequitur, qui per Hellenistas Profelytos intelligit, cum Lucas, qui Act. II, 11. Judæos a Profelytis distinguit, cap. XI, 19. 20. Judæos ab Hellenistis discernat. Aliud argumentum depromit ex Act. VI, 1. ubi Hellenistarum adversus Hebræos murmur commemoratur, ad quod compescendum septem Diaconi electi, in quorum numero etiam Profelytus Antiochenus nomine Nicolaus, v. 5. Ea enim imprimis de causâ Profelytum reliquis Diaconis additum existimat, quod etiam Hellenistæ, qui se ab Hebræis contemni querebantur, Profelyti essent, & hac ratione facilius placari possent. Nec sine ratione factum putat, quod Profelytus Antiochenus ab Hierosolymitana Ecclesia in Diaconorum numerum cooptatus fuerit. Nam imprimis ab Antiochenis Profelytis contentionem illam inde natam esse suspicatur, quod apud Antiochenos Judæos Profelyti magnis privilegiis gauderent. Quam conjecturam *Josephi* autoritate confirmat, qui lib. 7. de bell. Jud. c. 21. scribit, Antiochenos magnam Paganorum multitudinem religioni suæ associasse, & illos quodammodo sui partem fecisse. Ex quo loco concludit, Hellenistas ob eam causam commotos fuisse, quod ut Antiochiæ, sic Hierosoly-

solymis, non paribus privilegiis fruereutur. Hæc dum asserit, simul *Petavium* petstringit in Doctrina temporum dicentem, quod Hellenistarum nomen sæpius quidem de Judæis sacros libros Græce legentibus usurpetur, eo tamen loco, ubi Lucas Hellenistas non Hebræis sed Judæis opponit, nempe Act. XI, 20. Gentes designare possit. Qua in re Petavium falli minime dubitat, cum Gentes *Ελληνων* non *Ελληνιστων* nomine in Sacris Literis notentur, neque probabile sit, Judæos Gentibus Christianam fidem instillare voluisse, a quorum commercio tantum abhorrebant, ut Petro ad Gentiles ingresso negotium facerent. Imprimis autem in *Ligefooto* resellendo occupatur, quem in Bezzæ sententia confutanda nimis præcipitem fuisse arguit. Eundem sibimetipsi contradixisse notat. Nam in Chronotaxi dicit, Act. XI, 20. per Hellenistas Gentes intelligi. In Horis autem Talmudicis ad Act. VI. notat, ex distinctione inter Judæos & Hellenistas, quæ Act. XI, 19. 20. legitur, non concludi posse, quod Hellenistæ non Judæi fuerint, cum ibi tantum discrimen stabiliatur inter Judæos dignioris & purioris ordinis, & Judæos non adeo dignos & puros. Observat etiam accuratius explicari debuisse, quinam sint dignioris & purioris ordinis Judæi, & qui non ita digni & puri fuerint.

Eundem *Ligefootum* in eo quoque hallucinatum judicat, quod verba Lucæ Act. VIII, 1. omnes exceptis Apostolis dispersos referentis, de 120 Ministris, quorum mentio Act. I, 5. occurrit, interpretatus fuerit, quasi illæ 120 animæ solis viris iisque verbi Ministris constiterint, cum Cyprianus epist. 66. plebis potius nomine coetum illum appellaverit. Monet hac occasione, *interpretatem Athanasii* in homilia de semente Lucæ aperte contradicere, cum hæc verba ponit a Græco Athanasii textu plane aliena; *Et habes in actibus Apostolorum post Lapidatum Stephanum Apostolos dispersos.* Inter exules, quos persecutionis procella Hierosolymis expulit, Baronijs posuit Lazarum, Mariam Magdalenam, Josephum Arimatæum, Marcellam & Maximinum, quos navi sine remigio impositos Massiliam appulisse tradit. Quam fabulam Basnagius in gratiam *Natalis Alexandri*, qui adversus *Johannem Launojam* eandem peculiari dissertatione defendere conatus est, multis argumentis explodit. Æque falsa esse probat, quæ Baronijs aliique de Josephi

Arimathæi ex Gallia in Angliam discessum memorarunt. Non minus negat, Damianum Fugatianumque ab Eleutherio Pontifice Romano in Britanniam ablegatos fuisse. Postea ex Innocentii Papæ ad Decentium epistola probat, Britannos Evangelium non a Romanis accepisse, & triumphos, quos de Augustini a Gregorio M. in Angliam missi expeditione agunt Romanæ Curia Patroni, ipsa victoria longe majores esse ostendit. Ad Petri & Johannis legationem Act. VIII, 14. descriptam ubi pervenit, animadvertit parum abesse, quin Baronius hanc legationem non a Petro & Johanne, sed a Petro & Cepha susceptam fuisse dicat; ad eum ferme modum, quo olim nonnulli, cum Cæsar omnia in Republica ad arbitrium administraret, non Cæsarem & Bibulum, sed Julium & Cæsarem Consulatu fungi, jocantes dixisse perhibentur. Deinde ostendit, quantum illa legatio Petri primatui adversetur, & olim etiam Episcopis Romanis Legatorum provinciam demandatam fuisse, exemplis nonnullis demonstrat. Exemplum Patris Filium non minorem mittentis, quo causam suam Baronius contra Novatores, quos vocat, tueri conatus est, ἀπερὸς δίωνυσον esse breviter animadvertit. Respondet etiam ad exemplum Ismaëlis Pontificis Maximi, quem Judæi in causa, quam adversus Regem suum Agrippam habebant, ad Neronem Imperatorem cum aliis miserunt. Cum enim Baronius inde concludere nitatur, Petri primatui nihil obesse, quod is ab Apostolico Collegio ad Samaritanos missus fuerit; contra Basnagius, etiam Judæorum Pontificem Senatu Judaico inferiorem fuisse asserit, neque Baronio concedit, quod Hebræorum Pontifices nemini nisi Deo subiecti fuerint. Contrarium enim ex Gemara Babylonica & aliis Judæorum monumentis, quin & ex ipsa Scriptura probari posse, docet. Cæterum cum Baronius, dum Ismaëlis Pontificis Maximi ad Neronem missi mentionem facit, eidem Chelciam sacri ærarii Custodem adjungat, eumque Pontifici ordine proximum faciat; hinc Basnagius de sacri ærarii Custode ejusque apud Judæos dignitate differendi occasionem aucupatur. Ac primum quidem de voce gazophylacii agit, & γαζοφυλάκιον illud, in quo Christum verba quædam prolocutum Johannes c. VIII, 20. memorat, non ærarium notare dicit, qui locus plebi inaccessus & paucis pervius fuit, sed atrium mulierum, in quo arcule recipiendis elemo-

eleemosynis constitutæ erant. Hinc quæstionem movet, unusne an plures ærario templi Hierosolymitani præfecti fuerint? Ligfootus duos ærarii custodes præcipuos constituit, quos a Judæis Katholikim appellatos observat, iisque duos tantum in populo Judaico superiores fuisse notat, nempe Pontificem Maximum & Sagan. Verum cum duo illi Catholicani, ut veterum Ictorum verbo, quorationum Præfectos designare solebant, uti hic liceat, Josepho ignoti fuerint, qui passim unum tantum ærarii Custodem agnoscere videtur; non dubitat, quin Catholicani illi ad Rabbīnorum somnia referri debeant. Et hæc quidem prior Basnagii sententia fuit. Verum cum postea in Josephi Antiqu. libr. XV, c. 14. expressam τῶν γασφύλακων mentionem deprehendisset, errorem hunc correxit, & ad calcem hujus voluminis retractavit. Postea etiam disquirat, fueritne apud Judæos munus aliquod Saganatus nomine donatum, quod Pontificatui proximum ærarii præfecturam præemeret? Notat in Scriptura sacra vocem Sagan de sacerdotali munere nusquam usurpari. Rem ipsam quod attinet, negat quod Pontifex perpetuum aliquem Vicarium habuerit, cum Josephus referat, quod Matthiæ summo Sacerdoti, cum nocturno quodam somnio pollutus solenni jejuniorum die officio suo fungi non posset, ad unicum tantum diem, alius qui Pontificis munia obiret, substitutus fuerit, qua temporaria substitutione opus non fuisset, si Pontifices Judæorum perpetuum Vicarium habuissent. Observat præterea, ex Josepho constare, quod in republica Judaica multi, sacra honorum fame compulsi, malis artibus Pontificatum ambiverint. Cum vero de Saganatu ambitiosæ hujusmodi contentiones inter Judæos natæ non legantur, ex eo colligit, quod proxima illa Pontificatui dignitas perpetua non fuerit. Verba Lucæ, qui c. III, 2. Annam & Caipham eo anno, quo Johannes Baptista ministerium suum exorsus est, summos Pontifices fuisse dicit, a Scaligero ita quidem explicata sunt, quasi Annas non summus Pontifex, sed tantum Caiphæ summi Sacerdotis Sagan seu Vicarius aut Proto-Syncellus fuerit, ideoque Eusebius erraverit, qui Annam & Caipham eodem anno simul supremo Pontificatu functos fuisse scripsit: verum Basnagius Scaligerum potius errasse scribit, cum vox Ἀρχιερέω tantum summo Sacerdoti, vel etiam capitibus Familiarum Sacerdotalium, non autem Sagan competit

petat, neque Annas, si Sagan tantum fuerit, Caiaphæ a Luca præponi debuisset. Non minus erroris arguit *Seldenum & Baronium*, qui Annæ Pontificatum apud Lucam civilem dignitatem designare statuerunt, in quem errorem a Baronio inductus fuit etiam *Ligtfootus*, Annam propterea summum Sacerdotem a Luca vocatum existimans, quod & Sacerdos & Princeps Synedrii fuerit, quam sententiam tamen postea retractavit, cum neminem unquam ejus nominis Principem Synedrii fuisse perpendisset. Basnagii autem sententia est, Annam & Caiapham omnino simul Pontifices fuisse, sed ita, ut officium hoc per annorum vices alternaverint. Probat id ex Johanne, qui Caiapham eo anno, quo Christus passus est, Pontificem fuisse dicit, & ex Luca qui Act. IV, 6. anno Christi emortualem proxime excipiente, Annam supremum Pontificem fuisse dicit, eoque loco Caiaphæ nomini nullam dignitatem addit. Postremo loeo etiam *Casaubonum* in Caiaphæ annis computandis errasse, & Josephi ea de re loca non accurate explicasse notat.

Baronium qui ex Act. VIII, 17. Confirmationis Sacramentum exculperet conatur, prolixè confutat; quod argumentum etiam ex nostratibus celeberrimus *Kortboltus* in suis Disquisitionibus Anti-Baronianis egregie tractavit. Sed jam Basnagii ductum sequamur. Is antequam ad ipsum Confirmationis Sacramentum accedat, derictu impositionis manuum multa disserit. Notat *Sanctium*, qui impositionis manuum hanc rationem esse innuit, ut significet, hominem illum, cui manus imponitur, non sui amplius juris esse, sed in alterius potestatem transire. Quod falsum esse Numæ Pompilii exemplo probat, qui in potestatem illius Auguris non venit, a quo ipsum dextra capiti imposita consecratum Livius retulit. Magis probat *Grotii* sententiam, qui manus impositionem Divinæ potentie efficaciam designare scribit; sed illud in Grotio improbat, quod manus exceptionem cum impositione confudit. Recenset deinde varias species impositionis manuum apud Judæos usitate, nempe *Χειροθεσίαν* in consecrandis victimis adhibitam, de qua varias Judæorum traditiones ex *Ligtfooto* memorat, item eam, quæ vel benedictionis vel sanationis causa adhibita fuit, nec omittendam censet impositionem manus, qua homines ad munus aliquod consecrati sunt. Quamvis enim *Ligtfootus* statuerit Apostolos, cum conse-

cran-

crandis Episcopis manum imposuerunt, ab usitato Judæorum more recessisse, cum Maimonides Judæorum Presbyteros sine manus impositione ordinatos tradiderit; persuadere tamen sibi non potest doctissimus Basnagius, quod Judæi Christi temporibus in ordinandis Presbyteris a paterna consuetudine deflexerint, cum Mosaico jure Levitis manus impositz fuerint. Addit & illam *χειροθεσία*, qua Josua a Mose consecratus est. Porro a Judæis ad Christianos transit, quatuor imprimis *χειροθεσίας* Christianæ genera recensens, quarum prima in agris, quibus etiam energumenos accenset, altera in catechumenis, tertia in pœnitentibus, & quarta denique in ordinandis usurpata fuit. Eam vero manuum impositionem, cujus ope Apostoli Spiritus Sancti munera Samaritanis aliisque erogarunt, nihil ordinarii habuisse censet, & quantum ea a Confirmationis Sacramento discrepet ostendit, cum neque Apostoli chrisma, aut signum crucis, aut alias Confirmationis ceremonias in illa manus impositione adhibuerint, neque in Confirmationis Sacramento manus imponatur. Irridet *Bellarminum*, qui in unctione frontis manuum impositionem quærit, nec minus *Durandum*, qui inter mysteria alapæ confirmandis infligi solitz & hoc refert, quod Apostolicam manuum impositionem repræsentet; quod pari absurditate dici judicat, ac si quis Paulum eo tempore confirmatum dicat, quo summus Pontifex colaphum ejus ori impingi demandavit. Refutat & *Maldonarum* docentem, quod ecclesiæ ritus Confirmationis pro re nata mutandi libertas relicta fuerit, quoposito omnibus hæreticis Sacramentorum materiam & formam corruptentibus fores latissime pandantur, & *Estium*, qui Lucam in describenda Samaritanorum Confirmatione, ex arcani disciplina, neque elementum neque verbum hujus Sacramenti prodere voluisse; quasi vero Evangelizæ in describendo Confirmationis Sacramento religiosiores & arcani tenaciores fuerint, quam in ritu baptismi & eucharizæ describendo. Præterea non immerito dubitari posse existimat, an Apostoli pauperes, si chrisma illis conficiendum fuerit, balsamum, quod non sine ingenti pretio comparari potuit, tam copiosum habuerint, quantum omnibus baptizatis sufficere potuit? A Pontificiis ad *Pearsonium* aliosque Anglos Episcopales progreditur, & impositionem manuum Apostolicam, qua Spiritus S. Samaritanis col-

latus est, cum hodierna Confirmatione, quæ inter Episcoporum prærogativas numeratur, nihil commune habere, partim ex Ministris manuum impositarum, partim ex effectu illius ceremoniæ concludit. Pearsonio asserenti, quod chrisma statim post Apostolorum tempora in Confirmatione seu simul cum manuum impositione adhibitum fuerit, opponit Justinum Martyrem; qui cum baptismi ceremonias ævo suo usitatas luculenter describit, nullam chrismatis mentionem injicit. Opponit Irenæum; qui dum Valentinianos opobalsamum in suo baptismo usurpasse refert, aperte indicat, ab ecclesiæ moribus illud institutum abhorruisse. Non igitur statim post Apostolorum tempora, sed tertio seculo ineunte chrisma & manuum impositionem in scenam prodixisse asserit, cum ante Tertullianum nulla istarum ceremoniarum mentio occurrat. Quæ cum ratione ordinis & modi in ecclesiis admodum variaverint, ex eo probat, quod ab Apostolis profectæ non fuerint. Notat autem easdem ceremonias baptismi partes fuisse, quod plurimis Patrum testimoniis confirmat. Oleum igitur & operam perdere Baronium concludit, cum pro Confirmatione varia dicta Patrum adducit, quæ de unctione baptismi conjuncta agunt. Verba *Prudentii: Culror Dei memento, Te fontis & lavacri rorem subisse sanctum, et chrismate innovatum*, a *Cassandro* in hymnis ecclesiasticis ita exponi animadvertit, quod unctio chrismatis haut aliter fere baptismi, quam Corporis Dominici Sacramento Calix Sanguinis, conjuncta fuerit. In loco *Clementis Alexandrini* apud Eusebium, Baronium Christophorsoni versione deceptum fuisse ex Valesio observat, & perperam Baronium ex veterum monumentis Confirmationem suam derivare notat, cum hodierna Latinorum Confirmationem ab antiqua plurimum discrepet. De quæstione; an Confirmatio manusve impositio solis Episcopis reservata fuerit? Pontificios Doctores multum inter se digladiari, adductis variis eorum sententiis ostendit, & simul non eandem omnium ecclesiarum consuetudinem & praxin fuisse probat; & postquam etiam Presbyteris manuum impositionem olim concessam fuisse, ex *Clemente Alexandrino*, Concilio Eliberino, aliisque antiquitatis monumentis demonstravit, quibus de causis tandem in jus Præsulum Confirmatio cesserit, exponit, *Coronidis* loco de efficacia Confirmationis &

Chara

Charactere, quem fictitium hoc Sacramentum imprimere dicitur, nonnulla differit.

Simonem Magum, cujus Josephus libr. 20. c. 5. meminit, eundem esse suspicatur cum eo, qui Act. VIII, 9. & sequi memoratur. Etsi enim Simon Josephi, patria Cyprius fuerit, & ille, quem Lucas memorat, a Justino ex vico Samaritano, cui Gitton nomen fuit, oriundus perhibeatur, Justinum tamen in Simonis patria hallucinatum statuit. Neque enim *Stephani le Moyne* conjecturam probat, cui pro Gitton Cittium legere placuit, quasi Simon Magus non *Γιττιεύς*, sed a celebri Cypri oppido *Κιττιεύς* dici debeat; quæ conjectura Justini menti plane adversetur, siquidem expresse Simonis patriam in Samaria sitam addidit. Impostorem autem illum Samaritanum, quem cum affectis suis a Pilato fufum & fugatum Josephus libr. 18. c. 5. Antiquitatum retulit, Simonem Magum fuisse, quæ Baronii conjectura est, a veri specie plane abesse, Basnagius observat. Non dissimulat etiam, suspectam sibi esse Irenæi aliorumque traditionem, referentium quod Simon Magus pro summo Numine se venditaverit. Confirmat suspicionem suam ex eo, quod *αγύς αἰε* sint, quæ Patres primitivæ Ecclesiæ de Simone literis prodiderunt; ut cæteras ejus rationes taceamus. Fabulis accenset & illud, etsi ab Augustino traditum, quod suas & Helenæ imagines discipulis suis adorandas tradiderit, cum hoc imaginum cultu Judæorum & Samaritanorum animos plane a se abalienaturus fuisset, apud quos quantivis pretii videri volebat.

In historia Eunuchi Candaces a Philippo conversi notat errorem *Gregorii Nazianzeni*, qui Candaces Reginæ nomen ipsi Eunuchō tribuit. Candacem autem illam ab ea diversam judicat, quæ a Strabone libr. 7. Æthiopibus imperasse dicitur. Disquirat, cur Lucas non Regis sed Reginæ meminerit, in cujus Eunuchō per Philippi ministerium converso oraculum Esaiæ c. LXVI, 19. impletum asserit, ubi per Lud Æthiopiam intelligi probat. Dissentit ab iis, qui Eunuchi hujus patriam in Arabia statuerint. Refutat Baronium scribentem, quod Æthiopes eadem pene cum Judæis in religione senserint, & a Christianis non multum discrepaverint; cum tamen foedissima idololatria & superstitione non secus ac Ægyptii, quibus ortum suum debuerunt, infecti fuerint, quod ex ipso Strabone pro-

bat, quem pro sua assertione statuminanda Baronius allegavit. Ex mentione circumcisionis, quam ab Ægyptiis Æthiopes didicisse Baronius refert, nata occasio Basnagio digrediendi ad quaestionem, utrum circumcisio ab Ægyptiis ad Hebræos transferretur? *Marsbamo & Spencero* affirmantibus inter alia opponit, quod Moses inter posteros Mizraim etiam Philistæos referat: si autem Ægypti a primis gentis suæ incunabulis circumcisi sint, nullam idoneam causam adduci posse, cur hic ritus ab Ægyptiis ad Philistæos non descenderit, quos præputium retinuisse constat. Concludit igitur, post natos Philistæos demum Ægyptios circumcisionem usurpasse, eamque forte a Josepho Patriarcha didicisse. Ad Baronium reversus, absurdam ejus sententiam perstringit, qua statuit, Judæos, quod in Ægypto habitassent, ab Herodoto Æthiopes appellatos. In eo quoque Baronium reprehendit, quod omnes scriptores ecclesiasticos Eunuchum inter Profelytos numerasse dicat, ideoque Eusebium erroris arguat, qui Eunuchum illum religione Ethnicum fuisse statuit. Quod falsum esse Basnagius inde probat, quod præter Eusebium Nicephorus quoque & Chrysostomus Eunuchum pro Ethnico habuerint. Cum autem ex hac sententia sequi videatur, Philippum, non Petrum, ostium salutis gentibus referasse, quod tamen officium sibi divinitus mandatam Petrus celebravit, nodum hunc ita solvit Basnagius, ut Cornelium a Petro prius institutum, quam Eunuchum a Philippo baptizatum arbitretur, cum Lucæ insolitum non sit, aut temporum ordinem negligere, aut coherentia distrahere. Spectant etiam ad Historiam Eunuchi a Philippo conversi, quæ ad Act. VIII, 26 de urbe Gaza differit, nec non de Scripturis ad Eunuchi exemplum legendis, quam in rem aurea Chrysostomi verba reperit, variaque exempla adducit, quibus manifestum fedit, omnis generis homines lectioni Scripturarum incubuisse.

Traditionem de Tiberio Christi apotheosin decernente, quam non Baronius tantum, verum etiam Casaubonus, Pearsonius, Huetius alique clarissimi Viri ut veram amplectuntur, Basnagius falsam esse judicat. Nec ob stare ait, quod *Huetius* objecit, Tertullianum Senatui Populoque Romano hoc Tiberii factum objicere a usurum non fuisse, nisi ex publicis commentariis & iis maxime, quibus res sub Pilato gestæ continebantur, res illa omnibus perspecta & cognita fuisset. Respondet enim, etiam Justinum Martyrem in Apologia, quam An-
toni-

tonino Pio pro Christianis obtulit, statuam Simoni Mago positam memorasse, cum certum sit, Simonem Magum tali statua Romæ, quam fuisse decoratum. Postea variis argumentis traditionem illam de Tiberio impugnat; qua occasione etiam de Pilati ad Tiberium literis & actis Pilati prolixè agit. Hæc ex Basnagii Observationibus ad A. C. 35. excerpere placuit. Nam ut ad reliquos annos progrediamur, rerum, de quibus tractat, varietas & copia nobis brevitate sectantibus minime permittit.

*MICHAELIS ANGELI FARDELLÆ VNIVERSA
sæ usualis Mathematica Theoria. Tomus Primus.*

Venetis apud Hieronymum Albritium; Anno 1691 in 2. Constat plagulis 27.

REcensumus nuper, *Altorum* mense *Januario* pag. 40, primum Tomum Systematis Philosophici; quod Clarissimus *Fardella* publico adornat, *Dialecticam philosophicam*. Hanc jam excipit *Dialectica mathematica universalis*, Tomus primus Theoriæ, qua universalem usualem mathematicam traditurum se pollicetur *Autor*. Constat ea quatuor partibus, quarum præsens hæc, & *prima* operis, organon est, ad universalem quantitatis naturam aperiendam comparatum: in quo media quædam universalis, generalis matheos fundamenta continentia, ad recte geomettizandum afferuntur; quodq; adeo, tanquam modo & instrumento, ex cujuslibet quantitatis speciei genericis & communibus affectionibus detectis, ad mathematicarum propositionum expeditam resolutionem animus disponitur. *Altera*, *Dialectica geometrica*, specialia quædam & insigniora suppeditabit media, ad continuæ quantitatis seu extensionis naturam, proprietates linearum, planorum & solidorum intelligendam præparantia. *Utriusque* hujus dialecticæ usum & applicationem *tertia* præbebit, difficilioribus *Euclidis*, *Apollonis*, *Archimedis* & *Theodosii* propositionibus mira brevitate demonstratis; jactis insuper utriusque Trigonometriæ & practicæ Geometriæ fundamentis. *Quarta* denique, methodi totius fructus & coronamentum, palmaria Mechanicæ, Opticæ & Staticæ principia, quorum cognitio ad solidam experimentalem Philosophiam omnino requiritur, exponet.

Quod autem *primam* partem attinet, exordium ei *Autor* facit ab impedimentis, quibus amoliendis occupatum esse oportet animum, matheſeos cognitione feliciter imbuendum. Præter naturalem enim ingenii defectum, languidæ & torpescens phantasiæ, in qua confuse & perturbate rerum vestigia delineantur, quo laborantes inauspicato plane studiis applicantur mathematicis; Autori præcipue commemorantur, qui ab hominum incuria orti, solerti studio vitari possunt & corrigi: *Definitionum obscuritas, axiomatum per obscuros aut æquivocos terminos expressio, legitima & scientifica methodi defectus*, quorum singulorum exempla ex *Elementis Euclideis* non una proferuntur; *affecteda obscuritas, methodi difficultas* (cujus vitii rem analyticam recentiorum methodum, ab *Egidio Gottignies* merito rejectam esse *Noster* contendit) *principiorum insufficientia, ingenii fastus & ostentatio.*

His indicatis, *primo* Dialecticæ hujus *libro* universales praxes, quibusvis quantitibus communes, hoc est, vulgo sic dictæ computationum species, traduntur: quibus ratio præmittitur scribendi quantitatum dignitates, per literarum symbola, signorum item \dagger & $-$ significationes, tum ad mentem Algebraistarum communem, tum *Autoris*. Huic enim utrumque hoc signum est additionis, nullum vero subtractionis; ipsæque quantitates signo $-$ affectæ, negativæ, non vero nihilo minores; adeoque subtractio additionis regulis perficitur: & hæc juxta scita *Logistica Gottigniana*; a quibus tamen circa multiplicationem in hoc discedit, quod regulam Algebraicam, $-$ in $-$ producit \dagger , ex Algebrae communis principiis, quod Patri *Gottignies* impossibile visum, demonstret. *Secundo* occupatur in calculo vulgaris arithmeticæ numerorum integrorum & fractionum: ubi se potissimum methodo *Matheſeos universalis Malebranchii* usum *Autor* affirmat.

Tertio libro proportionum doctrinam aggressus, eandem etiam summo plurimorum labore nondum ita correctam & explanatam contendit, ut ulteriori non indigeat emendatione: desideratque etiam post novissimos *Tacqueti, Gottignies, Presteti* (auctoris *novorum elementorum geometria* Gallicorum, nuperime Parisiis auctius recursorum) & *Borelli* conatus, eam hujus argumenti perspicuitatem & evidentiam, quæ rigorosæ scientiæ competit, quam vero suis
medi-

meditatis illi conciliare studeat. Hoc ut consequatur, proportionem nihil aliud esse pronunciat, quam v. c. quantum A, comparatum ad quantum B ejusdem naturæ; ut videlicet hac ratione proportio non consistat in forma quadam abstracta similitudinis & relationis, sed ipsum sit concretum seu res, sed tamen ut ad alteram comparata. Huic fundamento deinde superstruit doctrinam de proportionibus, proportionalitatibus & progressionibus arithmetiis & geometricis, bonamque partem propositionum *Elementi Quinti Eucl.* demonstrat.

Quartus agit de compositione & resolutione quantitatum: quo loco priores *Elem. secundi* propositiones analytice demonstrantur, & radices quadraticæque extractio juxta formulas *Gottignianæ* docetur.

Ultimo libro, analyticum sive algebraicum artificium breviter expositurus, speciosam sive symbolicam Geometriam, a *Vieta* & *Cartesio* inventam aut restitutam, clave adhuc indigere conqueritur, quæ tot tenebrosa ænigmata, quæ continet, *Matheseos* Studiosis solvantur: cum *Cartesiana* Geometriæ interpretes ita perturbate & ænigmatice scripserint, ut nesciat, obscuriorne habendus sit textus an commentarii. Commendat vero *Slusum*, *La Hire*, *Malebranchium* & *Sturmium*, qui præ cæteris analyticam artem facilem reddere studuerint. Enixe vero optat, ut quandoquidem a *Celeberrimo Leibnitio* acceperit, calculum analyticum, quomodo a recentioribus *Algebraistis* proponitur, ita imperfectum & limitatum esse, ut problematibus pluribus, quæ neque plana, neque solida, neque linearia, aut alterius omnino certi gradus sint, sed ad transcendentalem aliquam Geometriam spectant, solvendis impar sit, solertissimus hic & incomparabilis Geometra, quæ circa analysin feliciter excogitavit, posteritati consignare dignetur. Interea Auctor *Analyseos* rationem diversis propositionibus ita exponit, exemplisque subnexis illustrat, ut tyronibus viam pandat, qua ad penitiora *Symbolicæ Matheseos* arcana penetrare deinceps valeant. Subsistit autem in æquationibus quadraticis sub latere affectis, earumque similibus, binarum altiorum quarumvis dignitatum, quarum denominatores sunt in ratione (juxta *Auctorem* proportionem) dupla,

DE

ACTA ERUDITORUM
DE LINEA EX LINEIS NUMERO INFINITIS
ordinatim ductis inter se concurrentibus formata, easque
omnes tangente, ac de novo in ea re Ana-
lysis infinitorum usu.

Autore O. V. E.

Ordinatim applicatas vocare solent Geometrae rectas quot-
cunque inter se parallelas, quae a curva ad rectam quandam
(directricem) usque ducuntur, quae cum ad directricem (tan-
quam Axem) sunt normales, solent vocari *Ordinatae κατ' ἐξοχήν*.
Desarguesius rem prolatavit, & sub Ordinatim applicatis etiam com-
prehendit rectas *convergentes* ad unum punctum commune, aut ab
eo *divergentes*. Et sane parallelae sub convergentibus aut diver-
gentibus comprehendi possunt, fingendo punctum concursus infi-
nite abhinc distare. Verum quia multis aliis modis fieri potest, ut
infinite duci intelligantur lineae secundum legem quandam com-
munem, quae tamen non sint parallelae vel convergentes ad pun-
ctum omnibus commune, aut a puncto omnibus communi diver-
gentes, ideo nos tales lineas generaliter vocabimus *Ordinatim du-
ctas*, vel ordinatim (positione) datas. Exempli causa, si speculum
aliquod, vel potius sectio ejus a plano per axem, cujuscunque figu-
rae positione data, radios Solares sive immediate, sive post aliam
quandam reflexionem aut refractionem advenientes reflectat; isti
radii reflexi erunt infinite lineae rectae ordinatim ductae, & dato quo-
vis puncto speculi (caeteris manentibus) dabitur radius reflexus ei
respondens. Verum ego sub ordinatim ductis non tantum rectas, sed
& curvas lineas qualescunque accipio, modo *lex* habeatur, secun-
dum quam dato lineae cujusdam datae (tanquam *ordinatricis*) pun-
cto, respondens ei puncto linea duci possit, quae una erit ex ordina-
tim ducendis, seu ordinatim positione datis. *Ordine* enim percur-
rendo puncta ordinatricis (verbi gratia lineae, cujus rotatione fit spe-
culum paulo ante dictum, seu sectionis ejus per axem) ordine pro-
dibunt lineae illae ordinatim datae. Porro etsi ex non concurrant
omnes ad unum punctum commune, tamen regulariter duae quae-
vis tales lineae *proxima*, (id est *infinitesime* differentes, seu infinite
parvam habentes distantiam) concurrunt inter se, punctumque con-
cursus

curfus est assignabile, & his concursibus ordinatim sumtis nova prodit *linea concursuum*, quæ est omnium concursuum inter proximas locus communis, habetque hoc egregium, quod omnes ordinatim ductas, quarum concursu formatur, tangit, quam proprietatem, cum meditantibus satis appareat, demonstrare hic non est opus. Talis est *linea evolutione generans*, ea enim omnes rectas ad curvam evolutione generatam perpendiculares tangit, ex Hugeniano invento. Tales sunt lineæ plures *cœvolutione generantes*, quas Dn. D. T. excogitavit, & *quasi Foci* ab eodem introducti, cum concursus radiorum non fiunt in puncto, sed in ejus locum *Focus est linearis*, concursu saltem duarum proximarum quarumcunque formatus. Sed cum hæc non nisi ad rectas pertineant, sciendum est aliquid analogum & in curvis locum habere. Ita linea reflectens, quæ radios secundum quamcunque præscriptam legem a lucido, vel speculo aut lente (una pluribusve) datarum figurarum, venientes reddit iterum convergentes (divergentes aut parallelas) cujus constructionem in his Actis dedimus, formatur ex concursu infinitarum ellipsium (hyperbolarum aut parabolarum.) Et hinc quoque Methodus haberi poterat, problema illud prima fronte tam difficile solvendi: nam infinitæ illæ ellipses sunt ordinatim positione datæ, adeoque & linea concursuum data est, seu haberi potest. Et hæc Methodus ad multa alia præstanda aditum præbet, quæ alias vix videbantur esse in potestate. Quæ etiam causa est, cur viam hanc novam Geometris aperire voluerim. Res autem pendet a nostra *Analysi indivisibilium*, & calculus hujus Methodi tantum applicatio est nostri calculi differentialis. Nempe constituta semel æquatione locali (seu ad curvam lineam, unam ex ordinatim datis,) sed generali, (legem omnibus communem exhibente) hujus æquationis jam quæratæ æquatio differentialis, modo mox dicendo, & operationum æquationum habetur quæsitum. • Et quidem cum linea alicujus curvæ ad punctum quodcumque in ea datum quæritur tangens, tunc etiam tantum opus est *æquationem ejus curvæ differenciare*, seu quætere æquationem, quæ sit differentialis ad æquationem curvæ localem, sed tunc *parametri* seu rectæ magnitudinæ *constantes*, lineæ constructionem; vel æquationis pro ipsa calculum ingredientis, quæ per *a, b, &c.* designari solent, censentur *unica seu indivisibilia*

Y

feren

ferentiabiles, quemadmodum & ipsa recta tangens, vel alia nonnulla *functio* ab ea pendentes, verb. gr. perpendiculares ad tangentem ab axe ad curvam ducta. Verum tam *ordinata* quam *abscissa*, quas per x & y designari mos est (quas & *coordinatas* appellare soleo, cum una sit ordinata ad unum, altera ad alterum latus anguli, a duabus *condirectricibus* comprehensi) est *gemina* seu *differentiabilis*. Hic vero in nostro calculo praesenti cum non quaeritur tangens quaecunque unius curvae in quocunque ejus puncto, sed tangens unica infinitarum curvarum ordinatim ductarum, unicuique in suo puncto respondentem occurrens, adeoque cum quaeritur uni ex his curvis assumptae respondens punctum contactus, tunc contrarium evenit, & tam x quam y (vel alia functio ad punctum illud determinandum aequivalens) est *unica*; sed aliqua minimum parameter a vel b debet esse *gemina* seu *differentiabilis*, ea nimirum, qua variata etiam variantur curvae ordinatim datae. Et quidem, licet unius curvae plures possint esse rectae constantes seu parametri, (exempli causa ellipsis omnis, & hyperbolae pleraeque habent duas, cum parabola & circulus habeant tantum unicam,) tamen hic semper oportet ex datis eorundem tandem posse deduci, ut unica tantum supersit *constans* (in eadem curva) *variabilis* (pro diversis) alioqui modus ordinatim eas ducendi non satis est determinatus. Interim nihil impedit cum plures dantur aequationes determinantes, considerari plures parametros ut differentiabiles, cum etiam plures aequationes differentiales pro ipsis determinandis haberi possint. Et plerumque datur *constantissima* (una vel plures) seu parameter communis omnibus ordinatim ducendis; adeoque litera eam designans in calculo differentiali etiam manet indifferentiabilis. Hinc patet, eandem aequationem posse habere diversas aequationes differentiales, seu *variis* modis esse differentiabilem, prout postulat scopus inquisitionis. Imo fieri posse expertus sum, ut plures modi differentiandi eandem aequationem jungantur inter se. Haec omnia explicanda essent distinctius, atque exemplis illustranda, si institutiones quasdam nostrae *Analyses infinitorum* tradere vellemus; sed ea res nec hujus est loci, & nec temporis nostri. Et qui priora nostra intellexerint ac porro meditari volent, ad haec quoque non difficulter pertingent, & eo quidem jucundius, quod in partem inventionis venire sibi

sibi videbuntur, *Vocabulis* utor subinde *novis*, sed quæ ipse contextus explicat, neque ego in verbis facile novare soleo, nisi cum evidens est fructus, non tantum ad brachylogiam, (alioqui enim vix licuisset hæc sine multiplici calculo tradere) sed & ad quandam, ut ita dicam, admonitionem atque excitationem mentis, atque universalia animo concipienda.

*HISTOIRE ABREGÉE DE LA NAISSANCE
et du progres du Kouakerisme, avec celle
de ses dogmes.*

i. e.

Breviarium historiæ de ortu & progressu
Quackerismi, & dogmatum ejus,

Coloniz 1692. in 12. plag. 9.

AUtor anonymus in præloquio libellum hunc legentibus placitum esse sperat, tum ob novitatem, quia huc usque historia de secta Quackerorum edita non sit, tum quod comperita traditurus sit, diu quippe in Anglia & Londini potissimum commoratus. Summe vero justum & necessarium esse monet, execrandos illos impostores, eorumque impietatem immanissimam, qua falso religionis Christianæ obtentu, totam veritatem Evangelicam destructum eant, recte nosse. Queritur de autore libelli, qui titulum habet *Protestantis Pacifici*, in quo dogmata Quackerorum recensentur, sed emollita & fucata, ut satis appareat, scriptorem illis addictum, aut ab iis deceptum esse. Detestatur imprimis stultam hominum illorum insolentiam, qui nemini mortalium, quantæcunque dignitatis, honorem verbo aut gestu exhibeant, cum tamen domi a famulis suis omnem cultum exigant. Taxat quoque *Commentarium Philosophicum*, aliosque tractatus *Socini & Spinoza* veneno infectos, ea fere severitate, qua *D. Jurinus* in eosdem invehi solet, hujusque exemplo officium Principum & Magistratum ad coercendas hæreses implorat, non quidem ut ferro & igne sæviant, aut articulorum fidei numerum ultra modum extendant, & sic Pontificiorum imitatione tyrannidem in conscientias exerçant; sed ut ea doceri jubeant, quæ ad salutem simpliciter necessaria, & a

Y ?

Chri

Christianis omnibus semper credita sunt. Dicitur inde *Luc. XIV. 23. Compelle intrare, & quæ Matth. XXII, 11. & seqq. de homine, qui veste nuptiali carebat, leguntur, ita explicat, ut minime concedat, Christum mandasse, ut fuste & gladius homines in Ecclesiam compellantur; ejectionem vero hospitis indigni non de supplicio, sed de excommunicatione interpretatur. Historiam vero hanc suam pro Apologia veritatis Christianæ habet, cum maleferiati isti nihil aliud intendant agantque, quam ut Jesum Christum, Deum & hominem, ejusque beneficia & redemptionem ex animis hominum evellant, fidemque in alium, nescio quem, mysticum & chimæricum, cum veri Christianismi omnimoda & diabolica everfione substituunt. Jam historię ipsius contenta referemus.*

Cap. I.

Inter Anglos haut paucos esse, qui ad melancholiam & enthusiasmum naturali quadam inclinatione propendeant, contemplatione plurimarum sectarum in regno illo abundantium certum esse putat Autor; quapropter etiam fatuorum & ex desperatione sibi ipsis manus inferentium numerum insignem ibidem esse dicit. *Georgium Fox* sive *Vulpem* nominat, ex infima plebe ortum & adhuc superstitem, qui sectę initium fecerit. Hic, ut refert, cum stupido & vili ingenio esset, porcis ruri pascendis operam locavit; dein sub dominatu *Cromwelli*, licentia omnibus sectis indulta abusus, ex subulco propheta factus, per agros & vicos vagari, & obvios, qui ei auscultabant, monere de instantibus pœnis divinis, & ad emendationem atque abnegationem sui ipsius & quietem mentis cohortari cœpit, internum Dei lumen promittens. His artibus, tum specie quadam & robore corporis, viduam judicis cujusdam non deformem & præterea opulentam ad matrimonium secum ineundum permovit, simulataque per suspiria & tremores singulari & religiosa pietate, suis etiam preculis, quas vocant, jaculatoriis, inclaruit, confluumque hominum vagabundorum ad se concitavit, Mahometis propemodum exemplo, nisi quod armis uti intempestivum habebat; quanquam animum ei non magis ac illi defuisse judicat Autor, eundemque *Pennio* Londinensi, *Barclejo* Edinburgensi, & *Furlio* Roterodamensi imputat. *Foxum* autem, ut ut stupidum & agrestem, ad excogitandam propagandamque absurdissimam sectam non minus quam Mahometem indolem habuisse, ab experien-

rientia compertum fuit. Non possumus hic præterire magnam Autoris proterviam, qua hic, & infra *cap. VI.* doctrinam Ecclesiarum Augustanæ Confessionis cum insanis Mahometis deliriis, & fanaticis Barclaji erroribus comparare non erubescit, contraque manifestam veritatem, *Ubiquitarius*, quos vocat, exprobrat, quod corpus Christi substantia exuant, & in coeli atque terrarum spatia dissipent: sed elenchi meritam severitatem aliis relinquimus. Admicula porro novæ sectæ hæc enumerat: *Primo* magnæ pietatis affectationem; *Secundo* tædium rixarum inter Episcopales & Presbyterianos, totque alias Anglorum sectas, quibus occurrebant Quakeri, omnia ad primum & simplicem, ut jactabant, Christianismum revocantes; *Tertio* libertatem prophetandi ex prætensa illuminatione divina; *Quarto* illecebras famæ, qua homines illi veluti cælo demissi celebrabantur, & inde alios omnes despiciebant, & ut pares aut inferiores, omnia omni honoris significatione, tractabant; *Quinto* denique licentiam publice docendi & vaticinandi, fœminis promiscue delatam, quæ eam tam avidè arripuerint, ut unius viri loco centum prophetissæ exsurgerent. Narrat inde, ut fœminæ cætus, præter illos, quos cum viris communiter adeunt, nec illis lubenter ferentibus, separatos habeant, & inter alia de nuptiis veluti jus dicant. Hinc nulli uxorem obtingere, nisi ex muliebris illius synedrii arbitrio, ex fanaticis principiis definitis. Memorat, ab aliquot annis dissidia inter Quakeros enata fuisse, ita ut qui septentrionalem Angliæ partem incolunt, inspirationes fere derideant; eosdem tamen ideo Londinensibus exotos esse, & veluti pro hæreticis & excommunicatis haberi: hos enim, quemadmodum Pontificii in traditionibus, omnem autoritatis vim in inspirationibus ponere ait, ex quibus, quæcunque placent, in sacris aliisque negotiis decernere se posse jactent. Explicat postea Sacramentum sive Pascha Quakerorum, reconditum nempe & summum illorum mysterium, quo totam Jesu Christi historiam in metam transformant allegoriam & sensum mysticum. Hanc impietatem a sectatoribus *Henrici Nicolai* Amstelodamensis, *Foxo* instillatam esse. Ille enim in Belgio sectam collegit, quam *familiam sancti amoris* nominabat, de Christo in speciem aliquid docens, per quem tamen nihil aliud, nisi lumen hominis internum, id est, animam, ingenium & rationem intelligebat.

Cap. II.

Cap. III.

Cap. IV.

Cap. V.

- bar. Sequebatur inde, cognitionem literalem actorum Christi nemini necessariam esse, sed sufficere Spiritum Christi, quem veluti medullam, rejecto cortice, id est doctrina Scripturarum, teneant qui amorem Christi imitentur. Hoc Quackeri sagaciores manducationem Paschalem vocant; reliqua omnia ut carnalia & cum Christo sepelienda averfantur. Ex fonte hoc inquinatissimo alia perversissima fluunt dogmata, quæ in concionibus & libris spargunt, quasi mors, sepultura & resurrectio Christi, non nisi emblemata & figuræ sint officii ab hominibus præstandi. Putat tamen Autor, hæc non tam a simplicioribus majorique cœtuum parte, quam a subtilioribus sectæ Doctoribus capi & proferri, inprimis a *Barclajo*. Post palmarium hoc Quackerismi acroama, alterum notat, quod mysterium Trinitatis destruant, & terminos *Essentia & Persona*, ut barbaros & falsos rejiciant, Christi etiam incarnationem non nisi de dono Spiritus sancti, quo Pater cœlestis illum repleverit, interpretantur, cujus & ipsi compotes & totidem Christi fieri queant. Hinc Socinianos, Arianos & maxime Sabellianos a Quackeris plurimum æstimari, *Pennium* speiatim Sabellii dogma sequi, idque regnante in Anglia Carolo II. edito libro defendisse, eo vero nomine in vincula conjectum, non nisi revocatis, quæ scripserat, dimissum fuisse. Alia impietas illis tribuitur, quod etsi fide in Christum salvari se dicant, pro objecto tamen fidei minime habeant mortem & satisfactionem Christi, sed saltem ad allegoriam & mysticum sensum, de quo supra diximus, respiciant. Evidens etiam est, & ex inspiratione, quam pro principio venditant, consequitur, nullam aut exiguam ab illis haberi auctoritatem Scripturæ, non majorem nempe, quam Anabaptistæ & Suenckfeldiani illi assignant, cum singuli ex eodem Spiritu loqui aut scribere se gloriantur, quo Prophetæ & Apostoli. Licet vero eausari soleant; inspirationibus illis tantum fidem a se haberi, quæ cum ratione & Scriptura sacra congruant, facile tamen cavillationes inveniunt, per quas congruentiam qualemcunque effingant. Tanto vero deterior est hæc de inspirationibus jactantia, quia nisi hæc ex illorum phantasia præcedat & adsit, a precibus & exhortationibus prorsus abstinent, & absque ulla oratione diem incipiunt & finiunt, cibumque sumunt. Sic Atheismo & illusionibus ostium panditur, & Satanæ suggestiones pro divinis, quia harum motum &

sensum mens humana non semper percipit, irrepunt. De tremore, quo corpus concutiunt, fracta voce loquuntur, frequenter suspirant, aliquando etiam subito exclamant aut plorant, sic censet Autor: quædam ex temperamento & phantasie intensione, plurima affectate & ex imitatione fieri; Diaboli etiam fraudes accedere. Notat tamen, definere jam fere tremendi morem. Examinat deinde dicta Scripturæ, quibus prædictum esse tremorem contendunt, inepte de corpore interpretantes, quæ ad animi affectus & timorem Dei referri debeat: vane etiam ait prætendi, ac si reverentia sacre Scripturæ contremiscant, cum qua tamen quilibet ex plebe ob inspirationes æqualem habeat autoritatem. Citat hic pessimam dicti, *scrutemini Scripturas*, depravationem ex Catechismo Quackerorum: ajunt enim, non *imperative* sed *indicative* loqui Christum, ut innuat, Judæos in Scripturis Christum quærere, idque frustra facere. Acerrime & plurimis persequitur Quackerorum profanitatem, quod Sacramenta Baptismi & Coenæ exterminaverint, negentque eo sine a Christo instituta esse, ut in Ecclesia continerentur, in qua rejectis omnibus externis, Spiritus tantum & veritas locum habere debeant. Refutat nominatim *Barclajum* ex Socini sophismatibus Sacramenta impugnantem, & ea cum aliis factis institutisque Christi & Apostolorum, quæ pro libertate Christiana mutari & omitti potuerunt, confundentem, verbi gratia, cum lotione pedum, abstinentia a sanguine & suffocato, & unctione ægrotorum. Hic vero Autor periculose differit de miraculis, quæ hodie non ideo cessare opinatur, ut Theologi orthodoxi judicant, quia confirmata jam veritate Evangelica, opus illis non sit, sed quod veri desint Christiani, qui fidem illam miraculorum omnibus, ut putat, a Christo promissam sectentur & impetrent. Meliora sunt, quæ pro ceremoniis sacris contra *Barclajum* disputat, urgentem, quod illæ omnes post effusionem Spiritus Sancti in festo Pentecostes abolitæ sint, & ad exemplum *Ezechie* regis æneum serpentem confringentis, vitari debeant. Cum vero ita sentiant, mirum est, quod, teste autore, Pontificios ab idololatria excusent, dum Sacramentum adorant, imo Ecclesiam Romanam (forte quod visiones, & mysticas interpretationes & opiniones probe) aliis præferant. Memorat hic dictum *Pennii*, qui interrogatus a *Jacobo II Rege*, quæ inter Romanam & Quackerorum religionem differat

Cap. XI.

Cap. XII.

Cap. XIII.

& XIV.

Cap. XV.

Cap. XVI.

- differentia esset, responderit, non aliam, quam inter pileum Regis & suum, quod ille gemmis & plumis decoratus sit, hic omni ornatu
Cap. XVII. careat. Examinat post hæc & rejicit quorundam ex Quackeris opinionem, qui Christum in ultima cœna corpus & sanguinem revera & naturaliter discipulis manducandum dedisse statuunt, in substantia nempe non crassa sed subtiliori: explodit quoque illos & nominatim *Poiretum*, qui corpus & sanguinem Christi valida & firma fide eorum, qui transubstantiationem sibi persuadent, ex cœlo deduci censent, quia omnia possibilia sint credenti. Continuat hanc disputationem adversus eundem autorem, qui huic argumento conciliationem cum Pontificiis superstruit; ostendit tamen, aliam planè illum realitatem sive præsentiam proponere, quam Pontificios, quorum doctrinam ex Thoma & Scoto allegat & refutat, operose idægens, ut omnem præsentiam realem omnemque manducationem,
Cap. XIX. præter mere spiritualement, removeat. Speciatim exagitat commentum celeberrimi inter Quackeros doctoris *Georgii Keits*, qui ex unione, qualis inter magistrum & discipulos est, præsentiam asserat. Veram denique & hucusque incognitam causam, cur Sacramentum Eucharistiæ Quackeri omiserint, Sacerdotibus Romanis in Anglia, ut notum est, occultè versantibus tribuit, & ex testimonio illustris cujusdam viri (*Robertum Boylium* innuens) refert, cum Cromwellus rigida jurisjurandi formula sacerdotes illos detegere & constringere vellet, illos pro solita & permessa sibi simulatione Quackeris accessisse, & manè quidem sacra Missatica secreto celebrasse, postea vero in cœtibus Quackerorum publice concionatos esse, & his omissionem sacræ cœnæ, cui ipsi, si Protestantium ritu haberetur, adesse non poterant, ut minime necessariæ, persuasisse. Propterea magnam inter Pontificios & Quackeros in Anglia familiaritatem & veluti sympathiam esse, ut mutuò sese tolerent & absque difficultate recipiant, cum *Quackerismus* non nisi *Quietismus* subtilioris species sit. Ipse Jacobus II Rex testatus esse dicitur, malle se Quackeris, quam ulli alii Protestantium Sectæ accedere. Utriusque certe consensum in hoc elucere contendit *Autor*, quod Quackeri non minus ac Jesuitæ in Protestantium Ecclesiam atrocissimis convitiis grafsentur; imo illi inter primos fuerint, qui visiones Apocalypticas de Protestantibus explicaverint, ita ut horum cœtum Babylonem esse dicti.

dicant, quidam etiam adeo protervi sint, ut bina bestiarum cap. XIII, v. II. memorata cornua de Lutheranismus & Zuinglianismo interpretentur; quanquam & alii majori cum blasphemia Vetus & Novum Testamentum per ea intelligant. Addit, *Pennium* a multis pro Jesuita haberi, & in aula regia ut talem in carcerem aliquando ductum esse, accusatum, quod & Missam celebret, & in Quackerorum conventibus concionetur. Allegat etiam alium inter Quackeros celebrem, qui dixerit, si *Innocentius XI.* Pontifex impeditus non fuisset, aut diutius vixisset, futurum fuisse, ut aliam plane reformationem, Lutherana & Zuingliana longe meliorem procuraret, ex *Melino*si consilio; quem & omnes scriptores mysticos, veteres novosque ex Pontificiis, Quackeri in maximo habeant pretio. Interim non tacet, ab Anglis in genere Quackerisimum pro sentina omnium hæresium & receptaculo pravorum & inquietorum ingeniorum, nec pro secta Christiana, sed potius pro factione Christianismo opposita haberi, quæ tolerantia prorsus indigna sit. Refert quoque, Quackeros Jacobo II. in regnum succedente publica lætitiæ signa dedisse, Guilielmo erecto autem ad thronum extreme fuisse consternatos, quod ab illo ex causis supra indicatis omnem favorem, ab hoc vero, utpote religioni Reformatæ addicto, nil nisi rigorem expectaverint. Licet itaque pecunia aditum in aula quæverint, deliberatum tamen diu in primo sub hoc Rege Parlamento fuisse, an non ex regno proscribendi essent, eoque insignes viros ex proceribus inclinasse; tolerantiam vero eorum hac conditione decretam fuisse, si subscriptis, quæ illis propositæ fuerunt, formulis, profiterentur, credere se in unum Deum Patrem, & in Jesum Christum, filium ejus, verum Deum & hominem, & quod Scriptura sacra sint divina, & a viris a Deo inspiratis ad nos profecta, unde & regula fidei & morum esse debeant. His licet per procuratorem suum apud Parlamentum *Benjaminum Furlium* multa regessissent, tandem sese submisisse; verendum tamen esse, ne promissa illa per cavillos malignasque interpretationes enervent. Ex hoc Parlamenti decreto hanc utili-

Cap. XXI.

Considerat hac occasione, cur eo modo, quo Quackeri tolerantiam & exercitium suæ sectæ impetrarunt, non etiã Romano-Catholicis in Anglia tractentur. Statuit autem, veram & unicam causam esse, quod Pontificiam potestatem, ejusque summum in omnes Reges imperium, & jus absolvendi a juramentis agnoscant. Huic igitur persuasioni si unanimiter & sincere renunciunt, non dubitat, quin eandem tolerantiam sint impetraturi; maxime, si Religiosos cujuscunque ordinis removeant, & non nisi Sacerdotibus, quos vocant, secularibus & suæ nationis utantur. Multus inde est, ut pro facilius obtinenda tolerantia illa, ostendat idololatricam Pontificis ob adorationem in Sacramento imputandam non esse, illorumque sententiam, quantum potest, æquissime, longeque mitius, quam Lutheranorum, de quibus in præcedentibus, ut diximus, acerbissime judicavit, interpretatur. Fatetur quidem, ab Ecclesia Anglicana Missam & adorationem illi annexam pro idololatria haberi, sed nemini, ut idem sentiat, vi obtrudi. Deinde juramentum, quod *Tess* vocant, in quo itidem adoratio ista idololattica vocatur, tantum a Magnatibus & Parlamenti Assessoribus exigi, neque cæteris ex populo injungi, aut jure injungi posse. In his quædam sunt, quæ censuram

Cap. XXII. apud multos incurrent. Epilogi loco epistolam *Barclaji* ad Legatum quendam producit, anno 1676. d. 24. Nov. scriptam, illique a *Furlio* exhibitam & postmodum typis vulgatam. Ex hac constare ait, Quackerisimum, si mitissime de eo judicetur, *Deismum*, imo accuratius expendentibus merum *Atheismum* habendum esse. Statuit enim *Barclajus*, etsi utilia esse possint, quæ de Christo revelata sunt, vel etiam *per consequentiam* iis, qui revelationes agnoscunt, necessaria; absolute tamen sive *a priori* necessaria creditu minimè esse, ne id quidem, ut credatur unum esse Deum & mundum creasse; unde sequitur, omnes homines ex lumine rationis suæ, quod illi Christum vocant, salvari. Concludit igitur, nihil abominabilius Quackerorum secta esse, aut ab ipso Diabolo in perniciem Christianismi excogitari posse. Deum tamen precatur, ut quoniam de obstinatis in errore suo nulla fere spes superfit, simpliciõres saltem ad agnoscendum animæ periculum, & ad fidem in Christum pro nobis mortuum, ut unicum salutis asyllum movere velit,

Systema generale Philosophiæ secundum prin-
cipia Cartesii: Autore Petro Sylvano Regis. Tomi III.

Amstel, 1691. in 4.

DE primo Operis hujus Tomo in Actis proximi mensis *Martii*
pag. 135. & seqq. diximus. Nunc reliquos duos perlustrabimus.

SECUNDUM incipit liber tertius *Physicæ*, quo postquam obvia
passim quædam de rebus cælestibus Auctor doctissimus tradidisset,
transit libro 4. ad Terram, quam docet ob massam, quæ pro ratione vo-
luminis minus materiæ propriæ, adeoque & minus motus habet, con-
trahi versus centrum; & interiorem esse elementarem ac minus mu-
tabilem, exteriorem vero facilius a subtili materia agitari. Ubi

ex poris terræ interioris variis varia fluida deducit. Nam materi-
am subtilem in poris terræ quodammodo figi. Hos poros dividit

in quatuor genera: esse enim undulatos, rectos (quorum superficies
cava vel polita sit vel aspera) ramosos (seu ex pluribus communi-
cariis compositos) denique helicæles. Materiam, quæ figitur in

poris undulatis esse aquam, cujus proinde partes (essentiales, ut

p. 135.

Autor vocat) assimilentur exiguis chordis seu funiculis. Exeuntem
ex poro materiam in eo fixam statim comprimi a secundo elemento,

nec ita facile rursus dissipari. Fixam autem partem non assimilari
toti poro (quippe nimis sæpe longo) sed parti ejus arctiori. In ra-
mosis poris fieri aërem; esse autem ejus ramos facile plicatiles ob

tenuitatem, & ob interlabentem materiam subtilem: sed & elasti-
cos esse, quia si flectantur rami, eorum pori ab una parte fiant justo

ampliores, ab altera justo arctiores; unde quantum ab una parte in-
trat, ab altera non ita facile exit. Id non ita fieri in aqua, cujus &

pori sint ampliores, & spatium magis repletum. Ea occasione ex-
plicat constructionem sclopeti pneumatici. Materiam ramosam,

p. 126.

sed magis crassam, minusque ramosam quam aër, constantem ta-
men ex partibus satis parvis, ut a materia subtili agitari possint, con-
stituit oleum & sulphura. In poris rectis *Autori* fiunt sales, acres

in poris intus asperis, acidi in politis. Liquidum vocat, quod per

se in omnes partes intestino motu cietur, (talis est materia subtilis;)

- liquorem vero vocat corpus, quod ita movetur a liquido interfluente, ut aquam, oleum, aërem, & liquores compositos ex his pariter, & sale terraque admistis; ex quibus speciminis causa examinatur.
- P. 138.
- P. 140. vinum, & postea agit de æquilibrio liquorum. Si in vas plenum uno tubulo pollicari apertum embolum per tubulum adigas pondere libræ imposito, pars unaquæque vasis, quæ & ipsa sit latitudinis pollicaris, vim libræ patietur, & reliqua proportione magnitudinis (quod apparet, si in ea parte, quæ vim patitur, alium embolum fingamus, cum tali pondere expulsionem impediente.) Vide pag. 144. De liquorum motu, atque inde ducto ascensu liquorum in tubis arctis super libellam, *Autor* (post *Robaltum* ejus observationis inventorem) quædam habet non spernenda, quibus & filtrationes illustrantur.
156. seqq.
- P. 184. De metallis dubitat, an sint composita ex sulphuribus & salibus, an immediate ex materia subtili in terræ poris fixa: putat autem esse corpora dura, quorum partes integrantes sint longæ & ramosæ, & pro harum varia magnitudine aut subtilitate varia fieri metalla. Atque hinc utcunque deducere conatur singulorum metallorum proprietates. Hydrargyrum componit ex partibus integrantibus rotundis, politis, & perforatis magno numero pororum soli materiæ subtili perviorum, præter poros, quos ipsæ partes integrantes relinquunt inter se; esseque liquorem non pinguem, sed macrum, quia in guttas coit; humectare metalla potius quam vitrum & alia, quia ob partium figuras multus aër inter ipsum & id, quod tangit, interlabatur. Mineralium partes esse breviores & minus ramosas, quam metallorum. Dividit ea in sales compositos, sulphura composita, lapides. Sal commune constare ait ex partibus longis, rectis, cylindricis, acuminatis, rigidis. Et obiter narrat, quomodo accolæ ostiæ Rhodani aquam fluvii dulcem terris arenosis sale marino imprægnatis immittentes, muriam inde obtineant aqua marina longe falsiorem, ac deinde (ut ad littora oceani) ope Solis & aëris evaporandam. Partes salis petræ magis conicas esse, cæteroqui partibus salis communis similes. Quod si corpuscula valde sint brevina & rami fragiles, putat *Autor* esse partes integrantes lapidum. Grana argillæ minora esse & arctius jungi, quam arenæ. Ex partibus sabuli ita conjunctis, ut pori maneant recti, fieri crystallum & adamantem; ex ipsis sabuli jam formati granis coementatis lapides arenosos (le Grez.)
- P. 204.
- Exigu-

Exiguos ramos partium lapidis calcarii esse magis acutos & secantes, quam partium lapidis, ex quo fit gypsum. Marmora fieri ex argilla cujus pori impleti sulphuribus. Deinde satis diffuse de Magnete (cujus materiam derivat ex poris helicalibus) tractat, omnia fere ad *Carnesii* mentem exponens (nisi quod mavult materiam magneticam in poris terræ formare, quam accerere ex vortice Solis.) Addit, si metallum frangas, superficiem abruptam magis dentatam videri; mineralis fracti magis planam, quod in corporibus flexibilioribus partes mutuo altera in alterius poros suis prominentiis ingrediantur. Agit deinde de qualitatibus durorum & mollium vel liquidorum communibus, ut calore, flamma, frigore, acido & alcali, aquis fortibus, fermentationibus, vitro ejusque lacrymis, & nonnullis Chymicorum observatis, quæ jam *Emerichus* ex philosophia corpusculari uscuque explicare tentaverat.

p. 210. ad 251.

p. 255.

Libro quinto agit de Meteoris, et pag. 358. disputat contra *Perralcum* autorem libri de fontium origine, & *Mariottum*, ex solis fluviis aquas fontium deducentes. Putat enim, aquam pluviam non admodum in terram penetrare, & ex canales allegantibus querit, quis eos viderit; non quaesiturus, si a metallorum fossoribus cognovisset, aquam pluviam intra paucos dies ad aliquot centenorum passuum profunditatem in terram penetrare. Nostro *Autori* credibilis videtur, fontes nasci ex aqua marina sub montium radicibus existente atque inde in vapores elevata. Et p. 385. disputat contra *Mariottum*, qui *Tr. de motu aquarum* (p. 50.) observasse sibi visus est, novam Lunam inclinare ad ventum septentrionalem, intra dies tres vel quatuor versus orientem, inde ad austrum, occidentemque deflexum, & cum nova Luna ad septentrionem reversum; dum scilicet Luna tendens ad apogeeum, aërem nonnihil atrahat, inter tropicos, unde alius aër a partibus polaribus affluat; & hunc ventum orientali junctum, qui ex motu terræ oritur, efficere ventum inter orientalem & septentrionalem medium, in medio zonæ temperatæ septentrionalis. Deinde explicat & illustrat, quæ *Edmundus Hallejus* de causis motus ventorum dedit. De maris fluxu & refluxu agens, tradit ex observatis *Coubardi* Professoris Hydrographiæ Regiæ in oppido Brest, maximum fluxum fieri biduo aut triduo a plena vel nova Luna, & plerumque biduo, ni vena obstet. Idem

p. 391. seq.

p. 408.

- in portu *S. Malo* observavit *Mauvaison* Mathematicus: idemque fere in alijs Oceani Europæi locis notari, Autor ait, sed fluxum maximum magis esse tardum & magnum quo locus est septentrionalior. Agit & de columnis, & cognata illis specie nubium aquam elevantium, quas Galli Trombas vocant; & citat librum *anonymi* inscriptum;
- P. 451. *Conjectures physiques sur quelques colonnes de nue*, quem ait exacte rem explicuisse, ex historia duorum ejusmodi meteororum, quorum unum visum Remis Augusto A. 1680, alterum in Provincia Briensi Aug. A. 1687.

Libro sexto tractatur de Plantis. Ex *Malpighii*, *Grewii*, aliorumque eruditorum nostri temporis cogitationibus quædam generalia exhibet, sed paucis; unde liber sextus physicæ brevissimus est, a pag. 467. usque ad 502. Septimus librorum agit de Animalibus. Rem Mechanicam animalium illustrare *Borellus* & *Perralms*. De Anima bestiarum ita judicat in præfat. lib. 7: si quis statuatur, esse in bestiis animam a corpore distinctam & separabilem, fatemur libenter, contrarium a nobis ostendi non posse, quin potius conjecturas innumeras huic sententiæ favere, quam nos maximerationi consentaneam judicaremus, nisi fides obstare videretur. Statuit autem primam plantam, & prima cujusque speciei animalium paria a DEO ipso esse producta. In natura cerebri & nervorum explicanda, post *Willisum*, *Vicussensii* Neurologiæ autoris novissimi observatijs cerebro utitur. Lienem ait melius nosci coepisse post *Malpighii* observationes. Et p. 539. ait, se fibras cordis tanquam musculi explicaturum, non tantum ex iis, quæ a *Stenonio* & *Lowero* publice, sed & quæ sibi ab egregiis Anatomicis sint demonstrata. In primis ex *Stenonio*, *Ferrallo*, *Borella* motum musculorum illustrat; & ex *Swammerdamio* & *Baylio* respirationem. Et ex *Blancardo* (*Anatom.*, Ref. p. 206.) observat, diaphragma esse musculum duplicem. Opinionem novissimam circa generationem animalium (observationibus *Leeuwenhoekii* innixam, qui femina reperit plena animalculorum) judicat non spernendam, ac refert *Hartsoekerum* (Batavum) jam 17 aut 18 abhinc annis tale quid statuisse, & ad *Melebranchium* perscripsisse; quin & se vidisse tractatum manuscriptum in eandem sententiam ab *Hombertio* Germano (qui & laudatur Tom. 3, p. 292.) compositum, quo reddatur ita probabilis, ut

non

non nisi ob novitatem mira aut extraordinaria nobis amplius videri possit. Caterum Germina inde ab initio Mundi formata cum quibusdam doctis viris arbitratur: adde Tomi tertii pag. 19, 20. & 27.

Liber VIII Physicæ incipit TOMUM TERTIUM, ubi agere se profiterur de Homine, multa tamen & reliquis animalibus communia tractat. In præfatione, eorum sententiam probat, qui putant Animam non producere motus corporis, sed tantum dirigere; neque illos quidem omnes, sed tantum liberos. Atque inter conditiones unionis animæ & corporis hanc quoque ponit, ut ex motu corpori conveniente sequatur in anima voluptas, ex contrario dolor; item, ut abundantia spirituum faciat in anima benignitatem, robur audaciam, celeritas diligentiam. De Febribus agens citat *Minoti* tractatum de natura & causis februm, qui febrim p. 40. definit fermentationem extraordinariam in sanguine excitatam, ob materiam admistam, in quam principia sanguinis activa, seu partes spirituosæ agunt, ut eam reliquis partibus assimilent. In Paroxysmo febris intermittens durante frigore, juxta *Autorem*, sanguis in venis p. 46. densior lentius fertur ad cor; densior autem sanguis fit ex acido extraneo sulphura illigante; sed nitrum æreum respiratione attractum, sanguinem iterum rarefacit, & acida præcipitat; verum tunc exaltato fermento fortior est fermentatio, unde calor, quo durante sulphura præcipitantur, donec acidis per glandulas cutis excretorias expulsis, sulphura iterum massæ sanguinæ reddantur. Febrem continuam simplicem esse putat sine coagulatione; malignam cum coagulatione; pestilentialem cum dissolutione sulphurum. Nam & apud Chymicos pinguis acido mediocri figi, a nimio dissolvi. Agit quoque de sensibus, & p. 97. disputat contra singularem *Perraltii* opinionem de Tactu, qui putat animam particulis animatis ita peculiariter esse unitam, ut non ex partium, sed particularum discontinuatione dolorem sentiat. De Lumine tractans, notat falsum esse, p. 169. quod vulgo jactant, ossa, cancos, ostrea pleniora esse plenilunio. Colores primarios seu radicales ita conatur explicare, ut color ruber p. 181. oriatur, cum globuli luminis multo plus habent motus circularis quam recti; flavus, cum non adeo major est circularis recto; cæruleus, cum non adeo minor est circularis recto; violaceus denique, cum multo minor est circularis recto. Quia scilicet curvato radio exte-

exterior pars curvaturæ rubeo-flava; interior violaceo-cœrulea est; viridis autem color ex flavo & cœruleo mistis nascitur. Statuit, sulphura crassa & spongiosa lente mota, magnasque adeo umbras admittas habentia, facere colorem rubeum; si minores sint umbræ, mediocrisque adeo illuminatio, oriri flavum, majore scilicet existente sulphurum motu. Hinc ferrum & vitrum summo calore candescere, mox flava, denique rubicunda fieri. Sulphura subtilia, licet spongiosa, tamen colorem cœruleum dare, ob debiles umbras exiguitatemque intervallorum, unde radii minus detorqueantur, adeoque plus motus circularis retineant. Hinc flammam spiritus vini, & superiora flammæ candelæ cœrulei esse coloris. Alumen putat admisceri a tinctoribus, quod vi sua corrosiva superficies panni alteriusve tingendi corporis magis disjungat, & transparentem, atque adeo coloribus aptam reddat. Cæterum, etsi *Cartesio* adeo visum fuerit, lumen in instanti transmitti, ut in *Epistolis* alicubi dixerit, contrario probato, Physicam suam eversum iri; *Autor* tamen non ster fatetur, lumen exacte loquendo non esse plane instantaneum; hinc negat, quod *Cartesius* statuerat, lumen consistere in conatu globulorum recedendi a centro vorticis; nec aliam causam esse putat, quam quod in omni flamma partes terrestres in materia primi elementi natantes, impellant ambientes globulos elementi secundi, Examinat porro sententiam *Barrovii* de coloribus, ex *Diario Eruditorum Gallico 19. Novembris 1675*; & putat eadem posse explicare *Cartesianos* modo paulo ante dicto, qui videtur ex *Barrovio* sumtus. Supponit autem *Noster*, non tantum lumen consistere in globulis, sed & colores consistere in rotatione horum globulorum. Licet vero hæc concederentur, non ostendit, quomodo umbræ faciant rotationem ad colores necessariam. *Barrovium* videtur rem ad observationes quasdam generales reducere voluisse, sine hypothese parum stabilita. *Autor* p. 220. pugnat contra *Robalti* opinionem de correspondu filamentorum duorum nervorum opticorum, ad hoc, ut objectum appareat simplex. Et pag. 244. disputat contra sententiam *Matebranchii*, in libro *de Inquirenda Veritate*, cur Luna horis propior, etsi a nobis remotior sit, oculorum tamen judicio major appareat, cum tamen mensurata ejus diameter reperitur minor, quam ubi magis elevata est. Centrum ovale facit organon immediatum

p. 171.

p. 158.

p. 205.

p. 293.

Animus imaginationis; nervos enim venire ex corporibus *Sensitivis*; quæ veniunt ex media regione centri ovalis; spiritus autem animales formari in substantia cerebri cinerea. Agit deinde de passionibus seu affectibus, ad *Cartesii* fere normam. Si dolor aliquis necessarius ferendus sit, suadet, ut cogitatione ipsi imaginationem assuescimus: ita in ipso actu patiendi minus gravem esse futurum.

p. 305.

Post physicam doctrinam de homine, sequitur doctrina *MORALIS*, ea scilicet quæ hominem singularem regit: nam scientiam gubernandæ Reipublice *Autor* ait a se Politicis professis relinquere. In præfatione ait, nuperos quosdam Autores (*Malebranchium* & sequaces intelligit) pro Morali nobis Metaphysicam dedisse. Nam ad Metaphysicam pertinere, quod ab iis assertum est, solum DEUM reddere homines felices; solum esse autem voluptatis & doloris, animæque sibi unitæ innumerabiles voluptates afferre; quicquid in se gerat imaginem Dei, id afferre voluptatem; animas creatas esse ad possidendum DEUM, aliaque id genus. Fieri enim posse putat *Autor* noster, ut qui talia sciat, sua tamen officia ignoret. Videtur autem doctrina ejus moralis habere aliquid ex *Cartesii* & *Hobbisii* placitis mistum.

Dividit Moralem in naturalem, civilem, & Christianam. Libro igitur primo agens de Amore sui seu philantia, notat, aliarum rerum amores esse tantum species quasdam proprii amoris, quatenus ex nobis convenire videntur. Toties, inquit, nos male amamus, quoties nos amamus in rebus, quæ nobis non conveniunt. Itaque & DEUM fontem omnis boni recte amamus, cum amamus ut autorem verorum bonorum, quæ ratio talia esse cognovit: amore igitur electivis, non instinctus, amandus est DEUS. Ad DEUM sic amandum excitamur, si cogitemus, nihil DEUM jubere, quod non sit nobis optimum. Amorem autem DEI propter se, seu super omnia, putat *Autor* esse rem divinam ex gratia particulari proficiscentem, & propriam Christianis. Videtur autem amoris vocabulum sumere paulo generalius, ut sit affectus, qui nos voluntate vel affectu jungat objecto, quod nobis videtur conveniens. Ponit legem naturæ *Hobbisianam*, ut pacem queramus, ubi licet; sin minus, bello nos paremus. Atque ita juri omnium in omnia esse renunciandum, id est, usumquemque sibi adimere jus alteri in certarum rerum usu resistendi. Cæterum, nominem obligatum esse statuit ad patiendum mortem, aliaque

p. 404.

405.

p. 412.

p. 414.

415.

- ingentes dolores, atque ideo reos capitis jussu judicis ligari. *Enoch* etiam pacta notat servanda esse, ut si quid latroni promissum sit ad vitam redimendam. Sequuntur deinde virtutes & vitia, ex hoc principio pacis collecta. Ubi agit de nostris officiis respectu
- P. 427. gloriæ DEI, inter alia putat, contra gloriam DEI esse, si quis dicat, DEUM in priore signo res cognoscere quam velle (in quo nescio an non plerosque habiturus sit dissentientes;) item DEUM nolle monstrari, sed ex simplicitate legum naturæ ad ea ferenda obligari. Negat autem nos obligatos esse lege naturæ, aut consideratione divinæ gloriæ, ad multorum aliorum salutem nostræ vitæ jactura conservandam. Libro secundo *Autor* de societate civili agens, ex *Hobbi* doctrina tradit, omnes civitatis personas in unam personam civilem jus suum transferre. Tres autem esse formas Reipublicæ simplices, esse & formas ex his mixtas. Personam hanc civilem habere absolutam potestatem, non quod ego teneam renunciare juri me defendendi, sed quod alii juri alios contra Rempublicam defendendi renunciant. Summam potestatem aut jus habere doctrinas stabilien- di, (sed non nisi circa res ad mores pertinentes) & in Rebus publicis æquæ humanis præscribendi formam cultus divini. Notat autem, non posse Rectoribus limitatam potestatem concedi, quia qui satis virium habeat ad omnes protegendos, habiturus etiam sit satis ad opprimendam libertatem; itaque imperium absolutum esse malum necessarium, & minus nimia libertate. Privatos igitur respectu Principis vel Reipublicæ nil proprium habere. Inter diversas Respublicas jus gentium easdem servare regulas jubere, quæ locum habent inter privatos in statu naturali. Putat jure a nobis occidi animalia inroca,
- P. 474. quia injustitia supponat pacta aut leges; quæ ratio forsitan non erit ad
- P. 470. omnium palatum. Collocat crimen læsæ Majestatis in declaratione subditi, quæ Reipublicæ obedientiam neget, eaque ratione hostis fiat. Caterum laudat Autorem *Tentamentorum Moraliæ*, qui vol. I. tract. 4. de mediis conservandæ pacis inter homines, multa præclara ab Autore hic prætermissa dixerit. Quæ deinde habet de prudentia civili & oeconomica, ethi multa egregia continent, quia tamen pleraque apud alios recte tradita sunt, frustra indicantur.
- P. 489. Felicitatem collocat in satisfactione interna, quam animus recipit in bono usu rerum, conversationi ipsius aptarum. Alia enim in

potestate non esse, adeoque nec laudem aut vituperium mereri. Sub finem ostendit, quanto status civilis sit melior naturali, in quo jus quidem omnibus in omnia sit, sed exitu careat. Libro tertio tractat de scientia morali Christiana. Ubi agit de pacto DEI cum Abrahamo, renovato cum Mose in monte Sinai, Exod. 19. pertinente primum ad Abramidas, deinde ad Israelitas. Fuisse autem hujus divini juris interpretationem in manu Abrahami & Mosis; post mortem Mosis fuisse apud supremum Sacerdotem, potestate tantum temporali apud Josuam existentē: in quo noster ab *Hobbis* recessit, ne quid juri Sacerdotum derogaret. Sub Eli Sacerdote summo, utramque potestatem fuisse unitam, ut & sub Samuels donec Reges fuere constituti, salva potestate spiritali Sacerdotum. Prophetas interius Messiam venturum prädixisse. Is demum, inquit, natus novum DEI foedus cum hominibus percuti fecit, cujus vetus non nisi figura erat. Hoc foedus pertinet ad DEUM Abrahami, sed secundum cultum a Christo praescriptum. DEUS ita colentibus promittit veniam peccatorum, & regnum caelorum. Christum Autor ait praescripsisse obedientiam & fidem: vocationem Christi non imponere legem, sed incredulum jam judicatum esse; scilicet ex peccatis anterioribus contra naturae leges. Ostendit denique, virtutes Christianas non differre a naturalibus, nisi intentione seu fine, qui non amplius est conservatio temporalis, sed gloria DEI, & salus aeterna. Gloriam autem DEI intelligendam supernaturali ex attributis revelatis. Potestatem temporalem ipsa Christi autoritate confirmari; spirituales in Ecclesia, id est, Concilio Universali residere. Ceterum sub finem Tomi primi *Autor* Specimen Dictionarii adiecit, quo complures Termini ordine Alphabetico breviter exponuntur.

P. 539

DISSERTATIONES DVAE I. DE PASCHALI
Latinorum Cyclo annorum LXXXIV. II. De Cyclo Paschali Re-
vennate annorum XCV: auctore F. Henrico Noris Veronensi
Augustiniano, Serenissimi Magni Ducis Etruria Cosm
III. Theologo, & in Pisana Academia Professore.

Florentiae, 1691. fol. plag. 18.

Cum eruditissimus Norisus in Opere de anno & epochis Syno-

cydomum, Florentiae A. C. 1691 edito, suoque merito a nobis in

Actis anni 1690 p. 425 laudatō, Fāctos Consulares anonymi, & sub eo conservatum *Cyclum LXXXIV annorum* recensens observasset, eundem *Cyclum* in sex tessaradecāterides divisum a Latinis Patribus ad indicendas Neomēnias Paschales, quas ex ætate Lunæ singulis innotuissimum annorum *Cycli* Kalendis prænotata deducebant, acceptum fuisse; animum ad *Cycli* hujus Ecclesiastici rationem peculiari dissertatione declarandam. In hac ergo Clarissimus Auctor erudite, ut solet, ostendit, *Cyclum* hunc *inveniam*, vel reformatum saltem fuisse post Nicænam statim synodum, antiquatum autem circa Leonis & Hilarii Pontificum tempora. Ipsum porro *Cyclum* Ecclesiasticum, a Civili, qui Kalend. Januæ inchoabatur, diversum habuisse *initium*, nempe 31 Martii; sortitum quoque fuisse aliunt annum *embolismicorum ordinem*: primum enim ejusdem annuæ fuisse *embolismicum*; sex vero *embolismos*, qui in *Cycli* civilis tessaradecāteride postrema collocantur, in Ecclesiastici statim altera positos, partiumque mensum, qui in anno civili plenus est, in ecclesiastico cavum fuisse. Quum vero, qui de Paschate veterum Latinorum commentati sunt, *Cyclum Lunarem*, nescio quem, *Latinorum*, qui *Cyclo* Lunæ Alexandrinorum analogus sit, allegare soleant, atque ex illo derivare controversias, quæ post Concilium Nicænum Latinis cum Orientalibus intercesserunt, Clarissimus Norisius luculenter probat, omnia *diffidia*, quæ de *Paschatis die* in veterum Patrum monumentis commemorantur, ex ætate Lunæ in *Cyclo* antiquum LXXXIV prænotata fluxisse, dubiumque diem Paschatis inter Latinos ac Orientales tunc fuisse redditam, cum in *Cyclo* anonymi Luna in Kal. Jan. numerabatur XXVI cum feria VI; item Luna XXVIII cum diversis feriis concurrens; denique Luna XXX incidens primæ anni die in Sabbatum vel Dominicam. Id autem ut demonstrat, breviter ex Victorio Aquitano Ecclesie Alexandrinæ & Latinae Canones Paschales refert, Claviumque confutat, qui contendit, in Ecclesia Latina Dominica XIV Lunam proximo sequente Pascha semper celebratum fuisse, cum tamen ex Victorio aliisque manifeste constet, Latinos diu satis *Lunæ XV Pascha nullam* egisse, quia absurdum putabant, ætatem ac festum diem resurrectionis recollere ea Luna, quæ Christus crucifixus fuit ac sepultus. Ex hisce ergo conficit, Latinorum *Cyclum* *ignorem* commentum esse, veteribus

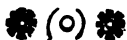
ribusque scriptoribus plane ignotum, idque argumentis pluribus additis evincit. Tandem postquam de periodo Victorii, quæ omnem quidem de mense Paschali discordiam inter Alexandrinam Latinamque Ecclesiam extinxit, sed veteres tamen de die Paschali contentiones reliquit, atque hinc a Dionysio Exiguo ad Alexandrinorum Canones traducta fuit) nec non de Liliانا reformatione pauca tradidit, *vitium Cycli Anonymi*, quo scilicet Novilunia coelestia olim pluribus diebus morabatur, deinde vero eadem prævertebat, corrigis, veramque ætatem Lunæ in singulis Kalendis Januarii ex Astronomicis Tabulis mediorum motuum designat, media Novilunia mensis Decembris ab A. C. 294 ad exitum usque Cycli in tabulam conjiciendo. Veritatem autem sui calculi comprobat, dum eum exigit ad aliquot Eclipses a veteribus commemoratas. Additum est huic Dissertationi *Diagramma Cycli Civilis & Ecclesiastici LXXXIV annorum* in sex Tessaradecæeterides distributi, cujus initium cadit in annum Christi 298. Ex hoc unico statim intuituprehenditur, quis annus Christi dato respondeat Cyclus Solis? quotus sit annus datus in Cyclo LXXXIV annorum? quæ feria competat Kalendis Januarii? quenam ætas Lunæ sit iisdem Kalendis? in quem diem incidat Neomenia Paschalis? quis dies Paschatis festo sacer? quanam ætas Lunæ in festo Paschali? quis anni civilis finis? quot dierum sit annus Lunaris civilis? & tandem quot dies annus Ecclesiasticus comprehendat?

Cæterum cum dissertationem, cujus summam brevior jam recensimus, recens typis eductam Doctissimo Præsuli *Campino* misisset Norisius, ille huic auctor fuit, ut *Paschalem Cyclum* in vetusto marmore Ravennate sculptum, & in quo periodus continetur Dionysiana, quæ veteri Latinorum Cyclo successit, calenti adhuc a simili argumento stylo explicaret. Id quod feliciter etiam præstitit in *Dissertatione secunda*, licet tot undique difficultates in hoc argumento ipsum circumstiterint, ut iisdem territus non semel hæserit dubius, cuiam vix tutius insisteret, cum non secus ac in Labyrintho sinuosis circumquaque anfractibus implicaretur, parumque abesset, quin retro legens vestigia vix inchoatum iter abolveret. Cyclus autem Paschalis ille, de quo sermo est, Ravennæ extat in Camera Ecclesiæ metropolitanæ *Carrilgio* denominata, lapidi, cujus diameter palm. Rom. 44, inscriptus, illumque a P. Cesare *Fronti Augustiniano*

niano lineis ac versibus ad prototypum circumductis exscriptum exhibet Auctor dissertationis. Comparant in eo quinque enneadecaeterides in gyrum sigillatim circumductæ, ex quibus LXXXV annorum Cyclus conflatur, inchoatus quippe ab A. C. 532, desinens vero anno 626. In totius rotæ circumferentia anni Cycli Lunaris eminent, hos sequuntur proxime anni Cycli Paschalis, ad quos in prima enneadecaeteride notati sunt dies, quibus in omnibus quinque Cyclis Lunæ XIVtæ Paschales contingunt, quæ eodem tenore per novendecim cyclorum quinque annos invariatae recurrunt. Succedunt dies Paschatis, variaeque in illis Lunæ ætates. Ultimus tandem gyrus annorum communium & intercalarium ordinem in Cyclo novemdecennali designat. Numerus autem VI ob laterculi angustias non binis numeralibus Romanorum notis, sed frequenter caractere **Ϟ** inferius tamen sinuato exprimitur, eo modo, quo numerus 6 in numo, quem in libro de Epochis Syriæ Clarissimus Auctor pag. 144 produxit. Hic ergo Cyclus vere Dionysianus ut explicetur, *capite primo* Doctissimus Norisius rem ipsam ab ovo, quod ajunt, repetens sequentia proponit: Quamvis Nicæna Synodus diuturnis de Paschali festo rite celebrando controversiis finem imposuisse visa fuerit, cum Dominicæ Resurrectionis solennia post Lunam XIV die Dominico, qui tum eandem, tum etiam Æquinoctium XII Kal. Apr. affixum proximè consequeretur, instauranda decrevisset, ejusdem etiam solemnitatis quotannis indicendæ cura Alexandrino Patriarchæ commissa, quod Ægyptii rerum Astronomicarum periticia ceteros antecellere dicerentur; graves tamen etiam post illud decretum contentiones inter Orientis ac Occidentis ecclesias erupisse. Latinos enim vetustos in celebrando Paschate ritus, quibuscum Alexandrinorum canones pugnabant, deserere recusasse, ac cum Cyclo annorum 84 uterentur, quo non modo Lunationes, verum etiam ferias perpetuo in orbem duci arbitrabantur, Alexandrinorum enneadecaeteridem resipere renuisse, quod hæc feriarum apocatastasin neutiquam in sui repetitione reddebat. His ergo motum *S. Cyrillum* Alexandrinum, quo jactatam Latinis sui ipsorum Cycli in feriis restituendis excellentiam ad enneadecaeteridem transferret, *Cyclum annorum XCV* excogitasse, qui ab A. C. 437 ad 531 quinque enneadecaeteridas continens, non solum feriarum apocatastasin, sed Lunationes quoque eodem

eodem quo prius ordine restitueret. *Victorium* deinde *Aquitannum*, *Cyclum*
annorum DXXXII, ut Neomeniæ rectius indicarentur, ad Latinorum Ca-
 nones partim deflexum contexuisse, nec sustulisse tamen controversias omnes
 Paskhales. Tandem vero *Dionysium Abbatem*, cognomento *exiguum*,
 Græcis Latinisque literis excultum, a Petronio episcopo rogatum, *Cyclum*
Paskhalem annorum XCV concinnasse Cyrilliano succedaneum, initium
 quippe capientem ab A. C. 932, cum anno superiori ille exitum habuisset.
 Quia autem plerique Scriptores, in quibus etiam est doctissimus Auctoris
 Amicus, *Antonius Pagius*, in Dissertatione de Periodo Græco-Romana Anim-
 adversionibus in Baronii Annales præfixa, Dionysio tribuunt *Cyclum*
DXXXII annorum, negatur hoc ipsum cum Petavio, & ex *Ceolfridi* Abba-
 tis *Bedaque* testimoniis contra seculis sentientes disputatur, Bedæque tribu-
 itur, quod ab A. C. 532 ad 1063 *Cyclum* digesserit, qui tamen in alienum
 plane locum operum ipsius fuerit rejectus. Sed cum mirum videri possit,
 cur Dionysius Cyclo *Victorii* repudiato, *Systema* 95 annorum conscrip-
 serit, in quo ob intercurrentes bissextus dies Pascha varia ratione occur-
 rit, cum tamen facili negotio *Victorii* Periodum ad Alexandrinorum Cano-
 nes, quos secutus est, redigere potuisset; Auctor noster censet, Dio-
 nysio, cum sibi proposuisset *Paskhalem* Ecclesiæ *Alexandrinæ* *Methodum*
 in Ecclesiam Romanam invehere, consultum visum fuisse, *Cyrellianum*
Cyclum, qui hætenus in *Ægypto* ob Auctoris famam summa religione
 servatus fuerat, ad Latinos traducere, quibusdam regulis superadditis, qui-
 bus ejusdem *Cycli* defectus impediretur: responderetque ad illa, quæ ex *Ge-*
orgio Synkello de *Asiano*, *Cycli* 532 annorum apud *Ægyptios* auctore,
 objici possent. In capite secundo de defectibus hujus *Cycli* agitur, quorum
 unus ex *Lunari* anticipatione ortus veteribusque ignoratus *Cyclis* fere o-
 mnibus communis est, alter vero enneacontapentaëteridi proprius, quod sci-
 licet exactam feriarum apocatastasin non continet; unde & *Scaligero* *Cyri-*
liana *Methodus* non vitiosa solum sed & ridicula dicta fuit. Hunc tamen
 defectum non *Dionysio* solum, sed *Cyrello* quoque perceptum fuisse, imo
 utrumque medelam eidem adhibuisse probatur. Quamvis autem *Dionysii*
annus *Cycli* propositus publice, & a multis Ecclesiis admittus fuerit, non
 defuisse tamen in *Italia*, *Gallia* & *Hibernia*, qui eidem *Victorianam* periodum
 prætulerint, ex variis antiquis Auctoribus capite tertio erudite demonstra-
 tur. Quibus ita propositis, ad partes *Cycli* *Ravennatis* sigillatim explican-
 das *Clarissimus* Auctor descendit in capite quarto, primumque de *Cylo*
Lunari (cujus primus annus cum quarto decemnovennali componitur) ejus-
 que differentia a decemnovennali stricte sic dicto agens, *Scaligeri* lapsam in
 hoc argumento acriter reprehendit. Erudite porro probat, *Cyclum* illum
Lunarem methodi gratia ab illis ipsis, qui decemnovennali utebantur,
 inventum fuisse ad prodendam *Lunæ* ætatem in *Kalendis* præcipue *Janu-*
ariis, cum hoc, nisi per longiores ambages, ex alterius *Cycli* decem-
 novennalis tenore consequi non possent; nequaquam vero originem suam
 debere

debere Julio Cæsari, sed *Cyclum Lunarem & Kalendarium Julianum*, quæ *Gauricus* (forſan alieno dolo deceptus) tanquam ex marmoreis tabulis Capitolinis exſcripta venditarit, meram eſſe inpoſturam. In *capito-quinio*, quod *Cycli decemnoſennalis Paſchalis* expoſitionem continet, notatur, methodum colligendi initii anni Paſchalis a Luna XV, ac ejuſdem finem ſtatuen- di in Luna XIV, qua uſus Dionyſius, a nemine unquam fuiſſe uſurpatam, cum tot tamen gentes annos Lunares habuerint. Et quia in anno Cyclum decemnoſennalem inchoante conſtituendo, nec Dionyſius, nec Beda ſibi conſtare videntur, ſed modo aureo numero XIX, modo I, facere initium enneadeca- teridis, ſententia illorum explicatur, & contra Petavium defenditur; Clavius vero, qui veteres Cyclum ab aureo numero III cœpiſſe ſcribit, reſellit. Tandem cum S. Cyrillus annis ſui Cycli epocham ab imperio Diocletiani addiderit, Dionyſius autem Tyranni memoriam nomenque perſuſus, notam chronolog- icam conditi abs ſe parilis Cycli ab æra *Incarnationis Dominicæ* nova me- thodo deſumſerit, Epocham quoque illa explicatur. oſtendendo Dionyſium æram ſuam ab incarnatione ſeu conceptione Verbi divini, quæ contigerit anno U. C. 754 Per. Jul. 4714 d. 25 Martii deduxiſſe, cum vulgaris noſtra Epocham poſt Chriſtum A. U. C. 753, Per. Jul. 4713 d. 25. Decemb. natum, ſeptem diebus omiſſis a Kalendis Januarii A. Per. Jul. 4714 initium ceperit, ita ut natalis Chriſti ſecundum Dionyſium fuerit d. 25 Decembris primo anno æræ vulgaris ex- eunte. Reſertur quoque, Epocham incarnationis ad elapſum uſque proximum ſeculum Galliam retinuiſſe, & hodie Florentinos quoque, tradito a maioribus ri- tu, eadem in publicis tabulis uti, ac pro anno a nato Chriſto 1691, numerare an- num 1690 ab incarnatione Domini. Verum quia Epocham *vulgarem* Petavius, Langius, Ricciolius aliique ad Bedam auctorem reſerunt, quaſi illam ex hallu- cinatione quadã pro Dionyſiana poſteris venditarit, contra accuſationem illam Venerabilis Præful defenditur, & ſecus ſentientes variorum errorum rei peri- aguntur. *Caput ſextum, ſaltum Luna* eodem die in Cyclo Dionyſiano & Alex- andrino committi docet, cumq; inſeri a Dionyſio primo Cycli anno, quo deinceps factum, ut inchoarit annum primum, non ut alios, a XV ſed XIV Luna, quæ tamen ad præcedentem annum pertinet, ne unus primo anno dies decelle videretur. Id vero cum jam *Grudeſſero* Bedæ Scholiaſte incommodum vi- ſum fuerit, Bedæque in Cycli finem illum ſaltum reiiciendum arbitretur, in huius ſententiam concedit Norſius, Petaviumque verba Dionyſii ac Bedæ non recte explicantes aliquoties reſellit. *Uſum tamen tandem caput in em- bolimorum enneadecateridis Diſpoſitione* declaranda veriatur, liquidoq; oſtendit, octavum annum apud veteres embolimorum fuiſſe. ſecus ac Clavius contendit. Deinde progressionem embolimorum annorum, quæ per- plexa admodum eſt in Cyclo Dionyſiano & Ravennate, exponit, ſimulq; docet, Bedam alia ratione menſes intercalares diſpoſuiſſe, nec rejeciſſe ad finem anni Lunaris, ſed, duobus tantum exceptis, cæteros per varios anni menſes digeſſiſſe, quo factum, ut aurei numeri II & XIII in dieb; 2 Decembris perpetam fuerint conſtipati, qui tamen error in veteri *Kalendaro* deinceps fuit emendatus.



bus non unis, præsertim *Sabbath, Súcra, Babba Easna & Erubim* non tempendam lucem fœnerantur.

EN LACTANTIUM DE MORTIBUS
Persecutorum notæ Nicolai Toinardi
Aurel.

Parisi. apud Arnulphum Seneuze 1690. in 8. plag. 9 $\frac{1}{2}$.

Aureum Lactantii libellum de mortibus persecutorum e tenebris, quibus per multa secula hætenus immerfus fuerat, primus eruit, notis suis illustravit, & in Miscellaneis suis Lutetiæ Parisiorum A. C. 1679 publicavit celeberrimus *Baluzius*. Vix in Gallia vulgatum avide exceperunt Angli, & anno statim proximo 1680 novis scholijs ornatum Oxonii imprimi curarunt. Secuta est A. 1684 in Finlandia editio Aboensis cum notis *Johannis Columbi*, quibus etiam *Guberti Cuperi* observationes intermixtæ sunt. Eodem anno Oxonii, & Cantabrigiæ A. 1685, cum cæteris Lactantii operibus opusculum illud prodit. In utraque editione, quarum prior *Thomam Sparkium* autorem agnoscit, novæ annotationes ad hunc Lactantii libellum accesserunt. Neque tamen Baluzius & cæteri, qui in hunc libellum commentati sunt, ita omnia exhausèrunt, quin *Nicolao Toinardo* spicilegium aliquod relinquerent, e cujus observationibus præcipuas impræsentiarum referemus.

Dixit Lactantius libr. 4. Instit. c. 10. Judæos anno quinto decimo Tiberii Cæsaris duobus Geminis Consulibus *ante* diem decimum Calendarum Aprilis Christum cruci affixisse. Contra in libro de mortibus persecutorum c. 2. ait, Christum a Judæis cruciatum seu cruci affixum extremis temporibus Tiberii Cæsaris *post* diem decimum Calendarum Aprilis, duobus Geminis Consulibus. Duo hæc Lactantii loca sibi contraria non esse statuerat Baluzius, cum ex l. amniculus 32. Dig. de verb. signif. Pauli Jcti autoritate probari posse videatur, perinde esse, sive quis dicat, ante diem decimum Calendarum, sive post diem decimum Calendarum. Verum Toinardus accessit ad sententiam *Henrici Norisii*; qui in illustri opere *Genotaphico-*
rum:

rum Pisanorum Pauli verba aliter interpretatus est. In eo tamen Nescio non suffragatur, quod dicit, Lactantium, cum designaturus esset tempus dici, qua Dominus passus est, videlicet d. 23. Martii, scripsisse juxta stylum Astronomorum, qui diem a meridie præcedentis ad meridiem insequentis diei numerare soleant, unde ipsis dies 23. Martii post meridiem dicatur post diem decimum Calendas Aprilis. Nihil enim Lactantio in re minime Astronomica cum Astronomis fuisse censet, neque Lactantium præcise dici partem, qua Dominus crucem subiit, sed ipsum tantum diem indicare voluisse. Planissimam ergo viam duo illa apud Lactantium loca conciliandi hanc esse arbitrat, si posterior, quem librariorum vitio corruptum esse non dubitat, ex priori corrigatur. In Columbi ad eundem Lactantii locum observationibus notat, eum verba Marci IX, 2. *μῆθ' ἡμέρας ἔξ* perperam de sexto die inchoato interpretari, cum Lucas in loco paralelo *ὡρεὶ ἡμέρας ὄκτω* numeret, adeoque Marci verba de die sexto non inchoato sed exacto explicanda esse innuat. In ipso Lactantio animadvertit, quod in chronologiam non leviter impegit, cum Christum duobus Geminis Consulibus cruciatum scribit, quorum consulatus anno vulgaris æræ 29, & quoad priores menses usque ad 19. Augusti imperii Tiberiani anno quinto & decimo respondet. Cum enim Lucas c. III, 1. Johannem Baptistam decimo quinto Tiberii anno publicum suum ministerium inchoasse dicat, statuendum fuerit, si Lactantii calculus admittatur, intra paucos menses omnia peracta a Christo fuisse, quæ ab ipso baptismò ad mortem usque referuntur. Profert hæc imprimis in gratiam *Harduini*, qui in Antirrheticò suo arbitrat, Christum passum anno 29. æræ vulgaris, cum Patres id sub Consulatu duorum Geminorum factum dicant, & præterea Judæorum ritus & Astronomiæ tabulæ in illum annum consentiant, cui respondet *Tornardus*, se neque Judæorum rituum, neque Astronomiæ tabularum rudem non viderè, quæ ratione characteris diei passionis Dominicæ convenientes applicari ad annum vulgaris æræ 29. queant; Patres autem quanto magis ob vetustatè prædicantur, tanto minus fidelitè in rebus chronologicis mereri, cum Christum crucifixum docere contenti, rerum gestarum ordinem & temporum articulos tam accurate non attenderint.

Ad verba Lactantii Romæ sub Nerone Romam advenisse dicen-

tie notat, ex Henschenii, Papebrochii & Pagii sententia 3. Cal. Jul. Coll. Nerva Siliano, & Vestino Attico, i. e. A. C. 65. Petri martyrium contigisse, idque dubio procul veritati magis congruere, quam quòd in factis Idatris asseritur, nempe Petrum & Paulum Nerone III. & Messala Coll. h. e. A. C. 58. passos fuisse, cum tamen ex Tacito constet, ante annum Christi 64, quo Lecanius Bassus & Licinius Crassus consulatum gesserunt, Neronem in Christianos sèrvire non cœpisse. Si ergo juxta Lactantii sententiam Petrus non ante, quam cum Nero imperaret, Romam venit, & juxta indiculum depositionis Martyrii a Bucherio editum 8. Cal. Mart. seu d. 22. Februarii Romanam cathedram fundavit, Petrus non amplius quam 10. annos, menses 4. & dies octo a constituta Romæ cathedra vivere potuit, si quidem Nero anno Christi 54. d. 13. Octobris imperare cœpit. Notat præterea Toinardus constare, annum Christi 43. Claudii 34. extitisse, cum Petrus per Angelum carcere eductus est, quod se intra tractatu de Numismatis Herodiadum ex nummis ostensurum, pollicetur. Quo posito Petrus 25. annis ante suum obitum cathedram Romæ constituere non potuit, nisi dicatur, quod biennio ad minimum, priusquam ab Agrippa in vincula mitteretur, Romam excurrerit, indeque in Judæam reversus fuerit. Sin ista excursio parum probetur, nec cum serie rerum in Actis Apostolicis consignatarum cohzrear, tum primus Petri in urbem adventus, Toinardo iudice, non ante annum Christi 44. fieri potuit, a quo tempore usque ad eum obitum non plures quam 21. anni numerantur.

Domitiani persecutionem A. C. 93. cœpisse existimat Pagius, idque probat ex Taciti loco, qui Agricolam (A. C. 93. d. 13. Aug. mortuum) feliciter prædicat, quod evaserit postremum illud tempus quo Domitianus non per intervalla & spiramenta temporum, sed continuo & velut uno ictu rempublicam exhaustit. Henricus Doddyellus in dissertatione de paucitate Martyrum, ut hanc persecutionem brevissimam fuisse probet, ex Brutii verbis apud Eusebium libr. 3. c. 18. conændit, non nisi anno Christi 95. ecclesiam a Domitiano vexatam fuisse. Verum Pagio Toinardus respondet, ex Taciti verbis id tantum colligi posse, quod Agricola ante vivit, excussit, quam Domitianus uno quasi ictu rempublicam exhaustit, neque ex eo sequi, quod Domitianus eodem anno, quo Agricola mortuus est, Christianos vexare:

zare coeperit, cum præsertim respublica primum, ac deinde demum ecclesia male ab eo habita fuerit. Neque tamen in Dodvelli sententiam concedit, cum ex Brutii verbis nihil aliud deduci possit, quam anno 95. persecutionem Domitiani maxime efferuisse. Mediam ergo viam eligit, & statuit, Domitianeam persecutionem coepisse mense Februario anni 94. Antequam autem hanc dissertationem aggrediatur, notat Chronicon Paschale initium Domitianæ persecutionis annectere anno Ch. 92, non 93, ut putavit Fagius, quem & in eo hallucinatum scribit, quod chronici hujus autorem in consignandis olympiadibus Eusebianam rationem sequi sive uno anno eas antevertere asserat, licet revera duobus annis ab autore chronici antevertantur.

In historia Decianæ persecutionis notat Toinardus, Decios imperasse ab illo temporis spacio, quod est inter 17. Jun. & 19. Oct. anni 249. usque ad finem Novembr. anni 251, & Chronici Paschalis autorem Decii imperium intra unius anni spacium perperam definire. Adducit ex eodem chronico locum de martyrio Pionii, quem in mendo cubare suspicatus est. Ac primum quidem pro *ἡμερῶν* *Μαρτίου* seu 4. Id. Mart. putaverat reponi debere 4. idus Julias. Dicit enim Autor chronici, Ponium passum 4. Id. Martii, quod est secundum Asianos mense 6. die 12. sabbati hora decima. Atqui neque anno 251, ad quem Pionii martyrium in illo chronico refertur, neque per totum Decii imperium ullum Sabbatum, quod sit mensis dies 12, cum aliquo die quarto Iduum connectitur. Deinde pro *ἡμερῶν* seu mense sexto legendum putaverat: *ἡμερῶν* mense ipso sive eodem. Postea tamen mutatio Martii in Junium audacior visa est. Censuit itaque vere ab Autore chronici Paschalis scriptum fuisse ante IV. Idus Martias, sed Martium ibi intelligendum esse Xanthicum, qui in Asianorum Proconsularium anno solari sextus est, ducta dinumeratione a mense Dio, qui init d. 24. Sept. quemadmodum Xanthicus d. 22. Februarii. In hac sententia confirmatus fuit, cum crederet, Ponium anno 250. passum fuisse, quod in actis ejus secundus Decii consulatus indicat. Statuit autem cum in actis Pionii, tum in chronico Paschali vocabulum sabbati in die martyrii Pioniani perperam additum fuisse a quodam sciolo, qui cum nosset, Ponium in carcerem missum fuisse die sabbati & quidem magni, diem quo Pionius

nus in carcerem missus est, cum die passionis nullo discrimine habito confudit. Ceterum unde sabbatum illud, quod erat d. 23. Februarii Juliani anno 166. quo Polycarpus passus est, & anno 250. quo Pionius comprehensus est, in utriusque actis magnum appellatur, nescire se dicit, an quisquam hactenus assecutus fuerit, & sibi met ipsi quoque, an assecutus fuerit, diffidit. Suspiciatur tamen, sabbatum magnum ab Asiaticis Proconsularibus vocatum fuisse, quod primam Quadragesimæ Dominicam præcesit, quemadmodum Judæi sabbatum Paschati imminens magnum appellarunt, cum Asiatici Quartadecimani fuerint, & in rebus ad Pascha spectantibus multa cum Judæis communia habuerint. Nec obstare dicit, quod Asiatici cum Quartadecimani pascha decima quarta Luna celebraverint (quod anno 166. & 250. d. 2. Aprilis feria 3. factum est) cum Quartadecimani idem ac cæteris Christianis Quadragesimæ initium fuerit. Obiter emendat Josephum lib. V. de bell. Jud. c. 25. p. 888. ed. Gr. Lat. D. ubi pro *τῆς δὲ τῆς μῆνης*, legendum monet, *δὲ τῆς μῆνης*. Monet etiam Juris studiosos & alios Codicis Justiniani lectores, unius anni anachronismo peccari usque ad Diocletiani tempora in numeris æræ Christianæ, qui legibus illis apposti sunt, e. g. quando legibus, quæ Coss. Emiliano & Aquilino latæ sunt, annus 250. pro 249. subjicitur. Quem errorem ab Onuphrio Panvinio ejusque Fastos sequentibus commissum in Annalibus suis Baronius auxit, cum is duorum annorum anachronismo peccaverit, ad quem lapidem in hodierna chronologia luce etiam annalium Francorum scriptorem Coiteum impugnisse, miratur Toinardus. Idem observat, nuperum Chronici Paschalis editorem D. du Cange diffusissimæ quidem lectionis virum, sed chronologia minus peritum fuisse, indeque temporis notas Chronico huic additas, in quibus Ducangius aliena opera usus est, magna sæpe confusione laborare. Antequam ad alia progrediamur, notemus & hoc, Cl. Autorem, cum hæc de Polycarpi & Pionii martyrio scripsisset, in monito ad lectorem, quod epistolæ dedicatoriæ præmisit, profiteri, quod probabile sibi videatur, ipso magno sabbato Judaico, quod decimam quartam Lunam Paschalem proxime præcedit, Polycarpi martyrium contigisse d. 26. Mart. A. C. 147. Pionium autem comprehensum fuisse sabbato quoque magno d. 22. Mart. A. C. 251, & martyrio affectum d. 12. septimi Asiaticorum mensis seu d. 5. Aprilis,

his, quam sententiam tueri cupientibus consulatum, utpote actis Proconsularibus perperam adjectorum, nullam rationem habendam esse docet.

Cum Laetantius c. n. Apollinis Milesii meminerit, notat Toi-
nardus, Apollinis apud Milesios cultum pluribus nummis confirmari, e
quibus produxit e gaza Regia numisma æreum Julii Veri Maximini Im-
peratoris capite radiato, cum hac inscriptione: AT. K. I. OTHPOC.
MAEIMNOC. i. e. Imperator Cæsar Julius Verus Maximinus; item:
AMICOT BAETΘEPAC ET. CEH. i. e. Amisi libertæ anno 268. Com-
paret in eodem nummo Apollo sedens, dextra lyram tenens; Sera-
pis stans, dextra spicas, sinistra lanceam; infra inter utramque figu-
ram globus; in imo: AMICHNON MIAHCION. Nummi hujus
occasione de duplici Amisenorum æra differit, quarum prima in-
cipit ab anno Periodi Julianæ 4667. U. C. 707. ante Christum 47.
cum Julius Cæsar Amisenos libertate remuneratus est, quod
Pharnaces Mithridatis filius parrieida virilitatem illis ademisset, ut
præter alios testatur Dio; apud quem, ubi de Pharnace agit, pro
αριστεις legendum est *αριστεις* exsecuit, quod hætenus in Dione
nondum emaculatum Toinardus miratur. Altera autem Amisenor-
um æra ducitur ab anno periodi Julianæ 4683. U. C. 723, quando
Amiseni necato vel expulso Stratone Tyranno libertatem sibi armis
quæsiiverunt. Utramque æram nummis quibusdam illustrat. Tertiam
autem Amisenorum æram, quam Pagius in addendis ad Criticam Ba-
ronianam ex nummo quodam Aelii Cæsaris adstruit, quem e gaza Re-
gia a Toinardo sibi transmissum laudat, Toinardus falsi arguit.
Non dissimulat quidem, se ad Pagium, quæ in Criticæ Baronianæ
appendice memorantur, scripississe; verum addit, se per literas Amici-
dolo non malo deceptum fuisse, cum neque ad gazam Regiam, ne-
que ad Aelium Cæsarem numisma illud pertineat. Animadvertit &
Hollstenii errorem, qui in notis ad Stephanum de Urbibus voce *Αμ-
σις* Caracallæ nummum refert, Amisi cufum, in quo ait esse literas
CNE, cum tamen numeri isti neutri Amisenorum ærae conveniant,
& legi debeat CME, seu 245.

In notis ad caput 19, Eusebii locum ex libr. 8. hist. eccl. e. 1. ad-
ducit, cumque neque a Christophorsono, neque a Valisio recte intel-
lectum atque redditum ostendit. In capite 17. Laetantii, pro ripa

Scri-

Strigæ reponi cupit ripam Iſtricam ſeu Danubianam. Neque enim acquieſcit in *Henrici Dodovelli* conjectura, quam in Actis noſtris A. 1685. menſ. Jun. p. 266. recenſuimus. Quale autem illud Diocletiani iter a Lactantio deſcriptum fuerit, ex Itinerario Antonini explicandum cenſet Toinardus, cujus rei gratia integrum illum locum de duplici itinere a Viminacio ad Nicomediam ex Antonini Itinerario deſcribit, & concludit circuitum ripæ Strigæ, per quem Diocletianus Ravenna Nicomediam venit, nihil aliud eſſe quam varios flexus Iſtri ſeu Danubii inferioris. Et hanc palmariam obſervationem acceptam reſert illuſtriſſimo cuidam Abbati, in quo præter ſtupendam eruditionem eam eſſe modeltiam dicit, ut nomen ſuum celari velit. Intelligit forte Abbatem Ludovicum du Four, a quo ſe plura edoctum infra proficitur.

Caput 18. Lactantii, ut eo melius intelligatur, integrum exhibet, & non modo verſiculis, verum etiam nominum Diocletiani & Galerii Maximiani adjectione diſtinguit, & præterea utriusque verba, ut a Lactantii verbis diſtinguantur, charactere Italico exprimit. In notis ad illud caput inter alia falſum eſſe dicit, quod Nerva imperium Trajano vivus tradiderit, etſi poſt *Dodovellum* in appendice ad diſſertationes Cyprianicas ita ſentiat *Gul. Loydus* Aſaphienſis Epicoſopus in Nerva & Trajani canone, quem Toinardus curioſe apud ſe ſervari ſcribit, dum in opere chronologico, quod a prædicto Epicoſopo paratur, prodeat. Notat etiam Dazam a Galerio Maximiano adoptatum, non Maximinum ſed de plene ipſius nomine Maximianum fuiſſe appellatum, quod nomen etiam in duabus thermarum Diocletiani inſcriptionibus apud Gruterum, & paſſim apud Græcos ſcriptores ei tribuitur, unde ſuſpicioni locus relinquitur, quoniam jam duo eſſent Maximiani Hercuſius & Galerius, diſcriminis ergo Dazam non Maximianum ſed Maximinum dici cœpiſſe.

Ad caput 24. obſervat, Conſtantinum ſtatim Auguſtum egiſſe, cum nunquam antea Cæſar fuiſſet. Quod autem varia numiſmata aurea, argentea, ærea Conſtantinum Cæſarem appellant, id vel Conſtantini modeltiæ tribuendum putat, vel potius invidiæ Maximiani, qui tot numiſmata per imperium ſpargi curaverit, ut Conſtantino Auguſti nuncupatio detraheretur. Nec aliter ſtatuit de
num-

nummo Constantini, M. qui apud Mediobarbum p. 459. exhibetur, cum epigraphæ: *Constantinus Filius Augg.* Hoc enim numisma, si genuinum est, dedit opera & jussu Maximini in ejus partibus alicubi cufam arbitratur, ut numismatum ope sanctio illa volgaretur, qua Maximinus Constantinum non nisi Filium Augusti haberi volebat, cujus tituli vel nulla vel exigua erat in Imperio potestas.

In notis ad cap. 32. observat, per Campi Martii celebrationem Lactantium militarium copiarum recensionem intelligere, & ex Gregorio Turonensi probat, Romanorum imitatione etiam Francos Campum Martium celebrasse. In notis ad caput 39. multa ad chronologiam L. Veri spectantia congerit, quem 9. annos imperasse variis argumentis probat. Etsi enim a Julio Capitolino undecim anni ipsi tribuantur, errorem tamen illum natum suspicatur ex literis numeralibus IX, quæ libroriorum vitio transpositæ undecimum numerum constituunt. Similem errorem in numeris Græcis apud Cedrenum animadvertit. Qua occasione etiam corrigit locum apud Josephum libr. 17. Antiqu. c. 10. ubi pro stadiis octo reponi debent stadia ducenta, manifestum est ex libr. 1. de bell. Jud. c. 21. Quamobrem non dubitat, in Antiquitatibus pro nota numeri ducentesimi σ', notam octonarii η irrepsisse. In notis ad cap. 48. observat, per titulum primæ nominis, quem Senatus juxta Lactantium Constantino decrevit, titulum Maximi intelligi debere. Per Valerium, cujus Lactantius cap. 50. meminit, non alium intelligi notat Toinardus, quam qui ab Aurelio Victore in epitome Valens appellatur, sive apud Lactantium facili errore Valentis nomen in Valerii mutatum fuerit, sive Imperator ille simul Valerius Valens appellatus fuerit, sicut alius, cujus nummus ab Occone & Golzio refertur inter 39 Tyrannorum numismata, qui Gallieno imperante imperium arripuerunt. Postremo ad c. 52. observat, oratorie & contra historię fidem scripsisse Lactantium, cum ait, Joviorum & Herculiorum nomina divinitus deleta & erasa de terra fuisse. Contrarium enim probant nummi, in quibus duo Licinii Jovii inscribuntur.

IAC. BERNOULLI MATHEMATUM
Professoris Basileensis Curvatura Veli, in lit-
teris Eius d. 9 Martii hujus anni Lipsiam perscriptis
communicatae.

EXiis, quæ Celeb. Dn. Leibnitius & Ego superiori anno de Loxodromiis Nauticis in lucem emisimus, colligi potest, quod si verus Navis cursus, ejusque velocitas semper cognita essent, omnia data haberentur, supputarique ad quodvis momentum posset, ubi terrarum navis versetur, in quo consistit ultima Histiiodromices perfectio, & desideratissimum Longitudinum Problema. At illa duo cognosci nequeunt, nisi prius cognoscatur quantitas deviationis a plaga, in quam navis dirigitur (Gallis *la derive du Vaisseau*) quæ vero nec ipsa haberi potest, nisi prius sciatur, juxta quam directionem velum a vento impellatur; sed nec hæc determinari potest, nisi ipsa Veli Curvatura comperta habeatur, adeo ut totius negotii eerritudo tandem in cognitione *Figura veli* terminetur, quæ quia hucusque latuit, effecit, ut Nautæ nondum optatum in his finem assequi potuerint, & fallacibus plerumque conjecturis deludantur.

Huic investigandæ cum me nuper applicuissem pertinacius, tandem post aliquot conamina voti compos factus fui, comperique (ne curiosum Lectorem diu morer,) Problema subtilissimum in ipsam *Funiculariam* desinere; adeo fuit in fatis, ut quæ figura conveniunt, in diversis linguæ nostræ Dialectis nomine quoque convenire, ædemque vocabulum *Seyl* & Germanis *Funem*, & Belgis *Velum* significare debuerit. Præstitit hic etiam Frater aliquid, postquam ejus Methodum (significat enim per literas, se Calculum Leibnitianum plurimum perfecisse) Problemate ad puram Geometriam reducto velut specimine tentaturus, Curvaturam veli sub ista proprietate delitescentem ei communicassem; (*Summis equalibus curva porriunculis, Cubi ex primis differentiis ordinatarum sunt proportionales secundis differentiis abscissarum*) suppresso quo huc perveneram artificio; namque & ipse ex proprietate hac *Funiculariam* feliciter elicit.

Veruntamen etiamsi constet, velum vento inflatum funis curvæ dinem induere, hoc nondum sufficit, ad determinandum (quod pal-

mari-

TAB.

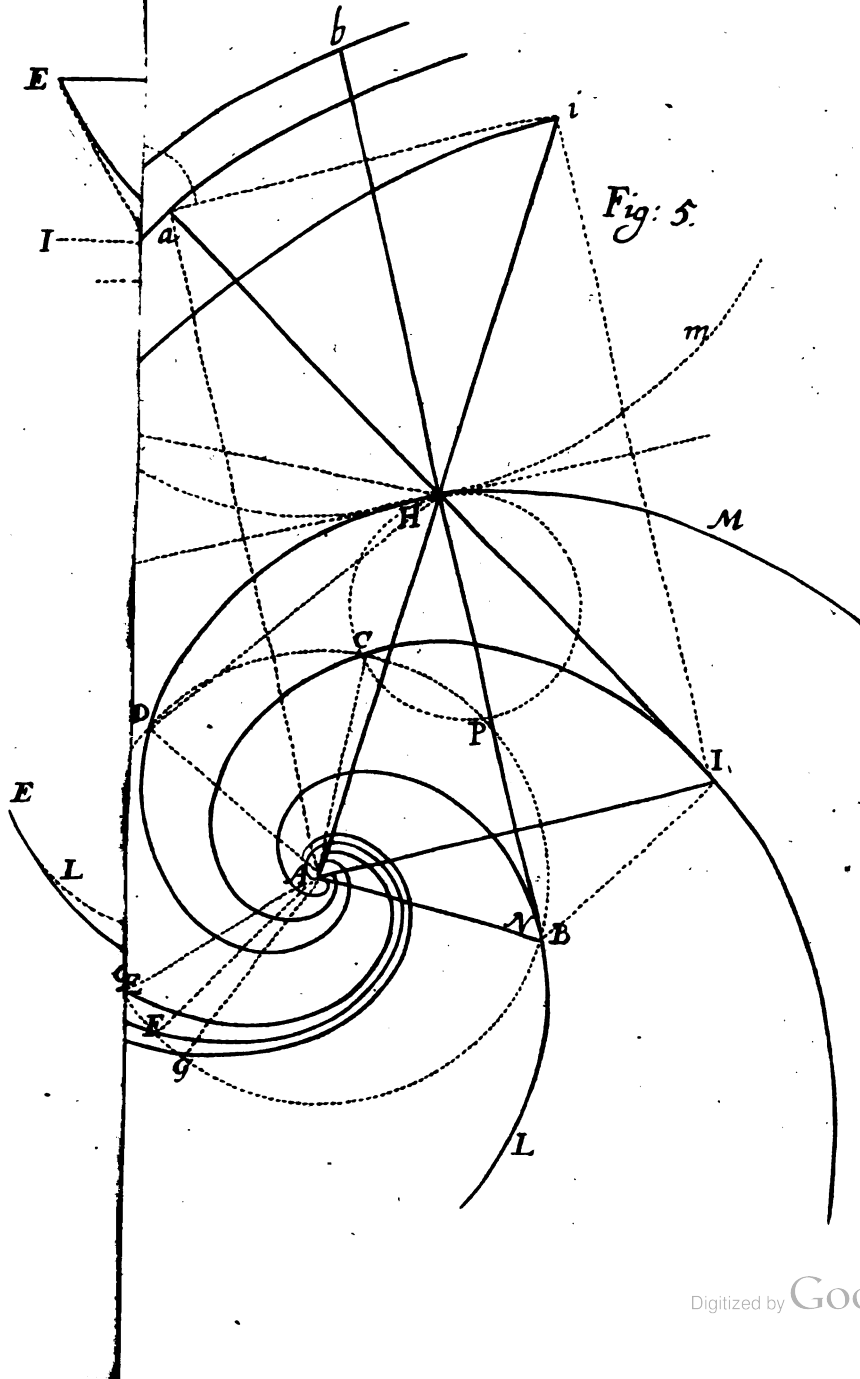


Fig: 5.

maximū est) juxta quam directionem quaque vi vento impellatur, nisi quoque constet, quibus suppositionibus usus fuerim, ut Problema de concreta Geometria ad puram reducerem, curvamque sub characteristica hac proprietate exhiberem. Notum est, quod in theoria Artis Nauticæ velum considerari vulgo soleat instar Figuræ planæ, quæ a vento juxta directionem sibi perpendiculararem impellatur: unde cum talis non sit, quid mirum, si ex ficta hypothese plerumque erroneæ, quandoque etiam cum inestimabili hominum merciumque damno conjunctæ conclusiones deducantur? Agnoscit hac in parte imperfectionem Artis Anonymus Gallus sub fine libri egregii, quem *de la Theorie de la Manœuvre des Vaisseaux*, inscriptum ante paucos annos jussu regio edidit, monetque velum in suis partibus ob curvaturam suam secundum varias directiones impelli, adeoque inter omnes directiones mediam quandam assumendam esse; at quænam illa sit, uti determinare non audeat, sic per meras conjecturas æstimat, quod ego scientificæ & accurate consequi docebo; & quidem ita, ut vel stupidissimus Nauta meas regulas deinceps in usum transferre possit, quas sequentibus Positionibus comprehendam.

1. Si subtensa Veli EBF, (fig. 1) hoc est, per extremitates veli ducta recta EF lineæ directionis venti AB perpendicularis est, arcus TAB. III. Fig. 1.
 tur Velum in Circuli segmentum, cujus basis EF, axis AB directioni venti parallelus.

2. Vis, quæ Velum juxta axem AB impellitur, componitur ex celeritate venti, & subtensa veli.

3. Hinc ab eodem vento eadem vi impelluntur vela EBF, ELE, quorum subtensa eadem.

4. Et idem velum EBF majore vi impellitur, ubi diductis extremitatibus E & F in arcum majoris circuli transferit.

5. Celeritas navium eodem secundo vento velantium, cæteris paribus, sicut ut velorum subtensæ.

6. Potentia sustineas venti impetum, seu Firmitas veli requisita, ne rumpatur, in omnibus ejus punctis eadem est, & componitur ex celeritate venti & radio circuli.

7. Hinc potentia impellens ad potentiam sustinentem, seu agent ad patientem est, ut subtensa Veli ad radius.

8. Velum $E B F$ minorem requirit firmitatem. Velo $E L F$, cujus major radius.
9. Idemque Velum $E B F$ minus subit rupturæ periculum, si adductis suis extremitatibus curvetur in arcum minoris circuli.
- Fig. 2. 10. Porro si Velum $E G B$ (Fig. 2) super extremitatibus suis B & E ita sit expansum, ut per extremitatem B directioni ventis $A B$ ducta perpendicularis recta $B D$ tangat velum in B , curvatur velum in *Funiculariam*, cujus vertex B , axis $A B$.
11. Ut longitudo veli $E G B$ ad axem $B A$; ita sinus totus $B C$, ad rectam $C H$ tangentem anguli $C B H$, quem faciunt duæ linearum directionis, una ventis, altera secundum quam a vento Velum impellitur.
12. Hinc angulus directionis ventis & impulsionis Veli perpetuo semirecto minor.
13. Si recta $B C$ sit Parameter & punctum C centrum funiculariæ, sumaturque portio Veli $B G = C H$, & per G ducatur recta $F G$ parallela ipsi $B H$; erit hæc & curvæ perpendicularis, & simul linea directionis veli, & axis æquilibrii impulsionum.
14. Eadem reperitur aliter, si Velum ita secetur in G , ut segmentum $E G$ se habeat ad segmentum $B G$, sicut aggregatum quadratorum $E G B$ & $A B$ ad differentiam eorundem.
15. Producta recta $F G$ transit per mutuum occursum rectarum $B D$, $E D$, extremitates veli B & E tangentium: hinc constat, quomodo ex concursu rectarum tangentium $E D$, $B D$; ducenda sit perpendicularis ad funiculariam $D F$, quæ alias sine respectu ad Velum habito difficulter inveniretur.
16. Vis, qua Velum secundum directionem suam $F G$ impellitur, componitur ex celeritate ventis & differentia quadratorum $E G B$ & $A B$ applicata ad radicem aggregati eorundem.
17. Hinc idem Velum fortius impellitur, quo magis diminuitur ejus Axis, quod obtinetur adducendo propius extremitatem Veli E ad tangentem $B D$.
18. Robur Veli, seu Firmitas requisita ne dilaceretur, ubique eadem, & componitur ex celeritate ventis & parametro $B C$ (sive differentia quadratorum $E G B$ & $A B$, applicata ad duplum axis $B A$). Nota hic discrimen inter Velum Funemque, qui in summis quam imis partibus majore firmitate opus habet.
19. Hinc

19. Hinc vis impellens ad vim sustententem, ut duplum axis BA ad radicem aggregati quadratorum EGB & AB.

20. Constat etiam ex 2 & 16ta inter se collatis, quod si semel de velocitate navis, quæ velum juxta hypothesein primæ expansum habet, experientia constiterit, eadem quoque in hypothesei decimæ cæteris paribus supputari possit.

21. Quod si jam Veli extremitates sint in punctis E & G, & per G ducta recta GI directioni venti GL perpendicularis, cum velo expanso angulum faciat, nec illud secet, curvatur Velum in *portionem Funicularia.*

22. Si portio hæc continueretur ad verticem usque B, ponanturque axes æquilibrii impulsorum totius curvæ EB & portionis GB, per 13, 14, sique proportionentur respectivis viribus impulsorum, erit prior axis diagonalis, alter latus alicujus parallelogrammi, cujus latus alterum est axis æquilibrii portionis EG, & simul virium quibus impellitur proportionem exhibet.

23. Ad æstimandam ergo directionem veli & impulsus vim, postulatur, ut datis punctis E, G, longitudine portionis EG, & positione rectæ GL axi parallelæ, duci possit Funicularia ejusque vertex assignari; quod nauclerus hæc praxi mechanica consequetur facile: Punctis E, G, & recta GL in plano similiter positis, ductaque EM, ad G, L perpendiculari, erigatur planum & in illo recta GL ad perpendicularum, firmataque catenulæ extremitate in puncto E, ejus annulo inferatur stylus & promoveatur super recta EM, quo usque catena transeat per punctum G, & simul intercepta ejus pars portioni datæ EG adæquetur; nam si secus eveniat, alii annulo inferendus stylus, donec æqualis fiat; tum notetur locus styli M, & bisecta recta EM, demittatur perpendicularum AB secans catenulam, quæ positionem Veli referet, in optato vertice B.

24. Si Veli denique extremitates sint E, B, (fig. 3.) & ex B ducta recta BG, directioni venti perpendicularis, secet Velum in G, curvatur ejus portio GB in *circulum*, altera EG in *funiculariam*, quæ continuata per GC, habeat parametrum CD, æqualem circuli radio GA. Intelligitur curva tota uno motu continuo describi, si concipiatur Evolutæ Funiculariæ IFH filum circumplicari GFH ope plumbi filo annexi, & ex E demissi, illudque postquam convolutum fuerit

circum partem curvæ, HF, offendere in descensu suo clavum A, positum in centro futuri circuli. Requiritur autem ad constructionem curvæ, ut dati punctis E, B, longitudine ejus EGB, & positione rectæ BG, dari possint segmenta curvæ. Mechanice nauecerus, postquam Vellum vento inflatum fuerit, rem facile expedit: Ducta enim positione data BG, dantur arcus & subtensa GB, & hinc radius circuli AG, ipsiusque punctum G; & quia data quoque punctum E & curva EG longitudine, dabitur eadem etiam positione, per præced. Unde & dabitur axis æquilibrii, viresque impulsionum tum funiculariæ EG, tum circuli GB, ac proinde axis æquilibrii Veli totius EGB, seu parallelogrammi diagonius, viresque quibus juxta hunc impellitur, per 1 & 22.

25. Nota, supponi, quod fluidum, post adlapsum ad portionem veli EG, libere possit motum suum prosequi: at hypothesis hæc in rigore sumpta, ut opinor, vera non est. Videtur enim torrens fluidi a stagnante ejus portione in segmento GB ita sufflaminati debere, ut supra chordam GB ad partes G exundet, ibique certum, formet spatium BGL, intra quod omnis aer vel stagnare prorsus, vel labi saltem segnius cogatur, & sic plus motus sui in veli portionem EG transferre necessum habeat, quam alias faceret, si non impedito cursu pergere posset: unde consequitur, velum quidem in parte GB circuli, in parte LE funiculariæ curvaturam induere, at in parte GL mediæ inter utramque naturæ esse, & quæ ab exuberantia fluidi figura, ejusque in velum agendi ratione dependeat. Hanc vero uti conjecturis, quæ in promptu mihi sunt, definire nolo, ita eorum sagacitati, quorum plurius interest rem nauticam perficere, indagandam relinquo. Ego iaterea pro homine mediterraneo ad negotium maritimum, quo non est aliud e quo rebus humanis major accedit utilitas, plus satis contulisse mihi videor.

Quia in eo hucusque fui, ut Funiculariæ usum in re nautica ostenderem, lubet hic quoque aliam ejus proprietatem non inelegantem, quæ in Staticis aliquando usui futura est, quamq; Fratris industriæ debemus aperire: Sit recta horizontalis AD Væctis nullius gravitatis & simul axis funiculariæ CE, punctum B væctis hypomochlium & Curvæ centrum, sitque $AB = BC$, & in A appensum pondus F, atque aliud huic æquale G ubivis in curva constitutum, cujus descensus impe-

impediatur per filum DHG, quod trochleam H amplectens perpendiculariter ex recto dependeat, erunt sic constituta pondera æqualia F & G in æquilibrio. (Fig. 4)

Fig. 4.

Proxime *Elastericæ Curvas* dabo. Deprehendo hic vero (quod in antecessum monere lubet) rem satis memorabilem. Ut enim linteum vento tumidum *Funicularia*, sic idem ab incumbentis liquoris pondere expansum *flexi Elastericæ curvaturam* induit.

LINEÆ CYCLOIDALES, EVOLUTÆ,
Ant-Evoluta, Causfica, Anti-Causfica, Peri-Causfica. Earum usus & simplex relatio ad se invicem. *Spiræ mirabilis. Aliaque per I. B.*

Cyclois *Mechanica* (quæ ex revolutione circuli super linea recta coritur) jam toto hoc seculo pervulgata extitit. *Geometrita*, quæ ex circuli super circulo rotatione nascitur, Cl. Viri *Tschirnhausio* & *Newtono*, primum considerari cepit. *Evolutarum* notitiam, illustri *Hugenio* debemus. *Causfica* præfatum itidem Nob. *Tschirnhausium* auctorem agnoscunt. *Cycloïdales* in genere spectatæ, cæteraque initio memoratæ curvæ, neglectæ fere hæctenus, sed nec extitit, qui *Evolutarum* & *Causficarum* cæterarumque ab his dependentium *relationem* mutuam exhiberet. Hanc ego paucis abhinc diebus, cum in contemplatione inventi *Tschirnhausiani* paulo attentius versarer, reperi, ac ob rei præstantiam & utilitatem publico ocyus impertiendam duxi, præmissis quatenus necessariæ videbuntur, terminorum fere novorum definitionibus:

Si curva quavis super alia sibi æquali & simili, h. e. eadem super seipsa inverse posita, puta dHm super DHM (Fig. 5) rotetur, ita ut perpetuo in punctis similiter positis sese contingant, describet punctum s, in plano genitricis curvæ dHm ubivis acceptum & ab illo una abreptum, curvam Fa, quam ob affinitatem cum Cycloïde *Cycloïdalem* nuncupo. Ipsam DHM, super qua rotatio peragitur, voco *Expositam*. Curvam BL, ex cujus evolutione Exposita DHM ope fili LBH describitur, appello *Evolutam*, Rectam BH *Radium*, Punctum B *Centrum circuli* expositam in H *osculantiæ*. Porro Curvam CI, quam radorum AH, ex puncto quovis A emanantur, refle-

TAB. III.

Fig. 5.

reflexi HI suis intersectionibus formant, voco *Causiticam ex puncto A*. Et si reflexus IH, producatul ultra expositam in *a*, ut sit *Ha* æqualis *HA*, erit, quam punctum *a* formabit, Curva *Fa*, *Anti-Causitica*. Sin radius incidens AH producatul in *i*, ut sit *Hi* æqualis radio reflexo HI, erit punctum *i* ad Curvam *Ei* dictam *Peri-Causiticam*. Denique si radius Circuli osculatoris BH producatul in *b*, donec *Hb* fiat æqualis ipsi HB, formabit punctum *b* *Anti-Evolutam* Curvam *Gb*. Reperi autem, cum recorderer Dn. *Leibnitium* affinia quædam antehac de *Lineis optice* in Actis publicasse, *Causiticas* & *Anti-Causiticas* nostras quodammodo easdem esse, quas Vir *Celeb. ἀκρίτως καὶ ἀκλότως* nuncupat. Officium tribus lineis *Anti Causitica*, *Peri-Causitica*, & *Anti-Evoluta* (ne omni usu destitutæ videantur) hoc tribuo, ut prima determinet locum imaginis puncti radiantis A ex Causitica CI per reflexionem conspectæ; altera sit ipsa totius Causitice in speculum DHM projectæ, & ab oculo in A exceptæ imago: tertiâ denique locum imaginis oculi semetipsum ex Evoluta intuentis indicet. Præterea observatu dignum, *Anti Causiticam* ex evolutione Causitice describi, & insuper eandem esse cum Cycloidali, quotiescumque punctum lineans *a* respectu genitricis curvæ DHM similiter positum est, ac punctum radians A respectu expositæ DHM: proinde Causiticam ACI = $\angle HI = \angle H + HI = \angle AH + HI$, hoc est, aggregato radii incidentis & reflexi, vel saltem eodem majorem minoremve constante longitudine.

Palmarium autem, quod ostendere suscepi, relationem concernit, eamque longe simplicissimam, inter *Causiticas* & *Evolutas*, quam sic determino: Si in puncto radiante A erigatur radio incidenti AH perpendicularis AN, secans medium circuli osculatoris HB (productum si opus sit) in N, fiatque, ut $2HN - HB$ ad HB, sic AH ad HI abscindendam ex radio reflexo HI, erit punctum I in Causitica ex A. adeoque si $2HN = HB$, fiet HI infinita; hoc est, radii reflexi contigui erunt paralleli: si $2HN < HB$, radii reflexi fient divergentes: si $2HN > HB$, fient convergentes: si $HN = HB$ (ut in præsentî schemate) erit HI = AH: denique si HN vel AH infinita, hoc est, si punctum A radiet ex infinita distantia, fiet congressus radiorum in puncto medio radii reflexi, HI abscisfi a perpendiculari BI. Valet etiam regressus a data Causitica ad punctum radians, vel ab utroque dato ad Evolutæ puncta

puncta invenienda. At quanti usus sit hoc Theorema, praesertim in Catoptriciis, & quam fecundum in deducendis corollariis, quamque elegantes & expeditae praeses inde fluant, periti harum rerum judicent. Ego unum tantum alterumve in exemplum adducam:

1. Si punctura radians A reperiat in peripheria circuli HCB, super semiradio circuli osculatoris HP ceu diametro descripti, radii reflexi contigui erunt paralleli; si illud extra peripheriam constitutum sit, erunt hi convergentes; si intra, divergentes.

2. Si radii reflexi contigui sint paralleli, habebit Anticaustica in parte opposita flexum contrarium; si illi convergant, erit haec concava; si divergant, convexa versus partes expositae DHM.

3. Si Exposita curva DHM est geometrica, ejus Evoluta, Cautica, Cycloidalis, caeteraque omnes tales erunt. De Evoluta constat ex demonstr. *Hugenii in horol. oscill.* & nupero meo *schediasm. de angulo osculi*: de caeteris liquet ex relatione, quam tum inter se, tum ad Evolutam habent. Speciatim quod Cycloidalem ex circuli super circulo rotatione ortam attinet, ejus puncta geometrica inveniri possunt, non tantum cum ambo circuli aequales, sed & subinde cum inaequales fuerint (modo determinatam rationem habeant) nonnunquam per Geometriam communem (ut puncta Cycloidis *Tschirnhausiana*) aliquando per conicas sectiones, aliquando per altioris generis curvam, &c. At indefinite conceptum Problema supponit sectionem anguli in data ratione. Nam posito, rotationem in D incepisse, si ducantur subtensa DH & communis circulorum tangens HR, fiatque angulus R H d, qui sit ad angulum RHD reciproce, ut radius expositi ad radium genitoris, secabit recta H d genitorem circulum in d, quod vel ipsum erit punctum lineans, vel saltem ad punctum lineans a positionem datam habebit.

4. Quia Evoluta tota Circuli in unum punctum abit, quod est ejus centrum, hinc Cautica *Tschirnhausiana* dicto citius determinatur: sed nec minus facile inveniuntur puncta alterius cujusvis Cauticae ex puncto distantiae finita.

5. Ejus Pericaustica est Ellipsis, cujus minima semidiameter radio circuli est aequalis, maxima ejusdem sesquialtera. Cautica ergo *Tschirnhausiana* per reflexionem oculo ex infinita distantia aspectanti apparet Ellipsis,

D d

6. Quo-

Fig. 6.

6. Quoniam e converso Parabolæ Caustica (fig. 6.) ex radiis DB axi AN parallelis tota concentratur in ejus umbilicum F, qui proin Focus appellatur, hinc per Theorema nostrum expedite constructitur Paraboloides illa IH, ex cujus evolutione Parabola ABC describitur, hoc pacto: sumto in curva parabolica ubivis puncto B, & abscissa in axe FP = FB, ut sit ducta BP curvæ perpendicularis, fiat angulus rectus BFG, vel si mavis, erigatur in umbilico normalis ad axem FT & producatur PB usque in T; eritque dupla ipsius BG vel PT, nempe BH, radius circuli Parabolam in B osculantis, h. e. punctum H in optata Paraboloidè.

7. Hinc porro quedam non inelegantes Parabolæ proprietates demonstrantur: ut, quia dicta Caustica colligitur in punctum, & ex puncti evolutione circulus describitur, sequitur, Anti-Causticam Parabolæ esse peripheriam circuli CM super F descripti, vel ei verius concentricam aliam, adeoque FC = FB + BM = FB + BD. Quod si permutatis inter se puncto radiante & foco parabolæ, illud in puncto F collocari, hic in puncto axis infinitæ distantiz colligi intelligatur, erit ex foci evolutione descripta Anti-Caustica circulus infinite magnus, h. e. recta axi perpendicularis EL, distans a vertice A quantum umbilicus; ac propterea EL = BF.

8. Quin & Caustica ex radiis RB axi perpendicularibus unoduuctu calami sic determinatur: Ex radio reflexo abscinde BS = FT, vel si videatur elegantius, ipsi FG fac. parallelam & æqualem BS, eritque S utroque modo punctum in optata Caustica. Quæ constructio conferri potest cum *Tschirnhausiana*, mens. Febr. 1690.

9. Super omnia vero utilitatem novi Theorematis commendare potest; quod occasionem subministraverit detectioni *Curvæ mimibilibis*. Sic voco *Loxodromicam* illam *planam*, seu *Spiralem Logarithmicam* (cujus dimensionem speciminis loco in *superioris Anni Actis* exhibui) propterea quod non modo sui evolutione seipsam describere, (quod jam olim etiam *Freni* meo observatum in *Actis* retuli) sed & præterea sui ipsius Ant-Evolutam, Cycloidealem, Causiticam ex umbilico, Anti-Causiticam, Peri-Causiticam esse, & infinitis aliis modis ex seipsa generari posse deprehendi, & quidem ita, ut perpetuo non tantum similes vel ejusdem speciei curvæ prodeant (ut fieri solet in evolutione Cycloidis *Tschirnhausiana*) sed profus identitæ & positione tantum

tantum diversa, talesque quæ sibi superimpositæ plane congruant. Quorsum specialiter adaptavi schema primum, in quo ADHM est Exposita Spiralis, hujus naturæ, ut ex umbilico A projecta, recta quævis AH curvam fecerit constanti angulo AHR: BL ejus Evoluta: CI Caustica, ex umbilico A: Fæ Cycloidalis Anti-Caustica: Ei Peri-Caustica: Gb Ant-Evoluta; ubi sequentia notare convenit:

α. Omnes istæ sex Spirales sunt eadem Hélix, h. e. eodem angulo a suis radiis ex umbilico projectis secantur.

β. Omnes post infinitos anfractus in communi umbilico A coeunt.

γ. Nulla alteram alibi tangit secatve.

δ. Si radius incidens & reflexus, HA, HI, producantur ultra H ad usque occursum Peri-Causticae & Anti-Causticae in i & a, & jungantur puncta A, a, i & I, erit A a i I Parallelogrammum Rectangulum, cujus diagonalis AI tangit Causticam, & latus ai Peri-Causticam.

ε. Si per H ducantur HB, HR, parallelae oppositis Parallelogrammi lateribus, tanget una expositam, evolutam altera.

ζ. Triangula AH a, A B I, sunt similia: AH = HI = HA = H i: Caustica ACI = 2HI: Evoluta AB = HB.

η. Si ex communi umbilico recta projiciatur, secans Spirales, harum tangentes omnes per sectionum puncta ductæ erunt parallelae, & portiones umbilico ac sectionibus interjectæ, rectæ portionibus conterminis sunt proportionales.

θ. Si super communi umbilico tanquam centro describatur quocunque radio circulus, secans spirales in punctis B, C, D, E, F, G; erunt spiraliū omnium portiones centro & peripheria interjectæ æquales: radiorum vero ex centro ad intersectiones ductorum anguli sunt iidem cum angulis, quos ipsæ spiræ post infinitos circuitus in centro inter se constituunt. Speciatim, si angulus communis radiorum ex umbilico projectorum cum spiraliū sit semirectus, Hélix Exposita & Evoluta faciunt rectum: si ille 60. gr. Exposita & Caustica iidem faciunt angulum 60. gr. si ille 30. gr. Exposita & Anti-Caustica faciunt angulum 60. gr. In genere vero spectata angulorum relatio est transcendentalis. Angulus Evolutæ cum Caustica perpetuo æquatur

angulo Expositæ cum Anti-Causlicæ, sicut & angulus Evolutæ cum Expositæ angulo Causlicæ cum Anti-Causlicæ.

Præter recensitas autem quinque Spiras infinitis insuper aliis modis transformari potest Exposita Helix, sic ut semper eadem Helix prodeat; ad hoc enim obtinendum non est necesse, ut HI , HA vel Hi sint æquales ipsi HA , neque etiam ut Hb æquetur ipsi HB , sed nec opus, ut angulus AHI per HB , aut AHa per HR sit bifidus, &c. Generaliter namque verum est, quod quotiescunque rectx ex umbilico in Expositam projectæ AH adjungitur in H alia ad quasunque partes, veluti Ha , dummodo angulus interceptus AHa semper constans sit, & curva quoque AH , Ha constantem rationem servent, adjunctæ extremitas a eandem numero cum Exposita, & circa communem umbilicam constitutam Helicem describet.

Nescio vero, an hujus proprietatis meminisse tantis sit, cum omnibus omnino curvis æque competere videam, quanquam ignorem id a quoquam observatum esse. Nimirum si cuicumque expositæ curvæ DHM (fig. 5.) applicetur quodvis Triangulum AHa , illudque circa datum punctum A rotari, & simul fluere intelligatur ita, ut manente angulo H in peripheria expositæ, latera omnia crescant & crescantve proportionaliter, ipsumque Triangulum sibi semper maneat simile, describet angulus a curvam similem & eandem (specie) cum exposita, subinde & numero, ubi AH , Aa fuerint crura Trianguli Isoscelis. Numero easdem curvas voco (forte rectius quam existimarent Logicorum filii) quæ sibi super impositæ congruunt. At quod Evolutæ, Causlicæ, Anti-Causlicæ &c. non perinde quoque eadem specie numerove sint in quovis Curvarum genere, in causa est sola anguli, quem recta AH ad expositam curvam ejusve tangentem facit, inæqualitas, quæ omnia turbat. Hic enim cum in sola nostra spira constans maneat, videtur quasi natura hoc essentiali characteri illi soli id privilegii vindicare voluisse.

Cum autem ob proprietatem tantæ singularem tamque admirabilem mire mihi placeat spira hæc mirabilis, sic ut ejus contemplatione satiari vix queam; cogitavi, illam ad varias res symbolicè representandas non inconcinnè adhiberi posse. Quoniam enim semper sibi similem & eandem spiram gignit, utcumque volvatur, evolvatur, radiorum; hinc poterit esse vel sobolis parentibus per omnia simillis Emble-

ma;

*na: Simillima Filia Matri; vel (si rem aeternae veritatis Fidei myste-
riis accommodare non est prohibitum) ipsius aeternae generationis Fi-
lii, qui Patris veluti Imago, & ab illo ut Lumen a Lumine emanans, ei-
dem *ὁμοιοῖος* existit, qualiscunque adumbratio. Aut, si mavis, quia
Curva nostra mirabilis in ipsa mutatione semper sibi constantissime
manet similis & numero eadem, poterit esse vel fortitudinis & con-
stantiae in adversitatibus; vel etiam Carnis nostrae post varias alteratio-
nes, & tandem ipsam quoque mortem, ejusdem numero resurrectionis
symbolum; adeo quidem, ut si *Archimedes* imitandi hodiernum con-
fectudo obtineret, libenter Spiram hanc tumulo meo juberem incid-
ere Epigraphe: *Eadem numero mutata resurgens.**

GERHARDI DE VRIES PROFESS.
*Philos. Ultrajecti. de Renati Cartesii Meditationi-
bus a Petro Gassendo impugnatis Dissertatiuncula Hi-
storico-Philosophica.*

Ultrajecti apud Guil. Van de Water 1694 in 8vo. Constat
7¼ plagulis.

Cum Petri Gassendi *Dubitationes adversus Renati Cartesii Medita-
tiones* exprimentae typis essent tertia vice, (uti & revera an-
no superiore Ultrajecti sumptibus Guil. Van de Water factum) doctissi-
mus Philosophus Gerardus de Vries amici hortatu persuasus, Dissert-
tationem hanc addidit lectu dignissimam. Auspicatur eam ab Illustri-
Suessionensis Episcopi *Huetii* iudicio in *Gensam Philosophia Cartesianae*,
de superbia & ambitione Cartesii maxima, quod confirmatur
tum ex aliis documentis, tum ex Gassendi querelis. De qua re ut re-
ctius judicari possit, Meditationum Cartesianarum, quae impugna-
vit Gassendus, historiam ab origine prima deduxit, paucis tamen,
promittens interim rerum omnium ad Cartesianismi ortum & pro-
gressum pertinentium justam enarrationem, in Introductione Histori-
ca ad Philosophiam Cartesii, quam sub manibus habet. Narrat
itaque, *Meditationes de prima Philosophia*, quibus tota moles philoso-
phiae illius novae suffulta est, primum fuisse Cartesii a primo in Belgium
appulsi laborem, quem Francocquera suscepit anno 1629, non tamet-
tamen

primum in lucem protulerit, sed caute praeferit Dissertationem de Methodo, cum annexis quibusdam aliis suae Philosophiae specimenibus, ut, qui legerent, inauditas demonstrationes expectarent. Mora ergo quadriennii interposita, produxisse eum ait Meditationum partem duodecennem A. 1641. Placuisse ipsi ante omnia, magnificam Operis inscriptionem in editione prima Parisiensi facere, *Meditationum de Prima Philosophia*, in quibus DEI existentia & Animae immortalitas demonstraretur; licet & ante editionem, & post eam ab amicis monitus fuisset, ne verbum quidem in Meditationibus occurrere de immortalitate animae. Cumque fraudem suam deinde aliis patere intellexisset, mox repetita editione Elzeviriana necesse habuisse, promissam *immortalitatis* demonstrationem inducere, illique substituere *demonstrationem animae humanae a corpore distinctionem*. Ut provis philosophematis suis applausum in Scholis conciliaret, tum per Henricum Regium Medicum Ultrajectinum aggressum esse, tum per Jesuitas molitum; quorum favorem, ultra quam decet virum probum, turpibus assentationum blandiloquiis ambiverit. Sorbonae itidem approbationem studiose sollicitasse. Sed neque Societatem Sorbonicam, neque Jesuiticam approbare novam philosophiam voluisse, eo quod timerent novitates in Theologiam inde invehendas. Quomodo & Congregatio Cardinalium censuerit, cum Cartesii opera in Indicem Librorum prohibitorum Romae referret A. 1643. Contra Reformatorum Doctorum iudicio nihil tribuisse Cartesium, sed, si quod contra se ferretur, ex hostili animo profectum & iniquum didicisse. Rectius autem rebus suis consuluisse Pontificios, qui novellam sapientiam a suggestis suis & cathedris arcuerint, quam Reformatos in Belgio, qui volentes nolentes eam in Ecclesias & Academias irrepere passi, effecerint, ut circa res sacras, non solum ea, quae *Spanhemius* in peculiari Epistola profectus est diffidia, exorta sint, sed & multo graviora ab Ideis Cartesianis Theologiae sine modo & mensura petulantissime illata fuerint stupra. Quare Cartesium codici suo ex adversariis quaesiturum, quem negaverant eruditorum suffragia, applausum, objectiones conquisivisse, earum Auctores quosdam, subdole suppressis nominibus, magnis elogiis mactasse, atque refutationem Meditationum iteratae editioni adjecisse. Inter antagonistas solum *Gassendium* nominatum ab eo, quippe quo victo, Cartesius se de omnibus trium

umphaturum putaverit. At quam infeliciter Cartesio cesserit hæc ostentatio, ex his intelligi Auctor docet: *Mersennus* Gassendo Meditationum Cartesianarum manuscriptum exemplar Auctoris nomine obtulerat exegeratque, ut ad ipsum, si orirentur inter legendum scrupuli, perscriberet eos. *Gassendus* ratus, velle Cartesium solum explorare suum iudicium, priusquam *Meditationes* publicaret, nudas duntaxat dubitandi rationes privato scripto significavit. At *Cartesius* intendens, diruta aliorum fama, trophæa sibi erigere, easdem multum insultatione pro palavit. *Gassendus*, etsi intra vertentem annum a motis primum Dubitationibus, *Instantiarum codicem* scripsit, pressit tamen secum in alterum quoque annum, donec tandem multis rogantibus, & poscente Cartesio, in publicam lucem prodire permitteret. *Cartesius*, quanquam ad respondendum a suis instigaretur, in quintum usque annum siluit; tandem Epistolam octo pagellarum scripsit, in qua ne unicum quidem *Instantiam*, ea, qua decet, forma proposuit, nedum solvit. Specimen hujus perversæ disputationis subjicit clarissimus Auctor, ac quam inglorius Cartesius ex hac pugna discesserit, & quanto cum pudore Gassendum adversarium metuerit, enarrat, hujusque modestiam, eruditionem, ac in philosophando libertatem observat. Tandem ut Dubitationes a Gassendo adversus Cartesium editæ recte capiantur, duo Lectori observanda præscribit. Unum, non impugnari ab eodem Conclusiones Cartesianæ, *Deum existere, animam humanam non esse a corpore distinctam, corpus dari, & quæ sunt similes, sed solum in vim ratiociniorum,* quibus illarum certitudinem confirmatum ivit Cartesius, inquiri. Alterum, ne quis putet, absurdas opiniones, quas Cartesio Gassendus nonnunquam objicit, esse Gassendi dogmata, Cartesianis placitis substituenda. Commendat admodum lectionem hujus Dissertationis; laudem Censuræ Philosophiæ Cartesianæ, quam *Malesius* tulit, tribuit, attamen non dubitat asserere, Cartesianæ philosophiæ maximopere obtitisse Gassendi *Disquisitionem Anti-Cartesianam* nondum refutatam.

ספר צמח דוד החדש

ZEMACH DAVID NOVUM.

Editionis curam gessit R. David, R. Mosi Reindorfensis filius, A. Erae Jud. 452. Christ. 1692. in 4. Prima pars Francofurti ad Moenum impressa constat plagulis 13. reliquae, Amstelodami excusae, continent plagulas 26.

Centum omnino abhinc annis ultimam manum imposuit *Chronologia* suae R. DAVID (צמח דוד sive Germanice) Gans/Pragensis, titulumque e *Jerem.* XXXIII. 14. דוד צמח GERMEN DAVIDIS praefixit. Eandem Latine reddidit, sed ut plurimum satis negligenter, *Guilielmus Henricus Vorstius*, notisque illustratam edidit Lugduni Batavorum A. C. 1644. Nunc Ebraeus textus recusus est, duplici cum augmento. Primum assuitur parti prioris res Judaicas ab O. C. ad A. C. 1592. complexae & easdem ad presentem annum, at concise nimis ac jejune, pertexit. Commemorari heic videas inter ceteros, ad a. Jud. 357. (Christi 1597.) R. *Akibam* Francofurtensem; ad a. 368. R. *Mosen Galantem*; ad a. 370. R. *Jesaiam Horowitz*, autorem libri *שעני לודעת הברית*; ad a. 376. R. *Meirem* Archisynagogum Lublinensem, tunc mortuum, postquam superioribus annis libris *שאלות ותשובות* itemque *ענין חכמים* famam sibi conciliaverat; ad a. 393. R. *Nathanem Schappira* Archisynagogum Cracoviensem, cujus librum recensuimus in Actis anni superioris p. 250. itemque R. *Josephum Salomonem*, Medicum Cretensem, ex opere suo *תעלומת חכמה* celebrem; nec non R. *Meirem Schiff* Archisynagogum Fuldensum, cui aequae ac *Nathanis* modo dicto Eliam Prophetam frequenter apparuisse, Judaei credunt. Ad a. 401, invenies R. *Joelam Sirks*, Archisyn. Cracoviensem, autorem librorum *כרת דוד* & commentarii in Ruth, mortuum eopse anno; ut & R. *Lipmannum* illum Jom Tobh, de quo ad p. 364. Supplementorum nostrorum adnotare licebit obitum, qui contigit anno 409, Christi 1649. Sic ad a. 439. refert continuator anonymus, (quem R. Davidem in fron-

frontispicio hujus voluminis nominatum esse haud dubitamus) ad plures euae abiisse Samuelem קוידנבר (Quittendbeer) Archisynagogum Francofurtanum ac dein Cracoviensem, clarum scriptis חובת הברית ל. e. commentarij in Seder Kodafchim, item ל. e. ס' אמונת שמואל & ס' ברכת שמואל Hæc specimenis loco. et augmenta primo sufficiant. Insignem vero aut invidiam aut ignorantiam in authoreprehendimus, dum solos Judæos Germanos, Bohemos, Polonosve recenset; cum Gansius Lusitanos, Belgas, Italos creberime laudat.

Pars altera operis Gansiani rebus totius orbis e chronicis Germanorum & Bohemorum de promptis referta est. Ex ea excerpta tantum confecit Vorstius. Nec immerito. Christianis enim fatius est, ex fontibus, quam turbido illo rivo, historiam haurire. Præmittitur præfatio auctoris, qua se in hoc Opere ad Rudolphum usque Imperatorem excurrere scribit. Sed in nova editione, quæ quidem ipsam præfationem ad fidem primæ editionis fideliter nullibi non recusam sistit, ineptulus corrector pro Rudolpho LEOPOLDI nomen substituit, ut nisi Gansium jam pridem defunctum scires, credendum tibi esset omnino, totum hoc, quantum quantum est, volumen ab ipsius calamo profluxisse. Nimirum accessit huic editioni a recentiori manu pars tertia, res Europæas notabiliores ab an. 1592. ad eum, quem nunc agimus, in compendio representans. Omnium maxime lectu heic dignam putamus prolixam etiamque rhythmicam narrationem tumultus, qui a. C. 1614. d. 22. Aug. Judæos Francofurtanos horrendum in modum afflixit, quemque Nostrates accuratè descriptum reperient in Joh. Lud. Godfridi IV Monarchiis fol. 177. Carmen autem istud, cujus jam a nobis injecta est mentio, autorem habet R. Elchananem, R. Abrahami F.

Quanta vero oscitantia res hujus sæculi consarcinaverit Continuator noster, vel recentissimo exemplo patebit, quod tamen, vix ulli, quam stupidis verpis, erroris occasionem subministrabit. Sibi finem nempe chronologiæ hæc legas:

1692. ה'תנ"ב

ה'תנ"ב מואקסון ידן גערן הרב שם במקום ריבונת
i. e. Dus Saxonia Johanna Georgius. Quartus obiit
1692. ה'תנ"ב

Et

Tubinge

Tubingæ in Ducatu Württembergico. Pro Duce Elector, pro Quarto Tertium ponendus fuerat. Et quis nescit, beatissimum Heros. sumptum vale immortalitati disisse die 12. (22) Septembris A. 1691; neque adeo anno. Aet. Judaicæ 5371. qui biduo decessit ab excessu optimi Patriæ Partis initium habuit; unde nec suæ ætatis, nec nostræ calculos, uti decuerat, subduxit hic chronographus. Tacemus neglectum orthographiæ in nominibus locorum, quæ ita exarantur: Döbingen & Berienburg.

HISTORIA ECCLESIASTICA SECVLI XVII, cum Parallelismo Profana. Decennium primum: autore Job. Wolfgango Fägera.

Tubingæ literis J. C. Reissii, 1692. in 4. Alph. 2. pl. 1.

QUæli Moralibus hætenus scriptis in lucem editis eruditionem, industriamque suam Orbi Literato abunde comprobavit, Moralis Philosophiæ in illustri Tubingensi Academia Professor Clarissimus, *Job. Wolfgangus Fägerus*, Historicum nunc idque amplissimum magnæque utilitatis opus est aggressus. Seculi enim ad finem nunc vergentis Historiam Universalem, Sacram ac Profanam, tradere constituit, inque ea, ut ipsis Authoris verbis scopum ejus exprimamus, *Eata Ecclesie Protestantium indicabis, Conclavia Pontificum Romanorum omnia referabis, diversos Motus & Schismata in Ecclesia Christiana, & imprimis Syncretismum, Arminianismum, Naturalismum, Amyraldismum, Bohemismum, Jansenismum, Borrisum, Cartesianismum, Quietismum, Coccejanismum, recentesque in Gallia & Anglia Controversias ob oculos duccide popet, cum Parallelismo Historiæ Profana.* Tanti ergo Operis primum nuper Decennium prodit, primorum nempe decem præsentis Seculi annorum Historiam complexum, in quo nihil facile eorum, quæ isto temporis intervallo seu in Ecclesiasticis, seu in Civilibus digna memoratæ contigerunt, deprehendas prætermisissimum. Nam, ut præcipua tantum attingamus, quantum ad *res sacras*, videas hic studiose exposita Electionum Papalium Acta, quando Clemens VIII (A. 1591.) Leo XI & Paulus V (A. 1605.) post multas Cardinalium contentiones ac trias Romanum Pontificatum sunt adepti: videas enarratam

ratam prolixè Historiam gravissimè inter Jesuitas & Dominicanos in causa Molinæ de Gratia & Arbitrio dissidii, ut nullus fere annus sit, ad quem diligenter annotata non occurrant, quæ circa istam controversiam in Aula Romana fuere gesta: nec minus accurate descripta videas dissensionum inter Arminianos & Gomartitas in Fœderato Belgio originem ac momenta: legas (ad A. 1600.) in Jacobum Böhniùm, Görlicensem, dum viveret, in Lusatia Superiore tutorem, ejusque scætores censuram; legas celebrata inter Theologos Colloquia, Ratisbonensè (A. 1601.) inter Evangelicos & Romano-Catholicos, & Vapiucensè (A. 1603.) inter Lutheranos & Reformatos: ut institutam Marpurgi in Hassia sacrorum reformationem; dissidia inter Paulum V. Romanum Pontificem & Rempubli- cam Venetam, de jurisdictione Ecclesiastica; motus item in Bohemia ex causa religionis obortos, aliaque plura silentio prætereamus. *Derehm profanis supervacaneum est quicquam addere, cum nemini vel leviter in Historia nostri sæculi versato difficile futurum arbitremur divinare, de quibus ad quemque annum uberius ab Auctore differatur.*

JOHANNIS HENRICI BERGERI J.U.D.
Et Pand. Prof. Publ. in Academia Vitembergensi Resolutions Legum obstantium, quæ in Compendio Juris Lauterbachiano allegantur.

Vitembergæ. Sumtu Jeremiæ Schrey & Hæredum Henric. Joh. Meyeri. A. 1692. in 8. Constant plagulis 28.

Quotiam accurata Juris doctrina non tantum in theses corroboratione, sed etiam in solida antitheses resolutione consistit, salutarem Compendio Juris Lauterbachiano accommodavit operam Consultissimus Auctor, dum adductos textus obstantes in dicto libro cum sententia in eodem astructa conciliavit. Toties vero huic operi ab utilitate commendatissimo recensitam adhibebit eorum, quoties argumentorum pondere in dissentientium partes pertractus non est: id enim cum accidit, ea in removendis Lauterbachii fundamentis laboravit industria, qua ad stabiliendam ejus opinionem

nionem alias uti consuevit. Tractationi præmisit brevem manuductionem ad artem textus utriusque Juris, magno memoriz commo-
do, signis notandi; ubi textus in axiomaticos & decisivos, hos vieis-
sim in probantes & obstantes divisit; & quomodo, diversitate chara-
cterum in verbis notabilibus observata, ascriptaque textus obstanti
resolutione, adjuvari memoria Lectoris queat, indicavit. Ut ipsa
Tractatio ab omni obscuritate esset aliena, secundum ordinem Pan-
dectarum Controversias e memorato Compendio collectas in Quæ-
stiones redegit, iisdem rationes affirmandi negandique adjecit, Le-
ctorique, ne diuturna ipsum perpensio legum remoraretur, consu-
luit, dum verba probantia nec non obstantia textuum cursivis, ut lo-
quuntur, seu Italicis literis exprimi curavit. In arceendis dissen-
sientium telis usus est styli temperamento, ut ferre se æquo ani-
mo dissentientem, probatæque sibi sententiæ causam tantum
dicere, haud obscure profiteatur. Sicubi Quæstionis ambiguitas
vel obscuritas id exegit, Auctoris sui brevitati per additamentum
subvenit, utilitatis & controversiæ simul rationem habens. Sub
calcem Programma accessit, in quo explicatum, qua ratione in actio-
ne hypothecaria tolerari queat alternativus libellus, & indicatum
est, quibus adhibitis Respondentibus Auctor laborem hunc publicæ
censuræ submittere decreverit. Reliqua L. B. ex singularum Con-
troversiarum perustratione haurire non gravabitur.

*DE CONSTITUTIONE ANNI M DC.
LXXXI apud Mutinenses, Dissertatio Ber-
nardini Ramazzini Medicinæ Professoris.*

Mutina. Typis Hæredum Cassiani. A. 1692.

in 4. plag. 4 $\frac{1}{2}$.

Quem scopum Autor Nobilissimus, in Historia Medica anno-
rum apud Mutinenses clapsorum quotannis condenda, præfi-
xum sibi habeat, in *Actis* jamdum *Anni superioris* p. 186. cum pri-
mum ejus exhiberemus specimen, commemoravimus. Altera nunc,
quam mature beneficio Illustris *Magliabecchi* adepti sumus, sequitur
Dissertatio, anni nonagesimi primi constitutionem designans, ac
cele-

Celeber. *Lehmistio* consecrata, priorom adeo approbanti & commendanti, ut & Academia Naturæ Curiosorum eandem integram, una cum ipsis laudati Leibnitii literis ad Præsidem conscriptis, *Ephemericulum Germanicarum Dec. II. Ann. IX. Appendici* merito inseruerit. In hævero Epidemia, non ruralis, ut in priori, sed urbana, plebi potissimum & senibus infesta, neque anni constitutio humida & lutulenta, sed ob Aquilonem primum, hinc & ob ardorem continuum sicca potius & pulverulenta intimitur. Ineunte namque anno nonagesimo primo hyems, æque ac sub nonagesimo terminum, serena & tranquilla perstitit, usque dum circa mensis Januarii finem Septentrione afflante, cuncta illico rigescerent, nivisque defectu & viæ in tota Cispadana & Transpadana regione præter morem pulverulentæ redderentur, & sementes mirum in modum exurerentur. Apoplexiæ, Pleuritides, Peripneumoniæ, Catarrhi suffocativi, Anginæ, Erysipelata, pectoris cum primis morbi, tunc oberrarunt, omnes a sanguinis stagnatione provenientes, ut pote quem præcedentis anni constitutio frigida & lutulenta, pravusq; leguminum ob annonæ difficultatem victus, crassiores & ad concrescendum aptum induxerant. Sanguis siquidem e secta vena eductus, multum pituitæ & polyposæ concretionis obtinuit, variisque in cadaveribus in nosocomio dissectis, præsertim in Cachecticis & ex pectoris morbo denatis, polypi cordis intra sinus ipsamque aortam apparuerunt. Præter alios, vir saxagenarius præpinguis sabita oppetit morte, in cuius dissecto cadavere sanguinis concreti duæ fere libræ e pericardio exorta fuerunt, ac in trunco arteriæ magnæ ascendenti, polypus inventus lacertule longitudinem & magnitudinem referens, qui motum sanguinis sufflaminando Syncopen cardiacam, vel Catharrum suffocativum, vel Apoplexiam quandam, tanquam nomine sapius magis, quam re discrepantes, intulisse videtur. Remedia profuerunt incidentia, v. g. Spiritus salis ammoniaci, sal volatile cornu cervi, spermaceti & similia; Spiritu sulphuris ab integro sulphure, pulmonum balsamo, multum differente a nonnullis inepte cum aquis pectoralibus exhibito. Repetita sanguinis missio sapius sinistre successit, quod nec enarrati affectus humorum fluxionem, quam Veteres asserbant, pro causa agnoscerent, nec venæ sectio, postquam nostro seculo circuitus sanguinis innotuit, huac amplius in-

tercipere aut revellere valeat. Sic Sacerdos habitus alioquin firmi, cum plenitudine laborans sanguinem tertia vice detrahi patentur, eadem die ad plures abiit. Senioribus præcipuus, qui in tempestate adeo rigida multum periclitabantur, vena etiam semel pertusa lethalis exitit; nobili muliere nonagenaria mox expirante, postquam venam, quam aperiendam sibi ea petierat, Autor vero non ster renuerat, Medicus alius accersitus curasset secari, quem tamen historia ab Hippocrate l. 7. Epidem. n. 54. annotata cautiorem facere potuisset. Neque hæc sectio in rheumatica tali constitutione, etiamsi febris superveniret, votum explevit, quoniam febris, in qua densa sanguinis compages, non æque ac illa, in qua ob organum aliquem sanguis ad diffusionem promptior existit, incisionem venæ postulat. In sanguine nempe salutariter evacuando, aliisque remediis legitime administrandis, semper ad anni constitutionem, quo sanguinis ex ea diathesis patescat, convenit respicere, licet multi Præctici frequenter hic deficiant, & quotidie in venæ sectionis usu vel ex ignorantia, vel ex oscitantia in leges circuli sanguinis impingant, prout recens Homobonus Piso Medicus Cremonensis in *Ultimæ Antiquitatibus* primum adversus circularem sanguinis motum urget. Cui errato nihilominus medelam nunc parate dicitur Professor quidam Mutinensis in Opere, quod *Rationarium Medicum Seculare, quo summam ac veluti facta suppuratione apparet, quid lucri ex celebrioribus Inventis Anatomicis hujus Seculi Arti Medica, tam quoad Theoriam, quam quoad Praxin atcesseris*, inscribere ac sub finem hujus seculi edere constituit. Caserum plebs non tam rusticana, quam urbana, prædictis affectibus obnoxia fuisse videtur, quod illa vel ob vitam actualiorem, vel ob febres diuturnas prægressas Epidemiarum ruralis, in priori Dissertatione descriptæ, sanguinem magis fluxilem magisque depuratum haberet. Ast circa æquinoctium vernale, frigus intensum immoderatus isque improporcionatus æstus excepit, mense solum Aprilis parum remittens, tanta tamen siccitate itidem stipatus, ut sterilem omnino annum minari potuisset, nisi plantæ cunctæ fructifera floribus passim albescens fructus præcoces pariter atque horæos abunde promississent, reque ipsa Pomona laboranti Cereri opem tulisset. Equidem mense Majo imbres sporadice defluerunt, sed aridæ constitutioni corrigendæ minus sufficientes minusque

atque ingredientiæ, quin herbarum paucissime provenirent, fabarum quoque ac omnium fere legumina exarescerent, spesque exigua triticeæ massis superesset. Interim, in prima potissimum veris parte, iudens pectoris morbi, languidiores tamen, perseverarunt; sub finem autem veris febres testantur, tanquam spicilegium prægressæ messiæ, caput demum exseruerunt; præsertim scabies quoscumque fere tam in urbe, quam ruri degentes multum defœdavit, neque a purgantibus, neque a phlebotomiis repetitis mitiganda, sanguine misso multum cessari exhibente, urinis quoque valde coloratis apparentibus. Nec solis topicia in scabiæ hac populari tuta fuit fides, cum a præcedente ac constitutione pluviosa pravoque ob annonæ caritatem vigila, produceretur, multique, qui molestia perturbati in ipso vere unguenta adhibuerant, retro pulsa scabiæ in febriem incidere, urinasque nigras & fuliginosas illico excernerent, non nisi scabiæ rursus expulsa mutarent. Sætem præter medicamenta viperina aliaque diaphoretica, citioraque similibusque refrigerantibus præstantiora, æstas subsequens, Hippocrate jamjam observante, certissimum præbuit auxilium. Animalia inter, quæ hoc pariter anno ingentem stragem sustinuerunt, grex ovillas tantum non omni perire, multa, eisdem animalia, præsertim canes, ob æstam constantem & etesiarum defectum rabies invasit. Nulla quippe æstas, diebus imprimis canicularibus, adeo effervuit, thermometris atque cessantibus, ac quæ veri successit, nec æstus quicquam remisit, constans potius per totum fere Septembris mensis permanentem, tamen pluvie nonnunquam caderent. Cælo desuper frequens, quam nunquam fulminante, & agricolam quandoque percussente, integumenta hujus omnia præter fora corrigenda pericula fuerunt, ipse vero ad aliquot dies ætonius sponte demum sine remediis ad se rediit etiamnum superstes. Febres tunc de repente invaluerunt, integras ex vulgo familias eodem tempore passim corripiendo, ea præcipue in urbis parte, qua viæ magis patulæ, rectaque humiorea, fervidi aeris, bilem æquens, violentiam infringere nequeunt. Quotquot milites artem occupabant, simul ex febre decubuerunt, ne rusticana militis in custodia que accersenda esset. E diverso tam opulentiores, ampla conclavia a recto remotiora inhabitantes, quam Judæi in vicis angustis & ædibus altissimis, quarum fenestræ caligant, degentes, morbis alias æstivis primum sub-

jecti,

jecti, vim tempestatis hujus febrilis minus senserunt. Ipse turico-
 la licet diurnis laboribus ad Solis radios fere in sudores solverentur,
 quia tamen sub dio in plaustris somnum per noctem captarent, im-
 munes pferumque vixerunt. Morbus nihilominus salubris mul-
 tum & lucri & gloriæ Medicis attulit, cum omnes ferme ægri pri-
 stinam sanitatem recuperarent, febribus istis tertianis septima ut
 plurimum die, ac interdum citius, post unam vel alteram phleboto-
 miam per sudorem judicatis, nisi quod autumno protractiores ex-
 evaderent & in malignas aliquando degenerarent. Venæ sectio
 videlicet, aqua frigida & remedia acida, succus limonum, spiritus
 vitrioli, sulphuris &c. suffecerunt, cardiacis calidioribus ægros in
 extremam perniciem præcipitantibus. Etenim sanguis missus spu-
 meus & cræceus, ac urinz similiter multa bile saturatz occurrebant,
 adeoque sanguinis motus non tam irritandus, et anno superiori,
 quam compescendus erat. Attamen autumno, quo magis calor
 tepuit, tanto majorem sævitiam exercuerunt variolæ, dum per æ-
 statem solum paucos, autumno vero & hyemis principio longe plu-
 res, non solum juvenes, sed & grandævos, imprimis utero gerentes,
 ac quibus sanguis detractus erat, jugularent, facilius emergentibus,
 qui venæ sectione aliisq; remediis posthabitis, omne curationis nego-
 tium soli naturæ commiserant. Multo mitiores autem febres
 quartanæ fuerunt, hoc quoque autumno non infrequentes, utpote
 multis tertianis in quartanas versis; quotquot enim Corticem Chi-
 næ Chinæ in subsidium vocarunt, vel integre fuerunt restituti, vel
 paulo post, quam recidivam passi essent, ante hyemis accessum per-
 fecte convalescerunt, secus ac anno nonagesimo; adeo ut securior
 Chinæ Chinæ usus videatur, quando humores frano magis egent,
 quam stimulo; id quod tamen ulteriori adhuc experientia confir-
 mandum erit. Tandem Clariss. Autor, qui tumultuarie hæc armorum
 inter strepitus conscripsit, veretur, ne premente etiamnum annone
 penuria, nova imposterum morborum seges propullulet.

LE ANTICHE LV CERNE SEPOL-
 crali Figurate.

i. e.

Lucernæ sepulcrales antiquæ, figuris insignes, e cryptis Romanis collectæ, depictæ, æneisque tabulis incisæ a Petro *Sansi Bartoli*; cum observationibus Joh.

Petri *Bellorii*.

Romæ, apud Simonem Anagnium, 1691. in fol. Constant Plagulis 13. Fig. æneis 119.

Quæ a Physicis disputari solent de æterno igne lucernarum sepulcralium veterum, ea Autores celeberrimi non in hoc tripartito suo volumine, sed in *Fortunii Liceti* libris sex de lucernis antiquorum reconditis, & dissertatione *Octavii Ferrarii* de veterum lucernis sepulcralibus, quæri cupiunt. *Bartoli* enim labor in eo solum occupatur, ut figuras lucernis impressas elegantissime depictas sistat. *Bellorius* autem harum sensum mythicum eruere, ac succinctis notis declarare studuit. Plerasque nempe aut ritum aliquem sepulcralem, aut opinionem gentilium de statu mortuorum innuere autumat.

Sic P. I. n. 1. Prometheus visitur hominem fingens adstante Minerva, quæ ei ætheream particulam inspirasse creditur. Argumentum hinc petiisse putat lucernæ aureorem, quo probaret, tametsi corpus in primævum lutum suum resolvatur, divinæ tamen auræ particulam a Minerva inspiratam, post fata quoque immortalis vita gavisuram. At dum n. 3. repræsentatur,

*Qualiter in Scythica religatus rupe Prometheus
Assiduam nimio pectore pavit avem;*

sensum moralem nullum indicare ausus est. Amorem & Psyche alis papilionis (qui nunquam moriendo varias mutationes subit,) ornatam, mutuo se complecti, n. 7. deprehendes. Annotat heic Bellorius, signari hoc emblemate, etiam $\psi\upsilon\chi\eta$ separatam retinere amorem illum seu affectum, quo olim in hac vita in amicos ferri sueverit.

P. I. n. 9. extat Andromeda a Perseo liberata. Hac significari dicitur anima, post corporis interitum curis tandem & affectibus vitiosis soluta, quibus hoc in orbe devoranda obijciatur.

Ff

Per-

Perseus simulacrum est virtutis, quæ non in libertatem tantum, sed in ipsum etiam stelliferum cælum asseritur mythica ista Andromeda.

Parte II. n. 36. Martis & Dianæ iconas non alia de causa compressas divinat Noster, quam quod fortasse defuncti Numina tutelaria fuerint. Hæc speciminis loco attulisse juvat.

Missam jam faciamus mythologiam, & e Figuris seligamus nonnullas, eruditorum consideratione non minus dignas. Prodiit Amstelodami A. 1685, in 12. libellus hoc titulo insignitus: *Selecti nummi duo Antoniniani, quorum primus Anni Novi Auspicia, alter Commodum & Annum Verum Casares exhibet. Ex Bibliotheca Emin. Principis Camilli Card. Maximi, editi a Jo. Petro Bellorio.* In postica prioris numismatis, (quod in antica, vultu T. Ælii Hadr. Antonini Pii superbit,) intra lauream reperias lemma: S. P. Q. R. A. N. F. F. OPTIMO. PRINCIPI. PIO. h. e. interprete Bellorio: *Senatus Populusque Romanus Annum Novum Faustum Felicem, &c.* Fuit autem, qui (teste clarissimo viro, Wilhelmo Ernesto Tenzelio, T. I. Colloquiorum mensuorum Germanicorum p. 189.) siglas exponere maluit: *Æreus Nummus Fieri Fecit.* Rationibus quibus inductus fuerit, ut sentiret ita, loco citato legere est. Produxit nunc Bellorius P. III. n. 5. lampadem, quam & nos hic exhibemus, in qua Victoria tenet clypeum votivum cum inscriptione: ANNO. NOVO. FAUSTUM. FEL..... Cæteræ enim literæ vetustate exesæ visum fugiunt. Hincque putat, interpretationi suæ non leve pondus accedere.

TAB. IV.

P. I. n. 27. Circus spectatur, cum obelisco, intra duas columnas quibus insunt Victoriæ, ara Neptuni, pulpito Prætoris & agitatore quodam quadrigæ. P. II. n. 9. Jupiter, Juno, Minerva, Sol, Luna, Venti duo & Neptunus, seu potius fluvius quidam, Tybris forsitan. *Serapidem* in eo frustra quæsieris; ut in Bellorii observatione p. 4. errore typographico irrepsisse videatur. Inter lucernas Christianorum P. III. n. 31. refertur quædam efformata ad instar naviculæ, qua vehuntur Christus & Petrus; antennæ affixus est titulus:

DOMINUS. LEGEM.

DAT. VALERIO. SEVERO.

EVTROPI. VIVAS.

quem *Michael Angelus Canseus*, (de cujus Museo plura nobis alias dicent-

TAB. IV. ad A 1692

pag. 226. M. Maj.



dicenda erunt,) hac paraphrasi explicandum censuit: *Valerius Severus moysen, tanquam legem sibi a Domino impositam, constanti animo expectans, longiorem Eutropio vitam optat.* Bellorio videtur, Severum heic profiteri, sibi a gentili superstitione converso datam esse a Domino novam legem (sive doctrinam) Evangelii; quo applicanda ducit verba Pf. XXIV. (Hebr. XXV.) *Dulcis & rectus Dominus, propter hoc Legem dabit delinquentibus in via.*

HERMANNI VVITSII MISCELLANEA SACRA.

Trajecti ad Rhenum apud Franciscum Halmam, 1692. in 4.
Plagul. 117.

MIxtum opus hoc, & varia eruditione præstans, in quatuor Libros digessit Autor Clarissimus: quorum *primo* quidem de Prophetis egit & prophetia, perfecto iustoque tractatu: *secundo* autem, Dissertationes sex diversi argumenti; *tertio* Diatriben unicam de septem Epistolarum Apocalypticarum sensu historico, an prophetico; & *quarto* denique Dissertationem de Donatistarum Schismate proposuit. Hoc loco non possumus, quin ex primo delibemus nonnulla, & quæ habeantur inibi recondita, Lectorum oculis breviter exponamus.

Modos itaque revelationis Prophetiæ expositurus, immediatam initio a mediata secernit: Illam modo *simplicem* fuisse ait, seu p. 16. solo interno Spiritus instinctu percipiam; modo *Symbolicam*, h. e. symbolis quibusdam insignitam: & symbola quidem vel externis oblata fuisse sensibus, vel phantasiæ; idque nunc contigisse vigilantibus, nunc dormientibus. Vigilantes aliquando fuisse visos sibi iis p. 19. in locis esse, ubi revera non fuerint, eaque ibi cernere, quæ non nisi imaginationi ipsorum representabantur. Ad hunc modum Jesaïæ visum fuisse Jehovaham, folio cello insidentem, c. 6, 1, 2; abs Jeremia depositum fuisse cingulum ad crepidinem Euphratis c. 13; & Ezechielii, inter deportatam multitudinem ad fluvium Chebaris versanti, apertos fuisse cælos, ut videret visiones Dei, primo capite descriptas: eundemque Prophetam domi suæ inter seniores Judæ se-

Ff 2

dentem,

dentem, visum sibi esse capitis cincinno arripi, & inter cœlam terramque deduci Hierosolymam, ut abominationes usurparet oculis, ab hominibus improbis in templo perpetratis, c. 8. 1. seqq. Nec alio-revelationis genere ostensos fuisse Danieli dejectos thronos, libros apertos, formam judicii, Angelorum myriades ꝑ. 7. Michæ, Jehovah solio insidentem, & assistentem cœlorum exercitum, 1. Reg. 22. 19. Divoque Johanni in Apocalypsi pleraque. Neque vana hæc fuisse illularum mentium representamina, vel cassas rerum imagines, sed maximorum mysteriorum figuras, earumque vim non a corpore vel substantia objecti fuisse suspensam, verum abs aptitudine & claritate representaminis.

- p. 23. Ad revelationem per *symbola* representata phantasiæ, Ecclasiæ retulit, eamque non naturalem, nec diabolicam, multo minus fictam aliquam ab hominibus, sed vere divinam, qualem Danielis, c. 10, 8, 9. Joannis c. 1. Apocal. 17. & Pauli Act. 22. 17. & 2. Cor. 12, 2, 3, 4. exemplis illustratam dedit. Dormientibus dein se patefecisse Deum, quia & multa in communi providentiæ suæ cursu homines docuisse, per insomnia, ac voluisse nonnunquam, ut somnii oblivio caperet dormientem : idque Nebucadnezari, quo major conciliaretur fides interpreti, vere accidisse ; secus ac l' Empereur, de Dieu, & Coccejus senserint, verba Chaldaica Dan. 11, 5. non de oblivione somnii, sed de judicariæ sententiæ promulgatione exponentes.
- p. 27.
- p. 30.

Revelationem *mediam* subinde factam esse per Angelos, confirmat exemplo Gabrielis, Dan. 9, 21. Luc. 1, 19. & 26. quod nomen, per verba, *Fortitudo mea Deus est*, exponit : imo factam fuisse per ipsum Dei filium, omnium Angelorum Dominum, illustris Angeli specie Prophetis aliquando apparentem, ex Dan. 10, 5, 6. evincit : a qua tamen persona apparente accuratis limitibus distinguit angelum ministrum, qui manu sua Danielelem tetigit, compellavit, informavit : quem Gabrielem fuisse conjicit, eoque comma 17. ad hunc modum vult exponi : *Quomodo ergo poterit servus Domini mei hujus loqui cum Domino meo illo ?* Ratione non dissimili ex Zacharia duos Angelos producit, erudientes Zachariam ; quorū alter se pro Domino gesserit, ipse Dei filius ; alteri certum quasi officium tribuatur loquendi cum Zacharia, c. 1, 8, 9, 11. adversus Cocceji sententiam, de Spiritu S. hæc interpretantis. Ubi excusantur insignia, quæ præceteris

ris

ris Prophetis Moses habuit, προσημιατα & privilegia, verba Numer. 12, 8. (*similitudinem Jehova intuetur*) de radio quodam divini splendoris eximio accipit, elucente fortassis in humana specie, qualem Apostoli conspicati sint in Christo, Joh. I, 14; famamque Moſis, p. 44. seq. periniquis Joannis Clerici contumeliis læsam, strenue defendit.

A revelatione ipsa, sive patefactione, transit Autor ad præparationem animi revelationem recepturi, respondetque initio *Petro Petito, de Sibyllis L. 1. c. 8.* mentem hominis non posse species rerum præteritarum sic componere, ut ex iis cognoscantur res futuræ, quod talis compositio nitatur cognitione, & nexu caussarum, quibus homo destituatur prorsus in rebus contingentibus. Mentis & indolis præstantiam multum valere quidem ad accuratiorem divinarum rerum perceptionem, non tamen ideo haberi eam pro dispositione ad prophetiam posse, quod res hic occurrant toto genere diversæ, ingenii nempe sagacitas, & prophetia; illa in naturalium, hæc in supernaturalium rerum classe constituta. Temperamentum, quod ex atra bile plurimum trahit, ad profundas, fixas, & sublimes meditationes idoneum facere posse hominem concedit: largitur etiam, tantam imaginandi vim in melancholicis fuisse aliquando, ut in ecstasia naturalem agerentur: nec abnuat, posse hoc affectu Dæmones abuti; posse & Spiritum gratiæ in subjectis piis, isto mōrbi genere correptis operari: negat tamen inde confici, quod atræ bilis abundantia dispositionis ad prophetiam vicem subeat: negat Davidem, Hemanem, Afaphum, & alios Musicæ præfectos atrabiliarios fuisse aut hypochondriacos: negat quoque Moſen iis accenseri, metu licet ex aula Regis fugientem: negat, sermonis tarditatem pro ullo, nedum perpetuo melancholiz argumento posse venditari: nec opus fuisse ait humore nigro, ad sustinendum quadraginta dierum jejunium, sed divina virtute sustentante: negat pariter, ad melancholicorum classem Etiam esse referendum, licet in montanis, & juxta torrentes degerit, partim ob hominum malitiam, quorum furor erat fugiendus, partim ex mandato Dei, talem habitandi locum ipsi assignantis. Mirati adeo se innuit, Petro Petito, Philosopho & Medico Parisiensi, tam aniles nœnias vel in mentem unquam venire potuisse, vel excidere: nec abs re veretur, hujus commatis hypothecibus eo abusuſos esse profanos cæteroquin homines,

p. 63.

p. 65.

p. 68.

mines, ut, quæ afferri audiunt de prophetis, nil nisi melancholicorum hominum imaginationes & deliria esse criminantur.

p.68. *Spinoza* commentum, variasse semper pro temperamenti varietate prophetias, adeo ut tristibus non nisi tristia, lætis non nisi hilaria & jucunda revelata sint, iracundis minæ; contrariis exemplis & evidentissimis ipsius Moïsi, Jesaiæ, Jeremiæ atque Danielis instantiis evertit atque destruit.

p.7L. Si quid veri de halituum haustu ex specubus narretur, id nullus dubitat ad præstigias malorum Dæmonum referre, credulos hominum animos prava superstitione dementantium. Non diffidetur interim, quod halitu ex terris, præsertim ex specubus prodeunte, hominis cerebrum miris modis possit affici. In antro Delphico ad fraudem cuncta fuisse comparata, non Eusebii tantum confirmat testimonio, verum & expressa nonnullorum, qui ad Romana quondam tribunalia rapti inde fuerint, confessione.

p.75. seq. Dispositionibus falsis ita profligatis, veram præparationem ad prophetiam in scholis Prophetarum factam fuisse ostendit.

Agitationem ipsam, qua impulsus Vates ad prophetandum fuerint, tum expresso mandato constitisse, tum interno impulsu. Qua occasione Petrinus illustratur locus, & quare sermo propheticus ab eo dicatur firmior; quid dici & phosphori, quid *ιδίας επιλύσως* nomine intelligendum; nec non unde orta sit tanta dictionis propheticæ diversitas, uberius explicatur.

A patefactione divinæ voluntatis Prophetarum verbis peracta, ad alterum genus, quod symbolicis eorundem factis absolvitur, progressus Autor, observat, Jesaiam vi mandati c.20, 2. nudum, vestenimirum exteriore posita, remotisque calceis obambulasse.

p.91. Hoseam non jussum esse ducere scortum seu scortari cum scorto: neque legitimo matrimonio mulierem sibi junxisse olim fornicatricem: nec sibi visum in visione prophetica cum meretrice jungi: sed meram

p.92. cuncta illa parabolam esse contendit, hoc sensu exaudiendam: Isti gloriantur, se uxorem meam & filios meos esse; tu vero suscipe personam meam ac prædica, perinde eos mihi esse uxorem ac liberos, ac si tu ex impurissimo lupanari fumeres tibi prostibulum cum suis spuris, vel si uxor a te ducta in thorum suum conjugalem alios admitteret, & ex fornicatione liberos tibi pareret. Fecitque ita, id est, prophetiam sibi imperatam ad populum promte executus est, & sub

parabola

parabola fidei mulieris emblematicis nominibus proposita, filiorumque, quibus itidem emblematica sunt nomina, voluntatem Dei exposuit. Qua quidem explicatione propheticae phrasos vim non enervari, postmodum ostendit. Quætionem, an Ezechiel revera uni lateri trecentos nonaginta dies debuerit incumbere? adductis rationibus & pro negante, & pro affirmante parte facientibus, sic decidit, ut posteriores censeat præferendas, quidque desiderari possit in prioribus, reponat. p.96-

Ad descriptionem prophetiarum veniens, castigat *επιβλόγητα* & detorsionem Huetii, non veriti mandatum, quo volumen magnum sumere & scribere jubetur Esaias, c. 8, 1. de uxore ducenda, & procreandis liberis exponere. Non solum vero tabulis patentibus, conspicuo loco eum in finem affigendis, ut postquam essent prædicata, daretur omnibus publice legendi copia; verum & libris, ut perennarent, inscribenda fuisse divina oracula, Habacuci, Jeremix, & Jesaiæ locis confirmat, fassus modum, quo collecta in unum volumen fuerint singula, non esse perinde liquidum. Mosén jussum a Deo atque instigatum, verum autorem esse Pentateuchi, adversus Hobbesium, & autorem fabulæ Præadamiticæ, Spinosam item, Simonium, & Jo. Clericum, latius evincit, ad omnis antiquitatis fidem, ad clarissima ex Scripturis adducta testimonia, nec non ad Christi & Apostolorum auctoritatem ita provocans, ut frivolis profanorum exceptionibus simul occurrat. Historiam interim de morte & sepultura Mosi, & loca pauca alia, a citeriori, Samuelis v. g. vel Esræ manu videri profecta; ea tamen neutiquam impedire, quod minus pro autore ipsius systematis, quod & leges, & prophetias, & historias ambitu suo complectitur, Mosés habeatur. De notis veræ prophetiæ, verique Prophetæ sic sentit, ut statuat, non videri fieri posse, ut ullis revelationibus divinis Prophetæ inducantur in errorem. Quo loco & difficultates, quas Dei dictum Ezech. 14, 7, 9, 10; querela Jeremix c. 4, 10; historia Bileami, Num. 22, & Israelitarum, Jud. 20. cetera nonnullis solent, remouentur. Bethelatici Prophetæ mendacium p.120-
veritati confirmandæ & publicandæ insigniter inserviisse, Deumque prophetæ missionem alias obsignasse miraculis, alias insigni vindicta in immorigeros auctoritatem eis conciliasse: quibus vero prophetiis p.145-
eventus patrum respondeat, illis tacitam subesse conditionem. p.149-

Conf.

Consideratione generali absoluta, Prophetarum præcipuorum historiam ita persequitur, ut de singulis inquirat, quando Prophetia donum & munus inceperit, quomodo continuatum, an denique & quando desierit: idque juxta potiores tres temporum periodos, *ante Legem Mosaicam, sub Lege, & sub Evangelio.* Ad Prophetas, florescentes *ante legem* Mosaicam, Adamum retulit, Henochum, Noachum, Abrahamum, Isaacum, Jacobum, Josephum, Ethan & Herman Judæ nepotes, Jobum denique, & Bileamum, licet moribus improbum.

Sub lege constitutos, temporis locique ratione habita, in eos tribuit, qui in deserto, in Canaan, in Captivitate Babylonica, & post eandem solutam exstiterunt. *In deserto* Moisen non tantum sub Deo Reip. Israeliticæ auctorem, fundatorem & legislatorem, verum & Prophetarum omnium facile principem extitisse, eundemque Theologiæ fabulari dedisse originem; nativitatem ejus, res gestas, obitum, & sepulturam plurimis scatere prodigiis. Quam ad classem non Aaronem tantum, germanum Mosis, verum & omnes Pontifices, per prophetiæ instrumenta Urim atque Thummim respondentem, Nadabum & Abihu cum aliis LXX senioribus Israelis; & rursus LXX seniores alios, quin & Eldad ac Medad, indignante licet Josua, Mose tamen suffragante, referendos censuit. Ex Mosis responso, quod Numer. 11, 29. legas, quinto versiculo c. 4. Epistolæ Jacobæ non parum lucis accenditur.

De Prophetis *in Canaan* acturus Autor, inaugurationem Josuæ propheticum aliquid habere ostendit: divino eundem alloquio fuisse erectum, illud tamen mentis illuminatione potius constituisse, quam articulado sermone in aures illabente: Vaticinia de Christo a Davide non sine intentione prophetandi prolata fuisse, adversus Criticum quendam Batavum tuerur, laudatum Clerico: a cujus quoque convitiis & calumniis, divinitatem librorum Salomonis vindicat. Prophetarum non paucos esse, qui scriptorum nihil reliquerint: ad excidium vero vergente republica, oracula sua scriptis consignasse prophetas; & excidii causas ad posteros victuris chartis commisisse: quos ipsos hoc ordine statuit collocari oportere, ut primus eorum, certe inter primos habeatur Jonas, sequatur Hoseas, proximus huic sit Amos, quem Joel, Jesaias, Michæas, Nahum, Habacuc, Zepharias,

nias, Jeremias extipiant: statem vero Obadiaz incertam videri.

Ad Prophetas in *Captivitate* Babylonica datos ubi progreditur, quatuor facit deportationis gradus: abductionem *primam* anno primo Nebucadnezaris contigisse, *secundam* post Jojakimi rebellionem, *tertiam* factam esse sub Jechonia, & *quartam* in Zedekiaz regnum incidere. Insignis vero misericordiaz argumentum esse, quod captivis etiam Prophetas Deus dederit, Ezechielem videlicet atque Daniele: 244. sqq. quorum *γνησιότης* divinaque autoritas perperam a nonnullis in dubium vocetur.

Captivitate soluta, Judzis patriaz redditis tres adhuc Prophetas concessos legi, Haggzum, Zachariam, Malachiam: & Zachariam quidem una cum Uria ante multo, quam nasceretur, adscitum a Deo in testem fuisse putat, motus verbis Jesaiaz c. 8, 2. *Et consciscam mihi testes fideles*, eadem scil. olim vaticinatuos. Prudentiaz esse, aliquando respondere NON LIQVET, exemplo docetur quaestionis, qua utrum Haggzus & Zacharias sub Dario Hystaspide, an sub Dario Notho prophetarint, disquiritur. p. 265. 269. 278.

Prophetarum in *Evangelica* historia laudatorum primum facit Zachariam, Johannis Baptistaz patrem: ad Josephum quoque Virginis beatae sponsum, delatum more prophetico fuisse oraculum, nec non ad Simeonem: maximis prophetarum & suo merito, & ipsius Christi testimonio accenseri Johannem Baptistam: inter genitos e mulieribus neminem Johanne majorem esse, excepto tamen ipso Christo, qui in regno coelorum *μικρότερος* ideo dicatur, quod & minor aetate, & posterior in ministerio fuerit. Johannem singulare aliquid in toto vite suae instituto prae se ferentem, & commorationis locum, & habitum, & victum si spectes, edidisse luctuose poenitentiae, magnaeque frugalitatis exemplam. Officium ejus praecipuum fuisse, praedicare baptismum resipiscenziae ad remissionem peccatorum, auditores admonere, ut avide regnum coelorum, quod prae foribus, arriperent, praesentem demonstrare Messiam, omniumque ad eum animos convertere. Martyrium ejus a Josepho, nec non Historiographis Hebrais aliis ita memorari, ut a testimoniis historiae Evangelicae non dissonet. Messiam, Judzis fatentibus, Prophetam Mosis similem, vel majorem, imo omnium prophetarum caput esse atque dominum. Quo loco

p. 308. loco & caussæ, cur Josephi de eo testimonium a nonnullis pro genuino habeatur, rejiciatur ab aliis, exponuntur. Domino Prophetarum ad-
 jungi merito Apostolos: de quorum nomine, institutione, munere, præ-
 eminentiis copiose luculenterque egerit Friderici Spanhemii *Dis-*
sertatio Historico-Theologica de Apostolatu & Apostolis: proximo ab
 Apostolis ordine censeri Prophetas testamenti novi, 1. Corinth. 12, 28.
 Eph. 2, 20. & c. 3, 5. nec defuisse Prophetas strictissime sic dictos, Aga-
 bi futurorum prænuncii, Act. 11, 28, Prophetiarum de Timotheo
 1. Tim. 1, 18, ut & excellentissimæ prophetiæ in Apocalypsi Johannea
 315. descriptæ, exemplo stabilitur. Post Prophetarum theoriam de Evange-
 listarum dignitate & munere agitur, & ostenditur, nuperi censuram,
 Critici, quæ Protomartyris Stephani apologiam vexarit, ac si is lapsu
 320. mnemonico quædam distinguenda confuderit, injustam esse: exponi-
 turque, quid apertura cœli in mirabili viso Stephani notet; quid ille
 conspexerit; quid item prophetici Cornelio contigerit, aliisque e ple-
 be fidelibus.

Cumque magni ad rem Christianam momenti sit Apostolorum
 infallibilitas in docendo, illaque ab hominibus pravi ingenii adduci in
 controversiam cœperit, agendum de ea sibi accuratius peculiari capite
 censuit, supponendumque, non extendi eam ad facta singula: post-
 modum Spinosæ, Clericique sententiam sincere sancteque sumit expen-
 dendam: dictumque Christi Joh. XVI, 13. extenuari notat a Clerico:
 339. Pauli Petrique discrepantiam non tollere utriusque infallibilitatem,
 in doctrina, neque Apologiam Pauli idoneum erroris esse argu-
 mentum.

Ad Prophetissas cum devolvitur sermo, non solum virilem, sed se-
 quiozem quoque sexum prophetiæ gratia ornatum fuisse, Miriami ex-
 emplo, Deborah, Annæ (cujus de Messia vaticinium brevi paraphrasi
 354. explicatur) Huldæ sub regno Josiæ florentis, Mariæ Matris Domini,
 Elisabethæ, Annæ Phanuelis filix, nec non quatuor filiarum Philippi
 docetur.

Postremo loco de Prophetiæ continuatione ab Apostolorum ex-
 cessu tractaturus Autor disquirat, an Prophetiæ donum, & munus Pro-
 pheticum adhuc durent in Ecclesia? monetque non videri quidem pror-
 371. sus negandum, ad tertium aut quartum seculum illud viguisse; negat
 tamen promiscue admittenda esse omnia, quæ narrantur a Patribus:
 negat

negat promissionem Joelis continuationem inferre perpetuam muneris Prophetici: negat etiam, post canonem Scripturarum consummatum, Ecclesiam eodem indigere. In revelationum genere, quod præten- ditur, elucere magis genium scribentis, quam characterem divini Spiritus: idque patere non solum Thaumaturgi formula, verum & in revelatione Christianæ Panjaroviæ de adoranda Trinitate, inque Con- cione Angelica Cotteri, Orationisque Dominicæ paraphrasi. B. Lu- therum scripto verbo contentum, a visionibus & apparitionibus desi- derandis prudenter abstinuisse: pie tamen factum esse a Zwinglio, quod divinam quandam (ita loquitur) manu ductionem in explicandis Coenæ verbis agnoverit. Münzeri Prophetias non ipsi tantum, ve- rum & multis aliis fuisse exitio. Nicolai Drabricii vaticiniis non re- spondisse eventum, ut pro grandiloquentia sua, non dubitaverit Ap- ostopolis ipsis sese anteponere. Exemplorum adductorum contempla- tione peracta concludit, Personas tales Deo esse committendas, neque impostam sibi necessitatem putat determinandi, utrum hæc omnia- sinxerint improbe, quod suspicari tamen charitas prohibeat, an illuso- res fuerint phantasia, sive ex melancholia, sive alia quacunque causa; an vero divini aliquid subsuerit, quamvis non sine mixtura illusionum, quibus melancholica ingenia facile deprehendantur obnoxia. Non ta- men a Deo crimini sibi versum iri committit, si Scripturarum revelatio- nibus contentus, prophetias omnes recentiores loco suo relinquat, ab eventu vel comprobandas, vel refutandas; nulloque tali vaticinio im- pelli se patiat ad aliquid vehementer vel metuendum, vel speran- dum, nedum eo, ut terminos vocationis prætergressus, periculoso un- quam operi manum admoveat.

377.

379.

381.

389.

390.

*ANGLICANI NOVI SCHISMATIS REDAR-
gutio sive Tractatus ex Historiis ecclesiasticis, quo
ostenditur Episcopos, injuste licet depositos, Orthodoxi Successe-
ris Communionem nunquam refugisse. Grace & Latine
ex Cod. MSo. Editore Humfredo Hody S. S. T.*

B. Coll. Wadb. in Acad. Oxon. Soc.

Oxonii e Theatro Sheldoniano 1691. in 4. Constat
plagulis 7½.

Gg 2

Foctus

FOstus hic Græci eujusdam Scriptoris est, qui, ut schismati sui temporis qualemcunque medicinam adhiberet, ex historia ecclesiastica probare voluit, Patriarchas folio suo etsi injuste deturbatos, unitatem ecclesiæ non scidisse, neque Successorum suorum, dummodo orthodoxi essent, communionem refugisse. Exempla cum in finem collecta pleraque ad Constantinopolitanam ecclesiam spectant, & omnia seculum decimum tertium antecedunt, nec inter Scriptores in hoc tractatu allegatos quisquam occurrit, qui post medium Seculi 13. floruerit. Ex quo colligere licet, Autorem hujus scripti labente Seculo 13, sub ditione Constantinopolitani Patriarchatus vixisse. Et cum hic tractatus in volumine MSC. Bibliothecæ Bodlejanæ, e quo nunc primum prodit, cum nonnullis Nicephori Callisti collectaneis connexus sit, suspicari licet, quod eundem autorem agnoscat. Id solum huic sententiæ refragatur, quod Nicephorus Callisti in catalogo Patriarcharum Constantinop. qui eodem volumine manuscripto continetur, inter Patriarchas, qui sub Isaacio Angelo hanc sedem tenuerunt, duos Dositheos numeret, cum hic de schismate tractatus unum tantum referat. Adjecta est a Doctissimo Editore interpretatio Latina & præfatio, qua causam editionis aperit, etiam in ipso titulo obscure indicatam. Nimirum, quibusdam Anglis Episcopis nuper depositis persuadere cupit, ut degradationem suam sive juste sive injuste factam tolerare, quam ecclesiæ unitatem novo schismate perturbare malint, cujus rei gratia Clementis Romani, Dionysii Alexandrini, Gregorii Nazianzeni, Johannis Chryostomi aliorumque veterum dicta & exempla in medium producit.

NOVA LITTERARIA.

EX ITALIA. Eques *Dominicus Fontana*, celeberrimus Architectus, paratū jam habet in signe opus, Vaticanæ Basilicæ tam antiquæ quam recentis Descriptionem continens, multis aeneis iconis exornandum, quod propediem prælo committetur. *P. Benedictus Bacchinus* Casinensis, Serenissimi Ducis Mutinensis hoc tempore Historiographus, Johannis Baptistæ Pignæ Historiam Principum Atestinorum, jussu Heri sui, continuare decrevit. Idem *Diarium Eruditionis*,

10788,

torum, quod Italico sermone A. 1686 Parmæ cœpit edere, nunc Mutinæ pertexit: ut adeo, cum in Actis mensis Januarii anni præsentis pag. 47. diximus, non esse, ut Parmensis Diarii ulteriorem nobis continuationem polliceamur, fama publica nos deceperit. P. Gaudentinus Robertus Carmelita interim progreditur in edendis *Miscellaneis Italicis Eruditis* (conferantur Acta Eruditorum A. 1650. pag. 585.) & peculiare Opusculorum Mathematicorum volumen propediem absolvit, quo præter ea, quæ dudum quidem edita, in officinis tamen librariis obvia non sunt, varia quoque *Galilei de Galilæis*, *Alphonfi Bosselli*, Cardinalis *Michaëlis Angeli Riccii*, *Eustachii de Divinis*, & aliorum meletemata, quæ in manus omnium nunquam pervenerunt, comparebunt. Romæ *Emanuel a Schelstruse*, Bibliothecæ Vaticanæ Præfectus, Antiquitatibus suis Ecclesiasticis immortalis est, quarum primum volumen, & secundi folia quædam, paucis ante obitum diebus, vidit, typis Collegii de Propaganda Fide impressa. Ei in administranda Vaticana Bibliotheca P. *Henricus de Noris*, Jesuitis (quos in Gallia procurasse constat prohibitionem Historiæ Pelagianæ ab eodem doctissimo Viro ante plures annos editæ) nequicquam obstantibus, successurus dicitur.

EX ANGLIA. Intra mensium paucorum spatium, e vivis excesserunt celeberrimi viri, *Robertus Boyle* Philosophus præstantissimus, nec Angliæ tantum suæ, sed totius orbis literati eximium decus; *Richardus Baxterus* Theologorum Presbyterianorum facile princeps; *Richardus Lower* Medicus excellentissimus, & *Paulus Colomesius* Polyhistor clarissimus. *Henrici Dodwelli* Prælectiones Academicæ de vita Trajani, & ad Historiæ Augustæ Scriptores, una cum Annalibus Plinianis & accurata epistolarum ejus serie Chronologica ad finem vergunt, post paucos menses edendæ. Historiæ Plantarum volumen alterum sub prælo habet *Bobartus* Horti Botanici apud Oxonienses Curator. Chronicon Saxonicum a Wheloco olim cum Bedæ Historia Ecclesiastica Anglo-Saxonica editum, ex codicibus manuscriptis triplo auctius brevi dabit *Gibsonus* Oxoniensis e Collegio Reginali. *Isaacus Newtonus* Mathematicæ Professor Cantabrigiæ, novum Philosophiæ Systema meditari dicitur. Sub prælo jam fervet *Diætionarium Angliæ & Galliæ*, tribus partibus distinctum, quarum prima Geographica est, altera Historica, tertia Politica. Alii *Dictionarii Historico*

rico Moreeriano in linguam Anglicam transferendo gnauiter incumbunt; fingunt, refingunt, addunt, detrahunt, adeo ut novum potius opus, quam versionem censendi sint procudere.

LIBRI NOVI.

- J**O. Georgii Fueslini Conclavia Romana referata. Tiguri 1692. 4.
 Jo. Jac. Hottingeri Sfortia Pallavicinus infelix Concilii Tridentini vindex. Tiguri 1692. 4.
 Jo. Ciampini disquisitione de duobus emblematibus, in quorum altero disceptatur, an duo Philippi Imp. fuerint Christiani. Romæ 1691. 4.
 Jo. Dan. Majoris prodromus Atlantica, vel regnorum Septentrionalium in Achate albo expressorum declaratio preliminaris chorographica. Kilonii 1691. 4.
 Jo. Molleri Isagoge ad historiam Chersonesi Cimbrica quadripartita. Hamburgi 1691. 8.
 Petri Francii Orationes in unum collectæ. Amstelodami. 1692. 8.
 Mart. Mauritii tractatus philol. de fortitione veterum, cum primis Hebræorum. Basileæ 1692. 8.
 Theod. Janf. ab Almeloveen Bibliotheca promissa & latens. Goudæ. 1692. 8.
 Wilh. Ern. Tenzelii Exercitationes Selectæ. Lipsiæ 1692. 4.
 Joh. Braunii Doctrina fœderum, sive Systema Theologiæ didacticæ & elencticæ. Amstelod. 1692. 8.
 Erici Mauritiæ Dissertationes ex Jure publico, feudali & privato, in unum Volumem collectæ. Francof. 1692. 4.
 Eliæ Veieli epistola de summa dignitate studii medici, juxta mentem Sanctorum Patrum. Francof. 1692. 4.
 Joach. Hildebrandi Theologia dogmatica. Helmstadii. 1692. in 4.
 Justi Chr. Schœmeri disputationes de Collegiatismo. Lüneburgi 1692. 4.
 Nova Bibliotheca Autorum Ecclesiasticorum, autore L. Ellicæ du Pin. Colon. Agr. 1692. in 4.
 Pensées Ingenieuses des Anciens & des Modernes. Recueillies par le P. Bohours. Nouvelle édition. A Paris 1692. in 12.

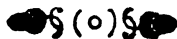
Histo-

- Histoire de Guillaume III Roy d' Angleterre &c. par Medailles, Inscriptions, Arcs de Triomphe &c. recueillis par N. Chevalier. A Amsterdam 1692. in fol.**
- Histoire des Conciles Generaux, commençant par le premier Concile de Nicée. A Paris 1692. in 4.**
- Comedies de Plaute, traduites en François par Mad. Le Fevre, avec des Remarques &c. Derniere edition. A Paris 1692. in 12.**
- Les Oeuvres de Lucrece, traduites en François avec des Remarques par M. le Baron de Coutures. Derniere edition. A Paris 1692. in 12.**
- Du Royaume de Siam, par Mr. de la Loubere. A Amsterdam 1691. in 12.**
- Entretiens Historiques sur le Christianisme de l'Empereur Philippe. A Utrecht 1692. in 12.**
- Traité de la Verité de la Religion Chretienne par H. Grotius, traduit par P.L.J. A Utrecht 1692. in 8.**
- Exercitationes de Utilitate Philosophiæ Naturalis Experimentalis propositæ a Dn. Roberto Boyle una cum ejusdem Annotationibus. E genuina editione Anglica in linguam Latinam translata. Lindaviæ 1692. in 4.**
- Histoire de la Vie de David, par Mr. L' Abbé de Choisy. A Amsterdam. 1692. in 12.**
- Chronicon Egmondanum authore Fr. Johanne de Leydis &c. Primus edidit adjectis observationibus Antonius Matthæus. Lugd. Bat. 1692. in 4.**
- Histoire Ecclesiastique par Mr. Fleury, A la Haye 1692. in 12.**
- De Leere Christi, ende den Staat van zijn Kooningrijk, verhaalt van Mattheus Cap. XII. XIII. verhandelt ende uitgebreid door Rumoldus Rombouts. Tot Leiden 1692. in 4.**
- L. Annæi Flori Res Romanæ cum notis Jo. Georgii Grævii & variorum, Amstel. 1692. in 8.**

- Les Oeuvres de Mr. de Méré. A Amsterdam 1692. in 12.
- Les Oeuvres des Poésies d' Anacreon & de Sappho, en Vers Grecs & François, avec des Notes, per M. Longepierre. Amsterdam 1692. in 12.
- M. Jacobi Molleri Tractatus de Cornutis & Hermaphroditis, eorumque jure. Francof. 1692. in 4.
- Andree Reinbecks Doctrina de Accentibus Hebræorum. Accessit Dn. Hermanni Van der Hardt Dissertatio de Accentuatione. Francofurti 1692. in 4.
- Grammatica Ebrææ linguæ Wasmuthiana, & Lexicōn Ebrææ linguæ Philologico-Grammaticum, cura M. Gothofredi Steinbrecheri. Lipsiæ 1692. in 4.
- M. Tullii Ciceronis de Officiis Libri III, & Paradoxa VI. cum notis Alberti Christiani Roth. Lipsiæ 1692. in 8.
- Johannis Oldendorpii Sylloge Exceptionum Forensium, revisa & necessariis Supplementis ad forum potissimum accommodata ab Andrea Christophoro Rösenero J.V.D. Lipsiæ 1692. in 4.
- Dan. Georgii Morhofii Pars secunda Polyhistoris sive de notitia autorum & rerum Commentarii. Lubecæ 1692. in 4.
- Christiani Junckeri Schediasma de Ephemeridibus seu Diariis Eruditorum in nobilioribus Europæ partibus hactenus publicatis, cum Centuria fœminarum eruditione & scriptis illustrium, Lipsiæ 1692.

LECTOR BENEVOLE

Cum in Actis A. 1690. p. 18. & sqq. librum Gallicum, *La Defense de l' Eglise contre le livre de Mr. Claudé*, cujus exemplar ad nos pervenerat Autoris nomen minime præferens, recenseremus, in ea persuasione fuimus, Scripti illius non alium autorem esse, quam *D. Antonium Arnaldum*. Ex quo factum, ut in Indice quoque Autorum illius anni, liber hic Arnaldo fuerit tributus. Nunc vero ignorare Lectorem Benevolum nolumus, pervenisse postea ad nos ejusdem Operis exemplar aliud, in quo tum in titulo ipso, tum in Approbatione Gilberti, Episcopi Tornacensis, d. 15. Jun. A. 1689. perscripta, verus libri Autor nominatur *Rev. P. d' Antecourt*, Canonicus Regularis, Cancellarius Ecclesiæ S. Genovefæ & Universitatis Parisiensis. Unde & huic in Indice liber merito erit vindicandus.



ACTA ERUDITORUM

publicata Lipsia

Calendis Junii Anno M DC XCII.

REFLEXIONS SUR LES DIFFERENS DE RE- ligion. Quatrieme partie &c.

Considerationum de Religionis controversiis pars quarta, qua continentur responsiones ad objectiones ex Germania missas, tractaturque de unitate Ecclesiae, & sectarum toleratione atque admissione in ipsa Ecclesia.

Lutetiae Parisiorum apud J. Anisson 1692. in 12.

Illustris Pellissonius, eloquentia & eruditione non minus quam admissione in aula sui Regis celebris, libros aliquot Reflexionum de Religionis controversiis Gallica lingua per intervalla edidit. Parte *prima* imprimis ostendere aggressus erat, necessitatem Protestantibus esse impositam, exactissime examinandi suam fidem; examen autem tale in plerisque hominibus locum non habere, & vix reperire exitum; itaque sequendum esse lumen generale & commune totius Ecclesiae, infallibilitatemque hujus & necessariam esse & promissam. Specimen tamen examinis cujusdam subjecerat de Eucharistia. Addiderat denique relationem Latinam de statu religionis in Gallia, qui erat anno 1682, non minus eleganter scriptam, quam alia plura, ab eodem Autore Gallica lingua, in qua regnare merito creditur, edita, quae publice prostant. Subjiciebantur probationes, autorum verbis. Parte *secunda* respondit objectionibus ex Anglia & Batavia missis. De quibus quidem prioribus duabus partibus in Actis Eruditorum A. 1689 pag. 564. & seqq. diximus. *Tertia* peculiariter reposita fuit celeberrimo *Jurio*, de qua in Supplementis A-

Hh

storum

torum dicetur. *Quarta*, quam hic recensemus, tali occasione nata est: Forte Serenissima Ducissa quædam, quæ non minus regia origine, quam magnis vivacis ingenii luminibus eminet, in Pellissonianas Reflexiones quædam notare jussit suæ aulae Virum, non Theologum quidem, neque tamen controversiarum Religionis expertem aut incuriosum. Præstitit hoc ille breviter, & ut argumentum & Adversarius merebantur, modeste & reverenter. Pellissonius acceptas notas adeo non ægre tulit, ut potius testatus sit elegantissima responsione, nihil accidere sibi potuisse gratius. Ita continuato commercio, perpetuo tenore humanitatis, natum est, quod libellum impletet, quem Vir amplissimus, ut harum ex Germania missarum objectionum non minus quam aliarum ratio haberetur, Lutetia Parisiorum nuper in lucem dedit, rarum & laudabile specimen servatæ in verbis moderationis sine rerum præjudicio. Sed ad libri contenta veniamus.

Objector, præfatus, quantum delectatus sit mascula & efficaci Pellissonii eloquentia, doctrinæ & ingenii ubique velut luminibus illustrata, putat tamen non nihil ejus demonstrationi adhuc deesse. Ante omnia admittit aut ponit, neminem sequi religionem aliquam aut mutare posse, nisi fundamentum ejus habere sibi videatur. Itaque omnibus opus esse nonnullo *examine*; alioqui religionem arbitrariam fore. Deinde duplices ait persuadendi rationes esse, explicabiles scilicet, aut inexplicabiles; multa enim nos intimo quodam sensu percipere, quæ distincte exponere aliis nequeamus. Ad *rationes* autem *inexplicabiles* revocari debere lumen internum, ac velut radium divinæ gratiæ animum convincentis, quem non Protestantes tantum, sed & Pontificii admittant, quippe fidem divinam penitus certos nos reddentem distinguentes a magna probabilitate seu fide humana, quam gignere potest collectio argumentorum sane pulcherrimorum pro religionis Christianæ veritate, quibus vulgo nomen imponitur motivorum credibilitatis. Constare autem, multos fideles has rationes parum habere exploratas, & inexplicabili illo Divini Spiritus motu contentos non ideo minus salvati, quam doctiores. Putat igitur, debuisse Pellissonium de hujus quoque *radii celestis* vi persuasoria tractare, & veri luminis ab illusionibus discernendi rationes exponere, ut hoc præsidio Protestantes depellerentur, quibus veritas divini verbi sua luce radiare judicatur. Pro-

gredi-

greditur deinde Objector ad *rationes explicabiles*, & has ait esse vel generales, vel particulares. Generales vocat *præjudicia*, vel ut Tertullianus vocabat, *præscriptiones*; speciales autem rationes facere ait *discussionem*. His positis, Pellissonii argumentum ita format: Necesse est, ut detur præjudicium infallibile; sed hoc si datur, non potest reperiri, nisi in Romana Ecclesia; itaque Romana Ecclesia est infallibilis. Objector missa nunc quidem posteriore præmissarum, missis quoque nunc aliis a Pellissonio adjectis rationibus, & peculiari tractatione Eucharistiæ; priori præmissæ sese ait velle immaorari. Hanc rursus Pellissonius ita probare videtur: Nisi daretur infallibile præjudicium, omnes forent obligati ad perfectam discussionem; sed hæc obligatio locum non habet, quia talis discussio a plerisque præstari nequit; itaque datur præjudicium infallibile. Objector concedit, plerosque non posse teneri discussionem accurata controversiarum; addit etiam, se nolle hic uti distinctione inter controversias fundamentales aut non-fundamentales, quoniam regerere possit Pellissonius, saltem aliquas fundamentales controversias dari, & respectu earum discussionem aut infallibilitatem opus fore; consequentiam tamen negat a discussionis exclusionem ad necessitatem infallibilitatis, eamque infringi statuit tum ex principiis communibus, tum ex principiis ipsorum Pontificiorum peculiaribus. Commune esse principium, quod fides divina generari possit a lumine interno inexplicabili divinæ gratiæ, per verbum Dei, quod lucerna est pedibus nostris, sese insinuante etiam in eorum animis, qui examina & rationes pro veritate religionis ignorant, quales sint Christiani plerique. Peculiariora præterea esse principia ipsorum Pontificiorum, quæ minime Protestantibus probent, imo passim in scriptis refutant; his tamen prorsus everti necessitatem infallibilitatis. Scilicet passim quidem gloriari Pontificios contra Protestantibus, & hoc suæ Ecclesiæ privilegium edere, quod ipsa damnet alias, non vero vicissim a Protestantibus damnetur. Sed hoc, re curatius inspecta, falsum reperiri, nullosque laxiores esse in omnibus, non hæreticis tantum, sed etiam Ethnicis ad salutem admittendis, quam Pontificios, imprimis Jesuitas, & his consentientes alios Scholasticos, quemadmodum sane dudum ea de re graviter quæsti sint Theologi Protestantibus. Nam secundum Doctores Scholasticos complures & celebres, ad salutem tantum opus esse amore

Dei super omnia, etiamsi absit notitia particularis Christi secundum humanitatem; & si quis peccatum mortale admisisset, posse etiam extra Ecclesiam & sine Sacramentis remissionem peccatorum obtinere, modo Deum amet super omnia, & ex hoc principio vere poenitentiam agat, quam vocant *contritionem*; eam vero, quæ metu pœnæ aut spe præmii fit, *attritionem* appellati, & solo auxilio Sacramenti poenitentiae seu Clavium Ecclesiae, amoris defectum supplente, convalescete. Itaque consequi, Catholici supra hæreticum, imo Christiani supra infidelem, non aliud fore privilegium ex Doctorum celeberrimorum Pontificiorum mente, quam quod Catholico attritio sufficiat, alius vero contritione seu sincero amore Dei indigeat. Verum hoc privilegium a Protestantibus non attendi, qui parent, amorem Dei filialem ab omnibus requiri. Ita ad nihilum recidere Ecclesiae Romanae prærogativam, & cum proinde non minus extra ipsam, quam in ipsa, ex ipsorummet Pontificiorum Doctorum principis salventur homines; cumque secundum ipsos Pontificios (summo quodam laxitatis gradu) nullus articulus fidei sit ad salutem necessarius; modo quis ex vero amore obedire Deo & voluntati ejus atque Ecclesiae, si cognosceretur, paratus sit, tolli ab ipsis omnem necessitatem infallibilitatis.

Pellissonius respondens, laudatocando re & moderatone Objectoris, primum ad lumen illud rationum inexplicabilem, & quas Jurius quoque utserit veritates, quæ intimo sensu potius quam rationibus percipiuntur, (*Verités de Sentimens*) reget, non esse fidendum sensui particulari contra sensum generalem. Privilegium infallibilitatis nostri illius sensus interni, lumen aliquod apparens aut verum sentientis, non esse probatum; privilegium vero infallibilitatis Ecclesiae esse probatum. Non posse dari notam intetiam, qua lumen verum ab illusorio discernatur, & si quod daretur indicium veri luminis, id fore humilitatem ejus qui illuminatur, suum spiritum Ecclesiae & divinae ordinationi submittentis. Impugnat deinde eos, qui distinguunt inter articulos fundamentales & non-fundamentales: qua occasione ait, minimum etiam errorem in fide cum rebellionem conjunctum salute privare posse; solam societatem Ecclesiam divinis legibus gubernari; omnis societatis hanc legem esse, ut qui eam abrumpunt, fractu ejus careant; tanto ma-

gr̄is a Deo institutz; qui secus sentiant, similes videri amatori multivago & amicæ inconstanti, poetisq; in fabula Astrææ, qui legibus amicitiz magno apparatu constitutis omnia subvertant, hac una clausula postremo subjecta, ne quis eas servet inivitus. An tale, inquit, fœdus Deum cum sponsa percussisse credemus? Quin potius urget, excommunicandi potestate armatam esse Ecclesiam, neque id negare Protestantes; nam anathema, maranatha, maledictiones etiam illis in ore esse: vana autem hæc verba fore, vana Dei promissa, nisi Ecclesia vera visibilis efficacia anathemata pronuntiare possit. Hæc a se dudum fortiter alstricta, Jurium quantumcunque ad effugia ingeniosum, dissolvere frustra conatum in quadam Epistola Pastoralis. Si vero sufficiat bonam fidem & conscientiz dictamen separationi præterere, nullum unquam hæreticum fuisse. Deinde eps, qui spreis revelatis veritatibus & controversiis, omnes ad salutem admittant, virtutem colentes, negat sibi probari. Bourignoniam, Poirretum & alios quosdam nuper talia jactasse. Socinianos, & qui Deistæ vocentur, plurimum ad has sententias propagandas contulisse. Inde natum genus *Tolerantia*, ubi non jam de civili toleratione agatur, (cujus admissio aut rejectio a mille circumstantiis pendeat) sed de ecclesiastica; nec quæti amplius, an vita hæc indulgenda sit Sociniano, sed an promittenda æterna. Salvianum quidem Arianos, & Gregorium Nazianzenum Episcopum Constantii Imperatoris, protectoris eorum, acta excusasse, sed non ideo salutis illis spem fecisse, dum in errore perstarent. Bquidem hunc Gregorium, & amicum ejus Magnum Basilium, a Divinitate Spiritus sancti nominanda abstinuisse, sed satis rem dixisse. Quod amorem Dei attingat, equidem in eo recte accepto contineri omnia, sed non magis eum cum hæresi posse stare, quam cum latrocinio & homicidio; nec alio sensu explicandos bonos autores, qui omnia ad hunc amorem revocent. Non amandum esse idolum Dei, quod sibi quisque facit, sed Deum, qualis est Ecclesie revelatus. Alioqui religionem Judæicam & Christianam, quæ solæ veræ sunt, dum alias excludant, solas potissimum falsas repertum iri. Atque in his Protestantes habebit facile assentientes. Quia autem objectum erat, Scholasticos Doctores plurimos *tolerantiam Ecclesiasticam laxissimam*, ad paganos ipsos extensam, & a Protestantibus etiam reprehensam statuere,

crediderint, Redemptorem sola ratione sufficienter agnosci posse. Subjicit deinde Perronii Cardinalis locum, qui libere non minus & docte de Scholasticis, eorumque abusu judicavit.

Secuta est replicatio Objectoris, unde brevitatis causa aliqua tantum excerpemus. Querit, si nullum sit indicium veri luminis interni, unde ergo fiat, quod omnes fateantur convictionem divinæ fidei a gratia esse, non a rationibus seu motivis, quæ tantum faciant humanam fidem? Et si ad *fidem Ecclesiæ probatam* sit recurrendum, opus fore magna discussione de veræ Ecclesiæ notis & probationibus, cujus simplices non sint capaces. Concedit, minimum in fide errorem cum rebellionem conjunctum damnare, sed non omnem excommunicatum esse rebellem; posse enim excommunicationes injustas pronuntari; efficacem esse sententiam, sed clave non errante. Deam autoritatem suam commodasse Ecclesiæ, & præstare ipsi, quod est extremum in jurisdictione, hoc est executionem, sed non contra innocentes. Posse fieri, ut exigant Ecclesiastici superiores, quæ nequeant præstari; verbi gratia simulationem, retractationem, aliaque consensu contraria; & in ea re errorem in Superiores cadere. Quin & convenire Theologos, condemnationem ad hæreticos formales pertinere, materiales autem, seu qui non sunt vere inobedientes, non ferire. Si in mentem veniret Superioribus condemnationem Copernici urgere, optimos Astronomos vel invitos exclusum iri visibili Ecclesiæ, vel hypocritas fore. Sic igitur qui excommunicatione injusta exclusus sit, eum in Ecclesiæ esse *in voto*, revera quidem quoad fructum, licet invisibiliter; quemadmodum Sacramentorum non absentia sed neglectus damnet, & baptismi flaminis admittatur. Neque verò usquam infallibilitatem Superiorum in Ecclesiæ esse stabilitam, neque obedientiam illis deberi absolutam. Præjudicia majoris numeri autoritatisque Superiorum elidi contrariis sane magnis præjudiciis, quale sumitur a cultibus novis Deo displicentibus, ejusque mali remedia potius promitti, quam præstari. Opponi Patres Patribus, novitates novitatibus, argumenta argumentis, nec minus maledictionis illis metuendum, qui de abominationibus participant, quam qui unionem recusent. Nec facile esse velut in libra expendere momenta conflictantium rationum, eoque iniquiores esse, qui temere judicent de anima aliorum. Pulchra

chra subinde dixisse Meldensem Episcopum, Arnaldum, Pellissonium, Nicolium, aliosque id genus insignes Viros, sed elegerit argumentum aliquod plausibile, ubi licuerit versari cum aliquo successu; sed hanc, si quæ sit, particularem victoriam & velut valuationem nil facere ad summam rerum. Superesse igitur, ut ostendatur, quousque extendatur Superiorum autoritas, aut redeundum esse ad discussiones speciales. Denique recte Pellissonium monere, verum amorem Dei habentem non debere negligere revelatas a Deo veritates, sed nec iudicium Ecclesie contemnere, & omnino, quoad ejus fieri potest, pro cuiusque conditione, divinæ voluntati cognoscendæ & cognitæ exequendæ operam dandam esse.

Postremo sequitur duplicatio Pellissonii. Gratulatur Objectori, quod aliquo modo visibilis Ecclesie, & in ea superiorum autoritatem admittere videatur, eique & docilitatem & charitatem debere agnoscat. Sed hanc liberalitatem adjecta limitatione Clavis non errantis, aut distinctione excommunicationis justæ ab injusta corrumpi; cum tamen error non cadat in totam Ecclesiam: & inane ejus privilegium fore, si Deus ejus acta rata tantum habeat, si justa sint; nec præstet, ut sint justa. Non facile se dissentire a receptis distinctionibus; itaque admittere, quos vocent, hæreticos materiales, qui tamen rectius appellerentur hæretici apparentes & nominatenus tantum; sed sæpe nocere has distinctiones male usurpatas. Quemadmodum enim invaluerit, ut quædam politice vera aut recta dicantur, non Christiane; unde quidam Politici parum Christiani sese tamen aliquam veritatem sequi somniant: ita qui sibi persuadeant, quosdam hæreticos esse salvabiles, facile adulari negligentie suæ. Et videtur num. 8. materiales hæreticos ad eos restringere, qui vixere ante definitionem Ecclesie, aut eam novisse non potuerunt. Uti Baptismum in voto supponere constat agnitionem veræ fidei, ita ait & qui in Ecclesia in voto sit, debere ejus doctrinam probare. Quamvis autem Objector loquens de abominationibus, nolle se urgere dixerit, quæ de Pontifice Anti-Christo agitantur, Autor tamen fatetur & sibi olim Protestanti hanc ideam sedisse animo, ante studium Antiquitatis. Ecclesias aliarum Metropoliarum non solitas nisi raro recurrere ad Romanam, & tamen dogmata Romana toto Oriente fusa esse, non ergo Papæ imputanda, Porro Ecclesiam non posse reformari doctrinam,

nam, posse mores & praxin; hætenus & Lutherum profuisse, sed ex accidenti, ut scandala nasci bonum sit. Abusum plebis circa imagines & similia bonis exemplis tollendum potius, quam in Ecclesia rejiciendum; jam dudum libros sacros in omnium manibus esse; disciplinæ esse, ut aliquando vetentur, uti cibus ægro subtrahitur. Nec dubium esse, quin Principes Protestantes sibi & suis facile calicem impetrare queant; vix decennium esse, quod talia in ipsa aula Gallica cum applausu sint audita, & a piis Episcopis laudata, cum ad Protestantium Gallix conversionem non alia adhuc media quam persuasiones & gratificationes adhiberentur; et speratam fuisse Romæ ipsius approbationem, nisi (inquit) nostræ Regaliæ & immunitates intercessissent. Tandem licet omnia hæc scripta fuerint sine edendi consilio, subjicit ex Objectoris literis, quæ ille dixerat de magna Regis Christianissimi potentia & heroicis dotibus, quas optandum sit ad publicam salutem converti. Habere illum in manu felicitatem aut infelicitatem mortaliæ. Id unum superesse, ut ipse aliquando salutari reflexione divinitus data agnoscat veram magnitudinem suam, quippe quæ non tam regni amplificatione, quam bono generis humani procurando contineatur. Neque eum, qua est potentia & autoritate, ea in re quæ omnium maxime heroica est, nisi a se ipso impediri posse; & summam Pellissonii eloquentiam non rectius collocandam, quam ut Regi persuadeat, quid possit, & quanto opere hoc sensu & vere sit magnus & porro esse queat. Ex agnita autem facultate, fortasse & voluntatem adipiscendæ tam solidæ gloriæ orituram. Laudes Principum sæpe noxias esse, sed felicissimum hunc ejus fore Panegyricum, cujus successu, flexo Regis animo, tranquillitas orbi Christiano renasceretur.

REFLEXIONS MORALES DE L'EMPEREUR

*Marc Antonin, avec des remarques de Mr. G de
Mad. Dacier &c.*

id est,

Imperatoris Marci Aurelii Antonini libri ad se ipsum,
Gallicè versè & notis illustrati a Dn. Dacero
& uxore ejus. Tomi II.

Ii

Ultra-

UXores maritis vitæ & fortunæ socias dari ut neminem latere
 poreſt, omniumque gentium conſenſu manifeſtum eſt, ita in-
 ſolito plane & raro exemplo ſocietas in literarum ſcientia &
 ſcribendi commentandique induſtria à clariffimo viro Dacerio &
 lecti conſorte in libro hoc eruditiffimo exhibetur. Vix autem no-
 bile hoc conjugum par operam ſuam melius collocare potuiſſet,
 quam in eleganti librorum laudatiſſimi in omne ævum Herois in
 linguam Gallicam translatione, & annotationibus ſcopo tanti ſcri-
 ptoris accommodatis, aliisque lectu digniſſimis, quæ hac occaſione
 elaborarunt, & publici juris fecerunt. De iis, quæ ex præloquio no-
 tanda viſa ſunt, poſtea dicemus. Commendanda prius eſt exacta
 & ampliſſima de vita Antonini hiſtoria, quam ex probatis autori-
 bus magno cum iudicio, nec ſine pulchro verborum ornatu concin-
 ſtarunt. Ex hiſtoria Romana eaque maxime, quaſi Auguſtam vo-
 care conſuevimus, ſatis notum eſt, quis fuerit *Marcus ille Aurelius*
Antoninus. Ortus eſt ex familia Anniorum, quæ originem ad Nu-
 mam Regem referebat. *Annius Verus* vocabatur, antequam Adria-
 no Imperatori juvenis admodum, ob egregium virtutis & litera-
 rum ſtudium mire charus, ejuſdem jufſu *Antonino*, quem Adrianus
 ipſe ſibi filium & Imperii ſucceſſorem aſſuſerat, quiſque poſtea
Pii nomen metuit, adoptandus traderetur. Huic mortuo, una
 cum fratre adoptivo *Lucio Vero* anno poſt Chriſtum natum 161
 ſucceſſit, & cum fratre annis novem, ſolus decem, Romani Imperii,
 quod tunc florentiſſimum erat, & nobiliſſimas orbis terrarum pro-
 vincias complectebatur, habenas tenuit. Quæ bello & pace præ-
 elare gellerit, recenſeri hic non poſſunt; paucos tamen regnandi
 ſcientia & felicitate pares habuit; aſt Philoſophiæ ſtudio non ſu-
 cato quidem, ſed in mores traducto omnes ſuperavit. Disciplina
 nam certe Stoicam, quam præ aliis ſequebatur, ita excoluit, ut a
 Chriſtiana parum abuiſſe videri poſſit, dolendumque eſſet, quod ad
 hujus lumen non pervenerit, niſi divina iudicia recta ſemper &
 in omnibus agnoſci deberent. Aſpernatus itaque Chriſtianiſmum
 eſt, æterno cum damno ſuo, tantoque minus excuſatus, quanto faci-

faciliorem ad eum viam reperiisset, si radios Theologiæ naturalis, quibus lucidius quam ullus Philosophorum resperfus erat, superatis præjudiciis sequi, & oculos ad revelationis divinæ jubar aperire voluisset. Incitare eum ad hoc poterat miraculosa pluvia, quam cum in bello contra Quados & Marcomannos anno Christi 174. in summo periculo, ob defectum aquæ, cum exercitu constitutus esset, precibus obtinuerunt milites legionis, quam *fulminatricem* nominant, generis Cappadoçes ex regione Melitine, Christianis sacris devoti. Hujus facti veritatem a paganis quidem in dubium vocatam, Dacerius Tertulliani potissimum autoritate asserit; notat tamen, epistolam, quam hac de re Antoninus ad Senatum Romanum scripserat, & qua persecutiones Christianorum prohibuerat, invidia Gentilium, ut conjici potest, dudum suppressam, nec Eusebii tempore reliquam fuisse, ideoque supposititiam esse Græcam, quæ in operibus Justini Martyris habetur. Observat etiam, cognomen *Fulminatricis* jam ante Antoninum ab legione ista, quæ imperante Augusto Cæsare duodecima appellabatur, usurpatum fuisse; nec probari posse, totam illam legionem Christi fidem professam esse, sed eos saltem manipulos, de quibus diximus; ut renovatum vocabulum illud potius ea occasione, quam repertum fuerit. Sed plura de Antonino addere non lubet. Decessit anno Christi 180, cum annos LIX. vixisset, felicissimus si Christianus, neque pessimi filii L. Commodi parens fuisset.

Liber ejus Græce scriptus est, in duodecim capita distributus. Titulum habet, *τὰ εἰς ἑαυτὸν, Ad se ipsum*. Congessit enim sententias aut observationes de se aliisque, quibus ipse ad virtutis studium excitari, & ad ferendam qualemcunque fortunam mentem posset componere, nullo quidem methodi aut connexionum artificio, sed ex fortuitis meditationibus, in ipsa sæpe expeditione, ut in fine libri sive capitis primi memoratum reperitur, v. g. *scriptum in castris ad Grammam in Quadiis*, item in fine l. 2. *Carnunti*. Quapropter compendium librorum istorum, qui farrago sunt moralium præceptorum, tradere non possumus. Oblivione prope sepulti erant, antequam bonæ literæ proximis ante nos sæculis a barbarie vindicarentur. Lucem & ornatum illis addidere parentum memoria & nostra *Mericus Casaubonus*, haud indignus magni in Rep. literaria viri

Isaaci filius, & *Thomas Gatakerus*, celeberrimus Cantabrigiensi in Anglia Academiæ Doctor. Egredie vero & civibus suis & linguæ Gallicæ peritis tersa & perspicua versione, & ut diximus, haud spernendis annotationibus consuluit cum adjutrice sua Dacierius. Ex præfatione quædam afferre non piget. Differitur primo de præstantia Philosophiæ moralis, ut sola fere nomen Philosophiæ mereatur, si cum veritate Dei æterna conveniat. Pythagoræ & Socratis sapientia dogmata expenduntur, Chryssippi tamen paradoxa reprehenduntur; interim nulla Philosophiæ secta tam prope ad Christianam doctrinam accessisse existimatur, quam Stoica. Eatenus itaque receditur a pio & celebri inter Gallos autore (*Palcalius*, qui nimis acriter Stoicorum dogmata in censuram vocaverit, innotuit) & dicitur, virum tam doctum, si diutius vixisset, correcturum durius illud judicium fuisse. Speciatim postmodum Antoninum ab objectionibus liberatum eunt, ostendentes, quomodo is amorem Dei, preces & exercitium virtutis, contemptum & odium nostri, corporis maxime, cujus moles & defectus communionem inter Deum & homines impediatur, inculcaverit; summam hominum miseriam, si a Deo recesserint, felicitatem, si gratiæ ejus particeps fiant, sæpe annotaverit; ut fluxam & ad interitum vergentem naturam hominum probe cognoverit, & amorem proprium vehementer improbaverit & destruxerit. Non dissimulant tamen errores Antognini & Stoicorum capitales; quod pluralitatem Deorum crediderint; animam hominis pro particula divinæ substantiæ habuerint; peccati originalis noxam ignoraverint, & homini vitæ mortisque suæ arbitrium detulerint, probata laudatæque *ἀνομησία*. His atque minoris momenti defectibus quibusdam exceptis, nullos libros post sacros lectu digniores, quam Stoicorum esse affirmavit: tamen præter Senecam, & excerpta Arriani ex Epicteto, nihil ex monumentis illorum superstit. Antoninum duobus illis longe præferunt, tum quod factum Senecæ rejecerit, tum quod ingenii acumine supra Epictetum ascendat. Extolluntur iterum quædam ejus theoremata, quod de natura animæ accurate multa scripserit, omneque ejus lumen Deo tribuerit: quod justitiam utilitati minime subjecerit, sed a solo Deo dependere ostenderit: quod charitatem summe necessariam & utilem hominibus esse probet: quod mala quoque a Deo in bonum finem & usum ver-

si observaverit: quod mendacii & falsitatis turpitudinem insigniter detexerit. Præprimis notabile esse monetur, quod felicitatem non quæsierit in excellentia scientiæ & ratiocinationis. Ex hoc sequi a-junt, nulla hominum sagacitate & intelligentia, sed sola fide in Chri-stum, ad salutem perveniri. Non minoris pretii esse putant præce-
pra, quæ Antoninus Principibus præscripsit, tum disputationes con-
tra Atheos. Concluditur denique, qui hos libros diligenter legerit,
illius uno tantum veluti gradu a Christianismo abesse, neque tamen
ad hunc nisi per divinæ gratiæ auxilia progressurum. De insti-
tuto suo notant, multam sibi difficultatem ex obscuritate styli &
sublimitate materiæ in versione occurrisse, accedente codicum de-
pravatione; operam tamen datam esse, ut sensum auctoris asseque-
rentur & clare exponerent: eo quoque annotationes præcipue ten-
dere, omissis disquisitionibus philologicis. In ambiguis sensum me-
liorem secutos se esse. Recta divinarum literarum consensu firmasse,
prava indicasse & correxisse. Subjungunt animadversionem in auto-
rem Horologii Principum (*Antonium de Guevarra*, quem tamen non
nominant) in quo facta & falsa sint omnia, quæ de Antonino com-
memorantur, ut satis appareat, scriptori isti libellos Imperatoris hu-
jus inspectos nunquam fuisse, cum nec verbum ex illis retulerit.
Respondent in fine iis, qui Antonino tautologias & repetitiones ob-
jiciunt; has enim non excusandas modo, sed & laudabiles esse con-
tendunt in libris, qui ad instructionem nostram scribuntur. Com-
mendant etiam Antonini industriam, quod aliis pleraque verbis
commodeque & eleganti modo enunciaverit.

**HISTORIÆ REI NUMARIÆ VETERIS SCRIP-
tores aliquot insigniores ad lectionem sacrarum & profano-
rum scriptorum utiles, cum Bibliotheca Numaria & Præ-
fatione Adami Rechenbergi in Acad. Lips. P. P.**

Lipsiæ, sumptibus Jo. Georgi Lipperti Bibliopola Lüneburgens.
A. 1692. in 4. Constant 10. alphabet.

Cum studium rei numariæ hæc nostra tempestate multis, usque
visis doctissimis ac illustribus, in deliciis esse soleat; non in-
gratum

gratiam iis rem se facturum existimavit Editor hujus libri integerrimus, si scriptores aliquot insignes nec passim obvios, qui historiam numariam tum sacram, tum profanam eruditis commentariis illustrarunt, atque numerorum veterum apud Hebræos, Græcos & Romanos usitatorum pretia potissimum, juxta monetæ, quæ nunc in diversis civitatibus in usu est, valorem metiri & designare operam dederunt, hoc volumine comprehensos denuo evulgaret. *Primus* horum est *Matthæus Hørstius*, in *Academia Francofordana superiori ævo Professor clarissimus*, qui historiam rei numariæ non tantum, sed mensurarum & ponderum simul, tribus tomis constantem, ante hoc seculum jam elapsam Francofordiæ ad Oderam primum publicaverat. In quibus, quicquid ad numerorum, quorum in sacris & profanis scriptoribus mentio extat, notitiam facit, quinque libris erudite exposuit. Deinde & tribus libris veterum mensuras & pondera, accurata ratione primum inter se contulit, deinde ad mensuras Germanicas, quoad fieri potuit, exegit; subjunctis tertio tomo quibusdam opusculis de definitione; sex hydriarum capacitate Joh. II; de fabrica arcæ Noachi Genes. VI; de æsis partibus, ejusque partium usu in declaranda usura; de chœnice Græca; de numeratione Logistica emendanda; de monomachia Davidis & Goliathi I. Sam. XVII. *Alter* est vir incomparabilis, *Guilielmus Budæus*, *Parisiensis Consiliarius Regius*, Autor *librorum V. de Asse*, quos propter variam atque reconditam eruditionem, nova impressione dignissimos judicavit *Cl. Rechenbergius*, qui operi huic præfationem addidit. *Tertius* est *Johannes Seldenus* Anglus doctissimus cujus *liber de Numis & pretio antiquæ pecuniæ, Romanæ & Græcæ*, ante hos septem annos Edinburgi impressus, propter argumenti cognationem hic recusatus est, cum *Bibliotheca Numaria*, sive Elencho auctorum, qui de antiquis numismatibus Hebræis, Græcis, Romanis, nec non de monetis, ponderibus & mensuris scripserunt, cujus autor est *Philippus Labbe*, *Bituricus*, Soc. JESU Presbyter non incelebris. Hos, inquam, scriptores in gratiam studiosorum antiquitatis, uno volumine comprehendit Bibliopola jam laudatus.

HIERONYMI BRVCKNERI ꝑ. V. D. ET CONSILIARII SAXO-GOTHANI AULICI & CONSISTORIALIS

Deci-

Decisiones Juris Matrimonialis controversi.

Francofurti & Lipsiæ; apud Augustum Bœtium; 1692. in 4.
absolvuntur quinque & dimidio Alphabetis.

IN Præfatione ad Lectores Autor consultiſſimus occasionem hujus Scripti enarrat. Postquam scilicet a Serenissimis Principibus, Dn, BERNHARDO & Dn, FRIDERICO, Saxonie Ducibus lineæ Gothanæ; fratribus germanis; successive Consiliariis officio admotus fuerit, & simul negotia Consistorialia ac in his præcipue Matrimonialia tractanda suscepit, se Archivorum Hennebergici & Fridensteinensis Acta perlustrasse, atque Casus Matrimoniales rariores excerptisse, hos deinde in cæta capita digessisse, ac per modum Decisionum Juridicarum enucleasse: cumque per triginta proximos annos multæ controversiæ in Matrimonialibus inter Eruditos ventilatæ sint, has simul examinasse, & ad scopum suum accommodasse.

In Proœmio agit de variis Juris & Legum Differentiis & Divisionibus; in divinas & humanas, naturales & positivas; Juris in naturale, gentium & civile; naturalis in primarium & secundarium; Gentium in universale & particulare, propriæ & impropriæ ita dictum; Civile autem Jus a Positivo distinguit: Legum Mosaicarum in morales, ceremoniales, & forenses; quas omnes partim approbat, explicat & exemplis illustrat, partim corrigit & emendat, leges autem divinas morales positivas, totum humanum genus obligantes, dari negat, & per inductionem demonstrat.

Cap. I. ostendit differentiam sponsalium & nuptiarum, atque refutat divisionem sponsalium Juris Canonici in ea, quæ sunt de præſenti & futuro. Præprimis autem plurimos effectus diversos utrorumque, & inter hos, quod sponsalia ex pluribus causis quam nuptiæ vulgo dissolvantur, recenset.

Cap. II. clandestina sponsalia respectu defectus tum testium, tum consensus parentum, pertractat, atque de istorum probatione per juramenta, horum vero vel rescissione, vel confirmatione, ac suppletionem consensus paterni per magistratum, pro circumstantiarum diversitate, late agit, & simul Cleri Pontificii arcana dominationis in Laicos, dum in Concilio Tridentino liberis frena in matrimonii contrahendis contra parentes laxavit, perstringit,

Capi-

Cap. III. examinat casum, ubi Pater Nobilis cujusdam post sponsalia cum Avunculi Vidua cum ejus consensu rite contracta & dispensationem, dissenso suo ea iterum dissolvere frustra laboravit.

Cap. IV. ostendit, quæ in concursu plurium sponsalium alteris præferri, & quibus pœnis temeritas & inconstantia talis coërceri debeant?

Cap. V. explicat prohibitiones matrimoniales divinas Levit. 18. & 20. Ex his non nisi eas, quæ lineam rectam concernunt, naturalis, reliquas vero positivi tantum juris esse, adeoque in certis casibus, præprimis ubi res non amplius integra est, dispensationem admittere, evincere conatur, ita tamen, ut per analogiam etiam affinium ejus generis & fratrum ac sororum nuptiæ casu fortuito coalitæ (in quas prozæretice contractas Deus mortis pœnam constituit) divortio dirimi debeant. Rationem vero prohibitionis legum matrimonialium divinarum non solum consanguinitatem vel affinitatem, sed & alias esse contendit.

Cap. VI. Leges divinas Matrimoniorum prohibitivas graduum paritatem quidem non respicere, extensionem tamen ad alios quosdam casus ex aliis rationibus pati, Autori persuasum est. Prius per rationum diversitatem inter personas unius gradus ratione linearum, item consanguinitatis & affinitatis; posterius per exempla ex Jure Civili ostendere nititur.

Cap. VII. improbat arrogantiam Pontificum Romanorum in correctione computationis graduum Juris Civilis, & substitutione regularum pessimarum trium pro una bona, ac prohibitionem matrimonii secundum regulam unicam, ex qua absurda quædam sequantur.

Cap. VIII. nec conjugium cum defunctæ uxoris sorore:

Cap. IX. nec inter comprivignos Lege divina prohibitum esse, Autor contra Dissidentes asserit, suamque sententiam rationibus & præjudiciis firmat.

Cap. X. etiam in gradibus Jure tantum Provinciali prohibitis, non temere, sed tantum ex causis rationalibus (quales Autor ostendit recenset) matrimonia admittenda esse docet.

Cap. XI. Eunuchis Dresdensi Sorlissio quondam recte conjugium permissum esse, & adhuc similibus eunuchis idem permitti posse, late deducit Autor,

Cap.

Cap. XII. nec Hermaphroditos, etiam qui nullo sexu prævalent, a sacris conjugii plane arcendos esse, ex rationibus pro iis ad ductis probare sustinet.

Cap. XIII. ex primæva conjugii institutione insolubilitatem quidem ejusdem, non tamen prohibitionem polygamiz, elici posse existimat. Divortia autem hodie, pro conditione hominum in statu lapsus, interdum ex necessitate ad vitanda majora mala concedi,

Cap. XIV. polyandriam, non item polygyniam simultaneam juri naturæ repugnare. Licet autem ex eo, quod hæc juri divino & naturali prohibita non sit, absurde a Lytero colligatur, quod hodie omnibus liberè permitti debeat; dispensatione tamen a Magistratu supremo in certis necessitatis casibus eam tolerari posse.

Cap. XV. licet polygamia successiva statui innocentiz non conveniat; propterea tamen hodie eam improbari non posse: recte etiam a Jure Civili viduis, sub pœna infamiz, prohibitum esse, intra annum a dissolutione prioris matrimonii nubere, nec prohibitione ista remedium contra incontinentiam ipsis adimi. Quod si vero vidua statim post mortem prioris mariti alii viro nupserit, & intra septimum usque ad undecimum mensem ab eo tempore partum vivum ediderit, ex duobus maritis eum patrem haberi, quem ordinarium hominis nascendi tempus, i. e. nonus mensis, indicaverit,

Cap. XVI plures divortiorum causas, quam adulterium & malitiosam desertionem dari, Autor ex praxi Consistoriorum Statuum Evangelicorum communi ostendit, secundum quæ etiam ob bannum conjugis ex delicto, abortum & impotentiam dedita opera procuratam, furorem seu delirium cum malitia aut desertione conjunctum, concubitum præternaturalem & præposterum, & ex aliis causis infra recensendis, divortia decernuntur. Nec tantum Imperatores Christianos, sed & alias gentes Christianas, ex diversis aliis, quam duabus istis causis, per leges suas divortia permisisse.

Cap. XVII. in quibus casibus hodie divortia ob adulterium locum habeant vel non, disquiritur, cum rejectione opinionis communis, quod per adulterium solvatur conjugium ipso jure, nec non unitas carnis cum conjugē.

Cap. XVIII, malitiosa desertionis, divortium parientis, exten-

fiones hodiernas ad varios alios casus, veluti ad fugam metæ-pœnæ ob delictum, pertinacem debiti conjugialis denegationem, sævitiam intolerabilem, insidias vitæ structas, & alias causas, non nisi per interpretationem authenticam a Legislatoribus politicis horumque Consistoriis fieri posse.

Cap. XIX. divortia etiam vera (non declarationes tantum matrimoniorum pro nullis) hodie absque ulla difficultate apud Evangelicos fieri ob dolum & errorem, non tantum circa personam, sed & interdum circa fortunam:

Cap. XX. item ob errorem circa virginitatem:

Cap. XXI. nec non propter vim meturæque injustum:

Cap. XXII. ut & propter impotentiam tum naturalem tum accidentalem, ante matrimonium existentem.

Cap. XXIII. propter impotentiam, matrimonio supervenientem etiam, vel divortium vel bigamiam permitti posse, tum ex Luthero ejusque coætaneis, tum ex rationibus, contra communem opinionem probare conatur Autor:

Cap. XXIV. imo etiam ob coitum extraordinarium & flagris provocandum.

Cap. XXV. separationem quoad thorum & mensam, tanquam remedium provisorium, ad corrigendos malos mores conjugum discordium, recte quidem adhiberi, sed non recte in ea subsisti, si correctio non sequatur; tunc enim divortium etiam quoad vinculum decernendum esse.

Cap. XXVI. matrimonium ob nullum plane delictum in totum prohibendum, sed delinquentes aliis pœnis afficiendos, matrimonium vero liberum illis relinquendum esse.

Cap. XXVII. in concursu duorum matrimoniorum, prius præferri posteriori, si hoc absque prævia rescissione judiciali prioris, ex errore forte facti, fuerit contractum; posterius vero præferri priori, si hoc autoritate judicis per processum desertionis & sententiam judicis fuerit dissolutum.

Cap. XXVIII. quoniam copula sacerdotalis non sit de essentia, sed tantum decore conjugii Christiani, præferri etiam interdum posse conjugium copula sacerdotali destitutum illi, ad quod ea accessit, si nimirum una pars fuga dolose eluserit copulam sacerdotalem

lem

lem per sententiam judicis ipsi injunctam, & alibi cum alia persona nuptias celebraverit.

Cap. XXIX. a Principe vel ejus Commissario (Comite Palatino) legitimacionem in præjudicium liberorum legitimorum aut agnatorum, neque in allodialibus, neque in feudalibus bonis fieri posse,

Cap. XXX. liberos ex putativo tantum matrimonio (modo uterque vel saltem unus conjugum fraudis aut doli expers fuerit), natos, ratione successionis aliorumque beneficiorum, per omnia æquiparari liberis ex vero matrimonio natis.

Hæc duabus partibus comprehenduntur, quarum quælibet quindecim capita continet, His tertiam adhuc adjuncturum se Autor nobilissimus in præfatione promittit, & hoc ipso Lectores, harum rerum amantes, per nos rogat, ut casus matrimoniales rariores, aut consilia & responsa huc facientia, nondum typis edita, ad promovendam hanc ejus intentionem, ipsi communicent,

HISTOIRE DES ALBIGEOIS ET DES VAUDOIS ou Barbets, par le R. P. Benoist &c,

id est;

Johannis Benedicti, Monachi Dominicani, Historia, Albigenfium & Valdensium, Tomi II.

Lutetiae apud Jacobum le Febure, 1691. in 12.

Constat plag. 31.

Valdenses vallium Subalpinarum, quæ in Sabaudica ditione sunt, incolas in societatem exitii ante paucos annos traxerat fatum Reformatorum in Gallia, quos Rex, obsequium Deo se præstare putans, ut satis notum est, evertit, magna quidem, si scriptoribus illi obnoxii credamus, cum gloria sua. Hujus strenuus sonorusque buccinator etiam est Monachus hic, prodigiosam imprimis celeritatem Regis efferens, qua paucis mensibus plus quam quinque ex Antecessoribus ejus, integro seculo Albigenes persecuti, præstiterit, idque, ut ait, absque sanguinis effusione. Cumulum vero & fastigium operi impositum ab eo putat, quod

Kk a

non solum in sua provincia, quæ *Delphinatus* nomen habet, reliquias Valdensium, per inaccessas Alpium valles indagatas, in latebris suis obruerit, sed & idem suis auspiciis & auxiliis apud Sabaudia Ducem procuraverit. Neque hic subsistit Autor, sed etiam foedus ab Imperatore nostro & plerisque Europæ Potentatibus pro defensione initum, acerbe infectatur, & conspirationem ex invidia admirandi operis pro religione suscepti conflata esse criminatur, nempe ut neglecta prosecutione victoriarum contra Turcos, Gallia Rex, unicus ille veræ fidei defensor, armis peteretur. Non minus proterve Serenissimum Angliæ Regem *Guilhelmum* cum tyrannia, veteris Ecclesiæ persecutoribus, comparat, cujus potentia destruentis Deus Regem Gallorum, ut brachium suum dextrum opposuerit. Huic igitur Heroi, & soli sacrorum vindici, omnium Scriptorum labores vigiliasque consecrari debere contendit, cum nullum sub cælo nomen sit, a quo majus decus conciliari iis possit. Ex his facile conjici potest, quid ab autore hoc in historia, quam exhibet, sperari debeat, magnam tamen industriam & fidem professo. Ex centum & quinquaginta Scriptoribus Catholicis & Hæreticis nullum a se repertum esse ait, qui originem Albigenisum satis diligenter investigaverit: plerosque eos cum Valdensibus confudisse: se vero deprehendisse ait, multo vetustiores esse Albigenes, nec eadem cum Valdensibus, qui non tam longe a Romanæ Ecclesiæ placitis abierint, docuisse, quanquam successu temporis in unam sententiam coaluerint.

His aliisque præmissis, ad rem accedit, neque tamen quidquam certi aut novi de Albigenisum origine affert; statuit potius, obscuram esse, & sectam cum filia comparat quæ patrem ignoret, aut cum monstro ex variis particulis coalescente. Succrevisse scilicet ex *Arianorum, Manichaorum, Petrobrusianorum, Henricianorum & Valdensium* erroribus, ut Hydram multorum capitum, tantoque difficiliorem superatu. Recte factum esse jactat, quod Pontifices *Cruciatas* sive sacras expeditiones his hæreticis opposuerint, cum non minora damna, quam Saraceni & Turci, ecclesiæ illaturi fuissent, nisi Pontifices potentiam Principum, speciatim Regum Gallia, contra rebelles illos armassent. Inter Scriptores primum omnium laudat sanctum, quem vocant, *Bernardum*, Abbatem *Claravallensem*

sem, ex quo probare nititur, nihil certi constare de sectæ autore, quanquam postea eadem cum illis, quas *Petrus Brusius*, *Henricus Monachus* & *Petrus Valdo* formaverint, habita fuerit; ægre etiam detestam esse ait, quod non nisi clandestinos conventus & inter paucos celebraverint, Clero potissimum infesti & Sacramenta spernentes. Nomen a civitate *Albia* seu *Albiga* Occitaniz in finibus *Biturigum* adeptos esse, cum ibi anno 1176 concilium haberetur; antea Manichæos & Bulgaros sive Vasconum pronuntiatione *Vulgares* vocari solitos. Bulgarorum nomen, *Petrus de Marca* in Historia Bearnensi secutus, inde deducit, quod Manichæi ex Armenia pulsæ, in Bulgariam, paulo post quam ad fidem Christianam gens illa conversa esset, seculo nono irrepsissent, suosque errores novitiis Christianis instillassent. Statuisse autem duo principia; rejecisse Sacerdotium, imagines, Eucharistiam; negasse Christum ex Maria corpus sumsisse, aliaque non minus insana sparsisse: a Bulgaris tamen *Bagemis*, id est, Deo charos nominari consuevisse. Ex Bulgaria, occasione bellorum a Gallis in Oriente gestorum, in Franciam delatos, atque in sectas Arianorum & Manichæorum divisos esse, ex quibus tandem *Albigensium* secta coaluerit. His accessisse *Petri a Valdo* (vico prope Lugdunum) sectatores, & *Petri Brusii*, qui in Provincia *Arelatensi* circa annum 1120 dogmata sua, denegato baptismo infantibus, rejectoque templorum usu & sacrificio Missæ, propalaverit, propter hæc & alia vivicomburio punitus. Post annos quosdam, eorundem dogmatum autorem aliorumque renovatorem *Henricum Monachum Tolosanum* invaluisse, cujus doctrina in concilio *Lateranensi* anno 1179 (mendose pag. 20. legitur 1270.) damnata fuerit. Postea in Synodo *Lumbaria* (Lombæ) prope Albiam, A. 1176. in dissentientes istos omnes serio iniqui cooptum, & condemnationem eorum secutam, licet objecta prope omnia inficiantur, juramento tamen illis renunciare, religione ducti, abhorrent. Horrenda utique & foeda imputat illis Autor, secutus *Rogerium de Hoveden* aliosque illorum temporum scriptores, adducitque & in fine librorum subjungit documenta quædam vetera, quibus confirmari posse existimat, quæ scriptores illi considerunt, quorum fides non ab omnibus agnoscitur. Licet vero ab anno 1120, ad finem fere istius seculi, multa in Synodis & Romæ decreta contra sectam illam essent,

non caruit tamen, ut Autor porro memorat, incrementis, patronosque invenit Comites Tolosanōs, item Albienſes aliosque Dynaſtas. Sub initium ſequentis ſeculi, anno nempe 1202, Innocentius III Pontifex, pro zelo ſuo ſatis decantato, ſeverius agere cœpit, primo quidem per Miſſionarios ſive Legatos ex Clero, qui perſuaſionibus uterentur, deinde adhibita vi: remedium etiam ab exemplo quaeritum fuit. Cum enim Albigenſes de corruptis Clericorum moribus maxime quererentur, in Synodo *Montiſpeſſulana* anno 1205 *Didacus* Epifcopus Oſmenſis Alphonſi Regis Caſtiliæ Legatus, ut & *Dominicus* Monachus Calaguritanus, magna jam tum ſanctimoniz fama celebratus, reformationis cujuſdam initium fecerunt. Abjeſto enim omni luxu & comitatu, vili habitu aſſumptisque baculis per oppida & vicōs circumeuntes, hæreſin verbis oppugnabant, parum tamen proficientes; quanquam etiam miracula acceſſiſſe, & in agro Carcaſſonenſi culmi feſto die *Johannis Baptiſta* reſecti ſanguinem ſtillaſſe ſerebantur. Anno 1206 diſputatio inter delectos ex utraque parte, voce & ſcriptis habita eſt, in oppido *Montisregali*; condemnatis per arbitros Albigenſibus, qui Eccleſiam Romanam a Chriſto defeciſſe, & Diaboli ſponſam ſcholamque eſſe dicebant, & Miſſam impugnabant. Erſi yero converſi tum pauci fuere, *Dominico* tamen poſt diſceſſum & obitum Oſmenſis & aliorum allaborante, centum hominum millia ad obſequium Pontifici præſtandum reducta eſſe dicuntur; eaque occaſione inſtitutus eſt novus Monachorum ordo, qui *Prædicatores & Inquiſitores hæreſis prævitatis*, ab autore yero *Dominicani* nominati ſunt. Plus ſcilicet excommunicationibus & ſuppliciis, quam concionibus & perſuaſionibus effectum eſt. Sanç gloriã *inventæ Inquiſitionis*, & qua illa promovetur, violentiæ, Autor *Dominico* vel ſoli, vel communem cum Innocentio III. aſſignat. Vid. Tom. II. lib. VI. p. 129. Non deerant tamen, qui rigori ſeſe opponerent, ita ut anno 1207 Legatus Pontificis *Petrus de Caſtro-novo*, Raymundi VI Comitis Tolofani, ut creditur, inſidiis interfectus fuerit. Hoc facinus ultus eſt Pontifex, non ſolum excommunicationis fulmine, in Comitem vibrato, ſed & promulgata, quam vocant, *Cruciata*, ſive indicto bello ſacro, ad quod ſpeciãtim invitabatur Rex Galliarum, quanquam is tunc bello cum Germania & Angliis implicitus parum præſtare

præstare potuerit. Multa tamen hominum millia, non secus ac contra Saracenos Turcosque, in Albigenes arma ceperunt, nisi quod, qui contra hos militabant, crucem in pectore, adversus barbaros vero in humeris assutam vel pictam gererent.

Hæc fere sunt, quæ ex libro I recensenda esse duximus, quia ideam & compendium quoddam historię exhibent; cum in libris sequentibus nihil aliud aut parum admodum tradatur, quam bella & vastationes regionum & clades multiplices, quarum finis tandem seculo XIII is fuit, ut Albigenium secta, junctis Pontificum & Regum viribus, ad incitas redigeretur. Inter eos vero, quorum ductu prostrati sunt Albigenes, acerrimus facile fuit, & a Pontificis Scriptoribus vehementer eo nomine laudatus *Simon Comes Montfortius*. Hujus & aliorum illustrium virorum Genealogias diligenter collegit & descripsit Autor, Comitum imprimis *Tolosa*. Tom. I, enim pag. 306 & seqq. eorum familia a Carolo Calvi temporibus deducitur, cujus duæ linæ, Comitum nempe *Tolosanorum* & *Carcassonensium*, hujusque nova propago *Fokiensis*, quæ ad Regnum Navarræ erecta est, distincte ad pag. usque 337 recensentur. Deit *Montfortii*, de quo dictum est, genus explicatur, & inter descendentes ejus, qui domicilium in regnum Neapolitanum transulerunt, refertur *Nicolaus Comes de Campobasso*, qui Carolum Burgundum anno 1476 proditione sua in exitium præcipitavit. *Comingiorum* non parum illustre olim stemma habetur pag. 353, quorum ditiones tamen & tituli dudum, per matrimonia aliasque mutationes, ad alias familias transierunt. De Pontificum, Episcoporum & Montachorum gestis, in extirpandis, quas vocabant, hæresibus, multa narrat laudatque Autor, quæ seculorum illorum genium representant, cum spiritu tamen Christianismi parum conveniunt. Eo etiam referri possunt statuta conversis præscripta, inter quæ est, quod in Synodo *Biterrensi* (Beziers) conditum fuit, quod nemini permitti debeat lectio librorum sacrorum lingua populari. Id Autori apprimè placet, licet hodie sint in ipso quoque Clero Gallicano, qui rigorem illum non probent.

Valdensium historiam, quam in titulo promisit, Tom. II lib. VIII breviter & tenuiter proponit Autor, cujus tamen causa vetera illa de Albigenibus, multis tradita, repetisse potissimum videtur.

tur. Opponit narrationem suam *Johanni Legero*, celebri Valdenses Ecclesiastæ & scriptori, ejusque fidem, ut hæretici & nescio cujus criminis rei, in dubium vocat. Statuit imprimis, Valdenses non a *Valdo*, sed a vallibus, quasi *Vallenses* nominandos esse, & negat eos sacra sua Apostolorum temporibus accepisse & eodem statu conservasse, quorum utrumque *Legerus* asseruerat. Ipse circa annum 1183 Albigenensium reliquias in abdita illa montium sese recepisse pro certo habet, iisque postea accessisse, quicumque in Hispania & Gallia ab Inquisitoribus indagati, vitæ periculum non nisi fuga illa evitare potuerint, cum ad Romanam Ecclesiam redire nollent. Vallium situm & nomina describit Autor. Pontifices memorat a longo tempore vallium istarum incolas, legationibus, missionibus, inquisitionibus aliisque ejusmodi modis, crebrò vexasse, quibus quoties tempus & Principum zelus ferebat, vis & sævitia successit: plerumque tamen situs locorum tutos præstitisse homines illos alioquin simplices, probos & pauperes, sed ad defensionem sui strenuos. Græve in eos bellum instinctu Innocentii IX. Pontificis A. 1488 movisse Philippum VII Ducem Sabaudia Gallicis auxiliis subnixum, irrito tamen conatu sibi que damnofo; & religionis suæ libertatem Valdenses retinuisse, confirmatos postmodum exemplo Gallorum & Helvetiorum, post cœptam a Luthero reformationem, quibus, ut Autor refert, anno 1535 Valdenses accesserunt, missis in Germaniam *Georgia Morella* & *Petro Massonio*. Articulos, de quibus inter illos & Helvetios conventum est, summam recenset Autor pag. 260 & seqq. Concordant autem ut plurimum cum doctrina Reformatorum, & ad horum exemplum disciplina etiam ecclesiarum illarum constituta est, nisi quod Ministri sive Ecclesiastæ vulgo *Barbati* (*Barbers*) vocari consueverunt. Quoties tum a Ducibus Sabaudia, tum a Regibus Gallia, qui Sabaudia & Pedemontii provincias aliquando subjugaverunt, arma in Valdenses expedita fuerint, quibusque ex causis cessatum a vi & quies genti illi indulta quandoque fuerit, Autor ita enarrat, ut eos semper laudibus efferat, qui acerbius cum illis egerunt, aut saltem, cum aperta vi uti non possent, variis artibus eos afflixerunt & coercuerunt. His plus plerumque quam armis effectum esse memorat, ita ut anno 1630 non nisi duo decrepiti senes ex Pastorum numero in vallibus superfuerint, lingua

Italica

Italicæ, qua populus ille utitur, gnari; accersiti vero Concionatores Galli auditoribus non intellecti, ita displicuerint, ut plurimi Missionarios Romanos admitterent, & spes esset, omnes ad sacra illa reduci posse. Valde itaque nocuisse proposito illi notat Autor potentiam Cromwelli Angliæ tyranni, qui Valdenses pecunia, consiliis, & legationibus ad Sabaudia Ducem iuverit. Sed quæ gesta sunt, ex aliis scriptoribus jam pridem innotuerunt, & ab Autore ita narrantur, ut omnem culpam in rebelliones subditorum rejiciat, cum hi innocentiam multaque pacta cum Principibus suis pro se allegent. Postremo exponit, quod in recenti omnium memoria est, quomodo Serenissimus, qui hodie rerum potitur, Sabaudia Dux *Victor Amadeus*, ad monitum & exemplum Regis Gallia, anno 1686, publicato edicto, ecclesiarum & scholarum ministros, nisi Romanam religionem amplecterentur, intra quindecim dies vallibus exire, infantes a Sacerdotibus Romanis baptizari, pueros in horum scholas mitti, & non obediens, viros quidem ad remum, foeminas vero ad fustigationem condemnari iusserit, rejectis omnibus precibus subditorum & intercessionibus Helvetiorum, nisi quod his tandem datum est, ut emigrare iis liceret, qui a religione sua desciscere nollent. Successit expeditio Ducis, & Gallicarum copiarum præfecti Catinati, cujus illum finem narrat Autor laudatque, quod valles omnes expugnata, & ex incolis, post caesos plurimos, duodecim millia in ditionem venerint. Non leviter inde dolet, quod anno 1690 Dux, dehortante licet Pontifice, Gallorum partes deseruerit, hostibus eorum accesserit, exules hæreticos & rebelles in gratiam receperit, iisque jam adversus Gallos utatur. Interim gratias agit DEO, quod Catinati ductu male mulctati sint, speratque fore, ut etiam hi populi ad exemplum Gallorum ab hæresi liberentur, & in parem cum illis felicitatem asserantur. Hanc, & Regem ejus promotorem, mire prædicat, quod doctores idoneos ad convertendos errantes mittat, & apertis thesauris suis, libros aliaque munifice suppeditet: unde illi propediem plenam victoriam & prosperum instituti sui exitum optat & ominatur.

ABREGÉ DE L' HISTOIRE DES VAVDOIS &c.

par P. Boyer Ministre.

LI

id est:

id est :

Breviarium Historiæ de Valdensibus, autore P.
Boyero Ecclesiaste.

Hagæ Comitum, apud M. Uitverf, 1691 in 12. plag. 14.

A Cerrimo Romanæ hierarchiæ assertori & infensissimo Valdensium hosti monacho, cujus narrationem de Valdensibus jamjam recensuimus, haud incommode subjungi potest ex diversa parte scriptor, meliora de suis afferens, monachi tamen historia, ut apparet, non visa. Hic quoque Regem habet, Britannicum, nempe, cui tractatum suum dedicat, & admirandam Dei providentiam prædicat, qua populum Valdensium in puritate religionis Christianæ conservaverit, ut omnino cum Israëlitis comparati possit, ob tot clementiæ, sapientiæ, atque potentiæ divinæ documenta illi exhibita; quibus tamen Valdenses præfert, quod nunquam, ut illi, in idolatriam lapsi sint, aut Romanis erroribus infecti. Haud immerito itaque antiquitus sigillo ait usos esse, quo fax representabatur eum inscriptione: *Lux læcet in tenebris*. Id eo mirabilius esse dicit, quod valles Alpinae in Italia sitæ sint, tantoque facilius jugum Pontificum subire potuerint. Præterea sine exemplo esse, quæ male armati, nec duobus peritis instructi, impares numero, unus quippe contra viginti, triginta aut quandoque centum, fortissime gesserint, & quod per duo secula, usque ad annum 1686, neque vi neque dolis opprimi penitus potuerint: denique, cum illo anno, permittente DEO, armis Sabaudicis & Gallicis ad incitas redacti essent, restitutio tamen reliquiarum incredibili prorsus modo secuta sit, cum nonaginti exules, quindecim dierum itinere, per angustissimas montium fauces ab hostibus infensas penetraverint, patriasque sedes recuperaverint; tum quod omnium maxime mirandum, in gratiam Principis sui, a quo tot & tanta passi fuerant, redierint, & contra Gallos, persecutores suos, stipendiis ejus felices militent. Hæc fere summa est historiæ, quam Autor capitibus XXVII compendiose complectitur.

Cap. I.

Incipit a nomine gentis, & *Vallenses* a vallibus, non vero *Valdenses* a Petro Valdo diti censet. Hujus enim vocabulum illis non convenire, quia is, cum Lugduno pellere-

aus,

tur, non in valles Alpinas sed in Galliam Belgicam confugerit, ibique sectatores habuerit, qui a regione notissima *Picardi* nominati sunt. Provocat ad confessionum veterum documenta, ex ruina patriæ servata & *Marlando* legato Anglico tradita, quæ nunc in Cantabrigiensi Academia custodiri dicit. Scriptæ autem illæ esse perhibentur A. 1100, 1120, 1170, 1175, & ita prius quam Valdis dogmata sua propalare coeperit. Evangelicam vero doctrinam ad incolas vallium à discipulis Pauli Apostoli delatam fuisse non dubitat, nisi ipse, si iter suum in Hispaniam, quod sibi proposuit, profectus Alpes transferit, in illa regione concionatus sit. Quod vero puritatem religionis secundum sacras literas retinuerint, inde constare judicat, quod invocationem Angelorum, B. Mariæ & sanctorum, Missas item, purgatorium, preces & sacrificia pro mortuis, fastajunia, coelibatum sacerdotum, nunquam admiserint aut probaverint, nec alia, quam patria linguæ, in sacris usi sint. Provocat iterum ad confessiones illas antiquas, & doctrinam *Clandii* Episcopi Augustæ Taurinorum, qui sæculo nono vixit, cum confessione Valdensium post duo secula exhibita concordem. Subjungit capita fidei Valdensium A. 1655 edita: uberiorem vero cognitionem ex *Johannis Legeri* historia de Valdensibus generali peti jubet. Juxta doctrinam, etiam disciplinam sive regimen Ecclesiæ Apostolis acceptam fert, & describit officia Pastorum, Seniorum & Diaconorum, ut & Magistrorum scholæ. Laudat morum innocentiam & sanctitatem, quam etiam Pontificii negare non possint, ex quibus citat *Thuanum* lib. Hist. 27. & *Claudii Seiffelii* Archiepiscopi Taurinensis scriptum A. 1500 Valdensibus oppositum. In his igitur vallibus ex natura locorum Ecclesiâ per multa secula quietas sedes, veluti foeminam Apoealypticam in deserto, invenisse observat, usque ad annum 1487, quo Innocentio VIII Pontifice *Cruciatam* promulgante, vi & armis invasi fuerint, vano quidem conatu. Nihil etiam Archiepiscoporum Taurinensium & Ebrodunensium (d' Ambrun) conciones, missiones, minas & lites intentatas profecisse. Describit inde primum illud bellum, auspiciis Pontificiis, dicto anno 1487 Valdensibus illatum, & ut hi Sabaudorum & Gallorum octodecim millia parva manu bellicæ pudes ad internecionem fere ceciderint, & Philippus Sabaudia Dux pacem

Cap. II.

Cap. III.

Cap. IV.

Cap. V.

- pacem victoribus concesserit atque vetera privilegia confirmaverit. Memorat, non multo post Saluziani Marchionatus incolas patrias sedes, ex quibus injuste ob religionem ejecti fuerant, armis recuperasse. Successor *Philippi* (ita narrare pergit) & filius *Carolus*, sollicitatus ab Episcopis & Inquisitoribus, A. 1534 copias sub *Pantaleone Bressorio* in Valdenses nihil tale metuentes immisit, a quibus cædibus promiscue in miseros sævitum est. Verum Sabaudos a tergo adorti Valdenses ita tractarunt, ut pauci evaserint, & Dux a belli continuatione sibi temperaverit, quanquam non desineret supplicio afficere, quos extra valles deprehendebat. Similia quoque & dura alia passi sunt A. 1534, cum Franciscus I. Galliarum Rex Sabaudiarum Ducem, ditionibus suis exuisset: combusti enim sunt, quotquot in Inquisitorum manus inciderunt, inter quos clari nominis viri referuntur *Bartholomæus Heltor* A. 1555, & *Varalius* egregius Angroniensium concionator A. 1557 Taurini, & *Nicolaus Sartoris*, qui Genevæ Theologiæ operam dederat, Augustæ Prætoriarum viciniorum passus. Quartus insultus ab Emanuele Philiberto Duce, postquam Principatum a Gallis restitutum mortuo parente regere cœpisset, factus est, instigantibus Papa & Regibus Galliarum & Hispaniarum. Ab armis tamen, cum multos e suis amisisset, aliquandiu quievit, postea ad insidias fraudesque conversus denuo ductu *Comitis a S. Trinitate* incautos Valdenses aggressus est, magnaque strage perculit. Verum incolæ resumpto animo, & pro vita atque libertate desperate pugnantes, a Comite illo, cum auxiliaribus Gallorum copiis instructus munimentum quoddam oppugnaret, egregiam reportarunt victoriam. Hac ut & precibus uxoris, quæ clam religioni Reformatae favebat, permotus Dux anno 1561 pacem subditis dedit. Deinde post quadriennium, instante Pontifice, edictum contra illos publicavit, quo juebantur, ut intra decem dies ad sacra Romana reditum promitterent, aut post duos menses in exilium proficiscerentur. Dilata tamen est magna ex parte rigoris hujus executio, & cum postea anno 1572 laniena Parisiensis commiserationem etiam apud Pontificios quosdam ipsumque Ducem excitasset, iterum mitigatus veniam denuo ille subditis concessit, exules revocavit, & potestatem dedit recipiendi, qui ex Gallia religionis causa profugerent. Sub Emanuelis Philiberti filio, *Carolo Emanuele*,

mele, & Victore Amadeo, nepote, ob impedimenta plurima armis quidem adversus incolas vallium actum non est, suppliciis tamen sævitum in eos, qui in potestatem magistratuum extra valles veniebant, & in *Saluziano* Marchionatu octo parochiæ destructæ sunt, pulsus in exilium habitatoribus. Postea impuberis *Caroli Emanuelis* Mater & Ducatus Gubernatrix, a Curia Romana stimulata, anno 1650 collegia virorum foeminarumque instituit, per quæ variis modis ad religionem Pontificiam Valdenses alliciebantur: cum vero id exiguo cum successu fieret, nec nisi pauci & viles in partes transirent, excidium gentis anno 1653 decretum est. Occasio tumultus ex proposito quæsitæ fuit, assignatis *Grancejo* Franciæ Marefcallo hybernis in vallibus, & emissis quibusdam ex Clero, qui incolas ad resistendum incitarent; sed hi detecta fraude, Gallorum copias admiserunt, & Granceji moderatione periculum tunc evaserunt. Ast anno 1655 Hibernis, patria sua a Cromvello ejectis, valles Alpinae destinatae, iudicesque constituti sunt, qui ex locis quibusdam Vallis *Lucernensis* decedere incolas, & in alios, ubi sacra Valdensium adhuc tolerabantur, migrare cogerent. Quærebatur nova seditionis causa, sed obsecuti sunt incolæ, dein per Deputatos gratiam Ducis implorarunt, & restitutionem in sua suppliciter petierunt. Delusi fuerunt & dilati variis prætextibus, donec anno 1655 exercitus ductore *Marebiona de Pianezza*, mense Aprili in valles irumperet. Cum vero fortiter repugnarent incolæ, nec exiguas hostium strages ederent, ad dolos conversus *Marchio* missos ad se primores gentis benigne excepit, mitibusque promissis persuasit, ut copias suas in valles vicoseque suos admitterent. Hoc factò ad promiscuam & crudelissimam lanienam ventum est, de qua horrenda narrat Autor, ut infantes ab uberibus maternis avulsi, ad saxa elisi aut mediis discerpi, senes & ægroti in lectis & cum domibus suis combusti, foeminae ad mortem stupratae, deinde in frustra concisæ, atque in eas & viros immanis carnificinae modi exerciti fuerint, Hibernis ante omnes nullum sævitæ genus omittentibus. Supererant tamen, qui vitam suam tueri auderent, duce *Janavello* quodam, qui cum octodecim solum viris magnum numerum ex copiis Marchionis profligavit, multosque ex illis interemit. Cum vero hic recollecto decem millium exercitu iterum adventaret, fuga sibi

Cap. X.

Cap. XI.

Cap. XII. &
XIII.

Cap. XIV.

- consulere *Janavellus* coactus est, per inavias cautes filium septennem humeris gerens enixus. Vicus Roras, quem hucusque defenderat, falsis promissis deluso praesidio, Sabaudis deditus ferroque & igne crudeliter vastatus est. Acta hæc esse dicuntur a die 24 Aprilis ad Kalendas Maji. Sed postea *Janavellus*, adjuncto sibi alio centurione *Fayerio*, & collectis sexcentis exulum, Sabaudos ad vicum S. Secundi adortus, ex Hibernis 800, ex Pedemontanis 650 occidit, multaque alia damna admirandæ fortitudinis exemplo hostibus intulit, donec *Fayerius* proditione in locum iniquum inductus occideretur, Janavellus vero graviter vulneraretur. Successere tamen alii libertatis vindices, ita ut adjunctis quibusdam ex Gallia Reformatis, jam armatorum mille & octingentos sub signis haberent.
- Cap. XVI. Duravit hoc bellum tribus mensibus, in quo ex Sabaudis & auxiliariis quatuor mille, ex Valdensibus vero non nisi nonaginta quinque periisse dicuntur. Secuta est compositio *Pigneroti* d. 9. Augusti 1655, interventu Gallici Legati *Servientii*, restituti que sunt Valdenses in pleraque loca vallium, quibusdam tamen pacis causa cedere, coacti. Insidam pacem illam fuisse notat Autor, submisso quodam in valles Jesuita *Longolio* Aquitano, qui ad religionem Reformatam transiisse se simulans, & scholæ magisterium adeptus, conciliatisque sibi quibusdam ex incolis, divisiones inter eos seminavit, prætextu, sspem ab Anglis, Batavis & Helvetiis largiter missam inæqualiter distributam esse. Dux munimentum quoddam in faucibus vallium extruxit, cujus præsidarii incolas statim vexare & irritare ceperunt. Immissi etiam delatores, præcipuos vallium cives ad tribunal Taurinense traxerunt, cum secundum pacta domi judicari deberent. Interdictum non uno obtentu multis locis exercitium religionis publicum, neque querelis, quas afflictis ad Gallos & Helveticos deferebant, quicquam proficere potuerunt, sed denuo ad exitium destinata gens est. Exercitus enim sub *Florio* & *Angronio* Marchionibus & Comite *Bagnolio* anno 1662 denuo in valles penetravit, sed resistere fortiter incolæ, multisque damnis copias Ducis ita fregerunt, ut is spem victoriæ abjiceret, & ad pacem subditis concedendam, Helvetiorum Protestantium interventu, haud difficulter moveri se pateretur. Mala tamen fide induciæ, tractatus causa iniitæ, ut Autor tradis, servatæ sunt. Irruit enim denuo octodecim
millium

millium exercitus, ductu Marchionis *S. Damiani*, quem tamen Val-
 denses magna ex parte deleverunt, & sic demum ad pacificationem d.
 14. Febr. 1664. perventum est, & promissum, omnia in statum tracta-
 tus Pigneroliensis restitutum iri. Licet vero Autor non optima fide ab
 initio in executione pactorum actum esse queratur, laudat tamen *Ca-*
roli Emanuelis Ducis aequitatem & clementiam, quam hteris etiam
 benignis anno 1672 ad Valdenses scriptis testatus fuerit, cum ei in-
 bello contra Genuates strenue militassent; nec minorem favorem
 post mortem Ducis, qui anno 1675 decessit, experti esse dicuntur. Dum
 vero in magna spe essent quietis constanter obtinendae, successor &
 filius *Caroli Emanuelis*, *Dux Victor Amadeus II*, qui nunc
 regnat, licet ei Valdenses contra *Mondovienses* fortiter adstitissent,
 Gallicis tamen consiliis permoveri se passus est, ut edicto A. 1686 d. 31
 Jan. proposito exercitium religionis prorsus aboleret, templa dirui,
 Pastores in exilium ire, infantes a Sacerdotibus Pontificiis baptizari,
 aliaque ejusmodi juberet, poena condemnationis ad triremes contra-
 venientibus proposita. Nullum adversus haec a Gallis, quorum inter-
 cessione antea servati quandoq; erant, sperari remedium poterat, nec
 valebant Helvetiorum officia; Deputati quoque gentis in Aula non
 admittebantur. Unum supererat, ut emigrandi facultatem duris qui-
 dem conditionibus, nec sincere, ut Autor judicat, oblatam accipe-
 rent, idque suadebant Helvetii ad concilium incolarum d. 22 Mat-
 tii habitum Delegati. Pars populi accipiebat condiciones, alii recu-
 sabant, cum edictum d. 9 April. in quo emigratio permittebatur, ita
 conscriptum esset, ut fidi ei non posset, nec literae com meatu satis
 candidae expedirentur. Sic res ad arma erupit. Duo itaque exercitus
 educti sunt, Ducis alter sub *Gabriele Sabaudo*; alter Galli-
 ens sub *Catinato* Casalii tunc Governatore. Valdensem bis mille
 & quingenti in armis erant, sed inconditi & peritis ductoribus de-
 stituti. Aggressionis initium d. 22 Aprilis factum est; plus tamen
 dolis quam vi profectum. Qui enim promissis de impunitate &
 libertate religionis fidentes deditioem fecerant, capti sunt omnes,
 spoliati inde & exusti vici, caesi crudeliter incolae, stupratae foeni-
 nae aliaque saevitiae exempla tum a Sabaudis tum a Gallis edita;
 captivi vero, quorum numerum ad decem millia ascendisse scri-
 bunt, cum in bello ter mille occisi essent, in varia loca distributi &
 miser-

Cap. XX.

- Cap. XXI. miserrime habiti sunt. Sic funditus prostrata res Valdensium videbatur, cum a paucis, qui promissis & syngraphis hostium credere noluerant, & in latebras secesserant, initium factum est servandi miserorum reliquias. Octoginta ex valle Lucernensi, & quinquaginta ex San-Martiniana, ex locis inaccessis in novos Vallium colonos irruentes, tandem cum vi subigi non possent, tuti abitus literas & obsides impetrarunt, & inde in fines Helvetiorum venerunt. Interea etiam Helvetii cum Duce egerant, ut captivos dimitteret; sed id tam maligne factum est, ut media hyeme per vias incommodissimas traducti plurimi, & potissimum senes & debiliores, miserrime interirent. Incredibile penę est, quod de afflictionibus narratur, quas in carceribus, omnibus prope vitę subsidiis carentes sustinuerunt, item de vexationibus a monachis & sacerdotibus defectionem a religione suadentibus. Mille tandem & quingenti seminudi & vix spiritum trahentes Genevam pervenerunt, reliquos omnes carceris squalor, penuria victus, & frigus absumsit.
- C. XXIII. Laudat impense Autor charitatem exulibus illis a Genevensibus & Helvetiis, tum etiam in Germania, & maxime a Serenissimo & Potentissimo Electore Brandenburgico exhibitam. Interea spes omnis in patriam redeundi decollasse videbatur: repletae erant Valles aliis colonis, & qui ex indigenis libertatem & bonorum suorum restitutionem abjurata religionis pacti erant, denuo eiectioni & in alias sedes traducti fuerunt. Quae secuta sint, nemo ignorat.
- Cap. XXIV. Sexcenti exulum, cum opifices plerique essent, nec modum sese suosque alendi invenirent, patrię desiderio accensi, magno cum secreto, quatuor a Geneva leucis in sylva *Nionensi* convenerunt, & accedentibus trecentis, qui itidem exulabant, Gallis, mense *Septembri* anno 1689, transmissio lacu Genevensi in Sabaudiam penetrarunt, ducibus *Arnaldo* quodam, Ecclesię ministro ac eoncionatore, & *Turello* camentario, belli quidem rudibus. Mirabili tamen modo obstacula omnia superarunt, cæsisque qui transitus obsidebant, in Valles demum suas redierunt. Mox illos vi adorti Sabaudi & Galli in cacumina montium repulerunt. Ex his tamen deijci non potuerunt, & octies cum hostibus conflixisse feliciter dicuntur, & ex iis supra mille peremisse, centum tantum ex suis desideratis. Sub finem anni integram dimachorum Gallorum
- turmam

turmam (*un Regiment des Dragons*) delerunt, neque illis Marchio *Parellanus* & Gallorum Ductor *Feuquierius*, mense Februario & Martio anno 1690 cum copiis adventantes multum nocuerunt. Insuperatum inde solatium salutisque remedium natum est, cum Dux **Cap. XXVI** Sabaudia a societate Gallica discedens, cum Augustissimo Imperatore nostro sociisque Regibus & Principibus foedus iniret. Cum igitur intelligeret, a Gallis Vallium possessionem cum integra religionis libertate promitti, si in partes illorum transgredi vellent, preveniendum sibi esse (ita referente Autore) & conciliandos subditos existimavit. Iis igitur amnestiam generalem obtulit, captivos ex vinculis liberavit, alloquiis etiam & vestium dono fovit, culpam antea gestorum Gallis imputans. Cum vero ex numero Valdensium ultra duo millia non superessent, potestatem illis dedit, ut quotquot vellent ex profugis Gallis in valles suas reciperent. Isthac omnia singulari & miraculosa DEI providentia accidisse, minime dubitat Autor. Præterimus quæ epilogi loco ex cap. 11 & 12 Apocal. Valdensibus applicavit. Finit historiam mense Octobri 1690, cum successus quosdam Valdensium contra Gallos retulisset, quod ex *Feuquieris* copiis mille & quingentos interque eos tribunos duos, centuriones quadraginta, multosque inferiores duces interfecissent, Valliumque suarum possessione Gallos eiecissent.

C. XXVII.

D. AVGVSTI QVIRINIVINI ORDO PLANTARUM, quasunt Flore Irregulari Tetrapetalo.

Lipsiæ, typis Christoph. Fleischeri 1691. in fol.

Altera pars Operis Botanici hæc est, quam post Monopetala edere Autor constituit, Dipetalis nempe Tripetalisque irregularibus omissis, quod hætenus plantæ hujus generis vix ac ne vix quidem innotescant. Quemadmodum autem in illa priori parte Vertricillata potissimum, ita in hac altera Leguminosa maxime utramque faciunt paginam; atque ideo de siliquarum seminumque differentia hic loci largior fit mentio, quam antehac, ubi pleraque semina nuda exiguaque occurrebant. Id enim in primis intendit Autor clarissimus ut plenior, quam hætenus factum, notitiam stirpium suppeditet Botanophilis, examinando accuratius & flores atque fructus. Nam & hanc ob causam augusta utitur charta, quo magis commode ad vitium delineariqueant omnia,

M m

ENIG.

*ENIGMA GEOMETRICVM DE MIRO OPIFI-
cio Testudinis Quadrabilis Hemispharica*

A D. PIO LISCI POSILLO GEOMETRA
propositum die 4 April. A. 1692.

Cujus divinatio a secretis artibus illustrium Analy-
starum vigentis ævi expectatur, quod in Geometria pura Hi-
storia tantummodo versatus, ad tam recondita vide-
tur invalidus.

Inter venerabilia eruditæ olim Graciæ Monumenta extat adhuc,
perpetuo equidem duraturum, Templum augustissimum ichno-
graphia circulari, ALMÆ GEOMETRIÆ dicatum, quod, Testu-
dine intus perfecte hemisphærica, operitur: Sed in hac fenestrarum
quatuor æquales areæ (circum ac supra basim hemisphære ipsius
dispositarum) tali configuratione, amplitudine, tantaque indu-
stria, ac ingenii acumine sunt extractæ, ut his detractis superbes
curva Testudinis superficies, pretioso opere musivo ornata, Tetra-
gonismi vere geometrici sit capax.

Quæritur modo, quæ sit, qua methodo quave arte pars ista
hemisphæricæ superficiei curvæ quadrabilis, tensæ ad instar carbasi,
vel turgidi veli nautici, ab Architecto illo Geometra fuerit obtenta?
& cui demum plano geometricæ quadrabili sit æqualis?

Præsentis ænigmatis enotatio (quod spectat ad hujus admirabilis
Fornicis tum Constructionem expeditissimam, tum Quadraturam)
Serenissimo FERDINANDO Magno Principi Etruriæ, scientiarum
& nobiliorum artium *Cultori ac Patrono Generosissimo*, ab eodem
Ænigmatista oblata jam est; qui quidem simul non dubitat, quin hoc
ipsum ænigma a singulis literario in orbe degentibus hodie præcla-
rissimis Analystis sit statim divinandum, proprias quadrations im-
peritendo singularis Testudinis hujus tetragonismicæ ab hemisphæ-
ra dissectæ, & ipsorum peracutas indagines, multiplicesque indu-
strias ad hoc unum, idemque geometricum collimantes impatien-
ter expectat, ut hinc, qui temere contumelias in Geometricam jace-
re audent, filera discant; vel potius maxima cum voce exclament,
Obvni-

Obvicia verorum sciscitabilium Scientia a Divina in hominum mente infusa, ut hæc impervius, mutabilibus, fallacibusque contemptis, æterna ista, quæ semper & unicuique sunt eadem, tantum appetat, nilque aliud unquam magis innocuum scire perquirat.

Enigma a G. G. L. solutum est 27 Maji styli novi 1692, ea scilicet die, qua ad eum pervenit, & proximo curfore, id est tertia abinde die, cum hac solutione & Epistola ad Magnum Princepsæm Hetruriz remissum. Solutionem hic exhibemus.

CONSTRUCTIO TESTUDINIS QUADRABILIS Hemisphæricæ; Autore G. G. L.

Superficiem Sphæræ Archimedes demonstravit æqualem esse circulo, cujus diameter sit dupla diametri Sphæræ. Idem viam ostendit, qua portio quæcunque Sphæræ, arcus circuli rotatione genita, adæoque vel uno circulo abscissa, vel duobus comprehensa, ad circulos & circuli portiones reduci potest. Triangulum Sphæricum tribus circulis magnis contentum dudum dimensi sunt Geometræ. Nam quadrupla Trianguli area est ad superficiem Sphæræ, ut summa angulorum, duobus rectis minuta, est ad duos rectos. Hinc jam, cum dentur & triangula duobus circulis magnis & uno minore ad ambos normali comprehensa, facile habentur etiam illa, in quibus anguli sunt qualescunque; imo in triangulo jam magnitudine dato, alium circulum ex aliquo ejus angulo educendo, dantur & triangula comprehensa uno magno & duobus minoribus; ac denique tribus circulis quibuscunque. Sed majus aliquid hic agitur, ut scilicet mensurentur portiones superficiei sphericæ aliis quoque lineis contentæ, & quod potissimum est, ut assignentur, quæ sint absolutæ quadrabiles. Videram dudum patere ad hæc aditum, sed non omnia vacat agere; itaque non attigi, donec nuper Reverendissimus & Illustrissimus Abbas de Monte acuto, Magni Ducis Hetruriz Ablegatus ad aulam Cæsaream jussu Serenissimi Domini sui hoc mihi elegantissimum Enigma Geometricum typis editum, attentandum misit. *Quæ-*

M m 2

rius

ritur forma Templi Hemispharici, sed quatuor aequalibus ac similibus, similiterque positis fenestris ita interrupti, ut his detractis, reliquum hemispharica superficiei sit absolute quadrabile. Hunc nodum aggressus ea ipsa, qua literas accepi, die solvi, & quidem infinitis modis; neque enim determinatum problema est. Non tamen ideo facile putari debet, aut soluta indignum; sed rem paucis exponere operæ pretium erit, additis etiam nonnullis, quæ longissime ultra quæsitum extenduntur.

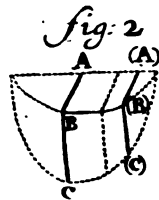
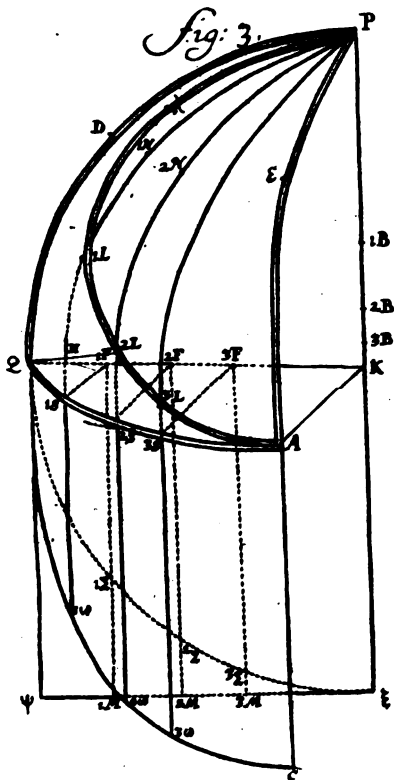
TAB. V.
Fig. 1.

(1.) Si Sphærica superficies in Elementa resolvatur ductis meridianis & parallelis, areolæ Elementares inter duos meridianos duosque parallelos comprehensæ, erunt in ratione composita elementorum æquatoris inter meridianos, & elementorum axis inter parallelos; æqualesque productis ex his elementis in se invicem respectively ductis, ita *fig. 1.* areola LN erit ad areolam NR in ratione composita HG ad GQ, & ST ad TV. Quod secundum meam *Analysin infinitorum differentialem* ita apparet, si PK vel KH sit radius r , & PL arcus sit a , & ejus sinus versus PS sit x , & sinus re-ctus LS sit y , & QH sit v , fiet LM, da , & ST, dx & GH, dv & NM ydv & $da = rdx:y$ Jam areola LN, est NM in LM, ergo est $dvdx$. Hæc prolixius non explico, quod mea principia tam *Geometrie incomparabilium*, quam *Analyseos infinitorum* in Actis Eruditorum jam prodire.

(2.) Iisdem positis, trilineum elementare duobus meridianis & elemento paralleli comprehensum, æquatur rectangulo sub sinu verso graduum meridiani, & elemento æquatoris inter meridianos intercepto. Nempe in eadem *fig. 1.* PMNP æqu. PT in GH, seu superficiei cylindricæ elementari GHAD. Nam quia LMN æqu. $dvdx$, per præcedentem, ergo trilineum elementare sphæricum PMNP, quod est summa omnium hujusmodi areolarum inter P & M (manente semper eadem dv ,) seu $sdz dv$ erit $x dv$.

(3.) Trilineum in superficie sphærica duobus arcibus meridianorum (seu circulorum magnorum) & linea alia quacunque subtendente comprehensum, æquatur portioni superficiei cylindricæ, cujus basis sit arcus æquatoris inter meridianos interceptus, ipsa autem superficies formetur, dum puncto, quo quisque meridianus secat æquatorem, normaliter ad planum æquatoris insitit re-cta,

TAB. V. ad A. 1692. pag. 276.



1111



Et, æqualis sinui verso graduata meridiani, inter polum & lineam subtendentem interceptorum. Nempe in eadem *fig. 1*, dum respective æquantur HF, GD, QB, ipsi PS, PT, PV, & ita in reliquis punctis; tunc portio superficiæ cylindricæ HQBF (seu superficies unguæ) æquatur trilineo in superficie spherica descripto PMRP, nam quia (per præcedentem) FHGD æquatur ipsi PMNP, & DGQB ipsi PXR, & ita in cæteris quorocunque, consequens est tota totis æuari, PMRP ipsi HQBF.

(4.) Superficies cylindrica, quæ fit, dum sinus recti punctis respondentibus arcus circuli normaliter ad planum circuli insunt, æquatur rectangulo sub radio & portione axis inter sinus rectos extremos intercepta. Et proinde quadrari absolute potest. Ita in *fig. 2*, si ubique BC sit æqu. AB, superficies cylindrica B (B) Fig. 4
(C) C æquabitur rectangulo sub radio & A (A). Hæc propositio est ex calculo nostro paulo ante posito statim derivari possit, quia tamen dudum innotuit Geometris, non est cur immoremur. Videantur qui de linea Sinuum & Cycloide egere.

(5.) Quadraturâ carbasi seu Lunulæ sphericæ certis modis descriptæ, Res nova. Sit in *Fig. 3*, hemisphæricæ superficiæ qua- Fig. 3
drans PDQSAEP, unde abscindatur carbasis seu Lunula spherica PEALAP, per lineam ALLP, ita in Spherica Superficie ductam, ut ducto meridiano PLS, per L, occurrente æquatori in S, sit FS, vel FΣ, sinus rectus ipsius QS vel ipsius QΣ arcus æquatoris, æqualis ipsi PB, Sinui verso ipsius PNL, arcus meridiani. Hæc Carbasis integra PEALAP æquatur ipsi plano KΨ, quod est quadratum radii spheræ. Sed & portio ejus quæcunque habetur. Nam PNL & LP æquatur rectangulo 1F3M comprehenso sub radio, & 1F3F, differentia sinuum versorum Q1F, Q3F, quos habent extremi arcus æquatoris Q1S & Q3S. Hæc ita demonstrantur; restæ Sω æquales ipsis FS vel PB, insistant arcui æquatoris QSA normaliter ad planum æquatoris KAQ; ita formabunt scutum ACωQSA, quod est mediætas superficiæ cylindricæ artic. præcedenti descriptæ. Jam quoniam Sω æqu. PB, ideo (per artic. 3) carbasi portio PNL; LP æquatur Scuti portioni 1S1ω; 3S1S, sed hæc æquatur rectangulo 1F3M per artic. 4. Similiter tota Carbasis PEALAP æquatur toti scuto ACωQSA per 3; & hoc æquatur plano KΨ quod est quadratum radii per 4, ut proponebatur. (6) Car-

(6) Carbasum sphaericam efficere, quæ sit in data ratione ad quadratum radii sphaeræ; ratione inquam minoris ad majus. Hoc fiet lineam PLLA ducendo sic, ut PB sinus versus ipsius arcus PNL (portionis meridiani PLS) non sit æqualis ipsi FS sinui recto ipsius arcus QS, (portionis æquatoris QSA) ut in præcedenti, sed in data ratione minor, unde manifestum est, in eadem ratione & carbasum quadrato radii minorem fore.

(7.) Testudinem hemisphaericam æqualiter quadrifenestratam efficere, ita ut hemisphaerii superficies demtis fenestris sit quadrabilis, idque infinitis modis, adeo ut hemisphaerica hæc superficies perforata sit in data ratione ad quadratum diametri; ratione inquam minoris ad majus. Nempe si in Testudinis seu templi hemisphaerici quadrante quovis fiat, quod factum est in quadrante PEASQDP *fig. 3.* Nam hæc hæmisphaerica testudo perforata constabit quatuor carbasis, ex quibus una sit PALAEP, ex fenestris autem quatuor (seu foraminibus) erit una PALASQDP. Et per artic. 5 fornicis seu testudo sic perforata, tota æquabitur quadrato diametri (nempe quadruplo quadrati a radio seu carbasis) aut (per 6) erit in data ratione minor, Quod Erat Faciendum. Est autem QA portio basis, seu quadrans horizontis; P, Zenith; PA, PQ, quadrantes azimuthales.

(8.) Alias testudines hemisphaericas perforatas quadrabiles efficere. Exempli causa invertatur figura, ut A fiat Zenith & PQ arcus Horizontis, tunc alius fiet quadrans testudinis ex carbaso & fenestra corniculata (ut prius) constans, sed inversis, Aliter invertatur figura, ut fiat Q Zenith, & AP arcus horizontis seu basis, habebitur quadrans testudinis, quæ tota constabit ex quatuor muris seu fornicibus, unaque apertura, a summo ad imum quadrifide se diffundente inter muros; sed tamen iisdem positus horizonte & Zenith, testudinem quoque quadrifenestratam quadrabilem sic efficiemus: Ponamus meridianum P₂N₂L₂S bisecare æquatoris quadrantem QSA, quadrans igitur hemisphaericus PQSAP medietatem P₂N₂L₂SAEP habebit constantem ex carbaso PEA & L₂NP & apertura A₂S₂LA. Quod si jam idem fiat in altera medietate quadrantis, quæ est P₂N₂L₂SQDP, ducendo QH₂L lineam æqualem & similem ac similiter positam ipsi A₂L₂L, constabit quadrans hemisphaericus carbaso quadrabili PDEH₂L₂LAEP, & apertura

ra

ra QH₁L₃LASQ, sive fornice quadrabili & fenestra; & idem faciendo in cæteris quadrantibus, componetur testudo quadrifene-
strata, sive P, sive Q, sive A, sit Zenith; quæ æquabitur factæ ex ra-
dio sphaeræ, ducto in diagonalem quadrati circulo magno cir-
cumscripti.

(9) Hæc omnia licebit aliter efficere infinitis adhuc mo-
dis. Hactenus feceramus ut PB esset æqualis ipsi FS, aut in data,
ad eam ratione: sed innumeris modis hæc variari possunt salva qua-
drabilitate, quot fere modis dantur figuræ planæ quadrabiles; imo
secundum datam quamvis quadraturam. Exempli causa, si pun-
ctum L sumatur ita, ut PB (sinus versus ipsius arcus PNL, qui est por-
tio meridiani PLS) sit æqualis differentiæ inter tangentem & Si-
num rectum ipsius arcus QS, carbasi portio PL₂L₃NP æquabitur
dimidio quadrato Q₂F, & tota carbasi dimidio quadrato radii.
Quin &, si sit PB æqu. KF, æquabitur iterum carbasi quadrato
radii. Sed & portio ejus quævis inter meridianos facillime qua-
dratur.

Scholium: Nec inelegans, nec inutile futurum erat, testudi-
num formas delineationibus exprimere, sed temporis brevitatis effe-
cit, ut Geometricis oculis scribere concessi nunc essemus. »

CARMINA PACIFICI MAXIMI POETÆ

Asculani.

Parmæ, apud Galeatium Rosatum 1691. in 4.

INter *Delicias Poetarum Italarum* (quo elogio ducentorum se-
culi decimi quinti & sexti in hac gente clarorum hominum in-
genii monumenta, post Jo. Matth. Toscanum, qui eadem anno
1577 collecta evulgarat, duobus voluminibus inclusa anno 1608
edidit sub Ranuti Gheri nomine se occultans Janus Gruterus)
omnino referri merebantur cultissima hæc Pacifici Maximi poema-
ta, cujus vix nomen in memoria hominum hactenus superfuit; quæ
tamen cur in istum censum non venerint, ignoramus. Typis sane
Florentinis anno 1489 & Bononiensibus anno 1523 excusæ in pu-
blico apparuerunt florentissimi hujus Poetæ centum elegiæ, sive
Hecatelegii libri decem Matthiæ Pannoniæ Regi dicati; duo autem
de

de *Lúcretia*, quæ vim passa a Tarquinio manus sibi intulit, totidemque de *Virginia* a patre Virginio interempta, cum eam Appius Claudius stupro destinasset, libri, eodem carminis genere venustissime conscripti, Angelo Colotio consecrati, anno 1706 Fani extabant impressi. Præterea epicum carmen *ad Job. Fatalem Salvatium*; & ad Jacobum Salvatum profaico sermonis genere scriptum *de componendis elegiis* libellus; nec non *de Romano Calendario* rotulæ inclusio commentatiuncula; *Oratio* etiam *in Senatu Lucensibus* habita, qua ad justitiam & fortitudinem cohortatus est Patres. Verum omnia ista alta oblivionis nocte premebantur, parumque de istis constabat nobis, non nisi Gesnero-Simleriana Bibliotheca edoctis scripta hæc prodidisse. Unde etiam didicimus, plura fecundissimi ingenii hujus monumenta, præter ea quæ modo recensita jam denuo recusa sunt typis Parmensibus, extare, nempe *de Bello Spartiaco* libros sex; *de Cyri Persarum Regis bello* libros septem; *de Sylla & Marii præliis* libros duos; *investivam in Angelum Politianum*; *Grammaticales regulas* tum prosa tum metro descriptas; *Declinationes verborum Græcorum*. Præter hos libros ab eodem scripti in lucem publicam prodidisse memorantur *de Sapiencia* libri septem, *de Castitate* octo; *de Moderatione animi*, *de Bono*, *de Fato*, *de Anima* novem; *de Divina providentia* decem. Ab interitu & oblivione clarum hoc nomen vindicavit, inq; usum & memoriam hominum, quibus exciderant, monumenta ejus primo loco recensita revocavit clarum Nobilitatis Asculanæ decus, Reverendissimus Episcopus Parmensium *Saladinus*, natalium splendore, pietate, doctrina, & virtutibus omnibus insignis. Cui cum contigisset eadem, cum Vate isthoc patria Asculum, (Nicolai etiam quarti P. M. natalibus clara, qui inde *Asculanus* fuit appellatus) civis sui memoriam servandam existimanti, prima fuit cura, ut ingenii ejus præcipuos fœtus conservaret, inque sæculi hujus lucem protraheret. Istos autem in Italia ipsa vix superstites amplius, non aliunde quam e divite, & vetustis æque ac novis præstantioribus libris instructo penu Illustris Viri, cujus beneficio ad nos quoque nova hæc editio pervenit, *Antonii Magliabechi* nancisci licuit. Ejus ab humanitate & officiositate geminos, quos supra indicavimus, Florentiæ 1489 & Fani 1506, excusos libros adeptus, in eorum gratiam qui Latinz poëcos dulces

Sulcedine ducatur, ejus felicissimi cultoris, & sui nominis vere Maximi, poemata ac libellos eximiis typis splendide impressos publico dedit. Ex elegiis autem, quæ maximam voluminis partem constituunt, facilitate ac venustate veterum poetarum carminibus æquiparandæ, quod nonnulla parum caste & procaciter scripta in quibusdam intelligeret, eas omisit, quæ pudicitia temporum minus convenire, & a bonis moribus ac honestate alieniores viderentur. Ex *Asberno Asculano* autem (quæ nomine liber insignitur eruditus ex Asculo homines orbi sitens; sed qui in publicam lucem nondum emissus est, ab auctore *Paulo Antonio Apiano* S. J. Patre ultimam expectans manum, quod nos docuit laudatus modo *Magliabechus*) vitam Maximi exposuit, hisque Poematibus præfixit doctissimus Editor infula Parmensi insignis. Natum eum docet anno 1400 Asculi e familia nobili & divite, ipsique *Pacifici* nomen a parentibus impositum. Ob pacem inter municipes Asculanos eo tempore, cum nascretur, factam, depositis similitudinibus, quas antea aluerant. Carminibus scribendis apto ingenio ipsum valuisse, & huic potissimum studio deditum fuisse, magnum etiam inter Christianos poetas locum esse adeptum affirmat, nisi quod elegantiam versuum lascivia identidem & amoribus foedis contaminavit: quorum tamen poenitentia ductus, de vera jam ætate, de laudibus pudicitia poemata egregia condiderit. Extremam senectutem eum attigisse, & centesimum annum ætatis cum ageret, anno 1500 Fani, ubi forte agebat, & vivis excessisse, memorat.

LA VIE DE MONSIEUR DESCARTES.

sive,

VITA CARTESII.

Parisius, apud Danielem Horthemels, 1691. in 4.
Plagul. 139.

Cartesiani, Philosophorum nostri sæculi facile principis, Vitam & res gestas erudito orbi exponere diversi quidem jam tum aggressi sunt, extantque hanc in rem scripta a *Lip-*

Na
139

139

Præf. pag. *storphio, Borello, Tepelio, de Vries*, aliisque edita: de quibus ta-
 XIV. sqq. men quid sentiendum, & quomodo non nisi pro meris fragmen-
 tis, ac satis quidem imperfectis, habenda sint, in præsentis libri
 præfatione latius ostenditur. Justam certe viri celeberrimi Bio-
 graphiam qui contexeret, hætenus nondum comparuit (quamvis
 P. I. *Morhofius Polyhist. L. 1. c. 25. pag. 317.* conjecerit, id factum esse
 a Chanuto, Gallico apud Suecos quondam Legato, & intimo
 Cartesii amico, huic utique rei, nisi defuisset otium, aptissimo) ut
 hinc non exiguz Autori nostro, quem *Baillesum* esse fama fert,
 gratiæ debeantur, quod laborem hunc, rogatus a pluribus, in se
 suscipere, coque pro more suo, hoc est, dexterrime defungi vo-
 luerit. Scilicet non in eo solum boni historici officium imple-
 vit, quod gesta fideliter & secundum omnes circumstantias, ut
 maxime minutæ cuiquam & leviculæ videri possent, recensuit;
 sed ne novos quidem ac defectus in persona a se delineata con-
 spicuos celavit: ut hinc tanto minus de ingenua relationis veri-
 tate dubitare liceat. Præterea vero gratissimum lectori officium
 præstitit, dum occasione Cartesii passim excurret in historiam lite-
 rariam illorum temporum, atque sic de aliis quoque viris doctis
 isti familiaribus, aut saltem coævis, eorumque vita, satis ac obitu
 plurima commemorat cognitu dignissima. Neque fontes reci-
 tavit, unde descriptionis hujus universam hauserit materiam, sed sin-
 gulis in paginis autores pariter ac alia documenta, quorum vesti-
 P. XVII. stigia fuerit secutus, ad marginem sedulo allegavit. Nimirum con-
 gessit opus hocce suum partim e variis variorum, etiam Philo-
 sophi sui adversariorum libris; partim & potissimum ex ipsius Car-
 tesii operibus, ac epistolis maxime, tam impressis, quam manuscri-
 ptis, quæ ut hinc inde sibi ab amicis & possessoribus, quos singu-
 los in præfatione nominatim laudat, communicarentur, impetra-
 vit. Ait tamen, se plura hujus generis sibi promississe ex Hollan-
 diâ, tanquam loco mansionis defuncti plusquam vicennalis: at
 spe sua magnam partem excidisse, postquam Dominus *de Raey*,
 schedas Cartesii apud se extantes ut inspiciendas commodaret, ro-
 gatus, id recusasset, causatus eas perpaucas esse & nullius momen-
 ti; indicata tamen simul haud obscure amico isthæc sollicitanti
 P. XXX. repulzæ sæ ratione his verbis: *Vita Cartesii est res simplicissima,*
 & Gal-

Et Galli eam corrumpens: quo nomine Autor noster ipsum & ingrati- tudinis in magistrum quondam suum, & invidiæ inofficio- sitatis erga Rempublicam literariam, & injuriæ tandem in Galli- cam nationem commissæ postulat, & acerbe perstringit. Cate- rum cuncta hoc in opere ordine perquam concinno digesta com- parent, uti e Syllabo librorum & capitum, qui utrique ejus To- mo affigitur, videre est: unde cum quis contenta universa exiguo labore perdiscere valeat, non opus erit, ut iis sigillatim recensendis hic vacemus. Quin potius in gratiam eorum, quibus librum, hunc aut videre aut saltem perlegere non erit integrum, præci- pua biographiæ hujus puncta brevissime delibabimus, & ex locu- plete congestarum hic rerum notabilium cumulo, aliquas specimi- nis loco excerptas communicabimus. Nimirum prognatus fer- tur *Renatus Cartesius* e perantiqua apud Turones familia nobili, patre *Joachimo Descartes*, Petri filio, & matre *Claudia Ferranda*; quorum periusque prosapia diffusius enarratur. Patriam, de qua hactenus non minus fere, ac Homeri quondam, disceptatum est, habuisse dicitur *Haga* oppidulum, inter Turonum Pictorumque provincias situm: natalem vero diem ultimum Martii, anni 1596: quem quidem ipse sedulo concealasse perhibetur, ne Astrologis in- suum horoskopum inquirendi ansam præberet. Nomen ejus quod attinet, *Renatus* vocari meruit, ab altero susceptorum ba- ptismalium, *Renato* nempe *Brocardo* Domino *des Fontaines*, Præ- tore Pictaviensi: cognomen vero, more apud Gallos consueto, (ad distinctionem a fratre natu majore, *Petro Descartes*, Regis in Parlamento Britannicæ consiliario) ipsi primo inditum fuit *du Per- ron*, a modico quodam hujus nominis districtu, qui & ipsi in par- tem cessit. Eoramen brevi tempore usus est, dum mox, postquam paternam familiam reliquit, majorum exemplo *Descartes* iterum cognominari maluit. Graviter autem tulisse primo narratur, cum ab exteris nomen hocce suum in *Cartesii* vocem, a gentilitio nem- pe titulo nimis abhorrentem, transformari ac detorqueri inaudiret: præsertim cum juxta orthographiam, antiquitus adhibitam, *des Quartes* majores suos appellatos fuisse nosset, sive *de Quartis*, restantibus id plusculis instrumentis e seculo XIV super- stitibus: ut hinc pateat, insulsam satis esse allusionem, dum ab uno

Tom. I.
pag. 2.

p. 8.

12.

5.

13.

- alteroque suorum malevolorum salutatus fuit *Philosophe de Cartis*,
 26. feu *Chartaceus Philosofus*. Ostensis puer Collegio Jesuitarum,
 tum noviter Flexiz erecto conceditus, ibidemque studiis huma-
 nioribus ac Philosophiaz imbutus fuit ad annum usque 1612: quo,
 post edita interim quamplurima ingenii, industriae, iudicii que hand-
 quaquam vulgaris specimina, relicta schola, patria que repetita, va-
 riis exercitiis Nobilitati familiaribus impendere se, ac latius in munda-
 34. nas conversationes exspatiari coepit. Fertur vero circa hoc
 tempus sibimet proposuisse studiis penitus renunciare, sive a sode-
 libus & coetaneis otii ad illecebras seductus, sive, quod Auctor ma-
 vult, expensa cunctarum pene Scientiarum summa imperfectione,
 in fastidium ac desperationem quasi philosophicam abreptus. Cer-
 te ab anno 1614, ad annum usque 1628, vitam habuit parum seden-
 40. 58. 92. tariam, dum gratuitus modo miles jam Batavorum, jam Bava-
 155. rum, jam Hungarorum, jam Gallorum castra secutus est; modo
 peregrinationibus per Germaniam, Bohemiam, Italiam, Helve-
 tiam vacavit. Exacta sic, inter continuas fere inquietudines &
 propositi de eligendo certo vitae genere incertitudinem, meliori
 aetatis parte, (qua decurrente tamen non omisit per intervalla do-
 ctis meditationibus insistere, subinde etiam data occasione amicis
 ingenii acumen, quaestionibus difficilioribus, Mathematicis praeser-
 tim, promte resolutis, approbare;) demum quo desiderium, diu ani-
 mo agitatum, Philosophiaz certiora, quam hactenus factum, fun-
 damenta jaciendi, commodius exequeretur; abdicato mundanae
 turbae strepitu secessum quaerere statuit: quem cum in patria ne-
 vix quidem satis quietum, nimis quippe omnibus notus, & fami-
 168. liarium jugiter se invisentium interpellationi expositus, reperire se
 175. posse judicaret, ea relicta Hollandiam sibi sedem elegit. Neque
 vero & hic fixa sede per vicennium, quod in provincia hac exegit,
 usus est, sed subinde e loco uno in alium suam transtulit mansio-
 nem, eo maxime sine, nediuturna nimis eodem in oppido commo-
 ratione hominum notitiae proditus, ab amicorum se visitantium
 aut per literas frequentius compellantium coetu temporis nimiam
 178. pateretur rapinam: quam eandem ob rationem quoque, ut nempe
 melius latitaret, in suburbis & hortis circumjaacentibus majorum
 civitatum, quam intra earum moenia se continere maluit: quin &
 episto-

epistolas non facile recto itinere ad se dirigi passus est, sed per ambages potius aditarum urbium, ne vel hinc rescirent alii, ubinam ipse degeret. Singularum vero, quas per annos hosce ea in provincia habuerit, stationum catalogum, & temporis ordinem, non absque labore hinc inde conquisitum Autor communicat. In hoc ergo otio literario, postquam totos novem annos præcedentes eradicandis ex animo præjudiciis opinionum insumerat, disciplinisque sterilibus & parum hæc in vita proficuis (quas inter speciatim Mathematicam speculativam, nudisque numeris ac figuris mere imaginariis occupatam recensuisse fortur,) renunciaverat, totum sese solidiori Philosophiæ impendere satagit: qua in re quantos habuerit profectus, non aliunde melius, quam ex ingeniosissimis, quæ per hoc tempus elaboravit, scriptis colligere est: quorum historiam, nec non singulorum ætatem ac fata Autor non sicut nupiam non secundum annorum seriem accurate annotat, atque deducit: diffuse simul exponens, quas isto annorum spatio cum variis adversariis & amulis, speciatim cum *Fermato, Beaugrandio, Varrio, Schoekio, Revio, Triglandio* aliisque, controversias satisque acerbis lubinde contentiones habuerit; uti & vicissim, quibus amicis ac familiaribus gavissus fuerit *Cartesius*, passim hoc in opere commemoratur: quos inter omnes haud parum eminuit *Mersennus*, utpote quem solum contiguo literarum commercio Philosophus noster dignatus est; solum quoque fere loci, ubinam gentiam quovis tempore latitaret, conscium esse sivit, fidelem quippe secretorum custodem. Tameñi vero ita corpore tenuis in abdito manere laboraverit, fama nihilominus de ejus doctrina ac scriptis longe lateque increbuit: unde non modo anno 1647 a Galliarum rege annua ter mille librarum pensione, sponte ac præter ullam expectationem donatus est; sed & a Christina, tum Sueciæ regina, varix nempe eruditionis impense cupida, anxie pro magistro expetitus: cujus sollicitationibus, per Chanutum, Gallicum in Sueciæ Legatum plus vice simplicis factis, tandem invitatus licet assurrexit, ac itineri, incunte autumnno anni 1649, semet accinxit, proximo tamen vere in Hollandiam se reversuram confidens. Postquam ita Holmiam circa initium Octobris appulit, a Regina honorifice exceptus, moxque jussus est ipsam quotidie hora quinta matutina in-

176

17. 225

178

Tom. II.

p. 327.

386. seqq.

389

- Bibliotheca sua invifere, ac Philofophiam edocere: quod officium etiam, cum honefte recufare non poffet, ad mortem ufque fuam, quæ tamen brevi poft infeçuta eſt, explevit. Nimirum anno 414. proximo 1650, ipſas Calendis Februarii, morbo acuto, quem pleuritidem notham judicarunt medici, correptus, decimo poſt die, ſummo cum Regina, non fictis ejus obitum lacrymis dignata, dolore 423. expiravit, annos natus 53, cum 10 menſibus & 11 diebus. De cauſa morbi mortisque infeçutæ varius, ut fieri amat, rumor tum ſparſus: aliis fabulantibus, ipſum ex animi motore occubuiſſe, eo quod 415. expectatione ſua inclementius haberi ſe ac deſpici a Regina vidiffet; aliis cauſantibus, eum ex podagra (a qua tamen ſemper liberum maniffiſſe conſtat) incaute, licet principiis Cartefianæ philoſophiæ convenienter, tractata obiſſe; aliis, nil quidquam obſtante inſigni ejuſ in viçtu moderatione, non erubeſcentibus evulgare, ipſum a nimio vini Hiſpanici hauſtu extinctum: aliis denique ex inmodico labore ac lucubrationibus, aliis ſenectute ab itinere ſuſcepti moleſtijs 399. nimis labefactata, aliis ex propinato ab æmulis veneno deſunctum dicentibus. Genuina decubitus cauſa hæc imprimis fuiſſe traditus, quod Regina præceptor factus, repentina nimis diæta hæc tenuis uſitata mutatione vim naturæ ſuæ facere opus habuerit. Nimirum non modo borealis climatis inclementia ipſum valde afflixit, dum niſi unquam complexionij ſuæ magis inimicum aëre frigido expertus eſt: ſed & maxime nocuit impoſita ſic neceſſitas ſummo mane quotidie ſurgendi diſcipulamque inviſendi; cum alioquin ab ipſa juventute (conſilio P. Charleti, in Collegio Flexienſi Rectoris, magiſtri quondam ſui ad hoc inductus) ſueviſſet, meliorem horarum matutinarum T. 1. p. 28. partem in lectulo terere, ac ſuis ita meditationibus vacare: ſicuti & T. 2. p. 416. pleraque ſuorum operum ſic decumbens concepiſſe pariter ac peperiffe narratur. Morbi vero ita ſenſim contracti periculum inde cum primis auctum perhibetur, quod febricula prævia mox cerebrum ægroti ita turbarit, ut ſalutaribus amicorum conſilijs, maturam venæſectionem ſuadentibus, auſcultare omnino renueret, ſubinde ingeminans, *parcite quaſo, domini, ſanguini Gallico*: cum tamen deinde, malo ingraveſcente, cum liberiorem rationis ac mentis uſum redeptus eſſet, ſponte ſed ſero nimis venam ſibi ſemel iterumque fecerit aperiri, ubi ſanguis oleo non abſimilis effluxit, aſtu febrili niſi remittenti-

mittente. Cæterum licet, uti dictum, morbi initio haud obscuram animi emotionem passus fuerit, ea tamen imbecillitate durante non aliis de rebus, quam quæ pietatem humanæque sortis miseriam concernerent, utcunque vagante discursu, mentionem fecisse dicitur; tametsi omnes expectassent, Philosophicas & Mathematicas speculationes, quibus magnam vitæ partem insumerat, ejus imaginationi tum obversaturas ante alia fore. Defuncti corpus, quamvis Regina in templo Regum prædecessorum sepulcris superbiente, terræ mandare ac splendido honorare monumento decrevisset: tamen ad instantiam supra memorati Legati Gallici, cujus amicitia pariter ac patrocinio hospitioque Cartesius usus eo usque fuerat, absque pompa, comitantibus modo paucis Romano-catholicis, in cœmeterio Orphanotrophii, ubi nunc S. Olai sanum est, inter alios ejus religionis consortes sepultum fuit: locoque marmorei Mausolei, quod Regina ipsi destinaverat, non nisi simplex cippus cæmentitio opere erectus in memoriam defuncti, cujus quatuor lateribus adpositæ inscriptiones fideliter ab Autore communicantur; perinde ac ectypus nummi mæmoneutici ipsius in honorem in Hollandia excusi effigiemque exhibeat. Plurquam tribus dein lustris ab ejus obitu jam exactis, anno nempe 1666, *Alibertus*, generalis Franciæ Thesaurarius, veteris amicitiz memor, veniam impetravit sacrum illud depositum e Suecia in Galliam transportandi: unde solennibus ceremoniis Cartesii cineres ac ossa in præsentia Gallici tunc Legati *Tarloni* (qui hac occasione ex manus, tot egregiis scriptis inclytæ, officulis unum, religiose a se adservandum ut concederetur sibi, impetravit,) effossa cupreoque sarcophago inclusa fuere; ac postmodum, cum ineunte anno 1667 Luteriam delata essent, magna cum pompa sequenti die 24 Junii in Basilica S. Genovefæ de Monte sepulturæ tradita: mediam tamen inter hanc solennitatem funebrem, mandatum ab aula regia advenit vetans, ne parentatoria Oratio, ad quam *P. l'Allemant*, Cancellarius Universitatis diu se præparaverat, publice pronuntiaretur: dum suspicio fuit, ne qui fortean, inter reliquos auditores, malevoli censores inde unum alterumque iniquis interpretandum arripent. Marmoreum quoque epitaphium eodem in templo erectum fuit, Cartesii effigiem exhibens cum duplici inscriptione, quarum utraque, altera quidem

224.

429.

431.

436.

440.

443.

quidem Gallica ligato, altera Latina (quæ Petrum Alibertum, sepulcri pium & amicum violatorem nominat,) soluto sermone concepta, plene a nostro recensetur. Indicata hucusque potiora Biographiæ Cartesianæ capita si quis uno obtutu secundum temporis ordinem consignata ac diffusius enumerata videre gestit, consulere poterit Tabellam Chronologicam, quæ in fronte Tomi I. sistitur, ubi singulis actibus hujus curriculi vitæ annus non modo ætatis Cartesiani, Ætæq; Christianæ sed & plerumque mensis ipse adscribitur, subjuncta simul allegatione paginæ, ubi fufius pertractentur hoc in Libro. Cæterum præter gesta hætenus commemorata plurima alia communicantur, Philosophi personam, mores, victum, rem familiarem, & conversationem concernentia. Sic fertur exiliori statura fuisse, capite tamen proportionem corporis majusculo, oculis e nigro & cinereo colore compositis; quibus veluti scintillantibus recens a somno expergèfactus subinde objecta viciniora per medias spectare tenebras valuit. A prima mox juventute pulmonarius fuit & infirmioris valetudinis: indeque cum perlyasum haberet, sanitatem inter bona hujus vitæ summam, si virtutem excipias, locum obtinere, falsus est, ejus conservationem præcipuum omni tempore studiorum suorum scopum fuisse, confusus multa hac in re per quotidianam observari experientiam posse, summe utilia, quæ tamen vulgo ignorentur; adeoque cum Tibertio fere consentiens, quem scilicet Suetonius statuisse refert, hominem triginta annos natum sufficientem jam noxiarum sibi aut proficuarum rerum cognitionem habere posse solius experientie beneficio, ut sui ipsius medicus esse utiliter queat. Temperantissima proinde diæta usus est, ac speciatim a cibis nimium nutritivum largientibus, quantum pote abstinuit: & licet arbitratus fuerit, summopere conducere, ut continua stomacho occupatio sufficiatur, hanc tamen in rem adhibendos maxime ratus est cibos parcius nutrientes, radices, legumina, herbas, fructus horros & similia, utpote quæ vitæ prolongandæ magis proficua carnibus animalium credidit. Inter alios vero cibos, quod mireris, valdopere delectatus fertur placenta ex ovis jam 8 vel 10 dierum incubatione subactis parata: cum e diverso si aut longior aut brevior incubationis terminus fuisset, non nisi detestabilis saporis ferculum inde fieri

447.

T.I. p.82.

T.II. p.453.

448.

449.

feri compererit. Id quoque in victu quotidiano annotavit, & famem, & somnum, sibi a gaudio forte oblato tantum non penitus tolli: utrumque vero eorum augeri a prævio moerore aut metu periculi obvenerit. Venæsectionem, stas maximè tempestatibus repeti solitam, non parum abbreviare vitam autumavit; imo vix alio eam casu probavit, quam ad reprimendam narium hæmorrhagiam obstinatior: tum enim, aliis scilicet remediis, & cum primis abstinencia a fortioribus corporis animæque motibus, vino item, aceto, sinapi, sale, aromatibus, maxime vero a *croco*, incassum prius tentatis, non aliud magis præfens auxilium malo huic averruncando esse putavit, quam venæ sectionem in pede aliquoties iteratam, ita quidem ut uno tantum alterove cochleari qualibet vice extracto, intra bihōrium circiter duæ aut tres sanguinis uncie emittantur. Rem Cartesii familiarem quod concernit, constat ipsum paucis contentum, nunquam opibus accumulandis studuisse, imo sæpe occasiones iis potiundi consulto neglexisse: unde joculari quandoque solitus est, credere se fortunam offensam sibi esse, quod nihil unquam expectare ab ea aut optare dignatus, semper vitam suam taliter instituerit, ut quam minimam ipsa in se potestatem haberet: sicuti & in defuncti bonis reperta, 200 thalerorum pretium non transcendunt. Ac sane facilius iis carere potuit, dum uxore liberisque destitutus, non habuit cui de victu prospiceret, nisi sibi met ac famulis, (quorum ipsorum etiam catalogum texere noster Biographus non omisit, p. 455. sq.) nutriceam tamen quondam suam quoque, præbita ad mortem usque pensione vitalitia, grato ex animo aluisse traditur. Cæterum quamvis Cartesius foeminarum conversationem non penitus abhorruerit, dum & adolescens adhuc puellam quandam lusciosam dilexisset, (unde postmodum secreta quadam & naturali quasi affectione strabonibus cunctis favere visus est,) & proveciori dein ætate, suorum magis suavis, quam proprio motu, virginem nobilem Dominam *de Rosay* aliquando amplexu perhibetur, (quæ ipsa dehinc non semel jactavit, solam se inter foeminas esse, quam Philosophus noster adamare dignatus fuerit) conjugio tamen se nunquam mancipavit, majores nempe in Philosophia ac veritatis indagatione, quam sexus hujusce consuetudine, delicias perferens solitus. Filiolam nihilominus, non

451.

459.

457.

458.

499.

501.

519.

00

Franci-

Francinam, incertum ex qua matre, genuit in Belgio degens circa annum 1635: quod & ipsam forsitam nesciretur, nisi ejus & conceptionis & nativitatis diem ipsemet in libri cujusdam sui involacro curiose annotasset, ac infantis, dum vixit, educandæ curam provide suscepisset, defunctamque anno 1640 acerbissime delevisset. Conjunctionem quidem, ex qua hæc suscepta, matrimonium clandestinum vocat Nolter, falsus tamen ipse, illud a concubinato ne vix quidem distingui posse: excusare interim lapsum hac in parte, admissum eo prætextu nititur quodammodo, quod Cartesio Anatomicis experimentis avidius inhianti, impossibile fuerit coelibatus regulas ita stricte servare: quod suo loco relinquimus. Restat ut de studiis Philosophi nostri pauca adjiciamus, quorum summa in eo potissimum fuit, ut Naturam ex se ipsa cognosceret, veritatemque indagaret, semotis præjudiciis, & posthabita eorum, qui ante se scripsissent, autoritate: atque hinc non nisi perpaucos legisse libros fertur, & quotquot in defuncti Bibliotheca reperti sunt, fere amicorum donaria fuerunt: ac sæpe contestatus dicitur, se si vel maxime a patre studiis dicatus haud fuisset, non ideo minus easdem, & meliores forsitam meditationes editurum fuisse, atque nunc literis imbutus fecisset. Ad scribendum vero multo adhuc segniores se ostendisse traditur, dum non modo amicorum epistolis respondere plerumque ad ultimam usque horam distulerit, sed & ad meletemata sua in chartam conjicienda vix aliter, quam cum repugnancia quadam inductus fuerit. Certe nil minus ei cordi fuit, quam scriptis per orbem innotescere, id quod satis testatur ejus symbolum, tum Ovidianum istud, quo primitus usus est: *Bene qui latuit, bene vixit*; tum quod ultimis vitæ annis adoptavit ex Seneca Tragico: *Nil mors gravis incubat, qui notus nemis omnibus, ignotus moritur sibi*. Patet hinc, quam parum de discipulis sibi conciliandis laboraverit: quos tamen vel invito fama undique adduxit & veluti obtrudit: e quorum numero non nisi tres hic memorare juvat, nativitatis nempe conditione præ aliis quid præcipui habentes. Et unam quidem jam supra indicavimus *Christinam* Sœciæ Reginam, apud quam quippe tantum ejus verba valuerunt, ut post factum dein ad Pontificiam religionem transitum non dubitaverit publice privatimque fieri, Cartesium ad sui, quam putabat, conversionem, haud exiguum

momentum

momentum contulisse, Alteram exhibemus *Elisabetham*, Friderici 230. seqq.
 V. Electoris quondam Palatini & electi Bohemorum Regis filiam,
 tanta Philosophiæ Cartesianæ dulcedine captam, ut vel ideo, quo li-
 berius ei vacaret, Regis Poloniæ matrimonium sprevisse feratur.
 De qua, præter alia complura, ejus fata & vitam concernentia, id 365.
 quoque perhibetur, quod gravi morbo decumbens validum ad pæn-
 gendos versus instinctum apud se senserit; (quale quid de Socrate
 incarcerato Plato testatus est;) cujus rationem dein ipsa a magistro
 suo Cartesio hanc accepit: oriri nempe eam propensionem a fortio-
 ri spirituum animalium agitatione, quæ siquidem cerebro non fa-
 tis valido obveniat, turbare imaginationem ac in deliria rapere so-
 leat: robustiores vero tantum excalefaciat & ad poesin disponat,
 Tertio loco nominare liceat *Dietericum Rembrautz*, rusticum, pagi 554.
Nierop in Hollandia septentrionali incolam, professione sutorem,
 qui innato quodam ad Mathesin amore ductus, Cartesium sapius
 invisisse avidisque doctrinam ejus auribus hausisse narratur: tales
 sane isto in studio profectus fecit, ut sequentibus annis uno alteror-
 que scripto vernacula lingua in publicum edito inclaruerit. Su-
 peresset ut de Cartesii ipsius scriptis jam dissereremus, de quibus
 nempe tam editis, quam manuscriptis post mortem ejus repertis,
 plurima hoc in libro passim commemorantur specialia scituque di-
 gnissima: sed cum jam nimis fore prolixi fuerimus, merito hic de-
 finimus; id tamen Lectorem latere nolentes, quod in Præfatione,
 hujus scripti perhibeatur, generalem cunctorum Cartesii operum,
 editionem nunc de novo apparari: quæ cum lucem adspexerit, su-
 sius & commodius de iis discurrendi occasio dabitur.

**F. B. ADDITIO AD SCHEDAM DE LINEIS
 CYCLOIDALIBVS &c. Proximo Maji Acto-
 rum horum mense pag. 207 & seqq.
 exhibitam.**

Vixdum submiseram Editoribus Actorum nuperam specula-
 tionem de Cycloidalibus cæterisque curvis, cum postridie a
FRANCIS Parisiis literas acciperem, in quibus nonnulla egregia

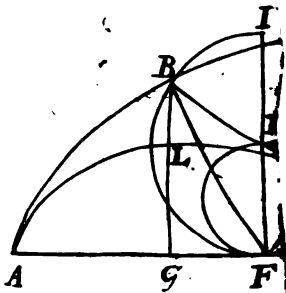
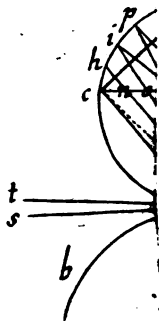
De 3.

huc

huc spectantia communicavit, significans, quod præter Cauticam *Tschirnhausianam*, aliam repererit, quæ quoque sit Cyclois; quod deprehenderit Cycloidem vulgarem *Hugenianam* sui ipsius ut Evolutam sic Cauticam existere; & quod observaverit, eandem proprietatem Spirali Logarithmicæ (quod partem constituit inventi Curvæ mirabilis) communem esse: quæ omnia non sine stupore perlegere potui, cum considerarem, neutri de alterius speculationibus has curvas concernentibus quicquam constitisse. Ansam vero dederunt ista, materiam hanc jam sepositam denuo reassumendi, ac observandi sequentia: 1. Quod omnes Cycloides ex circuli supercirculo revolutione per punctum in ejus peripheria acceptum genitæ, evolutione sui similes seu eandem specie Cycloides describunt. 2. Quod Cautica vulgaris Cycloidis ex radiis axi parallelis est alia Cyclois vulgaris, ejus basis prioris est dimidia. 3. Quod Cautica circuli ex puncto in ejus peripheria sumto, Cyclois est, genita ex revolutione circuli super æquali circulo, & quod sui quoque evolutione seipsam describit. 4. Quod Cautica hujus Cauticæ sive Cycloidis, & ipsa Cyclois est, sed *Tschirnhausiana*, & cujus circulus genitor radii est subdupli ejus super quo revolvitur. Quæ omnia, ut Lectoribus isthæc examinaturis laboris compendium faciam, breviter hic demonstrata sisto.

TAB. VI.
Fig. I.

Lemma: Si circulus *dcl* (Fig. I) super convexa aut cava peripheria alterius cujusvis circuli *bdg* rotetur, & in prioris peripheria acceptum punctum *c* sit punctum lineans alicujus Cycloidis, & *m* punctum respondens in Evoluta ejus, adeoque ducta recta *cm* Cycloidi perpendicularis, & propterea transitura per contactum circulorum *d*. Dico, fore *cd* ad *dm*, ut *al* ad *ad*, aggregatum puta vel differentia radii expositi & diametri genitoris circuli ad radium expositi. *Dem*: Sit *df* particula infinite parva peripheriæ *bdg*, quam tangant rectæ *ds* in *d*, & *ft* in *f*, sumtæque intelligantur *cb*, *bi*, sigillatim æquales ipsi *df*, *ip* vero quarta proportionalis ad *ad*, *dl* & *df*, & ducantur *bf*, *if*, *pf*, secantes rectam *cq* parallelam ipsi *fi* in *n*, *o*, *q*; ut & *ir*, *pr*: quo facto ang. $psf = bfs (cds) + ifb \pm pfi = cld + ifb \pm pfi = cld + dlf \pm ph = clf \pm pfi = rlf \pm pri = (ob ad. dl vel pr :: df. pi) clf \pm daf = clf \pm sfr$: hinc $psf = pfs \pm sfr = clf =$ (postquam continuata rotatione circulus



TA
F

Circulus circulum tetigerit in *f* angulo tangentis *fi* & secantis *cf*:
 quare tum *cf* cadet super *pf*, eoque situ cycloidi perpendicularis
 erit, ac producta alteram perpendicularem productam *cd* secabit in
 puncto Evolutæ *m*: unde porro sic arguere licet: *ad. al (ad ± dl) ::*
ad in df, ad in df ± dl in df :: df. df ± dl in df :: cb. bi ± ip

ad

(*bp*) :: (ob arcum *cp* habendum pro recta, & rectas *bn, pq*, pro
 parallelis) *cn. nq :: df. nq ::* (sim. Triang. *dmf, nfq*) *dm. nf*
 (*cd*). Q. E. D.

Coroll. 1. Si *ad* sit radius circuli infinite magni, h. e. *bdg* li-
 nea recta, erit *cd = dm*. 2. Si circulus genitor sit infinite magnus,
 h. e. *cdr* linea recta, fiet *dm = 0*, ipsaque cyclois coincidet cum illa,
 quæ ex evolutione circuli expositi describitur. 3. Si circulus exposi-
 tus sit infinite parvus, h. e. punctum, degenerabit cyclois in circulem.
 4. Si *ad = dl*, erit *cd = zdm*. 5. Si *zad = dl*, erit *cd = zdm*. 6. Si
ad = dl, & circulus rotetur super peripheria concava, erit *dm* infinitè
 magna, adeoque punctum lineans *c* loco cycloidis rectam, vid. dia-
 metrum circuli expositi describet. Patet ergo, quo pacto linea recta
 & circulus pro speciebus quoque cycloidum haberi possunt.

Proposio I. Sit BEF (Fig II) Cyclois genita ex revolutione cir-
 culi CDL super convexa, ut in superiore, aut super concava periphe-
 ria circuli BKF, ut in inferiore figuræ parte: & sumatur AH tertia pro-
 portionalis ad AL & AD, cæteraque fiant, ut figura monstrat; quo pa-
 cto AL, AD :: AD. AH :: ± AL ± AD: ± AD ± AH :: LD. DH :: CD.
 DM: quare punctum M est in Evoluta Cycloidis BEF per Lemma
 præc. Item, quia DK, HG :: AD. AH :: LD. DH :: CL (DK). HM, erit
 HG = HM; & propterea etiam punctum M in Cycloide a circulo
 MDH super GH revoluto descripta. Cyclois vero hæc eadem specie
 seu similis alteri BEF, quia diameter genitoris circuli ad radium
 expositi utrobique eandem habet rationem, ut ostensum. Ergo Cy-
 cloides omnes evolutione sui eadem specie cycloidas describunt.
 Q. E. D. Coroll. Si BKF sit circulus infinite magnus sive linea recta, E-
 voluta Cycloidis erit eadem numero cyclois, ratione AL ad AD, seu
 LD ad DH, in rationem æqualitatis abeunte.

Fig. II.

Propos. II. Sit vulgaris Cyclois ACK (Fig. III.) & similis alia
 ALH, ejus basis AH prioris. AK sit dimidia, estoque BF majori Cy-
 cloidi

Fig. III.

cloidi perpendicularis, BG radius illi incidens parallelus axi HC, & radius reflexus, qui sumatur æqualis incidenti BG, cæteraque fiant, ut figura docet: quo facto ang. $BFD = FBG = FBD$; proinde $BD = DF$, & D centrum genitoris circuli FBI: & quoniam Triang. BFG, BFE, per hypoth. & constr. se habent juxta 4. Imi *Eucl.* erit ang. $BEF = BGF =$ recto, & consequenter jacebit in peripheria circuli diametro DF descripti; cumque angul. $FDE = DBF + DFB = 2 DFB$, & contra diameter DF diametri FI subdupla, erunt arcus subtensi angulis æquales, nempe arcus $FE =$ arcui $BI =$ rectæ FH: unde punctum E est in Cycloide descripta a genitore circulo FED, cujus diameter DF alterius FI est dimidia, h. e. in Cycloide ALH. Item quia BF est semiradius circuli Cycloidem ACK in B osculantis per *Coroll. 1. lemm. præc.* atque recta FE radio reflexo perpendicularis, idem quoque punctum E est in Caustica Cycloidis ABC ex radiis axi HC parallelis, per nuperum meum *Theorema*, quod relationem inter Causticas & Evolutas exhibet. Caustica ergo Cycloidis hujus similis & eadem specie Cyclois est. Q. E. D.

Prop. III. Anti-Caustica curvæ cujusvis eadem est cum ejus Cycloidali, quoties punctum radians respectu expositæ, & punctum lineans respectu genotricis curvæ similiter posita sunt, ut nuper innui. Ergo & Anti-Caustica circuli ex puncto in ejus peripheria sumto coincidit cum Cycloide, quam describit punctum similiter sumtum in peripheria circuli super æquali circulo rotati. Sed ejusmodi curva, qua est Cyclois, per propof. I ex evolutione similis cycloidis; & per ea quæ nuper, qua est Anti-Caustica, ex Causticæ evolutione describitur. Quare & Caustica ex puncto in peripheria circuli accepto Cyclois est ex circuli super æquali circulo revolutione genita. Q. E. D. Patet hinc, *fraternum* hoc inventum Theorematum istorum generalium duntaxat confectarium esse. Constat etiam, quod *Frater* inobservatum præterit, Causticam hanc non secus ac *Tschirnhausianam*, ex sui evolutione seipsam describere.

Fig. IV.

Prop. IV. Sit BGC (*Fig. IV*) Caustica semicirculi DEC ex puncto C, eademque Cyclois genita ex revolutione circuli GEFH super æquali ipsiq; DEC concentrico circulo BHR. Esto autem H circulorum contactus, G punctum lineans cycloidem, Q centrum genitoris, & ducantur rectæ AHQ; BG, QG, BH, GH, perpendicularis futura cycloidi, quæ producat in N, junctæque BN & demissa in BG perpendicularis

perpendiculari HO, diametro HQ describatur circulus HPQ fecans rectam QG in P. &c. Quo pacto $QG = QH = AH = AB$, ut & arc. & subt. $HG =$ arcui & subtensæ Hb. per def. cycl. unde Triang. Isoſceſia ABH, QGH, ſimilia & æqualia, & tum angul. $HGB = HBG$, tum $QHG = AHB$; cumque ambo illi ſint æquales his ambobus (quandoquidem additus utriſque communis BHG duos rectos complet) erit unus $HGB =$ uni $QHG = QGH$; ideoque GQ reflexus radius incidentis BG. Deinde quoniam $GPH = QPH =$ recto (utpote in ſemicirculo) $= GOH$, erunt quoque Triangula GPH & GOH ſimilia & æqualia, & $GP = GO = \frac{1}{2} GB$: Præterea etiam $HB = HG =$ (ob æqualitatem circuloꝝ GHF, BHN) ipſi HN; quare circulus centro H radio HG deſcriptus, per B & N tranſibit, angulumque GBN rectum oſtendet. Denique ſi ſupponatur punctum I in Evoluta Cycloidis BGC, erit HI tertia pars ipſius HG vel HN per *ſ. coroll. lemma*. Quibus præmiſſis, ex nupero Theoremate evincitur, punctum P in huius Cycloidis Cauſtica ex puncto B verſari: nam juxta Theoremata debet eſſe $GP = \frac{GB \text{ in } GI}{2 \text{ GN} - GI} = \frac{4GB}{12 - 4} = \frac{4GB}{8} = \frac{1}{2} GB$, ut repertum.

At idem punctum P verſatur quoque in Cycloide *Tschirnauſiana* BKR, ea ſcil. quæ gignitur ex revolutione circuli radii ſubdupli HPQ ſuper circulo dupli radii BHR: cum enim idem angulus PQH vel GQH exiſtat tum in peripheria circuli HPQ, tum in centro circuli dupli diametri HGE, erit arcus ſubtenſus $HP =$ arcui $HG =$ arcui HB ; unde conſtat &c. Nota, ABGQ eſt Trapezium regulare, in quo BG parallela AQ, $AB = GQ$ & $ABG = BGQ$.

Coroll. Hinc caſu in ſolutionem incidimus Problematis, quod alias ſatis perplexum videri poſſet ei, qui illud de industria vellet agredi: nempe Punctum ex infinita & aliud ex finita diſtancia radiare debent in diverſas curvas expoſitas, ſic ut reflexi utrobique radii ſuis interſectionibus eandem numero & poſitione Cauſticam formarent. Queruntur Expoſita cum communi Cauſtica? Reſp. Quæſito ſatiſfaciunt expoſita Cyclois BGC, & radio AQ deſcriptus TKM circulus; in illam enim ſi radier punctum B, in hunc punctum infinite diſtans per radios rectæ BT parallelos, radii reflexi utrobique eandem cauſticam *Tschirnauſianam* BPKR formabunt.

Tres ergo Curvas deteximus, *Spiralem Logarithmicam, Cycloidem*

dem vulgarem, & Cycloidem nostram ex circuli super æquali circulo revolutione ortam, quæ eximia inter se affinitate gaudent, duasque proprietates valde notabiles communes habent: una est quod singularum evolutione eadem curvæ describantur (qua quidem etiam reliquæ cycloides conspicuæ sunt,) altera quod singularum Causticæ quoque eadem curvæ sint: quanquam & hic non leve discrimen animadvertimus, quod facit, ut ea quæ communia habent, singularitati *Spiræ mirabilis* nihil derogent. Nam primo non tantum Evoluta & Caustica *Spiræ mirabilis*, sed & Ant-Evoluta, Anti-Caustica, Peri-Caustica &c. eadem Curva sunt, quæ in cæteris fere diversæ existunt. Deinde, in evolutione *Spiræ mirabilis* partes curvæ eodem ordine describuntur, quo evolvuntur, in evolutione Cycloidum omnium inverso. Tertio, *Spiræ mirabilis* eandem numero & Evolutam habet, & Causticam; Cyclois vulgaris eandem quidem numero Evolutam, sed Causticam similem tantum seu *specie* eandem; nostra vero Cyclois similem seu *specie* eandem Evolutam, at dissimilem ac *genera* duntaxat eandem Causticam. Colligitur hinc, si vulgaris Cycloidis Causticæ, simul ac nascuntur, speculi consistentiam acquirere possent, ad excipiendum & reflectendum eos ipsos radios ex infinita distantia profectos, e quibus enatæ fuerant, fore ut aliæ novæ orirentur Cycloides prioribus continuo minores minoresque, eo modo quæm Figura III parte dextra refert: cum contra *Spiræ mirabilis* Caustica in speculum mutata, & radios ex communi umbilico emanantes repercuciens, aliam non minorem sed identicam prorsus Spiram producat. Quemadmodum itaq; per productionem *Spiræ mirabilis* communicationem essentia diviniæ *ad intra*, (ut in Scholis loqui amant) qua Deus Filius Patre non minor, sed æqualis ex intima Patris essentia & Deitatis quasi umbilico nascitur, & ab utroque exit Spiritus S. utrique par, non inconcluse adumbrari nuper partim diximus: ita nunc continuata analogia communicationem imaginis diviniæ *ad extra*, qua Creator ex infinito quasi intervallo, (quo a Creaturis suis distat) ipsis radios divinitatis impertit, eo vero imperfectiores minoresque, quo minus immediate ad nos emanarint, per *Cycloidis* productionem non minus apte representari posse arbitramur,



N. VII. 297
ACTA
ERUDITORUM

publicata Lipsia
Calendis Julii Anno M DC XCII.

TRAITE' DE LA SITUATION DV PARA-
dis terrestre.

id est,

Tractatus de situ Paradisi terrestris; autore Petro
Daniele Huetio, Episcopo Abrincensi, Acade-
mico Gallicano.

Parisiis, apud Joh. Anissonium, 1691. in 12.
constat plagulis 12 & tabula chorographica.

Dissertatio hæc tam exquisita sermone elegantia, ac eo
eruditionis apparatu, quem in celeberrimo Autore du-
dum suspexit orbis literatus, elaborata est, ut lectu non
minus jucunda, quam utilis visa sit. Versatur autem
circa investigationem genuini sensus descriptionis Paradisi Mosaicæ,
Genes. II, 8 -- 15. Offenduntur de eo variæ apud Patres & interpre-
tes modernos opiniones. His rejectis ad unam omnibus, unicam
feligit *Huetius* ac defendendam suscipit, non negans, nonnulla ejus
fundamenta pridem jacta esse a *Job. Calvino* Comm. in *Genesis*,
& *Josepho Scaligero* in *de emend. temp. lib. 5. & Epist. l. 4. ep. 441.*
Hæc ut recte percipiatur, singula Mosis verba, quæ obscuriuscula,
aliquantum videntur, percurramus.

Quoad *v. 8.* vox *Eden* nomen proprium est regionis, Carrhis
in Mesopotamia vicinæ, (quod colligitur ex *4. Reg. XIX, 2. Esai.*
XXXVII, 12, & Ezech. XXVII, 23. ubi *Harar* & *Eden* junctim me-

Pp

moran-

c. II.

c. III. morantur,) circa confluentem Euphratis & Tigris, usque ad locum, quo communis ille alveus in duo brachia divisus in mare Persicum devolvi incipit. Provincie hujus pars orientalior complectebatur Paradisum. Hoc indicat Moses voce פַּרְדֵּי־עֵדֵן , quæ non temporis prioritatem, sed loci situm in aliis quoque topographiis sacris innuit, e. c. *Gen. III, 24. XI, 2. XII, 8. XIII, 11. Num. XXXIV, 11.* Neque tantum sibi in Arabia deserta commoranti, sed & ipsi Edenis provincie Paradisum פַּרְדֵּי־עֵדֵן sive *orientalem* fuisse, Moses asserit.

c. IV. Vox עֵדֵן , *ἐκτροπέουδης*, *egredi*, vers. 10. non originem fluvii, sed tantum cursum illius Huetio notat. Hinc fluvium Paradisiacum non autumat in Edene ortum, sed aliunde originem trahere, deinceps Edenem ingredi, per Paradisum ferri, mox Edene iterum egredi, ac in duo brachia, quorum utrumque in mare Persicum porrigitur, desinere. Appellari eum hodie *Schat-el-Arab*, i. e. fluvium Arabicum, olim *Pasitigrim*. Oriri ita ex *Euphrate* & *Tigris*, confluentibus antequam Paradisum is ingrediatur, ac dein Paradiso jam egressum terminari, ubi in geminum diverticulum dispescitur, *Gibon* & *Pison* Mosi dictum. Quatuor ergo istos terminos, (duos a quibus, totidem ad quos tendat paradisi fluvius,) quatuor esse capita, *δεξιὰς*, צַדֵּי־עֵדֵן Mosi vocitata. Hinc erroris postulat omnes, quotquot *capita* idem ac *fontes* esse existimant.

c. V. Quamvis autem tempore vertente alveus Euphratis & Tigris conjunctorum, in plura brachia corrivatus ac diductus fuerit, attamen ab initio rerum, quin & Mosi ætate, integrum adhuc fuisse non dubitat. Cæterum variaz, quas canalus ille subiit, mutationes futurus abs eo & ex ordine enarrantur. Refelluntur etiam Bellarminus, Malvenda, Bonfrerius, qui negarant, eundem *Pasitigrim*, antequam in sinum Persicum se exoneret, in duo iterum dividi brachia, quorum utrumque in tabulis Cl. Ptolomæo adjectis (intuitu primæ originis) *Tigris*, Mosi autem *Gebon* & *Pison* appellatur. Quodque hi bini fluvii jam olim hinc illinc modernam insulam *Chader*, *Mesfenes* nomine apud veteres celebratam, circumdederint, testimoniis *Philostorgii*, *Stephani Byzantini*, *Xiphilini*, & Cl. Ptolomæi evincit. Orientalius igitur hujus alvei Paradisiaci versus mare prope-rantis brachium Huetio est *Pison*, aut, ut Hebræi efferunt, *Pisbon*. Nec tantum ad etymologiam provocat, sed & cum primis ad vers. 11, ubi

ubi Phison *terram Chavila* petere dicitur. Hanc incoluere *Chavila* Chüsigenæ posterii. (Confer S. Bocharti Phaleg, l. IV. c. XI.) Profanis autoribus *Chalothci*, *Chablasti*, *Chavlasti*, *Chavelai* dici solent. Hanc regionem vicinamque Arabiam & auro abundare & *רַב־בַּרְבַּר*, (sive eo bdellium, sive potius margaritas notari censetas,) itemque *רַב־בַּרְבַּר*, h. e. onyche vel beryllo, proximo loco clarissimus ostendit Autor.

c. VIII.

c. IX. ff.

Gebon (vel *Gichon* *גִּיחֹן*) occidentalius brachium est alvei Paradisiaci, perluens terram *Chus*, vers. 13. Hanc esse *Susianam* probat, tum ex recentiori nomine *Chuzestan*, tum antiquo *Chuzā*, simulque confert *Cossaos* & *Cisstaos*, quos eo tractu geographi veteres collocant. Addit digressionem Lectori haud negligendam de *Memnone*, Auroræ filio, quem non Æthiopem, sed Susianum fuisse, prolixè disputat.

c. XII. f.

De *Chiddekel* & *Perath* res minus impedita fuit. Æque tamen operose Noster adstruit, illo *Tigrim* notari, hoc *Euphratem*, antequam nempe uterque confluat in alveum Paradisiacum, sive *Scha-el-Arab*.

c. XIV. ff.

Adderemus plura, nisi ex tabula chorographica, quam Latio a nobis donatam heic adjiciendam existimavimus, satis intelligere liceret, quæ celeberrimi Autoris mens esset. Ad alia ergo animum nunc advertimus.

THEOD. JANSONII AB ALMELOVEEN BIBLIOTHECA promissa & latens.

Goudæ, apud Justum ab Hoeve, 1692, 8.

Plag. II.

EA est scriptorum quorundam ingenii fecunditas, ut libris assidue conscribendis incumbant; dumque monumenta sua in literas mittunt, succrescente identidem novo argumento, isti quoque manum studiumque admoveant, & sic libros ex libris ferant. Verum multi eorum, aliis negotiis curisque abrepti, non omnes fertilis sui ingenii foetus excludere possunt. Sæpe etiam mors prius vitæ ipsis fila abrumpit, quam ultimam scriptis suis im-

ponant manum: adeoque imperfecta ea hæredibus relinquuntur; interdum etiam numeris suis absoluta, ab hæredibus, ista cognitione, qua erudita intelligant, minus instructis, negliguntur ac inutiles velut chartæ abjiciuntur; nonnulla, meliori fato quæ gaudent, Bibliothecis studiosorum hominum aut illustrium virorum recepta asservantur, a Catalogis earum orbi cognita. Isti doctorum virorum labores ut ab oblivione vindicarentur, & conditos eos esse pluribus innotesceret; ex editis eorum commentariis, in quibus passim suorum ἀνεκδότων injecere mentionem, aut aliorum, qui ea indicant scriptis, aut elogiis & vitis eorum, aut catalogis manuscriptorum in Bibliothecis illustribus latitantium excerpit, & in recensum hunc, juxta seriem literarum nominibus Scriptorum digestis, congestit Auctor industrius. Præ cæteris multa hujusmodi scripta, in literas ab autoribus, non autem in publicum a posteris missa, enumerat Jo. Andr. Bosii p. 5, 6, 7. Isaaci Casauboni p. 9, 10, 11, 12. Joh. Bapt. Ferreti p. 18, 19, 20. Mart. Fogelii p. 21, 22. Pauli Merulæ p. 34, 35. Petri Petiti p. 40, 41, 42, 43. Claudii Salmastii p. 48, 49. Jos. Scaligeri p. 50, 51. Henr. Stephani p. 54, 55, 56. Ger. Joh. Vossii p. 61, 62. Observati etiam meretur quod p. 8. annotat, in Petri Francii, doctissimi & eloquentissimi Amstelodamensium Professoris, bibliotheca extare *Græcorum Poetarum fragmenta* a Theod. Cantero concinnata: quorum editionem cum nemo rectius promovere possit, quam qui thesaurum hunc possidet, summo petere eum, ut id præstet, rogamus. In recensu autem ipso nonnulla deprehensa nobis sunt, quæ pro nondum editis habuit studiosus Collector, jampridem in publicam lucem prolata tamen quæ observamus: v. g. p. 1. Ant. Æmilii oratio de politicis artibus Principis Augusti, quibus in libera Republica sibi & successoribus principatum peperit, quæ est quarta inter editas & Ultrajecti 1651 excusas; p. 24. Gabr. Barth. Gramondi Historiarum Galliæ ab excessu Henrici IV libri octodecim, qui Tolosæ 1643, Amstelodami 1653, Moguntiæ 1673 & Lipsiæ 1674, excusi prodierunt; p. 14. Lud. Cresollii Theatrum veterum rhetorum, oratorum, declamatorum & sophistarum, quod Parisiis 1620 prodiit; p. 25. Des. Heraldii de rerum judicatorum auctoritate libri duo, Parisiis 1640 editi; p. 30. Bern. a Malinckroet paralipomenon de Historicis Græcis centuriæ quinque, Colo-

Coloniæ 1656 impressi; p. 31. Petri de Marca eximium opus de concordia sacerdotii & imperii, sive de Libertatibus Ecclesiæ Gallicæ libri octo, Parisiis 1641, 1663 & 1669 evulgati; p. 40. Juliani Imp. opera a Dion. Petavio ad manuscriptorum fidem castigata, Græcæ & Latine, cum notis, Parisiis 1630 edita; p. 68. Jani Gruteri Bibliotheca exulum, Francof. 1625 excusa. Sed facilis hujusmodi in rebus est memoriæ lapsus, & dum non semper ea prompta est, accidere potuit, ut quæ vulgata jam sunt, sed cum hæc scriberentur non succurrebant, admiscerentur istis, quæ promissa fuerunt, sed non edita.

Bibliothecæ huic promissæ sed latenti accensetur & sub finem annectitur elenchus scriptorum, quæ *Georgius Hieronymus Velschius*, πολυμαθής αἰσθητικὸς hujus sæculi medicus, in epistola ad typographos & bibliopolas Germaniæ, Augustæ Vindelicorum 1674 a se concinnata, plurima & prælo non minus digna ac parata indicavit; adjecta causa, quæ impulerit ipsum, ut tractatum quemque conscriberet, & ostenso modo, quem in scribendo servavit, utilitate etiam, quam quis liber sit præstiturus, exposita. Legitur hæc epistola, ut & reliquæ, quas hoc loco recusas dedit Almelovenus, Velschii ad Fridericum Wurtemberg. Ducem, Georgium Barbadi-cum Cardinalem, Octav. Langenmantelium, Leonh. Weissium, Chr. Weickmannum, Jo. Georg. Styrzelium, Petr. Paderum, Jo. Georg. de Werndle, Hier. Velschium, Sert. Vrsatum, Joach. Becherum literæ, subjectæ Epistolis Vossianis Aug. Vind. anno 1691 recusas: unde istas doctissimus Editor depromsit, iis rem gratam factururus, qui voluminis istius copiam non habent, ut tam multijugæ eruditionis virum, quem d. 11. Nov. anno 1677. extinctum, tot præstantibus libris in publicam lucem edendis non superesse merito dolemus, aliqua ex parte cognoscant.

NOUVEAU VOYAGE D' ITALIE.

P. c.

Itinerarium novum Italicum, conscriptum
anno 1688.

Pp 3

Hage

Hagæ Comitis, apud Henricum van Bulderen. 1691 in 12 maj.
Constat plagulis 29. & Fig. æneis non paucis.

Triginta & septem epistolis complecti hæc videas MAXIMILIANVM MISSIONIVM, quidquid memoria dignum observavit in itinere e Belgio per Germaniam in Italiam suscepto. Ex his varia, speciminis causa, recensebimus.

PARS I.

p. 9.

Roterodami vidit rusticam, quæ A. 1686 sex mares uno partu ediderat; primogenito quatuor mensibus superstite & cum tribus fratribus baptismum adepto. Francofurti ad Moenum ostensum sibi refert lapidem nephriticum, qui caput humanum mole sua æquet, quiq; possessori suo *Petriada* (Peterß) Medicinæ Doctore mille sexcentis Joachimicis constiterit. Inter res Italicas non videtur negligenda historia Marchionissæ de Obizzonibus, a Nobili Patavino,

p. 48.

p. 135.

stuprum frustra intentante, pugione transfossa, cujus tamen Manibus scelerati hominis cruore parentavit filius *Ferdinandus* Marchio *degli Obizzi*, hodiernum inter Augustissimi Imperatoris ministros haud postremus. Inscriptionem ea de re publicam exscripsisse, non erit dividiz:

* Legere-
mus, PY. *Venerare pudicitia simulacrum & victimam, Lucretiam de Dondis ab Horologio Pyæna * de Obizzonibus Orciani Marchionis (i.e. Pyrrhi) uxorem. Hæc inter nactis tenebras maritales asserens tædæ, furales recentis Tarquini faces casto cruore extinxit. Sicque Ro- ÆNEÆ. * forte: manam Lucretiam intemerati tori gloria * vincit. Tanta sua Heroïna generosis Manibus hanc dicavit aram Civitas Patavina. Decreto die 31. Decembris anni 1661.*

p. 158.

Venetis Abbatis Lithi Bibliothecarii ope, codicem *Evangelii Marci αὐτόγραφον*, uti traditio fert vulgata, inspexit, sed adeo vetustate corruptum deprehendit, ut non nisi vocem KATA & aliis locis Δ & Σ distincte legere potuerit; unde certo collegit, MSCtum illud, (quod in quarto compactum crassitiem habet binorum digitorum) non Latinum esse, sed Græcum, cum Pontificiorum multi Marcum Latine scripsisse autument. Confer *Acta Erud. A. 1687. p. 196*. Unde patebit, Missionium longe beatiorum fuisse Mabillonio & Germano, quibus codicem illum, ut ipsi in Itinere Italico referunt, sigillo nempe obsignatum, evolvere nullo modo fuit concess-

concessum ; oculatiorem autem Medico Veneto *Grandi*, qui, ut in *Itinerario suo Burnetius* refert, testatus est, codicem a se quoque inspectum, sed literas adeo detritas fuisse, ut licet quidam linearum ductus dignoscantur, judicari tamen nequeat, Græcumne sit, an Latinum istud manuscriptum : tamen nec id dissimulandum, *Missionium* nostrum pro Græco quidem habuisse, sed ita, ut incertum relinquantur, sitne Evangelium D. Marci, an cujuscunque argumenti liber alius.

Cum Sacerdotem deceat, integro gaudere corpore ; nihiloque p. 204. 205. tamen minus ad devotionem excitandam utile censeatur, cantores ecclesiasticos optima voce esse præditos : hinc *Missionius* confidentissime asserit, moris esse, ut si quis sacrorum eunuchorum *Missam* decantaturus excisos testiculos intra vestem abditos gerat, nullaratione pro spadone adeoque ad sacras functiones inepto, Venetiis habeatur.

Cæterum prolixus est *Noster* in descriptione S. ædis *Laurentæ*, itemque montis *Vesuvii* & antri pseudo-Sibyllini, ut & monumentorum aliorum, quorum lustrandorum causa in Italiam exeteri solent commigrare.

Historiam de *Joanna Papissa* non improbabilem esse, fuse disputat.

Lectu etiam digna est excursio de catacumbis Romanis, quas *Missionius* negat a Christianis excavatas, ut tempore persecutionis illic habitarent, lacrisque suis operarentur ; *puticulus* potius, sive cœmeteria publica esse asseverat, in quibus infima plebis sex, & in hac multi *Ethnici*, nec pauciores *Christiani* conditi fuerint. Quamplurima enim supersunt in catacumbis illis *Ethnicorum* conditoria ; e. c. *Cacilia*, *Metelli Cretici* filia, ante quod visitur hiatus subterraneus, ostio putei non absimilis. In hunc forte fortuna delapsus est A. 1688 *Nobilis Cæsenas, Malatesta Srinatus*, comitibus adeo intentis antiquitatum contemplationi, ut non statim *Janitaram*, quam fecerant, animadverterent. Fossa quoque adeo profunda erat, ut nemo in-crypta clamorem miseri hominis audiret, nisi forte dicas animi deliquium obstaculo fuisse, ne vocem statim emitteret. Quicquid hujus sit, ubi *Malatesta* nusquam comparet, amici omnia pervestigare, obstupescere dein, exire tandem e sub-

epist. 19.
epist. 23.

PARS II.

p. 64. ff.
p. 83. ff.
p. 109. ff.

e subterraneo specu, incerti, quid sodalij suo accidisset. Sexaginta horis post, manibus is pedibusq; reditum molitur ex barathro illo, atque pallore, fame viriumque defectu, mortuo magis similis quam viventi, proximam cryptis ædem pultat, jusculoque ibi acceptus, brevi temporis spatio pristinam veletudinem recuperat.

p.119.

Nè fabulam esse putes traditionem pervulgatam de Præsule quodam Germano, qui per ministrum, quibusnam in tabernis nobilius vinum venum exponeretur, explorari, & dein ad januam notari curaverat: EST, &c. Missionius affirmat, sepulcrum suis oculis se vidisse Montefiascone in ecclesia ad D. Flavianum; cujus superficies repræsenteret virum mitratum, duo pocula vitrea, & totidem scuta gentilitia, quorum unumquodque perpendiculariter sectum hinc leonem, illinc fascias duas repræsenteret, itemque inscriptionem semu-Gothicis literis exaratam: *Est, Est, Est, propter nimium Est, Jo. de Fuc. D. meus mortuus est.* Abbreviaturam interpretari refert loci incolæ hunc in modum: *Joannes de Fucris (Fugger) Dominus &c.*

p.142.

Luca ad D. Frediani visitur monumentum, inscriptum: *Hic jacet corpus sancti Riccardi Regis Anglia.* Genealogiæ ac historiarum cultoribus magna heic crux figitur; nisi enim *Riccardum, Luca sepulcrum*, plane suppositivum esse perhibeant, difficillimum fuerit, de eo aliquid vero simile commentari.

p.157.

Epistolam Chrysofomi ad Casarium monachum, Antonii *Magliabechii* V. Cl. auxilio conspicari speraverat Missionius. Sed quia Serenissimus Magnus Dux Hetruriæ expressis verbis interdixerat, ne alicuj copia fieret MSCti, non potuit is votis ejus atque expectationi respondere; Missionium tamen certiore fecit, locum, quem ex epistola ista Petrus Martyr citavit, totidem literis consignatum reperiri in MSCto illo Medicæo. Confer sis Acta eruditorum. A. 1683. p. 25. & A. 1687. p. 563. itemque Supplementa eorundem p. 495.

p.197.

In palatio Marchionis Simonettæ, quod duobus fere passuum millibus Mediolano distat, audita est eidem mirabilis *Echo*, quadraginta ad minimum vicibus extremam syllabam repetens.

P.II. p.138.

Ubivis fere Auctor veteres inscriptiones & picturas rariores indigitat, sed non raro brevibus adeo verbis, ut obscurum satis sit, quo

quo respiciat. E. c. Pifis a se visum narrat decretum Civitatis marmoris inscriptum, quo jubeatur, *ut NVNTIATA MORTE CÆSARIS toto anni spatio pullis vestibus incedant cives, omnibusque ludis publicis abstineant.* Intelligit dubio procul cenotaphium *Cæsi Caesaris Augusti F.* quod *Henricus Noris*, antiquariorum Italorum facile princeps, eruditissimo commentario illustravit, in Actis A. 1683; p. 113. & sqq. a nobis recensito.

Nullibi etiam non Pontificiorum superstitiones, reliquias sanctorum, in his umbilicum & præputium Christi, quæque jactare dicuntur miracula perstringit, ac sale non insipido perfricat, e. c. P. II. p. 37, 38, P. II. p. 28.

Crebro etiam invehitur in Italos, quos nimis magnifice sentire ait de rebus suis, v. g. opibus artibusque politicis *Resp. Veneta*, altitudine turris *Cremonesis*, palatiorum *Vicentinarum* splendore, &c.

Insignis gratia libro accedit a figuris æneis scitissimis quam plurimis, quas inter eminent viginti *vasa & instrumenta sacrificialis Romana*; S. Domus *Lauretana*; numus, hinc capite Pontificis & lemmate: *GREGORIVS XIII. PONT. MAX. AN. I.* illinc Angelo sinistra crucem gerente, dextra hostes gladio transigente, ac epigraphe: *VGNOTTORVM STRAGES 1572.* insignitus, ut alia taceamus, quorum multa in aliis quoque Itinerariis, æneis tabulis illustrari cernas, Part. I. p. 116, P. I. p. 224, Part. II.

DE PRESBYTERATV DISSERTATIO QVADRIpartita, Presbyteratus Sacri Origines, Naturam, Titulum, Officia & Ordines, ab ipsis Mundi primordiis usque ad Catholicæ Ecclesiæ consummatam, plantationem complectens. Autore Samuele Hill, Dioceseos Bathoniensis & Wellensis Presbytero.

Londini apud R. Clavell 1691 in 8. plagul. 17.

Lites hierarchicas in Reformato Orbe sopituras, ut ait, Autor præsentem tractatum edidit, atque in eodem Hierarchiam Ecclesiasticam e Jure Divino adstruere conatus fuit. Es

- C.I.&II. vero usus est methodo, ut *Lib. I.* Senioris & Junioris variis significationibus perlustratis, doceat Senioritatis spiritualis virtutem.
- C. III. operatricem informatione Juniorum in sanctitatis principiis & arte bene beateque vivendi absolvi; nequaquam vero ecclesiasticum regimen in mera Presbyteratus sacri virtute consistere: ex ipsa natura constare, Senioribus regimen, Junioribus obsequium convenire: Senioris titulo absolute posito sapientiae Professore semper designari: in variis regiminum speciebus subditos Juniorum characterem designari, adeoque Juniores esse sub domino servum, sub doctore discipulum, & sub rectore plebejum. *Lib. II.* Seniorum Historiam ab ipsis rerum primordiis pertexere aggreditur, tum de Senioribus antediluvianis ab Adamo usque ad Noam, tum de postdiluvianis a Noa usque ad Moysen verba faciens, & insigniorum aliquot ante legem Mosaicam Presbyterorum, scilicet Abelis, Enoch, Noe, Abrahami, Isaaci, Jacobi, Josephi, Moysi ex Hebr. XI. 2. sqq. recensionem instituens. *Lib. III.* de ordine Seniorum inter omnes Hebraei populi ordines per singula secula sigillatim differere instituit, ac distinctis classibus Seniores a Patriarchis usque ad Reipublicae Judaicae finem proponit. *Lib. IV.* ad oecumenicam Theocratiam fabricam, quam Jesus per omnes gentes voluit institui, perlustrandam sese accingit, ac inquit primum in *Presbyteratus Christiani rationem formalem*, quam tum in sapientia sacra e divinis literis & traditionibus hausta, tum in ejusdem cum aliis communicatione collocat: postea *Presbyteratus Christiani originem* ad ipsum Christum refert, & XII Apostolorum ac LXX discipulorum docendi facultatem a Christo ut Propheta, docendi autem auctoritatem & ordinationem a Christo ut Rege derivandam esse judicat. Hinc de *Sacerdotii Christiani origine* dispicit, inter alia observans, omne Sacerdotium ab ipsis mundi incunabulis duplicia exequi pietatis officia, moralia scilicet & mystica: mystica Sacerdotii Levitici in tribus potissimum, nempe in lotionibus, sacrificiis, & dapibus earumque propriis ceremoniis; moralia autem in sacris benedictionibus, liturgiis precum & laudis, ac personarum & rerum piis usibus devotarum consecrationibus constituisse: in veteri & nostro Sacerdotio eadem omnino esse moralia, mystica vero diversa, nostra vero prioribus *artium*: solos Apostolos in Sacerdotium a Pontifice Christo

Christo consecratos, cum primo cœnam suam sacravit, iisdemque distribuit, & eandem pariter factandam ab Apostolis in publicam Ecclesiæ communionem instituit. Inde ad *Hierarchiæ Christianæ originem perscrutandam* se convertit, atque ex *1. Cor. XII, 28. Hebr. XIII, 17. & Rom. XII, 28*, clare patere iudicat, non omnes doctores Ecclesiæ gubernacula pari jure ab origine tenuisse; ac jus rectorium Petro primo promissum *Matth. XVI, 18. 19.* deinde Apostolis eorumque in Ecclesia primariis & propriis Successoribus *Matth. XIX, 18.* tandem post Domini resurrectionem omnibus Apostolis actu indultum fuisse, Post hæc paucis admodum de *ordinationibus Apostolicis* agit, ostenditque, Apostolos ordinationes debitas non tantum celebrasse, sed & aliis celebrandas commisisse, adeoque regimen Episcopale Apostolis a Domino indultum cum ipsis neutiquam exspirasse. Porro ad *imparitatem Presbyterorum Apostolicorum* demonstrandam sese confert, atque duplicem in Ecclesia fuisse Presbyterorum ordinem, presidentium scilicet & subfellianorum ex *1. Tim. V, 17.* coll. *Rom. XII, 8.* adstruere conatur, insimul & locis *Tit. I, 5. 6. 7. Actor. XX, 17. 28. 1. Petr. V, 1. 2.* quæ contra Hierarchiam Episcopalem afferri solent, satisfacere studet. Et cum pro Presbyteratus eum Episcopatu identitate item urgeatur, quod Paulus *1. Tim. III, 1. -- 14.* duorum tantum ordinum, Episcoporum atque Diaconorum meminerit, epistolamque ad Ecclesiam Philippensem Episcopis & Diaconis inscripserit, quos Polycarpus in sua ad Philippenses epistola vocet Presbyteros & Diaconos, respondet Presbyteros minores sub Diaconorum classe commode posse comprehendi; epistolamque ad Philippenses pluribus Episcopis ideo inscriptam, quia aliqui, nempe Macedoniæ vel provinciarum conterminatarum Episcopi cum Ministris suis tunc temporis Philippis convenissent, vel certo conventuri fuissent. Tandem consecratoria tredecim e principiis suis enata tradit, totique tractatui colophonem imponit.

C. IV.

C. V.

C. VI.

C. VII.

C. VIII.

REPVTATIO CIRCVLATIONIS AQVEORVM

Maris Vaporum & Cause Fontium, exhibita Societati Regia ab Edm. Halley.

Qq 2

Transla-

Translata ex Transact. Philos. Anglic. Mens. Jan.
& Febr. 1692.

Num. 191. pag. 468. seqq.

EXperimentum aliquo ab hinc tempore ostendi concernens
quantitatem aquæ intra diei spatium a maris superficie in va-
porem exaltatæ: quod quidem tali cum approbatione ab in-
elytis quibusdam Societatis hujus membris exceptum est, ut iussus
ab ipsis fuerim inquisitiones istas prosecui, ac speciatim, respectu
habito ad methodum a natura teneri solitam, circa memoratos vapo-
res in mare denuo reducendos: id quod nempe tam exacte perfici-
tur, ut satis certi esse queamus, Oceanum a multis retro seculis nul-
lum, quod in sensus incurrat, per vaporum jacturam decrementum
accepisse: neque tamen etiam exundasse ab immonsa ista quanti-
tate aquarum dulcium, quas jugiter a fluminibus recipit. Isthoc
vero æquilibrium acceptorum & expensorum in mari universo de-
monstrare tamen durius pensum est, quam cui suscipiendo sum:
interim ut iis obediam, quibus inservire honorificum mihi est, ea
huc in medium afferam, quæ hæcenus visa mihi fuere rationem
suppeditare maxime satisfactoriam magni hujus phænomeni.
Tentavi antehac explanare modum, quo vapor per calorem ascen-
dat, ostendendo quod, siquidem atomus quædam aquea expanda-
tur in corticem seu bullam ea ratione, ut decies adæquet mole dia-
metrum, quam dum aqua erat, habuerat; talis, inquam, atomus spe-
cie levior evaderet aëre, ac tam diu ascendere pergeret, quamdiu
flatus iste aut spiritus calidus, qui eam primum ab aqua separave-
rat, ipsam ad eundem gradum distendere pergeret: declinante vero
æstu, ac ubi aer frigidior fieret atque insimul specificè levior, tum
vapores consequenter substituri forent circa certam aeris regio-
nem, aut plane descensuri, id quod varias ob rationes contingere
potest, prout mox deducere conabor. Attamen id adstruere non
mollior, unicum hoc esse incentivum ascensus vaporum, neque
dari posse certum materiæ genüs, cujus *comatus* gravitatis con-
trarij contrarius esse queat: tale quid etenim evidens est in vegeta-
tione

tione, ubi tendentia surculorum directo sursum, sive contra perpendicularum fertur. Quæcunque tamen tandem vera causa sit, id quidem in facto certum est, quod calor particulas aquæ separat easque emittit majori atque majori cum velocitate, quo magis magisque æstus intenditur; uti manifestum fit in exhalatione bullientis caldarii, ubi pari modo vaporum ascensus visibiliter decrescit, usque donec evanescent, dispersi videlicet ac assimilati ab aere ambiente.

Vaporibus jam per calorem ita elevari solitis, ponamus primo, universam totius globi superficiem esse aquam valde profundam, aut potius totum Terræ corpus aquam esse, Solemque diurno sub motu illud circumire: equidem arbitror secuturum, quod aer per se imbibiturus foret certam aquosorum vaporum quantitatem acererentur eos, ad instar salium in aqua dissolutorum; porro quod Sole aerem tepesciente abundantiorémque ab aquis vaporem interdum excitante, aer suffecturus esset sustinendæ majori vaporum proportioni: quemadmodum aqua fervens plus salium dissolutorum sustinere potis est; hi ipsi tamen per Solis absentiam noctu omnes sursum dissolverentur in rōres: perinde ut salia præcipitari videmus liquoribus refrigerantibus. Neque vero credibile est, tali in casu ullam fore tempestatis diversitatem, præterquam periodicam omnibusque annis similem; mixtura videlicet quorumcunque vaporum terrestrium, salinorum, heterogeneorum sublata: qui ipsi nempe, prout variè compositi sunt ac ventorum ministerio advēhantur, causæ videntur esse variantium, quas nunc experimur, tempestatum. Estō casu præterea aeris regiones cunctis in locis ad eandem altitudinem æqualiter repletæ forent tali aquæ proportionē, qualem continere valerent, respectu unice habito ad diversos caloris gradus secundum propinquitatem aut distantiam Solis: perpetuus quoque ventus orientalis stando pervaderet totum globi ambitum, ad idem modo Orientis latus inclinans, ad quod latitudo ab Æquatore: uti observatum est in oceano intra Tropicos.

Sed supponamus ulterius, Oceanum hunc interspersos habere amplios & spatiosos terræ tractus cum excelsis montium jugis, cuiusmodi sunt Pyrenæi, Alpes, Apenninus, Carpathi in Europâ;

Taurus, Caucasus, Imaus & complures alii in Asia; Atlas ac Montes Lunæ cum aliis minus notis montibus in Africa, unde ortum habent Nilus, Niger atque Zairus; in America denique Andes & Apalateani montes: quorum nempe singuli longe transcendunt consuetam altitudinem, ad quam vapores aquei per se enituntur, quorumque in vertice adeo frigidus ac rarefactus aer est, ut non nisi exiguam eorum vaporum partem retinendo sit, qui ventorum ope istuc devehuntur. Hi itaque vapores, qui copiose in mari excitantur, ac a ventis per depressiores terrarum tractus deferuntur ad ista montium juga, ibidem ab aeris flumine coguntur sursum cum ipso scandere ad montium cacumina, ubi aqua extempto præcipitatur, deorsum per saxi rimas destillans: parte quoque vaporis cavernas montium subintrante, ejus aquæ tanquam in Alembico colliguntur intra pelves lapidum, quas ibi offendit: quibus semel oppletis, omne id, quod de aquis istuc adventantibus exundat, superfluit qua locus est humillimus, ac per montium latera prorumpens singulos format fontes. Horum jam plures dum per convalles seu incilia inter collium juga delabuntur ac mutuo uniuntur, rivulos producunt, aut torrentes: eorumque rursus plures in unam communem vallem confluentes planumque nacti solum ac inde facti minus rapidi in amnem evadunt: quorum dein aliqui in communem canalem collecti tanta demum gignunt flumina, uti sunt Rhenus, Rhodanus, Danubius: quorum hunc postremo nominatum quidem ægre quis crederet collectionem aquæ ex vaporibus condensatæ; nisi consideretur, quam vastum telluris tractum flumen hoc alluat, quodque veluti summa sit universorum illorum fontium, quotquot ex australi latere montium Carpathiorum erumpunt, nec non ex boreali immensorum istorum, quibus Alpes constant, jugorum, quæ continua montium catena est inde ab Helvetia ad Pontum usque Euxinum. Atque pro regula fere esse potest, fluvii alicujus magnitudinem, aquarumque quas exoneret quantitatem, proportionem respondere longitudini atque altitudini jugorum, unde ejus scaturigines exsurgunt.

Hæc ipsa vero Fontium Theoria haudquaquam nuda est hypothesis, verum experientia utique fulcitur: quam ipsam nempe ut acquirere[m], fors mea tulit, dum in S. Helenæ insula commorari aliquan-

aliquandiu mihi obtigit: ubi nempe nocturno tempore in montium vertice, 2400 circiter pedes maris superficiem transcendente, adeo mira fiebat condensatio, aut potius præcipitatio vaporum, ut non parum impediendi crearet cœlestibus, queis tum vacabam, observationibus; etenim sereno quoque cœlo ros tam copiose solebat cadere, ut singulis horæ quadrantibus vitra mœa optica guttulis obtegeret, quæ idcirco toties abstergere mœ oportebat: charta quoque, in qua scribebam, fere in momento rore adeo madefcebat, ut atramento sustinendo haud sufficeret amplius: unde concludere licet, quam celeriter aquæ colligantur in vastis illis ac præaltis, quæ modo nominavi, montium jugis.

Hoc itaque pacto pars una vaporum flatu super terras delata, per flumina intra mare reducitur, unde venerant; pars alia per nocturnum frigus in mare iterum delabitur, sub forma roris aut pluviz etiam, priusquam ad aridam pertingat; quæ quidem vaporis universi longe maxima est portio, ob vastam nempe Oceani amplitudinem, quam ventorum motio non pervadit longo admodum temporis spatio. Atque hæc ipsa ratio est, cur flumina non refundant tantum in Mare Mediterraneum, quantum sub vaporum specie inde extrahitur. Tertia quædam pars cadit in terras humiliores, plantisque in pabulum cedit: neque tamen ibi remanet, verum rursus exhalatur in vapores per Solis actionem, & sic vel a ventis devehitur ad mare, sub schemate pluviz aut roris illuc relapsura, vel ad montes alioquin, quo ibi in scaturigines convertatur: & ut maxime hoc non immediate ita contingat, post plusculas tamen vicissitudines, quibus modo in vaporibus ascendit, modo in rore vel imbribus delabitur, singulæ tandem aquæ particulæ ad mare, unde prodierant, revertuntur. His accedit, quod aquæ pluviz, postquam tellus affatim humore satiata est, per vales ac depressiores terræ partes viam intra flumina inveniunt, & ita per compendium ad mare retromittuntur.

Hæc proinde methodo Circulatio ea perficitur: neque equidem dubito, quin Hypothesis hæc rationi magis consentanea sit, quam opinio eorum, qui scaturigines universas ab aquis pluviz derivant, cum tamen illæ perennes ac diminutionis expertes sint, tunc etiam, cum multo temporis intervallo imbrum nihil cecidit: magis

magis item, quam altera illa, quæ easdem deducit a filtratione seu percolatione aquæ marinæ per certos tubulos imaginarios seu meatus subterraneos, intra quos saluginem suam perdat: quæ quidem sententia, præter plures alias, hac principali absurditate laborat, quod grandissima flumina fere copiosissimas suas scaturigines quam maxime a mari remotas habent, ac talibus in locis, quorundam tam vasta aquarum dulcium quantitas alia qualicunque via derivari nequit, quam per vapores. Atque hic ipse, siquidem causas finales admittere fas est, videtur esse designatus montium finis, ut eorum juga, per medios continentis tractus disposita, pro Alembicis quasi inservirent, ad destillandas aquas dulces in usus hominum æque ac animalium, eorumque altitudo declivitatem præberet istis amnibus ad leniter decurrendum, instar totidem venarum macrocosmi, pro largiori creaturarum emolumento. Si porro differentia inter rorem & pluviam, causa itidem, cur nubilum aliquando, aliquando serenum cœlum sit, exquiratur, equidem nil habeo, quod pro justa horum solutione venditare queam: quod si tamen conjecturas, quæ mihi quidem occurrunt, optimas modeste proponere licet, ita arbitror: quod videlicet, aere in cumulum congesto per mutuum occursum duorum ventorum contrariantium, cum Mercurius in barometro alte scandit, vapores tanto melius sustinentur prohibenturque, ne in guttas coagulentur aut condensentur, unde non ita facile nubes generari contingit: atque noctu sic vapores singulatim decidunt, uti ascenderant in atomis aqueis sensum effluentibus. E diverso quando Mercurius depressus est, aerque rarefactus per exhaustionem, inductam a binis ventis ad plagas contrarias ab eodem loco prodeuntibus, tum atomi aereæ non ita bene separatos distinctos vapores, quin hi in guttas coalescant visibiles in nubibus; unde porro facile trahuntur in majores pluvie stillas. Præterea, nec impossibile est, nec improbabile, quin genus quoddam salinarum aut angularium vaporis cujuspiam terrestris particularum, aqueis, quas bullas esse arbitror, immixtum scindere aut rumpere harum pelliculas cuticulasque valeat, atque sic facere ad celeritatem ipsarum in pluvias condensationem.

RELATIO

*RELATIO EXPERIMENTI DE MERCURIO
sanguini injecto, noxiisque ejusdem in Pulmones effectibus,
Societati Regia communicata ab A. Mon-
lin, M. D.*

Ex Transact. Phil. Angl. M. Jan. & Febr. 1691.
N. 192. p. 486. sq.

Promiseram, cum novissimum haberemus conventum, me daturum hoc ipso die rationes, quibus inductus arbitrer Mercurium pulmonibus inimicum esse: spero proinde pollicitationis fidem impletam fore, dummodo exhibuero experimentum, quod apud Da. Boylium autumnos nuper elapso in canem feci. Nimirum injeci intra venam ejus jugularem sesquiunciam circiter Mercurii crudi, ac paulo post observavi, canem tussicula sicca exiguis intervallis ipsam ad orientem affici. Consulto tum vulnere, canem remisi curandum, non alio isto quidem tempore Mercurii effectibus annotatis. At exacto biduo cum eundem reviserem, offendi ipsam insigni difficultate respirandi laborantem, sono edito, qualis anhelus seu suspiriosus equi esse solet; nullus interim tumor erat circa linguæ radicem, neque ullam in glandulis maxillaribus aut parotidibus inflationem, diligentissime licet scrutatus, invenire poteram; nec ipse salivam effundere sentiebatur, ut maxime calidum jusculum ei præberi jussissem, salivationem expectans. Quarto post Mercurii injectionem die moriebatur, postquam biduo mortem antegresso tam valida orthopnoea infestatus fuerat, ut somnum aliter capere nequiret, nisi capite qualicumque fulsimini innitente. Eo dissecto reperi libram unam extravasati feri sanguinolenti intra thoracem. Extimum quoque pulmonum latus plerisque in locis vidi pustulis plenum: quas licet primo aspectu habuissem pro præternaturalibus quibusdam dilatationibus vesicularum, quæ bronchia constant: non erant tamen nisi papulæ, sive separatio quædam communis pulmonum integumentum ab eorum substantia. Harum aliquæ grandiores erant pisco majusculo, aliæ exiliores: pleræque tamen earum continebant globulos Mercuriales, qui in

Rr

plus u

plufculis etiam nondum apertis jam vifum incurrebant per ipfam. exteriorem cuticulam : in apertarum vero pene omnia, quotquot examinare curiositas ferebat, tales confpexi. Multas quoque earum ruptas deprehendi, factaque leni preffura observari Mercurium effluere, & cum ipfo paucillum faniei: adhibita vero compreffione validiuscula, largam talismodi faniei copiam emanare vidi.

Diffecto dextro cordis ventriculo, nonnullas hydrargyri particulas offendi in ipfo meditullio fanguinis coagulati iftic ftabulantis, uti & in eo, quem arteria bronchialis continebat. Observavi præterea cruorem coagulatum, & modo quidem (quem verbis exprimere nescio) magnopere abludente ab omnibus, quos unquam alias mihi cernere contigit, tamenfi varias alioqui methodos in eo coagulando adhibuerim; atque eum in interfitiis inter columnas modo dicti ventriculi: ac in hoc ipfo majorem Mercurii quantitatem, quam in ulla alia canis parte. Coagulatum autem hoc erat in vertice ventriculi, columnis ac parietibus satis arcte adhaerens.

Siniftro ventriculo aperto, tenaciffimum reperi fanguinem, coagulatum firmiterque majori valvulae adhaerentem inclusis ejus tendinibus, ac polypo nonnihil æmulum. In hoc ventriculo tamenfi diligenter Mercurium exfcrutari laboraffem, nullum tamen invenire valui: unde colligere est, Mercurium non ulterius penetrasse, quam ad extremitates arteria pulmonalis. Atque hæc occasio fuit puftularum superius memoratarum, dum ille viam sibi violenter aperuit per communem pulmonum tunicam, partim proprio suo pondere, partim per propulfionem fanguinis recentis ad easdem extremitates, qui per Mercurium in motu suo sufflammatum confequenter tranfitum sibi vi paravit per locum facilius cedentem, communem nempe pulmonum tunicam.

Denique asperam arteriam aperui descendendo ad ipsam usque bronchia, nullum tamen ibi Mercurium, quam diligentiffime licet facta perquisitione, offendere licuit. Subdivisionum æque ac divisionum in bronchiis fingula repletae erant fanie, qua ablutæ globules hydrargyri plufculis in locis reperi sub bronchiis, & facto examine compertebantur esse in arteria pulmonali, Premendæ globa-

globulos istos retrorsum antrorsumque trusi, eorumque aliquos feci prorumpere per foramina in vesiculis supra descriptis facta. Non parum operæ impendi, ut certiores me redderem, ubinam sanies intra bronchia recepta foret, satis tamen mihi facere hac in re non valui.

Cæterum elucescere ex diſſis poterit, quantum periculi habeat Mercurium taliter intra corpus humanum adhibere, ut in massam sanguineam penetrare queat, ac speciatim intra pulmones: dum nempe hi desolantur vegeta illa fortique motione, qua quidem muscoli gaudent aliis in partibus, utpote qui sufficiunt isti eadem cum sanguine via propellendo, eum in finem, ut excitetur salivatio. Laxa etenim ac spongiosa pulmonum textura nimis eos ineptos reddit ad liberandum sese a tam molesto hospite, cujusmodi est Mercurius. Quod vero hic eundem effectum in humanis pulmonibus habeat, planum ex eo evadit, quod quotidie experimur fieri in personis quibus talis salivæ fluxio sæpius inducta fuit: quæ scilicet fere tabe omnem Medicinæ opem eludente emori observantur.

*DIOGENES LAERTIUS GRÆCE ET LATINE,
cum Commentariis integris doctorum Virorum.*

Amstelædami apud Henr. Wetstenium, 1692 in 4. maj.
Constat duobus Vol. Alfab. 7. pagell. 7 iconibus
Philosophorum 24.

Multæ sunt Diogenis Laertii dotes, ob quas dignus habendus est, qui ab eruditis studiosius versetur, ejusque de vitis, dogmatibus & apophthegmatibus Philosophorum veterum Græcorum libri decem assidue manibus eorum terantur. Nam præter variam scientiam, qua isti scatent, Philosophiam, uti per gradus & incrementa nata auctaque sit, ita in iis depinxit, ut vel ex solis istis totius Philosophiæ ratio facili compendio possit cognosci: siquidem non tantum uniuscujusque Philosophi vitam & mores descripsit, verum etiam institutum & doctrinam cujusque diligentissime exposuit, & potissima cujusvis sectæ dogmata enarravit, ad hæc multas gravissimas sententias, multa argute dicta factaque,

que, suo quæque loco insperfit, & auctores ubique, e quibus ea deprompta sunt, indicavit, ut ob solam horum nomenclaturam grati eruditis hi libri esse debeant. Sæpe etiam sua intexuit epigrammata & versus, ex libro quem *πυμύτης* nomine insigniverat, petitos; in quo de omnibus sapientia & doctrina illustribus viris carmine luserat. Ac etsi memoria non satis firma ipsum fuisse usum, quæ sæpenumero vacillavit, ingenio etiam non adeo vauisse appareat; plusque adeo studii in congerendis, quam iudicii in deligendis vel digerendis veterum auctorum sententiis adhibuisse, a doctis annotatum fuerit; hæc leves tamen maculæ insignibus reliquis hujus operis ornamentis haud officiant, & præstanti utilitate, quam ex eo capere licet, pensantur. Quocirca ut diutius officinæ librariæ egregii hujus libri copia destituereutur, ferre non potuit vir plane eximius *Henricus Velsenius*, quo nemo ætate nostra elegantiori eruditione instructus librariam mercaturam facit, nec quisquam de cultu librorum, quos excudi curat, magis est sollicitus. Animadvertens enim, Anglicanam editionem, quæ ultima viginti & octo abhinc annis cum Menagii observationibus Londini prodierat, nullibi amplius venalem extare, a multis autem veræ eruditionis amantibus Laertium expeti; ipse de nova concinnanda sollicitus, adhibito in consilium doctissimo sene *Marco Meibomio*, omnis Græcæ literaturæ scientissimo, rationem inivit, ut & priorum editionum elegantia omnes iterum exhiberentur, & pulcherrimis accessionibus eadem auferentur, ipseque Diogenis Græcus contextus, & ejus Latina interpretatio, & ad istum observationes, meliores integrioresque extarent, nitidissimis typis excusæ: quorum Græci id peculiare habent, ut litterulæ quævis seorsim constatæ, nec ullis abbreviaturis, quibus ad codicum manuscriptorum exemplum compositi veteres excusi libri abundant, coarctatæ sibi que implexæ legantur; quam rationem cum primis Meibomio improbari intelligimus.

Juxta Aldobrandinianam editionem, quæ Romæ A. 1594 prodit, quam Londinenses typi anto 1664. expresserunt, Græca excusæ sunt; collatione tamen Basileensis & Stephani editionum, ut & duorum a Thoma Galeo suppeditorum manuscriptorum codicum, indeque complurium locorum emendatione ac restitutione, cum
primis

primis in decimo libro, a Meibomio facta: qui Latinam etiam Ambrosii Calmaldulensis a Benedicto Brugnolo Anno 1475 Venetiis recognitam interpretationem, posthabita Aldobrandiniana, passim meliorem fecit, & multa supplevit, ut pro nova haberi possit. Libros autem, ut quo loco in iis quodvis memorabatur, posthac accuratius denotari, & Laertius non minus ac reliqui Auctores veteres, ab editoribus in capita & paragraphos divisi, exactius allegari possit, in segmenta distinxit, emendataque typorum constitutionis diligentissimam rationem habuit.

Notas hæc nova Westteniana editio exhibet omnes, quotquot antea extiterunt, *Tb. Aldobrandini, Henr. Stephani, Isaaci & Merici Casanboni*, ipsi Laertio substratas, quibus eruditas etiam suas admissit *Ed. Meibomius*. Doctissimi autem in Gallia Abbatibus, elegantioris omnis eruditionis commodo, quod per tot annos tam insigniter promovit, adhuc superstitis *Egidii Monagii* observationes, in Anglia ante hos octo & viginti annos excusas, copiosas juxta & eruditas, alteri volumini, ut seorsim haberentur, inclusit. Editor, qui multis accessionibus ab Auctore, in provecta adeo ætate (cujus jam nonum & septuagesimum annum agit) litteris his assidue invigilante, locupletatas acceperat e Gallia missas: insigni documento, acerrimum etiam si inter infestas gentes bellum geratur, suam tamen litteratis inter eas sartam tectam constare pacem, neque Martis castra & partes Minervam sequi. Observationibus subjecit ejusdem doctissimi auctoris *de mulieribus philosophia* commentarium seu historiam, Annæ Fabræ Daceriæ inscriptam & Lugduni 1690 editam, a nobis in *Actis anni 1691 mense Nov. p. 535.* memoratam. Hunc libellum excipiunt *Joachimi Kühnii* eruditissimi viri, qui Argentoratensem academiam Græcarum litterarum & historiarum studiis exornat, ac *Æliani* editione & animadversionibus in Julii Pollucis Onomasticon orbi litterato se approbavit, observationes in Diogenem.

Ejusdem autem Viri clarissimi studio novam editionem dicti Onomastici adornandam, suisque sumptibus in publicam lucem proferendam pollicetur, qui Diogenem nobis nunc dedit; Pausaniam quoque ejusdem cura proditurum & notis ipsius illustratum in nostra urbe brevi lucem conspecturum esse, qua ut plura eruditi Viri

scripta fruantur, quæ confecta eum habere accepimus, optandum, fide Bibliopolaë apud nos primarij, qui excudendo ei sumtus impendit, promittimus.

Præfationes & epistolæ a prioribus Diogenis editoribus Ambrosio, Curio Frobenio & Episcopio, Stephano, Aldobrandino, Casaubonis scriptæ; ut & vita Platonis auctore Olympiodoro contexta, a Mer. Casaubono & Jo. Windeto edita; nec non variantes duorum codicum Diogenis Anglicanorum lectiones a Th. Galeo suppeditatæ; & accurati in ipsum æque Laertium ac commentarios ejus modo memoratos, a Jo. Clerico concinnati indices postremum locum hujus voluminis occupant. Imagines autem quatuor & viginti Philosophorum: Thaleris, Solonis, Pittaci, Anacharsidis, Socratis, Æschini, Aristippi, Euclidis, Platonis, Xenocratis, Carneadis, Aristotelis, Theophrasti, Antisthenis, Diogenis, Monimi, Chryssippi, Pythagoræ, Archytæ, Heracliti, Zenonis, Democriti, Sexti Empyrici, Epicuri, ex nummis, marmoribus, aut gemmis petita, libris Laertii, in quibus vitæ & dogmata eorum memorantur, inspersæ sunt, æri affabre insculptæ: ut prorsus nihil desit, quod ad nitorem libri facere quicquam possit, sed oculi & animus Lectoris quopascantur abunde habeant, ac proin jure hæc dicatur omnibus numeris absoluta editio. Cujus elegantia motus doctissimus apud nos Vir *Job. Gotthofredus Herrichius*, cum conspiciendus ei a nonnimine nostrum tot commentariis & iconisimis instructus & exornatus Diogenes præberetur, pro sua qua pollet Græci carminis facultate, isthoc reddidit *μήνυτρον*:

ΔΙΟΓΕΝΕΙΣ πελεθεσι δύω, νεῖϑηδὲ πελαγός
 τὸν βαρὺν εἰς, ἐπεϑὲ τὸν τόνον ἀξὺν ἔχῃ.
 Ἐἰς ξίφϑηδὲ χερῶν κραδῶσα, βαρὺ πυξίον ἀλλϑη.
 Ἐἰς μάχεται λογχοῦς, εἰς γραφιδεῶσι, μάχην.
 Ἀλλϑη Ἀθηναῖη κεχαρισμένϑη, Ἀρεῖ δ' ἀλλϑη.
 Ἐἰς πολυμητῖς ἀγαν, δεῶπεϑη ἢ σοφός.
 Δαρτιάδην βάζῃ θεῖς Φάλης ἀλλων Ὀμηρῶ,
 Πατριδί δ' ἀλλϑη εἴη Λαέρτιϑη εὐχϑη ἔδα.
 Ἐἰς ἐν Ὀδισσεῖα τηλέλυτον ἔλλαχε κῦδος,
 Ἐἰς ἔθεν ἐν βίβλοισι Πηνελόπειαν ἔχῃ.

Καὶ

Καὶ τίς ἀμφιπόλοις ἐθέλοι δμωαῖς τε μιῆνας,
 εἰ δύναται κυδρὴν δεσπότην αὐτὶ λαβεῖν;
 Δεσπότης ἢ σοφῆ. σοφίην δεδιδαγμένος ἀδδῆν
 λάρτιος ἀρχαίων δόγματα φῆνε σοφῶν.
 Οἷα ΚΑΣΑΥΒΟΝΙΔΗΣ ὑπομνήματα γέγραφε πρώην,
 Δῆεν ὅσ' ἰχνευτῆς ΜΗΝΑΓΙΟΙΟΥ ἴοος,
 Πλεία τε, ΜΕΙΒΟΜΙ.Υ μελέταις καμάτοις τε συνήθη,
 Ὅσσα σαφηνίζῃ κρυπτόν ἐκείδι ζῶφον.
 Ταῦτα καταγραφθέντα νόις ἈΚΟΝΗΛΙΘΟΣ ἡμῶν
 σημασι, καὶ λόγοις συμβολίοισι διδοῖ
 ἔστιν ἐτ' ἀρξενικὸς σοφίην ἐνταῦθα προσώποις
 Δερκέμεν. ἀνδρομέαις εἰν ἰδέησι θεαν.
 Ὅς μὴ Διογάνην ἀραπᾶ Λαέρτιον ἦδη,
 Διογανὸς τέργει Λαέρτιάδαο πλανη.

HERMANNI VVITSII MISCELLANEA
SACRA.

Trajecti ad Rhenum, 1692. in 4.

Libro SECUNDO horum Miscellaneorum (primum in
Aëtis proximo mense *Majo* pag. 227. & seqq. recensuimus) Dis-
 sertationes in universum sex diversi argumenti, Autor claris-
 simus exhibuit. *Prima* enim de mysteriis agit tabernaculi Levi-
 tici: *Secunda* sacerdotium Aaronicum cum sacerdotio Christi
 comparat: *Tertia* synedria Hebræorum contemplatur: *Quarta*
 bestias quatuor Danielis: *Quinta* de cultu Molochi instituitur: &
postrema denique de præsentī & futuro seculo.

Mystera itaque evoluturus, tabernaculo Levitico adumbrata,
 discernit ante omnia tabernaculum *privatum* Mosis, extra castra
 erectum post *μοχοποιίαν* (quod tabernaculum alias conventus
 nominatur) a *publico* Davidis, quod Zione erectum legitur, 2. Sam.
 6. & 1. Chron. 16. & hoc rursus a *Levitico*, cujus instar monstratum
 in monte Mosis fuerit. Quod postremum cum hujus loci sit, non
 fata tantum ejus, materiam, atque formam; verum & partes cum-
 primis ac significationem mysticam studiose persequitur. Ma-
 teriam

teriam tabernaculi collectam esse ex voluntaria Israelitarum oblatione partim, partim ex indicto censu sicuti dimidii a singulis pendendi. De priori oblationis genere & Hieronymus loquitur: In tabernaculo Dei, dicens, offert unusquisque, quod potest: alii aurum, argentum, & lapides pretiosos; alii byssum, & purpuram, & coccum offerunt, & hyacinthum: nobiscum, subjicit, præclare agitur, si obtulerimus pelles & caprarum pilos. Quæ ab arcaniore significatione, qualem Autor hic subesse scribit, non dissentiat. Tributum solvendum fuisse in expiationem animarum, ut in mentem nobis veniret veri illius *ἀυτοϋ*, non auro constantis vel argento, sed pretioso Filii Dei sanguine, quo sumus ab ira & maledictione Dei redempti atque liberati. Formam tabernaculi fuisse Mosi ab ipso Deo ostensam, monstratamque e cælo ideam, ad quam conformanda exactissime fuerint singula. Spenceri itaque, aliam longe originem commenti, & occasionem ejus ex tabernaculo Molechi & Chiun deducendis, sententia abduci censet animum a simplicitate narrationis Mosaicæ, nihil tale memorantis: a castitate cultus divini, cui cum Molechi abominandis superstitionibus nihil sit commune vel affine: ab intentione Dei, qui mores sui populi nullatenus vicinarum gentium moribus similes, verum sejunctissimos ab iis esse voluerit: denique a sublimiorum longeque præstantiorum rerum meditatione, quibus significandis tabernaculum fuerit inventum atque destinatum.

Partes ejusdem fuisse atrium, altare holocaustorum æneum, & labrum, tentorium cum tegminibus suis, sanctum cum suis utensilibus; mensa nimirum aurea, candelabro aureo, & altari aureo suffitus; Sanctum dein Sanctorum, & in eo arcam cum operculo propitiatorio atque Cherubinibus, inque hujus cavitate rursus tabulas fœderis, urnam auream cum Manna, virgam Aaronis, quæ frondebat, totumque legis Mosaicæ volumen. In quibus lustrandis occupatus Autor observat, ignem sacrum ab altari in itinere fuisse remotum, & cum cineribus suis inditum lebetibus, necessarioque ibi alimento forum, donec altari redimponeretur. Atrium, Ecclesiæ figuram esse, secundum œconomiam suam externam, formatumque visibilem spectat: Altari holocaustorum æneo notari Christum, quatenus oblationem sui ipsius pro peccatis electorum sanctificavit, Deoque

Deoque gratam fecerit: ignem sacrum cœlitus delapsum, jugiter-
 que asservandum, esse emblemata æterni Spiritus, quo semetipsum
 Christus obtulerit inculpatum Deo, Ebr. 9, 14: ad purificationem
 animarum, quam ex Spiritu Christi habemus, pertinuisse labrum:
 pedes atque manus, lotionem indigentes, actionum nostrarum esse
 symbola. Tabernaculo generaliter quidem gratiosam inhabita-
 tionem & præsentiam Dei in Israele significari: specialius autem
 sumto vocabulo, designari humanam Christi naturam, & ecclesiam
 electorum. Interiora hujus si spectes, locum qui Sanctum usurpa-
 tur, figuram fuisse ecclesiæ militantis. Mensa aurea, panibus duo-
 decim instructa, Christum adumbrari, ejusque verbum & Sacramen-
 ta. Mensæ huic ad plagam borealem opponi e regione candelabrum,
 ut intelligamus, Deum in administratione suorum foederum,
 lucis symbola ad cognitionem, & cibi ad nutritionem passim con-
 junxisse. Quomodo in primo statim, arborem scientiæ & vitæ: in
 deserto columnam ignis & manna: hoc loco candelabrum & men-
 sam; in N. T. baptismum, *ἁγισμὸν* dictum veteribus, & sacram
 cœnam combinavit, utraque re quam maxime nos indigere subin-
 nuens, alimento ad vivendum; ad sapienter operandum vero lu-
 mine. Candelabrum esse figuram ecclesiæ, quæ Christi collustra-
 ta lumine idem & aliis præferat. Oleo designari Spiritum san-
 ctum; ramis vero ex uno scapo prodeuntibus, ecclesias particula-
 res. Altare suffitus typum esse Christi, intercedentis pro nobis,
 precibusque nostris gratiam apud Deum conciliantis, Joh. 16. O-
 doramentis notari rursus intercessionem Christi, nec non a sanctis
 profectas preces, & gratiarum actiones.

De aulæ interioris, quo Sanctum Sanctorum a Sancto se-
 jungebatur, significatione mystica; majore cum fiducia putat se
 posse disserere, quod præcuntem hic Paulum ipsum habeat: adeoque
 fuisse eodem significata 1. cœlum visibile, per quod transierit Do-
 minus, quodque spes fidelium Jesum insecuta penetraret: 2. Legis
 ceremonias, quibus contacta plurimum fuerint mysteria Evangelii;
 & 3. denique carnem Christi ac formam servi ab eo assumptam.
 Sanctum sanctorum supremi cœli typum gerere, quod perfectissi-
 ma ibi sanctitas, Dei thronus, gloria incredibilis, & res per arcam,
 propitiatorium, atque Cherubim adumbratæ reperiantur. Sub

p. 417.

p. 417.

417.

419.

420.

422.

424.

426.

428. excidium templi, arcam una cum templo conflagrasse, rejectis aliorum conjecturis, Autori videtur probabilius. Reliquum Dissertationis in refellendis Spencersi inventis consumitur, qui religionem arcae non aliunde quam ex sacris Aegyptiorum cistis derivare conatus est: contra quem etiam totum ministerium Mosaicum ad Messiam respexisse manuque veluti duxisse, praecipuarum partium inductione probat & confirmat.

437. In sacerdotis Aaronici collatione cum sacerdotio Christi, quae secunda Dissertationis argumentum est, docetur initio, non humanae inventionis, sed divinae jussionis esse sacrificia, quod nullus cultus Deo possit esse gratus, quem non ipse jusserit: quod ἐθελοθρησκεία Paulo sint damnata, quodque fides, qua sacrificium Deo gratum Abel obtulerit, & jussione Dei, & promissione nitatur, plurimumque ab inscita persuasione distet, qualem praescit Spencerus tribuat. Fuisse eam fidem de sacrificio Messiae. Quod sacrificia per se Deo non placeant, nec Ethnicis paulo humanioribus fuisse obscurum. Patriarchas itaque longe aliud in iis considerasse, & nihil quidem potius, quam dictum Messiae sacrificium. Vero consentaneum videri, pelliceas Adami typicas fuisse animantium Deo oblatarum exuvias; Deumque adeo ante sacrificium Abelis foederis gratiosi promulgationem non sine effusione sanguinis dedicasse, adipe videlicet & carne in suam honorem combustis, pellibus vero Adamo, velut primo sacerdoti, cedentibus. Mundorum quoque & immundorum animalium discrimen ante diluvium a Deo esse, & pertinere ad sacrificia. Jus sacrificandi nulli ordini adstrictum legi initio, neque referri oportere ad primogenitorum prerogativas. Mosén in eunte republica, jure singulari & extra ordinem Pontificatu functum, adstrinxisse illud ad familiam Aaronis, certisque legibus definitum.

466. Hinc ad arcem praesentis causae deductus, quo explicare distinctius possit, quae Messiae sacerdotium praesfigurant, ad sacerdotum personas, ad consecrationem eorum, & ad functionem ipsam respiciendum sibi censet. In personis, natalium dignitatem, integritatem corporis, animi sanctitatem, & matrimonii castitatem fuisse requisitam: quae quam apta ratione transferri ad Christum possint, postea ab Autore ostenditur: sic tamen, ut leges conjugiales,

nubiali, Levit. 21, 13, 14. 15. Pontifici dicta, Christi & Ecclesie castos amores insinuari doceat. *Consecrationem* sacerdotis constituisse, ex divino præscripto, lotionem, inductionem sacrarum vestium, unctionem, & nonnullis sacrificiis: earumve rerum veritatem in Christo admodum esse conspicuam. Jaspidem gemmarum in pectorali ultimam, Ex. 28, 20; primo loco numerari in fundamentis novæ Jerusalem, Apoc. 21, 19. ut intelligamus, incipere T. N. ubi Verus definit; & ut recordemur, Paulum ex tribu Benjamin, representata utique per jaspidem, fuisse ex principibus novæ Hierosolymæ edificatoribus. Per Urim denotari lucem uberrimam sapientie, glorie, atque lætitiæ: per Thummim vero nitorem sinceritatis & sanctitatis perfectissimæ in Christo; neque Deum per quidquam tutius aut certius consuli, quam per Christum, qui oracula cœlestia ecclesie suæ restituerit clariora, uberiora, majorisque de momenti rebus, quam audita unquam fuerint. Tessellatam tunicam justitiæ & salutis esse symbolum, qua indutus Christus ipse suos induat, Psal. 133, 9. Jes. 61, 10. Tintinnabula cum malogranatis, suavem representare sonum evangelii, cum fructibus coloris ac saporis jucundissimi: cidarin ex bysso candida, exactissimam Christi puritatem; quo loco & quæstio, an Johannes, Jacobus, & cæteri Apostoli ornatum pontificalem gesserint, Baronio reclamante, deciditur. Uctionis negotium declaraturus distincte oleum unctionis, unguendi modum, & personas unguendas considerat. Quæstionem, utrum & sacerdotes gregarii uncti fuerint, distinctione adhibita resolvit, aliter asserens unctum fuisse pontificem, aliter sacerdotes: illum oleo sacro perfusum in capite: hos oleo, victimarum sanguine mixto, leviter tantum adspersos in sacra veste. Postmodum quam facili ratione singula applicari Christo possint, ostendit. Ad consecrationem denique pertinuisse oblationem triplicis sacrificii: juveni, qui piaculare; arietis, qui holocaustum; rursusque arietis, qui salutare, seu pacificum sacrificium præstiterit.

Functionem ipsam muneris, generatim si spectetur, in eo poni, ut sacerdotes ad Deum appropinquent, familiariterque cum eo conversentur, velut ministri Deo proximi. Si specialius, tres illius numerari partes: dona, & victimas, & incensum pro peccatis offerre, intercedere pro populo, & populo benedicere, verbo, Deum pla-

479.
486.

486.
487.

490.

495.

499.

500.

care: victimarum oblationem alias ad victimarum dominos referri, alias ad sacerdotes. Incensi oblationem & quotidianam esse, & annuam; tres articulos in sacrificii oblatione probe discernendos, suum quoque invenire locum in oblatione Christi. Eum enim semetipsum *primo* obtulisse, quando sponte sua vivus valensque eo profectus est, unde sciebat sese ut victimam piacularem ad judicium, mox ad crucem ipsam ducendum: *secundo* cum patiens & moriens sanguinem suum fudit, eductus eum in finem extra pomeria, uti extra castra & urbem cremandæ erant victimæ, quibus adumbrabatur: *tertio* quando sanguinem suum in sanctuarium sine manibus factum, hoc est, in cælum ipsum intulit, Patrique suo stetit. Finem oblationis & effectum, esse plenam peccati nostri expiationem ac deletionem: neque aliam ob rationem de Christo dici, quod tradiderit semetipsum pro nobis oblationem & victimam Deo in odorem bonæ fragrantæ. Peractæ expiationis evidens argumentum haberi in laceratione veli. Omnia denique benedictionis sacerdotalis mysteria impleri in benedictione Christi: ut adeo certum satis & exploratum sit, nihil in sacerdotalis functionis partibus occurrere, quod non fuerit modo exactissimo a Christo præstitum.

Tertia Dissertationum explicat synedria, & confessus judiciales in Hebræorum republica usitatos. Cumque tria horum ferantur genera, minimus qui tribus; major qui viginti tribus; & maximus confessus qui LXXI. viris seu iudicibus constitit, de postremo cum primis hic Autori sermo est: neque multum se novi, in notabili hac Judaicæ antiquitatis parte illustranda, allatarum is proficitur, sed quæ sparsim ab aliis annotata sint, collecturum & ordine non inconcinno dispositurum, cum præsertim probe sciat, a Johanne Seldeno, opere integro; & a Johanne Leusdenio, peculiari Dissertatione in Philologo mixto, de hoc eodem argumento actum copiosius. Postquam igitur primam Synedrii M. institutionem, personas in illud cooptandas, earumve numerum, tribum, & qualitates; cooptationem ipsam; auctoritatem hujus Senatus; locum, præterea & formam confessus, tempus, continuationem denique & successionem ejusdem exposuisset, Talmudicorum de Synedriis suis historias non exploratæ veritatis esse offendit, neque fidem illis haberi oportere, nisi quatenus ex sacris confirmantur. Non pauca esse quæ

quæ suadeant, nullum tale synedrium ante captivitatem Babylo-
nicam extitisse, sed viguisse demum, Hebræis sub potestate Principum
Macedonum, Alexandri magni successorum, viventibus: ipsumq;
nomen inde originem traxisse, non levi esse argumento, quod Mace-
dones senatores suos, quorum consilio administrata respublica,
Livio teste, *Synedros* nominent.

Dissertatione *quarta* disquiritur, ecquid de Imperii Musli-
mici origine ac progressibus, septimo capite Danielis, sub emble-
mate pardi præsignificetur? Ansam instituto præbuisse refert arma
gentis Turcicæ, superioribus annis Imperium Romanum in Ger-
mania ita invadentis & quassantis, ut de summa rei periclitari vi-
deretur. Qua re & se excitatum atque permotum scribit, ut expo-
nendum in prælectionibus suis duceret, ecquid divina oracula de
Saracenis & Turcis, eorumque ad Ecclesiam Christi habitudine,
prædixerint, quidve sperandum ex iis, quid metuendum habea-
mus. Quod opus tamen cum ad expolitionem sui majore diligen-
tia indigeat, quam occupationes Autori nunc permiserint, visum
fuit, loco speciminis argumentum præfens inde excerptum operique
huic Miscellaneorum inferere. Fuisse vero interpretem Danielis,
hujus ævi non incelebrem, Coccejum puta, in ea sententia, caput
modo allegatum loqui de quatuor regnis, ab eo Imperiorum gene-
re, quod secundo capite præfiguratum legitur, plane diversis: pri-
mumque eum interpretari adeo de Imperio Constantini atque
successorum: secundum de regno Gothorum, Vandalorum, &
Longobardorum: quartum de Imperio Caroli M. & successorum.
Hujus vero initia cum proxime antecesserit Turcicum, emergere in-
de putavit tertium, pardi nomine insignitum. Quamvis autem re-
pugnare nolit Witfius, quo minus habeantur illa pro veris atque so-
lidis, retinere tamen ipse & tueri sententiam receptam maluit, tan-
demque sublatis non modo difficultatibus, quas communi objicere
voluit Coccejus, verum adductis etiam non levibus, queis nova pre-
mitur, concludit, illam anteponi huic merito, & pardi emblemate
Macedonum rectius, quam Muslimorum Imperium significari.

Quinta Dissertatio cum abominandum ritum, quo non pe-
grinæ solum nationes, verum & ipse Dei populus liberos suos ca-
tothroni Molocho obtulerunt, exponat, non parum lucis & ver-

616.

bis protomartyris Stephani, Act. 7, 43, & Amosi Prophete c. 5, 26. videbitur fœnerari. Persuasum ab impiis sacrificulis fuisse gentilibus, uno infante sic oblato, salvos fore ceteros, totamque familiam rebus prosperis usuram. Impietatem hanc Deum severe interdixisse suis, addita & mortis poena. Ritus eum esse legi naturæ, & pietati in liberos contrarium: esse sacrilegum, quod liberos Deo genitos, eique per circumcisionem sacros, furto abstulerit & sacrificarit Dæmoni: magicum esse, cum consultatione Dæmonum ut plurimum conjunctum, & propitiatorium, ad mala scilicet averruncanda susceptum & peractum. Apparere ex eo nihilominus, quod institum hominibus sit, non convenire Numini, ut propitium se præbeat peccantibus, nisi idonea interveniente hostia: neque sufficere ad placandum Deum sacrificia pecudum: rectius liberos nostros consecrari Deo, ejusque rei professionem publicam faciendam esse: nihil denique tam charum nobis esse oportere, quod libentes non impendamus Numini.

617.

Sexta & ultima Dissertatio, de seculo præsentis & futuro instituta, observat inter alia, quando futuro seculo notentur dies Messie, præsens tunc seculum id vocari, quod usque ad manifestationem illius regni currit: quando autem per futurum intelligatur conditio animarum separatarum post hanc vitam; seculum præsens respectu uniuscujusq; hominis fluere usque ad vitæ hujus animalis terminum: quoties denique futuri seculi nomine innuat tam hominum, quam totius universi status post resurrectionem mortuorum; præsentis seculo intelligi, quidquid ævi ad universalem omnium rerum innovationem fluat. Unde efficitur, ut sine contradictione possit una eademque res & ad præsens, & ad futurum seculum referri. Ne itaque turbentur calculi, semper attendendum esse monet ad præsentis seculi cum futuro contentionem, servata ejusdem significationis analogia. Dies Messie futuri seculi nomine venire, probat quoque ex Doctorum Hebræorum cum veterum, tum recentiorum scriptis. Quin & sacrorum vatum & Apostolorum locutionibus niti, qui Messie regnum novi seculi exordium nominent. Novi mundi tres facit gradus seu periodos, de quarum secunda: *Alteram quoque, ait, mundi innovationem sub Messie auspiciis expectamus; quam nimirum Antichristo de throno suo deturbato, destructis destructuribus terra*

620.

627.

629.

terra, converfis Israelitis, plurimaque cognitionis, sanctimoniam, & consolationis luce ecclesiam circumfulgente, insigni mundus opulentia, & quasi vita ex mortuis donabitur. Gemella & libro 3. c. 5. n. 147. p. 740. leguntur. Atque hæc de Dissertationum, ad librum secundum relatarum, argumentis dixisse sufficiat.

TERTIUS liber Miscellaneorum de sensu epistolarum, quæ ad septem ecclesias Asiæ minoris datæ leguntur in Apocalypsi, agit, & num historicæ, dogmaticæ, atque hortatoriæ illæ sint, statum ecclesiarum Asiaticarum, qualis tunc erat, enarrantes, cum hortationibus, p. 648. seq. comminationibus, promissionibus statui dicto convenientibus, ad eundem modum, sicut & reliquæ epistolæ Apostolicæ; an vero prophetiæ, allegoriæ, emblematicæ, vaticinantes de futuro ecclesiæ statu, sicuti septem sigilla, ac septem tubæ, quibus septem hæc epistolæ in prophetiis & allegoriis suis respondeant; curatius disquirit. Posterius placuisse recentioribus Apocalypseo interpretibus, contententibus, ecclesias illas Asiæ non tam in se considerandas esse, quam ut emblemata & typos totius ecclesiæ Christianæ in septem distinctis, sibi que ordine succedentibus temporum periodis: ita quidem, ut *Ephesina* conditionem referat ecclesiæ primitivæ, a Christi in cælos ascensione incipientis, ac desinentis in Apostolorum morte, circa finem primi sæculi: altera, *Smyrnenfis*, sæculo secundo & tertio respondeat, sitque figura ecclesiæ patientis, & plurimis martyriis explorata: tertia, *Pergamensis*, trium sequentium sæculorum statum exprimat: quarta, *Thyatirensis*, plura sæcula complectatur, usque ad reformationis initia: quinta, *Sardensis*, emblemata sit ecclesiæ Lutheranae, nullo, quod sciamus, *μωσαδελφίας* crimine foedatæ, modo *πασυήτης* inveniat, multo minus mortuæ: sexta, *Philadelphienfis*, ei respondeat, cujus confessionem Autor sequitur, quamque agnovit paulo posteriorem esse tempore: septima denique, *Laodicea*, ultimorum temporum describat conditionem.

Qua quidem in causa Autor sic versatur, ut novem initio argumenta afferat, pro sensu prophetico: & quinque postmodum pro sensu historico militantiæ. Quibus probe examinatis & excusis, non solum primæ clasfis argumenta parum esse valida ostendit, 650. seqq. 669. seqq. verum & incommoda non pauca, nec levia, quibus prophetica expositio premitur, in medium adducit. 701. seqq. 731.

POSTRE-

743. **POSTREMUS** Liber Dissertationem complectitur, de Donatistarum schismate agentem. Locustas Apocalypticas imaginem, hic facit Romani cleri, astute quidem nuper simulantis, Reformatis
744. in Gallia collationem se offerre, qualem Carthagine cum Donatistis habuerint olim Catholici, Augustino etiam procurante; re autem vera nil nisi Diocletianæ ætatis scenam revocantis. Laudato itaque similis plane argumenti scripto, Leideckeri *Ecclesia Africana Historia*, Donatistice factionis historiam ab ovo orditur, & continuata serie ad dictæ modo Collationis tempora deducit: idque eo consilio, ut palam faciat, injuriam insignem hominibus suæ professionis fieri, quando cum Donatistis, factiosis, pervicacibus, turbulentis, imò sceleratis hominibus in unam classem rediguntur: cum quorum institutis & moribus nihil commune sibi esse patiantur. Hodier nos quoque Romanæ Ecclesiæ Antistites ab illa via longe discessisse, cui insisterint præsci quondam catholici: tantum sinceritatis, charitatis, & mansuetudinis hic apparere, quantum ibi fraudis, vafricitæ, & sævitæ observetur: neque Romanenses justam collationem unquam concessisse Protestantibus. Neque propositum illud fuisse nuperis ecclesiæ Gallicanæ præsulibus, blandis licet verbis id profitentibus: nihil in mente eos aliud voluisse, quam reformatæ religionis in Gallia *αναλωθρίαν* quovis modo procurandam, eventu ipso rem comprobante. Concilium Tridentinum nihil minus fuisse, quam liberum; æquiora quodammodo fuisse Colloquii Possiaceni primordia, Carolo IX. imperante habiti. Ex cujus historia rursus evincit, suam Autoris religionem professos, catholicorum veterum candorem atque sinceritatem novo exemplo expressisse. Romanæ e diverso Ecclesiæ Antistites in fastuosis Donatistarum, tergiversationibus artibusque eludendi variis omne suum quæssivisse præsidium.
- 858.
- 838.
- 840.

Sub finem denique totius operis triplicem habes indicem, quorum *primus* summam & seriem materiarum Miscellaneis hisce propositarum; *medius* Scripturæ loca illustrata; & *ultimus* voces Hebraicas hic illic declaratas, complectitur.

PRO-

PRODRUMVS AD REFVTATIONEM ALCO-
rani, in quatuor partes diuisus, auctore Ludouico Marrac-
cio, e Congregatione Clericorum Regularium Matris Dei,
Innocentii XI. P. M. olim Confessario.

Romæ, typis Congr. de Propag. Fide, 1691 in 8.

Pars prima constat Alph. 1. & plag. 18.

Parti primæ operis hujus, præter præfationem copiosam, præmissa est Vita Mahumeti (sic scribit Auctor, qui Arabibus est *Mohammed*) quam sequitur Descriptio Alcorani. Præfatione hoc agitur, ut primum miretur Clarissimus Auctor, quum tot immensa volumina contra varias sectas conscripta sint, paucissimos esse, qui contra Mahumetanam stylo certauerint, quos nominatim laudat, Philippum nempe Guadagnolum, Bonaventuram Malvasiam, Josephum Martellinum, & nuperrimum Tyrsum Gonzales de Santalla, Hispanum. Etsi vero etiam antiquiores sint, qui in hoc stadio decurrerunt, utpote Joannes Damascenus; Petrus Paschasius; Petrus Cluniacensis; Joannes Cantacuzenus, Imperator; Abnuhum & Abraham Chaldaei; Ricoldus; Joannes de Turrecremata; Dionysius Carthusianus; Cardinalis Cusanus, & Hieronymus Savanorola: etsi, inquit, hi aliquem numerum faciant, tamen perpauca censei debent, si vel cum hostibus, a quibus oppugnamur; vel cum nostris comparentur, qui contra alias sectas magno numero dimicauerunt. Esse etiam in illis dicit, qui ex rerum Turcicarum ignorantia in medium proferant, quæ risum potius Mahumetanis excitent, ac in errore eos obstinatiores reddant. Causas postea, quibus alii Scriptorum paucitatem vel cessationem excusent, examinat ac confutat, quarum primam ponit, esse Alcoranum cunctarum hæresium congeriem, ideoque in ipsis, ex quibus constat, hæresibus dudum confixum & enervatum: deinde, frustra aduersus eos stylo pugnari, qui religionem suam gladio defendant; adhuc crassiores Mahumetanorum errores esse, quam ut multis voluminibus confutari deceat; quartam denique adferri dicit, quod inanis Turcis labor, contra noxius Christianis futurus sit; neque enim illos superstitionem desecturos esse, in Christianis autem fore fortassis, quibus place-

placeat cognitum, quod tutius ignorare potuissent. His rationibus respondetur, & primæ quidem, non ita mixtum ex antiquis Alcoranum esse, ut nihil novi adferat: quin ipsas antiquas hæreses non paucas, a pluribus confutatas, vigere etiamnum, nec sine fructu hodiequæ refutari. Ad secundam responsurus Auctor, novam agendum Turcis methodum ex libro Marchionis Febure, Venetiis A. 1684 impresso, titulumque præferente *Teatro della Turchia*, commendat, secundum quam, sepositis initio controversiis de Fide, ex adiphoris jubet non nulla proponere, ut doctrinæ alicujus opinionem apud illos acquiramus. Postea de his sermonem vult institui, quæ ad Deum ejusque attributa, & ad rerum creaturam mirabilem præstantiam pertineant, a quibus quum ad Hominem gradatim ejusque summam felicitatem perventum fuerit; tum demum putat commode ad ea, quæ credenda sunt, accessum fieri, præsertim si ipsi Turci, superiori sermone excitati, de nostra religione ex nobis forte requisiverint. Id enim usu auctorem ejus libri didicisse, permultos annos cum Mahumetanis conversatum. Tertiæ & quartæ causæ respondet, crassos quidem Mahumetanorum errores esse, at occultum sub illis venenum latitare, quo maxima pars hominum infecta fuerit, qui facillius ad Turcicam religionem, quam ad Christianam, adduci possint. Non ergo inanes illorum labores esse, qui tam valido veneno præsentaneam antidorum opposuerint. Quintam causam, quæ periculum urget, quod Christianis in Turcia degentibus ex refutatione Alcorani oriri possit, leviolem putat, quam ut multis verbis profligari oporteat, utpote ipso usu & experimento improbatam. Non enim necesse esse, ut libri isti Turcis ostendantur, qui illos etiam tolerent, si nihil in Mahumetum vel Alcoranum manifesto injurium contineant. Altera pars præfationis distributionem operis quadripartitam exponit. Prima nempe parte, post Mahumeti & Alcorani descriptionem, dicta Scripturæ Sacræ utriusque Testamenti a pervertione Turcorum vindicari: secunda, miracula Mahumeti examinari: tertia, doctrinam Christianam ab oppugnationibus Turcorum defendi: quarta, leges & mores utriusque gentis committi. Tandem bibliothecas Romanorum laudat, quæ sibi codices huic operi perscribendo suppeditaverint.

Vita Mahumeti divisa est in XXVII capita, quorum priora

de

de nativitate ejus & educatione agunt, in quibus id singulare inest, quod Meccam, patriam illius, non in Arabia Felice, sed cum Gabriele Sionita, & Geographis Arabicis in Arabia Petrea locat. De fabulosis miraculis, quae Mahumeto puero evenerint, & de crebris angeli Gabrielis apparitionibus, superfedemus quidquam repetere. Quid? quod cap. VIII probatur ex Arabum testimoniis, interpretum Alcorani, Mahumetum usque ad quadragesimum aetatis annum idola, cum caeteris Meccanis coluisse, ex quo falsa esse elucet, quae de superioris aetatis sanctitate & angelicis apparitionibus a multis fuerunt tradita. Cap. XIII fuga ex Mecca in Medinam, unde initium epochae Mahumetanorum; & sequentibus capp. expeditiones Mahumeti bellicae narrantur & incrementa potentiae, usque ad mortem ejus, quam sequitur cap. XXV descriptio templorum Medinensis & Meccani, ex Gabrielis Bremondi opere, *Descrittione esatte dell' Egitto Superiore ed Inferiore*, qui quod de sepulcro Mahumeti in Medinensi templo scripsit, exiguam corporis portionem in illo inveniri; colligit Auctor noster, non absimile vero esse, quod graves scriptores prodiderunt, quum post mortem Mahumeti de imperio proceres ceterarent, cadaver ejus, nemine in tumultu custodiente, a canibus dilaceratum fuisse.

Sequitur de *Alcorano*, cujus nomen, versiones, styli inaequalitas, divisio in Suras vel Suratas, & in sectiones minores, quas Signa vocant, id est pericopas usque ad rhythmum in prosa procurrentes, explicantur, usque ad cap. III, quo de materia Alcorani haec in principio referuntur, *vix dici posse, quid determinato contineat Alcoranus: esse enim miscellam & ferruginem innumerarum rerum*. Cap. IV de auctore & adjutore Alcorani conscribendi disputatur, quem Christiani *Sergium* quendam monachum fuisse, traditione acceperunt, Noster autem ostendit, non fictum prorsus aut falsum esse, quod de monacho isto traditur, sed ex ipso Alcorano fieri probabile. Sura enim XVI signo 106 Meccani objiciunt, *doceri Mahumetum ab homine*. Torquent se interpretes Saraceni, ut pervestigent, quis ille homo fuerit. Gelalledinus *Cainum* Christianum vocat: Masaudius *Bahiram*, & esse eundem ac Sergium, ac paullo post *Nestorianum* appellat; quod noster Auctor interpretatur, monachum illum, sive Sergius sive Bahiram fuit, professione Nestorianum fuisse, quod

Georgius monachus, scriptor Arabs, sed Christianus, confirmavit. Hoc postea noster aliis laudibus Alcorani opponit, e caelo, a Deo, per Gabrielem datum esse, quem homines in membranis & chartulis annotaverint, quas successor Abubacer collectas in eum ordinem, quo nunc sunt, redegerit. Addit, contradictiones in Alcorano passim occurrentes, excusari a Mahumetanis diversitate temporis, quod Deus vel Gabriel præceperit quædam Mahumeto, quæ alio tempore revocaverit: unde & ipsi inter versus *abrogatos* & *abrogantes* distinguant, de quibus toto cap. V. agitur. Sexto autem capite, quod ultimum hujus tractatus est, Alcorani æstimatio expenditur, quem Moslemi seu Mahumetani duabus propositionibus includunt, I. *nihil simile Alcorano scribi posse*, quod quia in ipso Alcorano scriptum exstat, necesse est, ab ipsis sancte & indubitato credi. II. *Alcoranum esse æternum & increatum*. Quamquam vero inter ipsos huic contradixerunt multi, etiam Caliphæ quidam: priorem tamen propositionem a nemine putant, nisi hæretico, negari posse, qualis Mardar, monachus Saracenus fuit, unde Mardariensium apud illos secta appellatur. Et hætenus quasi de prolegomenis.

Ipsius operis Pars I. examinat, quæ pro Alcorano suo & Mahumeti auctoritate Moslemi ex nostris Scripturis utriusque Testamenti, maxime ex Pentateucho & Evangelis, adferre solent. Nam nostris sacris libris divinam auctoritatem adeo non derogant, ut in ipso Alcorano ad eos provocari credant. Sect. V. §. 50. Deus litigatur ita Mahumeto locutus: *Subsequi fecimus post prophetas Jesum filium Maria, qui verificavit id, quod antea predictum fuerat in Pentateucho, & dedimus ei Evangelium, in quo est directio, & lux, & confirmatio*. Et Sect. X. §. 93: *Quod si dubitatio aliqua in te suborietur circa ea, quæ tibi revelavimus, interroga illos, qui ante sacra volumina legerunt*. Ubi interpres Geleaddirtus: *Interroga eos, qui legerunt Pentateuchum ante te*. Et Sect. XXI. §. 7: *Interrogate professores Scripturarum, si vos nescitis*. Quod idem Interpres ita explanavit: *Interrogate eos, qui sunt parisi in Pentateucho & Evangelio*. Ne vero gratis hanc fraudem nobis Mahumetas imposuisse videatur, duo pro se ex sacris libris testimonia in Alcorano adducit. Primum Sect. VII. §. 149: *Qui secuti fuerint Legatum, Prophetam idiotam, quem receperint scriptum apud se in Pentateucho & Evangelio,*

lio, precipientem ipsis justum, & prohibentem injustum &c. Sed nihil horum in Pentateucho reperitur. Alterum Sect. LXI. §. 6. Dixit Jesus filius Maria: O filii Israel, certe ego missus sum ad vos Legatus a Deo, ut verificem Pentateuchum, qui traditus fuit ante adventum meum? & ut annunciem Legatum alium, qui venturus est post me, cuius nomen erit Abmed. Mirum sane evangelium, nequissime a pseudevangelista confictum. Sed regeant Mahumetani; olim hæc in nostris libris lecta fuisse; sed postea erasa aut mutata partim a Judæis, partim, quod ad Evangelia pertinet, ab ipsis Christianis. Hinc longa exercitatio ab Auctore instituitur pro integritate sanctarum Scripturarum, quam, quod gratum nobis est, iisdem argumentis probat, quibus nos contra plures Pontificiorum pro eadem causa pugnamus. Distinctionem præmittit inter lectiones diversas, *Keri & Ketib;* & inter corruptiones, cum in ipso Alcorano dentur hujusmodi varietates, quem corruptum esse ipsius admiratores strenue negent. Deinde pag. 33. Fateor, inquit, non de fuisse ex nostris aliquos, etiam magni nominis Auctores, qui vaticinia aliquot, ad Christi adventum spectantia, e Veteri Testamento à Judæis maligne sublata vel depravata fuisse affirmarent. Verum à cateris Doctoribus communiter hac sententia, ut falsa & Christiana religioni nimis perniciosa, rejicitur. Addit, quod Vetus Testamentum sit veluti basis & fundamentum nostræ religionis: sitaque illud corruptum depravatumque sit, non posse non hanc etiam vacillare ac pæne corruere. His præmissis, primum argumentum pro Scripturarum integritate sumit a Divina providentia, quæ non permittat, ut quidquam, quod ad salutem nostram pertinet, corrumpi temere ac depravari possit. Hoc nisi concedant Mahumetani, contra ipsos inverti poterit, quia frustra exinde Alcorano robur quarerent, quod ipsi depravationis arguunt. II. A diligentia Judæorum circa Veteris; & Christianorum circa Novi Testamenti curam atque custodiam. III. A divulgatione Scripturæ Sacræ ex primo seculo Christianorum per omnes gentes & provincias terrarum Orbis, in quarum etiam linguas versionibus transfusa fuit; quod ex Augustino, Theodoro, Chrysostomo & Hieronymo p. 39. confirmat. Jam dicit, ut versiones in plerisque consonare tam inter se, quam cum ipsa authentica Græcæ vel Hebræicæ: & si alicubi dis-

sensus sit, particularem illum esse, nec plus originali derogare, quam Alcorano, quod versionibus quibusdam non optime expressus est. IV. Neque *causas*, ait, neque *tempus*, neque *auctores* corruptionis posse assignari. Judæis quidem tribui eorumque in Christianos odio: at vero in Hebraico textu reperiri hodie vaticinia illa omnia, quæ in Novo a Christo & Apostolis allegantur; præterea etiam alia multa exstare. De utrisque factur p. 42, *est proprietatem Hebraica lingua interdum clariora & efficaciora ibi esse, quam in ipsa Latina Vulgata.* Immo superesse hodieque Hebræos codices, quorum antiquitas superet ipsum Mahumeti ortum; ergo propter illum corrumpi non potuisse. Deinde nec tempus corruptionis convenire ostendit, quod nec ante Christum fuit, quia id Christus & Apostoli non tacuissent: neque post Christum, quia statim in manibus Apostolorum aliorumque erant librorum exempla & quidem magno numero, quæ Judæi corrumpere non potuerunt: & si quid corrupissent, delevissent ea, quæ ad Messiam spectant, non quæ ad Mahumetum, quem nemo tum, utpote nondum natum, vel fando vel divinando cognoverat. De auctoribus corruptionis ita argumentatur; aut omnes conspirasse, aut aliquos ad corrupendas Scripturas. Non potuisse omnes, quia per orbem diffusi erant: nec aliquos, quia pauci non omnium codices, vestigines, commentarios pervertere potuerunt, nec cæteri de tanto facinore tacuissent. Quod gemino exemplo illustrat. Si, inquit, parva vox *Filioque*, a Latinis Symbolo, inscientibus Græcis, adjecta, tantæ turbas concitavit, quantos tumultus datura fuisset ipsius Scripturæ non uno loco tentata depravatio? Deinde potentiam Arianorum proponit, qui universam præne Ecclesiam possidebant, etiam Imperatorum aliquos in partes attraxerant, qui vero nunquam ausi sunt contra Deitatem Christi in divinis Scripturis quicquam immutare.

A pag. 60. Moslemorum objectiones contra integritatem Scripturæ examinantur. At quum omnes illæ futes sint, solam primam huc afferre sufficiat, quæ a dissensu Samaritani codicis in annis patriarcharum desumpta est. Putant enim, in odium Christianorum decurtatos numeros a Judæis esse, ne *ultimo tempore*, ut prædictum erat, venisse Jesus in mundum videatur: quo futurum sit, ut is vero Messie characterem excidat. Respondet Noster, in numeris facilem

facilem lapsum esse: & victoriam pro Hebraico textu stare, cum quo non modo historiz veritas, sed etiam Latina vulgata concordet. Reliqua argumenta ineptiora sunt, quam ut referti mereantur; etiam ita *ἀπρόδιόριστα*, ut sapientiores Moslemos illorum pudeat, qui silentes de corruptione, ex ipsis Scripturis, quales nunc habemus, pro Mahumeto, tanquam in iis prædicto, argumentantur; quibus generaliter responderetur, novum non esse, quæ ad Christum spectant vaticinia, ab maleferiatis aliorum detorqueri. Quod duobus Noster exemplis illustrat, Virgilii, qui Sibyllæ de Christo, ut putat, oraculum, in Pollionis filium; & Suetonii aliorumque, qui vaticinium de orbis domino ex Judæis prodituro, ad Vespasianum transtulerint. Speciatim ad dicta, quæ objiciuntur, a pag. 78 respondet, & primo quidem ad Deuter. XXXIII. 2. & Habac. IV. 3, *Pharan* non esse Meccam aut Medinam, sed intra Palæstinæ fines solitudinem, 1. Samuel. XXV. 1. a Mecca XL dierum itinere disjunctam. Deinde objiciunt Genes. XXI. 20: *Et fuit Deus cum puero* (Ismaele) cujus generis multa in laudem ejusdem conglomerant, quæ quam apte ad Mahumetum, ejusque novam religionem trahantur, quilibet satis intelligit. Nec verba Genes. XVI. 12: *Manus ejus contra omnes*, in Mahumeto demum impleta sunt. Leviusculum est, quod auctor vitæ Mahumeti ex verbis Genes. XVII. 20 *נח נח* *valde*, valde, per Gematriam, quam a Judæo forte didicit, nomen Mahumeti vult elicere, quia idem numerus, qui in illis verbis est, sit etiam in *נח נח*, ut Arabice scribitur Mahumeti nomen, nempe 92. Nam hic numerus est etiam in *נביא כוזב* *propheta mendacii*, ut argumentum eadem Gematriæ lege contra Mahumetanos possit inverti. Ad hæc objiciunt ex Deuteronom. XVIII. 15. *propheta ex fratribus tuis*: ergo vel ex Esavo, vel Ismaele, qui fratres Israelis erant. Sed, fatentibus Judæis, ex Elavi posteris nullum prophetam surrexisse. Respondet Auctor noster, vim verborum *קרוב* *ex interiore fratrum*, non alium sensum ferre, quam *ex populo tuo*, non ex Ismaelitis, qui alieni æque ac Esavitæ erant. Ineptias porro agunt, quando ex Deuteronom. XXVI. 19. & Psalm. CXLIX suæ gentis gloriam probare satagunt; aut Psalmum XLV Mahumeto applicant, quem ipse Ahmed in Apologia de Christo interpretatus est, cujus verba Noster p. 121. adduxit integre: aut Mahumeti patriam

triam Psalmo XLVIII. 2. prædici credunt, quasi *civitas* illa Mecca sit, & *laudabilis* Mahmad, vel Mohammed, ut Arabice impostoris nomen, quod *laudatum* significat, scribi consuevit: ad quem eadem stoliditate Psalmum LXXII, qui Salomonis nomen præfert, & ad Messiam pertinet, impudenter detorquent. Nec modestiores sunt in Esaia vaticiniis pervertendis, cap IX. 6. *Puer natus est nobis*; C. XXI. 16. *Video equites*: cap. XXIV. 7. *Ab extremo terra cantus*, quasi vox Mahumeti: & cap. XLIX. 16. *in manibus meis signavi te*, &c. quæ simpliciter narrasse, refutare est. Quis enim tam stupidus & rerum sacrarum est ignarus, quin illico sentiat, Zionem vel Jerusalem, quibus Ecclesia significatur, intelligi, ubi illi suam Meccam somniant: aut Messiam, ubi illi Mahumetum? Eadem est ratio *lapidis sine manibus abscissi*, Dan. II. 34. de quo Auctor noster p. 147 contra Mahumetanos disputat. Ex Novo Testamento ineptissime colligunt, *Paracletum*, a Christo Johann. XIV. seq. promissum, Mahumetum esse, quod probare conantur, quia *Paracletus* significatione idem sit quod *Mahmad*, nempe laudatus ac gloriosus, confundentes sic *περιουλωτος* cum *περικλυτος*. Vide p. 158. Deinde *Principem mundi*, Joh. XIV esse Mahumetum dicunt, quod ipsis relinquere possumus. Præterea per *veros adoratores* Johann. IV. 23. Moslemos signari putant, propter quinque preces, quas quotidie persolvunt, quasi vero Christiani preces nullas fundant. Nec pudet illos *lapidem ab edificantibus reprobatum*, Ps. CXIIX. 22. ad Mahumetum referre, quem Christum esse, ipsa verba Matth. XXI. 42. manifestissime convincunt. Mittimus quæ iidem homines ex Esaia, Daniele, Ezechiele, Habacuc allegant, quorum ne vestigium quidem in illorum prophetarum libris reperitur, ut ostendit Auctor noster p. 167. qui postquam certis conclusionibus veram vaticiniorum interpretationem monstraverat (a pag. 186.) proponit tandem, quæ ex ratione pro vaticiniis de Mahumeto afferunt, quorum præcipuum est p. 204, Mahumetum sexcentis in Alcorano affirmare, se in Pentateucho & Evangelio prædictum esse; & hoc prædicasse audientibus Iudæis & Christianis, a quibus, nisi vera dixisset, facillime mendacii argui potuisset: Sed ipsi contentur, Mahumetum suum indoctum & idiotam fuisse, quod si est, bona fide allegare non potuit, quod neque legerat ipse, neque intellexerat. Deinde ea ætate Mahumetum vixit, & eo loco versatus fuit, ut non mirum sit,

Et, Christianos, qui cum ipso erant, parum observasse, quæ ille ex sacris depravaret. Erat enim Ecclesiæ status illis temporibus in Orientem optimus. Sed piget plura afferre, ne lectorem fatigemus. Quæ causâ est, ut *Appendicem* Partis primæ, de vaticiniis, prognosticis ac testimoniis, quæ pro Mahumeto ejusque secta proferunt Moslemi extra Sacras Scripturas, tantum indicemus, non recenseamus. De tribus reliquis Operis hujus partibus quædam proxime dicentur.

VERITABLE MANIERE DE BIEN FORTIFIER de M. de Vauban, par Monsieur l'Abbé du Fay &c.

hoc est,

GENUINA DN. VAUBANI RATIO PROBE muniendi, Autore Dn. Abbate du Fay.

Amstelodami, apud Adrianum Braeckmann, anno 1692, in 12.

Plagulæ 9, Iconismus 1.

Circelli numeris supra positi notant hexapedas Gallicas.

EXhibuimus, *Abserum* anni 1689 mense Majo, a pag. 291, cum nova methodo construendarum munitionum, judicium simul *Autoris anonymi* de Operibus *Vaubanianis*: nunc ipsam sistimus muniendi rationem, famosissimo hujus temporis Architecto propriam: ut præfatio hujus libelli contendit, longe diversam ab ea, quam unus alterve eidem hæctenus tribuit. Agnovit autem hanc pro sua *Vaubanus*, & per omnia conformem testificatus est operibus regis, ipso scilicet magistro extractis: approbatione tractatui præmissa, eaque nominis sui subscriptione roborata, eandem a cæteris figmentis, quæ nomen suum falso temereque hæctenus usurpavere, distinguens.

In limine Opusculi Clarissimus Editor *du Fay*, Architecturæ *Vaubaniana* tractatulum præmittit, de principiis geometriæ: in quo succincta terminorum, quorum præcipuus hic usus est, explicatio traditur; insertis textui figuris, illorum illustrationi inservientibus. Harum tamen lineas, angulos &c. non ut vulgo fieri solet, alphabeticarum literarum notis (quem modum pro impedito habet) exprimit: sed harum loco figurarum partes, de quibus in textu agitur, lineis continuo ductu descriptis; cæteras, per puncta designatis, exprimit.

U

Quod

Quod ad methodum *Vanbanianam* attinet: in ea *latus* cuiusque *regularis polygoni externi est* 180° ; & ex ejus medio introrsum ducta perpendicularis, lateris dicti octava pars in tetragono, septima in pentagono, sexta in hexagono & reliquis, *angulum forcipule* (*angle flanquant*) sive concursum linearum defendentium, ex angulis propugnaculorum contiguorum ad cortinæ & alæ oppositæ commissuram usque ductorum, determinat. *Facies propugnaculorum* constanter sunt 50° , stringunturque a linea defendente. *Ala* designat chorda arcus, ex humero propugnaculi adversi tanquam centro, intervallo humeri alæ quæsitæ adjacentis, descripti: earum partem unam occupant *auricula* humerum armantes, semicirculi (cujus diameter tertia circiter pars est alæ) forma ita ductæ, ut convexitas ejus lineam defensionis non secet; eæque interius *porta emissaria* (*fausse-porte*) sunt instructæ. *Reliquum ala* in arcum excavatur, cujus subtensa est ipsum alæ rectæ residuum, inter auriculam & cortinam interceptum; centrum verò est angulus verticalis trianguli æquilateri, subtensæ dictæ, tanquam basi, insistentis.

Alarum secundarum, quæ hic perpetuo exulant, vice, cortinæ alisque præstruitur *forcipula loricata*: eaque vel *simplex*, *duarum tantum facierum*, tenus lineas defensionis, a communi earum intersectione versus propugnaculorum facies ductarum; cujus vallum qua cortinæ obvertitur, vel huic ipsi, vel forcipulæ faciebus parallelum esse potest: vel *alata*, *geminis faciebus*, *alio & cortina* constans: relicto (in utroque forcipularum genere) inter angulos facierum (*flanquées*) forcipulæ, & propugnaculorum humeros, spatium 3 ; ad cujus extremitatem ducta alæ propugnaculi *parallela*, *linea capitalis* est forcipulæ posterioris generis: cujus insuper facies semissem occupant lineæ defensionis, inter angulum forcipulæ, hujusque extremitatem interceptæ; *ala* vero perpendicularis sunt ad lineam defensionis, cui incident.

Ab angulo forcipulæ per transversam fossam (quæ faciebus propugnaculorum ferme parallela, ante eorum angulum 20° , ante humeros 18 aut 16 lata: 16 vel 18 pedes profunda est) *crypta* (*caponiere*) protenditur, 12 pedes lata, & ab utroque latere loricata; lorice ejus tribus pedibus horisonti fossæ supererminent, scabelloque præditæ sunt, & sudibus ferratis (*pallissades*) munitæ. *Crypta hæc*

hæc fossam ab insultibus hostilibus valide defendit, & obsessores transitu ejus prohibet; nullis præterea hostium machinis (ut & forcipula) obnoxia est, & proinde *Autori* summopere (non secus atque illa) commendata. Mediæ cryptæ superne *pons* incumbit, a forcipula quæ alio ponte ipsi vallo munitionis jungitur, procedens; qui transitum ab interioribus munitionis partibus ad exteriora præbet,

Pontis hujus alterum extremum desinit in *SemiLuna* (*DemiLune*) mediæ forcipulæ præcincta, eandemque operiente. Constat hæc duabus faciebus, & totidem (aliquando) alis, duplicique semigollo. *Angulus* ejus *defensus* determinatur in perpendiculari, super latere polygони externi campestris versus excitata, ab interfectione arcus, ex angulo alæ & cortinæ tanquam centro, intervallo humeri oppositi propugnaculi, descripti. Ex hac interfectione rectæ, versus humeros propugnaculorum vicinorum ductæ, suppeditant *facies* SemiLunæ. Alæ vero (si quæ sunt) perpendiculariter incidunt tunicæ exteriori fossæ (*contrescarpe*) Angulo vero prædicto (ut & omnibus angulis procurrentibus, tam propugnaculorum, quam operum externorum majorum) superstruitur *specula*, ad quam per insectam lorica viæ est excubitoribus. Centro SemiLunæ *statio prædiaria* (*corps de garde*) insidet, seu *reductus*, muro pinnato incinctus, receptum præbiturus militi, hostilibus assaultibus cedere coactus. *Fossa* SemiLunæ faciebus parallela, & $\frac{1}{12}$ lata est; minoris tamen profunditatis, si sicca sit, ac fossa est ipsius munitionis. Defendendæ illi, impediendoque hostium transitui, in ipsa fossa statuuntur *receptus militares*, (*places d'armes*) faciebus SemiLunæ perpendicularæ: ad humeros SemiLunæ, si eadem alis sit instructa; prope extremitatem vero facierum, si minus: *lorica* eorum ad tres pedes super horizontem fossæ extollitur. Eademque ratio circa similes aliarum fossarum receptus observatur,

Ad *Via aperta*, $\frac{1}{5}$ lata, *angulos retrocedentes* (*angles rentrans*) similiter *receptus militares* constituuntur, quorum semicolum est $\frac{1}{10}$, facies $\frac{1}{12}$, aut circiter. Ad *angulos* vero *procurrentes* (*saillans*) ejusmodi formantur ante fossæ curvaturam, (*arrondissement*) productis propugnaculorum aut SemiLunarum &c. faciebus. Hi receptus utrobique *transversis loricis* (*traverses*) firmantur,

mantur, 5 aut $5\frac{1}{2}$ pedes altis a parte scabelli sui; 3 aut 4 vero versus operæ viæ partem, quam impetunt: aliquando declivitas earum continue decrescens sensim super viâ operæ evanescit. Longitudo transversarum est $\frac{1}{4}$ & sesquipèdis, penes angulos procurrentes; qui restant ad usque loricam viæ operæ $4\frac{1}{2}$ pedes, *moletula* (*melon*) lorice adstructa, & a transversa $4\frac{1}{2}$ pedibus distante, teguntur: juxta angulos retrocedentes vero longitudo transversarum latitudini viæ operæ respondet; unde hæc eo in loco, ut nulli transitus relinquatur, $4\frac{1}{2}$ pedibus incisa campum versus promovetur.

SemiLunæ ab utroque latere adsunt operæ, *Conspiciliorum* (*des Lunettes*) nomine *Autori* insignita; eaque alia *minora*, alia *majora*. *Minora* sunt quasi receptus vallo incincti: eorum facies sunt 2° circiter, & semicollum $\frac{1}{5}$; fossa $\frac{1}{3}$ lata, paræ est cum fossa SemiLunæ profunditatis. Super ejusdem angulo defenso *agger planus* (*plate-forme*) aliquantum atollitur (quod in ipsis etiam propugnaculis locum habet) qui, quod tormentorum suorum fulminibus, gramen præjacentis lorice comburat, eamque velut attondeat (*faire la barbe*) *Barbula* (*Barbette*) nuncupatur; & magni momenti efficacitæque in his operibus ab *Autore* æstimatur.

Majora conspicilia speciem præbent forcipulæ SemiLunanti ambientis. Horum utrumque uno semicollo, versus fossammunitionis, gaudet, 10° aut 12° ; alterum semicollum fossæ ipsius SemiLunæ præinctum, tenuis faciem ejus prætenditur. Productis autem SemiLunæ faciebus, in linea producta 25° aut 30° accipiuntur pro facie conspicilii uniuscujusque, ejusque angulus defensus minimum sexaginta graduum constituitur; fossa vero æqualis est cum fossa SemiLunæ latitudinis. Conspiciliorum horum area (*terre-plein*) vallum; si quod habent, & fossa transversa lorica armantur, duorum triamve pedum spatio ab ejus latere, liberi transitus causa, relicto.

Angulo retratto viæ operæ conspiciliorum majorum præponitur *Parmula*, gemina facie & semicollo constans, atque a conspiciliis, intra quæ sita est, defensa. Fossam habet, fossæ minorum conspiciliorum æqualem: lorice ejus altitudinem determinat recta, super declivitate lorice viæ operæ deducta, & ad partem usque continuata.

Væ

Via operta lorica campestris versus ad 15° aut 20° desinit; ejusque anguli procurentes sunt elatiores; retracti, depressiores. A latere angulorum procurrentium lorica spatio 10 pedum secta est; ut eruptionibus & suppetiis recipiendis via sit; contra assultus & irruptiones *repagulis quercinis* munienda. Intra viam opertam, juxta lorica ejus *sudes ferrata* quinque aut sex pedes altae, a lorica sesquipede, ab invicem 2 aut $2\frac{1}{2}$ pollicibus distantes; terrae insignuntur; quales etiam sepieridis receptibus militaribus adhibentur. Ad radicem loricae hujus *fossa anterior (avant-fosse)* munitioni circumducitur, 10 aut 12 hexapedas lata, cujus anguli retracti conspiciliis aliquando firmantur.

Plateae munitionis, vallum forcipulae, area SemiLunae & via operta, in eadem sunt linea (aut prope) videlicet horizontali ipsius loci. Fossae mediae quandoque, sed rarius, *fossula depressior (cuvette)* interponitur, 12 aut 15 pedes lata, 8 profunda, recipiendis aquis, & cavendis subitis invasionibus; secundum eam a latere munitionis ferratae sudes plantari possunt. Singulis porro fossae; muro vestitae, angulis *scala* adstruuntur, in usum tunicae exterioris (*contrescarpe*) quales etiam singulis operibus externis jungendae sunt;

Quod angulorum defensorum quantitatem attinet, parum de ea sollicitum *Vaubanum* vult *Autor*: dummodo ne sint infra 60 gradus; lique, quos rectos esse convenit, exacte tales sint.

Quas porro *Autor* circa ipsam extruccionem munitionum, pro variis loci & structurae conditionibus partibusque, regulas suppeditat, quia non tam *Vaubani* methodum constituunt, quam ubivis observandae sunt, recensere hic omitimus; Lectorisque industriae, cum aliis pluribus, in ipso libro lustranda relinquimus: cujus interea curiositati rem non ingrati facturos nos confidimus, ipsa *Vaubaniana* munitionis representatione, prout in Opusculo praesenti exhibetur.

Sistit autem Iconismus quartam partem Hexagoni regularis: TAB.VIII. atque in eo *propugnaculum integrum solidum*, (massif) & *dimidium cavum*; *cortinam integram* & *dimidiam*; tres *semiforcipulas*; diversa constructionis; *SemiLunam*, unam & *dimidiam*; *conspicilia* unum minus, *majora* duo, & *parvulam* his interpositam; *viam opertam*, & in ea, & *fossa SemiLunae* & *conspiciliorum majorum*, *receptus militares transversim loricatoris*, cum *moleculis*, introitum in receptus

protegentibus; *cryptam* unam, & *semi cryptam* cum *serie sudium fer-
ratarum* (in orthographica delineatione, quæ ad calcem figuræ est,
expressa) *aggeres planos*, sive *barbularum*, angulis propugnaculi & con-
spiciliorum incumbentes; *speculas excubitarias* (circello, ad angulos
quibus insunt, indicatas) *scalam*, subtus propugnaculum ad
portam emissariam, intra auriculam propugnaculi reconditam, du-
centem; *vias* aut *ascensus acclives*, vallo aggeribusq; planis superan-
dis constructos; *contracuniculos* binos, sub vallo & via operta proce-
dentes, cum *brachio* campestris versus extenso (illos orthographica
iconismi designatio duobus quadratulis albis; hoc duabus lineis pa-
rallelis nigrioribus, a quadratulo exteriori prodeuntibus, indicat) u-
nam *portam*, cum *pontibus* suis; *armamentarium*, penes humerum
semi propugnaculi; *stationem prædiariam* muro firmatam, intra Se-
mi Lunam; *reductum* a quationi tuendæ extractum; *geminas vias*
eruptionibus inservientes (*sorties*) e regione extremitatis conspici-
liorum per viam opertæ loriceam ducentes; unam *viam publicam*
(*chemin*) ad aquarium & campestris circumjacentia procedentem;
ad quam subtus vallum per *testudinem*, & inde per pontes super fos-
sam, per Semi Lunæ & conspicii sinistri vallum, versus semicollum
incisum, & viam opertam, pontibus connexos, devenitur; tres *series*
adicularum (*cazernes*) hospitandis prædiariis factarum. Adjuncta
est ad calcem *orthographia partium munitionis*, quæ lineis punctua-
tim descriptis junguntur partibus orthographiæ sibi responde-
ntibus.

Der Deutschen und Italianischen respective Chur-
und Fürstlichen Häuser Historische und Genea-
logische Erläuterung,

id est.

Electoralium atque Principalium Germaniæ atque
Italiæ Familiarum Notitia Historico-Genealo-
gica, LXXXVII Tabulis comprehensa:
Autore Georgio Lomeiro.

Razeburgi 1691. fol. sumptibus Autoris.

Cum

Cum Autor clarissimus, illustris Collegii Lüneburgici, dum in vivis esset, Inspector & Professor industrius cognovisset, Opus suum Historico- Genealogicum anno 1690 editum, & a nobis, in Actis illius anni pag. 152, laudatum, quo Regna Europæ complexus erat, ab Orbe Erudito non sine applausu fuisse exceptum: alteri quoque, cujus in illo spem fecerat, Operi sine mora se accinxit, & quod in priori studium præcipuorum in Europa Regum Domibus consecraverat, in eo, quod nunc exhibemus, Electorum potiorumque aliorum tum Germaniæ tum Italiæ Principum Serenissimis Familiis pari ratione describendis atque illustrandis impendit. Itaque de methodo & instituto Autoris, laudabili utique & utili, necesse non est hic repeti, quæ dicta jam tum in *Actis l. c.* fuere: non dissimulandum autem, in novissimo hoc Opere cuique Tabulæ subjectum esse scriptorum, e quibus singula petita sunt, catalogum, tum ut eorum auctoritate dictis quantacunque fides conciliaretur, tum ut, si qui forte ductu Tabularum harum instruere Juventutem in elegantissimo illo studiorum genere cupiant, scirent e quibus scriptoribus eorum, quæ strictim hic indicantur potius quam enarrantur, hauriri possit uberior notitia. Unde &, qui post Autoris fata (Operi enim huic immortalus est, cum non nisi trigessimum sextum ætatis annum ageret) editionis curam gesserunt, in Præfatione ad Lectorem monent, non venditasse Autorem Opus hoc suum pro authentico, multo minus Principum quorundam juribus & prætensionibus præjudicium adferre voluisse; quin & loca multa (quorum specimen aliquod exhiberetur) expuncturum aut immutaturum fuisse, si superstes edoceri rectiora potuisset.

*CONSILIA ET METHODI AVREÆ STUDIO-
rum optime instituendorum, quæ Th. Crenius
collegit &c.*

Rotterdam apud P. vander Slaart 1692. in 4.
Alphab. 5.

Suaserat in *Polybistore* suo l. 2. c. 2. doctissimus *Morbofius*, vñ *cu-
sarius*, colligenda certis voluminibus scripta, quæ de studiis in-
stituendis seorsim a diversis autoribus edita prostant, Arripuit
confi-

consilium præsentis Operis compilator industrius, primoque hoc volumine, quod plura alia deinceps subsequuntur, scripta id generis viginti & tria complexus est, quorum seriem, cum ipsa dudum virorum doctorum manibus versata fuerint, hic exhibuisse suffecerit. Sunt vero hæc: I. *Joachimi Fortii Ringalbergii* liber de Ratione studii cum illius ipsius Adnotationibus. II. *Des. Erasmi* de Ratione studii Tractatus. III & IV. *Job. Ludovici Vivis* de studii puerilis Ratione Dissertationes Epistolice. V. *Jobannis Caselii* de Lingua Latina addiscenda Dissertatio. VI. *Jo. Sturmii* de Litterarum ludis recte aperiendis liber. VII. Ejusdem Nobilitas Litterata. VIII. *Gasparis Scioppii* Consultationes de Scholarum & studiorum ratione, deque prudentiæ & eloquentiæ comparandæ modis. IX. *Olai Borrichii* Cogitationes de variis Lingue Latinæ Etatibus. X. *Pascasii Grosippi*, i. e. Gasparis Scioppii de Rhetoricarum Exercitationum Generibus Dissertatio. XI. Ejusdem Pædia Politicæ, cum Notis & Animadversionibus Herimanni Conringii. XII. *Leonardus Aretinus* de studiis & litteris. XIII. *Gabriellæ Naudæ* Bibliographia Politica. XIV. Ejusdem Syntagma de Studio Liberali. XV. *Hugonis Grotii* Epistola de studiis bene instituendis. XVI. *Ger. Jo. Vossius* de cognitione sui. XVII. Ejusdem de studiorum ratione Opuscula. XVIII. Ejusdem de ratione & ordine universam legendi Historiam Dissertatio. XIX. Idem de studiis instituendis. XX. Idem de ratione, qua præiri ad eloquentiam aliaque studia debeat juvenuti. XXI. *Francisci Junii* Parænesis. XXII. *Ger. Job. Vosii* introductio in Chronologiam. XXIII. Ejusdem de Imitatione cum Oratoria, tum præcipue Poëtica liber. Cæterum inseruit Editor hic illic notas suas, quibus imprimis novæ librorum ab autoribus citatorum editiones indicantur: quin & rerum, quæ in his Opusculis continentur, indicem accuratum subjecit.

*Prodit una cum hoc mense Julio Supplementorum Sectio XII
 eaque primi Tomi, quem alius cum tempore
 sequetur, ultima.*

*)ol *

N. VII.
ACTA
ERUDITORUM

publicata Lipsiæ
Calendis Augusti Anno M DC XCII.

PETRI FRANCI ORATIONES IN VNVM
COLLECTÆ,

Amstelodami, apud Henr. Wetstenium 1692.
in 8. Plag. 17.

Cujus ante hos decem annos in Actis anni 1682 p. 359 me-
moravimus Poëmata, omnibus elegantiarum non minus
& Venerum, quam majestatis numeris absolutissima, ejus
disertissimi Viri jam exosculamur soluto orationis genere
condita egregia eloquentiæ documenta; tanto majori in pretio ha-
benda, quo studiosius in iis artis istius minus usitata hætenus & ne-
glecta pars, quæ vocis numerorumque discrimina accurate explo-
rat, gestus componit, & oris ac corporis in pronuntiando habitum
efformat, quam Cicero proinde *corporis eloquentiam* appellat, tra-
ditur, & ab oblivione veluti in usum revocatur. Sane eloquen-
tiæ ornamenta in pronuntiatione apta & convenienti corporis
motu potissimum consistere, tradit Valerius Maximus *lib. 8. cap. 10.*
eamque hæc ratione instructam tribus modis homines aggredi, ani-
mos eorum invadendo, aures demulcendo, oculos oblectando,
exemplis tam Græcorum quam Romanorum ostendit, Quintilianus
etiam *Instit. Orator. lib. 1. cap. 10.* musicæ numeros in corpore &
vocibus formandis occupatos oratori necessarios esse ad gestum,
collocationem verborum, & flexum vocis docet: ut modulatione
vocis grandia elate, jucunda dulciter, moderata leniter proferan-
tur; ne verba in faucibus audiantur, nec oris inanitate resonent; ne
extremæ syllabæ intercidant; ut par sibi sit sermo; ut quoties excla-
mandum erit, laterum conatus sit ille, non capitis; ut gestus ad vo-

centi, vultus ad gestum accommodetur; ut recta sit facies dicentis, ne labra diftorqueantur, ne immodicus hiatus rictum distendat, ne supinus vultus; ne dejecti in terram oculi, ne inelincta utrolibet cervix, ne supercilia ad vocis conatus alleventur, ne constringantur, ne dissideant; & quæ alia observanda idem monet *cap. 11.* Miram quoque in orationibus vim ac potestatem habere pronuntiationem, quæ in voce, & actionem, quæ in gestibus oratoris locum obtinet, documento scenicorum actorum idem Quintilianus *lib. 11. cap. 3.* demonstrat, nec probationem ullam, quæ ab oratore venit, (seu artificialem) tam firmam esse, ut non perdat vires suas, nisi adpvetur asseveratione dicentis; omnes etiam affectus languescere, nisi voce, vultu, & totius corporis habitu inardescant, affirmat. Quocirca orationem vel mediocrem, commendatam viribus actionis, plus existimat habituram esse momenti, quam optimam, iisdem delectatam: quapropter & Demosthenes, quid esset in toto dicendi genere primum, interrogatus, pronuntiationi palmam dederit; & M. T. Cicero unam in dicendo actionem dominari docuerit: de qua *lib. 11. cap. 11.* Quintilianus *l. 1.* differit, ejusque momenta futuro oratori insulcat.

Omne isthoc oratorium præcæ facundia artificium hodie perit, & annorum longa desuetudine obliteratum est: quod revocare, & ex orco, ut dicitur, ac faucibus oblivionis eripere aggressus est eloquentissimus harum Orationum auctor; pro sua in pronuntiatione egregia vi, & actionis mirifica virtute, si non ad pristinum illum, quod fieri posse non sperat, ad aliquem tamen splendorem nitoremque istam artem reducturus. Igitur a quo primum tempore ab Amstelodamensibus, præstantissimorum virorum Vossii, Barlæi, Blondelli dignissimus successor constitutus, & in Athenæo celeberrimæ urbis Professorio muneri admotus fuit; primam curam habuit, ut ad eloquentiæ studium optimam Juventuti viam monstraret. Cumque ea duplex apud veteres fuerit, interna, quæ in stylo & scriptione consistit, & externa, quæ in elocutione & gestu, quæque Rhetoribus actio dicitur; non prioris saltem consequendæ rationem e Verum, quæ supersunt, monumentis exponere, & interiorem illam favandam, copiam, ubertatem, omnemque artem rhetoricam cognoscendam auditoribus suis exhibere allaboravit; sed & quo ardore,

loce, qua concitatione, qua voce, qua manu, quo totius corporis motu Veteres suas dixerint orationes, quodammodo explicare, ac id, quod precipuum in oratione existimarunt, actionem seu pronuntiationem, iisdem inculcare studuit. Ut verbo indicem, ait Orat. II, p. 48. 49. in quo precipue resideat ac consistat Eloquentia; elaborare ante omnia decet, ut bene ordinata splendeat & meditata oratio: sum ut iustis corporis moveat instrumentis, & elocutionis lege profectus exornata. Neque est hoc dissimulandum, quod occultari non potest, sed aperta fatendum: ducimur nos propemodum omnes falsa quadam ac perversa Eloquentia opinione, eos discretos atque eloquentes existimantes, qui fluide, qui rapidissime, qui una serie, nullo in corrupto sensu orationis loquuntur. Date veniam, Auditores, si forte dissentio: Partem isti Eloquentia, non totam possident. Nam ut sua orationi tribuatur majestas, non uno procedendum tenore, non una oberrandum est chorda. Laterum adsit firmitas, concinnus manuum motus, animae spiritusque contentio, facilitas vocis, puritas, robur, diversitas, apta verborum inflexio, moderatio, nunc intensior eadem, nunc remissior, nunc celerior rursus, nunc lenior: singula considerentur periodi, singuli numerorum inflexus, singula verba, singula syllaba ponderentur atque examinentur necesse est. Atque hac ita autumno trutinari debere, ne cum affectatione unquam, ne mimice, ne moleste loquatur orator; ut omne artificium abscondere, nullum ostentare, maximum illi sit artificium. Artificium hoc Juvenes non rectius doceri posse credidit, quam si Recitationibus publicis ad qualemconque ejus usum eos assuefaceret: ideoque Ciceronis orationes iis ediscendas proposuit, ut dum ipsi scribere nesciunt, ad optimum interim sese componerent scribendi exemplum; dum autem eas memoriae mandatas apte pronuntiant; & eandem quam Cicero-nem in pronuntiando tenuisse credunt, ipsi quoque rationem & viam insistant, & quodammodo Cicero-nem representant, gestus & elocutionem efformarent; adeoque verba Ciceronis ediscendo & recitando dictionem ejus pariter imbiberent, & ad illius actionem elocutionemque suam efformarent. Quod institutum novi exempli, sed ad pristinam rationem exacti, in Orationibus, quibus recitationibus ejusmodi praefatus est, exequitur; commendans Juvenum conatus, qui eloquentiae juxta & actionis oratoriae studiosi, Cicero-

nis ac Demosthenis orationes nonnullas, & Petronii carmen de Romanæ Reip. mutatione & bellis civilibus, Pedonis Albinovani elegiam consolatoriam, & ex Ovidii Libro XIII Metam. carmen, quo Ajax & Ulysses inter se contendunt, ore & corporis motu decenti, ac gestibus ad veterum Oratorum morem compositis, recitarunt.

Præter hujus argumenti orationes minores seu præfationes (quæ sunt 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 16. 17. 18. 19. 20. & una Græca 21.) plures eaque prolixiores & exquisito verborum cultu conscriptæ in hoc volumine leguntur disertissimi Franci orationes: quas inter palmam obtinere videtur *decima quinta*, qua perfectum & consummatum oratorem in imagine Ciceronis spectandum proponit. Singularem autem venustatem spirat inventionis gratia cæteras præstans *quarta*, laudes galli gallinæci decantans, eum in modum, quo festiva hujusmodi & levia argumenta docti viri olim declamationibus illustrarunt, ut anserem Julius Cæsar Scaliger, elephantem Lipsius, formicam Melanchthon, muscam Scribanius, pulicem Calcagninus, pediculum Heinsius, asinum idem & Passeratius, ululam Godæus, alia animalia alii verbis atque oratione exornarunt & extulerunt. Ita & noster laudes galli copiose & venuste exposuit, rem non seriam serio tamen graviterque tractans, ac in animali hoc fortitudinis ac victoriæ, diligentis ac vigilantis, penitentis etiam imaginem auditoribus ob oculos ponens, multaque utilissimarum admonitionum momenta ex virtutibus hujus animantis Juvenum animis instillans. Eloquentiæ studium oratione *prima*, historiarum utilitatem *secunda*, conjunctionis litterarum & eloquentiæ necessitatem *tertia*, Græcæ linguæ usum & præstantiam *quinta* commendat; *ultima* Amstelodamensis urbis Patribus gratias agit pro decreto sibi anno 1674 munere publice in illustri Gymnasio profitendi eloquentiam & historias, Græcæ etiam linguæ professione anno 1686 concessa, & cum nuper in Theod. Rykiæ demortui locum a Lugdunensibus peteretur, luculenter, ut Amstelodami maneret, aucto stipendio, & honorifica promptissimæ voluntatis testificatione facta. Quem honorem sibi a viris gravibus & prudentia conspicuis tributum merito magni facit, eum laudi & gloriæ ab ipso inprimis laudante constitui pretium existimet. Nos quoque nemini rectius ab amplissimis Præcipibus liberalitatis & magnificentiæ signa exhibea

bica fuisse, quam Poetae & Oratori huic excellentissimo, Amstelodamum aequae ac seculum hoc ingenii & eloquentiae laude illustranti & de Juventutis eloquentia formanda praelare merito, arbitramur.

JOH. ANDREAE SCHMIDT, PP. EXERCITATIONUM
*num Historico-Theologicarum Triga. I. de Missa
 siccæ, II. de Muliere in Ecclesia, III. de Cultu
 Evangeliorum.*

Jenæ apud Jo. Bielckium, Anno 1692. in 8.
 Constat plagul. 10. cum dimid.

Cum propositum clarissimo Autori esset, luci publicæ deinceps *Annas Ecclesiasticos* exponere, iisque vel argumenta rationa ex antiquitate ecclesiastica deprompta illustrare, vel quaedam veteris ac recentioris ævi monumenta, hæcenus *vivendo*, ex archivis, & bibliothecis seu publicis, seu privatis, in historiae sacrae supplementum producere, consilium inde cepit hanc Exercitationum trigam dicto Annorum operi nunc præmittendi.

Genus itaque & indolem Missæ, quam siccam nominant, primo loco dum exponit, ceremoniarum in Eucharistia adhiberi solitarum alias habere divinum mandatum observat, & Apostolorum præxin; alias expresso quidem mandato divino carere, in se tamen habere bonitatem, & ad ædificationem ecclesiæ adhiberi posse; quasdam indifferentes esse; non nullas vero nil nisi superstitionem & impietatem sapere: ad postremam classem & primæ hujus exercitationis suæ argumentum retulit, planumque in eadem facit, simplicitatem ceremoniarum, quam laudat, vix ultra annum trecentissimum durasse, varia dein Missarum genera successive fuisse introducta: aliam de festo simplici, duplici, semiduplici: aliam de Dominica, vel feria, vel vigilia, vel octava; vel extra ordinem: aliam votivam, pro defunctis aliam, aliam de sanctis, aliam albam, nigram, rubram, viridem: aliam siccam denique, h. e. consecratione & sumptione corporis atque sanguinis Dominici carentem, aliam non siccam; quorum tamen pleraque nec a Christo, nec ab Apostolis, Apostolicisque viris, nec a primitiva Ecclesia instituta fuerint unquam vel recepta: factumque

p. 3.
9.

p. 11. Illud tanta levitate & ceremoniarum inconstantia, ut Eucharistiam in Eucharistia querere cum oporteat, qui hanc rerum faciem cum antiqua illa & germana Ecclesiae institutione atque celebratione contendere voluerit.

12. Atque his suppositis docet cum primis, quid per Missam siccam olim intellexerint, quò in casu fuerit adhibita, quam antiquitatem pra se ferat, quando abrogata, num plane cessaverit, & quid mali in se habuerit, De Missis quoque in mari celebrandis, ac rem controversiam, in Hispanorum Academiis agitari memorat inter Moralistas, aliis affirmantium, aliis negantium signa sequentibus. Porro monet, per quinq; propemodum seculorum decursum siccam illam duravisse: ad abolitionem illius perducì difficulter Sacerdotes potuisse, quod totum Missae negotium fuerit quaestuosum: adversari eam vero formulæ Christi posuit, Apostolicæ praxi, nec non constanti mori primitivæ Ecclesiae, ipsis Pontificiorum doctoribus non abnegantibus.

35. Sub finem Exercitationis adducitur & Matthiae Cithardi, Concionatoris quondam Casarei, ad Julium Pfingium, Numburgensem Episcopum, scripta epistola. Inter articulos, quos Casar, velut Advocatus Ecclesiae supremus, in suis ad Pontificem Romanum literis ussisse hic refertur, & is legitur numero 7. *ut calicis usus ex consensu & autoritate ecclesiastica, pro conservandis exiguis catholicae religionis reliquiis, concedatur, fiatque proviso & dispositio pro horum temporum iniquitate, super conjugio sacerdotum.*

47. Exercitatio secunda de Muliere in Ecclesia sic agit, ut foeminarum molimina initio recenscat, illa postmodum ex rationibus certis detestabilia recedat, & certos denique ponat jurium foemineorum limites. Fata literarum ut habita olim fuerint aurea, argentea, vel etiam gemmea, sic parum abesse putat, quin virilia, vel foeminea vel mixta hodie faciendae sint; si praesertim dissertationes expendantur & orationes, de foeminis eruditis hodiernum cumulari solite. Quamvis autem concessum forte sequiori sexui legatur, in Philosophia cathedras ut erigat, si studia perficere illi contigerit; in Ecclesia tamen ne quidem ut interrogent permitti, multo minus ut doceant. Probatque adeo dictum Epiphanii: *Nunquam, ex quo manducavit conditum, Sacerdotio esse functam mulierem.* Philippo equidem filias quatuor fuisse Prophetissas, non tamen Sacerdotes: Pauli & Te-

clæ,

elz, quæ circumferantur, acta esse supposititia: Diaconissarum, Presbyteriarum, Episcopiarum nomine, non officiales, sed uxores, vel quas ministrorum Ecclesie intelligi: mulieres sacerdotio esse honorandas, inter scæces Montanisticas non ultimam haberi; nec earum deesse exempla, quæ mentitæ in cœnobitis sexum, ad Patrum etiam dignitate fuerint admotæ. Episcopos omnem adhibuisse curam, ne partes ministerii in Ecclesia sumerent sibi feminæ, ex *Arventini præbatur Annalibus*, Jurisque Canonici auctoritate: in muliere loquente multam fiduciam ad differenda venena sua habere Dæmonem, Hieronymi iudicio. Magnum formicæ modestiæ, in publico Ecclesie conventu adhibita, exemplum in *Marcella* vidua occurrere: præteritum vero de circa disciplinam domesticam, quid fornicarum officio incumbat, non obscure cognosci, et *Paulino* monito *Tit. 2.3*, nec non ex *Priscilla*, *Loidis*, & *Eunice* exemplis. Vindictam tandem *L. Lutheri* loco, ostendit adversus *Forbesium*, a *Corse*, & alios ejusdem fidei abutanos, licuisse feminis in necessitatis casu etiam baptizare, *Tertulliano*, *Hieronymo*, & *Concilio Florentini* decreto suffragantibus.

p. 51.
58.
61.
74.
76.
77.
81.
85.
87.
89.

Postrema Exercitatio Cultum externum ornatumque persequitur, qui libro Evangeliorum vel omnium quatuor, vel unius, sive ex toto sive ex parte, non in chorostanum (cum scriberetur videlicet, aut legeretur publice, in divinationibus & sanctorum fortibus, quoties legendi Episcopi vel Canonici cooptandi essent, in purgando crimine, nec non in supplicationibus & processionibus); sed in foro quoque (in præstandis v. c. juramentis, reprimendisque incendiis), atque in domo fuerit exhibitus; & ostendit, quantum in superstitionem degeneravit is, postquam in curandis morbis vis aliqua externis Evangelii elementis tribui cœpta est: quamque vanus labor eorum fuerit, qui per insignem, sedamque fati pseudhermeniam, ex *Paulina* sententia, *Evangelium virtus est in fabulam omni credenti*, ejus generis vim conati sunt exsculpere, vel tueri etiam, atque defendere. Tandem externum cultum Evangelii nullum esse concludit, nisi interno cordis affectu doctrina libris illis comprehensa exoptatur, & vitæ nostræ morumque conditio sanctis Evangelii præceptis exacte respondeat.

100.
105.
114.
123.
125.
133, 136.
138.
141.
149.

Lotus

ACTA ERUDITORUM

LETTERE D' VN ABBE' A VN PRELAT DE la Cour de Rome &c.

i. e.

Literæ Abbatis cujusdam, ad alium Aulae Romanæ
Præsulem, de Decreto Inquisitionis contra XXXI
Propositiones d. VII. Dec. 1690. promulgato,
perscriptæ.

Juxta exemplar Tholosanum 1691. in 12. pl. 3.

p. 4. 5.

PRæmittitur, quatenus Tribunalis istius effata in Gallia locum
habeant, necne. Ita condemnationem hæreseos ex peccato *Phi-*
losophico enatæ, communi omnium applausu exceptam fuisse,
cum intolerabilem errorem foverit, ab ipsis Jesuitis in antecessum
reprobatum, licet Generalis ipsorum omnem circa illam impedienda
moverit lapidem. Contra satis adhuc constare, quem calculum
Bulla *Alexandri VII* adversus geminam Sorbonæ Censuram lata
meruerit, qua *Vernantius & Amadeus Guimenius* impetiti fuerant,
cum tamen Bullæ ejusmodi Papales longe majoris momenti sint,
quam simplex Inquisitionis Decretum. Cæterum ævum hoc, de quo
nobis sermo est, *Decretum* jam ante 8 vel 9 annos importunis *Jesui-*
tarum & Franciscanorum sollicitationibus impetratum fuisse, Autor
memorat, idque hac occasione. Theologos scilicet *Lovanenses* anno
1677 Propositionum LXV admodum perniciosarum, & ex ma-
jori adhuc numero selectarum, condemnationem Romæ per Deputatos
suos procurasse; & post oblatas binas Censuras, quas Universitas
Lovanensis & Duacensis contra *Lessium* & alium ejus Socium superiori
seculo emisserant, suæ insuper doctrinæ moralis, plus quadraginta
articulis comprehensæ, & prævio examine pro irreprehensibili
dijudicatæ, approbationem ab *Innocentio XI* P. R. quem per Deputatos
illos suos Judicis infalibilis elogio decoraverant, obtinuisse.
Hoc successu irritatos Jesuitas, *Franciscanorum* quos sibi maxime devotos
habent, & quidem *P. Duffii* & *P. Porterii* opera, quorum ille
96 Propositiones Catholicæ Majestatis nomine, hic 104 ejusdem-
fere argumenti, quas omnes Lovaniensibus tribuebant, Cleri Secu-
laris

p. 6.

10.

laris & Regularis Belgici nomine ad examen & censuram exhibuerat (cum præterea Franciscanorum Generalis Grandis Hispaniæ, Jesuitarum vero Generalis *ubique Grandis* esset) id Romæ effecisse, ut XXXI Propositiones inde selectæ censuram incurrerent, & per Decretum condemnarentur; quarum tamen plurimæ optimo constant sensu, nec, nisi verbis vim inferas, in sequiorem detorqueri possint. Unde & ipsi quatuor illi sic dicti *Qualificatores* S. Officii, *Magister* scilicet *S. Palatii*, *Commissarius* S. Officii, *Laurea* & *Ritius*, qui duo posteriores in Purpuratorum postea ordinem cooptati sunt, sæpius in partes abierint (e. g. cum Propositionem 14: *Timor gehenna non est supernaturalis, æquivocatione laborare cernerent, & timorem illum, qua Spiritus S. donum fit, supernaturalem, naturalem vero, quatenus ab amore sui ipsius passiones subterfugiente proficiscitur, deprehenderent;*) quin etiam sæpè multas Propositiones, quæ vel autoribus carebant, vel illis falso tribuebantur, vel sine allegatione thesium, sub generali effato: *passim inculcatur populo*, insinuabantur, talibus obeliscis: *non habetur autor; non est autoris; sed non constat*, configere necesse haberint. Subjungitur porro, quid ipsi Decreto, & impeditæ tunc etiam promulgationi ejus ansam dederit. Theologos nimirum Lozanientes Curiam Romanam usque ad A. 1682 vel 83 sibi satis propitiâ habuisse. Cum vero circa negotium IV Articulorum in Congregatione Cleri Gallicani contra autoritatem Romani Pontificis editorum frigide agerent, & alii temerarium esse dicerent, florentem Ecclesiam Galliæ incessere velle, a qua ob subjugatas Belgii provincias quadantem dependere; alii de negotio hoc nimis arduo non satis sibi liquere obtenderent; alii etiam veritati opinionis Gallicæ, religionis principis & conciliis œcumenicis congruæ, refragari forte non auderent; plurimi autem in eam coirent sententiam, quod prudentiâ & pacis studium silentium suaderet, adeoq; omnes spem Romæ Curis de suscipienda ejus defensione conceptam fallerent: factum esse, ut pristina favore exciderent, & Decreto, in gratiam Adversariorum facti, rigorem, explicatione sua, qua omnibus dubiis satisfactum Romani ipsi fatebantur, insuper habita, in se provocarent. Cur vero *Innocentius XI* promulgationem ejus suppresserit, hæc inter alias rationes allegantur; quod nempe *Grimaldus* Cardinalis, cujus similem, & prudentia

p. 14.

p. II. 13.

p. 24.

p. 26.

Yy

dentia æque consummata, pietate ad exemplum proficua, & pari in Ecclesiæ commoda, pacem, & disciplinam zelo prædictum Curia Romana diu non habuerit, Pontificem de pessimo Decreti, non nisi ad divisionem Ecclesiæ & animorum exacerbationem tendentis, effectum tempestive admonuisset; deinde quod Cardinalis *Estrées*, curæ Religiosi isti Pontificem causæ suæ involvere niterentur, & vel ob unicam XXIX propositionem his terminis conceptam: *Futilis & toties convulsa est assertio de Pontificis Romani supra Concilium vœcumenicum autoritate atque in Fidei questionibus decernendis infallibilitate*, Decreti publicationem se impetraturos sperarent, gravissima oppositione sua Eundem iterata offensa Galliam lacerare nolentem, ut consensum suum suspenderet, adegisset. Ipsa vero Decreti iniquitas ita demonstratur. Congregationes videlicet Romanas nimium sibi arrogare in ferendis Censuris adversus Propositiones, quas tamen non distincte exprimant, quænam scandalosæ sint, vel erroneæ, sed sub vocabulo *respective* in fine adjecto, cujuslibet qualitatem divinandam relinquunt aliis. Hoc modo appellationem *Schismatica* doctrinæ non nisi in Propos. XXIX cadere posse, & sic vi hujus Decreti Sorbonam, Parlamentum, Clerum, quæ totius Ecclesiæ Gallicanæ membra declarari Schismatica, & nisi concilio Constantiensi & Basileensi decisionibus renunciare velint, excommunicari *ipso facto*; Gallos vero sibi animam citius, quam Concilium Basileense, eripi passuros, nec unquam dodecadis circiter Theologorum, non nisi doctrinæ imbutorum Scholastica, & tamen Patrum & Conciliorum nunquam a se lectorum iudices se constituentium, arbitrio se submissuros esse. Quod enim de Concilio Constantiensi obijciatur, *Martinum V. P. R.* universas ejus Decisiones non approbasse, licet hæc assertio centies refutata sit, eam ex Chronico Monasterii Windesheimensis, paulo post concilium istud conscripto, in verbis: *omnia Concilii ipsius Decreta ritè approbavit; & hæc de Constantiensi Concilio; autoritate Sedis Apostolicæ, & omnium Prælatorum* (inter quos & Prior dicti Monasterii fuit) *Ecclesiæ totius Christianitatis multum approbato*, adhuc refelli clarius. Nec ullum esse dubium, quin primarius Parlamenti Præses, si negotium hoc eo devolvatur, pro animositate & prudentia sua, cujus jam ante 25 annos, juvenis adhuc, & patris sui Procuratoris sumæ Generalis vices sustinens,

cum Sorbonæ, ne Alex. VII Bulla, contra facultatem ferendi cen-
 suras lata, quicquam moveretur, Aulæ nomine significaret, egregium
 specimen ediderit, officio suo non sit defuturus. Dei quippe per-
 missu contigisse, ut qui Pontificis infallibilitatem adstruere nite-
 bantur, via illi, quam inire debebant, plane contraria inceserint;
 cum censuræ ejusmodi non nisi summa cum circumspectione, accer-
 sitis in partes Theologis, & consultis circa oblatas Propositiones Fa-
 cultatibus celebrioribus, Auctoribusque ipsis prius auditis, edendæ
 sint, nec exponenda autoritas publica abulsi privatorum, aut Or-
 dinum, ex affectuum intemperie adversariorum suorum, quos in-
 terdum sibi fingant, oppressionem machinantium. Nunc autem ad De-
 cretum contra Propositionem VI, quæ *Sinnichis* Doctoris Lovaniensis
 est, & hanc Litaniz formulam, *A gratia sufficiente libera nos Domine,*
 vix risum teneri posse: a condemnatione vero Propositionis XXIX
 de intentione Ministri circa Sacramenta, qua doctrina Lovaniensium,
 imprimis *Feruaquis* haud ita pridem e vivis abrepti, & *Fabri* invadi-
 tur, (a qua tamen Papa *Innocentius* IV, traditio, & ingens auto-
 ritas stet cohas) infinitas scholis & conscientis turbas immi-
 nere; cum tamen distinctione res facile expediri possit, quod in
 Ministro, cœu instrumento, sufficiat intentio ad producendum *effe-*
ctum exteriorem, e. g. in Sacramento baptismi, in asperione aquæ, &
 pronunciatione verborum, *Baptizo te in nomine Dei Patris & c.* con-
 sistentem, cui Deus *effectum interiorem*, sanctificationem scilicet
 baptizati, simul uniat. Cum porro Decreti hujus publicatio iis-
 dem fere circumstantiis, quibus ejus consignationem *Duffini* (qui
 particularis & horrendi cujusdam de peccato Philosophico do-
 gmatis insimulatur) & *Porteris* obtinuerunt, per duos itidem,
 Franciscanos P. *Diastum*, & *Mularum* (qui ex Capucino Cal-
 vini affecla factus, ducta Montepessulano uxore, medicum ege-
 rit, Romæ deinde, prævia absolutione, Franciscanis se associaverit)
 eo tempore, quo de componendo dissidio Romano-Gallico ma-
 xime laborabatur, Ministrorum potissimum Hispaniæ, compositio-
 nem talem impedire satagentium, artibus procurata fuerit: mirari se
 dicit Abbas, hoc negotium, quo libertas Ecclesiæ Gallicanæ haud
 obscure petatur, non satis cordi esse iis, ad quos ea cura pertineat,
 sed ob privatam quorundam commodum dissimulari, nec Regem

P. 43.

P. 47.

P. 44.

P. 46.

P. 37.

P. 50. 51.

- de eo fieri certiore. Romanos interim ad firmandas præcautiones suas longe melius sibi prospicere, quibus tamen satis obviari possit, si Juventuti, Historiæ & notitiæ Conciliorum operam daturæ, loco *Baronii* & *Bini* exscriptoris ejus, non nisi ad Monarchiam Pontificiam oculos defixos habentium, exactior & ab omni *Ultramontanismo* repurgata *Historia* & *Collectio Conciliorum* proponatur, & sic illa opinionibus, antiquitati & doctrinæ Cleri Gallicani magis conformibus, temporius assuescat. Non sine indignatione videre se posse, quod Conciliorum impressione, in *Lupara* sumptibus Regis facta, non levis memoriæ majorum ejus macula inuratur, & axiomatibus toti Regno schismatis notam affricantibus, Ecclesiæque subruentibus libertatem, insignis concilietur autoritas. Et dignitate status, & de honore Cleri esse, ut egregiorum istorum operum, Historiæ scilicet Ecclesiasticæ & Conciliorum elaboratio tribus aut quatuor eximii Theologis committatur: librorum quoque Censoribus invigilandum esse, ne in *Synopsi Decretorum Papalium* & *Conciliorum circa res Fidei*, a P. Portero (qui & *Compendium Annalium Ecclesiasticorum Hiberniæ*, de quo in *Actis A. 1691. p. 142.* diximus, Pontifici dedicaverit,) Parisiis edendam aliquid, quod minus e res sit, irreperere patiantur. Nec deesse in Gallia viros huic labori suscipiendo idoneos & ingenti boni Ecclesiastici fervore accensos, modo laudabiles eorum conatus non impediuntur magis quam promoveantur, majorque iis expectanda sit gratia. Sic meritisimo cuidam Viro operi ejusmodi animum applicanti multam licentiæ intentatum, & novam operum *Job. Gersonis*, magni istius libertatis Gallicanæ defensoris, editionem, quam Canonicus quidam Regularis de *S. Victore* adornaverat, incertum qua de causa, sufflaminatam.
- Optimo quoque *Launoy* non solum Colloquiorum circa similes materias institutorum continuationem interdictam, sed & monumento honoris, tumulo ipsius ab amicis destinato, carendum fuisse. Hinc etiam factum esse, ut ad defensionem *IV Articulorum*, a scriptoribus, inter quos *Agnirrius* Cardinalatum, Abbas *S. Galli* spem Purpuræ, & *Schelstræus* Bibliothecarius Papalis dignitatem, præmii loco meruerint, oppugnantorum, vix unus calamo armatus in Gallia processerit: & in Hollandia quærendos fuisse, qui *Riccherii* opera typis excubarent: nec latere exempla aliquot

quot Theologorum, quos Romanorum potestati turpiter traditor galeri Cardinalitii pro *Richelii* fratre expectati pretium esse oportuerit. Non minus ignominiosum esse, quod liber *de Libertatibus Ecclesie Gallicanae* inscriptus, qui in gratiam eorum, qui gloriantur, neminem illi respondere ausum fuisse, refutatione maxime opus habeat, Episcopis conniventibus, impune in Gallia divulgetur; licet Autor, Religiosus, ut Autor putat, Gallicus, *jurisdictionem Episcopalem de jure divino non esse*, libere statuatur. Nescire se, quomodo se habituri sint *Jesuita* Gallici, si *Generalis* istius Societatis liber contra *IV Articulos* conscriptus, sed intercedente Pontificis prohibitione, ne exemplaria venum eant, nondum editus, expectationi tamen, si ex aliis ejus operibus iudicium ferendum, vix responsurus, aliquando prodierit; cum in ultimo ejus capite prolixè evincere nitatur Autor, *neminem verum esse posse Jesuitam, & tale mereri nomen, nisi Pontificis infallibilitatem & superioritatem in Concilia tueatur*. Tandem cum in Gallicis quoque Congregationibus majorem concordiam & libertatem desideret Abbas; interim tamen ad sequiores, qui ex dissimulatione meruendi sint, effectus impediendos, & ad tuendam possessionem, sententiam Parlamenti, & Episcoporum Parisiensium vicinorumque, quid de Decreto hoc sentiant, declarationem tantisper sufficere existimet: concludit denique, a *Concilio Nationali*, qualia *Clodovaeus, Carolus M.* & alii Regis Antecessores convocaverint, maximum emolumentum expectandum, sed hoc tempore, quo ob privati interventum commodi provincialia solum Concilia incassum expectantur, vix sperandum esse.

p. 59.

p. 60. 61.

p. 62.

p. 63.

*MEMOIRES DE MATHEMATIQUE ET DE
Physique, tirez des Registres de l' Academie Royale
des Sciences,*

sive,

Memorabilia Mathematico-Physica, desumpta ex Adversariis Academiae Scientiarum Regiae.

Hagae Comitum, apud Henr. van Bulderen, 1697. in 12. Pl. 1.

Novam hic sistimus Ephemeridum literariarum speciem, observationibus mathematicis atque physicis publicandis destinatarum,

natarum, quas singulis posthac mensibus edere decrevit Regia, quae Parisiis floret, Scientiarum Academia, memoratis maxime studiorum generibus excolendis dicata. Scilicet tametsi acerbissima ejus membra fere gravioribus & longioris temporis tractum, expōsentibus operibus aut inventionibus insudent assidue: non ideo tamen omittunt in medium conferre jucundiora quoque metemata, ad animi recreationem subinde facta, nec non defultoria velut observationes, quas aliud agentibus nonnunquam sponte offert occasio propitia: dum alius quidem jam insolitum aliquod in caelo phaenomenon detegit; alii novum quid in Geometricis invenire obtingit; alii Algebra propositionem suggerit curiosa subtilitate notabilem: alii denique in opticis, alii in mechanicis, chymicis, botanicis aliisque hujus ordinis artibus quidpiam haud vulgare eruunt. Hæc vero singula quotidie semet offerentia cum hætenus privatis modo Societatis suæ commentariis inserere consenti fuissent: nunc tandem multorum precibus inducti decreverunt orbi literario particulatim ea communicare, menstruo minimum intervallo, nisi quandoque largior talium subnata messis crebriores edere manipulos jusserit. Cum vero vel ipsa materix elegantia institutum hoc affatim curiosis commendet, non ingratum Lectori fore confidimus, si, uti ex aliis hujus generis scriptis hucusque facere consuevimus, ex hac quoque Sylloge unum alterumve memorandum excerpserimus subinde, Actisque nostris inseruerimus, in gratiam eorum maxime, quibus Gallica legere non vacat. Et quidem, primitiarum instar nunc erit, quod in Tomo seu fasciculo I. die 31. Januarii anni currentis publicato, primum obtinet locum; nempe

DIVERSE MOTVS PERIODI IN JOVE PLANETA noviter observata, inde a Januario 1681 usque ad initium presentis anni, per Dn. Cassinum.

HAudquaquam meræ curiositatis stimulus fuit, qui famosiores hujus seculi Astronomos permovit, ut tanto cum studio ad Jovem planetam observandum senect applicarent: quin potius eo maxime sine tale quid ab ipsis factitatum est, ut hoc pacto exactiori potirentur cognitione Longitudinam, unde scilicet Geographia

MENSIS AUGUSTI A. MDCXCII. 39

graphiz periter ac Navigationis perfectio pender. Judicarunt enim, in promptu sic fore medium expeditum atque securum determinandis longitudinibus, siquidem in cœlo detegere semel liceret tale aliquod phænomenon, quod & motu satis veloci gauderet, & diversis Telluris in locis longissime a se invicem distantia cerni posset, dum eodem momento ad idem aliquod punctum appelleret. Nimirum hoc supposito, ex comparatis inter semet observationum horis, eodem tempore, locis diversis & ab oriente versus occidentem distantibus, proclive cognitu fore, quanto locorum unus altero magis orientalis esset, utpote in quo consistit longitudinis differentia.

Et quotidiana quidem astrorum circa terram revolutio jam egregie apta huic usui fuisset; dummodo in cœlo ullum daretur punctum fixum, ad quod dum accederent hac sua revoluzione astra, diversis e locis conspici posset.

Opus ergo fuit recurrere ad particularem Lunæ motum, qui etiam adinveniendis nonnullis longitudinibus haud inutiliter adhibitus est. Quotiescunque etenim ea patitur eclipsin, umbra Terræ tunc super Lunam conspicua, eodem tempore in eadem ejus disci regione cerni potest ab integro isto hemisphærio. Verum præterquam quod eclipses tales non satis frequenter fiunt, tam quoque difficile est, eas probe observare, ut non nisi paucorum locorum longitudes hoc pacto explorari contigerit, ubi nempe Astronomi adfuere satis habiles, satisque curiosi ad necessarias omnes præcautiones hisce observationibus adhibendas.

Non aliud interim adminiculum tutum suppetiit pro indagandis longitudinibus, ad initium usque præsentis seculi. Sed posteaquam Telescopia adinventæ fuerunt, quatuor illi pusilli planetae, quos *Satellites Jovis* appellarunt, ejus nempe: circa globum sese rotantes, detecti sunt: cumque observatum simul fuisset, motum horum astriscomum satis esse celerem, periodum perbreve, eclipsesque admodum frequentes: mox visum fuit, iis uti ad explorandas longitudes. At fere plus quam dimidium sæculum effluxit, antequam propositum hoc executioni daretur; quod nempe anno demum 1668 prospere cepit succedere, quando Dn. Cassinus in publicam edidit Ephemerides horum Satellitum, una cum methodo eclipses

eclipses ipsorum per calculum definiendi. Ab hoc ergo tempore observationes ingenti numero habitæ sunt in Observatorio Parisiensi, ex composito respondentes cum iis, quas Astronomi Academiae, Regis jussu hunc ipsum in finem ad omnes mundi oras ablegati, nec non alii Astronomi, quibuscum commercium literarium intercedebat, suscipere: atque harum observationum auxilio permagna errorum seges deprehensa est circa longitudines in Mappis Geographicis expressas, qui abhinc correcti fuere.

Cæterum idem Cassinus, postquam assidue perrexit exquirere cœlestes ejusmodi revolutiones eidem scopo inservientes, plures adhuc alias revelavit velociores brevioresque ipsorum Satellitum gyratione.

TAB. IX.

Fig. I.

Nimirum anno 1665 maculam quandam in Jove conspicuam est, quæ sequenti anno apparere desit: neque ulla in hoc planeta alias macula vel ante vel postea spectata fuit, quæ tanto tempore duraverit, totiesque, ut hæc, fuerit reversa. Plusculus etenim vicibus apparuit evanuitque ad Januarium usque anni 1691, ubi adhuc conspicuam se præbuit: quotiescunque vero redit, eandem constantem figuram eundemque situm servavit. Ac deprehendit quidem Cassinus, ejus motus periodum esse novem horarum & 55 ad 56 min. dum scilicet novissime factæ observationes ipsum edocuerunt, periodum hanc uno circiter minuto breviorē esse, quando Jupiter in duodecennali sua revolutione Soli proximior, quam cum ab eo magis remotus existit.

Ab anno dein 1665 usque ad 1690 non nisi perraro alie in Jove maculæ apparuerunt, eaque præterea adeo confusæ, ac tam exiguæ durationis, ut difficile fuerit earum periodos præcise determinare. Verum mense Decembri 1690 Cassinus alterationis aliquid advertit in figura hujus planetæ, ejusque balteis seu fasciis, ac in ejus disco complures novas maculas reperit. Mox ergo ea de re in publicum edidit relationem, in qua per compendium recenset novæ sua *épiphales*, usumque demonstrat, quem inde capere liceat ad inveniendum longitudines: ibidem etiam explicat, (quantum quidem materiæ difficultas permittit,) undenam istæ apparentes balteorum, macularumque tam lucidarum quam obscurarum species provenire queant, Nimirum ut qualescunque hujus rei idem imprimat,

primat, afferit ea, quæ in Jove spectantur, similitudine quadam responderè cum iis posse, quæ hic infra in terris contingunt.

Scilicet si quis desuper e cœlo Terram certo in situ contueretur, tum Oceanus universam tellurem circumplectens eandem propemodum formam exhibiturus foret, uti magna illa fascia meridionalis, quæ totum Jovis globum ambit: mare autem mediterraneum specie quadantenus responderet interruptis istis fasciis in planeta hocce conspicuis: reliqua vero maria alias efficerent grandiores maculas obscuras mutationis expertes: porro continentes majores, quæ insulæ apparituræ forent instar macularum lucidarum pariter perennantium: nives vero fulgores exhiberent per intervalla dispersas; fluxus item ac refluxus Oceani, nec non contingentes quandoque largiores inundationes aliarum macularum, modo apparentium, modo evanescentium, larvam ostenderent: Luna unum e Jovis satellitibus æmularetur: nubes denique nostræ atmosphæræ similitudine responderent fasciis illis interruptis maculisque transeuntibus, quæ & magnitudine & figura subinde variant, motumque habent velocitatis ratione differentem.

Atque hæc quidem comparationes eorum, quæ in Jove cernuntur, cum his, quæ super terram accidunt, nequam pro meris imaginationibus jucundioribus haberi debent: sed temporis successu fortean lucem generare poterunt, ad naturam horum phænomenorum pernoscendam. Etenim quemadmodum maxima pars mutationum in terris contingentium plerumque eveniunt cum quadam regularitatis specie, adeoque, si terram de cœli fornice despiceretur, reverti viderentur propemodum intra cæta tempora revolutionis, quam Tellus circa Solem facit; eadem ratione oporteret, ut mutationes, quæ in Jovis globo conspiciuntur (liquidem aliquam omnino analogiam haberent cum iis, quæ super terram fiunt) redirent singulis quibusque revolutionibus, quas Jupiter duodenis annis circa Solem atque Terram absolvit, aut saltem, ut recurrerent certis temporibus istius octoginta trium annorum periodi, intra quam idem Jovis positus respectu Solis circa eosdem Zodiaci gradus obtingit. Atque sic exactius observato reditu Zonarum macularumque Jovialium, licebit aliquando clarius earum indolem, cognoscere, quæ hæctenus quidem a nobis fere abscondita est.

Cunctæ ergo mutationes istæ cum in Jove apparere perre-
xissent multa cum diversitate per novissimum annum 1691, Cassinus
iis observandis jugiter invigilavit ea assiduitate, quam novitate sua
hæcæ phænomena merebantur. Verum cum hic non liceat sigil-
latim istas ejus observationes ordine percensere: contenti erimus
data relatione succincta alterationum, quas ipse annotavit anno
proxime præterlapso in fasciis æquo ac maculis hujus planetæ.

Fig. 2.

Scilicet latissima e tribus majoribus fasciis obscuris, quæque
Jovis centro proxima est in latere Septentrionali, assidue semper
conspiciam se exhibuit, non tamen absque quibusdam variationi-
bus. Novissimo mense Octobri Cassinus in ea advertit duas ma-
culas lucidas, totam ejus fere latitudinem occupantes: ac circa finem
ejusdem mensis duas adhuc ibi observavit sibi invicem opposi-
tas, revolutionem suam intra spatium 9 hor. 51 min. absolventes.
Animadvertit præterea, ipsam hancæ fasciam in ærtius sese con-
trahere, ac e diverso alias illas duas zonas, alteram meridionalem,
alteram septentrionalem, inter quas ista interjacet, paulatim dilatarî,
ita quidem ut mense Decembri parum differentiæ fuerit inter trium
harum fasciarum latitudinem. Quod si ergo analogia statuenda
est majuscularum harum fasciarum cum nostris Maribus, quibus
nempe comparari quodammodo possunt, dicendum esset, mediam
istam fasciam exonerasse semet pro parte in duas reliquas: quem-
admodum & reapse inter fascias has veluti communicationis ve-
stigia cernere licuit.

Fig. 3. 4.
& 6.

Porro magna zona meridionalis, nec non septentrionalis,
non semper integræ comparuerunt primis mensibus dicti anni 1691,
sed interruptiones subinde in iis observatæ fuere, earumque termini
visi sunt præmovere a parte orientali Jovialis disci versus occidenta-
lem. Et Cassinus in ita temporis mensura, quò extremitas zonæ
meridionalis revolveretur ad Jovis medietullium, nec non aliquot ejus-
modi revolutionibus inter se comparatis, expertus fuit, singulas con-
stare 9 horis ac 55 $\frac{2}{3}$ min. Parum ergo differentiæ est inter perio-
dum hujus fasciæ & antiquioris illius maculæ, quæ toties apparuit eva-
nuitque inde ab anno 1665: ac generaliter fasciæ visæ sunt revolu-
tiones suas perficere intra idem tempus, quò maculæ ipsis adhzren-
tes suum absolverunt gyrum.

Mense

Mense Octobri nuperrimo certis temporibus in Jovis globo conspicuæ fuerunt vel septem aut octo zonæ obscuræ admodum inter se mutuo propinquæ, & pleræque a latere meridionali. Quo vero mente concipere quis possit, qua ratione hæ zonæ formentur, imaginari juxta Cassini meditationem licebit, Jovis globum circum circa excavatum esse striis parallelis, ad instar sulcorum in sphaera rudiusculo tantum torno elaborata, darique materiam quandam fluidam, quæ in sulcos istos semet infundat; hoc etenim supposito fiet, ut materia liquida, dum ab oriente versus occidentem semet expandit, non absimilem obscurarum fasciarum speciem efformet.

Porro motus extremitatis occidentalis majorum fasciarum interruptarum, dum fertur a parte Jovis orientali ad occidentalem, multo velocior apparet, quam integra ipsarum revolutionis periodus: ideo fortassis quia non satis bene distinguere licet intervalla, quæ sunt inter extremitatem harum zonarum & disci Jovialis marginem: aut quia congruenter idem modo de hisce fasciis datæ, materiæ liquidæ in canalibus, quos in Jovis globo dicto modo imaginari licet, fluentes, dum Soli exponuntur (uti quidem tum contingit) a calore Solari rarefiunt & extenduntur,

Verum plus adhuc mutationis apparuit in maculis Jovis, quam in ejus fasciis. Nempe nova illa macula, quæ conspici coepit die 5 Decembris anni 1690 in spatio lucido inter fasciam latam medianam & zonam meridionalem centro proximam, postquam aliquoties figuram suam variavit, tandem die 23 ejusdem mensis deprehensa est in tres divulsa maculas, quarum media revolutionem suam peregit intra 9 horas & 51 minuta, perinde ac integra macula fecerat, priusquam ita divideretur. Hæ vero tres maculæ perrexerunt comparere in eodem Jovis parallelo mense adhuc Januario & Februario anni novissimi 1691: idque, unde judicare licuit, quod unæ ac eadem jugiter maculæ essent, hoc fuit, quod medianæ maculæ periodus semper deprehensa est constare 9 horis & 51 minutis per plussculas revolutiones.

In hemisphaerio ei opposito, in quo tergemina hæce macula extitit, aliam quandam mense Januario 1691 novam maculam formari contigit, in spatio lucido inter duas illas majores fascias obscuras centro proximas. Et Cassinus comparatis inter se 95 ipsa-

Fig. 5.

rūm revolutionibus, expertus est, quamlibet periodum esse 9 horarū & 51 min. Eodem mense Januario anni novissimi duas adhuc annotavit maculas situ inter se vicinas, fasciis obscuris centro proximis contiguas. Omnino autem similes fuerunt illis, quas in eodem positu observaverat die 13 Decembris 1690, quibusque in relatione tum typis mandata *Gemellarum* nomen indiderat. Supponens itaque illas esse easdem, plures ipsarum revolutiones inter se contulit, deprehenditque unamquamlibet constare 9 horis & 53 min.

Ulterius annotavit, certas maculas ab initio rotundas paulatim elongatas fuisse secundum directionem fasciarum. Hujusmodi quatuor jam observavit inde a mense Februario anni novissimi ad illud usque tempus, quo Jupiter Soli tam propinquus factus est, ut eas distinguere amplius non licuerit; cumque post Jovis egressum ex radiis Solaribus iis invigilare pergeret, eas quidem non amplius conspicatus est, alias tamen novas annotavit.

Ac hodiernum earum nonnullæ sunt conspicuæ, prope Jovis centrum transeuntes, motumque antiquis velociorem habentes, eandem periodus earum modo 9 horis & 50 minutis absolvitur. Atque in genere maculæ cunctæ, quæ propius centrum Jovis apparentes transeunt, motu celeriore pollent, quam illæ, quæ remotiori intervallo illud prætervehuntur. Neque putandum est, velocitatis harum macularum inæqualitatem dependere ab inæqualitate ipsarum distantiarum respectu centri Jovis e terra visæ: quin potius deducenda est ab inæquali earum distantia intuitu ejusdem centri a Sole collustrati, qui nempe aliquid forsitan confert ad motum citatiorem conciliandum iis maculis, quæ ipsi magis expositæ sunt. Nimirum centrum Jovis a Sole spectatum nobis hic inferius modo comparat super lineâ rectâ, non nisi perparum a fasciis Jovis declinante, ac per ejus centrum e terris visum transeunte; modo super ellipsi quadam fasciis propemodum parallela & valde angusta, cujus distantia a centro Jovis e terris spectato pene imperceptibilis est. Præterea hæ ipsæ Jovis maculæ, quæ motum ceteris velociorem habent, valde etiam propinquæ sunt ejus æquinoctiali, quæ fasciis parallela est: atque sic insistendo analogiæ, quam zonæ istæ cum nostris maribus habere videntur, comparari motio harum macula-

tulatum posset cum *Currentibus* illis , circa Telluris æquinoctialem obviis.

Antiqua illa macula inde ab anno 1665 animadversa, nec non novæ istæ, quæ sub finem demum anni 1690 & initium 1691 comparuere, in hemisphærio Jovis australi extiterunt, ubi hiemem, quæ ibi locorum sex annos nostrates durat, impræsentiarum regnare oportet. Reliquæ vero maculæ, quæ sub exitum anni proximi fuerunt conspicuæ, & hujus ipsius anni circa exordium visui adhuc expositæ sunt, in æquinoctiali hujus planetæ hærent;

Denique notandum est, nullo adhuc tempore tantum novarum macularum numerum in Jovis globo apparuisse, quam a mense Septembri 1690, atque tunc Jovem non modo extitisse in suo perihelio (hoc est, Soli tam propinquum, quam fieri maxime potest per unam suarum revolutionum seu annorum, quorum quilibet duodecos nostrorum complectitur) sed & non procul a sua erga Solem oppositione fuisse. Tempore aliarum Jovis reversionum ad suum perihelium, non nisi post duodecim annos nostrates redeunte, Cassinus alterationes quidem advertit in fasciis, macularum verò nec tantum numerum, neque tam insignem diversitatem: ideo forsitan, quia tum non ita distincte cernere licuit, quid rerum in Jovis globo fieret, dum hic suæ ad Solem oppositioni non ita propinquus, & consequenter magis a Tellure remotus extitit. Expectare ergo oportebit similem Jovis oppositionem erga Solem ad experiendum, num maculæ tam numerosæ tamque differentes tunc denuo sint comparituræ. Verum ista quidem observatio nostris detumescit nepotibus reservata est: dum Jovis oppositio erga Solem in eodem Zodiaci gradu non nisi singulis 83 annis revertitur.

DE ACTIONE AQVÆ ERGA FVNDVM VASIS

in inferiori parte latioris, quam in superiori, Meletema

Domini Varignonii.

Translatum ex iisdem Memorabilibus Mathem. Phys. Parisiens. Tom I. pag. 18. seqq.

Questio hic est de famoso fati paradoxo, quodque plurimum inter eruditos controversiæ ansam dedit. Scilicet si aqua

impleantur duo tubi ejusdem altitudinis ejusdemque basis, quorum unus æqualem ubique servet amplitudinem, alter inferius latior sit, quam supra; fiet ut pauca illa aqua in secundo hocce tubo contenta, pondus æque magnum sustineat, ac omnis aqua in primo illa inclusa. Exempli gratia, si prior tubus capiat ducentas aquæ libras, & posterior non nisi viginti ejus libras contineat: viginti hæ posterioris librarum sustinebunt pondus æquale illi, quod ducentarum prioris librarum sustinent. Attamen hoc ita non evenit, nisi quamdiu aqua in utroque tubo comprehensa manet liquida, Quod si enim hæc congelari contingat, tum ducentarum prioris tubi librarum longe majus utique pondus ferent, quam vicinarum secundi librarum, ut maxime glacies a tubis, quibus inest, separata & laxata fuerit.

Ac de facti quidem hujus veritate omnino constat, neque post tot experimenta ea de re habita dubitare amplius fas est: super modo tamen explicandi, qualiter hoc fiat, nequaquam convenit, Alii quippe asserunt, viginti aquarum libras intra tubum inæqualis latitudinis, quamdiu illa maneat liquida, realiter fundum æque premere & gravare, atque ducentarum librarum alias facerent. Alii vicissim concedere nolunt, quod fundus re ipsa omne istud onus portet; quin potius adstruunt, latera tubi inæquali latitudine prædicti, dum sua constrictione aquam impediunt, ne ascendat, socias quasi manus ad sustinendum pondus conferre; ita quidem ut fundus hujus tubi non nisi parte oneris gravetur, ejus vero residuum latera supportent. Plurimi egregii mathematici priorem sententiam amplectuntur: sed & alii valde celebres posteriori subscribunt, Variognonus hic priorum partibus accedit, quorum ad opinionem probandam sequenti modo ratiocinatur,

TAB. IX.

Fig. 7.

Sit tubus $KBCH$ latior circa suam basin HK , quam omnia alia sui parte. Ex marginibus superioribus ac diametraliter oppositis C & B hujus tubi, demittantur ad fundum HK duæ perpendiculares BM , & CO : atque KM portio bascos dividatur in partes æquales aut minores dimidio MO , ac tali in numero, qui semper æqualis sit summæ terminorum progressionis duplæ, quæ inceperit ab unitate v. g. in 3, in 7, in 15, in 31, in 63, &c. Nempe KM dispescatur, si ita placet, in tres partes KV , VL , LM ; sumtisque MN & ON æqualibus unicuique harum partium, fiant KQ , LR , AN & TH parallelæ & æquales ipsi BM vel CO . His

His ita factis, habebitur columna aquæ BN , quæ libramentum exercebit super fulcro M contra columnam EM , retentam per marginem ED , perinde ac faceret pondus Z super bilance EX , cujus hypomochlium esset in Y , cujusque extremitas E retinetur per marginem KED hujus tubi. Quia igitur onus fulcimenti T tum duplum foret ponderis Z , eo quod brachia vectis EX sunt æqualia, aut saltem parum abest, quin pro talibus haberi queant: hinc punctum M aut portio LN fundi KN non potest non hoc in casu gravari duplo columnæ BN : hoc est, perinde ac si RN foret columna integra e liquido constans, quæ fundum hunc præmeret. Considerando itaque $ANLED$ quasi talem columnam, pari modo deprehendetur, quod dum aqua hæc libramen exerit super fulcimento N erga aquam KEI , retentam per marginem KE , fundum KN oporteat premi ob omni hac aqua $ANKDB$, haud secus ac si ei incumberet columna æqualis QN . Per eandem rationem evidens fiet, quod aqua $ANHFC$ pariter gravet fundum KH , atque faceret aquæ columna æqualis NT . Unde jam manifestum est, quod tota aqua tubi $BDKHFC$ premere debeat fundum KH eadem præcise vi, qua alioqui gravaretur per columnam quãdam $QKHT$ paris altitudinis & latitudine ubique æqualis basi HK .

Exinde porro cognitum facile est, quare non amplius idem accidat, dum aqua glaciata est. Nimirum si consideretur, quod fulcimentum T bilancis, qua suspenditur pondus Z , ideo solum duplo ejus ponderis gravatur, quia renixus marginis DEK in illud fulcimentum exercet functionem potentiz cujusdam, quæ ponderi illi æqualis illud in æquilibrio teneret: quodque margo ille nullam omnino resistantiam ponderi huic facturum esset, nec ullam impressionem in hypomochlium T , si foret absque actione vectis, quæ pondere hoc super hypomochlio isto fieri fingitur: hac, inquam, consideratione facta, patebit insimul, quod aqua $DMCE$, quam margo ED tubi in æquilibrio continet contra integram columnam $ANMB$ quasi super quodam fulcimento M , neutiquam gravatura foret amplius hypomochlium isthoc, fundumve LN (uti quidem apparet eam facere oportere columna hac) duplo ejusdem ipsius columnæ $ANMB$, sin absque tali actione vectis esset, quam aquæ liquiditas ei permittit. At vero evidens est, quod, dum aqua hæc

hæc glaciæ constricta torpet, vectis agitatio ibidem ulterius fieri nequit, quodque, dum aqua hæc glaciata non amplius deorsum tendit, nisi ut corpus durum, margines *DEKHF* tubi *BDEKHFC* non inserviunt porro ad eam deorsum repellendam, neque per consequens ad fundum prægravandum, uti quidem eos facere paulo supra vidimus, dum aqua erat liquida. Non est proinde, ut quispiam miretur, cur aqua hæc glaciata, quamvis a tubo relaxata, haud amplius fundum oneret, nisi pro valore gravitatis suæ particularis, neutiquam vero pondere integræ cujuscumque columnæ aqueæ, ejusdem cum tubo hoc altitudinis ac amplitudine per omnia æqualis ejus basi *HK*, prout modo potuit contingere, quamdiu aqua hæc liquida extitit.

Tanto magis vero genuinam hanc explicationem esse apparet, quod eam sequendo, corporibus solidis præstare quid licet ei simile, quod hic liquida faciunt: exempli causa, si globulos in æquilibrio sic ponamus, ut nitantur instar aquæ, versus crepidines bascos tubi cujusdam inferius latioris, quam supra, ea quidem ratione ut globuli tubum hunc implentes omnes velut in eodem plano sint. E quo ipso etiam patescet, quod si eadem res non amplius in aqua glaciata sit, id unice ab eo pendeat, quod illa in tali statu esse desierit, ubi vectis motionem habere valeat.

Sit ergo tubus *CDEF*, in quo globuli *A* & *B* sustineantur super extremitatibus *A* & *B* vectium *FA* & *EB* divisorum in bina brachia æqualia ope suorum fulcrorum *T* & *Z*. Facta jam *ef* Tangente globorum *A* & *B*, vectes *FA* & *BE* hinc & inde prolongentur, ita quidem ut *Ge* & *He* adhuc dividantur in duas partes æquales per fulcra *T* & *Z*. Porro per puncta *G* & *H* ducantur *RP* & *SQ* parallelæ ad *ef*, in quibus statuantur fulcra *P* & *Q*, quæ sustineant & in brachia æqualia dividant vectes *KY* & *LZ*, quæ in extremitatibus suis supportent fulcra *T* & *Z* priorum istorum vectium. Prolongatis quoque ex utraque parte postremis hisce vectibus, ita ut *OF* & *XF* adhuc dividantur in duas partes æquales per novissima hæc fulcra *P* & *Q*, ducantur per puncta *O* & *X* linee *TM* & *VN* parallelæ respectu *ef*, quæ occurrant *PQ* in *M* & in *N*.

Hisce suppositis, si tubo *CDEF* aptetur basis, quæ transeat per puncta

puncta E, L, N, M, K, F , hoc est contra quam nitentes extremitates E, L, K, F vectium BE, ZL, KY, AF , retineantur, ejusque fundus sit MN cui insistant fulcra P & Q ; tum fundus hinc tantundem gravabitur ab ea globulorum quantitate, quae inest tubo $CDEF$, quantum alias ab omni sphaerularum ni, quam capere posses tubus $T\pi\beta V$, sive (consideratis P, F, Z, Q , fulcris, tanquam indefinite inferioribus) TMN , ejusdem altitudinis cum $CDEF$ & ejusdem ubique diametri cum fundo MN ,

Nimirum uti vectis FA dividitur in duobus brachiis aequalia per fulcrum F , sic basis tubi aequilibrium faciens contra sphaerulas A retinendo extremitatem F hujus vectis defungitur officio alicujus potentiae aequalis pondere harum sphaerularum. Hoc itaque casu fulcrum F oneratum semet sentit duplo harum sphaerularum, hoc est perinde ac si una cum globulis A portaret adhuc consimilem columnam, quae foret in spatio CG . Oneratio itaque fulcri F hic adaequat eam globulorum quantitatem, quam capere posset spatium RE . Pari modo liquebit, quod onus incumbens fulcro Z aequale est ei, quod haberent sphaerulae B , quotquot intra spatium Se continentur. Onus ergo duorum fulcrorum T & Z una sumtorum aequale est ponderi tot sphaerularum similibium, quot caperentur integro spatio RHS .

Per ratiocinationem omnino similem patefcet, quod fulcrum P vectis KY portet duplum oneris fulcri F : hoc est, pondus tanti numeri globorum A , quem complecti valeret spatium Te . Ex eadem causa onus fulcri Q adaequat pondus globulorum B , quotquot intra spatium Ve caperentur. Itaque fulcra P & Q junctim sustinent pondus tot globorum, consimilium illis A & B , quot comprehenderentur in toto illo spatio $T\pi\beta V$. Ergo fundus MN , portans nempe fulcra P & Q , sustinet etiam onus tantae globulorum talismodii quantitatis, quam admitteret totum spatium $T\pi\beta V$, hoc est, tubus diametri per omnia aequalis diametro baseos MN , & altitudinis πT , qualis est tubi $MKFCDELN$, subtracta altitudine fulcrorum P, F, C, Q . Quoniam vero altitudo horum fulcrorum tam exigua esse poterit, ac libitum erit, hanc dicere licebit, fundum MN tum pariter oneratum fore a globulis, quotquot intra tubum $CDEF$ continentur, atque gravaretur ab omni globulorum agmine, quantum

admitteret tubus $T M N V$ ejusdem cum illo altitudinis, & eandem ubique cum fundo $M N$ diametrum habens. *Quod erat demonstrandum.*

ENIGMATIS FLORENTINI SOLVTIONES

varie infinita, per I. B.

Videantur Acta proximi mensis Junii pag. 274 & sequ.

T A B I X.
Fig. 9.

Esto (*Fig. 9.*) $A B C$ quarta pars superficiei hemisphæricæ, terminata quadrantibus verticalibus $A B$, $A C$, & horizontali $B C$: quo posito,

Primo, sumatur ubivis in quadrante punctum F , per quod transeat circulus major $F C$, & quo abscindatur arcus $F E =$ arcui $B F$; eritque punctum E in quæsito margine fenestræ $B E C$: hoc est, si concipiatur Testudo ad instar superficiei Globi Terrestris, in qua C polus, $B A$ æquator, $B C$ primus meridianus, ac jungantur omnia loca (quorum eadem longitudo est & latitudo) curva $B E C$, representabit hæc curva fenestræ desideratæ marginem; quippe Testudinis superficies $A B E C A$, quæ relinquitur detracta fenestræ area $B E C D B$, æqualis quadrato radii, ac proinde tota Testudo quadrato diametri spheræ.

Secundo: Etiam si arcus $F H$ abscindatur minor arcu $B F$, dummodo sinus horum arcuum proportionales sint, nascetur semper superficies $A B H I A$ quadrabilis, utpote eandem rationem obtinens ad quadratum radii spheræ, quam sinus arcus $F H$ habet ad sinum $B F$.

Tertio: Quinetiam si ipsi arcus $F H$, $F B$, proportionales fuerint, evadet superficies $A B H I A$ quadrabilis, quippe quæ ad rectangulum sub radio spheræ & sinu verso illius arcus (qui ad quadrantem est, ut arcus $F H$ ad $F B$) vicissim eam rationem habet, quam $F B$ ad $F H$.

Quarto: Sit punctum D , sumtum ubivis in quadrante horizontali $B C$, per quod transeat quadrans verticalis $A D$, ac intelligatur diametro basis hemisphærii $B C M$ seorsim positæ (*Fig. 10.*) insistere figura quævis rectilinea, aut curvilinea quadrabilis $B Q M$; tum sumatur arcus $B P$ duplus arcus $B D$, inque centrum N agatur recta

recta PN, secans perimetrum insistentis figuræ in Q. Dico, si facta CS tertia proportionali ad PN & QN, ductaque SR parallela ipsi BM, abscindatur (Fig. 9.) arcus AL = arcui intercepto CR, fore punctum L in curva quadam BLC, quæ terminet superficiem ABLCA æqualem figuræ quadrabili BQM.

Quinto: Cæteris positis, ut prius, si BCMQB fingatur Lunula Hippocratis, non superficies quidem ABLCA, sed ipsa fenestrate area BLCDB Tetragonismi capax erit, utpote æqualis dictæ Lunulæ.

*PRODROMVS AD REFVTATIONEM ALCORANI, auctore P. Ludouico Marraccio. Pars II.
III, & IV.*

Romæ typis Congr. de Propag. Fide, 1691 in 8.

Partes hæ tres posteriores constant Alphabetis 5 & plagulis 4.

DE parte prima doctissimi hujus Operis proximo mense Julio pag. 329 & seq. diximus. Nunc tres reliquas perlustrabimus. PARTE nimirum SECUNDA Mahumeti miracula examinantur. Postquam enim Clarissimus Auctor de prodigiis generatim, quæ necessaria religioni conservandæ putat; etiam de Christi miraculis ex Mahumetanorum confessione prolocutus fuerat, Capite III. quæstionem movet, utrum Mahumetus aliquod miraculum ad sectam suam comprobendam effecerit, quod ex ipso Alcorano negari posse ostendit. Sura enim III. v. 182 Judæos, & Sura VI. v. 7. 33. X. 99. & XIII, 8. 28. 31. Meccanos Mahumeto defectum miraculorum objicere, ideoque noluisse doctrinæ ejus fidem habere: & qui habuerant, defecisse postea, quod confirmationem ejus, quam exspectarant, non vidissent. Quibus gemella ex aliis etiam Alcorani locis ibidem producuntur, quæ evincant, nulla Mahumetum miracula fecisse, nec Deum, ut faceret, voluisse. Quæ sic diffuse Noster tractaverat, in summam tandem a pag. 64 redigit, argumenta recensendo, quibus Mahumeto miracula in Alcorano denegentur. Primum est, quia fides sit liberum donum Dei, nec miracula quicquam conducant ad id, quod pendeat a liberali Dei

voluntate. Secundum, quia Moses, Propheta, & Christus satis miraculorum edidissent, quæ Meecanis cæterisque infidelibus ad credendum sufficere deberent. Tertium, quia, si signa ipse edidisset, fuissent sine utilitate, cum magna ipsorum infidelium pernicie. Quartum, quia ipse non missus esset, ut miracula faceret, sed ut fidelibus Paradisi felicitatem annuntiaret: infidelibus Gehennæ supplicia comminaretur. Quamvis vero hæc ita sese habent, & ex Alcorano probari possunt: tamen Mahumetani ex eodem Alcorano miracula Prophetæ sui ostendere conantur, ut ex Sura II. v. 98 *Demissimus ad te signa manifesta*: & Sura XXXVII. 12 *cum viderint aliquod signum, illudens*: & Sura LIV. v. 1 *Appropinquavit hora & scissa est Luna*, & quæ alia ineptiora passim proferunt. Respondet autem clarissimus Auctor noster ad primum & secundum, **آيات** *Signa* in his non esse prodigia, sed versus vel minores sectiones Alcorani, ut in prolegomenis Partis I. declaratum fuit. Ad tertium, non de Mahumeti, sed per Enallagen de extremi iudicii tempore sermonem esse, sub quod Lunam cum cæteris sideribus in principia sua dissolvendam esse, ex Christianorum doctrina Mahumerus acceperit. Addit Cap. IV, si vel maxime portentum huiusmodi Mahometus suis visendum obtulisset, non tamen verum illo miraculum evinci, quum veneficis nihil frequentius fuerit, quam præstigias in Luna ostentare, quod vel Maronis versu constare possit,

Carmina vel cælo possunt deducere Lunam,

cui Carmina nihil aliud sint, quam incantationes veneficarum. Plura ibidem referuntur inepte conficta miracula, e quibus duo tantum, quæ in præcipuis Moslemi ponunt, repetendo memoramus. Alterum est de Mahumeti nocturno in Paradisum itinere: alterum de prælio Bedrensi (sic a loco dicitur inter Meccam & Medinam sito) quod apud Mahumetanos famosum est, & in admirandis hujus Pseudo-prophetæ censetur. Prius in libro Sonna, quem æquæ ac Alcoranum venerantur, ejusque interpretamentis ita fingitur, quasi noctu Mahometus jumento Alborac, (de quo mira traduntur) duce Gabriele, a templo Meccano vectus sit ad templum Hierosolymitanum, indeque ad cælum Lunæ, ubi ab Adamo exceptus fuerit, atque ita in singulos cælos, in quorum alio Johannem & Jesum; in alio Josephum; in quarto Enochum; in quinto Aaronem; in sexto Moslem;

Mosem; in ultimo Abrahamum invenerit. Eodem cursu fingitur translatus in Paradisum esse, & ad ignem Gehennæ. Sed quis non sentit, aut mentientis hominis figmenta esse, aut somnia delirantis, quæ vel ex solo templo Hierosolymitano patent, quod fingitur ingressus fuisse Mahumetus, quum illis temporibus inde usque a Titi everfione nullum existerit. Posterius prodigium, Bedrense bellum, indignum est illo nomine, nec quicquam prodigiosum in eo accidit. Fatentur enim, hostium septuaginta tantum cæfos, Mahumetanorum quatuordecim; quanquam his primum mille Angelos Deus, deinde tria millia, iterum quinque millia auxilio misisset. Exigua sane strages, nec tam numeroso præsidio digna, quum constet, vel unum Angelum in hostium castris CLXXXV millia alibi interfecisse. Caput V. miracula prophetiæ seu prædictionis futurorum, quæ Mahumeto tribuuntur, examinat: cujus generis multa ex Alcorano coacervantur. v. gr. ex Sura XXX. v. 1 victos Romanos esse in terra propinqua; & intra paucos annos victuros esse. Ex Sura XXIV. 33, XXVIII. 31 incrementum suæ religionis prædixisse. Quibus adduntur, quæ de Judæorum diminutione, Christianorum autem augendis rebus vaticinatus fuerit. Ad primum a Nostro respondetur, potuisse etiam sine divino Spiritu præcognosci, Romanos, potentem populum, non quieturos esse, nisi eladem, quam acceperant, in hostibus ulti fuissent. Neque secundum divinatione indigere, quia ejusmodi doctrinam Mahumetus evulgavit, quam, ob laxitatem ejus & libertatem, præscire potuit permultos amplexturos esse, præsertim quod ex Judaismo & Christianismo admisit, quæ speciem veritatis haberent. Tertium non futurorum prædictionem tenere, sed repetitionem præteritorum: qui enim per sexcentos annos Judæorum Christianorumque status fuerat, commemorare, ex quo non difficile id colligendum erat, non fore rursus, ut Judæi invalescerent. Quod si etiam aliquid esset, quod speciem alicujus prophetiæ habere posset, id vero ex naturalibus causis vel ex moribus hominum, vel aliunde præsciri a dæmonibus credibile esse, qui inspirare suis possunt, atque ita falsis vaticinationibus illudere. Addit Clarissimus Auctor, apud gentiles scriptores reperiri, quæ similia veræ prædictioni videantur, quam illa, quæ ex Alcorano a Mahumetanis proferuntur.

Qua de causa ad Homerum, Virgilium, & Senecam provocat, quorum iste Iliad. Y. v. 302 seqq. de Æneidarum Romano imperio; ille Ecloga IV. de Christi nativitate; hic in Medea, actu II. extremo, de novi Orbis inventione vaticinatus videatur. Cap. VI. & VII. ineptiora Mahumeti vaticinia proponuntur, quæ extra Alcoranum per traditiones propagata fuerint, quibus noster Auctor generatim pag. 301 responderet, non illa Mahumeti esse, qui in Alcorano negaverit, se scire, quid de se aut de suis futurum esset; sed enarrationes rerum, quas posteriores Mahumetani evenisse viderant, Mahumeto, tanquam vati, mendaciter imputatas. Cap. VIII. rationes inducuntur & argumentationes, quibus miracula Mahumeti sectatores ejus stabilire conantur, sed non minus illæ futiles atque vanæ sunt, quam ipsa miracula istius fuerunt; quibus Cap. IX. respondetur, vel ideo suspecta, immo falsa esse, quod non ex Alcorano, ubi cuncta Mahometi magnifice extollantur, sed ex incerta traditione producantur, in qua ipsi Mahumetani mirabiliter dissentiant, & singuli fere alio atque alio modo enarrent. Et si etiam, non omnia conficta fuerunt, illa Cap. X. cum Ethnicorum prodigiis comparantur, quæ ex Livio, Valerio Maximo, Plutarcho & aliis scriptoribus innotuere, procul dubio Diaboli fraude, si fuerunt, ita composita, ut incautis hominibus miranda & inusitata apparent. Et hæc de Mahumeti miraculis: sequitur Capite XI ipsius Alcorani miraculum, quod omnibus cæteris Mahumetani anteponunt. Id quadruplex faciunt, I. nihil simile scribi posse; II. Mahumetum idiotam tam doctum opus edidisse; III. singularem in singulis verbis elegantiam inesse; IV. res continere sapientiæ plenissimas. Ad primum respondetur, nihil esse, quod Meccani, quibus illud objectum fuit, similem librum componere non ausi sint, quum ex eo non sequatur, quod alii etiam non potuerint: nec aliquid exinde probari, si vel maxime vera illa difficultas esset. Nam neque Homeri opus, aut Pindari, aut Aristotelis quemquam æmulari facile aut exæquare posse, quorum scriptis tamen propterea nulla divinitas vindicetur. Ad secundum responsum fuit Parte I, non solius Mahumeti, sed monachi adjutoris, vel plurium, Alcoranum esse, & ipsos sibi Mahumetanos contradicere, dum Mahumetum modo prædem & idiotam dicunt, modo sagacissimum & sapientissimum prædi-

prædicant. Contra tertium argumentum, negatur illa singularis elegantia, quæ exemplo ex *Sura Solis* refutatur, quod Arabice tam propriis, quam Latinis characteribus Auctor proponit, etiam versione Latina explicat. Quarto opponitur, nugis & Talmudicis fabulis Alcoranum refertum esse, & si quæ moralia præcepta contineat, non tamen illa comparanda esse cum sacris nostris Scripturis, & ne quidem cum iis, quæ Seneca, Epictetus, aut Plato, ac similes reliquerunt. Quæ de religione in Alcorano tractantur; aut falsa esse ostenduntur & fabulis depravata; aut, si quæ vera in illis supersint, ex Christianorum libris compilata. Clauduit Auctor hoc Caput ineluctabili, ut vocat, argumento. Impossibile est, inquit, “Deum concurrere veris miraculis ad confirmandam falsam religionem: ergo impossibile est, Mahumetum miracula vera fecisse. “Nam quum Deus Christianam religionem non solum Christi, sed etiam Apostolorum & aliorum sanctorum miraculis, quæ Moslemi ipsi & Alcoranus vera fuisse fatentur, confirmaverit; necessario fatendum est, Christianam religionem bonam esse & veram. Ergo impossibile est, Deum per vera miracula Mahumeticam sectam, quæ Christianæ fere ex diametro opponitur, approbasse. Capite XII Auctor quæstionem tractat, an post jam fundatam religionem miracula ad eam conservandam requirantur? ubi negatis, ut par est, Dervisorum, qui monachi sunt Mahumetani; falso jactatis miraculis, causæ professionis suæ inservit, magnopere extollens Romanæ Ecclesiæ admiranda, quæ in Appendice nominatim laudat, ut ædem Deiparæ Lauretanam; S. Thomæ Malipuritanam in India crucem; ossa S. Nicolai Myrensis, liquorem Barii in Apulia sudantia; brachia S. Nicolai Tolentinatis, e quibus copiosus cruor emanet: & sanguinem S. Januarii Neapolitani.

PARS III. Christianæ Religionis dogmata contra Mahumeti & assecrarum objectiones tuetur, quorum communis criminatio est, Christianos veram religionem, a Christo & Apostolis institutam, sub illud tempus, quo Mahumet ortus est, deseruisse vel corrupisse, quam Dei jussu Mahumetus in integrum restituerit. Capite II. summatim calumniæ recensentur, quibus mutatam a nostris religionem probare conantur. Sunt autem partim superiori Volumine confutatæ, ut Scripturæ in iis locis, quæ de Mahumeto habuerint,

sint, depravatio; quædam non quosvis Christianos, sed Pontifices stringunt, ut sunt cultus imaginum, nec non Pontificis & monachorum prope divina adoratio. Reliquæ, & majoris momenti, contra mysterium S. Trinitatis, Deitatem Christi, ac Passionem ejusdem diriguntur. De Trinitate Clarissimus Auctor responderi Capite V, non tam illam in Alcorano Sura IV. v. 170 improbari, quam Collyridianorum in Arabia hæresin, (cujus & Epiphanius meminit) qui Deum, Christum, & Mariam pari cultu profecuti sint. Veram autem de S. Trinitate doctrinam non posse a Mahumetanis, nisi suis placitis contradixerint, in dubium vocari, quia ab initio in ea religione obtinuerit, quam ipsi ante Mahumetum sinceram fuisse confiteantur. Et postquam VI. Capite, occasione primi argumenti, quo obijciunt, in solis Matthæi ultimis verbis (*baptizate in nomine Patris, & Filii, & Spiritus S.*) quæ prave illi interpretantur, nostram fidem inniti; tam ex Veteri, quam Novo Testamento mysterium, hoc dilucidè probasset, Capite VII & sequentibus argumenta Mahumetanorum profligat, quorum quædam Personas & Attribute, confundunt, nec inter Sapientiam ac Vitam, ut Attribute sunt, ac Personam interdum significant, satis distinguunt; quædam ex ignorantia peccant, quasi distinctam ac separatam cuilibet Personæ Essentiam tribuamus. Capite IX & X. ex Rabbini antiquis, & ipsis Mahumetanis profert, quæ ad S. Trinitatis probabilitatem aliquid conferre putantur. Cap. XI. XII. XIII. & XIV diluuntur, quæ contra Deitatem Christi Mahumetani opponunt, pleraque ita perturbata atque confusa, ut distinctione inter Christum tanquam Deum & tanquam hominem facile elidantur. Postea Cap. XV. & XVI nostra argumenta pro Christi Deitate copiose producantur, & perspicue illustrentur. Quibus subjiciuntur Cap. XVII & XVIII, quæ ex antiquis Hebræis, & ipsis Mahumetanis pro Christi veritate per consequentiam probabiliter afferri possunt. Et XIX Capite Mahumetanorum error, quo negant, Christum nostrum supplicium crucis subisse, ex eo refellitur, quod Evangelia, quorum veritatem ipsi agnoscunt, identidem reclamant, & ne levissimam quidem suspicionem suppositi hominis, qui pro Christo crucifixus sit, relinquunt. Adjicitur universæ Ecclesiæ, exceptis tantummodo Manichæis; & Judæorum, & Gentilium quoque, ut Taciti, de vero Christi supplicio

consensus: quod Capite XX ex variis Prophetarum vaticiniis confirmatur. Capite XXI de Pontificis Romani, & hujus Monachorum honore respondetur, illum humanum ac hieropoliticum, non divinum esse: & Cap. XXII de Imaginibus, non idola esse, neque ut Deum coli, sed modo in Romana Ecclesia usitato, qui ibidem explicatur. Sub finem Capitis adjungit Auctor, quod miraculi loco habendum putat, quum Mahumetani adeo ab imaginibus abhorreant, retinere tamen Constantinopoli in templo S. Sophiæ tres imagines Christi Domini, tres Deiparæ Virginis, & unam S. Johannis Baptistæ, cum figuris aliquot crucum, & aliquorum Angelorum, Ultimis Capibus respondetur Mahumetanis, qui varias Christianorum sectas objiciunt, non pauciores, neque leviores inter ipsos Mahumetanos esse, quæ ordine recensentur, tam veteres, quam recentiores, & in quo quælibet dissideat ab aliis, luculenter exponitur. Tandem hanc Partem Professio Fidei claudit, ab Orientalibus ad Romanam Ecclesiam accedentibus facienda, quæ Arabice & Latine consignata est. Continet autem Symbolum Niceno-Constantinopolitanum, & summam illorum, quæ in singulis aliis Synodis, quas Romana Ecclesia usque ad Tridentinam pro Oecumenicis habet, tanquam necessaria ad salutem decreta fuerunt.

QUARTA PARTE argumentum a *Moribus* petitur, examinatur: quippe etiam inde Mahumetani suæ Religionis veritatem adstruere conantur, quod morum sanctitate aliis cunctis gentibus, etiam Christianis antecellant. Sunt autem, in quibus pietatem suam ponunt, potissimum res quinque, Purificatio, Oratio, Eleemosyna, Jejunium, & Peregrinatio. Singula cum suis ritibus ex Mahumetani scriptoris, Aly Ben Mohammed, libro Arabico explicantur ad Caput VIII usque hujus Partis. Animadversionibus suis Clarissimus Auctor singula expendit, & Cap. IX *Purificationem* Mahumeranam cum Mosaicis ceremoniis, nec Finis ratione a Deo intenti, neque ratione Proportionis ad spirituales purgationem animæ, conferri posse adseverat. Esse enim absurdas, ut, exonerato ventre, si aqua deficiat, lapillis vel pulvere corpus perfricare; quum Deus in iis, quæ naturæ necessaria sunt, nunquam immunditiam legalem constituerit: quasdam etiam obscenas, quæ circa pudendorum membrorum mundationem quotidie peragantur: & ni-

ACTA ERUDITIONUM

liberius pferantur gentis istius credens, hoc pro
peccatis se extundari. Quod si etiam conuenit
Legis Mosaicae, quod uero aliter sese habet; tamen
per Christum & Apostolos diuina auctoritate abrogata
nias, quas Moyses sanxerat, exinde firmiter Auctor
illarum restitutionem esse. Capite X de Oratiōe
quirit, & circumspectis omnibus rationibus ostendit
& inanes esse, etiam gestibus & corporis iactatione
neque cognosci posse, in quo uis orationis consistat, quae
poris huiusmodi motus nihil fere audiatur, nisi *Deus*
Dei, Laudatio Deo, Non est Deus nisi Deus, Salus sit
aliquot uersiculi ex Alcorano, praesertim septem illi, qui
ponuntur, quae uix orationis nomen merentur. *Elie*
metanorum Cap. XI. ad trutinam uocatur, quae
quotidie aliquid cibi pauperibus praebent, nec
sed bestias quoque benefici sint adeo, ut testam
bus, canibus, felibus de alimento prospiciant, &
bus xenodochia quoque seu hospitalia aedificent.
sincera haec misericordia sit, durissimo affectu ergo
ptiuos ipsamet commonstrant. Ditiores si temp
nosocomia, pontes, aut alia magni sumtus opera
suis reditibus adaugent; non pietatis illud fructu
dicuntur, ne Imperator seu Provinciae Praefectus
post mortem illorum diripiat, quae si tentiores
tur: siu opimae, rapacitatem dominantium irro
admodum uero noster Auctor in singulis locis
ut cum Turcōrum falsis uirtutibus meliores C
quas ubique recensere superuacuum putamus. Libe
ralitati illorum eas eleemosynas Romanae Ecclesiae
infinitus numerus Monachorum sustentetur, immo
ornentur, xenodochia & nosocomia instruantur. In
turbe Romana dicit quindecim aut plura publica
quae singularium ibi nationum sunt: triginta in
larum haberi; uiginti sex collegia & seminario
his, qui gratis orationes instruantur, plurimi etiam
pant. Adde, quantum Pontifex panis, *monachorum*

hebdomadibus, vel statis temporibus publice, secreto, distribuat, adeo, ut in Secreti Eleemosynarii libris ad centum aureorum millia nonnunquam summa donativi excreseat: memorat quoque eleemosynas *Sancti Campi*, ut vocantur, quum singulis sextis feriis in singulos pauperes, quorum plures quam bis mille, sesquilibra panis, & vini vasculum (vulgo foglietta) liberaliter dispensetur. Verbo adjicit ingentes sumtus in bellum Turcicum Imperatori Romano & Christianis Regibus submissos, quos nec ipsi Mahumetani ignorare possunt. Capite XII *Jeiunium Mahumetanorum* ut absurdum & ridiculum notatur, qui quotannis certo Lunari mense (is autem variat & per omnes anni etates promovetur) ab aurora in noctem nihil edunt, nihil bibunt, nec faciem aut nares vel calidissimis diebus abluunt, ne forte gutta quaedam ad fitim restinguendam adspargatur: noctes autem illius temporis comedendo, ingurgitando & libidinibus impure indulgendo transigunt. Capite XIII *Peregrinationis Meccanae stoliditas* ex eo demonstratur, quod credunt Mahumetani, ab Adamo institutam esse, cujus in Mecca templum, diluvio ingruente, in Paradisum translatum fuerit: quod vero nunc superest, Abrahamum & Ismaelem juncta opera condidisse. Leges quoque, peregrinantibus observandae, absurdae & ridiculae esse ostenduntur, v. gr. abstinere illo tempore a mactatione animalium venaticorum, aut occisione pediculorum, formicarum, muscarum, locustarum; cum tamen non prohibitum sit milvium, corvum, lorum; pulicem vel culicem necare. Deinde commemoratur, non tantae religionis, quam lucri causa peregrinationem illam a plurimis initi, quod permiserit Mahumetus, divitias in ea per mercaturam acquirere: quosdam etiam id sacrum iter suscipere, ut poenas Principi debitas hac occasione effugiant. Opponit Auctor Pontificiorum peregrinationes in sancta loca, & ad Apostolorum aliorumque Sanctorum corpora institutas, in primis eas, quae vel singulis annis Romam circa Pascha suscipiuntur, ubi per paucos dies, circiter triginta millia peregrinorum conveniant, nimirum tot fere, quot ad peregrinationem Meccanam concurrunt: vel Jubilaeo, hoc est, vigesimo quinto quoque anno, maxima frequentia celebrantur, in quibus illam potissimum laudandam ducit, quae incunte hoc nostro saeculo, sub Pontifice Clemente VIII, terdecies centena millia peregrinorum numeravit,

Et hæcenus quasi de fundamentis religionis Mahumetanae: sequitur de aliis istorum moribus, quos non minus vel omnes vel plurimos ad religionem referre consueverunt, ut Cap. XIV de *prohibitione vini & Iudi*, quam Auctor non propter damna, quæ indemanare dicunt, sed castrensis sumtus minuendi causa a Mahumeto sancitam esse autumat: Cap. XV de *Circumcisionis* præcepto, quam Mahumetanis tantum distinctionem ab aliis gentibus esse dicit, non sanctitatis ac religionis sacramentum; atque ideo ab ipsa etiam adsumtam, ne manente præputio sordes contrahantur, quibus se ineptos ad orationem reddi existimant: Nec causa quicquam Mahumetum sanctioris habuisse, cur rem a Christo & Apostolis, quorum auctoritatem non contemnit, abrogatam in usum revocaret, quod etiam de *discrimine ciborum*, de quo Cap. XVI disputatur, ex Auctoris monito repetendum est: De *sacrificio* Meccanæ peregrinationis, quod in Valle Mina faciunt Mahumetani, Cap. XVII respondetur, impurum illud esse, quia immundum animal, a Mose prohibitum, camelum cum aliis macent, idque non in templo aut ara, nec per legitimos sacerdotes, sed promiscue & confusim perficiant. Sequentia Capita de aliis sanctionibus agunt, quibus suos errores Mahumetus admiscuit, ut de *Jure Talionis*, de *Juramento*; & ubi gravius ille erravit, de *Repudio* ac *Polygamia*, quorum utrumque contra jus Naturæ esse noster Auctor ostendit, hanc etiam contra omnes fines instituti a Deo matrimonii, primarium, propagationem sobolis, & secundarios, adjutorium mutuum ac libidinis extinctionem. Nec enim populosiores gentes polygas esse, quam apud quas monogamia servetur; nec ipsum Mahumetum ex toribus, quas habuit, multos libros genuisse. Adjutorium verò rixis & emulationibus impediri, & libidinem incendi magis, quam extingui, materis & occasiois abundantia; non secus ac hydropticis quo plus potæ sint, plus aqua sitiantur. Accedit de *Bello pro religione*, de quo initio mollius Mahumetus sensit diversis Alcorani locis; postea potentior factus acerbius decrevit contra Infideles, hoc est omnes, qui Alcoranum pro divino non recipiant: nec tamen hoc religionis zelo statuisse, ex Sura IX v. 30. convincitur, ubi tandem urgendos hostes proficitur, donec solvant tributum & subdant se in proprio, nullam religionis mentionem ibidem faciens. Interim per-

tinetur.

quasi omnes Turci sunt, concessum sibi esse ex Alcorani lege, non credentes ad Mahumetanam fidem vi & armis cogere, quod noster Auctor in ulla religione litum esse negat. Sed ipse praesagit fore, qui sibi Catholicos Reges objiciant, ab Romano Pontifice certis gentibus dotatos, quas ad Christianam fidem pertraherent. Respondet dubie, aut non iustam a Pontifice coactionem esse, ad verba diplomatis Alexandri VI. provocans: aut ministros Hispanos potuisse gentes, suo Regi subactas, ad deserenda idola, & quae contra naturam sunt, cogere: aut Pontificem, tanquam Vicarium Christi potuisse gentes, Ecclesiae nondum subiectas, quod contra jus naturae viverent, carnibus humanis vescerent & alia abominanda facientes, intra limites naturae per vim coercere. Ceterum septendecim saeculis semper ita ab Ecclesia observatum fuisse, ut modo, quem Christus docuit & Apostoli observarunt, non per arma aut temporalem potentiam, gentes ad Ecclesiam perducerentur. Cap. XXIV refutantur, quae pro *privata vindicta* Mahumetani proferunt: Cap. XXV, quae de *diffusione circa Religionem*, quam fugiendam esse Mahumetus praecipit, causae suae haud dubie diffusae. Et dum gloriantur Mahumetani dilatatione suae religionis & diuturna duratione, indeque divinae originis argumentum petunt, quod, quae non ex Deo sunt, cito opprimantur; ad id Noster respondet, iustas Deo causas esse, quae nobis non semper cognitae, cur impietatem in aliis etiam gentibus longo tempore toleraverit: ex iis, quae pateant, praecipuam esse ejus *maximam*. Hinc felicitatem suam jactitantibus Augustissimi LEOPOLDI victorias opponit, quem putat toto Orientis imperio Turcos deturbaturum fuisse, *nisi Christianorum perfidorum armis adjuti illi fuissent*. Cap. XXVI *obscenas leges* Alcorani, maxime circa conjugii usum, (de quarum una etiam Cap. II. egerat,) & alias impias sanctiones perstringit: Cap. XXVII seu ultimo, quod longissimum est, *fabulosa & superstitiosa* ex Alcorano collegit, quae secundum ordinem Surarum & Signorum sive versuum enumerat, & falsitatis singula convincit. Totam enim Historiam Veteris Testamenti, de Creatione, Adamo, Abrahamo, Josepho, Mose, & aliis, passim fabulis putidis Mahumetani depravant, partim ex Talmude desumptis, partem autem majorem ex mendacissimo Pseudopropheta ingenio natis, & impudentissime ab eodem promulgatis.

CAMPEGII VITRINGA SACRARVM OBSE-
vationum liber tertius.

Franequere, apud Joh. Gyselaar, 1691 in 4. Alph. 2. pl. 9.

Priores duos optimi eruditissimi; Operis libros in *Actis A. 1689*, pag. 588, & 609. fide recensimus. Jam *reversum* paucis per-
entremus.

Cap. I.

In hoc libro clarissimus Vitringa disquirat primo, quid sit
τὸ μαρτύριον ἔ Χριστοῦ, 1. Cor. 1, 6. Intelligitque illud, quod Chri-
stus ὁ ἄμην, ὁ μαρτυρὸς ὁ πιστὸς καὶ ἀληθινὸς Apoc. III, 14. de se
ipso verbis operibusque perhibuit Job. VIII, 12. 14. 18. Observat
igitur ex Talmudistis Rabbinisque, omnem (שטר) *tabulam con-*
tractus coram Judicibus lueville agnosci ac signari ab Authore, de
etiam a variis testibus, tum denique *βεβαιῶσθαι* ac confirmari a judi-
cibus hac subscriptione : שטר רבן נפס קרסנא ואסודיו מלוט Contractus hic *pro-*
diit in conspectum nostrum, testantibus N. & N. sub signatione manu-
um suarum, unde confirmamus & stabilimus illud. Sic (inquit
Noster) animus hominis est tabula. In hoc consignatur scriptum,
Christum esse lucem mundi, dum eam audit. Ut autem fide recipia-
tur, accedit Christus, qui ait, se dicti & verbi illius *testem esse*, & a Pa-
tre suo missum, ut id testaretur. Subscribit id Deus Pater, voce cur-
litus emissa. Subscribunt testes alij *Moses, Prophetæ, Apostoli*; quin
& ipsa opera Christi, quæ ut totidem personæ heic considerantur.
Hæc est *βεβαιῶσις μαρτυρίας Χριστοῦ* ex parte testium. Sed non-
dum sufficit. Erigit igitur homo בית דין *Demum Judicii vel tri-*
bunal in conscientia sua. Nam *Deus hominem facit in scriptura*
JUDICEM sui testimonii. Citat ergo ille testes. Confert illos
inter se invicem; ac Spiritus Sancti ope agnoscit. eorum testi-
monia probe inter se consentire. Hinc sequitur *βεβαιῶσις ἔ μαρ-*
τυρίας EN ΤΩ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩ : שטר רבן נפס *Prodiit μαρτύριον de*
Christo coram me, & omnibus probe examinatis testibus, comperi-
amice eos consentire; unde confirmo & stabilio illud. Confer Job.
Evang. III, 33. 1. Epist. V, 10. 2 Cor. III, 3.

c. II.

Proxima dissertatio occupatur circa 1. Cor. I, 27. 28. 29. Tertia
cinq

MENSIS AUGUSTI A. M DC XCII. 383

circa *Pfalm. LXVIII, 28.* ubi *Benjaminem parvum* notare censet Paulum Apostolum, Benjaminitam. Mox, ut locus *1. Thess. V, 22.* illustretur, Kabbalistarum dogmata de triplici animæ parte, נשמה *mente*, רוח *spiritu* & נפש *anima*, prolixè explicantur, & cum scitis Platoniorum & Peripateticorum, eo tempore a Judæa gente receptis, conferuntur. Sequitur disputatio luculenta de *ἐπιθυμία* prava, ejusque rationes formali, objectis atque effectibus. Inde ad textus S. Scripturæ digreditur Noster, in quibus, pro *לֹא non*, Masorethæ legi jubent *לֹא יפֿי*. Hisque consentit, præcipue circa *Exod. XXI, 8.* *אִשׁוֹר לֹא יֵעָרָה* 1. *Sam. II, 2.* *וְלֹא נִתְכַנְּנוּ עַל־לִוְיָהוּ* & 2. *Reg. VIII, 10.* *לֵךְ נִמְסוֹר לֹא הָיָה תְּרוּחָה וְהָרְאִינוּ יְהוָה בִּי* ubi, post prolixissimam variarum sententiarum discussionem, vertit: *Vade, dic modo* (κατ' ἐπιτοροσθη) *ipfi*, (uti quidem scio, velle te Regem alloqui, quodcunque etiam a me responsum acceperis:) *VIVENDO VIVES; Deus tamen mihi ostendit, illum certo esse moriturum.* Cæterum, quum clarissimus Author in hæc verba peroret: *cui magna commentariorum supellex est, is absque dubio expositionis nostræ patronos inveniet, si pulverem non vereatur discutere;* non inutile fuerit indicare, tantundem haberi in notis Fr. Vatabli ad Biblia Tigurina A. 1605 Hanovix impressa, citatis etiam ad h.l. a *Matthæo Polo* in *Synopsi Criticorum*.

Defendit porro Keri Masorethicum, *Jes. IX, 2.* *לֹא הִגְדִּילָת* c. XVII. & legit *לֹא יִשְׁחָח*; obiter etiam conjecturam affert, LXX. interpretes *ὡς ἄγγελος*, (quia reddunt: ἄγγελος,) accepisse pro *גַּבְרִיֵּאל Gabriel*, quod est nomen *Angeli*. Nec Masorethis assensum negat quoad *Jes. LXIII, 9.* *לֹא צָרָה לֵאלֹהֵינוּ* & *Psal. C. 3.* *וְלֹא אִנְחָנוּ*. Vehementer item contendit, *Jes. XLIX, 5.* legendum: *לְשׁוֹבְבֵי יַעֲקֹב אֱלֹהֵינוּ וְיִשְׂרָאֵל לֹא יִאֲחָז* ad *reducendum Jacobum ad ipsum, & Israelem El congregandum*. Sub finem inquirat causas lectionum variantium in *לֹא* & *לֹא*, quas arcessit tum ab incuria *librariarum*, tum a *superstitione atque καίσιαι excellentium doctorum Judææ gentis*.

Inde gradum promovet ad τὰ ἀβήτητα ῥήματα ἃ ἐκ ἐξὸν ἀρ- *ῥώσιω λαλήσασαι* 2. *Cor. XII, 4.* i. e. (juxta *Vitringam*) non quidem, quæ efferri non possent, sed quæ vel nondum a Paulo ulli prolata essent, vel quæ dicere ulli hominum Paulo haud licuerit; *Vocem*

loc potandum dare c. III. v. 1. & plantare c. III. v. 6. Atque sic simplicioribus perplacuit Paulus. Hinc nati Paulistæ. At *Apollos* in eadem veritate Corinthios confirmaturus, non adeo urfit prima fidei fundamenta, sed potius ex ἀλληλεγγυα & ὁμογενεία omnium Scripturarum, modo oratorio aut dialectico, illustravit, atque adeo non simplicioribus tantum, sed & philosophis illa persuadere conatus est. Hinc quod Paulus plantavit, id rigavit *Apollos*, c. III. v. 6. Paulus collocavit fundamentum, *Apollos* superædificavit, c. III. v. 10. Erat enim *Apollos* ἀνὴρ λόγιος, δυνατὸς ἐν τοῖς γραφαῖς. Εὐτόνος (& potenter disputando & ornate perorando) γὰρ τοῖς Ἰουδαίοις διακατηλέγετο δημοσίᾳ, *Act. XVIII. 24.* Conversatus est cum philosophis & oratoribus, qui etsi veritates evangelicas amplecterentur, tantum tamen carni suæ concedebant, ut simplicitatem docendi Paulinam contemnerent, 2. *Cor. X. 1. 10. XI. 6. 21.* Hos philosophos Noster esse putat ex secta מרבירי LOQUENTIVM i. e. *dialecticorum*, de quibus in libro *Cofri P. V. §. XV. p. 356.* prolixè agitur. Eidem sectæ olim addictus fuisse *Vitringæ* creditur *Apollos*. λόγιος enim *Act. XVIII, 24.* (a λόγος sermo) coincidit iuxta eum cum מרבירי LOQUENS. Et, quæ philosophis illis in *Cofri* tribuitur, חכמת הרבירים *sapientia verborum*, Paulo dicitur, si *Vitringam* audias, Corinthi vicens σοφία λόγος 1. *Cor. I. 17.* item λόγιος c. IV. v. 19. Quemadmodum etiam de *Loquentibus* suis *Autor Cofri* inquit: וְאִשֶּׁר שֶׁתַּפְסִיד חֲכַמַת הַרְבִּירִים הִרְבָּה מֵאֲמוּנַת הָאֵת *Fieri potest, ut SAPIENTIA illa VERBORVM multa credenda vera corrumpat & perdat*; ita de חכמים σοφοῖς Corinthiis similem querelam profert Paulus 2. *Cor. X. 4. 5.* His ergo Philosophis placuit *Apollos*, unde ab eo potius, quam a Paulo, denominari amari. Nec schismatis ea propter reus efficitur *Apollos*. Quia non magis fuit in culpa, quam Paulus & Barnabas, cum pro Mercurio & Jove ab idololatriis haberentur, *Act. XIV, 12.* Porro *Cephite* erant Judæi conversi, qui gentibus prædicationem Evangelii & Christum ipsum invadebant, temere sic imitati *Cepham* sive *Petrum*, qui & quandoque alieniore erat animo a conversione & conversatione gentilium. Et sicut *Petro* & Paulo mutua quædam lites intercesserunt, *Gal. II.* ita & hi soli *Cephæ* addicti contemnebant *Paulum* & *Apollo*, tamen ille non minorem *maximè Apostoli* se esse, ex vero gloriari poterat,

rat, 2. Cor. XI. 5. Horum potissimum caussa solvuntur dubia quaedam 1. Cor. VIII. & IX. Qui vero se CHRISTI dicebant, hi, Vitringæ sententia, fuere *omnium simplicissimi, qui satis distincte de Christo non informati eum cum doctorum ejusmodi scilicet confuderunt.*

Sed ne prolixi nimis videamur, reliqua voluminis hujus argumenta brevissimis indicabimus, utque sitim suam, quam ex tenui rivulo nostro refluere nequit, ex ipso fonte levare velit, Lectorem benevolum hortamur.

- c. XXII. Agit ergo mox Noster de phrasi: *Baptizari in nomen alienum*, collata cum locutionibus Hebræorum de baptismo *profelytorum* vel
- c. XXIII. *servorum.* Disquirat, an Altare Jacobi in casu recto appellatum fuerit **אלהינו יהוה יי** DEUS, DEUS Israelis, Gen. XXXIII, 20. Postquam autem multa pro affirmativa disputavit, tutius esse opinatur ellipsin statuere: **אלהינו יהוה יי (פוכח)** i. e. (Altare) DEI, DEI ISRAEL. Verba Psalm. XIX, 4. **אין פה דבר ואין פה קול** vertit: *Non est dictum, & non sunt sermones*, quorum (nam vox **אין** *ἐκλήθη*) *non auditur vox.* i. e. Cæli non sunt inintelligibiles doctores, sed vox singulorum sermonum abs eis dici solitorum satis bene percipitur ab universis illis, quotquot non præfracte aures obturant. Locum tandem 1. Theff. II. 6. *Οὐτις ζητῶντις ἐξ ἀνθρώπων δόξαν, ἕτε ἀφ' ὑμῶν, οὐτι ἀπ' ἀλλῶν, δυναμένοι* EN BAPEI EINAI, *ὡς Χριστῶ Ἀποστόλοι*, interpretari jubet: *Neque querentes ex hominibus gloriam, neque a vobis, neque ab aliis, cum possemus esse INGLORIA, tanquam Christi Apostoli.* Quia enim **יהוה** apud Ebræos descendit a **בבא** βαρυς *gravis*, & tamen notat *δόξαν*, sive βαρυς *δόξης* gloriam vel gloriæ pondus, (2. Cor. IV. 17.) Vitringa autumat, & βαρυς *coincidere cum δόξη*, & εἶναι *εἰς βαπει* idem esse ac εἶναι *ἐν δόξη*, 2. Cor. III. 7.
- c. XXIV.
- c. XXV.

Sub calcem libri rejiciuntur tum *Oratio* de impedimentis propagandi hoc tempore Christianismi, dicta Kal. Jul. 1691. tum *Indices* locorum Scripturæ, vocum Ebræarum & Græcarum, præcipuum denique rerum.

Cæterum cum *quærit* etiam Sacrarum id genus *Observationum* voluminis in tertix hujus partis præfatione spes certa facta fuerit, rogandus est enixe celeberrimus Autor, ne has suas *Meditationes* diutius ab Orbe erudito desiderari patiat; præsertim cum præter

præter doctrinam de *filia vocis & de potestate summi Sinedrii Judaici circa controversias religionis finiendas*, quætionem non parvi momenti accuratius se expensurum promiserit: *an, qua in Talude de pingitur, forma Reipublica Judaica unquam, sive ante sive post captivitatem Babylonicam apud Judæos vere obtinuerit, an potius ad exemplum Platonica efficta sit?* Ubi in antecessum non dissimulat, posteriorem sententiam (quæ & Theologis Batavis Criticæ Simonianæ censuribus placuit) maxime sibi arridere.

ANDRÆ REINBECKS LVNEBURGENSIS

Doctrina de Accentibus Hebræorum. Accessit Hermannii von der Hardt Dissertatio de Accentuatione.

Franc. & Lips. apud Nic. Forsterum 1692. in 4. Alph. 4.

ETI in amplissimo Philologiæ campo florente literaturæ sacrae, *Accentuum Hebræicorum* naturam sedulo hætenus excusserint viri doctissimi: uberrimam tamen segetem aliis se reliquisse, ingenue sunt confessi; maxime, cum origines rerum antiquarum repetere, laboris & ingenii opus sit haud exiguum, quod uno alteroque non constet anno, quin & fortunæ quædam sibi vindicet præsidia. Quod sentiens Reverendus Dn. *Andræi Reinbeckius*, Fontes Hebræos cum cura scrutatus, Accentuum Hebræorum vim atque indolem explorare studuit sollicitus. Reperitque singularem eorum naturam & usum peregrinorum: *Notari omnino accentibus distinguendis orationis partes, sed ita, ut sensus eorum varius, forma multiplex, & magnus numerus, diversum loquentis affectum, vel præcipitem vel sardum designent, & viva simul pronuntiationis moram & formam doceant.* Publicæ igitur luci hanc Hebræicorum Accentuum lucem daturus, *exemplis clarissime hoc tradi posse conjecit.* Ingentem vero sacrorum locorum molem expositurus, & designatum accentuum usum demonstraturus, *generalia quædam momenta præmittenda judicavit.* Quare *Cap. I. De Accentibus Tonicis & Euphonicis* disserit. *Cap. II. Dominorum absolutorum* indolem exponit. *Cap. III. Conjunctorum, & linea Maccaph vim tradit.*

Cap. IV. Distinctivorum *minorum* naturam declarat. *Cap. V.* Distinctivorum *majorum* locum & officium designat. *Cap. VI.* Variam *membrorum*, majorum vel minorum, parium vel inaequalium, etiam ratione parenthesis, *consecutionem*, magna sollicitudine longoque exemplorum catalogo prosequitur. *Insuperum* quoque eorum omnium *situm*, affectus singularis latentis vestigia & indicia exhibere, in singulis capitibus monet, & pluribus *exemplis* magno studio selectis confirmare allaborat. *Cap. VII.* De *duplici accentuatione* agit, quae vel in eadem voce vel pluribus datur. Et dum in pluribus contingit, vel ad unam alteramve propositionem restricta est, vel per totum versum se diffundit. In qua geminatione *emphasia* latere affirmat. *Cap. VIII.* Superiorem doctrinam *XIII. Regula* comprehendit, & ex singulis *Confectaria* elicit. Rem vero omnem magis declaraturus, ingentem dictorum cumulum ad normam illam examinat, & accentuum situm ac officium, instituta *analyfi*, in illis demonstrat. Posthæc ad nobilissimam operis partem transit, quam *Cap. IX.* complexus est. Insignem enim Accentuationis Hebraeae utilitatem declaraturus, illum fusissime exponit *usum*, qui in *collatione Versionum cum Textu originali* se luculenter prodat. *Centum* igitur *loci* illustria distincte exponit, Exod. XII, 11. XX, 20. XXXIII, 19. Lev. XXVII, 2. Deut. XII, 14. XX, 19. Eccles. I, 5. III, 18. 21. IV, 1. V, 8. VIII, 1. II. IX, 1. 4. 12. 17. Jos. IV, 3. VII, 10. IX, 2. XI, 11. Judic. V, 8. 11. 13. 15. 22. X, 8. XII, 4. XVII, 5. XX, 9. 1. Sam. III, 3. XIV, 42. XII, 18. XIX, 3. Esa. I, 11. 13. V, 24. 30. VI, 1. II, 2. 3. IX, 6. X, 5. XI, 10. XV, 2. 9. XVI, 1. XVII, 3. XXIII, 7. XXIX, 4. XXX, 20. 32. XXXIII, 6. 23. XXXVII, 26. XXXVIII, 13. 14. 15. 16. XL, 2. 13. XLI, 4. 25. XLV, 3. 24. LVI, 9. LXI, 7. LXIV, 4. Jerem. IV, 1. VI, 21. VII, 27. VIII, 8. IX, 2. XXXII, 11. Hof. IV, 2. VI, 9. VIII, 13. IX, 8. Joel I, 5. III, 4. II, 9. Psal. X, 6. 14. 15. XVII, 15. XXXII, 4. XLV, 5. XLVI, 5. XLVII, 10. XLIX, 15. L, 1. LVIII, 2. LXII, 10. LXIV, 7. 8. LXIX, 23. XCI, 2. CX, 3. 7. Dan. IX, 7. I. Chron. XVII, 17. II. Chron. III, 1. In quibus selectissimis Scripturae locis *versiones* antiquas & recentiores ob oculos ponit, Chaldaicam, Graecam, Vulgatam, Munsteri, Vatabli, Castalsonis, Pagnini, Ar. Montani, Tremellii & Junii, Lutheri, nec non Gallicam, Anglicam & Belgicam. Quas cum Fontibus collatas, & ad accentuum tenorem exactas, excutit, & vel unam ex illis probat, vel novam

versio-

versonem & sententiam suppeditat. Alium deinde attingit *usum Elenchiticum*, contra adversarios, expositis locis Hab. II, 4. Gen. XLIX, 10. Esai. IX, 5. Jer. XXIII, 6. 33. 16. Adhuc alium *usum* tradit in *exponendis affectibus*. In Additamentis & emendationibus operi subjunctis loca alia declarat, Gen. XXIX, 9. 10. XXIII, 3. 4. 5. 6. XXI, 12. Locupleti locorum §. S. indice opus clauditur. Succedit novus Autoris tractatus, *Appendicis* caractere insignitus, *Commentatio in Prophetam Haggam*, ad accentuum indolem composita. In *Prefatione* præjudicia quædam modeste declinat, & suæ sententiæ de accentuum vi, in pronuntiatione viva designanda & affectibus determinandis præsidium a R. Jehuda Levita & Cicerone repetit. Adjecta est denique *Hermani von der Hardt* Linguarum Orientalium in illustri Julia Professoris clarissimi, *Dissertatio de Accentuatione*, qua in primos universæ accentuationis fontes inquirat. Externa vivi *Yermonis* intelligendi *præsidia a natura* suppeditata, supponit, *modulationem* vel vivam accentuationem, in *sono & tono* positam, & vultus, oris atque corporis *motionem*. *Varietatem pronuntiationis* vel accentuationis vivæ *ex varia affectus temperie* oriri indicat. Cum *spiritibus* varie in pectore *motis organa* diversimode *afficiantur* & ducantur, ut *pronunciatio* vel accentuatio viva *interno affectui* & *spirituum motioni* respondeat. Et eam quidem *harmoniam affectuum* in pectore & *accentuationis* in oratione, in *gradibus* etiam *affectuum* illorum, sese exercere monet, ut pro intensiori vel remissiori eodem affectu, accentus aut sonus in voce vel intendatur vel remittatur. Idque iterum pro spirituum vel auctorum vel imminutorum indole in pectore dicentis. Eisdemque omnino *fontes* esse actionis, vel in dicente *vultus, oris & corporis motionis*. *Scriptio* dein cum sermone vivo *affinitatem*, ut & utriusque *differentiam* subjungit. Cum ea omnia verbis scriptis indigerentur, quæ dictis significatur, et si & *tonus & sonus* nullus *alioque* nulla in oratione scripta existat. Hunc ergo *scriptio* defectum *arte* suppleri. *Spatia* namque aut intervalla, majora vel minora, in *scribendo* a doctis adhiberi, quæ *affectuum intervallis*, vel brevibus vel longis, in *dicendo* respondeant. Atque ita diversos *pronuntiationis gradus* commatum, colorum, punctorum, signorum interrogandi & exclamandi, characteribus ac imaginibus depingi. Hanc *natura* æmulationem

tionem ab arte tentatam, ab eruditis sollicitè in quocunque scripto quaesitam, *in una quam in altera gente existere nobiliorem*. Occidentalium ergo in scriptione artem, quoad orationis intelligendæ præsidia, primo attingit, & pauciora in his regionibus a doctis hæcenus adhibita esse *pronunciationis* aut accentuationis *signa*, notat, & ea fere solum, quæ interstitia & intervalla sermonis aut membrorum designent. Eamque parimoniam in *Occidentis genio* excusar, qui paucioribus signis possit esse contentus. Cum ob *variorem ac parciolem affectuum usum*, *stylus planior* sit plerumque *ac simplicior*, lectori attento cognitu haud difficilis. Quin alio sermonis præsidio Occidentales nationes a natura beatas esse, quo affectuum vivorum variationem aperiant: *Dictionis nempe copia & terminationum* in omnibus orationis partibus *multitudine*, ex temperie corporum humidiorè in his climatibus orta. Quo spectent *multi verborum modi*, Indicativus, Optativus, &c. *certi affectuum indices*; Verba participialia, adverbia, præpositiones, interjectiones, magno numero, quæ omnia affectuum sint argumenta. *Oriens* indolem, adeoque *Hebraeæ Lingua*, in oriente natæ & cultæ, naturam in eo *convenire* cum Occidentalibus linguis, quod scriptio referat orationem vivam, illisque adeo instrumentis utatur, quibus & pronuntiatio & actio decenter exprimat. *Diversitatem* interim *Hebraeæ Linguae* & Occidentalium insignem esse, ut in vivo sermonis habitu, ita & scriptionis ornatu. *Climatum calidiorum æstum corpora reddere sicciora* atque *ferventiora*. Unde *affectus celeriores & frequentiores*, *sermo parcius & concisus*, *actio uberius & operosior*. Penuriam ergo verborum apud Hebræos *abundantia gestuum & luculentiorè vocis pronunciatione* abunde refarciri, natura suo caloris imperu urgente. Hinc adeo parçissimam Hebræorum orationem scriptam tanto *luculentioribus affectuum characteribus* fuisse ornandam, quanto *difficilior* alias foret intellectu sermo brevissimus. Ex quo fonte magna *accentuum opulentiæ* in textu Hebræo, quibus & *mira modulationis variatio & flexio*, & *multiplex gestuum motio*, pro majori affectuum exuberantiâ, effigietur. Huc & *situm accentuum*, supra vel infra voces, pertinere, prout sonus in voce vel elevandus vel depressendus. *Figuras* quoque esse diversas, pro varia vocis figuratiõne, Quibus omnibus *congrua* imposta *nomina*, *variã* vocis *modula-*

dulationem indicantia. Subjuncta his *judicia Christianorum, Judaeorum & Gentilium* de pronuntiationis magna vi, in oratione viva habenda, vel scripta legenda, nec non de distinctionum signis & accentibus; *Quintiliani*, a *R. Jehuda Muscato* laudati, *R. Samuelis Aben Tibbon*, *Jacobi Ceratini*, *Jodoci Willichii*, *R. Abrahami de Balmis*, *R. Jehuda Levi*, *R. Calonymi*, *R. Aben Esra*, *Raschi*, *R. Abarbanelis*, *R. Isaaci Arama*, *Reuchlini*, *Buxtorffii & Wasmuthi*, *R. Jehuda Muscati*, *R. Samuelis Arcuvolti*, *Erasmi Roterodami*.

A DEFENSE OF DIOCESAN EPISCOPACY.

i. e.

Defensio Episcopatus Diocesani. Seu Responsio ad Librum Davidis Clarksonii, cui Titulus, *Primævus Episcopatus*: autore Henrico Mauricio, S.S. Theol. D.

Londini, apud Jac. Adamsonium 1691. in 8. Plag. 30.

Clarksonius, acerrimus, dum viveret, Presbyterianorum promachus, Thesin suam: *Episcopum in primis tribus seculis fuisse tantummodo Pastorem unius congregationis seu cætus*, probare nisus erat, tum ex *Scriptura*, tum ex *Ecclesiastica Historia*.

Ex Scriptura primo imminuerat numerum illorum, qui festo Pentecostes conversi fuerunt, affirmando, Fidelium plurimos advenas fuisse, & finito festo domum rediisse; paucissimos autem illos Solymorum cives cœtum constituisse exiguum. Sed multa millia ad Christum conversa esse, probat *D. Mauritius* ex Act. VI, 1. 2. XXI. 20. adeoque unicam domum non suffecisse credentium cœtui arguit. Institerat *Clarksonius*, & ne ultra unius cœtus summam excreceret credentium numerus, in multitudinem Hierosolymitanorum civium, urbisque magnitudinem inquisiverat, eamque exiguam admodum fuisse, ex Josepho definiverat. Contrarium prolixè *Mauritius* probat, ubi cum numerum civium ex Idumæorum cœtibus collegisset, & civitatis amplitudinem ex *Villalpando* descripsisset, inter alia observat, Judæos majori cum frequentia ad Paschatos festum convenisse, quam ad Pentecostes aut Tabernaculorum, imo ab urbe remotis

p. 11.

p. 10.

p. 15. remotis fuisse dispensatum de iis duobus festis, adeoque verisimile esse, fideles plures extitisse Hierosolymorum cives, quam advenas: unde porro concludere liceat, tot millia credentium non sub uno congregari potuisse tecto; sed diversos constituisse, coetus, eo praesertim, tempore, cum nulla domus publica Christianis concessa esset, sed *ναὶ οἶνον* panis frangeretur.

p. 27. Aliud Argumentum petierat *Clarksonius* ex Phil. I, 1. ubi Paulus Episcopus & Diaconis salutem impertit, & contra Hammondum disputaverat, qui Episcopos non urbis, sed provinciae Philippensis intelligit. *Mauritius* non defendit Hammondum, sed Episcopi vocem de Presbyteris interpretatus, admittit multos Philippis fuisse Presbyteros, non praefuisse Episcopos, verba Chrysostomi adducens: *Quid hoc? An unius civitatis multi erant Episcopi? Nequaquam, sed Presbyteros isto nomine appellavit.*

p. 31. Ad Argumentum ex Actor. XX. 17. & 28. idem reponit *Mauritius*, & Hammondii opinionem, qui Episcopos provinciae hic quoque intelligit, antiquam esse dicit, ut pote Irenaeo probatam. Objecerat quidem *Clarksonius*, festinationem Pauli ad Pentecosten non permisisse convocationem Episcoporum ex circumjacentibus locis; sed respondet *Mauritius*, non obesse sibi hanc objectionem. In medio autem monet relinquere Scripturam, utrum Paulus pervenerit Hierosolymam indicato tempore, nec ne? idem Chrysostomo observante: *Vide illum & humana ratione moveri & cupere & festinare, & saepe non assequi.*

p. 37. Ex Ecclesiastica Historia Patrumque scriptis sequentia, *Clarksonius* formaverat argumenta. Primae Christianorum Ecclesiae, ait, unum saltem erigebant altare in templo seu *Dominico*, juxta quod Episcoporum sedes erat. Respondet *Mauritius*, & largitur morem fuisse Veterum ad unum altare offerre dona sua, & ex illo consecratum panem deferre ad alias civitatis Ecclesias, non tamen remotas, quoniam Presbyteri ibi constituti pariter panem consecrare potuerunt. (Vid. *Innocentium Papam I.* Epist. ad Decentium.) Falli Henricum Valesium, in Notis ad Euseb. H. E. L. V. c. 24. statuentem, Eucharistiam ad aliarum civitatum Episcopos missam fuisse, cum tantum ex primaria urbis cujusque Ecclesia ad minores missa fuerit. Probantibus id tum Eusebio, l. c. tum Actis Luciani apud

apud Metaphrasten, tum Paulino Ep. I. Ex Episcopi *Taylorii* Tractatu de *Episc. Assort.* probaverat *Clarksonius*, in una Diocesi unam solummodo fuisse *Cathedram & Baptisterium*, institutione Marcelli P. R. qui Titulos quinque & viginti in urbe Roma constituerat, quasi Dioceses, ad commoditatem Baptismi, & opportunitatem eorum, qui ad Fidem ex Gentibus quotidie veniebant. Respondet *Mauritius*: (a) Infirmum esse hac in re *Damasi*; ista referentis, testimonium. (b) Male inde concludi, unum tantum fuisse in singulis Titulis Altare. Nam licet Baptisterium unum multis sufficere poterit, (veluti Florentiæ non nisi in vetere *S. Johannis* templo administratur Baptismus; vid. Glossarium Caroli Du Fresne, qui *veteris moris institutum* appellat, voce *Baptisterium*:) non tamen pariter mensam unam dispensando Corporis & Sanguinis Christi Sacramento sufficere potuisse, præsertim ubi frequentissimus, ut apud primos Christianos, ejus fuit usus. Denique quod Romæ in Ecclesiis nullæ fuerint habitæ conciones, facile posse concedi putat Autor, quoniam si *Sozomeno* fides, ibi ne Episcopus quidem in Ecclesia docuerit, & annotante *Valesio ad Sozomenum* L. VII. c. 9. nulli ante Leonem I. reperiantur sermones illic recitati.

p. 40.

Deinde unicum in singulis civitatibus Titulum seu Ecclesiam fuisse, probaverat *Clarkson* autoritate *Petavii* Animadv. in *Epiphanium*, p. 276. eo quod miretur *Epiphanius*, Alexandriæ plures fuisse Titulos. Verum (si *Mauritium* audias) *Epiphanius* non miratur plures ibi fuisse Titulos; (hoc enim in omnibus paulo majoribus urbibus usu veniebat;) sed Titulis illis fuisse peculiare Presbyteros; cum vulgo, ac sigillatim Romæ, Titulis universis universi Presbyteri communi opera præessent. Vide *Valesium* ad *Sozom.* l. I. c. 15. Quam autem hic verba *Athanasii*, Apologia II. T. I. Opp. p. 739. *οὐκ ἐστὶν ἑπὶ τὸν πᾶσι τὸν λεόνιον ἐν τῶν βίτων ἀντιπῶν*, in alium sensum detorqueat; obiter hic defendit *Mauritius* versionem *Nannii*, qua evincitur, *Bitonem* (eundem esse vult, quem Latini *Viltozem* appellant, quique cum *Vincensio* ad Nicænam *Synodum* a *Sylvestro* P. R. legatus fuerat) congregasse quinquaginta Episcopos in templum. Observat quoque ex *Hilario*, Diacono Romano, ad *Tim. III* (inter opera *Ambrosii*) Romæ *septem Diaconos & binos Presbyteros per Ecclesias, & unum in Civitate fuisse Episcopum.* Omnis enim

p. 45.

p. 47.

hebdomada offerendum fuisse, etsi non quotidie peregrinis, in illis tamen vel bis in hebdomada; et si non defuerint, qui prope quotidie baptizati fuerunt agri. Vide etiam Sozom. L. VII. c. 19. & Optatum Milevitanum L. 2. contra Parmenianum, qui quadraginta Ecclesias Romæ fuisse tempore Victoris Garbiensis, objicit. Sic Mediolanum, sic Constantinopolis, Carthago, Antiochia, Cyzicus, Edessa, Cæsarea in Cappadocia, & urbes aliz, multas habuerunt Ecclesias.

P. 55.

Capite secundo examinat Autor Adversarii sui assertionem, in pagis quoque, iisque exiguis, constitutos olim Episcopos, adeoque Episcopos veterum Pastoribus parochialibus non dissimiles fuisse.

P. 56.

Primum ejus argumentum fuerat: *Hydrax & Palabifis*, pagus *Aegyptiaci*, suos habuerunt Episcopos. Respondet *Mauritius* ex Synesii Epistola 67, non habuisse pagos istos Episcopos, sed Episcopum, utriusque præfectum, idque demum Valentis Imperatoris tempore, quo tamen illi ipsi contra Syderium, quem Synesius episcopum eis constituere jussus fuerat, protestati sint, dicendo: *Patrium esse ac Apostolicum, ut Ecclesia sua sint dioeceseos Erythrea, & precando, ne orphani fieri cogerentur superflite Patre, i. e. ne a Paulo Erythri Episcopo avellerentur.*

P. 57.

Obisiam, (pergit *Clarksonius*;) pagus quoque *Aegyptiacus*, post *Athamantem* habuit *Antonium* Episcopum. Respondet *Mauritius*, non aliunde constare sibi de hoc pago, neque ex Synesii Ep. 76. petere, an ibi *δημοκρατία* sit Populus unius pagi, an vero Populus in vicinis vicis habitans sive natio ejus generis, cujus *Μετάν* natio, Bubeium natio, similesque, in titulis *Cornelii Balbi triumphalibus*, apud Plinium l. V. H. N. c. V. *Zygrin, Anium, Scharidiam, Metolen & Hypselin*, quas tanquam pagos Episcopali sede conspicuos venditaverat *Clarksonius*, civitates extitisse, aut sine largiori Dioecesi non fuisse, abunde probat *Mauritius*, simulque conjecit pro *Mesole* apud Athanasium Apol. II. p. 189. T. I. item epist. ad Antioch. legendum *Metilin*, Pomp. Melæ l. 1. c. 9. memoratam. *Dracontium & Ischyram* deinde, siue territorio seu ampla Dioecesi Episcopos, objecerat *Clarksonius*. Respondet *Mauritius*, illum *Hermopoteles* minoris dici Episcopum apud *Athanasium*, epistola ad Antiochum: hunc contra Canones a Constantio Imperatore constitutum fuisse Episcopum. *Largicus* itaque etiam pagos quos-

p. 67.

dara

iam habuisse Episcopos, non tamen, ut vult *Clarksonius*, parochianos, sed dioecesanos, h. e. qui pluribus quam uni costui præfuerint, imo & civitatibus. Haut enim aliter fieri potuisse, quandoquidem in Ægypto seculo quarto saltem centum fuerint Episcopi, oppidorum autem ac pagorum multa millia, utpote quorum numerus Ptolemæorum tempore, juxta Theocritum Idyll. 17. triginta & tria millia complectebatur, nec forte sub Imperatoribus Romanis imminutus valde fuerat.

Arabiam, Syriam, Cyprum, Armeniam, Asiam minorem & Occidentis regiones, quas magna cum diligentia pervagatus erat *Clarksonius*, ut pagos inveniret Episcoporum sedes, simili studio percurrit *Mauritius*, ubique aut non pagos, aut territorio laxiori non destitutos fuisse, ostendens.

Sed nec pagis modo, verum etiam monasteriis peculiare Episcopos fuisse *Clarksonius* urserat, in exemplum adducens ex *Sozomeno* l. VI, c. 34. *Barsen, Eulogium & Lazarum*. Respondet *Mauritius* (a) Monasteria non ante seculum IV. exorta; ergo horum, si qui fuerint, Episcopos docere non posse, qualis fuerit Episcoporum primæva institutio & dioecesis: (β) *Barsen, Eulogium & Lazarum*, juxta *Sozomenum*, non revera, sed nominatè tantum Episcopos fuisse.

P. 145.

Quæ ex *Epiphania*, subscriptione Concilii *Chalcedonensis*, *Theodoro Lectore & Spelmanno* pro Episcopis monasteriorum produxerat *Clarksonius*, ea mendosæ lectionis arguit *Mauritius*.

P. 146.

In Hiberniam tandem deveniens *Clarksonius*, ex *Usserio Nennium* allegante probaverat, S. *Patricium* 365 Ecclesias crexisse, & totidem constituisse Episcopos. Regit *Mauritius*, exigua esse *Nennii* fidem. Numerare quidem 350 sanctos & episcopos *Catalogum* sanctorum Hiberniæ per vetustum ab *Usserio* Antiquit. Britann. p. 473. & 490. publicatum: complecti autem spatium annorum plus centum. Addidisse *Nennium* quindecim, ut numeris dierum in anno responderent, sicque otiosa gens per totum annum ferias ageret; nec observasse, Episcopos hos vel sanctos dici exortos esse de Romanis & Francis & Britonibus & Scotis; unde asserere liceat, Episcopos illos non fuisse Ecclesiis Hiberniæ præfectos, sed a sancto *Patricio* saltem ordinatos, quod ex *Jocelino* vitam *Patricii* describente ipse docet *Usserius*.

P. 152.

p.155.

Cæterum ipsum *Patricium* Hibernum fictitum esse, scribitur *Mauritius*, ac vel ex *Patricio Arvernensi* vel *Hispano* formatum fuisse a monachis, qui quondam dato nomine quocunque, mox etiam Sancti formarint scripserintque vitam.

p.157.

Episcopos autem in Hibernia tantum fuisse viginti novem, cum Archiepiscopis quatuor, circa annum 1171, ex historia Henrici II. probat. Anno vero 1095, regnante *Murchertagh*, Hibernis adhuc caruisse Archiepiscopis, ex eo ostendit, quod a Cantuariensi Archiepiscopo desiderarint erectionem Sedis in Waterfordiensi provincia.

p.167.

Pagis perlustratis ad Civitates perveniunt Autopes nulli controuertentes. *Clarksonius* statuerat, plurimas veterum urbium fuisse majores, quam mediocris magnitudinis urbes in Anglia: Contrarium non sine ironia asserit *Mauritius*. In specie quæ considerant civitates sunt Emporia, Phaelis, Cucufus. Has exiguas appellat *Clarksonius*, ut Episcopatus parochiales ibi erigeret. Verum primam non urbem, sed urbis partem fuisse, docet *Mauritius* ex *Linio*: Secundam tempore Pompeii fuisse exiguam, sed postea satis amplam, ex veteri descriptione orbis a Jac. Gothofredo edita docet. Ultimam tum bello tum fame incolas exhaustam fuisse illo tempore, quo Chrysostomus ibi vixerit. Vicissim, ne magnarum urbium exempla decissent, abs eo adducuntur, Roma, Carthago, Alexandria, Selenicia ad Euphratem 50000 incolas complexa & quinta parte Londinum superans, Constantinopolis, & alia.

p.216.

De hac quidem observat *Clarksonius*, non admodum magnam fuisse, quia, referente Zosimo lib. 2. c. 30. Constantinus, longè majorem urbem hanc efficere cupiens, eam ultra veterem murum decem & quinque stadiis muro novo circumdedit, quæ extensio ejusmodi tantum incrementum addidit civitati, ut duas visa sit æquare urbes. Respondet *Mauritius*, novum murum non circumdedit veterem, sed extra eum fuisse productum, adeo, ut muri veteres a Severo diruti, complectentes in circuitu secundum *Dionysium* quadraginta stadia, nunc restaurati & quindecim stadiis aucti, insigne addiderint incrementum. Præterea accesserunt ad urbem hanc suburbia *Sera*, nunc *Pera*, Justiniani Imperatoris tempore civitas per se dicta; *Heddomum*, ubi S. Johannis templum septem passuum millibus ab urbe distans

ans, juxta Socr. l. 6. c. 12, P. Gyllio & Carolo du Fresne pro urbis regione perperam habitum,) *Secundiana, Mariana, Pharmaceus seu Thersapea, Hieron porto, Hestia, Michaelium, & Elad,* quæ singula sufficientes evincunt, Constantinopolin unius Episcopi curæ commissam, plures tunc aluisse cœtus, qui nullatenus in una congregari potuerint domo.

p. 218.

Post mediocres civitates, majores etiam produxerat *Clarksonius*, fœsus gravio rem hinc sibi motam iri litem. Duo igitur jusserat observari. *Primo*, neque magnas urbes admodum frequentes fuisse, aut abundasse incolis; *Secundo*, in immenso incolarum numero paucissimos extitisse Christianos; ad minimum plures non fuisse Christianos, quam qui parochialem Episcopatum facerent. Exempli gratia adduxerat Laodiceam, Neocæsariæam Cappadociæ, Heracleam, & tandem Sebasten, quam Herodes 6000 replevit incolis, ut maximis civitatibus par esset. Respondet *Mauritius*: Tres priores credi infrequentes fuisse, non probari, immo contrarium ex Historia liquere; Laodiceam terræ motu concussam partem civium perdidisse, sed recuperavisse posthac; & Sebasten sexies mille cives continentem sat numerosam extitisse, si patribus familias adnumerentur uxores, liberi, servi. Secundam suam observationem probaverat *Clarkson* urbibus Palæstinæ, Syriæ, &c. in quibus & Constantini tempore multi adhuc fuerint Gentiles. In genere reponit *Mauritius* verba *Maximini* apud Eusebium l. IX. H. E. c. 9. *cunctos fere homines relicto Deorum cultu ad Christianorum sectam se applicuisse*; unde arbitratur constare, quod *Deus fecerit multiplicari fideles, Israelitarum instar, & roborari super inimicos suos*. Deinde ad *Gazam* & *Cæsaream*, quas urserat *Clarkson*, reponit Noster, hujus Diocæsin plures continuïsse Ecclesias, teste Epistola Constantini ad Eusebium apud Theodoretum l. I. c. 15. scribentis, *quotquot Ecclesiis ipse præc.*: illius Episcopum *Silvanum Ecclesiarum* dici *Episcopum* apud Eusebium l. 8 c. 15. Ad *Emesam* Metropolim respondet, tempore Juliani Ecclesiam recens ædificatam Baccho consecratam fuisse, non ob paucitatem Christianorum, sed violentiam Tyranni. *Theod.* l. 5. c. 7. Quæ de ipsa *Roma* Gentilibus referta dixerat *Clarksonius*, & furore populi in circo, *Christiani tollantur!* duodecies clamantis ex *Baronio* ad A. 301. §. 18, & Centuriatoribus, Senatam, Nobiles & alios plurimos, gentiles in quarto seculo fuisse perhibentibus, probaverat, Eusebii testimonio refutat Noster. Hic enim ait, *Maxentium Fidei*

Cap. IV.
p. 251.

p. 257.

p. 270.

p. 275.

p. 288.

Christiana professionem simulasse, ut in eo morem gereret blandireturque Populo Romano; H. E. L. VIII, c. 14. Hinc descendit ad enarrationem civitatum, quarum non aliquot tantum cives, sed omnes ferme incolæ ad Christum conversi fuerint, quales sunt *Edessa Osreroorum, Neocesarea in Ponto, Nisibi*, quam odio Christianæ fidei Julianus a Persis defendere noluit, imo ne quidem intrare, *Samosata, Mamejema* (Gazzorum portus a Constantino M. urbs redditus) *Constantina Gazensium & Antiochia Syria*, in qua Sacerdos Ethnicus sacrificaturus, nemine assistente, hostiam ipsemet adduxit & obtulit, & de qua Julianus Apostata questus est, Senatam adeo pauperem factum esse, ut ne hostiam quidem emere potuerit, uxoribus Senatorum omnes divitias *Galilæis*, h. e. Christianis impendentibus. Vid. *Misopogon* Juliani. *Constantinopolim* his quoque annumerat; hæc enim teste Sozomeno I. II. c. 3. *nec aris unquam, nec templis, nec sacrificiis Gentilium fuit inquinata.*

p. 398.

Clarksonius, ut tanto felicius Christianorum numerum extenuaret, voluerat præterea observari, Judæos & Hæreticos maximam partem civitatum magnarum implevisse. Hic opponit *Mauritius* Augustinum de *Util. Cred.* dicentem: *Plures jam Christiani sunt, quam si Judæi simulacrorum cultoribus adjungantur.* Argumenta autem ex Josepho petita tanquam præcocia, h. e. ætatem Christianorum præcurrentia, rejicit, Ex Socrate, Epiphanio & aliis admittit verum esse, quod in Palæstinae urbibus Episcopi nulli extiterint. Vid. Epiphani. Hæres. 30. num. II. Corrigit hic quoque Petavii versionem, quæ in eadem hæresi §. 4. Græca *Ἐπισκοπῶν πληροῦσθαι τῆς Τιβεριᾶδος ὄντα*, sic reddit: *Moriens Ellet vicinam Episcopum Tiberiensem arcessit*: quandoquidem hic Patriarcha Ellet sive Hillel in ipsa Tiberiadis urbe vixerit, Episcopus autem, quem accersivit, in Tiberiadis vicinia fuerit.

p. 398.

Hæreticos Christianis numerosiores fuisse, probaverat *Clarksonius* dicto illo Hieronymi: *Ingenuis totus orbis, & Arianum se esse miratus est.* Revertitur *Mauritius*, perperam intelligi sententiam istam; non enim mentem fuisse Hieronymi docere, orbem totum suscepisse Arianorum doctrinam, sed ei ab Arianis Ariminii in Synodo congregatis impositum esse subdolis verbis, & fraudulenta vocis *Ille* abolitione, quam concedentes orthodoxi Episcopi, Arianos se factos fuisse mirati sunt. Tandem quo demonstrat *Mauritius*, Arianorum multitudinem

nem

nem non æquasse Christianorum numerum, testes adducit Socratem, Basilium, alios.

In numerum deinde Ecclesiarum inquisiverat *Clarkson*, etiam magnas urbes non nisi unam habuisse, probaturus. Hinc *Beryti* Ecclesiam a Magno incensam ex Theod. l. 4. c. 22. adduxerat, inquit, unam solum in urbe celebri fuisse Ecclesiam, non autem plures. Respondet Noster, morem fuisse scriptoribus istorum temporum perquam familiarem, per *Ecclesiam* in singulari intelligere Cathedrali. Exempli loco allegat Socratem l. 1. c. 14. narrantem, Gregorium Arianum ab Alexandria sede remotum fuisse, ob incendium Ecclesie omnibus invisum. Hic observari vult, non dici, unam ex Ecclesiis, quanquam plures Alexandrie fuerint, (testibus Athanasio & Eusebio) sed Ecclesiam a Gregorio incensam fuisse, scilicet Cathedrali seu Episcopalem.

P 314

Capite quinto contra *Clarksonium* disputat, qui ex numero Presbyterorum, pauperumque, item ex synecdochicis & hyperbolicis locutionibus, (quibus tota multitudo in unam confluisse dicitur domum vel Ecclesiam) paucitatem Christianorum elicere voluerat.

Capite VI. examinat *Clarksonii* sententiam de civitatum territoriis, quæ nimium angusta fecerat, & æquaverat Anglicanis, vel Levitarum suburbiis. Hic ostendit *Mauritius*, veteres Romanorum Græcorumq; urbes amplissima habuisse territoria, neq; ut in Anglia, alienis paruisse Magistratibus, sed eundem cum civitatibus habuisse dominum & iudicem. Hinc dicit factum, ut primariæ provinciarum urbes sive metropoles eligerentur in sedes Episcoporum, quo regionis incolæ, tanquam cives ad audiendum Iudicem suum politicum, & tanquam Christiani ad discendum ab Episcopo suo, huc commearent.

Dioceses autem amplas Episcopis fuisse concessas, probat Canone Apostolorum 34, Concilii Nicæni octavo, Antiocheni nono, item decimo &c. qui singuli pagorum & provinciarum meminerunt, in quibus non liceat quicquam Episcopo inscio peragere. Probat etiam exemplis, Cyrensis, Hipponensis, Casariensis, Tyanensis & aliorum tum Orientis tum Occidentis Episcopatum. Plura omnino essent recensenda ex eruditissimo hoc libro, sed specimen tantum, non compendium illius hic dare volumus.

Optatus portius;
ut in

ut interpretem in Latinæ Anglicæque linguæ probe peritum prop-
diem reperiat.

LIBRI NOVI.

A Commentary on the Prophecy of Joel, by Edvard Pococke. Oxford
1691. Fol.

Librorum Manuscriptorum in Bibliothecis Tenisoniana & Dugda-
liana Catalogus. Oxonii 1692. in 4.

Experimenta circa Mechanicam variarum particularium Qualitatum
Originem &c. auct. Roberto Boyle. Londini 1692. in 8.

Dioptrica nova. A Treatise of Dioptricks, by William Molinæus.
Lond. 1692. in 4.

Remarks upon the Ecclesiastical History of the Ancient Churches of
the Albigenes, by Peter Allix. Lond. 1692. in 4.

Miscellaneous Discourses concerning the Dissolution and Changes
of the World, by John Ray. Lond. 1692. in 8.

The Greek and Roman History illustrated by Coins & Medals.
Lond. 1692. in 8.

A Practical Discourse concerning a future Judgment, by William
Sherlock. Lond. 1692. in 8.

Aristæ Historia LXX Interpretum, Accessere Veterum Testimonia
de eorum Versione. Oxon. 1692. in 8.

The Present State of England compleat; by Edvard Chamberlayne.
London. 1692. in 8.

Tacite avec des Notes Politiques & Historiques, par Amelot De La
Houfflaie. A la Haye 1692. in 12.

Histoire de Guillaume III. Roi de la Grande Bretagne. A Amster-
dam 1692. in 12.

Histoire des Princes d' Orange de la Maison de Nassau. A Am-
sterd. 1692. in 12.

Projet & Fragmens d' un Dictionnaire Critique. A Rotterdam 1692.
in 8.

Histoire de la Conquête du Mexique par Fernand Cortez. Traduite de
l' Espagnol de Don Antoine de Solis. A la Haye 1692. in 12.

Memoires de ce qui s' est passé depuis 1672 jusqu' à 1679, par Mr.
Temple. Traduit de l' Anglois. A la Haye 1692. in 12.

L' Histoire d' Emanuel Philibert, Duc de Savoie, Gouverneur General
de la Belgique. A Amsterd. 1692. in 12.

Instruction pour les Jardins Fruitiers & Potagers, par M. de la Quin-
tine. A Amsterd. 1692. in 4.

Deux Lettres touchant la necessité & l' autorité pretendue de la
Tradition, nouvellement écrites à un amy au sujet de l' Histoire Critique
du P. Simon, par M. G. N. A. & P. en D. à M. A. Amsterdam, 1692.
in 4.



ACTA ERUDITORUM

publicata Lipsia

Calendis Septembris Anno M DC XCII.

**HISTORIA GENEALOGICA DELLA FAM-
GLIA CARAFA.** Opera del Sr. Don Biagio Aldimari.

i. e.

Historia Genealogica Gentis Carafæ; autore *Bla-
sio Altimaro*, Patritio Neapolitano, REGI CA-
THOLICO a Consiliis in supremo Senatu
arcis Capuanæ, quæ Neapoli est.

Neapoli, accurantę Antonio Bulifone, 1691. in Fol. Tomi III.
Constat Alphabetis 22 & plag. 10.

Hoc stupendi laboris Opus non nisi triginta annis ad umbili-
cum perducı potuisse, non mirabitur, quisquis vel fugitivo illud
perstrinxerit oculo. Inde nempe a vigesimo ætatis anno ad
quingagesimum, non modo libros variorum autorum Genealo-
gicos, (quorum ter centum volumina, MS Cta partim, partim typis
impressa possidet,) Historicorum item atque Jureconsulto-
rum, quocunque modo illustrissimæ CARAFÆ GENTIS men-
tionem facientium, scripta perlegit Nobilissimus Autor; sed & in-
numera diplomata, bullas, brevia, epistolas, memorialia, protocol-
la, instrumenta, quæ in Archivo Regio Neapolitano tergemino, item-
que Principum Roecellæ, ut & civitatum Pisanz Florentinzque, nec
non haud unius in monasterii aut privatæ sortis eruditorum cimeliis
adservantur, indefesso studio pervolutavit, examinavit, ac fundamen-
ta isthinc petiit historiz suæ. Conquisivit etiam fere centum ico-
nes virorum feminarumque hujus familiz celebrium, æri faberri-
me incisas, quibus magnū decus elaboratissimo huic operi conciliavit.

£££

Fue-

Tom. I.

P. 34.

P. 51.

TAB. X.

Fig. 1.

P. 54.

p. 65.

Fuerunt, qui *Carasarum* genus, e *Germania* accerserent, illorumque primum autorem, a Bonifacio Germanorum Apostolo ad Christi fidem conversum, Romam venisse, obedientiam Pontifici præstiturum, dein vero fortunatum sedem in Italia reperisse, fabularentur. Noster, antiquitates nimium remotas missas faciens, communem istius stipitem constituit *Stephanum*, qui e matris *Care* nomine, *Carase* cognomen primus accepit, & ad posteros hæreditario jure transmisit. Cæterum e *Sigismundis*, (gente Pisana nobilissima, ac postquam mille fere annis floruerat, superiori sæculo extincta,) sanguinem is trahebat, & eo progressus est felicitatis, ut, quam Saracenorum jugo exsolverant Pisani, *Sardiniam* insulam regio titulo possederit ad annum usq; 1040, quo, filio Ricardo successore prius declarato, vita functus est. Digna est, quam contemplandam exhibeam, moneta antiqua, ab Altimaro publicata, ubi in antica pectore tenus visitur Rex, galea coronata, lorica item ac paludamento conspicuus, cum epigraphæ: RICARDUS REX SARDINIÆ E KARE (CARÆ) FILIIS. In averfa extat foemina, diademate redimita, pallaque eleganti vestita, cum lemmate: STEFANIA SOROR. Quod si hæc etymologia vera est, oportet ultimam syllabam in CARAFA decurtatam esse ex *Fante*. Hæc enim Italicorum vox dubio procul ex Latina *Infante* derivatur, adeoque idem quoque seculo illo undecimo notasse videtur, etsi hodie eo sensu diminutivum ejus *fanciullo* potius adhibeatur; *fante* autem servum aut servam significet. Et nisi fallimur, id ipsum indicare voluit clarissimus Autor. Hic itaque Ricardus, Stephani Filius, circa A. 1047, Saracenis in insulam iterum irruptibus resistere non valens, Neapolim fugit, ubi a Duce Republicæ Sergio IV. supremus Thalassiarchus creatus est. Filium habuit *Sergium V.*, nepotem *Joannem IV.*, pronepotem *Sergium VI.*, quibus omnibus successive mitra Ducalis Neapolitana obtigit. Ex his postremus, militare ausus adversus Imperatorem & legitimum Papam, Neapolitanum axioma amisit, & Pisas fugere coactus est. Fuit hæc pater *Philippi Carasæ I.*, *Bartholomæi I.* avus, proavus *Philippi H. Caraccioli Carasæ*, Baronis de Ripalonga, abavus *Bartholomæi H.* mortui A. D. 1362. Ex hoc & uxore ejus, *Mobilis de Montefalcione*, quotquot supersunt, *Carase* genus suum repetunt. Hæc enim statuendum est principium duarum linearum principalium *Cara-*

Carafearum, quarum *senior ex Andrea I. Domino Fori Livii, (Forli,) Bartholomæi II. filio-derivata, retinuit cognomen avitum Della Spina, i. e. de Spina, quam viridi colore tinctam armis etiam gentilitiis, nempe tribus fasciis argenteis in campo rubeo, situ diagonali a dextra ad sinistram, imposuit. Nam cognomen illud non seculo demum XIV natum est, cum jam A. 1197, imperante Henrico VI, Nicolaus Carafa della Spina occurrat. Junior linea progenitorem nata hujus Andreæ fratrem, Thomam (vel Thomasium) Carafam, ac cognomine della Stadera, sive de Statera, (quam eadem clypeo gentilitio, e quo tamen spina abest, exterius adjicere consuevit,) abs altera distinguitur.*

p. 19.

De priori agit *Altimarus tomo primo: de posteriori tomo II. ut & parte anteriori tomi III.* Utraque tot viros exhibet Principum, Ducum, Comitum, Marchionum, Equitum auratorum, itemque Cardinalium, Episcoporum, Generalium non unius Ordinis sacri titulis insignitos, aut pietatis, prudentiæ bellicæ, ac diffusioris eruditionis fama fulgentes, ut eorum numerus haud facile iniri queat. Sic ramus ille transversalis de *Statera* protulit ipsum Romanæ Ecclesiæ Pontificem *PALLIUM IV.* alias *Joannem Petrum Carafam* dictum. Natum hunc esse d. 29. Jun. A. 1466, legitur *T. II. p. 107.* At indubium est, operas non attente expressisse Autoris autographon. Nam *p. 116.* refertur abs eo epitaphium, quod in hæc verba definit: *Vixit A. LXXXIII. Mens. I. D. XXI. Obiit c. I. DLIX. XV. Kal. Septembris. Pont. sui Anno quinto.* Quia ergo obiit d. 18. Aug. 1559, necesse est, eum in hanc lucem produsse d. 29. Jun. 1476.

Cæterum quum Romani Pontifices privilegio infallibilitatis frui ferantur, non sine admiratione apud solus veritatis studiosum *Altimarum* prolixissimam relationem legas, quomodo *Paulus IV.* nepotes suos, *Carolus Carafam* Cardinalem & *Joannem Carafam Palliani Ducem*, feloniz & homicidii reos non agnovit; *Pius IV.* ut tales capitis damnaverit; *Pius V.* eorum manes in integrum quasi restituerit, atque scelerum pueros declaraverit.

Tom. II. p.
125. 136.

De cætero, soli hæcenus *Paulo IV.* e *Carafis* ad thronum Pontificium aditus patuit; tametsi *Petro Aloysio Carafa*, quum nondum Cardinalis, nec nisi *Tricarici Episcopus* esset, multi in *Conclavi Purpurati Patres*, rarissimo exemplo, *Papale fastigium*,

T. II. p. 288.

T.III. p. 26. destinavit: sed frustra; consequuto id eo tempore (annus erat 1644.) Joanne Baptista *Pamfilio*, sive *Innocentio X.* Quemadmodum nec *Oliverius Carafa*, Cardinalis & Archiepiscopus Neapolitanus, (verus Martis pullus,) felicius fuit, utut (si *Hieronymo Surico*, Historiz Arragonicz conditori fides habenda, quam heic Altimarus ei negat,) illicitis mediis viam ad Papale solium adfectaverit.

Utut autem duodecimi omnino *Carafe galero Cardinalibus* gavisi sint; ex illis tamen, præter jam dictos, non nisi quatuor brevitate studio memoramus. In his est *Gregorius*, (in vita seculari *Marcellus* dictus,) cujus Commentarii in *secundam Thomæ Aquinatis*, Neapoli A. 1628; *de concursu causa primæ cum secundis*, ibid. A. 1634; *de Vesuvii incendio*, ibid. A. 1632; *de monomachia Romæ*, A. 1647, impressi sunt; in *Introductionem autem Porphyrii*, MSCti Neapoli adservantur. Obiit Salerni die 23. Febr. A. 1675. Celebrior est *Aurelius Carafa*, Rinaldi F. n. 25. Mart. 1538. † 14. Jan. 1591. Transfudit e

T.II. p. 455. Græca in Latinam linguam Theodoretum in Psalmos, orationes non, unas Gregorii Nazianzeni, & sub auspiciis Sixti V. R. P. cum jam, Cardinalis ac Bibliothecarius Apostolicus esset, LXX. bibliorum V. T. Interpretes. Edidit etiam tres tomos epistolarum Decretalium

T.II. p. 433. Pontificum. *Diomedes Carafa*, Joh. Francisci F. Arianensis, Episcopus, ac E. R. Cardinalis, vel eo nomine mentionem meretur, quod, quum in omnium Carafarum statuas & monumenta debaccharetur vulgus Romanum, Paulo IV. R. P. defuncto, huic, licet ab eodem Cardinalitiam purpuram accepisset, inferre injuriam nemo ausus

T.I. p. 449. sit. Hodienum ea dignitate fruitur *FORTUNATUS*, sit. SS. *Joh. & Pauli*, Presb. Card. *CARAFÆ*, Episcopus *Aversa*, olim *Avella* dictæ. Natus is est Hieronymo Principe Roccellæ, & Diana Victoria nepte Pauli V. R. P. parentibus; eo tempore, quo in vivis erat *P. Franciscus Olympius*, Clericus Regularis Theatinus, mortuus 11. Febr. 1639. Hic, (ut in illius vita testatur *Josephus Siles*, p. 200. edit. Neapol. A. 1685.) a matronis gravidis solebat interrogari de nomine, futuri suo, ubi natus esset, imponendo, quo isthinc scirent, an marem foeminamve parituræ essent. Cum itaque ex doloribus, quos patiebatur *Diana* illa, partitudo instare putaretur, advocatur *Olympius*, & de nomine embryonis consultitur. Negat is, justum tempus adesse; quo dicto, mater, calculis curatius subductis, octavam adhuc

MENSIS SEPTEMBRIS A. MDC XCII. 405.

agi me nsem, quo uterum ferret, animadvertit. Nono autem mense elapso iterum accersitur Olympius, & fortui mox in lucem proditurq; *Fortunati* nomen dandum pronuntiat. Omen ac nomen habuisse patuit, ex quo ab Innocentio XI. R. P. A. 1686. Cardinalis creatus est; neque Altimarus veretur thronum ei Papalem augurari.

Missis Cardinalibus, ad alias dignitates ecclesiasticas nos convertamus. Numerant Carasæ in gente sua *Legatos & Nuntios* Pontificios novem; *Patriarchas* duos, *Alexandrinum* unum; alterum *Antiochenum*; *Archiepiscopos*, *Episcopos*, *Abbat*es quam plurimos. Ex his memorabitur nobis *Carolus Carasa*, *Episcopus Atellanus*, *Nuntius ad Imperatorem*, ob epitaphium, quo modestiam animi testari voluit, brevissimum:

OSSA CAROLI CARASÆ
MAXIMI PECCATORIS.

T.I.p.307.

Ejus frater *Simeon* hoc Messanenû marmore æternitati memoriam sui commendavit:

D. O. M.

Matri Dea Magna ab Angolo salutata
Hoc templum Illustriss. & Reverendiss. Simeon Carasa
ex Principibus Roccella S. R. I.
Archiepiscopus Messanenſis, obsequens
Virgini, suis extruxit expensis, pro sua
In Clericos Regulares benevolentia, ac
nobilis & exemplaris urbis ornatu
idem consecravit idibus Junii ann. M. DC. LX.

Tom.I.
p. 315

Ubi egregie fallimur, nisi versu secundo, pro DEÆ, in ipso marmore, DEI legatur. Cæterum, ut & hoc adjiciamus, fundamur in Ordinem PP. *Piorum Operariorum* *Carolus Fabricii filius*; *Eremitidas Theatinas* *Neapolitanas* *Franciscus Maria*, *Hieronymi filius*; *Clericos Regulares Theatinos* *Paulus IV. Papa.*

T.III.f.93
T.I.f.413
T.II.f.109.

Quod seculares dignitates attinet, præter duos *Reges* & tres *Duces Neapolitanos* supra dictos, multi *Principes*, *Duces*, *Marchiones*, *Comites*, *Equires aurei velleris* & *Melitenses*, item *Proreges*, *Legati*, *Thalassarchi*, *Cancellarii*, *Consilarii*, *summi exercituum Praefecti*, & id genus alii primi ordinis ministri regii, inter Carasas existunt. Ac ex his quamplurimos nomine tenus laudare, non foret

T.I.p.456.

dividiæ, nisi prolixiores, quam institutum nostrum patitur, esse vereremur. Lectoribus autem non ingratum futurum existimamus, si illos Carafas feligamus, qui hodiernum florent, quique, licet eorum non rara in novellis publicis occurrat mentio, à nostratibus non satis bene a se invicem distingui solent. Eminent inter eos primogenitus ex primogenitis universæ Gentis Carafæ *CAROLVS MARIA CARAFA*, *Domin. Univers. Fam. Carafa, Branciforte, Barrese, Santapaù & Speciale, Butera Princeps inter Dynastas tituli claros in Regno Sicilia dignitate primus, atque in regno Castella & Magnatibus primi ordinis, Roccella ac S. Rom. Imp. Princeps, Marchio Licodia, Castri Veteris, Militelli & Barrafranca, Comes Cypræ aureæ, Grassulati, Mazareni & Condoiannis, Patromus Prioratus Hieros. Roccella, &c.* natus d. 22. Febr. A. 1651. Princeps studio linguarum, philosophiæ, oratoriæ, jurisprudentiæ, mathematicumque, ac exercitiorum equestrium peritiâ nemini secundus. Hic enim est, cujus eruditissima atque ingeniosissima Opera toto passim orbe literario sunt nota, nec sine meritissimo elogiò in Actis Eruditorum A. 1690. p. 618. A. 1691. p. 305. A. 1692. p. 47. a nobis memorata: quibus addi debet *Liber* versio Italica, Mazzareni A. 1688. in 4. excusa, ac *Via ad Cælum & Hebdomas Mariana* Italice conscriptæ. Eiusdem munificentia universa literatorum respublica editionem elegantissimi ac sumptuosissimi Operis hujus Altimariani acceptam referat; sicuti nos quoque grata mente profitemur, nec aliunde exemplaris, quo utimur, possessionem nobis obtigisse, cum id Illustrissimi atq; Excellentissimi Principis jussu ad nos transmiserit, cui multis jam dudum obligati sumus nominibus, celeberrimus Polyhistor, *Antonius Magliabechius*. Vigesimo tertio ætatis anno *Isabellam D. Avolos*, (nobilitate sanguinis non magis, quam rarissimis virtuosæ animi dotibus fulgentissimam, at, quantum constat, nulla adhuc prole auctam,) thalamo induxit. Ea tempestate mortem cum vita commutavit avunculus ejus, *Josephus Branciforte*, Princeps Buteræ; unde Principatus *Buterensis* in Sicilia, una cum titulo *Magnatis Hispanici*, ad *Carafam* nostrum jure hæreditario devolutus est. Hinc tum A. 1681. & 1690. Parlamentum regni Siculi Panormum convocavit, tum A. 1684. Innocentio XI. R. P. *equum album*, quem Hispaniarum Rex, Neapolitani regni intuitu, Pontifici mittere solet, ma-

xima

MENSIS SEPTEMBRIS A. M DCXCII. 205

ritia cum pompa obtulit. Utriusque rei noticiam ampliorē tum ex adjectis prolixioribus narrationibus, tum ex epistolis *Caroli II. Regis*, Hispanico idiomate; quo scriptæ sunt, inseritis, haurire licebit.

Principis hujus Patruī sunt FORTVNATUS Cardinalis, de quo supra; & GREGORIUS, Magnus Hierosolymitani Ordinis Magister, electus d. 29. April. A. 1680; cum tertio jam ætatis mente Ordini adscriptus fuisset. Notatu digna vīsa est epistola *Jacobi II. Regis* super M. Britanniz, ad illum data d. 24. Febr. A. 1689, qua filium naturalem, *Fitz-James*, inter Equites Melitenses sub titulo *Magni Prioris Angliæ* recipi petit. Legato enim ad Galliz Regem Melitensi *Hautesvilles* promiserat, se, quā primum in regnum restitutus foret; bona illa ac reditus; quibus olim *Magnus Angliæ Prior* gavisus esset, huic iterum vindicatum ac novis aucturum. Quod quidem promissum in solo hæcenus conatu sublitit.

E *Josephi Carafæ*, Ducis *Brutiani* (Bruzano), (bello Messanenſi A. 1674. famam non intermōrituram consecuti, mortui autem d. 11. Apr. anno 1678.) sobole hodie vigent VINCENTIUS CARAFA III. Dux *Brutianus*, & PAULUS CARAFA, e *Ducibus Brutianis*; Invictissimi Leopoldi Cæsaris equestris militiæ Centurio. Horum patruī sunt Fr. Don CAROLUS CARAFA Prior *Melitenſis*, Seneschallus *Marubii*, *Drosi* & *Corbellini*, ac FRANCISCUS ANTONIUS CARAFA, Archiepiscopus *Anxanensis* (Lanciano) in regno Neapolitano & Episcopus *Catanensis* in Sicilia: His notior est Comes ANTONIUS CARAFA e *Dominis Fori Livii* (Forli) S. Cæs. Majestatis Cubicularius, Campi Mareschallus; itemque Commissarius hoc tempore Generalis copiarum, Augustissimi Cæsaris in Italia, Eques aurei velleris, &c. rebus bello adversus Turcas & alios Imperii hostes gestis clarissimus: qui e conjugē *Catharina de Cardona*, Marchionæ *Castelli Novi* natæ, nullam sustulit prolem; æque ea ratione infelix, ac frater ejus natu major ADRIANUS VII. CARAFA, *Lucretiæ Caracciolæ* maritus.

Hæcenus *Lineam de Spina* perlustravimus. Quoad alteram, *de Statera* cognominatam, celeberrimam evaserant, A. 1649. (tempore seditionis a *Thoma Anello* *Arcaliphitano* Neapoli concitata,

- citatz,) duo Martii Carafæ Ducis Matelonensis filii, *Diomedes Carafa* Dux Matelonensis, & *Josephus Carafa*; quorum ille bonorum, hic capitis jacturam tunc fecit, uterque Regi Catholico fidem suam luculentissime approbare satagens. *Josephi* gnatus est DOMINICUS CARAFA, Princeps *Colobrariensis*. *Diomedem* parentem habuerunt, MARTIUS CARAFA Dux *Matelonensis* (di Madaloni) eruditione non minus quam artibus sui nominis famigerabilis, ejusque frater germanus MARINUS CARAFA, ambo cum *Diomedes* agnato superstites, non minus, quam CAROLUS CARAFA Dux *Noja & Bojani*, ac ejus fratres NICOLAUS & POMPEJUS. Ex alio ramo hujus lineæ superest FRANCISCVS MARIA CARAFA, Princeps de *Bellovisio* (Belvedere) Marchio *Antianus* (d' Aazi) Eques aurei velleris, Eruditorum Mæcenas. Nec omittendus FABRICIVS CARAFA, Princeps Clusianns, (di Chiusano) cum filiis *Tiberio, Vincentio, Carolo, Petro, & Fabio*; item *Hectoris* Ducis Andriæ, anno 1686. denati, foboles, FABRICIVS, cum fratribus *Francisco, Antonio & Carolo*. Tot tantisque Principibus viris anno superiori Carafæ Domus fulra erat.

- Historiæ Genealogicæ ad finem perductæ, duplex adjicitur mantissa. Post *breve enim artis heraldicæ compendium*, sigillatim agitur de armis gentilitiis Carafarum, tribus nempe *fasciis argenteis in campo rubeo*, & discerniculis eorundem *spina & statera*. Ex quo autem CAROLVS MARIA, princeps totius familiz, Buterio potitus est, duodecim segmentis absolvi solet ejus clypeus, quibus partim a vitum, partim affinium familiarum *diversarum* hac serie collocantur: Austria; Branciforte; Santapau; Barrese; Speciale; *Carafa della Spina*; Avalos; Aragonia Sicula; Spinello; Borgia; Vittori; Borghese. (Confer Tab.X. Fig.2.) Subnectuntur non pauca Symbola Heroica Carafarum, eaq; quam nitidissime æri insculpta, quorum etiam nonnulla in Philippi Picinelli Mundo Symbolico reperire est. Recentissimis, iisque ultimis duobus utitur sæpe nobis celebratus CAROLUS MARIA. Horum unum exhibet *astrolabium*, cum *diaptra* & epigraphe: SUMMA HUMILIAQUE METITUR; ingenium ejus, quo rerum celestium terrestriumque naturam probe perspexit ac complexus est, adumbrans. Alterum repræsentat *Læstrum*, cum lemmate: SEMPER VIRET; quo significatur, excellentissimum Principem.

MENSIS SEPTEMBRIS A. MDCXCII. 409

Principem ingenii ac virtutis perpetua documenta indefesso studio nunquam non prolaturum. Nec Symbolum suum ignorari passus est clarissimus Altimarus. Quum enim, absque prævia Proregis aliusve alterius commendatione, a CAROLO II. Hispaniarum Monarcha Consiliarius supremi Consilii Capuanæ creatus esset, scuto gentilitio (cujus *inferior* pars tres baltheos cæruleos in campo rubro, *media* tres stellas argenteas in fascia cærulea, *superior* aquilam nigram in campo argenteo ostentat, impositis galeæ libro aperto & ense.) addidit is inscriptionem e Psalmis: *IPSE fecit nos & non ipsi nos*; quam & de DEO & de Rege intellectam. T. III. p. 129, supit.

Mantissa altera concernit *familias illustres CCLXVIII, affinis vinculo innexas Carafæ*; inter quas non postrema est *Pignatellorum*, ob Antonium Pignatellum, nunc INNOCENTIVM XII. summum Pontificem, notabilis. Antiquitatis sane gloria paucis cedit. Nam ex ea fuit *Lucius Pignatellus*, qui jam A. 1102. Comestabilis urbis Neapolitanæ audivit. Omnium harum gentium tesserae scutarie uno conspectu in tabula ænea sistuntur; metallis ac coloribus juxta Heraldicæ artis præcepta indiguitatis. Accedit Arbor Genealogica Domus Carafæ longe amplissima, & octo fere plagulas chartæ usualis complexa. Omittuntur autem in ea *Sigismundi Pisani*, *Korzacii Poloni*, & *Strigliani* illi, qui Augustæ Vindelicorum hodiernum florent, quos ad unum communem stipitem referendos Altimarus passim docuit; quemadmodum etiam in ipsa Historia sua tripartita de *Korzacis* non nisi ea quæ a Simone Okolsky in Orbe Polono prælibata sunt, de *Sigismundo* pauca, de *Striglianis* Augustanis paucissima attulit. Nec desideraveris indices. T. I. finit. T. II. p. 405.

Adest enim aliquis *Dignitatum illustrium*, alii *Autorum* citatorum, alii *Familiarum Carafæ affinium*, alii denique *Nominum & Rerum memorabilium*.

ANONYMI DIALOGI TRES: I. DE CONSTAN-
tia in adversis, II. de *Dignitate tuenda*, III. de *Amore*
erga Rempublicam.

Mutinae, 1692, apud Hæredes Cassiani.

in 12. plagul. 7.

EEF

Edidit

Edidit quidem hanc Dialogorum trigam *Jacobus Castellus*, Serenissimi Mutinæ Ducis Geographus, e privatis, ut titulus habet, schedis, viroque illustri, Marcello Malpighio, Innocentii XII. Archiatro dedicavit. Sed quamvis Autor latere nomen suum voluit, non alium tamen eum esse compertum habemus, quam doctissimum virum P. *Benedictum Bacchinum*, Serenissimi Mutinæ Ducis hoc tempore Historiographum. Is enim, postquam ab Adversariis perpeffus gravia multa esset, ac Parma, in qua urbe Diarium Eruditorum, quod Mutinæ hodie pertexit, exorsus fuerat, cedere coactus, solatium adversus mala & præsidium ex Philosophia petiisse videtur. Itaque erecturus semet atque firmaturus, libellum hunc composuit, Dialogi (in quo *Liberii* nomine *Bacchinus* ipse, *Angelii* vero Rev. P. Abbas *Angelus Maria Arcionius* nuper vita functus, quem Monachum ajunt doctissimum atque integerrimum fuisse, designantur.) forma eoque sine adhibita, ut Ethopœiæ indulgeret, & facilius se tum infirmum, tum utcumque a morbo vindicatum exhiberet.

p. 26. 113.

Cæterum adversa, de quibus hic disseritur, trium potissimum sunt generum; alia personam differentis, nonnulla ejus dignitatem, & aliqua ipsam tangunt republicam. Unde obscurum non est, distinctis malis distincta remedia in tribus his dialogis quæri & opponi. Et in primo quidem supponit, imo conficit ex antegressis, jure nos tristari ob carentiam boni, a libera nostra pendente voluntate: absurde vero & ἀλόγως, ob boni carentiam, sive ob malum, quod a libera voluntate nostra non pendet. Jam, cum injuriæ, valetudo, deportatio, fatum imminens, & alia hujus commatit, de classe posteriori sint, justam dolendi causam, aut animi constantiam abjiciendi, in illis negat reperiri. Si quis obloquendi forte studio dixerit, humorum conditionem in corpore, pendere ex conditione animi, & conditionem animi pendere ex humorum conditione: vel, quod eodem recidit, viciatam humorum eucrasiam oriri ex pathematibus animi, & animi pathemata dependere ex humorum indole; ab eo committi aperte nimis circumam. Adhuc enim quæri, quid horum primo in causa turbatum sit? Illud autem esse procul dubio, quod, ne pathemata adsint, vel si adsint, ne officiant, vel si offecere, ne officiant impofterum, prestare valeat; id est, nos ipsos.

p. 66. 101.

In secundo Dialogo præcipue, in quo consistat dignitas, quibus causis

MENSIS SEPTEMBRIS A. MDCXCII. 477

causis vere lædatur, an de illius jactura dolendum, quousque, & quibus mediis curanda veniat, disquiritur. Observat autem Autor inter cætera, facile fieri posse, ut ipsa malorum hominum convitia ad aliqujus dignitatem augendam non nihil conferant; quod & suo B. Augustino jamdudum confirmavit exemplo: *Hoftes*, inquit, *dum volentes detrabunt fama mea, nolentes addunt mercedi mea*; & infra ostenditur, sæpe accidere, ut arma hostium ad reipublicæ incolumitatem profint promovendam. Quemadmodum e contrario contingat, ut, si quis lauderur a scelestis, laudatæ personæ dignitati infamiaz nota suffundatur. Laudem quam incompositum vulgus tribuat, duccendam nullius pretii. Magni sæpe ponderis esse mendacium, a viro in dignitate constituto si proferri vel evulgari id contingat; apud probos etiam, quibus præconcepta de dignitate opinio perniciose imponat. Parerga graduum, munerum, honorum in republica, sæpenumero, vulgo cum primis fucum facere, quod favor, obsequium prætitum, ac (utinam non!) pecunia in conferendis illis pariter, ac impetrandis multum valeant. Cæsarem patriæ libertatem evententem, quia pro voto cesserit facinus, laudari: Catilinam, quod ausus immane sed idem nefas, auso non sit potitus, audire pessime. Quod si Cæsari Catilinæ fors accidisset, & Catilinæ Cæsaris, non dubium esse existimat, quin inter se laudis quoque infamiazque vices commutassent. Nihil officere, si cunctorum sententia pessimus habearis, testis autem factorum tuorum conscientia te laudet: rursus prodessè nihil, omnium calculo optimum haberi, si quis sibimet ipsi fuerit pessimus. Quod quidem Autori largimur tanto facilius, quo certius est, malam conscientiam laudantis præconio non sanari, uti nec bona convitiantis opprobrio vulneratur. Dignitatis curam, quæ sapientem deceat, in duobus potissimum occupari, ut nempe actus suos ita componat, ut sanam æqui censoris crisin. subire nunquam vereatur: acut probos male de se sentientes, & præconceptis opinionibus seductos, de actibus suis sincere & absque fucoco, prout res ferunt, edoceat: præsentissimum ad vitam rectè institutendam remedium esse, timere semper, ne dignitatis nostræ jacturam faciamus apud probos: calumnias quidem excutiendas esse, sed eas, quæ absque periculo excuti possint; reliquas intactas relinquipportere, diluendas tempori. Crimina refellere, honestatis nomine

69.

154.

73.

75.

77.

p. 82.

83.

87.

91.

93.

98.

- atque commendandum; recriminari autem, damnari merito; neque posteriori hoc adminiculo indigere, qui integritate fulciatur; neque dignitatis causam ullo modo juvari recriminandi libidine, sed jugulari verius & confici. Sub dialogi finem monet, magno periculo nos decipi, si putemus, nostra universorum oculos, aures, mentesque adeo perstringere, ut, quamprimum pro rerum humanarum, conditione lati quidpiam, vel adversi nos tangit, nihil aliud cuncti, quam nos cogitent, vel loquantur. Deinde, sæpe nos tritari, ubi ingentis lætitiæ materia suppetat; quem locum & supra tetigimus. Emergere enim in lucem publicam non raro decora, quæ non læcessita calumniis delituisse: uti forte magnitudinem Hieronymi non agnosceremus, Erasmo iudice, nisi hæreticorum & obrectatorum calumniis inclaruisset.
102. *Postremi* dialogi argumentum eo dirigitur imprimis, ut præva philautiæ, & ambitus suspicionem à se removeat, amorem suum erga rempublicam declaraturo: ac fatetur non deesse, qui de reipublica damnis lætentur, ejusdemque incommodis, ad explendam affectuum suorum ataxiam abutantur: alios de anomaliis & malis invalescentibus dolere quidem, acta perversa perstringere, de morum corruptione conqueri, verum non aliam ob causam, quam quod quaesita remedia graduum & honorum accessiones dolentibus sint allatura; verbo, quod per threnos hujusmodi proficiatur. Sibi amorem suum in rempublicam ostendenti mentem esse longe aliam. Inde hypotheseos loco monet, quod toto cælo differant, dolere de incommodis rempublicam affligentibus, & iisdem incommodis optulari: ad prius, amoris quidem vinculo, bonum civem non obstringi; ad posterius autem maxime. Porro, ita peculiaris reipublicæ membrum esse unumquemque, ut membrum simul sit totius orbis, magnæque illius civitatis, quam universum hominum genus constituat. Quibus positissid agit ut ostendat, vicissitudinem ac mutationem, in particularibus observatam rebus publicis, optimam esse universo rerum ordini; perinde ut singulorum corruptio & generatio in physicis universo rerum systemati præstet, ut vigeat. Tandem fatius esse concludit, animos viresque in procurandis calamitatum publicarum remediis intendere, quam dolendo, inutiles mærore tabescere: viresque reipublicæ tamdiu æquo animo ferendas, donec
- in ea

MENSIS SEPTEMBRIS A. M DC XCII. 43

in ea scribamur, quæ nullas patitur. Omittimus, quæ passim Socratico more insperfit Auctor monita politica quamplurima: neque attingimus pulcherrimos discursus, qui ex Jurisprudentiæ, Medicinæ, 39.
Physicæ, atque Mechanicæ latifundiis sic inferuntur subinde, ut erudito Lectori & attento videantur non minori esse delectationi, quam 32. 52. seqq.
emolumento posse. 141. seq.

JOACHIMI HILDEBRANDI S. THEOL. D. ET
Ducatus Luneburgici ejusque Comitatum Superintenden-
tis supremi THEOLOGIA DOGMATICA.

Hælmstadii sumtibus Georg. Wolfgangi Hammii

A. 1692. in 4.

Constat alphabet. V. plag. 8.

D. Joachimus Hildebrandus, cum SS. Antiquitatum in Academia Hælmstadiensi Professor esset, A. M DC LVII. universam Theologiam XX Disputationibus nervosè complexus erat, easque, operam perpetui Respondentis præstante Dn. Gebhardo Theodoro Meyero, SS. Theologiæ isthoc tempore Candidato, deinde ejusdem in eadem Academia Doctore, & SS. Antiquitatum Professore Publico, Ἰὼν Θεολογικῶν examini proposuerat. Illas, ubi uno volumine comprehensæ, ac titulo Institutionum Sacrarum insignitæ, in lucem prodierunt, multi non solum Theologiæ, sed & aliarum Facultatum Studiosi expetiverunt, ut non impleo tempore exemplaria fere omnia divenderentur. Itaque Auctor, desiderii aliorum librum quærentium satisfacturus, viginti abhinc annis opus suum revidit, & nonnullis in locis auctius de novo in lucem emisit. In animo jam tum habebat, luculentiorè accessione librum augere, sed concatenata negotiorum, tot Ecclesiarum ἐπιπορευῶν comitantium multitudo ac gravitas, in rem conferre non permittebat. Quantum ergo sequentibus annis a gravissimi muneris functionibus capiebat otii, id omne pro Φιλοπονίᾳ suâ in locupletando hoc sacro labore insumebat. Qua ratione tandem in istam, quam nunc habet, magnitudinem excrevit. Ipse tamen Auctor librum suum in lucem educere non potuit, quippe qui pau-

lo post absolutum, anno ætatis septuagesimo, vegeta viridique senecta, diem suum obiit. Curam igitur edendi hæredibus reliquit: typographorum autem operas direxit vir clarissimus, DN. *Job. Bartholdus Niemeierus*, Primæ Philosophiæ ac Logices in Academia Julia Professor Publ. ordinarius, ut sine erratis prodiret. Methodo disposita est hæc Theologia analytica, habitui practico conveniente. Proinde divisa est in Partem communem & propriam. Parte communi homines indifferenter omnes media consequendæ salutis docentur. In primis de principio, e quo sacra prudentia impendit, quod est Sacra Scriptura, agitur. Quo expedito, initium tractationis a fine suscipitur, scilicet DEO: subjiciuntur hominis ævissima. A fine ad subjectum Theologiæ proceditur, quod est homo salvandus, qui secundum diversos status existit: sequuntur principia & media salutis consequendæ. Parte propria, quæ sacre Politicæ instar habet, de Ecclesia traditur. In ipsa explicatione locorum, non tantum dogmata ex Sacris Literis proponuntur, & antiquitatis ecclesiasticæ suffragiis comprobantur: sed potiores quæque controversiæ enucleantur. Reperuntur subinde doctrinæ a Theologis Helmstadiensibus antehac traditæ, & a quibus alii Theologi nostrarum partium dissenserunt. Quæ cum valde notæ sint, eadem in præsentem referre merito superfedemus: Instructum insuper est opus hoc gemino Indice, uno Capitem, altero Rerum.

*SAMVELIS PRZIPCOWII EQVITIS POLONI
& Consularii Electoris Brandeb. Cogitationes Sacre ad initium
Evangeliæ Matthæi & omnes Epistolæ Apostolicas, nec
non Tractatus varii argumenti, præcipue de Jure
Christiani Magistratus.*

Elutheropoli Anno 1692. in fol. Alphab. 16.

Opus hoc, quod *Bibliotheca Fratrum Polonorum* accedere voluit editor, autorem agnoscit virum, cui in Principum avlis & castris (septuagenario quippe adhuc militiam sequebatur) potior pars exacta fuit; ea tamen eruditione Theologica instructum, ut pro aliquod inter suos (*Socinianos* putat) nomen deponere sibi videretur. Eius,

Ejus adolescens admodum, cum in Academia Lugduno-Batava literis operam daret, jam dedit specimina. Libellus enim *de pace & concordia Ecclesie*, ab eo tum octodecenni concinnatus, adeo eruditorum nonnullis placuit, ut eum, dignum tanto parente foetum, Simonis Episcopi esse crediderint: ut de Apologetico ejus, quod contra Dan. Heinsii Satyram: *cras credo, hodie nihil*, eodem fere tempore scripsit, nunc nihil addamus. Postquam ex Academia in patriam rediit, ad Regis Uladislai, Sigismundi pariter, ac Radzivillii Principis favorem aditum sibi paravit. Idem tamen non minima pars fuit eorum, quos paulo post, circa annum nimirum 1663, fatales illæ Anti-Trinitariorum in Polonia Ecclesiis calamitates vexarunt undique, & tantum non pessunderunt. Patria igitur ipse quoque ejectus in Prussiam concessit, ibique Consilarii titulo a Serenissimo Brandeburgico Electore & Principe Radzivilio ornatus, Theologicis curis mentem applicuit: inde quoque, urgentibus Prussæ Ordinibus, in exilium pellendus denuo, nisi mors, quæ ipsi anno ætatis septuagesimo octavo d. 19. Junii A. 1670 obtigit, id antevertisset. Non consistendum vero tantum viro huic cum fortuna minus prospera; adversæ partis culpa fuit, sed ipsorum quoque Fratrum suorum animos a se alieniores invenit. Cum enim isti recepta sua de Christi imperio, non æterno sed abrogando, Christoque adeo in altera vita ad vilitatis humanæ sortem deprimendo, item de magistratu & aliis quibusdam rebus decreta ponderari confutarique ab eo ferre non possent, diris eum devotum obtorto collo ad Christi tribunal condemnandum quasi traxerunt; quem Papatum inter omnes fere a Papatu segregatis sectas obtinere, is qui hujus libri editionem procuravit, queritur.

Scriptoræ quidem Przypcovii longe majorem, quam hoc volumine exhibentur, coptam a Sandio in Bibliotheca Antitrinitariorum relatam habemus, quorum tamen iste etiam potioræ partem ad manus suas non pervenisse, sed apud amicos hinc inde delitescere testatur. Ea vero, quæ nobis hic exhibentur, in duo dispeſcuntur volumina. Prius Cogitationes in Evangelii Matthæi initium omnesque Apostolorum Epistolas complectitur: postæius vero varii Tractatus, maximam partem Theologici, constituunt.

In Cogitationibus ad initium Evangelii Matthæi, Autor non tam

tam textus interpretationi operam dedisse videtur, quem etiam, *et nota* ubique non sequitur, quam meditationibus, sive dogmati alicui Theologico secundum præjudicia sua confirmando, sive practicæ quidam doctrinæ inculcandæ, inservientibus. Quod ipsum in causa etiam fuisse, ut *Cogitationum* potius quam *Commentarii* titulum huic scripto suo esse voluerit, eo minus dubitandum est, quo clarius ipse Autor hoc indicat, in responsione ad Notas amicas, quas Cogitationibus ipsius in Epistolam ad Colossenses Wifsovvatius opposuerat, No. 24 inquit: *Scripto huic nostro Cogitationum titulum eo consilio dedimus, ne quis lectorum putaret, nos in iis plenam sacrorum librorum explicationem polliceri.*

Ut aliqua eorum, quæ diximus, demus exempla, observat Autor, quod C. V. Matth. verbis: *audivistis, quod dictum sit*, vox antiquis semper addatur, quoties Christo de legibus Mosis sermo est, quas *implere* se, id est, secundum Autoris mentem, perfectiores reddere, non vero abrogare dicit; quæ tamen omittatur, quando interpretum legis nova commenta proponantur & confutentur. Quod autem leges quædam Mosis videri queant, quibus non addita compareat vox ista, v. g. de libello repudii & talionis jure, inde effertur, autumat, quod verbis quidem Mosis conceptæ, in alium vero plane a Mosis sensu detortæ a legis doctoribus eo tempore traditæ, adeoque a Christo hic quoque propositæ atque explosæ fuerint.

Cum ex Matth. VI. ut *adveniat Regnum Dei* petimus, de Regno Dei in his terris id Autor accipiendum esse docet, & inde feliciorum Regni Dei statum in his terris sperandum perpetuo esse colligit. Regnum enim Dei cum nunc quoque inter nos vigeat, majorem ejus gradum his precibus a nobis postulari existimat, quæ tum ex majoribus Ecclesiæ nunc florentis in fide & charitate profectibus, tum ex Anti-Christi destructione, Judæorumque conversione, orbi Christiano sperandus videatur. Cujus ævi felicitatem ipsis Apostolicis temporibus, & ab antiquissimis Ecclesiæ Patribus creditam esse contendit. Illorum tamen sententiam ideo factiosè explosam esse dicit ab iis, qui per illata clanculum e Philosophia Gentili in Religionem Christi Gnostica dogmata, introducta potentis factione, Ecclesiam corruerint, quoniam ista suos affectus irrepenitentem tunc parum sinceram in Ecclesiam doctrinam moresque

depra-

depravatos improbare, ac beatius ævum optare atque expectare arguebat. Indeque & Apocalypsin a multis oppugnatam, & Papiæ ab Eusebio obrectatam, & antiquis illis Apostolico ævo vicinis viris falsam affectam calumniam fuisse ait, quasi aliquod terrenum regnum Christi post resurrectionem fore somniarent, quod tamen illis ne per somnium quidem credere in mentem venerit: utpote qui, si restituendum in terris Christi regnum post resurrectionem docuerint, *resurrectionem primam* cum Apocalypseo autore a *secunda* distinxerint, qua is, qui cadit, resurgere recte omnino dicatur. Papiam vero Eusebio & Gnosticis ejus magistris (quo nomine Arii factionem eî venire infra patebit) exosum fuisse, non mirandum existimat, cum Papiæ vicissim peregrina Gnosticorum dogmata, utpote his, quæ a Domino ipso tradita sunt, parum consentientia, exosa fuerint.

Cogitationes in Apostolicas Epistolas, quamvis viam, interpretibus aliis Scripturæ merito observatam, non sequantur, magis tamen ad explicationem Scripturæ faciunt; sensus enim & intentio scriptoris semper, licet brevissimis ostenditur. Et quamvis suorum interpretationibus ut plurimum adhaereat Autor, non pauca tamen etiam occurrunt, in quibus vel in plane diversa ab iis abeat, vel novis argumentis & illustrationibus ab iis jam observata exornare nitatur. Sic v. g. in explicatione commatis 29. cap. XVI. I. Ep. ad Cor. Crellii, Schlichtingii & aliorum sequitur vestigia, qui in Ecclesia primitiva revera baptismum pro mortuis obtinuisse putant, adeoque frustra crucem sibi figere interpretes existimant, qui a sensu istorum verborum primum obvium alium invenire laborent: in eo tamen ab iis abit, quod ipsi tanquam errorem istud in primis Christianis condemnent, ex quo argumentum saltem *non* *ad* *Paulo* subnatum esse sibi persuadeant; ipse vero caruisse errore hanc pro mortuis baptizandi ceremoniam contendat, dum eum illa opinione, ac si prodesset defuncto pietas aliena, non conjuncta, sed solum in ædificationem Ecclesiæ adhibita fuerit. Baptismum aquæ scilicet æternum & quasi ceremoniale signum, quod aliquis ad populum Christi adjectus sit, ex communi suorum hypothese, esse scribit; quod ipsum per se & nude sine ea, quam designat, hoc est vera ac reali ad populum Christi accessione, quæ fiat per regenerationem, baptizato non profit; natura tamen sua etiam in considerationem Ecclesiæ mul-

tum proficit, cujus oculis palam fiat, populum Christi incremento suo augeri, quin & multos alios ad idem faciendum invitet. Sed quomodo, inquit, defunctorum accessione aucta credi poterat Ecclesia, cum potius morte eorum diminuta videretur? & respondet, ob resurrectionis spem, non tanquam interierint, sed tanquam adhuc in Ecclesie censu permanserint, vita functos ejusmodi consideratos fuisse. Ex quibus etiam argumenti Apostolici robur multo clarius liquere arbitratur.

In Epistola Colossensibus inscriptae capite II. ad Platonicos Philosophos Paulum potissimum respexisse Autor noster docet; illos enim prae reliquis Philosophis *πρωτολογισία* illa, de qua v. 4. loquitur Apostolus, valuisse existimat; quemadmodum & nulla alia secta majorem in divinis scientiam quam Platónica sibi vendicaverit, unde divini etiam cognomen Plato meruerit. Delectum quoque ciborum & temporum, de quo v. 16. Platonicis a Pythagoraeis, quorum commenta Magistri sui placitis infima praecipue Academia admiscuerat, adjuti urgebant. Tandemque etiam Genitorum cultum, jam inde a Genio Socratis initio summo promovebant, quae omnia manu Apostoli ducta lineamenta Platonicam scholam representare Autor noster existimat.

Subjungitur Cogitationibus in Epistolam ad Colossenses *Responsio ad Notas amicas in Sacras ad Epistolam Pauli ad Colossenses Cogitationes*. Notarum, contra quas Responsio haec dirigitur, auctorem Andream Wifsovvatium Socini ex sorore nepotem esse, Sandius quoque annotavit. Displicuerat huic inter alia etiam distinctio, qua Noster in expositione versus 15. capitis I. *Epist. ad Coloss.* occasione loci I. Cor. XV, 24. usus fuerat, inter *potestatem* scilicet Christi *ordinariam* & *extraordinariam*. Illam esse dixerat, qua Christo omnis sive in caelo sive in terra potestas a Patre tradita est, quam dependere tamen semper ab illo ait; hanc vero in specie potestatem judicii exercendi esse, affirmaverat, quae ita absolute Filio tradita sit, ut Pater neminem judicet. Hujus, non illius finem in predicto Epistolae ad Corinth. loco significari nostri Autoris est sententia, aliter statuentibus plerisque Socinianorum, & cum iis etiam Wifsovatio, qui utramque hanc potestatem tollendam esse affirmantes, Christo in altera vita vix quicquam, quod ultra reliquorum beatorum

rum sortem ascendat, relinquendum esse ducatur. Necessariam autem prorsus esse Auctor noster sibi persuadet hanc distinctionem, ad depellendas adversariorum Ecclesiae suae, ut vocat, calumnias. Non alio enim & plausibiliori prae-textu, ait, olim sub Victore & Zephyrino Episcopis Romanis in occidente, & aliquanto post per conciliabulum, ut loquitur, Antiochenum in oriente, veritas & Ecclesia confessorum Symboli Apostolici oppressa est, quam quod iis impingeretur calumnia, Christum nudum hominem ab iis statui, cum Scripturae Sacrae cum passim ut Deum omnipotentem & in secula benedictum proponant. Et huic tamen, quam vocat, calumniae non desinere, quosdam Fratrum suorum ultro occasionem dare queritur, cruda nimis & iniqua loci illius 1. Cor. XV, 24. explicatione, in qua errare ipsos satis prolixè ostendit.

Cogitationes in II. ad Thesalonic. c. 2. prolixa de Anti-Christo tractatione absolvuntur, ita quidem, ut omnia in N. Foedere occurrentia de hac materia loca consulantur. Illam enim eo diligentius in Ecclesia Christi tractandam esse Noster existimat, quo certius est, non a Christo tantum sedulo eam fuisse inculcatam, sed nullam quoque Apostolorum, excepto Jacobo, eam intactam reliquisse.

Paralipomena quaedam in hanc Epistolam Cogitationibus Auctor adtexuit, in quibus occasione eorum, quae a Paulo in ea de Anti-Christo traduntur, de Arianorum & Ebjonitarum sectis ex anti-quitate disserit. Anti-Christum, cum per illum Satanas Ecclesiam Christi destructum iret, primum ac potissimum religionis Christianae fundamentum demoliri coepisse ait, Christum in natura sua fuisse hominem negando, vel quod eodem recidere putat, JESUM, quem omnes hominem fuisse sciebant, & ab Apostolis edocti credebant, non esse Christum, seu Filium Dei, praecipue & principaliter distinguendo. Erroris hujus fundamenta jam Petri & Joannis tempore in Ecclesia jacta, esse dicit a Gnosticis, qui quidem initio magis sobrie quam postea in Christiana doctrina philosophati sint, ita tamen ut errorem modo dictum jam tum foverint atque propagarint. Proecedente vero tempore eos in magna deliria delapso, in multas sectas discissos fuisse refert, adeo ut illi, quibus sanior mens erat, quae reliquis rejectis deliriis, in solo illo a Joanne etiam notato errore persistebant, relicto Simonianis, Menandrianis, Valentianis &c. Gnosti-

corum nomine, Catholici nominari maluerint. Late autem per Ecclesiam, ex ejus sententia, horum sparsus error est, præcipue inter eos, qui e gentibus ad Christum convertebantur, utpote qui omnes in propagationem doctrinæ gentilium sapientiæ conformis conspirabant; cum contra e Judæis orti Apostolicam de Personâ Christi doctrinam mordicus retinerent: qui tamen tum & ipsi errores quosdam in Ecclesiam protruderent, ob exiguam Sacræ Scripturæ & rerum divinarum peritiam Ebionæi, quasi pauperes diceres, vocati sunt, quod cognomen, prævalentibus gentilium partibus, non tantum omnibus Judaismo propioribus Christianis successu temporis datum fuit, sed ii quoque, qui doctrinam de Christo puriorem cum ortis ex Hebræa progenie tenebant, ejus probro fuerunt adpersi; licet gentiles multi eorum fuerint, qui cum Christianis ex Judæorum stirpe circa hoc dogma consentiebant, quales fuerunt Justinus Martyr, Beryllus Bostrensis Arabiæ Episcopus, Theodorus Conarius Origenis coævus, & Paulus Antiochenus qui sub Aurelliano Imperatore floruit: quorum tamen adeo pauca scripta ad nos pervenisse tum inde est, quod pauci ea scribendi facilitate fuerint, ut mentem suam scripto consignare potuerint, tum etiam, quod si quæ scripta eorum extiterant, a partibus valentioribus fuerint suppressa. Gnosticorum autem, quos Arianos postmodum præpostere dictos censet, cum diu ante Arium invaluerint, in eo vel maxime versabatur industria, ut ex Sacris literis quæcunque opinionis suæ fundamenta colligerent; unde Erasmus etiam eorum scripta una cum ipsis perisse dolet; utpote quæ mirant Sacrarum literarum notitiam redoluisse sibi persuadet. Præterea Gnostici illi prudentiores seu Ariani quascunque artes, *malas etiam*, adhibebant, quibus in obtundendis per fas & nefas Ecclesiæ dogmatibus suis jvari poterant. Et debium non est, a Sacro quoque Codice manusq; improbas illos exhibuituros non fuisse, nisi divina providentia per adversariorum scelus ipsis obstitisset. Interim tamen impediti haud potuit, quo minus in aliorum Ecclesiasticorum hominum scriptis prohibitu suppresserent, interpolarent, castrarent & expurgerent, quæ modo incommode ipsis videbantur, quod posterioribus temporibus Liberæ Carthagenensis Ecclesiæ Diaconi in Tomis Concilio in admittenda auctoritate satis probavit. Et propter hoc etiam, sub Apocalypicos & Opuscula Irenæi suam ipsam exortationis formulam adju-

adjunctam esse Auctor noster existimat. Præter ignorantiam vero rerum seculo Apostolico gestarum, horum perversæ industriæ Romanæ quoque Tyrannidis fundamenta deberi dicit, utpote quæ in Antiocheno Concilio jecerint. Tum enim, præterquam quod Paulum Episcopali Antiochiæ sede, Malchionis Sophistæ fraudibus & occulta Episcoporum quorundam cum Romano conspiratione deturbarunt, ad Ethnicum quodque Imperatorem Aurelianum confugerunt, a quo edictum impetrarunt, quo omnes Ecclesiæ Christi, Episcopi Romani in rebus fidei sensum, tanquam præfulis urbis terrarum dominæ, sequi jussæ sunt. Ostendere postmodum Auctor incipit, sectam hanc iisdem quibus creverat, artibus destructam justo Dei judicio iterum fuisse; etsi ea, quæ ipsi de ejus interitu adtexere animus fuit, ad manus nostras non pervenerunt.

Ad alterum quoque volumen paucis accedendam est. Continentur in eo varii Tractatus, Theologici maximam partem argumenti, e quibus *Dissertatio de Pace & Concordia Ecclesiæ* jam duabus vicibus, anno nimirum 1628 & 1630 publici juris facta, quin in Germanicum quoque sermonem translata fuit. Pariter *Vita Socini* non A. 1636 modo, una cum *Dissertatione de summo bono Christianorum* prodiit, sed in Belgica quoque lingua ejus aliquoties repetita fuit editio, & denique etiam una cum memorata dissertatione in Bibliotheca Fratrum Polonorum Socini operibus præmissa legitur. *Panegyricus honori Vladislai Sigismundi Polonia Regis dictatus* A. 1633; *Responsio* vero ad *Heinsii* Satyram, *cras credo, bodie nihil*, A. 1644. typis impressa extat; quemadmodum etiam *Religioni a calumniis Atheistis vindicata contra Epistolam F. M. Christophoro Sandio obstertricante* A. 1672. lucem aspicerè licuit. De quibus omnibus proinde, utpote traditis jam olim notis, nunc quidem nihil dicere attinet.

Judicium de libro P. Cicovii regni Polonia Ordinibus oblato, nihil notatu dignum continet, nisi quod Auctor in eo confutat, Pontificii persona indutus, argumenta Jesuitæ, Statuum in Unitarios animum concitare nitentis, quos gravissima quæque ob-diffensum in religione pati voluerat, ejusque institutum tam Reipublicæ quam ipsi Catholicæ Religionis obesse ostendit.

Similis generis est *Apologia ad Serenissimum Brandenburgicum*

Ggg 3

Electo-

Electorem, in qua calumniis, quas suæ communioni perperam impingi queritur, dissipatis, sedem sibi suisque in Borussia concedi petit.

Majoris momenti est *Apologia istius Hyperæsthes*, ubi quod brevier saltem & subobscurè in *Apologia* fecerat, contra quamplurimos sectæ Socinî addictos prolixè agit, utpote qui conversioni Judæorum nimium intenti, ut opiniones suas eorum captui magis conformarent, nimis abjectè de Christo sentiebant, cujus regnum terrenum ac coeleste intra breves terræni regni metas includebant, & naturam ejus in cœlis gloriose viventis in humanæ vilitatis ordinem redigebant; qua de re jam supra etiam contra *Willovvatium* eum egisse diximus. Ast vero, quamvis Autor Christum propriè & sine figura Dei filium, ex essentia Patris natum, contra suorum quosdam probare nitatur, quamobrem etiam invisi admodum ipsi fuerunt, tantum tamen abest, ut genuinam veritatis lucem illis propius multo conspexerit, ut subtilius potius errasse, quam melius veritatem introspexisse dicendus sit. Divinam enim quidem naturam, æquæ ac humanam, in Christo agnoscit, sed illam succedere humanæ, quam expellat, sibi persuadet, adeoque nec æternam generationem, qua in divinam naturam Christus genitus est, sed in tempore factam esse sibi persuadet, ut alia nunc omittamus.

Cognati cum hoc libro argumenti est *Demonstratio, quod neque Pater Domini nostri Jesu Christi per Metaphoram pater, neque Filius ejus unigenitus per eandem Metaphoram filius dici queat aut debeat*, quippe quæ in prioribus illius imprimis capitibus prolixè pertractata, per totum hunc librum contra tum in lucem emissum recter tractatum denuo adstruitur.

In *Animadversionibus Apologeticis ad aculeatum Jo. Amosæ Comenii scriptum, quod occasione Irenici Irenicorum contra Fratres Polonos ediderat*, notatu forte non indignum est, quod animadvertit Autor, scripti hujus Comenio causam fuisse eam, quod labefactam inter Reformatos fidem suam, ob susceptum vaticiniorum, falsi eventu mox victorum, patrocinium videns, commodiorem restaurandæ ejus viam non invenerit, quam si Unitarios, in quos Reformatorum animos eo tempore maxime exacerbatos noverat, scripto aggredereetur. Irenicum autem istud Irenicorum, quod scribenda

bendi materiam Comenio dederat, Socinianum autorem habere, nullo fundamento conicere Comenium Noster contendit, utpote in quo non Menonistice tantum sectæ plurima faveant, sed multa etiam Socinianis adversa contineantur. Verum recte omnino sensisse Comenium neminem hodie latet, postquam Danielem Zwickrum foetus istius patrem esse innotuit, qui etiam triplici Irenicomaftige Comenium, quamvis occultato eisdem nomine, refutavit.

In *Responsione ad Scriptum Georgii Nemiricii, cum eos in Polonia a Religione Romana dissidentes, ut in gremium Ecclesie Orientalis se recipiant suadentis*, parte priori varios, ex quibus Ecclesia vera sit agnoscenda, characteres Autor tradit, & hac occasione, quam necessarium sit, ut privato iudicio publica Ecclesie doctrina ad examen revocetur, ostendit, tandemque variorum Nemiricii circa doctrinam de Ecclesia errorum confutatione huic parti finem facit. In parte vero altera querit: an dissidentes ab Ecclesia Romana & Græca, dogmata & ritus Ecclesie Orientalis illa conscientia recipere possint? indeque ad omnium fere dogmatum, circa quæ controversiæ motæ fuerunt, brevè descendit examen, ac reformationis & à corruptis Ecclesiis secessionis patrocinium in se recipiens, tandem ostensis in finali Nemiricii confessione erroribus, ordinisque monastici vanitate, toti operi colophonem imponit. Qui testant Tractatus omnes jura Magistratus Christiani respiciunt, & in *Anima adverso-nibus* quidem *ad libellum de qualitate regni Christi*, an Christiano homini terrene dominationes conveniant, sive an inter Christianos Magistratui locus esse debeat? contra Autorem dicti libelli, qui id negaverat, & quem Danielem Brenium esse a Sandio discimus, disquiritur.

Succedit hinc *de jure Christiani Magistratus & privatorum in belli pacisque negotiis liber*. Cum enim hanc materiam a suæ communionis hominibus adeo hæcenus accuratè non pertractatam Noster viderit, ut potius in fanaticas circa eam opinioniones multi inciderint, quin ipse quoque Socinus non satis sibi constituisse videatur, magno studio Christiano Magistratui jus suum asserit, profligatis strenue adversariorum ex Fratibus argumentis: quod ipsum fufius adhuc facit in subsequenti *Apologia prolixiori*, qua memoratum tractatum contra iniqui accusatoris, quem Joachim, Stegman-

num

Pum juniorem esse constat, criminationes munire coactus fuit.

Ultimum inter Tractatus Theologicos locum occupant *Judicia libri de Magistratu contra Danielem Zuicherum*, qui ea, quae ipse de hac materia scripserat, a Przypcovic conveli & incommodis consequentis urgeri cernens, multum stomachatus videtur in suo contra autorem nostrum libro, nondum edito; praecipue vero injuriam sibi factam esse conquestus est, quod varia, quae ne per somnium quidem in mentem sibi venisse ait, tanquam ex sua sententia fuerint prolata. Verum lepide iras & objectiones hujus adversarii sui Noster retundit, qui tamen his quoque de Magistratu scriptis, ut supra jam fuit notatum, apud Fratres Unitarios gratiam non adeo magnam inivit.

LE JANSENISTE CONVERTI PAR VNE RELIGIEUSE Ursuline. s. e.

Jansenista conversus per Virginem ex ordine S. Ursulae.

Coloniz apud Carolum ab Egmond 1691. in 12. plag. una.

Nondum ita conquievit, post decreta licet Pontificum, lis Jansenistica, quin subinde aliqua ejus scintillae erumpant. Sunt enim qui non tantum Jansenii sententias defendant, sed & Pontificum decisiones benignius interpretentur, veteresque cum adversariis, imprimis ex Societate Jesuitica, rixas renovent. Aliquando & hi suas agunt partes, ut Autor hujus schediasmatis fecit, in quo in re seria mimum instruit, colloquium fingens inter Doctorem, quendam Jansenistam, & Virginem sacram ex *Ursulinis*, quae Augustini regulas sequi dicuntur. Cum vero ex sancti illius Episcopi scriptis Jansenius theses suas deprompsisse videri voluerit, idque ejus sectatores operose & constanter confirmare nitantur; in tractatu hoc, perbrevis quidem, sub persona Virginis argumenta ex ipsius Augustini scriptis verbotenus adductis indicantur, quibus sententiae Jansenii penitus destruantur. Non vacavit nobis tot libros de controversiis illis publicatos nunc pervestigare, ut apparet, *num eadem*

dem Augustini loca antehac allegata & ventilata fuerint, nec ne: interim quia nec multa nec prolixa sunt, adscribere ea, ut ab autore libelli referuntur, haud inconsultum esse duximus. Sunt autem hæc: *Ex sermone XCI. de tempore*: Execramur blasphemiam eorum, qui dicunt, impossibile aliquid a Deo præceptum esse. *Ex cap. XVI. de nat. & gratia*: Justificatum a Deo non deferi, nisi Deum prius ipse deserat. Sanat ergo Deus non solum ut deleat, quod peccavimus, sed etiam, ut præstet, ne peccemus. *Ex homil. XII. inter L.* Per Dei adiutorium cum sit in potestate tua, utrum consentias Diabolo, quare non magis Deo, quam ipsi obtemperare desideras? *Ex comment. in Ps. XCI*: Satanas non cogit invitum, in tua potestate est consentire, aut non consentire. *Ex cap. XI. de duab. anim.* Neminem vituperatione aut supplicio dignum, si non faciat, quod facere non potest. *Ibid. cap. XII.* Dicere reum teneri quempiam, quia non fecit, quod facere non potuit, esse summæ iniquitatis & insaniz. In *Psal. LI.* Benignitas ante te, iniquitas ante te, compara & elige. *Ex cap. V. de bon. persever.* Credere vel non credere est in arbitrio voluntatis humanæ. *Ex cap. XXXIII. de Spir. & lit.* Vult Deus omnes homines salvos fieri, non tamen admittit liberum arbitrium. His motus Doctor ille fictitius, convictum se esse fatetur, & virginem hortatur, ut cum sodalibus suis nec audiat posthac Jansenistas, nec libros eorum legat, sed Jesuitis perpetuo adhæreat, quod magno cum emolumento suo factura sit. Non deerunt fortasse, qui illa Augustini dicta ex ipso Augustino ita explicent, ut Jansenii sententia non videantur discrepare: rectius fecerint, qui litom ex clarissimis Scripturæ locis directum ierint,

ANTONII BYNÆI DE MORTE JESU CHRISTI

Liber primus.

Amstelædami apud Ger. Borstium 1691 in 4. Constat Alphab. 4.

Absolutis, quas in Actis A. 1690. p. 115. & sq. recensuimus, de Natali Christi doctissimis lucubrationib9, de Morte ej9dem Servatoris, (quod argumentum idiomate patrio, h. e. Belgico jam ante hos novem annos tractaverat,) clarissimus Autor, Ecclesiastes hodie Da-

Hhh

ventri,

ventriensis, ampliffimos commentarios edere destinavit, atque hoc tomo librum primum exhibet. Quem in octo capita ita parutus est, ut singula partem aliquam Harmoniz Evangelistarum complectantur, eique subjiciatur accurata primum textus Græci variorumque lectionum inspectio; deinde sententiæ magnorum Virorum, qui eandem historiam sacram vel perpetuis commentariis illustrarunt, quales H. Grotius, Heinsius, Lightfootus, Vossius, & ex Nostratibus Johannes Gethardus, vel partes quasdam seorsim exposuerunt, quales Hieronymus Mercurialis, Petrus Ciacconius & Fulvius Ursinus; qui accumbendi in conviviis rationem, Justus Lipsius, Thomas Bartholinus & Claudius Salmasius, qui cruce[m], Joh. Jac. Chiffierius, qui lintea sepulchralia diligenter delinearunt, conferantur inter se, ac librentur quasi, tandemque quid ubicunque videatur, subjiciatur. Historiam ipsam orditur a verbis Matthæi 26, 1. 2. *Et factum est, cum finivisset Jesus omnes sermones istos, dixit discipulis suis, scitis &c.* atque in expositione verborum S. Coenæ, a Matthæo, Marco & Luca recitatorum, hæcenus quidem desinit. Textus sacri cum rationem ubique habeat doctiffimus Vir, & lectionem receptam soleat componere cum MSs. quibusdam codicibus, imprimis cum celebri illo MS. Alexandrino, nobisque in manus fortuito venerit itidem MS. aliquod in Bibliotheca Zittaviensi hæcenus latens, dignum putavimus, collationem quandam eorum ante omnia instituire. Sic Matth. 26, 1. omittunt quædam exemplaria πάντας; omittit etiam MS. nostrum. Matth. 26, 3. omittunt Alexandrinum αἱ καὶ οἱ γραμματεῖς; habet nostrum. Comm. 4. pro κρατήσωσι δόλω, MS. Alexandrinum mutato ordine, δόλω κρατήσωσι, quasi δόλω pertineat ad ea quæ sequuntur; similiter MS. Zittav. Porro Joh. 12, 2. quidam codices habent, ἀνακειμένων σὺν αὐτῷ, & adjicit σὺν etiam MS. nostrum. Marc. 14, 3. codex Cantabrigiænsis, ὅτι τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ; MS. nostrum omittit τῆς. Comm. 6. pro εἰρησασα εἰς ἐμέ, MS. Alexandrinum habet ἐν ἐμῷ, & hæc lectio Bynzo videtur genuina, altera vero ex Matth. 26, 10 profecta; similiter MS. nostrum, ἐν ἐμοί. Comm. 8. pro ὃ ἔχεν. MS. Alexandrinum & omnes Stephani codices legunt, ἔαχεν, rursus ἔαχεν & MS. nostrum. Sic Luc. 22, 4. celebre illud MS. Alexandrinum omittit πάντας; omittit etiam nostrum. Marc. 14, 11. & Luc. 22, 5. MS. Alex. & alia, ἀγγέλιον, in plu-

p. 16.
90.
140.
205.
264.
298.
304.
319.
359.

in plurali; similiter nostrum. Matth. 26, 16. pro καὶ δὲ τῶν, nostrum p. 374.
καὶ δὲ τῶν, per aliquam contractionem. Joh. 13, 22. codex Can- 405.
tabrigienſis ἐβλεπον δέ, pro ἐν; & ita etiam MS. nostrum. Joh. 13, 30. 448.
editio Rob. Stephani ac Francofurtensis 1597 & alia plures, legunt
ἦν δὲ νύξ, ὅτε ἐξηλθε; eodem modo MS. nostrum. Marc. 14, 12. 469.
codex Cantabrigienſis, ετοιμάσωμέν σοι; similiter codex noster.
Incidenter post Bezam & Grotium emendat Bynæus Matth. 23, 8. ὁ 487.
καθηγητής; potius enim ait legendum, cum tot aliis codicibus, ὁ δι-
δάσκαλος; & ita codex Zittaviensis. Verum hæc speciminis loco 497.
sufficiant. Nunc enim ad Autorem nostrum, redeundum.

Ipsam historiam sacram de morte Servatoris præcedit prædi-
ctio Jesu Christi, fore ut morti objiceretur *tristi & inhoneſta*. Ne-
cessariam ejus rei inculcationem fuisse censet Bynæus propter im-
minens offendiculum, quod ex præjudicio totius gentis de regno
quodam terreno certissime erat nasciturum. Et isto præjudicio ab-
reptum quoque fuisse Johannem, cum mitteret duos ex discipulis suis,
rogatum: *Tunc et ille, qui venturus*. Hanc enim fuisse legationis istius
causam, Jesu monitum facere verisimillimum: *& beatus est, qui non*
fuerit offensus in me. Indignissimum nimirum putasse Johannem, se,
anteambulonem Messia & ministrum præcipuum, in carcere capti-
vum detineri. Omnium clarissime autem, cum a morte sua bi-
duum modo abesset, inculcasse Jesum mortem suam, cum scilicet fi-
nivillet omnes sermones istos, nempe, ex sententia Bynæi, omnes, quos
eo ipso die tam ad Judæos, quam ad discipulos suos habuerat,
qui certe & multi fuerint, & haud exigui momenti, a Matth. 21,
23. usque ad finem c. 25. relati. In biduo autem illo occupari videtur
controversia totius libri primaria, quumque sententiam suam By-
næus sparsim proponat, nos eam in compendio totam exhibebi-
mus. Dicit igitur, biduo ante pascha, i. e. diei Martis vespera cœ-
nasse Jesum Bethaniz in domo Simonis leprosi, & monuisse disci-
pulos de morte sua ipso Paschatis Judæorum die, qui instabat, pa-
tienda. Eadem vespera unctum fuisse a Maria, sorore Lazari. Po-
stero die, qui Mercurii fuerit, Judam adisse pontifices maximos &
præfectos templi, ac cum iis de Jesu tradendo mercede fuisse pa-
ctum. Dicit alius vespera Jesum iterum cœnasse Bethaniz, atque
inter cœnandum lavasse discipulorum pedes, cum Judas non tan-

- tum in animum induxisset suum, ut Jesum traderet Judæorum proceribus, sed etiam operam suam iis jam addidisset mercede. Sequenti die, qui Jovis fuerit, omnia ad celebrandum Pascha parasse discipulos, ac Jesum eadem vespera venisse Bethania Hierosolymam, & in ipsam domum, in qua Pascha jussu ejus erat paratum, ibique comedisse, ac Cœnam Eucharisticam instituisse. Hoc ut persuadeat, admonet, discipulis non incognitum fuisse, post biduum, h. e. die Jovis Pascha suam celebrare cœnam Judæos. Discipulos etiam primo die azymorum, quo a Judæis pro more & ex prompto legis Pascha celebrandum erat, ultro ac sua sponte rogasse Jesum, ubi Pascha statutum & ordinarium parari vellet. Et parum familias, apud quem parabatur ex mandato Christi, non habiturum fuisse coenaculum suum stratum, nisi fuisset legitimum & solenne tempus Paschatis ab omnibus Judæis celebrandi. Quare agnum paschalem ea tempestate mactari non potuisse in Hierosolymis in atrio templi, neque alio die, quam tum id fieret ab antiquis patribus, neque sacerdotes mactaturos agnum vel sanguinem ejus ad altare sparsuros fuisse, imo accusaturos potius Jesum, tanquam violatorem legum & traditionum. Ad sententiam Pauli Burgensis, qui putat, Judæos traditione majorum festum Paschatis rejecisse in diem Sabbati sequentem, ne concurrerent duo Sabbata magna, respondet Bynæus, eam traditionem tempore Christi nondum fuisse in usu, cujus rei gratia adducit testimonia uno plura, contra Casaubonum, & alios. Singulis enim non immoramur. Redit deinde ad textum, & per *ἀρχιεπίσκοπος*, qui consultarunt de Jesu per *δοκίμην* capiendò, intelligit Pontificem maximum, atque illos omnes, qui erant de familia pontificali, & sanguinis proximitate jus succedendi vicinius habebant; motumque se ait verbis Lucae, Act. 4, 6. Ibi enim loco *Ἰωάννην ἀρχιεπίσκοπον* recenseri *annam, pontificem maximum, & Cajapham & Joannem & Alexandrum & quoslibet fuerint ex genere pontificali*. Consultationem autem factam statuit duplicem, ac priorem quidem, de qua Johannes, si non ipso, saltem sequenti aut ad summum tertio post Lazarum resuscitatum die, neque adeo intra biduum illud, de quo supra; posteriorem, de qua Matthæus, biduo ante Pascha, & eodem die, quo Jesus mortem suam prædixit, feria scilicet tertia, i. e. die Martis, in domo & cœna Bethanienâ.

thaniensi. Eadem vespera etiam sepulturam suam discipulis ante oculos ponere voluisse Jesum; unctioem sibi factam exponendo *ἡς ἔτι ἐν τῷ Φαρισαίῳ*, ad pollincturam suam. Atque adeo bis unctum eum existimat, & a diversis mulieribus, sic quidem, ut de eadem hac unctioe in domo Simonis leprosi loquantur Matthæus, Marcus & Johannes, Lucas autem de peculiari & distincta, quæquæ ante quadriduum contigerit in domo Simonis Pharisei. Nomen Lazari obiter notat contractum esse ex Eleazar; & hinc in parabola vix excogitari potuisse nomen accominodatus mendicæ, quam ut Lazarus vel Eleazar vocaretur, cui non homines subsidio sunt, sed Deus unus. Quumque multa attulisset de *ῥάβδῳ ἰσικῆν*, tandem maxime probat istam sententiam, quæ *nardinum* illud dicit tunc fuisse præcipue celebratum, quod ex spicis nardi confectum esset. Ex *spicato* igitur Latinorum, quod apud Galenum extat, fecisse Judæos, trajectis literis, *ῥάβδῳ ἰσικῆν*; quomodo ex *penula Φαρισαίων*. Circa rationem cognominis Judæ, *Ischarioth*, nihil definit. Incertam non modo illam sed plane incognitam esse ait, neque dignum proditorem, ut in illo quis desudet. Dignius putavit disquirere, an mulier illa, quæ Jesum unxit, cogitavit de morte ipsius proxime instante, cumque in finem officium hoc præstiterit, ut fidem suam & amorem erga jam jam moriturum testaretur? Visusque sibi est de eo non immerito dubitare, & a Gerhardo nostro discedere. Fœminas illud tantum audivisse videri, quod Jesus in Galilæa dixerat, *fusus est enim sicut filius hominis tradatur in manus hominum*. Inde ad solum sermonem in Galilæa habitum provocasse angelos in sepulchro. Mulierem autem hanc non fuisse inter Galilæas, sed habitasse in Judæa, in vico Bethaniæ. Verba igitur Jesu sic interpretanda: unctio hæc accipienda est, quasi corpus meum mortuum more gentis ab ea perfusum unguentis esset. Pergit in historia sacra, & asserit, facta unctioe hac, Judam, qui eam tam indigne tulerat, feria quarta seu sequente die Mercurii ipsoque adeo mane, adisse pontifices maximos, eo animo, ut Christum traderet; neque igitur accessisse illos eodem illo die, quo congregati fuerant ad consulandum de dolosa ejus interemptione, sed demum die sequenti, contra Vossium, Gerhardum aliosque plures. Cumque Lucas accessisse eum dicat etiam *τὸς ἑσπερινός*, Bynæus ait veri-

p. 159.

178. 179.

183.

241.

280.

314.

353.

345.

Hhh 3

simile

- simile esse, si intelligantur Duces variarum in templo excubiarum. Gum enim excubiæ illæ magnum sacerdotum Levitarumque gregem continerent, singulas habuisse suos præfectos. Possè tamen non inepte porro cogitari, annon sacerdotum quorundam id singulare munus fuerit, ut inspicerent atque attenderent, quæ fierent in templo, mitterentque in carcerem, qui peccassent in sacra, atque adeo eodem officio functi sint, qui *εραμνοὶ ἔἰσοῦ*, præfecti templi a Luca vocentur, habuerintque potestatemprehendendi fontes.
316. Sequitur altera illa cœna, qua pedes discipulorum lavit Jesus; atque hanc vespera feræ quartæ seu Mercurii Bethaniæ habitam, statuit Bynæus, & duo illa indicia de Jûda proditore ita distinguit, ut primum factum sit adhuc Bethaniæ in cœna vesperæ ultimæ, ad Joannem solum voce submissiore, atque tunc Judæ buccella data, alterum Hierosolymis in ea nocte, qua Jesus Pascha suum ultimum cum discipulis comedit, ad Apostolos omnes. Similiter distinguit verba Christi de trina negatione Petri. Primum ait illum de hac locutum pridie festi Paschatis, & dixisse tantum *non cantabit gallus, donec abnegaveris me ter*; nocte vero sequenti adjecisse, *hodie hac ipsa nocte* &c. Locus, ubi Pascha suum comedit Christus, vocatur *ἀνώγειον ἐσρωμένον*, quod sic illustrat Bynæus, *conclave superius stratum lectis, in usum advenarum, qui edendi paschatis causa Hierosolymam ascendebant, & per modum hospitii gratuiti jam preparatum*. In hoc comitatu Jesu adhuc fuisse Judam, atque ea etiam ratione satisfacere Jesum legi voluisse, accipiendos discipulos duodecim, cum hic numerus justus esset, & talis ad agnum paschalem requireretur. Ibi vero & in ista cœna paschaliscutum demum apertum indicium de proditore Jûda. Ita quidem, ut arbitretur, acetabula, in quibus herbæ amaræ, quæ cum agno comedendæ erant, intingebantur, propter numerum accumbentium, uno plura fuisse apposita. Cum ergo Judas proxime accumberet, & eo ipso momento, in eodem acetabulo cum Jesu manum intingeret, voluisse eum proditorem suum nunc quidem omnibus manifesto innotescere, ac dixisse, *qui intingit mecum* &c. Et cum ille iracunde ro-garet, & per modum exostulantis, *num ego sum?* denuo palam atque aperte hominem in lucem produxisse, affirmando: *tu dixisti*. His denique subjicitur pars postrema hujus libri, institutio
- 195.
- 301.
- 316.
- 338.
- 356.
- 357.
365. 368.

turio Coenae Eucharisticae. In cujus expositione cum Autor professionis suae socios sequatur; neque peculiare quid aut eximium occurrat, possumus haecenus esse parciore. Illud notandum adhuc, verba ultima Christi, *non amplius bibam ex fructu vitis, usque ad diem illum, cum ipsum bibam novum in regno patris mei*, sic a Bynæo intelligi, ut Christum dicat certiores reddere voluisse Apostolos, se vinum iterum bibiturum cum ipsis esse, ubi redux factus foret in vitam. Et hoc factum colligi posse ex verbis Petri, *nobis, qui comeditimus & bibimus cum illo, postquam resurrexit a mortuis*. Interpretationemque hanc simplicissimam & genuinam videri sibi, asseverat.

DOMINICI GULIELMINI MEDICI ET MATHEMATICI Bononiensis Epistola dua Hydrostatica, altera Apologetica adversus Observationes contra Mensuram aquarum fluentium a clarissimo Viro Dionysio Papino factas, & Actis Erud. Lipsiae anni 1691 insertas: altera de velocitate & motu fluidorum in siphonibus recurvis succorisi.

Bononiae apud HH. Antonii Pisari 1692. 4. plag. 6.

Autor, qui jam excellentis suae in mathematicis ac physicis doctrinae specimina dedit, aquarum apud Bononienses curae praefectus, cursum eorum mathematicis legibus coercere aggressus est, edito opere subtilissimo de Mensura aquarum currentium, tujus partem priorem recensuimus jam mense Febr. 1691. Cum autem intellexisset, ingeniosissimum Virum & in his studiis versatissimum Dionysium Papinum quaedam opposuisse in Actis mensis Maji ejusdem anni, Epistolam scripsit Apologeticam ad Dn. G.G.L. cui alteram addidit de motu fluidorum in siphonibus recurvis ad celeberrimum Virum Ant. Magliabecchium. Statuerat Gulielminus: *eandem esse velocitatem aquae fluentis per aliquam sectionem canalis inclinati, quae foret, si fluxisset e vase per lumen simile & aequale sectioni, tantum infra superficiem aquae positum, quantum sectio est infra horizontalem ductam per initium alvei.* At Papinus statuerat: *aqua*

aqua per tubum uniformem, semper plenum, & utrinque apertum fluentis velocitatem dimidia esse illius qua flueret e vaso per foramen simile & aequale sectioni tubi, tantundem a superficie aqua remotam, quantum apertura inferior seu tubi sectio ab horizontali per initium ejusdem tubi ducta. Et cum judicaret Papinus, hanc assertionem prima fronte pugnare videri cum illa Gulielminiana, eam non satis firmam ostendere aggressus erat, quoniam scilicet fluida non semper sequerentur leges descensus gravium a Galileo prescriptas, idque confirmabat, tum in suo casu, ubi de tubo agitur semper pleno & non nisi utrinque aperto, tum in Gulielminiano, ubi canalis quidem apertus est, sed tamen partes in canali superiores pro varia inferiorum celeritate afficiuntur. Quæ pluribus in Actis Maji superioris anni legi possunt, ubi & Figuræ huc pertinenti sunt inspicende.

Ad hæc respondet Gulielminus, primo duas diversas assertiones non pugnare, cum agant de diversis; nam in casu Papiniano, ubi tubus, in quo aqua descendit, semper manet plenus, motum non esse liberum aut naturalem, ut in apertis canalibus, ubi impedimenta a cohesione & contactu ipse Gulielminus inter demonstrandum discrete exclusit. Deinde dubia affert contra Assertionem Papinianam, Fatetur quidem, aquam per tubum semper plenum æquabili celeritate descendere, sed hoc fieri ob pressionem aëris, ideoque miratur Papinum ipsummet in probando uti legibus Galilæi, quæ tamen ad descensum liberum pertineant, ideoque nec debuisse eas eo loco Papinum adhibere, nec in se suo loco adhibente improbare. Addit quoque, casum Papini videri conditionem impossibilem involvere. Nam superficiem tubi in vase aqua pleno positi, supra infraque aperti, ex Papini hypothese non debere esse depressam infra aquæ superficiem, & tamen dum effluit semper plenum manere debere, quod rerum naturæ repugnet; nam illam aquæ mathematicam superficiem, qua tegatur, non impedituram, quo minus aer per superius orificium ingrediatur in tubum, qui proinde non sit futurus aqua plenus. Huic tamen defectui mederi licere, si (Fig. I.) ponatur vas ABCD clausum supra in DA, & afferruminatum esse tubum QRS qui aquam suppeditet. Addit superflua requiri in propositione, neque enim referre an orificium G vasis a Papino descripti, sit æquale & simile sectioni tubi, cum velocitas

non dependeat nisi ab altitudine aquæ. *Tertio* ostendere aggreditur, velocitatem aquæ in E (Fig. 1.) qua effluit ex tubo FE, qui semper plenus manere ponitur, eandem esse cum velocitate, qua effluit ex lumine G, non dimidiam. Hoc ita probat p. 120: Quoniam contra orificium E premit aer, intelligatur siphon FE reflexus in C, & inde exporrectus sursum in H, ita ut altitudo orificii H supra E tanta sit, ut tubus GH ejusdem diametri ac FE tantum aquæ continere possit, quantum sufficit ad æquilandam totius aeris pressionem v. pedes 33; & supra H mente intelligatur demta omnis pressio aeris. Producatu itidem tubus RS in I, & altitudo SI æqualis sit altitudini tubi GH, ita ut videlicet tantum aquæ contineat, quantum valet ad premendam superficiem aquæ S, æquali momento ac premit tota aeris altitudo; & supra I præscindatur ut supra omnis aeris pressio. Si maior, intelligantur producta superius latera vasis ABCD ad prædictam altitudinem, ut scilicet tantum aquæ in altitudine possint continere, quantum continetur in CH vel SI, & deinde intelligantur aqua pleni tam uterque tubus ISRE & ECH quam vas ABCD; evidens est ex supra dictis, quoniam pressioni aeris in S substituta est pressio æqualis cylindri aquei IS, & pressioni aeris in E substituta est æqualis pressio cylindri aquei HE, motum sive velocitatem aquæ in tubo invariata fore, & si semper plenus retineatur tubus IS, continuaturum etiam motum in eodem tubo FE, ut prius: quare cum tubus ECH uniformis supponatur tubo FE, eadem velocitas, quæ est in FE ex supra demonstratis, contingit in GH & in exitu ab orificio H: qua ergo velocitate aqua erumpit ab H, eadem erumpit etiam ab E, etiam si auferatur tubus ECH: ducta ergo per H horizontali secante tubum SI in M; patet per demonstrata ad prop. prim. lib. 2. Aq. flu. mens. aquam ea velocitate fluxuram ex H, ac si cecidisset ab I in M; sed IM est æqualis PQ (cum enim SI, CH sint æquales & æquales partes HL, SM; etiam residua IM, LC æquales erunt, est autem LC æqualis PG; ergo & IM æqualis erit PG) ergo aqua exit ex H, sive ex E, ea velocitate, quam habuisset, si cecidisset ex P in G, sed etiam velocitas in G eadem est, ac si ex P in G cecidisset; ergo velocitas in E æqualis velocitati in G. Quod &c. Itaque propositionem suam universaliorẽ deprehendi notat Guilielmus, quam fuerat initio ab ipsomet

propofita, & belliffime arguere constantiam naturæ. Mirabili etiam a fe experimento ait confirmari. Nam cum vafi ligneo ABC (dicta Fig. 1.) perforato in E inferuiffet tubum vitream FE, fed fummitate F duobus circiter digitis infra aquæ superficiem DA depreffa, ne aer ingrederetur tubum, & lance aquam intra certum tempus effluentem ponderaffet, deinde tubum magis magisque imminuiffet, ut tantum reftaret EN, vel EO, imo tandem ut reftaret nihil, femper tamen lance adhibita comperiffe, æqualem quantitatem aquæ effluxiffe intra idem tempus. Nec dubitamus, quin elegans iftud experimentum Gulielmianæ ſententiæ favens clariffimus Papinus fit diligenter examinaturus.

Inde dubiis Papini ſatisfacere aggreditur, urgetque leges Galilæi circa accelerationem non minus in ſolidis quam fluidis habere locum. Hinc (quemadmodum & Caſtellus obſervavit) in canaliſ plurimum inclinatis, ſectiones inferiores fieri minores ſuperioribus; molitores quoque aquis ex alto cadentibus rotarum alas ſubjicere ut velocius gyron, nec hæc in deſcriptione rotatiſ ſuctoris & præforis Haſſiæ diffiteri ipſum Papinum. Fateri ſeſe iaterim, impediri aliquando illas leges, cum ſcilicet & moeus liber impeditur, idque a ſe tractatum libro 3, & præciſe prop. 11. 12. Nempe necelle fuiſſe, ut prius æſtimaretur quantitas ſine impedimentis, deinde ſeparatim æſtimandis & detrahendis, atque ita ſe perveniſſe ad propoſitionem ſecundam libri quarti, quæ experimento comprobata viam ſtraverit regulæ generali ad prop. 7 ejuſdem libri demonſtrata. Neque autem ſe videre, qua ratione dicat Dn. Papinus, partes ſuperiores varie affici ab inferiorum celeritate, cum partes antecedentes majori celeritate affectæ, id eſt inferiores, non poſſint morari ſequentes tardiores, nempe ſuperiores. Cæterum ab impedimentis fundi ac laterum, aquæque viſciditate ſeſe abstractionem expreſſe feciſſe. Et quod dixerat Dn. Papinus in Fig. 2, ſi leges Galilæi locum haberent, in canali inclinato ECBH, ſuperficiem aquæ debere eſſe EH, parallelam fundo canalis CB, non EG, magis inclinatam; id negat Dn. Gulielminus, ſecundum ea quæ paulo ante ex Caſtello eum obſervariſ notaviſ: nam quia aquæ curſus poſt longiorem procurſum ſit velocior, ob majorem accelerationem, etiam per minus ſpatium, ſeu minorem ſectionem tranſire. Et quod quærat

TAB. XI.

Fig. 2.

Dn.

Dn. Papinus; quænam sit linea E G, a se determinatum esse lib. 5, prop. 7. 8. 9. Hæc sunt quæ Vir Eximius ad Dn. Papini argumenta reposuit. Scribens autem ad Dn. G. G. L. suum, inquit, *judicium expostulo, Vir celeberrime, ut scite ejus, qui optimo quidem jure inter summos vii nostri mathematicos ab omnibus citra invidiam percerferis.* Porro Dn. G. G. L. sentire accepimus, tanta lucè rationum atque experimentorum collustrata esse, quæ hoc loco dixit Gulielminus, & tantam esse in his studiis perspicaciam atque industriam Papini, cujus expectatur replicatio, ut non dubium sit, plurimum ex hoc consilio incrementi accessurum esse scientiæ.

Altera Epistola aggreditur intactam fere Hydraulices aut Hydrostatices partem, de motu in siphonibus recurvis, hac occasione examinare. Ubi has statuit firmatque propositiones, quas nos brevitate causa sine demonstrationibus ponemus. (1) In siphonibus æqualium crurum, quorum altitudo minor sit pedibus 33, si aqua plena fiat, nullus continget fluxus, sed fluidum tenebitur suspensum; si vero crurum altitudo major sit pedibus 33, continget effluxus ab utroque crure, donec aqua descenderit ad dictam mensuram. (2) In siphonibus inæqualium crurum aqua fluat e longiori crure, & quidem ea velocitate, qua erumperet e vase, cujus aquæ altitudo tanta, quanta est differentia crurum, si tamen crus longius non sit majus pedibus 33. (3) Si siphonis crus longius habeat altitudinem pedum 33, ea velocitate fluat aqua ex ejus orificio, quam haberet decidens ex differentia crurum. Si vero crus longius excedat altitudinem pedum 33, non idcirco augetur velocitas, sed eadem manebit, quæ esset, si altitudinem illam non excederet. Hæc figuris demonstrationibusque adhibitis comprobatur, & complura non in-
elegantia inde deducit.

LUMBRICUS HYDROPICUS, SIVE TENTAMEN, quo probabile redditur, Hydatides, sæpius in morbidis corporibus animalium obvias, esse speciem Vermium seu animalium imperfectorum, propositum ab Eduardo Tyson, M. D. & Reg. Soc. Collega.

Translatum ex Transact. Phil. Angl. Mart. 1691. N. 193. p. 506.

Non dubito, quin ipsa mox hujus Tentaminis rubrica Lectori quadantenus scrupulum iniectione, ejusque judicio circa ea, quae in medium afferre molior, offendiculum praebitura sit. Verum ne aut ipsius fidei imponerem, aut per ea, quae nunc a me profertenda sunt, ulteriori ejus investigationi impedimentum crearem, monendum duxi, haec modo Tentaminis instar exhiberi. Quod si jam veritati consona fuerint, aliorum posthac observationibus confirmabuntur; sin secus, affatim juvabit melius informari.

Data mihi non ita pridem opportunitate dissecandi *Gazellam* seu capram Indicam *Aleppo* huc allatam, plusculas in ea observavi *Hydatides* seu membranulas aqua limpida plenas, magnitudine non minus, quam oblonga forma columbino propemodum ovo æmulas, quae *omento* affixae hærebant; aliquæ etiam in *pelvi* inter vesicam urinariam & *rectum*. Hac proinde occasione oblata non leve me cepit desiderium, certidorem me, quantum pote, reddendi super suspicionibus quibusdam, quas olim conceperam de talismodi sacculis aquosis seu *Hydatidibus*, in aliis animalibus a me subinde repertis. Scilicet ex iis, quae tum quidem observare licuerat, in eam propendebam opinionem, eas esse peculiare genus Insectorum, in animalium corporibus genitum; at tam insigniter distrepans ab aliis quibuscunque, quae indidem exenta observare hactenus licuit, ut nisi pleniores & ulteriores considerationes accederent, nequaquam audeam meis hæc circa illas cogitationibus confidere.

Rationes vero, quae in praesens suspicari me faciunt, eas esse insecta aut saltem illorum embryones, aut ova, hæc sunt:

Primo, quod observavi eas exteriori quadam membrana velut matrice includi; tam laxè quidem, ut ea digitis meis vel cultello adaperita, interior vesica lympham serumve continens, nusquam connexa aut affixa videretur, sed inde prolaberetur promptissime, liquorem interim suum fugiter absque vel minima ejus effusione inclusum servans. Repetita proinde hujus rei experimenta, in hujus aliorumque generum animantibus habita, ansam mihi præbuerunt meditandi, quoniam pacto fieri posset, ut humor hicce intra vesicam internam intraret, absque ulla cohaesione cum extrinseca istam involvente.

Succu-

Secundo, cum hinc ipsas attentius, nudo licet oculo, considerassem, adverti interiorem hanc vesicam collo quodam instructam, esse seu corpore albo, residua vesica magis opaco & exin protuberante: ita tamen, ut in ejus extremitate orificium quoddam observare possem, quod quidem tum mihi videbatur enasci a retractione cujusdam suae partis introrsum facta. Per hoc itaque augurabar, posse ipsam quasi per osculum assugere serum e membrana exteriori, atque sic suam vesicam stomachumque farcire.

Tertio autem hac in opinione ulterius, mihi calcar addidit auxilium amici mei intimi, Dn. *Richardi Walleri*, quem nempe dissectioni praesentem assistere volueram. Communicatis ergo ei meis cogitationibus, quod *Hydatides* istae peculiare insectorum genus esse, possent in animalium corporibus progenitum, proposuimus nobis certius in notionem hanc inquirere: factaque ejus, quod paulo ante memini, observatione, deprehendimus collum istud (cum candela admoventur) revera motum habere, ac modo protrudere se, modo brevius contrahere. Quae ut satius percipiantur, lubet ipsas Figuras adponere ingeniosa ejus manu delineatas, tam nativas, ut nempe nudo oculo apparere, quam quales microscopium nobis revelavit.

Nimirum *Figura 3.* repraesentat aquosatum istarum, vesicularum unam in magnitudine sua naturali, inclusam exteriori suae membranae seu *chorio*. Forma ejus propemodum rotunda erat, nisi quod planius nonnihil compressa videretur, ad instar guttae hydrargyri super solido quodam corpore stagnantis. Per a vero indiguitur collum trans membranam visum, quod in

TAB. XI.
Fig. 3.

Fig. 4. clarius exhibetur, (extima nempe membrana sublata) non aliter tamen, quam uti nudo oculo apparet: ubi observare est apertum orificium in ejus extremitate, nec non quod componitur e circularibus annulis seu incisuris, quae in

Fig. 4.

Fig. 5. per microscopium, collustratae semet evidantius produnt: haec vero pars pusillis eminentijs granulorum instar assidue quis posita est. Ipsam orificium prope extremitatem externam videtur ab hac introrsum retracta, factoque experimento rem ista se habere deprehendimus: nam in

Fig. 5.

Fig. 6. Sistitur collum hujus vermis tota sua longitudine punctatum & grandiori specie repraesentatum: ubi observare licet in

Fig. 6.

quomodo annuli decreſcant, ipſumque circa extremitatem in cuſpidem deſinat. Quod cum aperuiſſemus, intus reperi- mus exiles duas fibras *a, a*, ex collo procedentes, ac fluctuantes intra liquorem.

Quid vero rerum ſint geminæ hæc fibræ, id quidem poſitive edicere arduum eſt: ego interim aliis ſuas relinquens conjecturas, meo modo exhibebo. Scilicet, quod vermis hicce ſuum protrudendo col- lum, affugat ab exteriori membrana (quæ ipſum involvit & vaſis ſanguineis inſtructa eſt) humorem ſeu alimentum ſuum, quod per geminas hæcẽ fibras ſeu tubulos devehatur intra ejus ſtomachum ſeu veſicam, indeque, prout expoſcat occaſſo, ruruſus diſpenſari queat, præ nutriendo integro vermis corpore. Ego etenim fere inducor ut credam, veſicam hanc non niſi ſtomachum vermis eſſe: quod quidem rationi minus adverſari videbitur, ſi conſideraverimus in ali- quibus infectis, quam prodigioſa amplitudine ſtomachus polleat, pro- portione habita ad alias corporis partes: ſic in *hirudine* obſervare, datur non unum, ſed plus quam viginti ventriculos, quorum alius in alium ſe exonerant, præcurrentes per univerſam corporis longitudi- nem: & cum *Malpighius* de *Bombyce* annotaverit, p. 40. ipſum intra- annis diei ſpatium tantum devorare, quantum pondus totius corpo- ris ejus efficiat: ſane hirudo vel unico paſtu id longe excedit.

Alii fortean magis in eam propendebunt ſententiam, ut autem, totum illud eſſe ſolummodo ovum aut embryonem alius infe- cti, formam ſuam nondum plene naſti, iſtamque veſicam eſſe qua- ſi amnion, extimam vero, quæ iſtam includit, tunicam, chorion. Ac ſi quidem ullatenus tale quid perfecte detegere poſſent, ipſe parti- ter eorum opinioni acederem. Verum cum aliquo ab hinc tempo- re ovem læ corruptam diſſecuiſſem, in eaque talium Hydatidum pluſculas offendiffem, diverſis earum adaptis, non potui niſi ſtru- cturam in cunctis exacte eandem obſervare: aſt dubio procul ſi ſe- gnis ſe res habuiſſet, in tali numero non potuiſſet fieri, quin aliquas inveniffem perfectioni ſuæ propiores.

Non poſſum proinde quin ſtatuum, Hydatides hæcẽ eſſe ſpe- ciem vermium ſeu infectorum ſui generis: & quandoquidem tan- tam aquæ copiam intra ſe continent, quodque communiter depre- henduntur in morboſis ovibus, hydropiſi laborantibus; ideoque no- men illis tribuo *Lumbricorum Hydropicorum*; non tamquam quod an- tiquum.

tamen, omnes illas *cystes*, in morbidis corporibus obvias, mox tales esse; in quibusdam etenim observare haud valui talis modi col- lum struictamque partium, sed nil nisi vesicam transparentem lymphâ repletam: atque has egomet diversi generis esse arbi- tror.

Sic in foemina aliqua quondam aegrotâ, at hodiernum viven- te, melliorisque nunc, quam omni anteaetate vitæ tempore, sanitatis compote, ante hoc decennium circiter, cum aperiri fecissem latus dextrum paulo infra costas spurias, erupit inde multum aquæ lim- pidæ, sed quod maxime miratu dignum, una cum ea iagens Hydati- dum copia, tanta quidem, ut a principio ad finem usque, uti judica- vimus, bene quingentæ talismodi vesicæ prodierint: pleræque erant integre, aqua limpida turgentes; aliarum vero, quæ grandiores fue- rant, quam pro portione orificiî, tunicæ erant disruptæ: in nulla ta- men earum advertere collum potui, quamvis sollicitè facta inquisi- tione: id quod credere me facit, ipsas a præsentî nostro subjecto dif- ferentes existere.

Ejusdem quoque cæsus sunt, quas frequenter teperi intra ovaris seu testiculos mulierum ex hydrope defunctorum, quas quidem non nisi pro ovulis mihi contentis habeo, quæ scilicet per inmodicam humorum affluxum sæpe intumescunt ad magnitu- dinem tam prodigiosam, ut aliquando plures liquoris congios (*gal- lons*) inde extraxerint.

Pariter quod adducitur in *Philos. Transact.* n. 188. de vesiculis aquosis intra vesicam urinariam reperiis, eodem spectat: dum in earum nulla collum observatum fuit.

Id modo lubet adhuc addere, *Lumbricis* hocce *Hydropicis* me nunquam non offendisse partibus membranosis appensis (po- titius, quam corpori nullius viscerum inclusos) uti omento, peri- tonæo, extimivæ membranæ diaphragma, stomachum, jecur, colon aliave intestina vestientibus.

Ac sane minus est, cur miremur insolitam in hoc verme stru- cturam, quandoquidem id quod annotavi de *Lumbrico laco* (*Philos. Transact.* n. 147. p. 153.) non leviorè admirationem meretur, quamvis modo quadranteus diverso.

Imo quicunque non deest curiositas
ad obser-

ad observandum interanea in vasto insectorum regno, affatim materiz ubivis offendet pro excitanda admiratione.

G. G. L. GENERALIA DE NATURA LINEARUM, anguloque contactus & osculi, provolutionibus, aliisque cognatis, & eorum usibus nonnullis.

Cum nihil mihi sit gratius, quam qualiacunque tentamina mea Viris egregijs digna videri quæ perficiantur; perplacere, quæ clarissimæ Basileensium Professor *Bernoullius* de linearum osculis nupero Martio in Actis Erud. publicavit. Cumq; animadvertirem, cogitationes quidem nostras in summa ipsi probari, nonnulla tamen aliter constituenda judicari, quod a deo non ægre fero, ut quoties doceor, in lucro ponam; meum esse putavi, rem denuo examinare, paratissimo ad retractandum animo, si monitis contrariis doctissimi Viri locum dari posse deprehendissem.

Statueram ego, *contactum* continere duas intersectiones coincidentes; *osculum* continere plures contactus coincidentes, & osculum quidem primi gradus esse, quando coincidunt contactus dua, seu intersectiones quatuor; osculum secundi gradus, quando coincidunt intersectiones sex aut contactus tres &c. & circulum osculantem, sive maximum aut minimum tangentium intra vel extra in proposito puncto circulorum (qui scilicet omnium tangentium proxime ad curvam accedit) esse curvædinis mensuram, & definire quantitatem anguli contactus; ita ut angulus contactus duarum linearum se tangentium sit idem qui circulorum ibi eas osculantium. Et in lineis quas circulus in pluribus punctis secare potest, altiora etiam oscula posse oriri, cum omnes intersectiones in unum coalescunt, atq; ita aliquando in casu maximæ vel minimæ curvædinis, seu transitus a curvædiæ crescente ad decrecentem vel contra, coincidere oscula duo, seu contactus quatuor, intersectiones octo. Observavi etiam postea, centrum circuli curvam propositam osculantem semper cadere in lineam, quæ evolutione fili propositam generare potest, & unicam (sive seriem) esse perpendicularem illam, quæ ex centro osculantem circuli ad lineam duci possit; sive unicam esse *unicam*, hoc est unicam esse maxi-

maximam vel minimam, ex eodem puncto ad curvam educibilem; cum ex aliis punctis intra curvam plures & duæ saltem perpendiculares, id est in sua serie maximæ vel minimæ, seu *duæ sue serie* unica ad curvam duci possint. Et cum constet aliam atque aliam lineam evolutione describi, prout filum producitur longius, animadvertentem olim (ut hoc obiter dicam) eas quas Dn. *Bernoullius* nuper vocavit condescriptas esse *parallelas* inter se, ita ut una sit ab alia ubique æquidistans, (seu æqualis ubique minimi intervalli, quod est recta minima ab una ab aliam ducenda) vel, ut recta perpendicularis ad unam, sit alteri quoque perpendicularis, quæ dudum mihi fuit definitio *parallelismi* in genere sumti. Hanc nostram curvedicis mensuram, usumque Evolutarum, etiam primo Evolutionum; Inventori celeberrimo *Hugenio* placuisse, ex solutione catenariæ lineæ animadverti. Porro cum tres interfectiones circuli & curvæ coincidunt, notavi *flexum* oriri contrarium, id est contactum sumtum cum interfectione. Quemadmodum & coincidentes interfectiones quinque dant contactum cum flexu contrario coalescentem, seu interfectionem cum osculo primi gradus; & interfectiones septem coincidentes dant flexum contrarium cum simplici osculo; seu osculum secundi gradus cum interfectione coalescens. Unde intelligitur, quotcumque interfectiones coincidentes in contactus, oscula, aut flexus contrarios resolvi posse. Et quidem in contactu vero atque osculo recta vel circulus lineam ab utraque parte tangit extrorsum, vel ab utraque parte introrsum; sed in flexu contrario unam partem tangit extrorsum, alteram introrsum; & ita compositum non tangit, sed secat.

Causam quoque, cur linea evolutione generans locus sit centrorum omnium circulorum lineam propositam osculantium, ita explicare mihi videbar: Sumantur duo puncta curvæ A & B, & ducantur rectæ ad curvam perpendiculares in A & in B, earum interfectio communis C dabit centrum circuli, qui radio CA descriptus tanget curvam in A, radio vero CB descriptus, tanget eam in B, sed si coincidunt A & B sive inassignabiliter distent, hoc est, ubi duæ perpendiculares concurrunt, coincidunt duo contactus, duæque circuli tangentes abeunt in unum, qui curvam osculabitur; sed per hunc ipsam concursum perpendicularium inassignabiliter differentium inveniuntur & lineæ evolutione generantes, ut ex *Huge-*

kkk

piano

niano de pendulis opere patet. Porro circulus, cujus centrum est in recta arcui ad easdem partes cavo perpendiculariter occurrente, per punctum occurfus descriptus, arcum non secat, sed tangit. Itaque sicubi secat, necesse est ibi punctum adesse flexus contrarii, seu non esse lineam ad easdem partes cavam. Recte autem animadvertit *Dn. Bernoullius*, interfectione simplici ad contactum simplicem vel ad osculum seu contactum multiplicem accedente, contactum mutari in sectionem; sed hinc manifestum est, cum circulus curvam osculatur, regulariter (id est excepto flexus contrarii puncto) coincidere quatuor interfectiones seu duos contactus; adeoque hanc ipsam esse naturam osculi primi gradus, quandoquidem id osculum definimus ordinaria osculatione circularum, quæ in quocunque curvæ puncto regulariter locum habere potest, seu circulo curvæ ordinem mensurante, qui scilicet proximè ad curvam accedit.

Et in univèrsum dici potest interfectionum circuli cum alia linea numerum regulariter esse parum. Itaque non video, quomodo primi gradus osculum tribus interfectionibus explicari queat, ita scilicet, ut tale osculum trium radicum sit regulare & tota curva diffusum, at osculum quatuor radicum seu quatuor coalescentium interfectionum pro secundo & singulari habeatur, nec nisi in punctis curvæ determinatis contingat. Contra enim se res habet, & quatuor interfectiones seu duo contactus osculo cuique regulariter insunt; & in solo casu extremo, qui est flexus contrarii, nascens, ut ita dicam vel moriens osculatio tribus interfectionibus contenta est. Unde nolui ex casu trium interfectionum peculiarem osculi gradum facere, cum præsertim, ex contactu (cujus perfectior species osculum est) in interfectionem degeneraret. Eademque ratione & in alioribus osculatio sua natura parisi radicum, nec nisi inflexus contrarii puncto in numerum imparè abit. Et sane cum circulus post contactum in puncto proposito curvam adhuc, in duobus præterea punctis secat, necesse est has interfectiones promotæ circuli centro continue ad dictum contactum appropinquantes, tandem ambas simul contactui coalescere, nam cum quamlibet in eum pervenire necesse sit, ideo si alterutra sola ad contactum perveniente circulus fiat proximus curvæ, seu oscularis, sequitur ambabus interfectionibus separatim pervenientibus ad coalitionem.

cum

cum contactu proposito, duos dari circulos diversos lineæ proximæ seu osculantes per idem ejus punctum propositum transeuntes, quod est impossibile. Nisi scilicet lineæ ibi secet semet ipsam, quo casu duarum vice fungitur, adeoque circuli illi duo revera lineas duas osculantur, licet unius partes, de quo hic non agitur, Facile etiam hæc intelligitur, si circulus post contactum internum secare curvam rursus (utrinque) possit, tunc in casu osculi (ubi duæ sectiones contactui coalescunt) circulum osculantem esse extra curvam; & contra ex contactu externo mox in casu coalescendi cum duabus reliquis sectionibus, fieri osculum internum, & ita transitum circuli, a contactu sectionem adjunctam habente ad osculum, esse transitum in oppositam curvæ partem.

Sed & hoc notandum est, *minimam curvedinem & maximam obtusitatem* esse in puncto flexus contrarii, & recte dixit Dn. *Bernoullius*; circulum osculantem eo casu degenerare in rectam; radius enim est infinitus, seu centrum cadit in lineæ evolutæ concursum cum sua asymptoto. Quoniam antequam duæ proximæ, ad curvam perpendiculares, sibi occurrentes hæctenus ad plagam propositam, fiant sibi occurrentes ad plagam oppositam, seu ex convergentibus divergentes, debent fieri parallelæ, quo casu earum concursus infinite abesse debet. Fieri tamen & aliunde potest, ut lineæ generatæ curvedo sit minima, seu maxima obtusitas; non quidem absolute sed in toto aliquo arcu ad easdem partes cavo, seu in certa progressionem. Cum scilicet talis est natura curvæ per sui evolutionem generantis, ut evolutio continuari ultra certum punctum, & filum generans ulterius extendi nequeat; uti contingit cum curva evolventa ex duabus convexitatibus sibi obvertentibus ac sese tangentibus composita est. Eodem modo prodibit maxima curvedo, seu minima obtusitas, ut lineæ curvedo ex crescente rursus incipiat fieri decrescens; veluti si curva generanda non intra duos arcus generantes convexitate obversa se tangentes, sed extra earum angulum, cadat. Neutro tamen modo generatæ lineæ per continuam filii evolutionem producitur.

Hæc autem ut notarem, eo facilius adductus sum, quod lineæ naturam in universum illustrent, mihi que proferunt non tantum ad finiendam illam celebrem de angulo contactus controversiam,

sed & a vaga logomachia ad usus solidos ac profuturos transferendam. Et video nuper Dn. *Eisenfchmid* dissertationem suam contra Dn. *Lagnium* defendentem; ac de diametro umbrae in eclipsi Lunae loquentem ex hypothese terrae ovalis, adhibuisse diametrum circuli, qui ovalem osculatur, seu cum ea angulum osculi (angulorum contactus minimum) facit atque ita quam proxime ad illam accedit; eo consilio, ut ex diversis proportionibus diametri umbrae ad diametrum lunae definiatur vera figura globi terrae. Quod quantum praeitare possit, observationibus committo.

Cum haec scripsissem, venire in manus meas *Acta mensis Martii*, in quibus nova quaedam *Bernoulliana* legi, & lineae illius, cum quae rectae convergentes ad datum punctum, eundem constantem angulum (sed obliquum) faciunt, proprietatem elegantissimam ibi detectam, non sine voluptate observavi, aliaque video notata, quae generalem curvarum naturam illustrant. Plurimum igitur Linearum doctrinam hodie promotam habemus tum explicata flexus natura, tum adhibitis ad earum generationem *provolutionibus* pariter atque *evolutionibus*. Interiorem naturam flexus seu curvaturae aperuisse non nihil visus sum detecta *mensura anguli contactus*, operae scilicet circuli curvam osculantis, seu maxime ad eam accedentis, eundemque cum ea in puncto osculi flexum habentis, de quo tum antea, tum etiam hoc loco dictum est.

Quod ad *provolutionem* attinet, *Galileus*, ut arbitror, primus de lineis per eam generatis cogitavit, & *simplicissimam* ex iis *cycloidem*, quam clavus rotae in plano incedentis describit in aere, considerare coepit, de qua multa a viris doctis sunt demonstrata. *Romeus* Danus, astrorum in primis scientia clarus, cum in observatorio Regio Parisino versaretur, elegantes, ut audivi, proprietates detexit cycloidis altioris, cum rota scilicet sive circulus incedit super circulo. De quo tamen nihil ad me pervenit. *Newtonus* nuper de cycloidibus iisdem egregia & universalia dedit.

Evolutionem curvarum generatricem primus illustravit *Hugenius*. Eam cogitationem promovit *Tschirnhusius* adhibitis, (ut ego appellare soleo) *coevolutionibus*, animadversoque quomodo tales lineae coevolunt ut *foci* spectari possint, & radiorum quoque concursu generentur, considerata in primis caustica, quae formatur
radius

radiis parallelis a speculo reflexis. Ego inde longius progressus sum, usumque reperi ad solvenda problemata (quorum in gratiam potissimum suscipitur speculatio) *lineasque opticas* inveniendas, quarum ope radii redderentur ad datum punctum convergentes vel divergentes, aut etiam inter se paralleli. Quod alia etiam ratione, praeferere *Newtonus* in Principiis, *Hugenius* in libro de Lumine. Observavi quoque eadem opera dari figuras *Acampas*, quae etsi opacae & politae sint, radios tamen non reflectunt, & *Aclastas*, quae licet sint transparentes, seu ex materia radios refringente, vi formae tamen suae & positionis ad Solem, radios sine refractione transmittunt. His nunc observationes singulares *Bernoullius* adjecit. Ceterum ab *Hugenio* in tr. de Lumine, & *Tschirnbusio* in Actis, notatum est, causticam illam a speculo a concavo sphaerico radios Solares reflectente formatam, simul esse cycloidealem, provolutione circuli super circulo generatam. Postremo a me nuper proposita est *nova linearum formatio per concursum curvarum ordinatim datarum*, cum antea tantum radiorum seu rectorum concursus adhiberentur, cujus formationis ad problemata quaedam solvenda egregium usum comperi.

Eximia quaedam inesse videntur illis, quae de figura veli a vento tensi Cl. *Bernoullius* nuper disseruit; tamen de tota re (in qua non desunt scrupuli) ob molem aliorum negotiorum non expensa, pronuntiare non ausum. Ex reperia a me mensuratione *loxodromiarum* per logarithmos equidem non parum practici fructus duci potest; difficilem tamen arbitror cursus aestimationem, quae longitudinibus definiendis sufficiat. Cum de deviatione navis Geometrica scribia agitur, non velorum tantum, sed & navis spectanda esset figura. Denique quod innuit, se Fratremque in calculo meo plurimum profecisse, id agnosco, gratulorque non illis magis, quam mihi. Valde autem nosse velim, an ultra metas illas sint proveci, ad quas ego perveni; id si ab ullis, certe ab ipsorum ingenio aliquando expecto, & gaudebo plurimum, si intellexero, praesertim cum mihi vix amplius in talibus ea qua prius intentione animi versari liceat. Ceterum a me quoque non difficulter solvitur illud problema: invenire lineam, cujus arcu aequabiliter crescente elementa elementorum quae habent abscissae, sint pro-

portionalia cubis incrementorum vel elementorum, quæ habent ordinatæ; quod in Catenaria seu funiculari succedere verissimum est, Sed quoniam id jam a *Bernoullis* est notatum, adjiciam, si pro cubis elementorum ordinarum adhibeantur quadrata, quæ sitam lineam fore logarithmicam. Si vero ipsa simplicia ordinarum elementa sint proportionalia elementis elementorum seu differentis secundis abscissarum, inveni lineam quæ sitam esse circum ipsum.

SOLVTIO PROBLEMATIS DE MINIMO CREPUSCULO,
per I. B.

Communicata in literis Basileæ d. 20. Jul. 1692. datis.

NOtum, Crepuscula maxime diuturna quidem in solstitio æstivo contingere, brevissima vero non in hyberno, sed medio quodam inter hoc solstitium & æquinoctium tempore, de quo definiendo nunc agitur. Problema autem ex eorum numero est, in quibus utilitas cum inveniendi difficultate conjungitur; unde multis magni nominis Geometris subinde quidem, at frustra, tentatum fuit: nec mirum; obstat enim insuperabilis calculi molestia, deoranda iis, qui illud communi more aggrediuntur: sed nec etiam, per methodum indivisibilium, promiscue & sine delectu adhibitam, quæ situm facile quis consequetur: peculiaris via est, qua dextre & commode solvatur, quam si quis inicit, totam difficultatem in unica & simplici proportione trigonometrica terminari comperiet, quæ talis:

Ut Sin. tot. ad Tang. 9 gr. Sic Sinus Elevat. Poli, ad Sinum quæ sitæ Declinationis australis, quam Sol tempore minimi crepusculi obtinet.

Eo itaque Problema specie impeditißimum redactum videmus, ut posthac in vulgaria systemata Astronomica referri, & simplicißimis quibusque Problematibus connumerari valeat.

**HISTOIRE ECCLESIASTIQUE PAR MONS.
FLEURY.**

i. e.

Claudii Fleury, Presbyteri, Abbatis in Loc-Dieu, Preceptoris se-

ris secundarii Principum Burgundia & Andegavi, Historia Ecclesiastica. Tomus I. continens duo secula priora.

Haagæ Com. apud Adrianum Moitiens 1692. in 12. plag. 22'

NOVUS non est in Actis nostris Autor; ejusque inprimis Catechismum Historicum commendavimus anno 1689. pag. 569. Eadem diligentia, perspicuitate & ingenuitate historiam ecclesiasticam conscribere aggressus est, ejusque duo secula absolvit, libris, quorum summam exhibemus, quatuor. Incipit ab adscensione Domini, cujus vitam & gesta ex Evangelistis petenda præsupponit. Acta quoque Apostolorum, quatenus libro Novi Testamenti canonico referuntur, breviter percurrit, operosior in enarrandis eorum epistolis. Cætera congerit ex autoribus, Josepho, Philone, Eusebio potissimum, qui extant, eorumque libros margini adscribit. Annos notat, ubi certos esse putat; dubios omittit, aut ex conjectura memorat. Scripta Doctorum sive Patrum, quos vocant, cum industria & fide enucleat, ad inculcanda religionis fundamenta, augendumque pietatis studium magis respiciens, quam ad controversias, quæ pro partium studio ex veteris Ecclesie actis scriptisque foveri solent. A fabulosis & incertis abstinet, & paradoxa quædam veterum dicta ex aliis explicat aut excusat. Non spernendo igitur cum fructu libri hi legi possunt; nec opus est contenta doctioribus satis nota referre. Indicabimus tamen quædam ex autoribus idoneis probe compilata, v. g. Historiam Apollonii Tyanzi, Lib. I. n. 49. Lib. II. 22. 49. 53. Gesta Romanorum contra Judæos, & Hierosolymanarum excidium, II. 12. 17. sqq. It. 36. 41. Hæresin *Nicolaitarum*, *Simonis Magi*, *Cerinthi* & *Menandri*, 21. 23. 42. Epistolam *Clementis* ad Corinthios, 33. & seqq. Librum *Herma*, qui inscribitur *Pastor*, 44. seqq. Epistolam *S. Barnaba*, 57. 58. Offensorum sectam, Lib. III. 2. *Ignatii* acta & epistolas, Lib. III. 4. & seqq. Acta *Polyarpi*, 13. 14. 44. 49. 50. *Papie* historiam & opinionem de mille annis, 15. Errores *Saturnini*, *Basilidii*, *Gnosticorum*, *Valentini*, *Marcionis*, *Apellis* & similium, 19. 20. ad 30. it. 34. 35. Apologias pro Christianis *Quadrati* & *Aristidis*, 22. *E. Justinii*, & alia ejus acta, marty-

martyrium & scripta, 36. ad 41. it. 51. ad 57. *Arbenagora* apologiam, 47. Mptus & cladem Judæorum sub Adriano, 24. 25. Apologiam *Melitonis*, Lib. IV. 1. seqq. *Antonini* Imp. rescriptum pro Christianis, 2. 3. Narrationem de legione fulminatrice, 11. & de martyrio *Viennensi* & *Lugdunenfi*, 12. *Montani* & *Tatiani* hæresin & scripta, 6, 7. *Bardeſani* scripta, 9. & *Irenæi*. 17. 23. & sqq. it. 43. Epistolam *Polycrati* Episcopi Ephesini, 44. *Clementis Alexandrini* vitam & opera, 36. sqq. *Tertulliani* historiam & libros de baptismo, pœnitentia, oratione & ad uxorem, 47. & sqq.

JUSTI CHRISTOPH. SCHOMERIS, TH. D. ET
 Prof. Prim. in Univers. Rostoch. Consist. Duc. Assessoris
 & Superint. Mecklenb.

De Collegiatisimo tam Orthodoxo quam Heterodoxo Disputationes quatuor; denuo revisæ
 & auctæ.

Luneburgi apud Jo. Georg. Lippertum, A. 1692. in 4
 Constant alphab. 1. & 3. plag.

Quem Autor Reverendus de *Collegiatisimo tam orthodoxo, quam heterodoxo*, novum exhibet tractatum, ejus argumentum antea Rostochii aliquot dissertationibus publicis, *Collegiorum privata pietatis* nomine inscriptis atque publicatis, erudite tractaverat. Instituti hujus & consilii rationem ipse in præfatione, addita luculenter exponit, ea moderatone usus, ut, ubi causam nostratium attingit, *in thesi*, quod ajunt, abstracta quadam ratione illam considerarit, ostendendo, an & quo more novam de cendi methodum introducere liceat, quantusque inde & sub qua cautione fructus sperari expectarique possit: ad *hypothese* vero, quid quoque loco ac tempore actum ab aliis vel peccatum sit, aut porro consultum videatur, transire data opera omiserit; quod suis cujusque Censoribus publicis & Consistoriis id relinquendum putaret. Tractatus in 10. partes dividitur. In *Prima* de jure colligendi ad privatam pietatem disserit, sex potissimum capita constituendo; in 1. definitionem collegiorum pietatis privatæ; in 2. jus privatam

privatim docendi: in 3. legalitatem privatorum collegiorum: in 4. illegalitatem privatæ communionis: in 5. illegalitatem schismatis, & 6. denique necessitatem nullam collegiorum talium esse tradit. In *secunda*, de collegiali dicendi libertate in synodis publicis agit, cujus tractationis iidem quatuor membra sunt. In *primo* varios modos atque gradus libertatis ostendit, distinctionem circa hanc causam inter Ecclesiam plantandam & plantatam adversus Klinghamerum defendens. In *secundo*, libertatem linguæ muliebris à Quackeris ad eam licentiam admittæ refutat, prohibitionis rationem declarando. In *tertio* Ecclesiæ Corinthiæ statum, atque scopum Apostoli 1. Cor. XIV. explicat. In *quarto* Ecclesiæ primitivæ disciplinam generalem tum ex historia Apostolica, tum Ecclesiastica exponit, respondendo ad argumenta, quæ inde à Collegiatis dictis peti solent. In *tertia dissertatione* de Syncretismo collegiali disputat; *primo* explicando statum quæstionis, ut Arminianorum novam formam Syncretismi collegialis confutare accuratius possit: *secundo* charismata S. Presbyterii, quæ in prima ecclesia ex mente Collegiatorum fuerint, & an illa in vera ecclesia adhuc desiderari debeant, describit, examinando argumenta Collegiatorum pro perpetuitate primævi splendoris allata. *Tertio* certitudinem veritatis hodie reliquæ in ecclesia contra Collegiatis asserit; & *quarto* de tolerantia, dissentientium in fundamento, & Syncretismi collegialis differentia ab omni alio, in hac quæstione disquirit, atque distinctiones & cautionem circa admissionem vel exclusionem necessariam suppeditat. In *quarta dissertatione* de utilitate collegiorum disputat, diversos fines Collegiatorum & Quackerorum exponendo, & hypotheses diversas Collegiatorum declarando. Qua occasione tum de utilitate ex collegiis nostratum sperata, tum de periculo, quod inde meretur, distincte & prudenter statuit.

D. SAMUEL Scheltwigs/Leitstern des Gewissens/ &c.

i. c.

Synofura Conscientiæ, sive perspicua & Scripturæ & congrua multorum, maximam partem singularium, nec e trivio petitorum, item quorundam nondum

LII

fatis

fatis enucleatorum Casuum Conscientiæ Decisio ,
 autore Samuele Schelvvigio S. Th. D.

Francofurti & Lipsiæ apud Johannem Adamum Blonert/

1692. in 4. Alphab. 4.

DUm e Casuum conscientiæ , annis duobus proxime elapsis , non sine egregio Auditorum suorum commodo , instituta decisioe , fructum aliquem in alios quoque redundaturum esse haud temere sibi persuasam haberet insigni Ecclesiæ Dantiscanzæ columen , Dn. Schelvvigius , typis eandem vulgare , non inconsultum judicavit. Quandoquidem autem nimis prolixum foret , singulorum casuum conscientiæ a celeberrimo Viro propositorum & perspicue discussorum enarrationem instituere , trium saltem resolutionem cum benevolo Lectore spectandis loco communicari sumus.

Page 199.

Circa quæstionem sextam & decimam , in qua disquiritur , *quid de externis apparitionibus Angelorum , imo ipsius Jesu , hodie sciendum sit , & an Christianus illas a Deo expetere , ac fidem iisdem tuto adhibere possit ?* postquam monuisset , sibi non de internis apparitionibus , quæ ut plurimum in somnio hominibus obtingunt , sed de externis , quæ semper vigilantibus obveniunt , sermonem esse , observat non infrequentes tempore V. T. fuisse ejusmodi revelationes , nec sub initium N. T. eas plane desisse , variis testimoniis e sacro codice petitis confirmat ; conceditque hodiernum fieri posse , ut non solum Christus in his terris sese videndum exhibeat , cum in iis invisibili modo , etiam quoad humanam naturam , jamjam præsens adsit ; sed & Angeli , utpote Spiritus administratorii , emissi in ministerium eorum , qui hæredes erunt salutis , ad nutum Dei in assumpta forma visibili fidelibus appareant ; imprimis cum in singulis a nato Christo seculis apparitionum Angelicarum occurrant exempla , quamvis ab eo tempore , quo Scripturæ S. canon absolutus est , longe rariora fuerint . Prorsus autem negat , Christiano licere ejusmodi revelationes a supremo Numine expetere , cum mandatum pariter atque promissio in Scripturis super ea re deficiat , ac in supremi Numinis contumeliam vergat , ab eo quicquam rogare , quod cum sanctissimi-

Matth.
 XXIX, 20.
 Hebr. I, 14.

MENSIS SEPTEMBRIS A. MDCXCI. 49

sanctissima ejus voluntate haud congruit, aut de quo non satis con-
stat, utrum cum illa conveniat. Quod si tamen citra nostras pre-
ses Angelus, vel ipse Christus, nobis forte fortuna appareret, pru-
dentia quadam, ne hic excedamus vel deficiamus, opus esse judicat,
statuitque signa, a Doctoribus Scholasticis hactenus tradita, & quibus
divina a diabolicis dignosci debent, ita comparata esse, ut ne unum
quidem plene satisfaciat. Ex illis ad summum quandoque cogno-
sci posse, aliquid a Deo non esse profectum; neutiquam autem ex
iisdem indubitato constare, hoc vel illud Deo originem debere,
propter summam Satanæ versutiam, qui non solum de facili Ange-
lum lucis induat, sed se ipsum Christum esse venditet; quod olim
pientissimo Turonensium Episcopo Martino accidisse, ex ipsius vita
a Sulpitio Severo descripta satis appareat. Qualem fraudem me-
tuens quidam Eremita, cum illi appareret non nemo, dicens: *Ego
sum Christus, te personaliter visitans, quia dignus es; vultum suum
confectum texerit, responderitque: nolo hic videre Christum; satis
est, in gloria si videro.* Ejusmodi itaque apparitiones valde pericu-
lolas esse, ut ne cultus religiosus ei, qui se Christum simulat, nec ta-
men revera est, hac ratione deferatur, adeoque idololatriæ crimen
committatur, non immerito censet Autor noster, adjiciens, quan-
doque personatum Christum verbis suis, dum vero contradicit, se-
met prodere, ut ex Brigittæ ac Mariæ de Escobar apparitionibus sa-
tis superque elucescat. Progreditur hinc ad revelationes Angelo-
rum, ostenditque easdem, ceu fraudis plenas, non modo *B. Lurbe-*
rum deprecatum esse, sed & inter Pontificios magni nominis virum,
Philippum Nesium, ab omni visione abhorruisse; ac censet, circa
Angeli apparitionem maxime attendendum esse, & rerum divina-
rum an humanarum numero sint, quæ ab ipso proponuntur. Quod
si suggerat divina, ad doctrinam legis aut evangelii spectantia, sive
Scripturæ S. sint consona, sive ab illa abeant, non esse audiendum.
Nam si verbo divino dissona tradat, eundem Apostoli Pauli judi-
cio condemnari: sed vero consona doceat, uti quandoque fieri
solet, tunc decere, ut prius suam vocationem demonstret, quando-
quidem in Scripturis non ad Angelos, sed homines, ceu legatos vo-
luntatem Dei nobis annunciantes, remittamur; in super & in S. Lite-
ris omnia, quæ ad fidem & mores cognitu sint necessaria, sufficien-

2. Cor. II.

14

In Cap.
XXII. Gen.
LX. Wit-
teb. Germ.

Gall.

2. Cor. V.

19

LII 2

missio

tissime jam sint propofita. Quod fi autem de rebus humanis agat, accidere poffe, ut benigniffimum Numen quendam hominem vel integram provinciam de imminente malo evitando per Angelum admoneat, vel per eundem in vifibili specie apparentem defendat; & tum hictum effe, pramonitionem ac propugnationem grata mente agnofcere, ita tamen, ne in idololatriæ crimen incurramus. Præter adducta, non parum ad Spirituum apparentium fcritiâ iura facere monet, fi attendamus, an fibimet aut manifeftæ veritati contradicant? utrum iis, quæ prædicta funt, eventus respondeat? utrum ad finem honeftum intendant? Tandem dubiis, quæ pro apparitionibus Angelorum aut ipfius Chrifti a Deo expectandis moveri poffint, fatisfacit, ac huic quæftioni jucundiffimam quandam de fallacibus vifionibus relationem ex celeberrimi *Barneti Hodepor. part. 1. §. 74.* usque ad f. 107. subjungit.

p. 225. fqq.

Quæftione XXV, de *anonymis & pseudonymis scriptis*, utrum & quando licitum fit ea edere, tractat. De *Anonymis* tres diftinctæ positiones ab ipfo efformantur. Quatum *primò* afferit, in fe non effe laude dignum vel confultum fcripta anonyma edere, cum nec V. nec N. T. fcriptores omnes, qui impulfu Spiritus S. fcripferunt, nomina fua reticuerint, ac præterea occultatio nominis multa fæpe incommoda fecum vehat: id quod ibidem illustratur, ac infuper notatur, B. Lutherum, etfi contra aliquot potentiffimos Principes fcripferit, nunquam nomen fuum diffimulaffe, tamque ob rem publice gloriatum fuiffe: in variis item *Receffibus Imperii*, ut *Augustæ 1545.* & *Spiræ 1570.* nec non in *Concilio Tridentino feff. 4. ejusmodi anonymorum fcriptorum editionem improbat.* *Secundò* docet, in fe non effe prohibikum, fcripta anonyma typis vulgare, quandoquidem & libri quidam divini fine nominibus eorum, quorum opera Spiritus S. in fcribendo ufus fuit, lucem hanc adfpekerint, nec non præclara alia fcripta, de quibus integri catalogi exiftent, hac ratione interdum non admittant, ut auctoris nomen libris præfigatur. *Tertiò* de fcriptor. afferat, ob conditiones certas nonnunquam illicitum effe fcripta occultis anonyma publicare, fi nempe nominis occultatio cum amore Dei ut proximi pugnet. De *Pseudonymis* fcriptis, cum duplicis fint generis, ac vel sub nomine, quod alterius eff proprium, prodire foleant, vel tali quod nulli alii competit, infigniantur, duabus quoque

Tom. I. Jen.
nen. Germ.
f. 399. &
Tom. 4.
Jen. Germ.
f. 308.

Vid Vin-
centii Plac-
cii Tract.
de fcriptor.
occultis.

quoque positionibus mentem suam exponit Earum *prima* defendit; sua natura illicitum esse, sub alterius, si non consenserit, nomine libros publicè luci exponere, cum hac ratione in octavum Decalogi præceptum impingatur, falsum testimonium de proximo edatur, ac lector ipse decipiatur, ut nonnunquam magno suo damno apprehendet, quæ alias improbasset; ceu suo exemplo nos edoceat optimus Ægyptiorum Rex Ptolomæus Philadelphus, cui veterum sapientum scripta magnis sumptibus comparandi, multa recentiora sub veterum scriptorum nominibus oblata sunt, ita ut in Bibliotheca Alexandrina quinquaginta libri Analyticorum Aristotelis numerati fuerint, cum vix quinque hujus generis ipse reliquerit. *Alter* demonstrat, non simpliciter injustum esse, nomen aliquod aliæ personæ haud competens assumere, ac libris editis præfigere, cum jura civilia, secundum quæ Christianum, de modo juri divino non tradant contraria, viam suam componere decet, cui libet, si in fraudem aut damnum alterius non vergat, nomen suum mutandi facultatem faciant: insuper & in Scriptura S. hujus rei exempla occurrant, siquidem in V. T. Salomon a Nathane Jedidia, & Daniel a Babylonis Belsazer vocatus fuerit, & in N. T. Simon a Christo nomen Kephaz seu Petri accepit. Concedit tamen Autor noster, pseudonyma scripta non minus quam anonyma multis sæpe incommodis occasionem dare, & hoc nomine nigrum thesa mereri. Tandem dubio cuidam satisfacit, ostenditque, morem præfigendi nomina libris frustra accusari ambitionis, cum eandem Deus ipse in verbo suo approbaverit. In appendice huic quæstioni subjuncta ad B. Gerhardum Loc de Ministris, §. 272. de anonymis scriptis pluribus agentem remittit, ac præterea notat ex pseudonymis scriptis, quæ sub nomine alicujus Antagonistæ evulgantur, ac sententiam a mente ejus prorsus alienam, quasi ipsius foret, proponunt, omnium esse periculosissima, & ob id maxime atro carbone notanda, ejusque farinæ scriptum superiori sæculo sub nomine B. D. Tilemanni Heshufii prodidisse, & hoc nostrò B. D. Abrahamo Calovio suppositum fuisse.

Vid. Henric. Schævium Dissert. Phil. 9. de Criticis, Th. 12.

2. Samuel XII 25. Dan. I, 7. Joh. I, 42.

Ad quæstionem LXIII, in qua disceptatur, *an Christianus in extremo necessitatis casu alteri, in quem non habet imperium, sine expressæ ejus consensu aliquid auferre liceat, & si id faciat, an eo ipso factum proprie sic dictum, atque in septimo decalogi præcepto veti-*

p. 540. sqq.

sum committas? Responſurus Autor noſter, quædam præmonet, ſcilicet, ſibi ſermonem non eſſe de Magiſtratu, quid ille vi domini ſupereminentiſ facere poſſit: nec de neceſſitate gravi, ubi quæ mediis ordinariis haud utitur, ſed extrema, ubi omnia ordinaria media exultant, dubium eſſe intelligendum: ejuſmodi neceſſitatis caſum facile exiſtere poſſe, inprimis in iis regionibus, quæ a pauciſſimis hominibus inhabitantur, ubi viator interdum aliquot dierum iter conficiat, antequam ullæ ab eodem conſpiciantur ædes: e Gentilibus ipſum Ciceronem ab ablotione tali abhorrere, ſcribentem: *Nonne ſapiens, ſi fame ipſe conſciatur, abſtulerit cibum alteri, homini ad ſuam rem utili? minime vero. Non enim mihi eſt vita mea utilis, quam animi talis affectio, neminem ut violem commodi mei gratia*: Theologi illis, qui iudicant potius moriendum, quam in extremo neceſſitatis caſu aliquid auferendum eſſe, ab hominibus in tali neceſſitatis caſu conſtitutis oggeri forſan poſſe, *vos ſibi efferis, aliter ſentiretis*, Quibus præmiſſis ſuam mentem exponit, ſtatuens primo, poſſe Chriſtianum in extremo neceſſitatis caſu, ſuo proximo, in quem nullum ipſi competit imperium, ſine ejus expreſſo conſenſu, aliquid auferre. Poſito enim, non conſeſſo, factum ejuſmodi peccaminuſolum eſſe, duo in ejuſmodi caſu concurrere peccata, unum contra quintum præceptum, ſi quis fame mortem ſibi attrahat, cui media contra illam ſuppentant; alterum contra ſeptimum, ſi juxta mentem ſuam furtum faciat. Jam extra omnem controverſiam, peccatum contra quintum præceptum majus eſſe peccato contra ſeptimum admiſſo, adeoque hic obtinere notiſſimam illam regulam, *e duobus malis minimum eſſe eligendum*; quæ non ſolum in malis pœnæ, ſed & in malis culpæ, ſi utrumque evitari haud poſſit, locum inveniat. Maximum autem robur ſuæ ſententiæ accedere iudicat, quod Deus ipſe in Scripturaſ. tritum proverbium, neceſſitatem legis eſſe neſciam, quoad ſecundam Decalogi tabulam, ſuo calculo approbaverit. Id quod ipſum ex *Matth. XII, 4.* probat, inferens, ſi Davidi ob neceſſitatem panes ipſi Deo ſacros, ſine ejuſdem expreſſo mandato, auferre, iisdemque veſciliuit, multo magis alium neceſſitate adactum quædam proximo, illo non conſentiente, furripere, & in uſum ſuum convertere poſſe. Idem adhuc clarius ex eo eluceſcere cenſet, quod nullus homo, ſi ad ſupremum Numen referatur, bonorum ſuorum

1. 3. Offic.

Vid. Scherz.
Syst. Loc.
26. S. 13. P.
729.

domi

MENSIS SEPTEMBRIS A.M DCXCII. 455

dominus, sed tantum oconomus sit, ac juxta monitum *Patri 1. Epist. cap. IV.* suis donis, quæ a Domino accepit, aliis inservire teneatur: Unde colligit, benignissimum Numen, cum eum in finem dona sua homini concesserit, ut eadem cum aliis indigentibus communicaret, usum quoque talium donorum omnibus indigis certo modo commanem esse voluisse, adeoque homini in angustiis summis confertur jus competere ea, si ab aliis suppeditari nequeant, libere usurpandi. Ea de causa & Deum in V. T. legem sancivisse, atque indulgisse homini jus comedendi de uvis e vinea proximi, & evellendi manu aristas e segete ejusdem, ne prætereuntibus ad refectioem facientia deciderent. Licet autem hæc lex una cum Politia Judaica in desuetudinem venerit, moralitatem tamen ejusdem in N. T. adhuc superesse, atque ex illa colligi posse, Deo non displicere, si extrema necessitati etiam extra proximi consensum occurratur, cum olim cuilibet ex uvis aut spicis proximi inscii, vel citra extremam necessitatem, se refocillandi potestatem dederit. *Secundo* docet, propriis dictum ac in septimo præcepto prohibitum furtum non committi, si urgente extrema necessitate quis proximo suo quæpiam surripiat. Deum namque, cum expresse mandaverit, *non occides*, non posse inter furta referre, si proximo quis auferat ea, sine quorum usu usuram vitæ necessario interverteret: ordinatam charitatem a se ipsa incipere, & philantiam esse mensuram amoris proximo debiti: abesse quidem in tali casu consensum formalem, non tamen virtutalem: possessorem, hominum opinione talem, si interrogaretur, forsitan consensurum, aut si id non faceret, juxta veri ac supremi possessoris mentem ad consentiendum obligatum esse: omne quidem furtum esse ablationem rei alienæ, sed non omnem ablationem rei alienæ furtam esse, uti ex *Exod. III, 22.* & *XII, 35. 36.* satis superque constat. Corroborata sic sua sententia, ad dubium, quod maximam veritatis speciem ipsi præ se ferre videtur, respondet, neutiquam per hanc sententiam furtis ipsis latam aperiri portam, nec fures ex ea patrocinium sibi petere posse, cum in extrema saltim necessitate, eaque vera, non ficta, aliorum bona surripiendi concessa fuerit facultas: Alterum dubium B. Lutheri verbis e Tom. VI. Witteb. Germ. fol. 140. a. petitis proponit, ac resolvit. Tandem & huic questionis appendicem ex Emanuele Gonzales Commentar. in decretalis T. 4. super

Deut. xxi.

24. 25.

Matth. xxi.

39.

Levit. xii.

18.

super L. 5. Tit. 18. c. 3. subjungit. Sed hæc ex libro isto longe utilis-
simo, qui sub finem quadruplici indice, quæstionum, locorum Scri-
pturæ S. autorum & rerum exornatur, adduxisse sufficiat.

*HUGONIS GROTII DE JURE BELLI AC PA-
cis Libri III. Accesserunt Excerpta Annotationum variorum
Virorum insignium in totum opus, edente Job.*

Christoph. Bermano.

Francofurti ad Viadrum, impensis Jer. Schrey 1691. in 4.
Constant Alphabet. 8.

DUdum quidem nova hæc Grotiani operis editio nostratibus in-
notuit, plurimorumque teritur manibus, ut silentio a nobis vi-
deatur posse præteriri. Ast in exterorum gratiam, ad quos
forte non multa adhuc ejus exemplaria pervenerunt, indicanda pau-
cis fuit. Nimirum cum doctissimo illi Hugonis Grotii de jure Bel-
li ac Pacis operi illustrando a multis annis certatim velut Viri Eru-
diti incubuissent, editis in illud stricturis aut justis commentariis,
bene se de juventute Academica, quam tot scriptis aliis hæctenus eru-
dijerat, meritum censuit celeberrimus Bermanus, si dum nova
Grotiani operis editio pararetur, doctorum illorum virorum anno-
tationes textui Grotiano subjunctas in compendio exhiberet. Id
enim gratum futurum videbatur & illis, quibus commentarii ipsi ad
manus non sunt, & iis etiam qui eos possident quidem, sed evol-
vere singulos gravantur, & malunt quæ in iis præclara sunt, uno ob-
tutu comprehendere. Itaque Excerpta ex clarissimorum virorum
*Job. Adami Osiandri, Casparis Ziegleri, Job. Henrici Bæcleri, Job.
Friderici Gronovii, Job. Georgii Simonis, & Henrici Henniges,* in
Grotium Annotatis exhibuit; quin &, in quo vel maximum ope-
ræ tulit pretium, ex illustri Viri, *Samuelis Pufendorfii,* de Jure Na-
turæ & Gentium doctissimis libris, selectiora loca, & quæ præ aliis lu-
cem Grotianis sententiis adferre visa sunt, atroxuit: rerum
etiam præcipuarum novo eoque accuratissimo
indice subjuncto.



N. X.
ACTA
ERUDITORUM

457

publicata Lipsiæ
Calendis Octobris Anno M DC XCII.

HISTOIRE DES CONCILES GÉNÉRAUX COM-
mençant par le premier Concile de Nicée.

hoc est

Historia Conciliorum generalium, incipiens a pri-
mo Concilio Nicæno.

Parisiis apud Danielem Horstemels, anno 1692. in 4.
Constat Alphab. 2.

Prima pars hujus operis anno superiori 1691 Parisiis in octa-
va forma editi, & nunc juxta Parisiense exemplar Amste-
lodami, ut videtur, recusi, continet historiam Concilii Ni-
cæni ex Eusebio, Athanasio, Epiphanio, Socrate, Gelasio
aliisque Patribus & Scriptoribus ecclesiasticis in margine al-
legatis concinnatam. Neque tamen his allegationibus lectores
tuto fidere semper poterunt. Nam e.g. pag. 58. refert Autor tanquam e
Sozomeno ad marginem allegato, quod Eusebius Nicomediensis Arii
patronus obtenderit, sacras Scripturas in controversia, quæ tum inter
Arium & alios agitabatur, unice consulendas, nec traditionum in-
certarum rationem aliquam habendam esse; Orthodoxi autem Epi-
scopi responderint, traditionem Apostolicam esse alterum religionis
fundamentum, & hæreticorum morem omni tempore fuisse, quod ad
Scripturas provocaverint, cum tamen Scripturæ sensus absque tradi-
tionum subsidio dijudicari non possit; ideoque in presenti negotio
duplicem illam Scripturæ & traditionis regulam spectari oportere.
Verum qui Sozomenum evolvit, nihil tale ab eo referri deprehendit.
Sic pag. 52. prolixè narrat Autor, quid Hosius Cordubensis post
suum ab Alexandria reditum Imperatori suggesserit, & in margine

M m m

Epiphaz

Epiphaniî hæresin 69. adscribit. Ast verendum, ne ista in Epiphaniô quaesituri operam suam perdant. Nonnumquam tamen hic scriptor tam verecundus est, ut, quæ in cerebro suo finxit, aliis non asingat. Eadem enim pag. narrat Hosium, priusquam Alexandria discederet, statim ad Sylvestrum Papam Rom. acta suæ legationis retulisse; cujus rei nullum testem in margine adduxit. Subjunctis autem huic historiæ concilii Nicæni notis, quibus dubia quædam, & difficilia ejus loca illustrat. Cum enim in historia dixisset, Achillam Petri Alexandrini successorem per octo annos Alexandrinæ cathedræ præfuisse, quod plerisque scriptoribus episcopatu Achillæ tempus longe brevius assignantibus repugnat, in notis rationes suæ assertionis affert, quas tamen variis difficultatibus premi haurit dissimulat. Dixerat porro in historia, Hosium Cordubensem in Alexandrino Concilio Sylvestri legatum fuisse; quod cum a pluribus negetur, in notis confirmare nititur; quamvis ingenue fateatur, claro antiquitatis testimonio probati id non posse. Dixerat in historia, Concilium Nicænum non solum ab Imperatore Constantino, sed & a Sylvestro convocatum; in notis autem iterum totius antiquitatis silentium, quoad convolutionem a Sylvestro factam, agnoscit: cujus silentii hanc rationem reddit, quod indictio per Imperatorem facta magis publica & solennis fuerit. Missis reliquis notis primæ parti adjectis progredimur ad secundam.

Completitur illa varia monumenta, quæ ad Concilium Nicænum spectant, in sermonem Gallicum conversa: nempe, epistolam Alexandri Alexandrini ad Episcopos Ecclesiæ catholicæ, Arii ad Eusebium Nicomediensem, Eusebii Nicomediensis ad Paulinum Tyrium, Arii ad Alexandrum Alexandrinum, Alexandri Alexandrini ad Alexandrum Byzantinum, Constantini M. ad Alexandrum & Arium, item ad Arium & Arianos, Eusebii ad Ecclesiam suam Cæsariensem, Constantini ad Nicomedienses, aliasque epistolas ad Concilium Nicænum pertinentes, nec non orationes ab Eustathio Antiocheno Episcopo & Constantino Imp. in Concilio habitas, libellum ab Eusebio Nicomediensi & Theognide oblatum, Imperatoris edictum contra Arianos, nomina Episcoporum qui Concilio Nicæno subscripserunt, & confirmationem Concilii quæ a Sylvestro facta dicitur. Sequuntur iterum notæ, quarum nonnullas indica-

indicabimus. In notis ad epistolam Alexandri Alexandrini Episcopo Constantinopolitano cognomini inscriptam observat, quod Baluzius hanc epistolam non ad Alexandrum Constantinopolitanum, sed ad Alexandrum Thessalonicensem scriptam fuisse putet. Cum enim hanc epistolam ante concilium Nicænum scriptam esse inter plerosque conveniat, Gelasius vero Cyzicenus aliique non Alexandrum, sed ejus decessorem Metrophanem Constantinopolitanæ Ecclesiæ Episcopum Nicæni Concilii tempore fuisse dicant, non dubitavit Vir doctissimus, quin titulus hujus epistolæ apud Theodoretum a librariis corruptus sit. Confirmavit hanc sententiam ex eo, quod in duobus codicibus MSS. Theodoretis antiquis, quæ in Regia bibliotheca extant, nec non in editione Græca Roberti Stephani, & in Basileensi quadam Latina titulus ille non compareat. Cum vero id ex Theodoro constet, quod hæc Alexandri epistola ad alium quendam Alexandrum scripta sit, persuasum fuit Baluzio, quod hæc epistola ad Alexandrum Thessalonicensem eo tempore, haud incelebrem directæ fuerit, cum præsertim Episcopi in gravioribus negotiis ecclesiæ Apostolicas, qualis etiam Thessalonicensis erat, consulere consueverint. Verum etsi hanc Baluzii sententiam non omni veri specie carere Autor noster agnoscat, eorum tamen rationes, qui hanc epistolam ad Alexandrum Constantinopolitanum missam dicunt, haud minoris roboris esse censet. Dicit enim eos notare, quod Gelasio asserenti Metrophanem Concilii Nicæni tempore Constantinopolitanum Episcopum fuisse, aliisque recentioribus scriptoribus, qui Gelasium sequuntur, fides adhibenda non sit, cum alii fide digniores aliud testentur: neque probari possit, Eusebium ex Gelasio corrigi debere. Interim non diffitetur, vel Theodoretum vel librariorum in eo titulum epistolæ mutasse, quod Alexandrum Constantinopolitanum Episcopum appellaverint, cum suæ ætate Constantinopolis diceretur, quæ ante Concilium Nicænum, Byzantium dicta fuerat; neque negari posse putat, quod vel hæc ipsa epistola, ad Alexandrum Byzantinum missa, etiam ad Alexandrum Thessalonicensem missa fuerit, vel saltem una ex reliquis Alexandri literis circularibus, quarum plures fuerunt, ad Alexandrum Thessalonicensem directæ fuerit. Epistolam Constantini ad Arium & Arianos, quam Gelasius l. 3. de Conc. Nic. c. 1. retulit, genui-

nam esse, Epiphanii & Socratis autoritate, & styli cum aliis Constantini epistolis conformitate probat, eamque cum homousii & Concilii Nicæni mentionem non faciat, ante concilium Nicænum scriptam esse censet. Qua in re, ut in multis aliis, Baronii conjecturas sequitur. Eustathii Antiocheni orationem a Gregorio Presbytero Cæsariensi memoratam, suppositam esse statuit; cum non verisimile videatur, in ipso Concilio Nicæni auspicio, cum nondum Arii causa ventilata esset, Eustathium tam graviter in Arium inventum fuisse; etsi Hieronymus, cum in ep. 126. Eustathium clarissima tuba bellicum contra Arium cecinisse scribit, ad hanc Eustathii orationem respexisse videri possit. Orationem a Constantino in Concilio Nicæno habitam fidelius a Gelasio quam ab Eusebio recitari arbitratur, cum verba, quæ Theodoretus ex Constantini oratione excerpserit, non in Eusebiana sed in Gelasiana Constantini oratione inveniuntur. In notis ad subscriptiones Episcoporum ex Petro de Marca probare nititur, quod Hosius Sylvestri loco Concilii Nicæni Præses fuerit: in eo tamen a Marca dissentit, quod locum Eusebii l. 3. de Vit. Constant. c. 7. ubi Episcoporum in Concilio Nicæno frequentia recensetur, a librariis corruptum & ex Gelasio supplendum statuit, quod Autori nostro probatu difficile merito videtur. Hæc ex secunda tractatus hujus parte notasse sufficiat.

Sequitur tertia, quæ Gallicam symboli Nicæni & canonum Nicænorum versionem continet. Exhibet autem non solum canones illos 20. qui ab omnibus ut genuini recipiuntur, & epitomen illorum canonum, quam Rufinus historię suæ ecclesiasticæ inseruit, in 22. capitula distributam, verum etiam canones 80. qui vulgo Arabici appellari solent, ab Alphonso Pisano, Francisco Turriano & Abrahamo Ecchellenfi Latine quondam factos, & nunc Gallico idiomate donatos. Ad finem horum canonum notat, quod Abraham Ecchellenfis præter illos canones Arabicos ediderit 15 capitula Concilii Nicæni ad vitam monasticam spectantia, item 19 constitutiones ecclesiasticas varii argumenti, nec non 25. alias constitutiones Constantino Imperatori dedicatas, una cum præfatione, quadam concilii Nicæni, quæ omnia Labbeus suæ Conciliorum collectioni inseruit. Verum hæc in Gallicum sermonem convertere

tere noluit Autor noster, sufficere ratus, si titulos & argumenta istarum constitutionum breviter indicaret, suumque de illis iudicium annecteret. Statuit autem constitutiones illas una cum præfatione subijuncta ita comparatas esse, ut cum probatis Autoribus, & sana antiquitate difficulter conciliari possint, nec opus videatur, multis argumentis probare; quod sint suppositæ, cum ex ipsa lectione id statim manifestum fiat. Commemorat postea numerum & ordinem canonum Nicænorum, quos Alphonsus Pisanus in prima sua Concilii Nicæni editione vulgavit, & quartæ debili fundamento innitatur ejus de 70 canonibus Nicæni Concilii sententia, exponit. In eò autem cum Ecchellenfi & Pisano consentit, quod plures quam 20 canones a Patribus Nicænis conditos sibi persuadeat; quorsum refert decreta Concilii Nicæni de festo Paschæ, de Meletio, de sacrificiis per jejunos offerendis, & de consuetudine examinandi in posteriori Concilio, quæ in priori decreta sunt: neque repugnat iis, qui canonem de bigamis non ordinandis, & de appellationibus ad Romanos Episcopos ad Concilium Nicænum referunt. Canonem vero de libris canonicis & apocryphis, canonem de clausula doxologiæ ecclesiasticæ addenda, & canonem de literis formatis, absque solido fundamento Concilio Nicæno a nonnullis tribui affirmat. Tandem etiam mentionem facit Diatypofoon, quas Gelasius Cyzicenus a Patribus Nicænis sanctitas memorat. Tertiam hujus tractatus partem iterum notis nonnullis Autor illustrat, quarum pars maxima genuinos Concilii Nicæni canones concernit. Eas recensere superfedemus, id modo notantes, quod in observatione 2. animadvertit, solidas probationes ab antiquitate illis suppeditari, qui non plures quam 20. canones a Nicænis Patribus conditos affirmant, unde mirum videri possit, quod hac sententia deserta dissentientibus accesserit. Arabicis canonibus notas non adjicit, sed rationes tantum adducit, quibus Turrianus & alii canonibus istis colorem aliquem sinceritatis obducere conati sunt. Eas vero infirmis conjecturis niti judicat. Postremo Hartmannum perstringit, pro quo Ruellium nominare debuisse, quod in concilio illustratis (Tom. 2. pag. 319.) dicat se Arabicos canones 80 apponere per Theilonem & Thearistum Constantinopolitanum e Græco in Latinum versos, cum tamen tantum 20 canones genuinos ad-

bus illis viris Latine redditos fuisse, ex concilio Carthaginensi IV. (VI. debuit dicere) circa annum 419 celebrato constat, idque multo ante seculis factum fuerit, quam Arabici canones prodirent. Decipit forte Ruelium collectio conciliorum Biniana, ubi Tom. I. p. 332. edit. 1618. ex Pisano ita referuntur canones Arabici, ut suis locis etiam canones 20 a Teilone & Thearisto Latine versi & in Carthaginensi Concilio memorati inserantur, & talis titulus præfigatur: *Capitula Nicæni Concilii per Teilonem & Thearistum Constantinopolitanum de Græco in Latinum versa. Arabici canones 80.* Quamvis enim verba hunc titulum proxime antecedentia inuuant primam tituli partem ad canones Nicænos in Carthaginensi Concilio lectos spectare, ipse tamen titulus linea interposita & majusculis literis a verbis præcedentibus ita separatus est, ut illa confusio Ruelium facile confundere potuerit.

HET EERSTE CHRISTENDOM, DOOR VVIL-

liam Cave: vertaalt door Salomon Bor &c.

id est:

Wilhelmi Cave Tractatus de Primævo Christianismo; ex Anglico in Belgicum sermonem ductus a Salomone Bor. Accessit præfatio

H. Witfii.

Ultrajecti apud Franc. Halma, 1692 in 8.
Constat Alph. 2. & plag. 2.

Opus hoc novum non est, sed jam ante viginti circiter annos a Reverendo Autore, sæpius a nobis meritoque laudato & hodieque per Dei gratiam superstite, Anglico idiomate editum, & in Actis A. 1686. p. 164. sqq. cum quarta ejus editio ad nos pervenisset, recensitum. Nova tamen est, quæ nunc demum clarissimi Ultrajectinorum Theologi, *Hermannii Witfii*, consilio lucem aspexit, utilissimi libri versio Belgica, quæ vel ob Præfationem a gravissimo hoc Viro adjectam, silentio a nobis transmittenda non fuit. Ejus itaque Præfationis, cum de opere ipso prolixè satis dicto loco actum jam fuerit, summam paucis exhibemus.

Fate-

Fateatur *Wisſus*, Christianam Eccleſiam, quanto minus fuit a Chriſti & Apoſtolorum temporibus remota, quantoque fuit ſimpli- cior, tanto puriorem ſanctioremque extiſſe. Poſtquam excogi- tata humano ingenio aut ex Judaismo & Paganismo adoptata ceri- moniaz invaluerunt, corruptum paulatim Chriſtianiſmum fuiſſe, & eharitatem pietatemque refrixiſſe. Itaque eorum laudat ſtadium, qui primorum Chriſtianorum intemeratos mores ex Antiquitate Eccleſiaſtica ſeculo repræſentant: & ſpeciatiſim præſentem Tracta- tum (cujus autorem ſcriptis pluribus aliis non in Anglia tantum, ſed ubicunque terrarum bonis literis decus ſuum conſtat, celebri- tatem nominis adeptum memorat) ab exquisita eruditione, elegantia judicii, ſtylique acumine magnopere commendat. Se utique ex le- ctione libri multum at profeciſſe, veteriſque Chriſtianismi vivis in eo coloribus adumbrati memoria intime affectum fuiſſe, indeque digniſſimum reputaſſe hoc opus, quod in linguam Belgicam, ut na- tionalium ſuorum omnium, quibus eruditio & pietas curæ cordique eſt, uſibus pateret, tranſunderetur. Ita enim perſuaſum ſe habere, neminem, cuiſcunque etiam Inter Chriſtianos ſectæ ſit addictus, fut- turum, qui non hic reperiatur, quo cor ad fidei communis actuoſita- tem excitetur. Huc nempe rem redire, ut tamenſi veritas pretioſum ſit cimelium, quod pati non debeamus a quoquam nobis eripi, omnes tamen de Deo notitia fidesque inanis ſit cenſenda, niſi quam præcel- lentes virtutes illæ comitentur, quibus a Phariſæiſmo pariter Juda- ico, ac Gentilium Philoſophia Chriſtianismiſtis diſcernitur. Nulli qui- dem ævo tantum in ſcientia rerum divinarum obtigiſſe lumen, quanti- tum vel habet, vel præ ſe fert hoc noſtrunt: ſed omnem illam ſapi- entiam parum nobis prodeſſe, ſi mens ſit frivola, ſi Deo vacua, mi- nusque capax ſanctæ illius innocentia, qua tanquam pueruli regnum colorum jubemur ingredi. Tanto beatioreſ primos illos Chriſtia- nos deprædicandos, qui tamenſi veritates multas cogitationibus non æque ſublimibus fuerint completi, nec æque ſubtiliter terſequæ Divina Fœdera ſciverint diſtinguere, eorum tamen, quæ divinitus edocti erant, vim ac robor in cunctis actionibus ſuis & acerbiffimis in proprio cruciatibus, Novi Teſtamenti gratia abundantiffimi expre- ſerint. Hæc & ſimilia, primævi Chriſtianismi ſcrutinium, & quo ille accuratè depictus eſt, præſens hæc doctiſſimi Angli opus Lectori commen-

commendaturus, cum graviter Theologus Baravus differuisset, ad extremum monet, existimandum tamen non esse, fundamentales & omni tempore quam exactissime servandas leges hic præscribi: historias proponi ait, atque exempla, e quibus quisque seligat, quæ cum prudentia imitetur. Quia haud dissimulat, Autori etiam ipsi se non omnino adstipulari, ubi cum ex Antiquitate videat avidius arripere, quæ cum Hierarchia & Liturgia Anglicana utcumq; conveniunt. Denique falli potuisse & veteres illos, vel unius Paulini Episcopi Nolani exemplo docet, qui, si Gregorio Magno fides, ut ex captivitate alium liberaret, se ipsum loco ejus, deserta Ecclesia sua, captivum stiterit: quod utique factum a prudentia aut charitate aliis imitanda commendari non possit.

*D. VAL. ALBERTI, P. P. LIPS. EXAMEN PRO-
fessionis Fidei Tridentina, nec non Expositionis doctrina
Catholica Jac. Benign. Bossueti, in XXV Dispu-
tationibus publice institutum.*

Lipsiæ apud Maurit. Georg. Weideman A. 1692 in 12.
Constat Alphab. 1. & plag. 8.

Inter alia scripta celeberrimi Autoris, quæ quidem Theologici sunt argumenti, proxime antecessit Augustana Confessio, thetice ac apologetice ab eo pertractata, & A. 1690 in lucem publicam missa. Hujus mentio, tamen jam a nobis delineata est mense Jan. Anno 1690 pag. 26, hic injicienda fuit, cum eadem methodo, qua præsens libellus, conscripta sit, imo decenti ordine hunc quasi comitem sibi junxerit. Quemadmodum enim in priori illo Scripto sententiam Ecclesiæ nostræ e primario ejus Symbolo, quod Augustanam Confessionem merito suo esse, sponte fatemur, clare deduxit firmissimeque probavit: ita in hoc posteriori doctrinam Pontificiorum e Professione fidei Tridentinæ, quam una cum Concilio ejusdem nominis pro Confessione totius Ecclesiæ suæ habent, liquido deprompsit clarissimeque refellit. Præterea, cum in illo, Jesuitæ Galli, Joannis Dez, *Unionem* (qui est titulus libelli,) *Ecclesiæ Protestantis Argentoratensis cum Romana*, totam simul excusserit; in hoc, Episcopi Galli, Jacobi Benigni Bossueti, *Expositionem doctrinæ Catholicæ*, eadem

dem opera modeste examinavit, non tantum ut gratiam novitatis, quae duobus hisce Papisticis Scriptis haud deest, prudenter aucuparetur, sed & sophismata, quae circa Augustanam Confessionem Dezius, & in Tridentinis decretis Bossuetus commisit, aperte detegeret solique refutaret; praesertim cum e Nostris haecenus, quantum quidem Nobis innotuit, Bossueti libellum nemo aggressus sit totum, tamen nobis non minus quam Reformatis aperte adversetur. Tandem in eo quoque harmonia inter utrumque illud Autoris Scriptum observata est, quod singula eorum capita in disputationes nervosae redacta, inque cathedra publice defensa sint, antequam in unum corpus colligerentur, collectaque luci publicae exponerentur. Numerus disputationum illarum excrevit praesente in libello ad XXV, e quibus priores quatuor sunt generales, earumque prima Pontificiorum Symbola univeree, secunda & tertia Professionem fidei Tridentinae sigillatim, sicut quarta Expositionem doctrinae Catholicae Bossueti describit; sequentes sunt speciales, examinantes Articulos fidei Papisticae eo, quo in Professione fidei Tridentinae proponuntur, ordine, ac interspersis, quae Bossuetus in medium attulit, jam seorsim in peculiaribus, jam conjunctim in iisdem disputationibus, prout occasio tulit, donec in XXV, quae est ultima, Clausula etiam tum in Professione fidei Tridentinae, tum in Expositione Bossueti sub incudem revocari potuit. Praeterea praemisit Autor non tantum ipsam fidei Tridentinae Professionem & Programma suum, quo has Disputationes simul indixit, simul Lectiones Anti-Calvinianas superiori anno intimavit; sed adjecit etiam Indicem rerum notabilium, & Programma quoddam Dn. D. Simonis, Professoris Francof. ad Viadr. quod hic illi opposuerat, negans imprimis, quod ibi assertum viderat, Rationem esse principium primum dogmaticum Ecclesiae Reformatae. Speramus autem fore, ut Autor, si Deus, quod optamus, vires ei vitamque concesserit, ita pergat in describendis & examinandis etiam Calvinianorum, Arminianorum, Socinianorum &c. doctrinis, ex ipsis uniuscujusque Sectae Symbolis; cum hic labor non tantum opido sit utilis, sed & ipsis Adversariis non possit non probari, quippe quod monuerint non raro, id faciendum esse, si toti eorum, Ecclesiae nonnihil sit imputandum. Imo & hoc vicissim ab iis requirimus ipsi, non nescientes, quod & in his Theologiae partibus,

tibus, tam Thetica quam Polemica, purius ex ipso fonte bibantur aquæ.

*PENSÉES INGENIEVSES DES ANCIENS ET
des Modernes &c. i. e.*

Veterum atque Hodiernorum Cogitata ingeniosa,
a P. Bohursio collecta.

Parisiis apud viduam Cramoisyannam 1692. in 12.
Continent plagulas 16.

Appendix hæc est aut Continuatio alterius libri, ab eleganter docto e Societate Jesu viro P. Bohursio pridem editi, & a nobis in Actis A. 1689, p. 109 & seqq. recensiti: *La Maniere de bien penser dans les Ouvrages d'Esprit*. Enim vero uti artem bene cogitandi in priore illo libro Bohursius tradiderat sub forma Dialogi, & adhibito connexionis artificio: ita in hoc ingeniosarum cogitationum exempla, quæ in justo illo Dialogorum contextu commodum locum non invenerant, & digna tamen ab industrio eorum Collectore habita fuere, quæ non perirent, promiscue nulloque servato ordine exhibentur. Næc dissimulat in præfatione Bohursius, immixta his esse nonnulla, quæ non omnibus ingenium sapere videantur; sed id consulto ait factum, ut Lectori occasio præberetur recurrenti ad priorem librum, & quæ hic producuntur exempla, ad Lydium velut præceptorum illic propositorum lapidem examinandi.

*MARCI TVLLII CICERONIS DE OFFICIIS LI-
bri tres, & Paradoxa sex. Accesserunt Cato Major, Lælius,
& Somnium Scipionis; opera & studio M. Alberti
Christiani Rothii.*

Lipsiæ apud Hæredes Lanckifianos in 8. 1692.
Constant Alphabetis tribus & plag. 18.

EA utique Philosophia, quæ est de moribus, quemadmodum hominibus maxime necessaria est, ita præclare meruerunt de huma-

humano genere, qui eam in hominum coetus primi introduxere. Quid attinet enim cogitationes omnes a recta vivendi ratione abductas in caelum usque attollere, defixasque in siderum motu semper tenere, vel totam etiam naturam perquirere, ac interim seipsum rationesque vivendi turpiter ignorare? Et tamen viguit olim iste philosophandi modus, usque dum princeps Socrates formare hominum mores institueret; quem paulo post plurimi, quibus praestantissimum a natura ingenium tributum fuerat, in excolenda nobilissima disciplina secuti sunt. Neque in Graecia tantum continuit se Philosophia elegantissima, sed statim fere ac Sapiencia Latine loqui didicit, Latinis literis consignari & ipsa tradique coepit. Nec, ut puto, fallimur, si Ciceroni, uti in multis aliis, sic hoc quoque in negotio praecipuam gloriam asseramus. Ipse enim fuit, qui scriptis de *Officiis* hominum *libris tribus* primus omnium cives suos ad honestatis studium, in quo sunt omnia, traduxit. Sed nec in universum negandum est, totam Philosophiam moralem Romanorum oratorum principi debere plurimum, ut pote quam ipse & sermonibus emendatissimis conscripsit, & methodo exquisitiore disponere studuit. Factum inde est, ut plerumque juventuti proponerentur isti libri, tum ut styli elegantias & orationis Latinae genium cognosceret, tum ut virtutis sensu tam tenerae adhuc mentes mature imbutae, quae ipsis ex usu essent, perciperent. Unum modo obstare videbatur, quod juventuti utilissimum librum aliquanto difficiliorem redderet obscuritas, qua laborare ipsum multis in locis manifestum est. Quod obscuritatis tamen obstaculum ut tollerent utcunque Viri doctissimi, commentationes quasdam eruditas in *Officia* ista concinnarunt, sed quae viris perspicacioribus non omni ex parte satisfecerunt, cum omnis fere ipsorum opera, si unius Rachelii Viri celeberrimi excipiamus labores, in oratione elucidanda, in textu ipso, ubi deficit, restituendo, aliisque, quae ad Criticorum alias munus pertinent, adjiciendis occupetur; difficultates vero, quae circa ipsa dogmata & historiam philosophicam penitiorum exurgunt, intactas ut plurimum relinquat. Ut igitur nec hac in parte aliquid desideretur amplius, effecit non ita prius Vir perquam reverenda dignitate & eruditione solida conspicuus, *Albertus Christianus Rothius*, hactenus Hallensium, in vicinia nostrae imposterum Lipsiensium Ecclesiastes disertissimus. Hic enim cum

juventuti adhuc operaretur, & istis etiam libris explicandis navaret operam, facile pro sui perspicentia ingenii, & in rebus politioribus notitia, pervidit, multum adhuc curis superiorum Commentatorum addi & posse & debere, si Ciceronis de rebus tam necessariis differentis mentem recte quispiam percipere velit. Itaque istam sollicitudinem & curam Commentario istoc, quem cum orbe erudito nunc communicat, sedulo præstitit, ut non textus tantum quam emendatissime prædiderit; sed & circa rem ipsam nulla amplius obscuritas superesset. Quapropter in consilium adhibuit accuratissimas Schrevelii Græviique editiones, textumque ab Hildebrando in capita dissectum ulterius in paragraphos descripsit, annotationesque Historicas, Philologicas & Philosophicas, eidem subjecit, non alias tamen, quam quas ad sensum eruendum idoneas judicaret, ubi quidem aliorum Auctorum opera, quando fieri potuit, usum se esse gratus profitetur; sed ut tamen in longe pluribus iisque difficillimis locis propria industria sibi fuerit adhibenda. Ut vero tota Operis facies statim uno quasi obtutu comprehendere a Lectore posset, librorum summam in accuratas tabulas redegit; utilisimasque *dissertationes*, in quibus *Philosophia* tum *Stoicorum*, quos sequutus hic ipse Cicero, tum *Peripateticorum* in moralibus capita exhibentur, præmisit. Quo sane labore ita perfunctus ubique est Vir eruditissimus, ut animi doctrinæ elegantioris copia exculi non contemnendum specimen ediderit, & juventutem non tantum, sed & omnes *Philosophiæ* moralis studiosos sibi obstrinxerit.

*LES OFFICES DE CICERON, TRADUITS EN
François, sur la nouvelle édition de Grævius, avec des
notes & sommaires des chapitres.*

hoc est:

Officia Ciceronis Gallice reddita, juxta Grævii editionem novam, cum notis & summaribus capitum.

Hagæ Comitum apud H. Van Buldern, 1692, in 12.

Constant plag. 20.

Statim atq; *Officia Ciceronis a Roethio nostro novis Annotationibus illustrata*

illustrata percensueramus, præsto nobis est e Belgio alia ipsorum, sed in Gallicam linguam translatorum editio, quæ idem omnino postulare a nobis officium videtur, cum simili fere instituto cum *Rottbio* infisterit Auctor ejus, quisquis est, politus ubique atque eruditus. Eo enim curam admovit, ut suæ gentis hominibus, aut quicumque alias Gallica legere amant, versione isthac non tantum ad frequentiore[m] lectionem commendaret Officia hæc; sed & additis præterea animadversionibus, intellectu haud paulo faciliora redderet, id nimirum in Notis præcipue agens, ut lucem affunderet dogmatibus gentiliis, eaque genuino sensui assereret, cum veritatis quidem aliquam habeant speciem, sed ubi tamén adhuc opus sit, ut ad principia religionis Christianæ revocentur. In reliquis vero diligentem præstitit operam, ut lectores in personarum, locorum actionumque, quorum sæpe in Cicerone sit mentio, notitiam intromitteret; persuasus de cætero, quæ criticas illas iniquitas sapiunt, insuper habere atque prætermittere jure suo potuisse. Toti tamen operi elegantem Præfationem anteposuit, in qua prolixius occasionem & tempus enarrat, quo Cicero ad librum hunc conscribendum se accinxit; quem auctorem imprimis sectatus; quod argumentum & quo ordine persecutus sit; quo sensu vocabula *honesti* atque *utilis* in opere frequentaverit, quamque feliciter toto negotio perfunctus sit. Ubi imprimis tamen observatione dignissima esse putamus, quæ in commendationem hujus libri, & sanioris omnis Philosophiæ egregia affert. Eo enim, *sic*, majorem lectorum attentionem Officia ista mereri, quod Romanorum ille Oratorum maximus mores hominum ad summum, quam fieri potuit a Viro salutari scientiæ destituito, puritatis atque innocentiz fastigium deduxerit. Quod si enim operis ejusmodi Auctor nobis esset incognitus, quid existimare possemus de homine, cujus hæc summa est doctrinæ: usum rationis nostræ consistere in inquisitione veritatis: corporis eam habendam esse curam, quousque ad sustentationem ipsius est necessaria: ex duobus agendi principiis, quæ in nobismet ipsis sentire datur, appetitu & ratione, uni resistendum, altero vero, veluti perpetuo & unico vitæ duce utendum esse: curæ ante omnia nobis esse debere, ut liberi simus, non ab omni tantum animi passione, sed a minimo etiam motu, qui vel tantillum tranquillitatem illam animi,

& mentis serenum, naturæ nostræ dignitati apprime conveniens, con-
 turbare valeat: aliis perinde ut nobis ipsis nos esse natos, quodque
 considerare nos, ut unius corporis membra diversa, & invicem fa-
 cero fucique omnis experte animo nos prosequi debeamus: tantum
 abesse, ut ullus sit hominum, cui inferre injuriam liceat, ut potius
 nemo sit, cui non omni ope succurrendum, & cujus in gratiam
 non sint facienda a nobis, quæ amico conjunctissimo aliquis fece-
 rit: quemadmodum justitiâ unica actionum nostrarum debeat
 norma esse & regula; sic utilitatem & bonum societatis humanæ
 scopum esse debere, ad quem omnium collineent conatus, & cui
 ut serviamus, nullus tantus sit labor, quem non subire, neque peri-
 culum ullum, cui nos exponere nostri non sit officii. Annon vero
 suspicari aliquis posset, neminem talia scribere potuisse, nisi qui &
 in solitudinem abditus, & contemplationibus profundis immeritus,
 Christianus denique & sanctitate singulari conspicuus fuerit? Ac in-
 terim Virum fuisse, in celebritate hominum semper versatum, negotiis
 maximis in orbis theatro exercitatum, atque urbis, totius mundi capi-
 tis, consulem, & gentium denique religione imbutum. Exinde sane
 colligi posse, quousque recta nos ducere possit ratio, si consulere eam
 ubique & sequi vellemus, & quam parum sit illud, quod religioni in-
 prescribendo vitæ cursu sit agendum, si tales simus, quales nos esse,
 debere libris istis Cicero docuit. Equidem quod primum est, hic
 desiderari, fidem nempe & charitatem; sensum item compunctionis,
 ex notitiâ de naturæ nostræ corruptione exortæ; cognitionem de no-
 stra verum bonum assequendi impotentia, & quæ ad totum de
 Christo mysterium pertinent, quibus omnibus verus Christianismus
 contineatur: sed facile ista locum inventura apud hominem, qui
 in seipsum frequenter descendat; qui inquisitione veri occupetur;
 qui iugo rationis se subjiciat; qui contra sensus excubias agat, & per-
 niciosas illas voluptatis illicias; qui æquus ubique, benefacere o-
 mnibus studens, & nihil pro vero bono habens, nisi quod publice
 prodesse constiterit. Quis enim dubitet, dispositiones istas requiri in
 eo, qui professionem Christianismi amplecti velit? aut qui fieri pos-
 set Christianus, qui nondum est homo, nec ut fieret, cogitationes un-
 quam suscepit? Nihil sane posse tale quippiam in nobis operari ratio-
 nem, quod pretium aliquod a Deo auferat; posse tamen gratiæ obsta-
 cula

cula remove, sensuum illusiones dispellere, animum nostrum coercitis affectibus ad seipsum revocare, & uno verbo illud, quod gentiles præstitisse hæc testentur Officia. Inde ipsorum libros atque disputationes esse utilissimos; e nulló tamen fortasse tam bonas fruges, quam ex Cicéronis hoc volumine demetere lectores posse.

TRATTATO CAVALLARESCO CONTRA L' abuso del mantenimento delle private inimicitie, di Giuseppe Ansidesi &c.

hoc est

Tractatus Equestris contra abusum prosequendi privatas inimicitias, autore Josepho de Ansidesi Perusino, Academico Insensato, & Nobili Cubiculario Magni Ducis Ferruriæ.

Perusii typis Constantini, 1691. in 8. plag. 35.

IN hoc Tractatu, qui beneficio illustris Magliabechii ad nos delatus tribus absolvitur libris, illum sibi potissimum scopum Nobilissimus Autor præfixum habet, ut consultis eam in rem diversis scriptoribus, & ex propria, quæ ubique elucescit, judicandi dexteritate, primo consuetum privatam inimicitiam, (quam per *malevolentiam duarum personarum haud occulte reciprocam* definit) prosequendi abusum, privatæque vindictæ iniustitiam ex principiis moralibus accurate ostendat: ubi tamen, licet duella optimo jure prohibita sint, honestum nihilominus gladii usum, necessitate ita exigente, & deficiente præsertim legitimo iudicó, modo cum *justitia & fortitudine*, & citra ullam præ altero prærogativam adhibeatur, non prohibendum, sed nec omnibus promiscue concedendum esse, haud obscure insinuat. Diversas *deinde offensionum* realium & verbalium species, & quid circa singulas considerari mereatur, quomodo etiam Equestris ordinis viri, rationis ductu & imperio ubique prævalente, se gerere debeant, distinctim & acute examinat. Denique & de *satisfactione* agit, quam omnes gravissimæ etiam offensiones, excepto *manifesto adulterio*, admittant, & ad quam offerendam & accipiendam, tam *offendentem* quam *offensum* proclivés esse deceat, ita ut si ille ingenua & vera facti narratione prævia, adjecta deinceps

deinceps pœnitentiæ contestatione, & subjuncta petitione condonationis, illam præstet, *hic* contentus, & ad pacem inter se reducendam promptus esse, nec alteruter plus minusve justo ab altero exigere, sed honoratorum ex Equestri ordine arbitrorum iudicio uterque stare debeat. Et talem satisfactionem etiam sufficere, si quis alteri (cui tamen in ipso actu talem injuriam non inultam relinquere incumbat) colaphum impегisset; modo offendens, præter adducta, in super confiteatur, se affectuum impotentia abreptum, improbe & pessimi instar hominis egisse, alterum vero talem injuriam nequaquam mereri. Plurimum verò ad tollendas honesto modo privatas inimicitias, & stabilendam hoc pacto tranquillitatem publicam, conferre posse auctoritatem a Principe interpositam. Ideoque maximam deberi laudem, qui nunc rerum in Gallia positur, LUDOVICO XIV, quod peculiari, & ut verba ejusdem habent, *adeo justa & ad conservationem Equestris ordinis necessaria* constitutione, detestando illi privata dissidia gladio dirimendi abusu obicem posuerit; in qua inter alia cautum legitur, ut qui alterum percusserit, post biennem custodiam, nec ipso offenso intercedente coarctandam, *ille inde egressus similibus ictibus recipiendis se submittere, & tam viva voce quam scripto testari teneatur, se bruto more alterum percussisse, & rogare insuper, ut condonare sibi & offensæ dememinisse dignetur.* Cæterum ut Principem quoque suum, Magnum hodie Ducem Hetruriae COSMUM III. dignis Auctor extollit præconiis, quod singulari gratia discordiis inter Nobiles præcipue vix exortis honestum finem imponere satagat, cujus auspicio etiam & jussu ad spinosam hanc Homoris Equestris materiam discutiendam processerit: *ita inter summos Imperii nostri Proceres, non minori encomio laudandus venit, qui & arte & Marre cum Majoribus paria facit, Serenissimus Elector Brandenburgicus FRIDERICUS III, qui præter complura facta Heroica alia, ante annos haud ita multos (id quod desperatum aliis opus videri poterat) severa sanctione omnem Monomachiae licentiam ex provinciis suis eliminavit, & non minus effreni alterum quocunque modo lædendi pruritus frenum injecit, quam offenso, pro injuriarum diversitate, de sufficientissima satisfactione hæcenus prospexit.*

Christian Weisens Gelehrter Redner /

hoc est:

Christiani Weisii Orator Eruditus.

Lipsiæ sumptibus Jo. Friderici Gleditschii, 1692, in 8.

Constat plagulis 66.

TOties ac tot ingenii monumentis rempublicam literariam sibi non potest devinctam reddere celeberrimus *Auctor*, quin & nobis jucundus semper accidat labor, qui in recensendis eisdem nobis imponitur. Ut enim fecundissimum a natura faventiore accepit ingenium, ita amoena nunquam non novitate lectorum animos suaviter trahere solet. Qui igitur jam pridem *Oratorem Politicum*, & post hunc *Oratorem Elucidarium*, ut vocat, quo istum plurimis in locis egregie amplificaverat auxeratque, Germanice itidem luci publicæ exposuit (ut de Latinis ejusdem Institutionibus Oratoriis nihil dicam;) habuit tamen præterea, quem eloquentiæ studiosorum commodis nunc consecraret, *Oratorem Eruditum*. Quantumvis enim, ut in omni oratione eruditionem adhibeat non ineptus Orator, necesse sit: quemadmodum tamen vulgaris eruditi fert acceptio, vix alios id nominis auferre perspicacissimus in rebus ejusmodi *Weisius* annotaverat, nisi qui ex eruditionis penu non nihil, aut quod cæteroaquararum & non vulgare, eximiumque sit, sermonibus suis admisceant. Illorum igitur studiis ut consuleretur, isto libro operam dedit. *Auctor*, quem *duas in partes* distribuit, quarum in *priore* docet, quomodo adhibito *Allusionis* artificio eruditionis opinio orationi conciliari possit; ita nempe, si vel ingeniosæ *imagines & similia*, vel *extantiora exempla*, vel exquisitiora denique *apophthegmata* in medium afferantur, quæ omnia aut ex *miscellaneis*, aut ex *collethaneis*, aut ex ipsis etiam *disciplinis* petenda sint: uti hæc omnia tribus integris libris fuscè persequitur, in quibus inter alia & regulis & exemplis ex Mediobarbo, Menetrierio, Bizotio, aliisque docet, quomodo propria industria eruditionis ejusmodi curiosa supellex comparanda & in usum oratorium transferenda sit. Ubi tamen præclara imprimis nobis videntur illa, quæ tertio libro *de erudita distributione*, *de erudita interpretatione*, *de erudita denique meditatione*, peculiaribus

O o o

ribus capitibus præcipit. In *posteriori parte de Expressione*, ut terminum retineamus, eodem instituto agit, quam & ipsam ad eruditionis laudem admodum commendare orationem posse, uti asserit, itaque ad eam requirantur, ut scilicet sit *emphatica*, ut *perspicua*, ut *amana* denique & ornata sit, prolixius monet: de quibus tamen omnibus vel ideo plura non dicimus, quia dignissimum librum arbitramur, ut tum ob linguæ Germanicæ purissimam & sponte fluentem, suavitatem, tum ob exemplorum clarissimorum ad ipsam praxin tendentium copiam, tum denique ob rerum varietatem non injucundam, frequenter ab eloquentiæ cultoribus evolvatur. In fine duplicem appendicem *Auctor* adjecit, in quarum priore orationes exhibet parentales, geminatis exequiis in Domo Electorali Saxonica, & Serenissimæ matris, & filii Electoris Potentissimi destinatas; in altera *Zittauenses rosa* representantur, quibus heroicus tumulus gloriosissimi Principis, JO. GEORGII III. orationibus variis encomiasticis & eucheticis sub ductu *Auctoris* conspersus fuit.

PROJET ET FRAGMENS D'VN DICTIONNAIRE CRITIQUE

i. e.

Delineatio & fragmenta Dictionarii Critici.

Roterodami apud Regnerum Leers anno 1692 in 8.

Constant plag. 27.

Prodit tandem prodromus libri, cujus spes ante biennium in Belgicis de libris eruditorum relationibus facta est. Scopus & apparatus ejus in epistola ad *Rondellum*, humaniores literas Trajecti ad Mosam profitentem, explicatur. Autor, licet nomen reticeat, ex stylo elegantissimo variaq; eruditione, ut & ex lite cum D. Jurio divinari haud difficulter potest. Constituit errores Dictionariorum sive Lexicorum, dataq; occasione aliorum quoq; autorum omnis generis colligere; labore, ut ait, illi non absimili, quo Hercules Angiæ stabula purgasse in fabulis dicitur. Agnoscit quoque talem videri posse, qui amanuensis potius & quibuscunque compilatoribus, quam viris conveniat, qui ex se aliquid ad rem literariam conferre possint. Tuetur tamen institutum suum, tum ex genii propensione, tum ex

materie

materiæ amplitudine, quam tantam esse dicit, ut non pauciora volumina quam Zvingeri Theatrum impletura sit; quam se tamen uno volumine comprehensurum esse pollicetur. Quod vero etiam magnorum & illustrium scriptorum opera examinaturus sit, vitio sibi verti debere non putat, cum nemo tanto sit ingenio aut doctrina, qui non hallucinetur: id quod *Scaligeri, Salmasii & Baronii* exemplis confirmat, ex quorum lapsibus minorum gentium autores solatium petere posse monet. Neque tamen vilem & ignobilem laborem eorum esse arbitrat, qui censuram in alios exercent; cum summa diligentia cavere debeant, ne ipsi, dum alios arguunt, censuras incurrant, quod *Casaubono* in *Baronium* notas scribenti accidisse, non dissimulat. Utilitatem porro operæ hanc commendat, quod ab erroribus innumeris, vel omittendo vel perperam sentiendo scribendoque commissis, liberari homines possint, tantoq; majus pretium emendatis libris accedat. Quod vero non integrum opus, sed specimen ejus in præsens edat, ideo a se fieri dicit, ut judicium orbis literati experiatur, judicaturus inde, continuare ne an abrumpere laborem satius fuerit. Quod leviores quoque errores, & quos doctiores facile corrigere possint, itemque eos, qui in prioribus librorum editionibus admissi, in sequentibus correcti sint, annotet, id ita excusat, quod non omnes suo judicio sphalmata deprehendant, neque recentiores & optimæ editiones in omnium manibus versentur. Odiâ hoc descriptionis genere incurri posse facile prævidit; mereri tamen se illa non opinatur, cum nullius scriptoris gloriæ detrahat, imo optimorum librorum auctores libentius notet, quia soli emendationem lubentes ferant, & ideo alii negligendi sint, qui admonitiones respuunt, aut quorum scriptæ ejus ingenii & ponderis non sunt, per quæ lectores in errorem induci facile possint: in primis ignoscendum esse ait lexicorum compilatoribus, ob laboris infinitam pene molem. Quod vero minutias etiam aliquando persequatur, id profuturum esse credit ad excitandam majorem scribentium industriam, illumque rigorem in suos libros vel maxime exerciturum se esse profiteretur. Nihil denique tam minutum esse putat, cujus investigatio viris doctis displiceat. Ideo exemplo illustri viri magnique nominis *Ezechielis Spanhemii* sese erigit, qui iusto volumine de numismatibus tractaverit; neque enim omnia ex simplici necessitate aut emolumento populari, sed multa ex elegantia

& commoditate æstimanda esse, nisi forte viliorum rerum, quas vita vulgaris exigit, opifices summis artificibus præferri deceat. Porro criticis animadversionibus excitari ingenia, veritatem stabiliri, & Pyrrhonismo occurri posse non dubitat, majoremque ideo illis utilitatem adstruit, quam mathematicarum subtilitatum nimis speculationibus. Neque vero inficiatur criticæ opellæ vanitatem, ut omnium artium & rerum. Tandem abstinere se velle testatur a controversiarum tractatione; neque enim fidei & religionis, sed facti errores a se investigari & deregi. Perstringit vastum opus *Morerii*, Dictionarium nempe Historicum, cum toties contra dissentientes circa religionem declamet, quasi sermones, excitandis ad bellum sacrum hominibus, habere debuerit. Hæc fere sunt, quæ ex Sciagraphia prodituri operis critici excerpta nobis visa sunt. Specimina ex eo sedecim exhibet Autor ordine alphabetico. Vocabula sunt, quæ sequuntur: *Achilles*. *Arnaldus* (i.e. Antonius, D. Sorbonicus satis notus) *Aragnonia* Johanna, illustris & docta superiori seculo matrona. *Balbus* (Lucius sc. Cornelius, Consul Romanus A. U. C. 714.) *Brutus* (intelligitur Autor, qui sub Stephani Junii Bruti nomine vindicias in tyrannos scripsit.) *Cassius* (quorum plures refert, Viscellium, Longinos Lucium & Cajos, Heminam, & occasione Cassii Severi, cujus liberos Augustus Cæsar damnavit, de natura ejusmodi libellorum & quatenus ad crimen læsæ majestatis pertineant, disputat.) *Catius*, (Philosophus Epicureus tempore Ciceronis.) *Comenius* (Johannes Amos.) *Erasmus Roterodamus*. *Guebriantia* (Renata du Bec, uxor Maræschalli Franciæ sub Lud. XIV, quæ sapientia sua meruit, ut inaudito exemplo Legati Gallici vicem in Polonia sustineret.) *Hippomanes*. *Jour* five dies, (cujus varias definitiones & mensuras recenset.) *Loges* (Maria Bruneau, Caroli Des Loges uxor, foemina nobilis & docta, sub initium hujus seculi in Gallia célebris.) *Seymour* (Anna, Margaretha & Johanna, sorores in Anglia, eruditæ & claræ superiori seculo.) *Touchet* (Maria, pellex Caroli IX. Galliæ Regis, mater Entraguæ Henrico IV. adamatæ.) *Zeuxis* (pictor inclutæ famæ.) In horum explicatione & descriptione egregia polymathicæ exempla Autor exhibet, quæ desiderium absoluti operis proximo quoque tempore videndi lectoribus facient, & in nobis quoque excitavit. Neque enim graviter ferimus, quod ubi de Arnaldo (p. 58.) commentatur, in Actis

in Actis nostris A. 1689, p. 659. leve quoddam erratum, vel nostrum, vel ejus, a quo *Job. Claudii* liber contra Arnaldum editus est, annotavit. Ab erroribus enim immunes nos minime profitemur, nec exiguas gratias clarissimo Autori debemus, quod labores nostros insigni elogio supra meritum profecutus est, Lipsiamque nostram Athenarum Germanicarum cognomento honoravit.

*ANTIQUI LIBRI MISSARVM ROMANÆ
ECCLESIE.*

id est:

Antiphonarius S. Gregorii Papæ, Comes ab Albino ex Caroli M. præcepto emendatus, una cum aliis Lectionariis, & Capitulare Evangeliorum, ex MSS. codicibus sive primum edita, sive emendata, studio curaque Josephi M. Cari Presbyteri Theologi.

Romæ extypographia Josephi Vannacii A. C. 1691. in 4.
Constat 3. Alphab.

DE cæteris Clarissimi Autoris scriptis Actorum nostrorum Supplementa Tom. I. p. 486. & sequ. videri poterunt. Præsentis voluminis priori parte continetur primum Antiphonarius, quem MSC. codices Gregorio Papæ tribuunt. In eo minoribus typis expressa sunt, quæ post octavum seculum addita censentur. Majoris claritatis causa celeberrimus Editor nonnulla addidit, uncinulis inclusa, quo facilius internoſci posset, quid ex usu vetere imprimis in repetitionibus supplendum esset. Eidem placuit officia feriarum ab officiis festorum discernere, quæ in MSC. codic. permixta erant, ut hic Antiphonarius ordini, qui in modernis libris observari solet, conformis fieret. Codices autem manuscripti, qui ad hujus Antiphonarii editionem adjumento fuerunt, subinde in margine notantur. Subjungitur huic Antiphonario appendix, varia excerpta ex codicibus MSC. ad Antiphonarium pertinentia completens. Sequitur Liber Gradalis integer Gregorii Papæ, qui Modoe-

tiæ in Basilica S. Johannis asservatur, a Longobardorum Regina Theodolinda eidem ecclesiæ donatus, & duabus tabellis eburneis inclusus, quarum pars posterior effigiem Regis Davidis, anterior vero effigiem S. Gregorii exhibet, cujus capiti sequens distichon. adscriptum legitur:

Gregorius Prasul meritis & nomine dignus,

Unde genus ducit, summum conscendit honorem.

Exemplum hujus codicis manu sua descriptum prædictæ Basilicæ Archipresbyter Petrus Paulus Boscha ad Carum nostrum transmisit, qui hunc codicem post Amalarii ætatem scriptum esse censet, cum feria 6. Parasceves prætermittat tractum *qui habitas*, quem solum Amalarius agnovit, ejusque loco substituat tractum *eripe me Domine*, quem Ordo Romanus ab Hittorpio vulgatus, & liber de divinis officiis sub Albini nomine editus nuperrime compilatum dicunt. Idem judicium ferendum existimat de Antiphonario ecclesiæ Carnutensis, quem cum editione Pameliana contulit Arnaldus de Loo Prior S. Petri Ord. Ben. curantibus Claudio Stephantio Congreg. S. Mauri Procuratore generali, & Johanne Mabillo-
nio. Cum eadem Pamelii editione contulit Antiphonarium Cassinense Longobardicis literis scriptum Erasmus Gattola a Cajeta, & collationes illas Caro nostro communicavit. Claudis priorem hujus voluminis partem Litaniam, quam a Canonicis Basilicæ Vaticanæ S. Petri seculo circiter duodecimo usurpatam fuisse, Editor suspicatur.

In posteriori parte ex codice Carnutensi, cujus apographum Arnaldi de Loo paulo ante memorati beneficio accepit, exhibet primum Comitem ex Caroli M. Imperatoris præcepto ab Albino emendatum, una cum appendice ex eodem Carnotensis ecclesiæ eodice deprompta. Hunc excipit Lectionarius seu liber lectionum, quæ ad Missas Romani ritus leguntur, ex antiquis MSC. codicibus collectus; item Indiculus antiquarum lectionum S. Pauli Apostoli ad Missas, in usum, ut videtur, ecclesiæ Mediolanensis, ex codice Regiæ Sueciæ, qui nunc ad Vaticanam bibliothecam accessit; & postremo vetustissimum Capitulare Evangelicarum lectionum ad Missam ex multis codicibus antiquis collectum, cui passim notas suas pro illustrandis ritibus liturgicis doctissimus Editor adjecit. Ne

extrema

extrema pagina vacaret, subjunxit præfationem libri, qui Comes appellatur, sub Hieronymi nomine a Luca Acherio tomo 13. Spicilegii, & jam pridem una cum Polydori Vergilii excerptis de nomine & autoribus Missæ a Flacio Magdeburgi publicatam.

Præmisit Carus toti volumini disquisitionem antiquorum rituum circa cantus Missæ, in qua primum de antiphona ad introitum, cujus originem ad Cælestini tempora referendam observat, differit, & a quibus, quo corporis & vestium habitu, & quo loco ac ordine, cantata fuerit, exponit. Deinde etiam de litania Kyrie eleison, de hymno angelico, ac imprimis de responsorio gradali tractat. Tum ad hymnum Halleluja accedit, & Sozoménum, qui Alléluja semel quotannis in festo Paschæ Romæ cantatum asserit, cum Hieronymo ita conciliat, quod etsi semel Romæ publico statoque ritu Alléluja cantatum fuerit, quisque tamen privatim, quoties libuerit, eo hymno usus fuerit. Tandem etiam de tractu & cæteris missæ cantibus nonnulla subjicit.

*DV ROYAVME DE SIAM, PAR MONS. DE LA
Loubere, Envoyé extraordinaire du Roy auprès du Roy de
Siam en 1687 & 1688.*

h. e.

Dn. de la Loubere, Ablegati Regis Galliæ extraordinarii ad Regem Siamensẽm in annis 1687 & 1688, Descriptio regni Siamensis. Tomi II.
Amstelodami apud Abrahamum Wolfgangum 1691, in 12.
Constat plag. 32. & multis figuris æneis.

Quamvis in relationibus de gestis Gallorum in regno *Siamensi*, quarum compendia in Actis nostris A. 1687, 1688, 1690 & 691 exhibuimus, haud pauca de situ & natura regionis, statu publico & moribus incolarum memorentur: autoribus tamen earum propositum fuit, acta Legatorum Gallicorum aut Missionariorum, quos vocant, inprimis Jesuitarum, præcipue recensere. *Loubereus* vero a Rege Galliæ Legationi Siamensi destinatus, cum anno 1687, d. 27. *Septembr.* ad oram illam appulisset, intra tres menses, quibus in

bus in regno illo commoratus est, multa observavit aut exploravit, ex quibus Descriptionem hanc in justis operis modum composuit. Complexus est *Tomus prioris libris tribus* omnia, quæ ad notitiam rerum Siamensium conducere possunt. In *Tomum secundum* tractatus & dissertationes congestit, a se aut amicis conscriptas, varii argumenti.

Lib. I. p. 21.

P. 30.

Historiæ *Siamensis* infirma admodum fundamenta extare monet Autor, quod antiqui defint libri. Eorum æræ annus 2233 respondet anno 1688, quem a nato Christo numeramus; & ita nostrum computum annis 545 prævertit. Numerus incolarum ingenti regionis spatio non respondet: ultimo censu reperta esse ajunt hominum, omnis sexus & ætatis decies novies centena millia. Minerarum copia regnum alias terras antecellere creditur: metalli fodinis vero majorem olim curam atque nunc impensam, innumera idola aliæque opera ex ære fusa Autori fidem faciunt. Et nuperus quidem Rex Europæorum ministerio in detegendis auri argentique venis non semel usus, pretium operæ tulit minime. Diversas tamen chalybis, crystalli, antimonii, quin auri detexisse nupere Autori memoratur Vincentius quidam, Medicus Gallus. Dies a vespere numerant & a planetis nominant; menses nomine carent, ab initio tamen anni, quod in Novembrem vel Decembrem incidit, ad finem, duodecim ex ordine computantur. Tempora anni duo tantum observant. Hyemem mensibus Decembri & Januario absolvunt, in quibus siccitatem & remissionem quandam caloris sentiunt, æque tamen intensi ac in Gallia est diebus ætatis fervidissimis. Æstatem in minorem & majorem distinguunt, quarum illa ver, hæc autumnum simul occupat. Miro divinæ providentiæ beneficio, sub Zona illa torrida calidissimis mensibus copiosæ cadunt pluviz. Ab antiquo arborum fructibus, & piscibus, quibus plures populi oram Africæ maritimam incolentes vivunt, Siamenses sese aluisse verisimile habetur, & agriculturæ serius operam dedisse. Oryzæ maximum proventum & usum esse satis notum est; non æque aliorum frumentorum, quæ in agris aquarum illuvie superfusis corrumpuntur: foli vero humiditate peponum, cucumerum, ceparum, alliique multæ species, diversæ a nostris producuntur. Florum quorundam odorem ardor Solis nimius dissipat, & protegendis ab hoc plantis non minor cura requiritur, quam apud nos adversus frigora. Vites præ-

res proveniunt quidem, sed uva parum succi habent, & amaræ sunt; Vinum æstimant Siamenses, si advehatur, magis tamen gaudent, liquore ex oryza elicito, vino, quod *adustum* vocamus, seu spiritui vini simili. In deliciis maxime est species glandis grandioris, Siamensibus *Plou*, alias *Arek* nominatæ, quam cum foliis herbæ *Betel* continuo mandunt. Herba *Thee* cultioribus tantum in urbe regia nota est. Dentes denigrare elegans habetur. Vestitu utuntur simplicissimo, nudi caput, pedes & maximam corporis partem: quod tamen pudori & modestiæ parum officere deprehenditur, nec tamen caloris causa id fit, quam ex assuetudine & paupertate; ardorem enim Solis Europæi duplicatis vestimentis arcent. In bello & venatione rubris indusiis utuntur incolæ. Equorum inops est regio: duo tamen millia Rex alit, deformium & indocilium. In elephantis fastus aulæ & robur belli ponitur. Multa tamen de illorum solertia aliaque supra fidem jactari, notat Autor. Navigiorum & lintrium in regione, toto fere anno inundata, magnisque fluminibus interfecta, usus universalis est, etiam pompa aliqua. Spectacula & theatra amant Siamenses, sed nihil habent exquisiti aut ingeniosi, Alexæ ad insaniam usque indulgent, eaque prodigunt, quicquid habent, & tandem corpus suum & liberorum victori addicunt. Nuptiarum ritus legesque, ut inter barbaros, tolerabiles sunt. Uxores plures ducere per leges licet; sed id solis ditioribus in usu est; harum una est, quam magnam vocant; cæteræ adsciscuntur ex servis, & ex his geniti pro mancipiis habentur. Hæreditas patris ad uxorem legitimam liberosque ejus defertur, ignoto testandi jure. Puellarum pudori satis ut plurimum prospicitur, vetita cum maribus conversatione, Dos (cui sponsi bona pretio ut plurimum respondere debent) spon-sarum maxima est *sbalcerorum quinque millium*. In jungendis matrimoniis cognatio proxima vitatur, & permissio a consobrinis incipit; sororem vero defunctæ aut repudiatæ uxoris ducere licet. Divortia non prohibentur; eorum vero usus in promiscua fere plebe est: ditioribus uxores invisæ juxta cum dilectis retinentur. Reges, quia nobilitatem sanguinis sequuntur, & barbaro more, incestas quoque nuptias frequentant. Proprietas omnium fundorum Regis est, & ideo parum plerumque appetuntur, opesque in pecunia & aliis rebus queruntur, quæ celari possunt &

p. 71.
Lib. II. p. 72

p. 118.
p. 134. 149.

p. 141.

p. 154.

rapinis Regum Magistratuumque subduci. Liberi severe educantur: magna est erga parentes & senes reverentia, cui omnes a teneris assuescunt. Alia verba habent, cum superiores, alia cum pares & inferiores, alloquuntur, idem licet significantia. Forminas honoris causa juvenes vocant, provectæ licet ætatis, quod & Germanis dudum in usu fuit & adhuc est: alia quoque, quæ laudare volunt, juventutis epitheto ornant. Multa apud nos indecentia, non vitant; offenduntur e contrario quibusdam & contumeliosa habent, quæ talia nobis non videntur, e. g. caput alterius vel capillos tangere, vel mitellam etiam licet sepositam. Literaturæ & qualiscunque eruditionis magistri sunt sacerdotes, quorum discipline pueri subduntur. Lingua sterilis est, pauca habens monosyllaba, quæ flexionem, compositionem & derivationem vix admittunt; unde ambiguus & difficilis sermo oritur. Arithmeticæ præcipuum Siamensibus est studium, reliquæ vero Europæorum scientiæ fere sunt incognitæ; dubiumque est Auctori, an apto ad easdem sint ingenio, culpa fervidi climatis: phantasia tamen pollere dicuntur, & naturali quadam ad Poësin propensione. Orationis elegantia ignari sunt; loquuntur & dicunt non nisi summe necessaria, ut intelligantur. Laudatur quidem sermo Legati Siamensis ad Regem Gallia, sed, ut Auctor suspicatur, interpretis industria tribuendum est, quod placuerit. Philosophiam quandam moralem tractant, Theologiam nullam, cum, ut Auctor statuit, neque veræ neque falsæ divinitatis notitiam habeant, fabulis solum de idolis dediti. Jurium nullo studio tenentur: nec nisi officiis admoti, de legum patriarum cognitione solliciti sunt. Medicinam empiricam exercent, sine ulla artis principio. Chymiam non intelligunt, celebrant tamen & affectant; ferturque Regis proximi parens duos *milliones* querendo Lapidem Philosophicum impendisse, quæ in paupertate illius regni enormis summa est. Incertæ etiam narrationes, ut inter nostrates, fervent, de Alchymistis, qui aurum producerint, aut medicamina ad continuandam per aliquot secula vitam habuerint. Geographiæ non magis quam veræ Astronomiæ periti sunt, nullumque mundi systema norunt aut discunt. Extremam ignorantiam maxima committatur superstitio & divinationum studium, neque quidquam facile nisi auspicato & consultis vatibus aut tentatis prælagis ineptissimis

mis agunt; magis etiam suspecti. Populare vitium illis est, sua omnia in majus efferre. Refert Auctor, Mathematicum Gallum ad delineandam urbem quandam in regno Siamensi relictum, a Praefecto non fuisse admissum, priusquam promitteret, se biduum in circumeunda urbe consumpturum, licet ad id una vix hora opus haberet. Musicam amant, sed barbaricam & inconditam, nulla contentus lege; sonus tantum & strepitus placet. Equos domandi aut in gyros flectendi, aut corpus cum decore exercendi, nulla illis peritia est. Arma tractare ex more nostrae militiae nesciunt, nec habere quidem licet, nisi data a Rege. Opificia prope nulla calant, nec in ruditate & inopia illa sua multis opus habent; in arte lignaria & toreutica aliquid praestant & aurifices sunt mediocres; tela omnis & textura rarissima & incognita prope est; pictura insulsa, nec colores oleo temperare norunt: commerciis vilioribus & piscatione plerique occupantur. Sygraphas non debitor sed tertius aliquis scribit, ejusque testimonio creditur. Notariorum nullae sunt partes; sigillum nemo habet, nisi qui in magistratu est, & a Rege accipit. Cruce signant privati, non ex reliquis ritus Christiani, sed fortuito, ut Auctor putat, usu, & ob ductus facilitatem. In contrahendo simpliciter versantur, ut nec pretium nec merces numerent aut ponderent, sed fidem sibi invicem habeant, mirenturque, exteros tam scrupulose in commerciis etiam vilioribus agere. Monetæ minutioris, ut in aliis Indiae & Africae oris, vicem praestant conchylia, (*Coris* nomen est) quorum septem aut octo vix nummuli pretium aequant. Ea metiuntur putaminibus nucum arboris *Coco*, ne nimium temporis numerando consumant. Ex argento massulas formant, signantque; figura singulari, & pecuniae loco iis utuntur; quarum icones aeri incisae exhibet Auctor. Praeter simplicitatem illam, frugalitas quoque gentis & sobrietas, fides etiam uxorum laudatur. Mentiendi vitium, severe licet prohibitum, nec leviter puniri solitum, vulgare tamen est, ut alibi, & praeterea furacitas & calumniandi malitia. Servitus apud Siamenses tolerabilis est, & libertas vilissimo pretio venditur. Nobilitas unice pendet a gratia Regis in conferendis ministeriis, quae veteri more ad haereditatem transire deberent, sed nunc fere ad dominantis arbitrium revocantur, cessante illico cum officio dignitate, quae tamen restituitur etiam iis, qui ma-

p. 207.

p. 211. sqq.

p. 216.

p. 218.

p. 220.

Lib. III.

p. 229.

184 ACTA ERUDITORUM

- p. 241.** gnâ cum infamia & multa remoti fuerunt. Subditi reliqui omnes, et si ingenui sive liberi sint, semestres tamen singulis annis operas promiscue Regi præstant, sive militando, sive agricultura aliisque laboribus, & suo sumtu: contenti sunt, si ultra tempus id non detineantur; interea uxores familiarum præstant, & commercia exercent. Codicem legum habent tripartitum, cujus verba iudices omnibus litibus applicant, sed ita interpretantur, ut affectus aut utilitas suadet. Adversus hanc tribunalium labem nemo vel mutire audet, licet Magistratus, cum tenuissima stipendia habeant, non nisi ex concussionibus vivant, & præter sportulas, lege publica definitas, extorqueant, quicquid possunt. Quæstiones per tormenta crudelissima exercentur: explorationibus quoque utuntur barbaris & superstitiosis, per aquam & ignem, ingestasque a sacerdotibus pilulas vomitorias, quibus imprecationes addunt. Ultima supplicia non nisi Regis mandato speciali irrogantur. In bello nihil fere præstant, cum timido dejectoque sint plerique animo, nec corpus ad armorum usum exerceant. Simulacra itaque prætorum edunt, & tela citra vel ultra hostes emittunt, rara cæde; Machinas bellicas quasdam habent, sed nec affabre factas nec multas, ignari etiam sunt dextri usus: carent navibus bellicis, nec nisi paucos & parvos lintres habent leviter armatos. Reditus regii consistunt in censibus seu tributis, quæ agris, hortis, navigiis & mercibus majoris pretii imponuntur, uniformi & moderata plerumque præstatione; aliquando extra ordinem & auctiora tributa imponuntur, quod exterorum exemplo videntur didicisse. Utilitas præcipua ex operis est, de quibus diximus. *Redimi solent pecunia menstrua, quæ quindecim grossis nostris fere respondet, nec plus æstimatur victus, quo per mensem homini opus est.* Mercaturam omnium rerum alicujus pretii Reges palam exercent; libera tamen sunt commercia circa annonam & alia ad tenuem illum victum gentis quotidie necessaria. Rex, qui nuper rerum potitus est, proventus & vestigalia in duplum fere auxisse fertur, neque tamen ultra duos librarum Gallicarum milliones percepisse, licet etiam hanc summam majorem vera jactari poterit Autor. Ex ejus libro hoc tertio cap. XI, XII, XIII, peti potest ampla descriptio palatii & familiarum regii, ut & ratio deliberandi cum ministris, serviliis pariter & astituta mentis profuturæque adulationis hominibus, qui
- p. 249.**
- p. 264.**
- p. 273.**
- p. 281.**
- p. 288.**
- p. 298. 199.**

hil loqui aut suadere audent, quam quod anxia conjectura placitum esse Domino divinant. Speciem tamen quandam consuetudinis ille servat, & aliquando casus sive problemata ad exercendos eos fingit. Ad delationes & accusationes cives omnes & singuli obligantur, poena mortis tacentibus proposita. In omnia delicta, non solum deprehensa & probata, sed & cum praesumptiones & suspiciones saltem adsunt, rigidissime animadvertitur, observato etiam talionis cujusdam genere. Cognati regii, ut honor familiae servetur, fame enecantur, aut injecta veste pretiosa suffocantur, quandoque in pannum purpurei coloris prostrati, pugione ex magni pretii ligno confodiuntur. Castos Siamensis regni, ut fere vicinorum omnium, solus est metus, ignoto Regum erga populum, amore, nec majori hujus erga illum. Savitia tamen illa ministris & potioribus fere incumbit; maxima pars plebis paupertate sua fatis, ut plurimum, tuta est. Legationum honor splendorque prope nullus est, nec in mittendis, nec in recipiendis. Neque enim multo majoris sunt Legati, quam tabellarii, qui literas regias afferunt; nova & extraordinaria fuerunt, quae Gallis exhibita sunt: & in universum advenis ex Europa aut distitis regionibus paulo benigniores sunt Reges & ministri, non animi generositate sed spe lucri ex mercatura. Posteriori libri hujus parte, a capite XVII ad XXIV, de sacerdotibus & sacris prolixè tractat Autor. Duo memorat sacerdotum sive *Talaporum* genera, agreste nempe & urbanum. Qui ruri sunt, aut in sylvis, ita vivunt, ut exemplo careat illius vitae durities & austeritas, & toleratu videatur esse impossibilis. In urbibus lautius vivunt, quam plebs: arcentur tamen a nuptiis, quam diu sacerdotium retinent; abdicare enim se illo possunt pro lubitu. Veterem illam, quae solum in sacris retinetur, linguam discere, librosque legere, pueros instituere, jejunare, ab omnibus spectaculis & recreationibus abstinere coguntur, nisi ordine moveri, & in plebejorum conditionem ad praestandas operas redigi velint, id quod sub Rege proximo instituta inquisitione multis eorum millibus accidit; nimius enim Cleri numerus & immunitas gravis illi videbatur. Conciones frequentissime habent, quibus finitis stipem accipiunt: statim tempore preces recitant, numerantque ad globulos. Ante lucem

P. 319.

P. 326.

P. 327.

P. 349.

P. 353

tamen non surgunt, priusquam nempe venas manuum suarum internoscere possint; verentur enim, ne animalculum aliquod perimant, vetante id religione. Jejunare dicuntur, cum prandio contenti coena abstinent; licita est tamen herba (*Betel*) manducatio, de qua supra egimus; post prandium mendicatum exeunt, dein pueros docent. Incedunt nudo & raso capite. Isthæc & alia duriora instituta eo pertinent, ut populi loco pii sint & pro ejus peccatis veluti satisfaciant, hic vero tanto laxiori vivat disciplina. *Talapones* collegiatim quidem septis cincti vivunt, templumque habent ad sacra, sed singuli lignæ suas domunculas palis infixas inhabitant, nec convictu utuntur, sed suo quisque cibo, quem emendicavit, vescitur. Prælatos sive superiores & directores suos collegæ eligunt, iisque strictè obediunt. Isti vero præfecti pari omnes potestate sunt, nec quisquam alteri vel Collegio vel Prælato imperat. Forminarum quoque collegia quædam sunt, sed nullis fere disciplinæ legibus, quæ ad religionem pertineant, adstricta. Albo velamento distinguuntur ab aliis, & virginitatem servare, quamdiu in sodalitiis illis vivunt, adiguntur; delinquentium tamen levis poena est; ablegantur ad suos, & ab his verberantur: sacerdotes enim in neminem plane animadvertunt. Inter dogmata præcipuum est vetus de metempsychosi nugamentum, de qua portentosas fabulas populo propinant, & ad suam experientiam provocant, pudenda mentendi libidine referentes, in quibus corporibus, quoque more & fato animæ suæ vixerint, & ex uno in alterum migraverint. Hæc est quam venditant animarum immortalitas, quam tamen *sententiam*, præterea foedant ineptis de materia & figura *mentium commentis*. Migrare quoque animas docent in corpora viliora aut meliora, pejusque aut commodius hospitari, prout merentur. Pietatis summam fere ponunt in veneratione defunctorum parentum & majorum, item in autochiria & in foeminarum devotione, quæ se in rogos maritorum præcipitantes comburunt; quod tamen a Tartaris, cum regnum Sinense subegissent, anno 1668 abrogatum esse ajunt. Pios in Angelos, malos in Dæmones, post longas per varia corpora divagationes, transformari tradunt, ex quibus omnibus Auctor colligit, ne Sinensibus quidem, qui cæterarum gentium *velut magistri in sacris sunt*, nedum Siamensibus, ullum Dei cultum cordi esse

P. 356.

P. 360.

P. 370.

esse, quoque doctiores sint, tanto magis omnem pietatem ex animo expellere. Pro hypocrisis habet aut calliditate, quod opulentiore omnes templa, casas nimirum ligneas idoli statuis repletas extruunt, quia alyli quoddam jus habent, & in iis recondunt, si quæ possident, pretiosa. Præcepta moralia ad quinque capita reducunt, & vitari jubent cædes, furta, abusum Veneris, mendacia & ebrietas; neque tamen homines solum occidi prohibent, sed & animantia quævis; imo & plantis parcunt & arboribus seminibusque, quibus animas pariter tribuunt. Cœlibatum non solum extollunt, servantque, sed & peccare dicunt, qui nuptias contrahunt. Verum ad hæc præcepta se tantum vice populi obligatos esse jactant Talapones, & sic pro aliis mereri. Hoc igitur & dignitatis & opuræ qualiumcunque fundamentum est, & superbiendi causa; sibi enim solis perfectionis statum tribuunt, cujus præmium summum vocant *Nieurepan*, disparitionem seu annihilationem, quæ perfecte piis & purgatis demum contingat, postquam per multa annorum millia animæ eorum in varia corpora transmigraverint, & pro cujusque modo recte sese gesserint. Hanc felicitatem paucissimis asserunt, & licet alios etiam quosdam fingant, uni tamen Heroi suo *Somme-nacodomo* cultum quandam exhibeat, non tamen ut Deo; id quod Autor pluribus deducit, & Theologiam de cœli & cœlestium rerum natura & gubernatione etiam apud Sinenses ad exemplum regii dominatus excogitatam esse existimat. Fabulas de idolo illo Siamenfi, qui volet, cap. XXIV legere poterit; nos eas referre piget. Indicari tamen haud abs re est, quæ Louborius de regulis quibusdam in prædicatione Evangelii apud gentes illas observandis asserit, præsupponens, quod *Missionarii*, quos vocant, dono miraculorum edendorum careant. Caveri itaque jubet, ne mysteria de incarnatione Christi aut ritus invocandi sanctos ab initio proponantur, sed id potissimum curæ sit, ut existentia Dei credenda inculcetur, Satisfactionem a Christo præstitam probabiliorem barbaris visum, iri putat, quia aliquid tale a sacerdotibus suis sperant & exigunt; nec Eucharistiæ Sacramentum absurdum habituros esse conjicit, quia de fictitio Heroë suo narrant, quod uxoris & liberorum suorum corporibus sacerdotes cibaverit. De Heroibus vero & Doctores gentis modeste loquendum, nec asserendum esse, quod majores

p. 487

p. 394. sqq.

res ad orbem damnati sint, quia a barbaris pro sanctissimis habentur. Impegisse narrat Jesuitam, *Hieronymum Xaverium*, Lusitanum, qui edita in Persia Catechesi, contumeliose de Mahomete scripserit, refutatus a Persa quodam *Zin-Abedino*. Monitum itaque ex decreto Congregationis de propaganda fide fuisse *Philippum Gradagnolum ex Regularibus*, quos vocant, *minoribus*, ut Xaverii libellum, defensus modestius ageret. Notat tamen Autor, hunc in oppositum incidisse vitium, & in Mahometis laudes sese effudisse. Consultum esse putat, ut errores paganorum emolliantur, & cum Christiana doctrina, quantum fieri possit, quasi concilientur: quæ methodus quam recte sese habeat, aliis disquirendum relinquimus. Quod vero in sine subjungit, nemo non verum esse agnoscat, nihil nempe, magis ob stare gentium illarum conversioni, quam quod in hospitibus, qui ex orbe Christiano adveniunt, maxima vident flagitia, & inde de pietate & religione differentes minime audiendos esse censent.

p. 213. 199.

Ex Tomo secundo cumprimis memorandæ nobis sunt regulæ Astronomiæ Siamensis, pro motibus Solis & Lunæ subducendis: desumptæ ex manuscripto, quod Autor ex itinere Siamensi una cum versione retulit, quarumque explicationem & examen Clarissimus *Cassinus* operi adjecit.

Est autem methodus Siamensium in hoc argumento plane, singularis: quippe nullo Tabularum subsidio fulta, & solo certorum numerorum algorithmo constans, quorum prima fronte nec ratio perspicui potest, nec ulla ad alios relatio. Absconditæ vero sub iis sunt diversæ annorum Solarium, mensium Lunarum, aliæque periodi, & mutui earundem respectus; diversæ etiam species epocharum. Quorum omnium naturam usumque pluribus exponit *Cassinus*, methodum hanc ingeniosam pronuntians, & si explicetur, corrigatur & a superfluis purgetur, non inutilem; cum beneficio diversorum cyclorum, & differentiæ epocharum Siamensium, citra librorum apparatus exerceri possit. Quæ etiam solerti huic Astronomo causa extitit, ut non obstantibus difficultatibus in principio oblati, laborem sibi sumserit, eandem e tenebris numerorum suorum in lucem protrahendi. Rationem, quam in investigatione ejus servavit, pluribus ostendit sagacissimus hic interpretis, existimaturque ope-

p. 115. 199.

TAM

ram hanc suam conducere posse Missionariis Apostolicis (quibus scilicet per Astronomiam aditus est ad magnates & literatos Orientis) intelligendæ Orientalium Astronomiæ: quæ facili negotio Europæanæ conformari queat, paucilla methodi immutatione corrigendo numeros, quibus illa utitur. Nec præter rem fore credit, si nostra in illius formam transmutetur, in defectu Tabularum usui sic futura: cum præsertim longe commodius in forma annorum Julianorum & Gregorianorum, quam LuniSolarium, quales Orientalibus celebrantur, ad præxin possit vocari. Contendit autem, regulas Siamenses non esse deductas ex Tabulis Perficis, a *Chryso-cocca* exhibitis: nec ex Ptolemaicis, ullisve aliis post has conditis; quippe quæ omnes Apogæum Solis mobile (secus ac Siamenses regulæ volunt) constituunt: sed vel inventas ab Indis, vel ex Astronomia Sinensi transfusas. Ipsas porro regulas, cum commentationibus *Cassini* circa determinationes epocharum Siamensium, Astronomiæ & Civilis (quarum illa in 21 mensis Martii, anni a Christo nato 638vi; hæc in 544mum ante natum Servatorem incidit) diversas species annorum Solarium, horumque quantitates & differentias; periodum Indicam 19 annorum; Epactas; magnam periodum LuniSolarem; cyclum Sinensem 60 annorum, & chronologiam eorum Eclipsesque observatas; periodos varias LuniSolares, Lectoris industriæ pervolvendâ relinquimus: imprimis quæ de periodis integrorum seculorum, & inter has illo 600 annorum (cujus mentionem Josephum fecisse commemorat, quæque Judæis usitata fuerit) ejusque ad binam Siamensium, & incarnationis Dominicæ epocham relationem; de epochis Equinoctiorum Ecclesiasticis; cyclo aureo vulgari; periodo Solari Gregoriana 400 annorum, & epactis Gregorianis, non inscite differit.

Sub finem disquisitionis hujus laudatus Astronomus novæ Periodi meminit 11600 annorum: quam, quod sub auspiciis Ludovici XIV, Galliarum Regis, opera Academiæ Scientiarum Regiæ, per exercitia in observatorio regio Parisiensi habita, inventa sit, non minori jure Ludovicianam, quam a Julio Julianam, a Gregorio Gregorianam, appellari debere affirmat. Incipit ea a conjunctione æquinoctiali incarnationis Dominicæ, & Novi Lunia ad eundem diem anni Gregoriani, eandemque septimanæ feriam, & prope ean-

dem diei horam sub eodem meridiano restituit: eique *Cassius* methodum hic adjunxit facillimam, inveniendarum epocharum Gregorianarum pro quibusque seculis (citra Tabulas alioquin huic fini constructas) in diebus, horis & minutis. Commendat autem hoc loco Calendarii Gregoriani præstantiam; idque conformius motibus Luminarium reperiri affirmat, quam ipsi ejusdem autores vel supposuerint, vel crediderint. Inter elegantias etiam systematis Gregoriani, ipsis Calendarii correctoribus incognitas, vel præcipue numerat conformitatem ejus Epactarum, cum Epactis magnæ periodi Luni-Solaris modo memoratæ, quæ pro epocha agnoscit annum, diemque, qui juxta antiquam traditionem immediate præcedit diem salutaris incarnationis, & veros epactarum dies immediate exhibet, & Novi-Lunia ad eandem anni & septimanæ diem sistit: adeo ut existimet, si quidem tempore correctionis Gregorianæ hanc periodum artificibus animadvertere contigisset, futurum fuisse, ut eadem, non tantum propter excellentiam epochæ suæ, sed & conformitatem adeo insignem cum Tabulis Alfonsois (quas tum cæteris ii præferebant) circa quantitatem mensis (quæ 29 dierum, 12 horarum, 44 min. 3 sec. 5 tert. 28 quart. 48 quint. 20 sextarum, Alfonsois 2 $\frac{1}{2}$ tertius excedit, a Tyconica tribus tertius deficit, adeoque huic illique media est) quam supponit, præ cæteris reciperetur, & ad posteritatem transmitteretur. Hanc tandem Periodum, certo numero integrorum mensium & periodorum Gregorianarum, consequenter septimanis diebusque integris constantem, regulæ instar adhiberi posse pronunciat, comparandis invicem quibusvis aliis periodis, eoque referendis temporibus, epocham Christi antecedentibus & consequentibus; quæ scilicet epocha finis sit primæ hujuscemodi periodi, & initium secundæ.

p.235.

Disquisitionem hanc insequitur Problema de *Quadratis*, ut vocant, *magich*: circa quarum Synthesin, quantum sibi quidem compertum sit, primum occupatum fuisse *Claudium Casparem Bachetium*, suis in *Diophantum Alexandrinum* commentariis illustrem, *Autor* profiteretur: cujus tamen ante tempora plures alii, præcipue Germani (Vide *Alta anni 1686 pag. 391*) huic arithmeti operam navarunt. Egit vero de hoc argumento, *Bachetus* peculiari libello, quem *Problemata elegantia circa numeros* inscripsit, inque eo ingenio-

geniosam methodum pandit pro Quadratis imparium numerorum: nullo pro partium numerorum quadratis artificio indicato. Pro iisdem imparibus Quadratis *Autori* peculiarem promtamque rationem, quæ Indis Surattensibus in usu est, paulo supra adminatus *Vincensius* medicus ostendit, paucis, quæ ibidem recensentur, regulis subnixam; cui *Autor* (occasione quadrati 25 cellularum, ab *Henr. Corn. Agrippa* in libris *de occultis Philosophia* exhibitis, quod aliud est ab Indico) immutata paucis Indica methodo, diversam, adjungit, quæ numeros aliter dispositos refert. Cumque *Bachetus* methodi suæ fundamenta presserit: *Autor* eandem non solum hic proponit; verum etiam beneficio methodi hujus modos ostendit variandorum quadratorum, illiusque & horum demonstrationem annectit; ut & aliam ejusdem methodi, inventam a Domino *Malezien*, Ducis Maynii *Prefecto*. Tandem etiam *Autor* per exempla Quadratorum paris numeri, nempe 16, 36 & 64, quæ supra citato *Agrippa* libro habentur, suspicatur se methodum Indorum pro quadratis paribus reperisse, quam pluribus ibidem deducit.

p. 238.

p. 240.

p. 244.

p. 266.

p. 273.

Postremus hujus Tomi labor est disquisitione *Cassini* circa insulam *Taprobanam* Veterum. Hanc *Probleman* prope Promontorium *Cari*, hoc vero intra Indum & Gangem, sed illi propius collocat: ab *Equinoctiali* vero in partes inæquales dividi, ita ut Boream versus ad 13 usque gradus protendatur, ad Austrum vero 2 saltem tum semisse, circumcirca vero Insulis parvis 1378 cingi, affert. Ex qua descriptione, & quod hodie eo loci parvis cum *Taprobanæ* magnitudinis nulla Insula reperiatur, Insulas *Maldivas* memoratæ *Insulæ Taprobanæ* reliquias esse verosimile *Cassino* videtur.

MEDICINAL EXPERIMENTS &c. i. e. EXPERIMENTA Medica sive Congestio Remediorum selectiorum maximam partem simplicium & faciliam preparationem subeuntium.

Autore Roberto Boyleo, Armigero & Regiæ Societatis Socio.

Londini apud *Samuelem Smith*, 1692, in 12.

Constant plag. 54.

Q99 2

2 mul.

E multis remediorum formulis, quas *Nobilissimus Auctor* curiose quondam collegit, *decem* hic *Decades*, amicorum suasu, quibus nonnullas earum antehac communicaverat, una cum Tinctura quadam Stomachica divulgantur. Quemadmodum vero vires medicaminum laudatorum non æquivalentes observatz fuerunt, ita literarum initialium una, videlicet A, B, vel C, diversimode notantur, prout efficaciam vel summam, vel mediam, vel minorem, satis tamen adhuc valentem dederunt comprobatas. Sic lapidem plumbarium transparentem in calculi doloribus, conyzam mediam pulverisatam in dysenteria aliisque diarrhœis acribus, zibethum Paracelsi occidentale sive stercus humanum exsiccatum & comminutum in oculis horumque panno detergendis, maxime valere, p. 2. 18. & 20. innuitur. Ast herbam senecionis Amuleti vice febrem tertianam fugare; & sal marinum, in aceto vini optimo dissolutum ac cum linteo plantis pedum mulieris hystericæ applicatum, paroxysmum hujus sedare, tanquam remedia classis mediæ p. 73. & 50 traduntur. Ad infimam demum sortem litera C insignitam spectat, quando rapa sub cineribus calidis tosta cataplasmatibus loco perniciosis mederi, foliaque nicotianæ cum sufficienti passularum minorum recentium quantitate contusa & pedum plantis adaptata æstura febrilem mitigare, p. 53 & 79 perhibentur. Plura hic transcribere supervacaneum videtur, partim quod pleraque doctiores non fugiant, partim quod integrum quoque scriptum in vernaculam nostram jamdum verti *Gleditschius* noster curaverit.

EXPERIMENTA, OBSERVATIONES &c. CIRCA
Mechanicam variarum particularium Qualitatum Originem sive Productionem &c.

Autore Roberto Boylæo Armigero, Regiæ Societatis Socio.

Londini impensis Samuelis Smith, 1692, in 8.
 Constat plagulis 25.

Quantum mechanica Corpuscularium Philosophorum hypothesis sterili Scholasticorum doctrinæ prævaleat, quantumque Chy-

Chymici etiam vulgares in Qualitatibus explicandis, vel in Acido & Alkali principiorum in locum surrogandis deficient, præfens immortalis nominis Autoris Volumen, *duodecim e Tractatibus* confarinatum, luculenter satis aperit. *Frigus liquidem & Calorem, Sapores, Odores, Volatilitatem, Fixitatem, Corrosivitatem & Corrosibilitatem, Precipitationes Chymicas, Magnetismum & Electricitatem*, e principiis omnino Mechanicis resultare posse, *Tractatibus 1. 2. 3. 7. 8. 9. 10. 11. & 12.* diversis confirmatur experimentis. Chymici, autem vulgares ad Qualitates vel physicas, vel chymicas sufficienter enodaverint, numque Acidum & Alkali pro naturalium corporum principiis venditare possint, non sine ratione *Tractatibus 4. 6. & 5.* dubitatur. Attamen quia singuli hi Tractatus eodem ordine combinati jam dum Londini A. 1675 idiomate Anglico prodierunt, neminemque eruditorum modernorum facile latent, plura de Latina hac eorum versione nunc superfedemus addere.

EXERCITATIONES DE UTILITATE PHILOSOPHIAE NATURALIS EXPERIMENTALIS AUCTORE ROBERTO BOYLE, Armigero, Regia Societatis Anglicanae Secto. Ex Anglicana in Latinam linguam translata.

Lindaviz apud Theodorum & Jo. Christoph. Hechten
1691, in 4.

Constant. 3. Alphabet. & 9. plag.

INter scripta immortalis laude digna, quibus illustris Boyle Philosophiam experimentalem promovit, & ad sublime fastigium extulit, neque scriptione, neque pretio postremus est hic liber, immo rectius præferendus aliis, quod philosophiæ hujus convenienter tractandæ scopum, finem, & usum expandat, & ex his ejus præstantiam commendat, amorem excitet, ac cupiditatem ita tractandi eam ingeneret. Ac sane plurimis excerptis opus commendaremus, nisi ex eo, initio quoad unam partem, deinde quoad alteram simul toto Anglice dudum edito, multa didicissent viri illi qui legerunt, atque ad alios citationibus suis transfulissent, quos proinde desiderium, maximum jamdudum tenuit, librum præstantissimum intelligendi.

Quare, quisquis est Interpres, gratiam pro labore merito refert. Nobis autem sufficit indicare, Exercitationibus iis omnibus communem Autoris scopum esse, ut hominis mentem in intelligendis Dei operibus erudiat, & Creatorem admirari ac celebrare doceat. Hinc legas inter alias Dei perfectiones imprimis illustri omnipotentiam ac sapientiam, non ex maximis solum operibus, sed etiam ex minimis, ut ex formica, ex volvoce serifico, ex insecto insano, quod Aristoteles acari appellat, comparato cum elephante, ex vermiculorum aceti collatione cum Balanis. Mire placebit dissertatio ex intimis naturæ penetralibus convincens tum Epicuræos, tum alios quosdam recentiores Philosophos, qui Deum a productione universi omni ex parte amovere sategerunt. Speciatim demonstratam invenies utilitatem Philosophiæ experimentalis, quam habet in Medicina omni, sive Physiologica, sive Pathologica, sive Semeiotica, sive Diætica, sive Therapeutica longe uberrimam, quamque habet respectu imperii hominis in creaturas inferiores. Ubi ostenditur, quibus rationibus multum juvari ac meliora fieri possint opificia artificisque quævis, quæ ad humanæ vitæ vel necessitatem vel commoditatem faciunt. Præfixa sunt singulis sectionibus capitibusque Breviaria; ac in fine Index rerum est subiectus.

*D. DANIELIS DE NESSEL BREVARIUM ET
Supplementum Commentariorum Lambecianorum, sive Catalogus
aut Recensio Specialis Codicum MScorum Græcorum, nec
non Linguarum Orientalium Augustissima Bibliotheca
Cæsarea Vindobonensis.*

Vindobonæ & Norimbergæ, typis Leopoldi Voigt & Joach.
Balth. Endteri, 1890. Fol.

Continet Alphabeta circiter XII, præter ingentem figurarum
ænearum numerum.

Proxime jam a fine abest seculum alterum, ex quo suspiciis
MAXIMILJANI I. Imp. Aug. prima Bibliotheca Vindobonensis
fundamenta jacta sunt, quibus varia dein incrementa
accessere ex non unis monasteriis Austriacis, reliquiis item Biblio-
thecæ

thezæ Budensis *Matthia Corvini* Regis, nec non apparatu literario *Wolfgangi Lazii*, Joannis *Fabri* Episc. Vindobonensis, Joannis *Dernschwagn de Hradiczin*; tum optimis MSCtis ab Augerio Gislénio *Busbeckio* in legationibus Constantinopolitana & Amasiana cõemptis; denique ex Joannis *Sambuci*, Hugonis *Blotii*, Richardi *Strainii* Baronis Austriaci, Sebastiani *Tegnagelii*, ac Philippi Eduardi *Fuggeri* luculentis librorum bonæ notæ thesauris.

Hujus autem Bibliothecæ Cæsareæ curam post *Contadum Celsum*, Joannem *Cuspinianum*, Gasparem a *Nydruck*, *Wolfg. Lazium*, A. G. *Busbeckium*, H. *Blotium*, Rich. *Strainium*, Seb. *Tegnagelium*, *Wilhelmum Rechbergerum*, *Matthæum Mauchterum*, *Petruumque Lambecium*, summo studio maximaque cum laude in præsentiarum gerit Vir Nobilissimus Clarissimusque, *DANIEL a NESSEL*, J. V. D. Sac. Cæs. Majestatis Confiliarium & Bibliothecarium aulicum. Hic itaque de catalogo accurate conficiendo cogitare ab Augustissimo HERO jussus est. Extabant equidem octo tomi, quibus *Petrus Lambecius* de MSCtis illius Bibliothecæ Græcis DCXXI, fuscè non minus, quam egregie commentatus fuerat, utilissimo labori immortalis mense Aprilis A. C. 1680. Quam vero grande illud ac voluminosum opus eadem methodo pertexere, nimis arduum esse perspiceret, in compendium maluit redigere, nec tantum permultas illas icones æneas, quas non temnendam catalogo suo gratiam conciliaturas putaverat *Lambecius*, in hoc non omittere, sed & supplementis necessariis augere studuit *Nosselius*, qui codices illos nova plane serie collocavit, non ut *Lambecius*, de argumenti convenientia, sed potius omnium maxime de aequali & concinna voluminum in hoc illove repositoryo extantium ætate sollicitus.

Hinc natum est præsens opus, quod septem omnino partibus absolvitur. Prima exhibet codices MSC. Theologicos Græcos 337. Altera MSC. Juridicos 18. Tertia Medicos 53. Universi illi codices, sed aliis numeris prænotati, a *Lambecio* jamjam recensiti sunt. Quarta codices Philosophicos & Philologicos 347, e quibus Philosophicos solos (numero centum quadraginta sex) *Lambecius* enarraverat, totam autem Philologorum messem Successori clarissimo illibatam reliquerat. Vidéas heic Autores præstantissimos, & (ut ineditos ignotioresque seligamus,) præter varios *Eschylis*, *Aristophanis*, *Euripi-*

Euripidis, Hesiodi, Homeri, Oppiani, Pindari, Sophoclis *Scholias* veteres, *Joannis Zonare* Lexicon, cod. 32. 154. 322. *Arseni* Lexicon, cod. 122. *Eudemi* Lexicon, c. 132. *Libanii* Sophistæ epistolæ CCXXCIIIX, nondum typis excusæ, cod. 72. *Ejusdem* orationes XLIII, maximam partem *avendrotæ*, cod. 93. *Himerii* Sophistæ orationes III. ineditas, cod. 106. *Theodori Metochita*, magni logothetæ Imperatoris Andronici I. orationes XVIII. de variis materiis philosophicis, sed præcipue ad historiam de vitis sanctõrum & Constantinopolitanam spectantibus, cod. 95. *Theodori Potacii* monachum in Imperatorem Andronicum Palæologum, cod. 245. *Aspasiæ Gadare* sophistæ artem rhetoricam, cod. 60. *Josephi Rhacondæ* synopsis rhetoricam, cod. 70. *Ulpiani* commentarios in Demosthenem, cod. 20. pluresque alios.

Quinta pars codices 130. historicos Græcos complectitur, quibus *sacro* modo (h. e. 69.) indicavit olim Lambecius. *Profanos* igitur primus admiscuit Nesselius. Ex his notatu digniores videntur *anonymus* Dionysii Periegetæ *paraphrastes*, cod. 12. *Michael Choniates*, Historicus Byzantinus, cod. 26. *Joannes Sphlizer* Cyprius, qui nondum Græce integer editus est, cod. 35. *Johannes* magister, cujus commentarius in locum singularem libri primi Antiquitatum Romanarum Dionysii Halicarnassæ de insula Samothrace & Diis Troicis, habetur codice 117. De eo hoc Nesselii testimonium excerpere juvat: *Multa certe in hoc commentario, hactenus, quod sciam, inedito, observatu digna sunt, quæ Dionysii Halicarnassensis vita & scriptis lucem non exiguam possunt afferre. Extat quidem illius mentio in appendice pererudita exercitationis doctissimi Leonis Allatii de mensura temporum Antiquorum & præcipue Græcorum, a Bartholdo Nihufio Colonia Agripp. A. 1645. in 8. edita, ubi in catalogo librorum Allatianorum editorum & nec dum editorum p. 239. inter libros nondum editos, num. XLVI. memoratur Joannes Canabuti de insulis Samothracia & Diis Troicis; sed an illa editio postea plene absoluta fuerit, & unde Allatius cognomen illud Canabuti, quod in jam memorato codice Casareo deest, desumpserit, id mihi prorsus est incognitum.* Hactenus Nesselius, cujus forte dubio ex parte satisfecerit *Carolus du Fresne* in indice Auctorum Glossario Græcitatæ subjuncto p. 27. ubi, in codice Regis Galliarum hunc ipsam librum

librum, qui Venetiis *A. 1769* scriptus sit, hoc titulo conspicuum reperiri, refert: *Ιωάννου Καλαβούτζη ἔ Μαγίστου ὡς ἀν ἀιδ-
έντην τῆς Αἴνου ἢ Σαμοθράκης*. Unde & Nesselii indicem chro-
nologicum auctiorem reddere licebit. Nec silentio prætermitten-
di codices *vigesimus quintus* & *trigesimus*, quibus continentur ex *Po-
lybii Megalopolitani* libris Historiarum deperditis excerpta *Constan-
tini Imp. Porphirogenetae*, a Lib. VII. usque ad lib. XIX. *Libri VII*
Excerpta inscribuntur & incipiunt h. m. Πολυβίου ἐκ τῶν ἰστοριῶν
ἔ βιβδίου λόγῳ κατ' ἐπισημῆν. ἢ γδ τῶν Λαοτήτων πάλαι, &c.
Libri autem XVII. Excerpta desinunt, ut in impressis editionibus Isaaci
Casauboni & Jacobi Gronovii, his verbis: οὐκ ὀκνήσαμεν δια-
σαφῆσαι τὴν ὄρθογραφίαν αὐτῶν ἀπρὸς τῆν. Hinc
porro ibidem sequuntur, quæ in jam memoratis editionibus desunt,
(adeoque in nova editione essent succenturianda,) *excerpta libri*
XVIII. sub hoc titulo: Πολυβίου ἐκ τῆς ἰστορίας. Ἐγὼ δὲ καὶ τῆς
ἐκτῆς βίβλου ἐν ἐπισημῆσι κατὰ τῶν, ὅτε λαβὼν τὸν ἀρμο-
ζόντα καιρὸν συνέγραψα τὴν ἰστορίαν ἔ καθὼς ἴστωσαν τῶν Ῥωμαίων ἢ
Μακεδόνων ὁμοίως δὲ ἢ &c. Item *excerpta libri XIX.* h. m. Πολυ-
βίου ἐκ τῆς β' β' λόγῳ περὶ τῆς Σικελίας τῆ ΑΦερικανῶν ἡγε-
μονικῆς ἐμπειρίας. Κατὰ δὲ τὸν καιρὸν τῆς νεανίσκου ἰστωρίας
Ῥωμαίων, ἀπὸ τῶν παλαιῶν καὶ τῆν ἀκμῆν ἢ καὶ τὸ κατὰ τῆν
ἀφῆρησιν τῶν ἀλλοτρίων γυναικῶν, &c. Iisdemque excerptis statim
anneditur *excerptum*: Περὶ Μηδίας, cujus principium: Ἐστὶ τοίνυν
ἡ Μηδία κατὰ τὸ μέγεθος τῆς χώρης ἀξιοκρέως, &c.

Parte sexta quatuor indices, alphabetici partim, partim
chronologici, MSCtorum quinque partibus præcedentibus com-
prehensorum, occurrunt.

Parte septima complectitur codices MSC. linguarum orienta-
lium 275, Hebraicos, Syriacos, Arabicos, Turcicos, Persicos, Armeni-
acos, Abyssinos, Mexicanos, Sinenses. Sunt in his *Cosmographia*
Abulfeda, cujus parvam tantum partem edidit Joh. Gravius, codice
6. Item commentarius Arabicus *Jabia Nahvi* Alexandrini in primum
aphorismum Galeni, nec non in ea, quæ ex ejusdem Galeni libro
de Electuariis excerpta sunt, cod. 9. *Emirchondus*, celeberrimus Histo-
ricus Persicus, cujus contenta (maximam partem, ut videtur, fabu-
losa) *Texeira* & ex eo Jo. Lud. *Carbstedus* in *Archontologia* Co-

fmica evulgarunt, cod. II. Porro מחברות sive Lexicon Hebræum R. *Salomonis*, Abrahami F. Pirchonis N. conscriptum A. J. 4921, Christi 1761: Extat illud codice 17, cujus etiam meminit R. *Schabbetbau* Strimerus in שפתי ישכני p. 41. n. 125. Nec minus in lacem edi meretur פירוש המלות sive ספר שורשי h. e. Lexicon R. *Menachem BenSeruk*, quod R. Salomo Jarchi non semel in commentariis Biblicis laudat, quodq; a Nesselio cod. 135. intelligi, ex collatione ejusdem libri Siphthé Jeschenim p. LXIII. n. 83. & p. XXCI. n. 215. facile patebit.

Vidimus hactenus summa voluminis hujus capita; unde non admodum collectu difficile est, quanta adhuc laboris pars Nesselio exantlanda supersit, codicum nempe decies mille MSCtorum, & nonagies fere mille impressorum recens, cujus in dedicatione ad Imperatorem Augustissimum & præfatione ad Lectorem, non obscuram spem fecit.

Ne vero moram laboris illius tantum non Herculei ægre feras, Benevole Lector, aliquot illius specimina heic tibi sisti, non abs te erit. Familiam ea inter ducat

SCIAGRAPHIA MAGNI CORPORIS HISTORICI,
quod pollicetur Daniel de Nessel, JCtus, &c.

Vindobonæ, typis Joh. Jac. Mann, 1692. in 4.

Constat plagulis 5.

Varia rerum Germanicarum syntagmata ex historicis publicisque Actis nondum excusis collecta orbi erudito promiserat *Petrus Lambecius*. Sed tum alia impedimenta, tum extrema fata in causa fuere, quominus fidem liberaret. Commodum ergo nobilissimus *Nesselius* doctissimi antecessoris provinciam in se suscipere pollicitus est, edita hac sciagraphia, qua tomos bene multos ex Bibliothecæ Cæsareæ Vindobonensis autographis a se descriptos & prælo paratos adseverat. Unde nihil magis in votis esse debet rei literariæ studiosis, quam ut Augustissimi Inviictissimique IMPERATORIS nostri LEOPOLDI (cujus eruditionem summam & inusitatam plane in litteras earumque studia professos gratiam non minus, quam justissimorum armorum felices successus suspicit orbis, & omnis posteritas venerabitur) Principumque Virorum alio-

rum

rum munificentia, vastissimo æque ac utilissimo operi, in publicam lucem erumpere nitenti, ad instar Deæ alicujus Lucinæ, opem ferat. Cæterum aliquot auctores a Nesselio publicis usibus communicandos speciminis loco memoraturis, e *Syntagmate historia ecclesiastica* huc producenda videtur *ANGELOMI* Monachi Lexovienfis, qui A. C. 830. floruit, *explanatio in Genesim*; porro *ANONYMI* *vita S. Firmini, Episcopi & Confessoris, cujus festum celebratur Ulcetia in Gallia Narbonensi d. XI. Octobr.* *ANONYMI* *vita S. Remigii Archiepiscopi Rothomagensis*, qui filius fuit Caroli Martelli & frater Pipini Regis Franciæ. *S. GREGORII MAGNI Benedictionale*; *HERMANNI* Abbatiss Altaiichii inferioris *Chronicon Altaichense*; Epistolæ Paulinæ omnes cum *annotationibus* interlinearibus & marginalibus *Andréas MARIANI SCOTI*. Pfalterium Davidis Latinum, cum *OTFRIDI*, monachi *Wizanburgenfis* sive *Weissenburgenfis*, ordinis S. Benedicti, antiqua *Theotifica* paraphrasi prosaica. *PHILIPPI*, Eystetensis Episcopi, *vita S. Walpurgis*. *Danielis a NESSEL* *Symbola Synodica*, ad R. P. Philippi Labbe-historicam synopsis Conciliorum. *UDALRICI BABENBERGENSIS* *codex epistolaris*, continens variorum Pontificum & Imp. Romanorum, ut & S. R. E. Cardinalium & S. R. I. ecclesiasticorum, et seculariumque Principum epistolas, A. C. 1125. collectas. *CONCILII WORMATIENSIS*, A. C. 868. habiti, *Profectio Fidei* contra errores Græcorum.

In *Syntagmate historia Germanica* cum non paucis aliis locum fortiuntur *ENEÆ SYLVII* tractatus de potestate Cæsareæ. *ERMOLDI NIGELLI* exulis ad Ludovicum I. Imp. de rebus ab eo gestis libri IV. elegiaci carmine conscripti. *HRABANI MAIRI* *Glossæ Latino-Theotifica* in Biblia V. & N. T. Codices epistolares Imp. *RVDOLPHI I. & II.* *Varia diplomata HAMBURGENSIA, BREMENSIA, SPIRENSIA, WEISSENBURGENSIA.* Denique *VITI ARENPECHI*, Prioris monasterii Eberispergenfis, *Chronicon Bajoariae.*

Ex *Syntagmate Historiæ Austriacæ* indicare placet *ALBERTI* Baronis de *BONSTETEN* historiam Austriacam, A. C. 1491. compositam. *Chronicon Maurbacense* *F. LEOPOLDI BRENNER*, scriptum A. C. 669. *ANONYMI* catalogum Archiepiscoporum *Laurensum* & *Pataviensium* ab A. C. 250. usque ad A. C. 1313. Eundem

500 **ACTA ERUDITORUM**
catalogum continuavit ad annum Christi 1517 **NICOLAUS**
SCHREIBWEIN.

In *Syntagmate Historia Hispanica* primas tenet **HIEREMIA**
GINDLACHI Hispaniæ descriptio; agmen claudit *Nobiliario de*
España por Abecedario de **LANTE CORTADO.**

In *Syntagmate Historia Hungarica* eminent **JOANNIS de**
ZREDNA Protonotarii Cancellariæ Regis Hungariæ epistolæ Histori-
æ de rebus gestis inter Imp. *Fridericum V. & Regnum Hungaria*
ab A. C. 1445 ad A. C. 1457. **ANONYMI**, Regis *Bela* notarii, historia
Hungarica de VII primis Hungariæ ducibus. **WOLFG. LAZII** rerum
Hungaricarum *Historia*, nec non *Archæologia* Hungariæ.

In *Syntagmate Historia Bohemica* duo tantum hæcenus com-
parent libri; **BOHVSLAI** nempe de **LOBKOWITZ** comm. de urbe
Praga, & **INCERTI** formula coronandi Reges Bohemiæ Germanicæ.

Ad *Syntagma rerum Polonicarum* spectant Acta publica ele-
ctionis Imperatoris **MAXIMILIANI II.** in Regem Poloniæ, colle-
ctore **HUGONE BLOTIO**, A. C. 1576. Historiarum Poloniæ ab ex-
cessu **Uladislai IV**, tomi primi libri IX, autore **LAURENTIO JO-**
ANNE RYDAWISKY, ab A. C. 1648. ad A. C. 1660.

His adjiciuntur *MSCra* quædam *Chinensia & Mexicana*, de
quibus **Lambecius & Nesselius** in suis catalogis jam egerant, qua
tamen adhuc egent interprete. Itemque **JACOBI de STRADA**
MSCra quatuor nummaria & **ANONYMI** tres antiquitatum mone-
tariarum tomi.

Habes, curiosè Lector, summam promissorum *Nesselianor-*
um, quibus ut propediem stare queat, Mæcenates ei, otium, vitam-
que longævam nobiscum, sodes, apprecare. Edidit is interim aliud
industriæ suæ specimen, cui titulus:

SUPPLEMENTVM BRUSCHIANVM.
sive,

Gasparis Bruschii Egrani, Poetæ Laur. ac Com. Pal-
monasteriorum & episcopatum Germaniæ præci-
puorum ac maxime illustrium Chronicon sive CEN-
TVRIA SECUNDA, quam ex Autoris autogra-
pho *MSC. A. 1551 & 1552* collecto, publica luce primus
donavit **Daniel de Nessel, L. C. &c.**

Vindo-

Vindobonæ, typis Joh. Jac. Mann, 1692. in 4.

Constat plagulis 31.

Laudaverat hoc autographum in bibliotheca Cæsarea Vindobonensi asservatum *P. Lambecius* lib. VIII. p. 80.

Omnium maxime heic oculos feriunt Archiepiscopi & episcopi *Passavienses* p. 220. *Salisburgenses* p. 224. *Viennenses* p. 210. Admixtæ sunt genealogiæ *Abensberg* e Scheurenibus, p. 198. Comitum *Pappenheim* & *Calatin* p. 186. Ducum *Suplenburgensium* & Comitum *Querfurtensium* p. 184. Comitum *Formbacensium*, *Putnensium* & *Neuburgensium* p. 99. Comitum *Groiffenbergensium*, *Lechsbergensium*, *Thierhemensium* p. 185. Comitum *Polhemensium* p. 142. Comitum *Kirchbergensium* p. 187. Dapiferorum a *Waldpurg* p. 189. Huic succedat

PRODROMVS HISTORIÆ PACIFICATORIÆ.

Vindobonæ, typis Cosmerovianis, 1690, in Fol.

Constat plagulis 8.

Prodromus hic nihil aliud est, quam *index chronologicus in CORPVS HISTORICO-POLITICVM Publicarum Pacificationum, Confederationum, Ligarum, Conventionum, Transactionum, Pactorum, Tabularum fœderis, Instrumentorum Pacis, Neutralitatis, Commerci, Associationis, Provisionis, Guarantia, Recessuum interimisticorum, ab A. C. 1400. usque ad A. Chr. 1685, per totum terrarum orbem sancitorum & conclusorum, quod brevi se editurum pollicetur* sape nobis laudatus *Daniel a NESSEL*. Digessisse se ait totum hoc opus methodice secundam expansorum annorum seriem, origines & causas bellorum a Serenissimis *Austriaco-Hispanico-Gallico-Burgundicis* familiis a tribus fere seculis gestorum synopsi historico-politica enumerasse, ac dein subsequatarum *Pacificationum* instrumenta, cum tabulis genealogicis & synopticis illustrium præsensuum diagrammatibus, convenientibus locis contextus sui inseruisse. Petit insuper, ut harum rerum gnari instrumenta, quæ in hoc catalogo desiderari viderint, indicent communicentque. Nec possunt non heic nostram memoriam subire *Articuli Pacis A.C. 1628.* inter Imperatorem *Ferdinandum II.* & *Amurathem IV.* Turcarum Sultanum conclusæ, qui Tusciæ extant in bibliotheca Vindobonensi,

teste ipso *Nessio* P. VII. Catalogi, p. 118. rod. *...*
 putamus, qui monumenta id genus *...*
 perfectum omni ex parte prodeat.

Per Salsische Messer

Historia Adolescentis, à culro, quibusdam
 glutiverat, per abscissum feliciter liberatus,
 re D. Wolfg. Christoph. W.

Halæ Saxonum, 1692. Pli.

Fidem superare visum fuit, quod *Crollius* de *...*
hemo, & *Beckerus* de *Regiomontano* Boru. *...*
 derunt; ex eorum nempe inciso abdomine *...*
 trum eximia magnitudinis, quem forte depluribus *...*
 sine noxa fuisse. Ast dignior notatu casus est, qui *...*
 quodam rustico prope Halam Saxonum non *...*
 quippe qui molestum ejusmodi stomachi *...*
 & denique, arte jam medelam desperante, *...*
Andrea Rudolfo nomen ipsi est, qui A. 1691. *...*
 tum annos natus, inter lusus pueriles cultura *...*
 cornu cervi erat, ore prehensum improvisa *...*
 pfu faucibus impegit, fociisque & vicinis, qui *...*
 diffiderent, cerevisiam ac oleum ad gula *...*
 tibus, in ventriculum demisit. Male inde *...*
 mitus crebros, sed per congrua remedia a *...*
 pinata sedatos, doloremque sat gravem, imp *...*
 sinistro circa costas spurias, qui & ipse tamen *...*
 que, expertus. Mense Januario anni p *...*
 rus tres latos a scröbiculo cordis digito *...*
 so & dolore pungitivo, quæ cuncta tamen par *...*
 re. Tandem mense Majo tumor tuberculo *...*
 cordis prominens abcessus suspicio *...*
 die 24 dicti mensis apertus materiam purule *...*
 fudit, donec die 18 Junii apex cultri apparuit, *...*
 gusti culter integer, sed hinc inde corrosus atque mole imminutus,
 (quale

(quale quid num medicamenta corrosiva a Medico exhibita praestiterint, determinare haud possumus) feliciter extractus est; postquam annum unum, hebdomades triginta & dies tres in ventriculo hospirasset. Adolescens ipse satis commode & ab omnibus symptomatibus pristinis liber vivit, & plenariam ulceris consolidationem, propediem sibi a Summo Medico pollicetur. In Lectoris gratiam figuras duas exhibemus, prout a clarissimo Relationis Autore sunt delineatae, quarum prior cultri, qualis fuit dum deglutiretur, altera ejusdem cultri qualis fuit cum eductus e corpore esset, faciem representat.

LIBRI NOVI.

- S**Amuelis Bocharti Opera omnia. Lugd. Bat. 1692 in fol.
 Ulrici Huberi Institutionum Historiae Civis Libri III. Francofurti 1692. in 8.
 Institutiones Juris Naturae & Gentium; ad Methodum Hugonis Grotii conscriptae a Philippo Reinhardo Vitriario. Lugd. Bat. 1692. in 8.
 M. T. Ciceronis Orationes quaedam selectae, cum Interpretatione & Notis &c. Cantabrigiae 1692 in 8.
 Melchioris Leydekkeri Dissertatio de vulgato nomine Cl. Bekkeri volumine, & Scripturarum autoritate & veritate. Ultrajecti 1692 in 8.
 Veterum aliquot Galliae & Belgii Scriptorum Opuscula sacra, nunquam edita, jam vero e MSS. Codicibus Bibliothecarum Galliae in lucem prodeuntia. Lugd. Bat. 1692 in 8.
 Surdus Loquens, seu Methodus, qua, qui surdus natus est, loqui discere possit, studio Joh. Conr. Amman. Amstel. 1692. in 8.
 Richardi Morton Exercitationes de Morbis Universalibus Acutis. Lond. 1692. in 8.
 Historia Salisburgensis, h. e. Vitz Episcoporum & Archiepiscoporum Salisburgensium; auctore P. Josepho Meager. Salisburgi 1694. fol.
 Samuelis VVerenfeldi Dissertatio de Logomachis Eruditorum. Basileae 1692. in 4.
 The Young Students Library, containing Extracts and Abridgments of the most valuable Books printed in England, and in the foreign Journals, from the Year sixty five to this Time. London. 1692. fol.
 A Practical Exposition on the Lord's Prayer: by Eschiel Hopkins late Lord Bishop of London-Derry. London. 1692. 4.
 Synodicon in Gallia Reformata: Or, the Acts, Decisions, Decrees and Canons of those famous National Councils of the Reformed Churches in France. By John Quick. London 1692. fol.

A Treas-

A Treatise of Church-Government; by Robert Burroughs. Lond. 1693. in 8.

The State of the Protestants of Ireland, under the late King James's Government. London, 1692. in 8.

The Meditations of Marcus Aurelius Antoninus concerning himself, translated out of the original Greek; with Notes; by Meric Casaubon. London 1692. 8.

An Enquiry into four remarkable Texts of the New Testament, by John Edwards. Cambridge 1692. 8.

Several Cases of Conscience resolved by Dr. Thomas Barlow Late Lord-Bishop of Lincoln. London 1692 in 8.

Mysteries in Religion vindicated: or the Filiation, Deity and Satisfaction of our Saviour asserted, against Socinians and others. By Luke Milbourne. London 1692, in 8.

An Essay of Transmigration, in defense of Pythagoras. London. 1692. in 8.

The Wisdom of God, manifested in the Works of Creation: by John Ray. The second Edition, very much enlarged. London 1692. in 8.

The Plain Mans Guide to Heaven; containing his Duty, 1. Towards God, 2. towards his Neighbour. London 1692 in 12.

VVaare Ontleding ende Oeffeninge der Planten &c. door Theodorus Schoon M. D. In's Graven Hage 1692 in 8.

Digt-Sang-en Speel-Konst, soo der Ouden, als bysonder der Hebrees door Salomon van Til. Tot Dordrecht 1692. 4.

L' Art de se connoitre Soy-mesme, ou la Recherche des Sources de la Morale, par Jaques Abbadie. A Rotterdam 1692. in 8.

Preliminaires des Traitez faits entre les Rois de France & tous les Princes de l' Europe. depuis le Regne de Charles VII. A Paris 1692. in 12.

Ezechiel traduit en François, avec une Explication tirée des Saints Pères & des Auteurs Ecclesiastiques. A Paris 1692. in 12.

Les Larmes de l' Angleterre, ou la Source des Malheurs qui ont affligé ce Royaume sous le Regne de Jaques II. & de son Fils. A Cologne 1692. in 12.

De Boekstal van Europe, ontsloten met de Maanden Julius en Augustus 1692. Te Rotterdam.

Onderzoek van de Beteekening der Kometen. door B. Bekker. t' Amsterdam 1692 in 4.

Pneumatica, ofte Leere van de Geesten; door Henricus Groenevvegen tegen B. Bekker. t' Enkhuyzen 1692. in 4.

Aanmerkingen op de Betooverde VVeereld van D. Belthasar Bekker: door J. Verryen. t' Amsterdam 1692. in 4.

*) (*

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipsia
Calendis Novembris Anno M DC XCII.

DE FONTIUM MUTINENSIVM ADMIRANDA SCATURIGINE TRACTATUS physico-hydrostaticus *Bernardini Ramazzini*, in Mutinensi Lyceo Medicinæ Professoris, ad Serenissimum FRANCISCUM II. Mutinæ, Regii &c. Ducem,

Mutinæ, typis Hæredum Suliani, 1691. 4,

Constat plag. II,

Mutina vetustissima Italix urbs, & a Tullio quondam, splendidissimæ P. R. colonix titulo insignita, non aeris solum temperie salubri gaudet, & solo non fallente spem colonorum, sed magnam quoque possidet aquæ purissimæ affluentiam, quæ neque injuria temporum desinere, neque hostili astu possit unquam vitari vel averti. Dato enim quocunque loco intra hanc urbem, vel etiam eandem circumquaque ad aliquot passuum millia, fontem aperire vivum licet, qui perenniter purissimam aquam profundat. Quæ res cum singularis plane sit, nec ab ullo satis explicata, clarissimus ac experientissimus Vir, *Bernardinus Ramazzinus*, in Mutinensi Lyceo Medicinæ Professor, rem non ingrati fecit naturalis scientiæ consultis, quod admirandæ hujus scaturiginis naturam tractatu physico-hydrostatico, quem favori illustris *Magliabechii* acceptum ferimus, erudite indagavit. Ut vero rem totam summatim referamus, sequentia præcipue in Mutinensium puteorum fossione observantur. (1) Limites hujus abditæ scaturiginis non satis cogniti sunt, longiorem tamen illius excursionem ab occasu ortum versus, (7000 nimirum passuum) putearii esse referunt, quam ab austro ad septentrionem, cum in hoc tractu ultra qua-

tuor milliaria non extent hujusmodi fontes. Intra hos autem terminos fossiores, pretio plerumque 40 argenteorum conducti, quocunque in loco sibi designato, puteum, semper cum successu, effodiunt. (2) In fossione puteorum primo a soli superficie usque ad pedes 14 circiter non nisi cæmenta & antiquæ urbis vestigia comparent. Post cæmenta se terra prodit satis solida & compacta, at non multo post nigra & paludosa palustri arundine referta; & sic alternis, ad fere pedes, varia soli observatur mutatio, modo albi, modo nigri, donec ad planum cretaceum deveniatur. Hujus vero passim multis cochlearum testis referti moles n̄ fere pedum est, finisque in profunditate 39 pedum. Hinc aliud apparet palustre stratū duorum pedum circiter, ex juncis, plantarum foliis ac ramis congestum; quo ablato, stratū aliud cretaceum, ejusdem fere molis ac superius, se offert, cujus terminus est in profunditate pedum quinquaginta & duorum; atque hoc stratū effosso, rursus stratū aliud paludosum priori haud dissimile visitur, illoque denuo semoto, aliud stratū cretaceum ejusdem naturæ cum superioribus, sed minoris molis ac crassitiei, quam reliqua duo; idque superincumbit alteri strato palustri, quod tandem desinit in ultimum illud planum, in quo terebra desigitur, quodque molle est & arenosum, multa que glarea minuta permixtum, ac marinis quisquiliis refertum. (3) Incidunt fossiores sæpissime in varias arborum species, quarum erectæ aliæ sunt, aliæ prostratæ jacent; lignaque a fossoribus frustillatim cæsa, satis mollia sunt, ubi autem acri fuerunt exposita, non secus ac corallia, duritiem adsciscunt. Numquam tamen arborum trunci in stratis cretaceis observantur, sed in palustribus tantum, vel in eo spatio, quod urbis fundamenta & cretæ principium interjacet. Reperiuntur quoque interdum in puteorum fundo ossa, carbones & ferri frustula. (4) Operarii non parum aliquando tyrbantur aquarum lateralium proventu, donec ad profunditatem 28 pedum circiter devenerint, ubi cretæ figularis principium adparere incipit; ac propterea ad arcendas hujusmodi aquas impuriores, puteum ampliorem muro cingunt ex calce & lateribus bene coctis, cujus superficies creta figulari recte subacta diligenter munitur; deinde vero fossionem ad imum usque deducunt, nec a cretæ adpartitione vel guttulam aquæ extillantem observant. (5) In puteorum fundo nondum pertuso terebra, manifestum aquæ præterlabentis

murmur

murmur ac strepitus exauditur, & solum pede percussum mugit; excutit etiam nonnunquam vis aquæ terræ incumbentis pondus, cum differtur terebratio. (6) Media hyeme, quod thermometri hermetice-obsignati constat indicio, temperies horum puteorum parum differt a calore dierum canicularium in Mutinensi regione. Æstivo contra tempore intensum frigus persentiscunt fossiores, magna respirandi anguntur difficultate, & suffocantur pæne ab ingenti fumosa exhalatione, quæ & lumina extinguit. (7) Ubi ad profunditatem pedum 63 circiter devenerunt fossiores, fundum in medio ingenti terebra perforant, quæ ubi ad 5 fere pedes adacta fuerit, illico tanto impetu erumpit aqua, ut temporis fere momento totus puteus repletur ad summitatem usque, & aqua exinde perpetuo defluat. (8) Erumpentis aquæ vis multum arenæ & glareæ sursum propellit, atque ideo duo vel tres operarii, quanta possunt sollicitudine, aquam statim exhauriunt, ne materia illa in fundo subsidens foramen possit obstruere. Glarea vero illa non multum illi dissimilis est, quæ in proximis fluminibus visitur, nec adeo minuta, quin ex iis nonnullæ partes uncias tres vel quatuor pendant. (9) Si plumbeus cylindrus funiculo adpensus per foramen a terebra factum dimittatur, non abripitur ille, ab aliqua præterlabente aqua, sed manifeste fundus percipitur, nec major observatur profunditas quam illa est, quæ a terebra ortum traxit. (10) Statim ac facta est terebratio ac subita aquæ eruptio, proximi fontes ad breve aliquod spatium cessant a fluxu, quem postmodum, sed lentiori gradu resumunt. (11) Cuncti fontes in eadem horizontali linea aquas habent, quæ proinde, ubi civitatis situs est devexior, supra planum ejus attolluntur, facilemque habent defluxum, in editioribus vero locis paulo infra solum planum subsistunt, ut ad illarum fluxum necesse sit subterraneos ductus excavare. (12) Postquam sensim multiplicatus fuit horum fontium numerus, ut jam fere singulæ domus sibi proprium habeant, damnum hinc persenserunt veteres, ita ut illorum editiores fistulæ aquam non amplius emittant. (13) Vis nulla humana sufficit ad exhauriendos illos fontes, sed quo plus aquæ illis detrahitur, eo vividiores fiunt, ac sicuti humidis anni temporibus nullum sentiunt augmentum, ita siccis nullum decrementum patiuntur. (14) Hyeme fontium illorum aquæ valde tepent fumosamque exhalationem emittunt, æstate vero insigniter frigent.

(15) Eadem omnium fontium, simodo rite constructi fuerint, bonitas est, perstatque semper incorrupta puritas aquarum.

Hos ergo vere admirandos fontes a stagnanti aqua originem non ducere, ex *observat. 5 & 15* facile concludit Auctor clarissimus, neque tamen ad subterraneum aliquod flumen confugiendum statim esse putat, cum per *observ. 1.* tanta ejus admittenda esset amplitudo, cui nec Padus, nec Rhenus, nec Danubius possent conferri, profunditas vero nonnisi paucorum pedum per *observ. 9.* quæ non satis coherere videntur. Accedit, quod non adpareat, quomodo fornix, quem, si daretur per *observ. 2.* ex terra paulatim aggesta compactum esse oportet, impostæ telluris pondus sustinere posset. Quod si quis plura subterranea fluentia suis intervallis distincta vocet in subsidium, huic obstat *observ. 1.* quæ nunquam fossores in talia interstitia incidere testatur. Qui autem ex amnibus Scultenna & Gabella derivant hos fontes, per *13. observationem* refelluntur, dum scilicet nullum incrementum aut decrementum, pro inæquali horum fluminum statu recipiunt. Eadem quoque confirmat pluvias, quæ illas aquas pariunt, de quibus *observ. 4.* agit, ortum fontibus Mutinensibus nequaquam dare, præcipue cum cretacea strata, quæ in *observ. 2.* describuntur, obstant, quominus se in terram altius penetrare possint. Veram autem, aut verè saltem proximam causam ut reddat *et. Auctor*, ex hydrostaticis probat, aquam libere descendentem & per canalem ejusdem ubique amplitudinis effluentem, non ascendere in tubis huic canali adaptatis; quod si tamen orificium canalis coarctetur, de fluentique aquæ ponatur obex, eam plus vel minus in siphonibus illis levari, nunquam vero ad eam altitudinem pertingere, ad quam elevaretur, si fistulæ orificium penitus esset obstructum. Deinde conjicit, totam planitiem, qua majorem Italia non habet, & quam in Galliam cispadanam & transpadanam dirimit Padus, mare olim fuisse & Adriatici sinus continuationem; in universali vero inundatione fuisse oblimatam & vallis præ se speciem tulisse, ac postmodum diuturno seculorum cursu, ex continuo aquarum ab Apennino & Alpibus descensu aliisque particularibus eluvionibus, solum hoc paulatim, ac per multiplicia strata, (de quibus in *Observat. 2.*) ad hanc altitudinem, quæ nunc visitur, excrevisse. Id quod confirmare videntur junci palustres, carbones, ossa animalium, &c. per *observ. 3.* in profunditate pedum 63 reperta, quæ

quæ non obscure indicant, solum hoc sub dio aliquando fuisse. Porro assumit, mare in hac regione cum Apennino, cui in primæva mundi origine propius fuit, occulta habuisse & adhuc habere commercia, ac in visceribus illius varia dari aquarum reconditoria, quæ per continuum vaporum ascensum ex mari replentur: esse quoque occultum tale hydrophylacium in vicinis montibus positum v.g. AB (Fig. 1.) *TAB. XIII.*
Fig. 1.
 ex quo aqua per subterraneos ductus ruat, donec terra solidam habet compagem; ubi vero illa in sabulosam planitiem MNO late primum patentem, sed sensim in arctiorem situm coactam, abiit, latius exspatiatur, in mare vel profundam voraginem tandem devolvenda, aut in puteis a fossoribus elaboratis attollenda ad illam, quam exigunt leges hydrostaticæ, altitudinem. Ex hac ergo hypothese doctissimus Auctor, quæ in *Observat. 5. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13.* commemorantur; phænomena, erudite explicat, simulque monet, aquam non ab initio statim per tractus illos arenosos fluxisse, sed postquam sufficiens terræ moles eisdem incubuerat, ingenti aliquo motu vias, per quas aqua ex hydrophylacio in sabulosam illam aream decurrit, fuisse apertas, ne forte huic hypothese *quinta observatio* objiciatur. *Observationis 6 & 14* causam ad antiperistalsin refert, quæ ipsi ex scholis non ableganda videtur, cum quæcunque sit caloris & frigoris natura & indoles, satis recte possit explicari. Candelas vero extingui putat a vaporibus crassis, quibus aer est refertus, quique eundem ad respirationis usum ineptum reddunt. Quod speciatim ad strata attinet in *observat. 2.* delineata, persuasum habet, post universale diluvium a tribus particularibus illuvionibus, magnis tamen ac antiquissimis, producta fuisse strata cretacea, ex terra e montibus in has valles deducta, ita ut ab una illuvione ad alteram multum temporis effluerit, & hoc pacto aquis restagnantibus, & putrescente solo, ortum habuerint strata illa intermedia ex plantarum foliis & radicibus congesta. Tandem, postquam de proportione, quam habet aquæ elevatio in fistula erecta alteri fistulæ horizontali inserta ad sui hydrophylacii altitudinem, erudite disseruit, phænomenique singularis demonstrationem, a *D. Boccabadato Serenisæ Ducis Mutinensis Mathematico* in opere, quod de *conatu mechanico* propediem est editurus, afferendam, promissit, ultimo agit capite de fontium Mutinensium bonitate ac præstantia. Ac primum quidem generatim disquirat, utrum pluvia-

les an vero fontium aquæ sint præstantiores, ac uti facile concedit, aliis in locis pluviales aquas, aliis fontanas aut etiam fluviales potiores esse, cæteris tamen notis consentientibus fontium aquas pluvialibus ac reliquis præferendas esse contendit. Dos autem præcipua, quæ in aqua expetitur, est, iudice Plinio, ut aeri quam simillima sit, hoc est levis, perspicua, odoris & saporis expers, tenuis & prona ad calorem & frigus facile suscipiendum. Laudat quoque Hippocrates illos præcipue fontes, quorum aquæ e profundis terræ scatebris prodeunt, æstateque frigidæ sunt ac hyeme calidæ, & salubriores vulgo censentur illæ, quæ per sabulum crassum & glaream fluunt, incorruptæque in vasis repositæ ad longum tempus persant. Vetus quoque aquæ commendatio est, si in illa celeriter coquantur legumina; cui vero non multum tribuit Cl. Auctor, quia interdum in aquis salibus imbutis legumina promptius coquantur: atque ideo certius putat illud esse criterium, quod ex hominum circa tales aquas habitantium bono habitu depromitur. Quapropter cum ea sit Mutinensium fontium indoles, ut aquæ illorum omnes notas habeant, quæ in præstantissimisprehenduntur, merito concludit, nullis totius Italix præstantia & bonitate illos concedere.

*AQVAVM FLVENTIVM MENSVRA NOVA
Methodo inquisita. Pars altera. Autore Dominico Guilielmino M. D. Bononiensi, in patrio Archigymnasio Mathem. Primario Prof. & Aquarum Bononiensium Superintendente.*

Bononiæ ex typographia Pisariana, 1691, 4.
Constat plag. ii. & Fig. ancis.

DE parte priori Operis tres libros complexa diximus in Actis A. 1691. p. 72: nunc partem alteram a præclaro Autore in communẽ utilitatem publicatam sistimus. Continet ea *libros tres* reliquos. *Quartus* agit de canalibus inclinatis unitis; *quintus* continet propositiones selectas, inter hæc studia vel alio collimanti, vel etiam inquirenti oblatas; *sextus* propositiones fundamentales pro distributione aquarum ex constantibus fundamentis facienda. Et quidem *libro quarto* primum

primum eo tendit, ut ostendat, altitudinē aquæ in aliqua sectione non addere velocitatem partibus inferioribus, nisi earum velocitas minor sit ea, quam potest imprimere altitudo aquæ supra fundum sectionis. Atque hinc colligit, cur aquæ in canalibus horizontalibus fluant sola velocitate nata a pressione; in canalibus vero perpendicularibus & inclinatis sola velocitate, quæ provenit ab inclinatione alvei. Inde per propositiones nonnullas præmissas tendit ad regulam generalem pro mensurandis aquis quorumacunque fluminum, quam ita pag. 19. & seq. describit.

I. Ut aquæ velocitas ubique sibi similis sit, eligatur ea fluminis sectio, ut alveus supra & infra eam, quantum fieri potest, reëctus sit, id quod in magnis fluminibus inventu facile, in parvis vero non difficile factu.

II. Electo sicut proportionato fluminis, ad tollendam irregularem, si adsit, sectionis naturalis, illi aptetur sectio artificialis, (scu, ut Castellus vocat, Regulator) ex lapide, vel lateribus, vel, quod facilius est, sublevis constata; cujus basis AB sit exacte horizontalis; latera vero, sive sponda AC, BD, perpendicularia, & in uno laterum v. g. BD notentur quelibet mensura usuales cognita, v. g. pedes, ulna &c. & in parte superiori aptetur cataraëta EG, qua ita possit demitti, ut superficies, ejus inferior EF semper retineatur in situ horizontali; & per hanc sectionem tota fluminis aqua fluere cogatur.

TAB. XIII.

Fig. 2.

III. Cum flumen in eodem statu permanet, id est cum ejus superficies non attollitur, neque deprimitur, demittatur cataraëta infra superficiem aquæ. Itaque per propositionem secundam, & ibidem notata, elevabitur aquæ superficies usque ad terminum stabilem, qui sit ex. gr. KL.

IV. Altitudo BK superficiem aquæ supra fundum sectionis artificialis BA observetur in latere BD, qua, ut plurimum, non multum superabit præcedentem aquæ altitudinem, tum propter parvam declivitatem, qua solent esse inclinati fluminum alvei, angulum insensibilem cum horizontali sæpius efficientes; tum propter retardationem factam a pluribus impedimentis accidentalibus, cujusmodi sunt riparum, & fundi inæqualitas, earundemque ad invicem inclinatio, tortuositates, & corrosiones, qua alvei reëctitudinem tollunt; reciproca sectionum angustia, & laxitas &c. qua omnia maximo sunt impedimento accelerationi motus. At si ob circumstantias metui posset, ne aqua ob nimiam elevatio-

nem

nem fluminis ripas aut aggeres superaret, illi muniendi erunt, & pro exigentia elevandi.

His sic factis & observatis, intelligatur axi BK descripta parabola BKH; & ordinatim applicatis BH, FI, inveniatur perpendicularis BF centrum velocitatis per prop. quintam secundi libri; facile enim ex natura parabola proportio FI ad BH innotescet, cognitis per experimentum KB, KF. Sit ergo centrum velocitatis M; ductaque MN semiordinata; hac erit media velocitas perpendicularis KB.

Si alveus sit sensibilibus inclinatus, inquirenda erit inclinatio, ut ex ea per corollarium 3 propositionis 5 possit erui altitudo aqua superincumbentis centro velocitatis: qua cognita, vel per propositionem decimam secundi libri, vel beneficio peculiaris Tabula inveniatur spatium debitum velocitatis: Hoc per FB perpendicularem multiplicetur, & productum ducatur in latitudinem sectionis AB; & consurgens numerus indicabit quantitatem mensurarum cubicarum aqua ejus generis, ac ea, quibus usi fuerimus in his operationibus.

Demonstratio veritatis hujus mensura pendet partim ex propositione antecedenti, partim ex corollario secundo propositionis 10. secundi libri; est enim mensura inventa ejus aquae, qua exiit per sectionem BL superius obstructam; sed hac est equalis illi, qua fluebat antea, per sectionem non obstructam, ex demonstratis in propositione tertia hujus libri; ergo & erit mensura quantitatis aquae, qua prius fluxerat per sectionem non obstructam, id est per quamlibet aliam ejusdem fluminis sectionem.

Libro quinto notat, in fluminibus etiam horizontalibus superficies aquae prope exitum esse depressiores, quia major sectionum latitudo prope exitum, alioqui ob impetum corrodet ripas. Exhibet etiam quorundam problematum huc pertinentium solutionem. Quod dein fit & libro sexto. Eaque omnia, cum sint coharentia inter se, non facile excerpti possunt, sed apud Autorem sunt legenda. Subjicitur Tabula spatiorum velocitati debitorum juxta altitudinem sive descensum aquae, durante uno horae minuto. Ita exempli gr. si altitudo aquae in mensura pedis Bononiensis sit pedis 1, ait spatium huic velocitati debitum (durante minuto) esse pedum 216, & 5 unciarum seu pollicum. Ait autem se noluisse hanc Tabulam dare, nisi postquam pluries repetito experimento & tabulae fundamentum

mentum certius exploraverit, & perfectam ejus utilitatem habuerit. Hinc autem deducit calculum mensuræ fluminis, dum area sectionis artificialis seu regulatoris per spatium velocitati mediæ debitum multiplicatur, quod ad singulas uncias altitudinis sive descensus perpendicularis ostendit Tabula, ab uncia 1. altitudinis, usque ad pedes 30; quia raro major fluminum altitudo. Ostendit usum exemplis, quorum unum (pag. 87) verbis Autoris huc transferre placet:

Refert eruditissimus Joannes Boterus in relatione, quam habet de Mari, ipsius opusculis inserta; quærens quantum aqua in Pontum Euxinum ingerat unius anni spatio Danabius; refert, inquam, hujus latitudinem maximam ad unum milliare, sive, juxta Bononiensem mensuram, pedes 5000 extendi; profunditatem vero esse brachiorum 8, aut 10, (ponamus juxta mediocritatem arithmeticam brachia 9, quæ ad eandem mensuram redacta sunt pedes 15) velocitatem vero esse saltem trium milliarium in quamlibet horam. Ex quibus concludit, unius anni curriculo in idem mare profundi prismæ aqua, cujus basis area sectionis, longitudo vero 26.352 milliaria, seu si ponamus 9 brachia pro altitudine, uti supra, correspondentia pedibus 15; ita ut area sectionis sit ped. 75.000; quoniam longitudo prædictorum milliarium 26.352 est ped. 131.760.000, deprehendetur tota quantitas aquæ unius anni ped. cub. 9.882.000.000. Videamus igitur, an respondeat Boteri calculus sequenti juxta nostram superius demonstratam methodum concinnato.

Supponamus autem, suam maximam latitudinem habere Danubium non longe a mari; & consequenter ob ejus longissimum cursum, in situ, quo vel horizontalis sit, vel quasi; ita ut alvei declivitas, si qua sit, nihil impediat, quo minus tanquam horizontalis assumi queat; & ex supra enarratis datis ---

I. Inveniatur centrum velocitatis, sumendo videlicet $\frac{2}{3}$ pedum 15; eruntque ped. $6\frac{2}{3}$, sive ped. 6, unc. 8; & tantundem erit demersum centrum velocitatis infra aqua superficiem.

II. Inveniatur in Tabula Spatiorum &c. sub altitudine ped. 6, unc. 8, spatium velocitati debitum, quod erit ped. 558, unc. 10.

III. Fiat area sectionis multiplicando ped. 5.000. in ped. 15 altitudinis, & prodibit ped. 75.000.

IV. Hæc area ducatur in ped. 558, unc. 10, & habebitur productum 41.912.500 pro numero pedum cubicorum fluentium in Danubio intra horæ minutum.

T t c

Si di-

Si dictus numerus 41.912.500 multiplicetur per 60 minuta, ex quibus componitur hora, fient 2.514.750.000. Et si denovo hic multiplicetur per 24 horas unius diei, prodibunt ped. cub. 60.354.000.000, Et si hi rursus per dies anni 366. (ut apud Boterum) multiplicentur, exurgent 22.089.564.000.000. pro totidem pedibus cubicis aqua a Danubio in mare integro anno devolutis; supra duplum pluribus, quam Boterus ex sola velocitate superficiei considerata eliciat.

Cæterum in animo sibi fuisse ait, tres adhuc alios libros dare, quibus combinaretur canalis inclinatus cum horizontali, item cum alio similiter inclinato, ac denique cum alio dissimiliter inclinato; sed hanc tractationem ait futuram fuisse operosam, & minus utilem. Et sibi experimento longisque observationibus constare, propter multiplicata impedimenta canalium præsertim modice inclinatorum, integram velocitatem retardari, ut subinde sola pene velocitas, quam tribuit altitudo, reliqua sit. Sed per praxin libro quarto expositam non esse opus ad mensuram scire, utrum canalis sit horizontalis an inclinatus, solitarius an unitus.

**DE PRIMI PECCATI INTROITV: SIVE DE
Lapsu Angelorum & Hominum Tentamen, quo ratio reddatur amico postulanti. Auctore Bryano Turner, S. T. B.
Rectoris de Soldern Oxon.**

Londini impensis Guakeri Kettilby, 1691. in 4.
Constat plag. 10.

INter varia, quæ præsupponit Auctor, antequam ad ipsam materiam sibi propositam tractationem accedat, maxime prolixus est in eo, ut ostendat, primævum tam Angelorum quam hominum statum, fuisse, ut ipse loqui amat, *probationarium*, adeoque *innocentem* quidem, non tamen *impeccabilem*. Quem statum, quantum quidem ad Angelos, eo ipso tempore finitum existimat, quo deficientes Angeli ex cælo fuere deturbati, inter homines quoque mox abrogandum, modo primam illam Satanæ tentationem pro viribus concessis strenue depulissent. Ut autem statum illum *probationarium* sustinere possent rationales creaturæ, voluntas *libertate*, quam *indifferentia* vocant,

vocant, prædita ut esset, opus fuisse scribit, qua, si assidue recte uterentur, & infantilem ejus inconstantiam excuterent, statui confirmationis in bono immutabili adaptarentur; si vero secus facerent, ipsæ ruinam suam exorsæ, naturali quoque libertate sese exuerent. Periculo autem plena licet videretur *indifferentia* illa *libertas*, bonam tamen, si in se consideretur, esse non desuisse, ut pote quæ præmii capacem creaturam constituerit, & ad ultimam perfectionem deducere potuerit. Neque enim, si secus quid accideret, facultati a Deo inditæ, sed determinationi creaturæ tribuendum fuisse; præcipue cum hæc rationem, quæ libertatem istam moderaretur, ab illo inditam haberit, cujus ope crebris actionibus bene institutis, æque ad bonum, naturalem aliquam inclinationem, eiq; adhærentem divinam confirmationem, quam ad malum, actionibus contrariis proclivitatem acquirere potuisset. Patrem rationem apud hominem in statu redemptionis obtinere Auctor existimat, in quo restitutio quasi status istius *probationarii* fiat; ut proinde omnem de absoluta electione vel reprobatione opinionem abjiciendam existimet. Quibus præmissis rem ipsam aggreditur, & tribus quasi capitibus totam tractationem suam absolvit, quorum *primum* Luciferi ejusque lapsui, *alterum* Angelis cum Luciferi lapsis, *tertium* vero lapsui hominis explicando impendit.

Luciferi lapsum in fastu & superbia steterisse, præterquam quod Patrum auctoritas credere jubeat, quatuor potissimum Auctori persuadent argumenta. *Primum* ex Angelicæ naturæ consideratione, desumit, quæ alteri quam huic errori prius obnoxia non fuerit, utpote qui omnium reliquorum in talem creaturam cadentium mater esse videatur. *Alterum* argumentum Scripturæ testimonium ipsi suppeditat I. Tim. III. 6. ex quo loco colligit, *κεῖμα διαβόλης*, h. e. ut ipse interpretatur, *crimen Diaboli* (in quod ne incidat Episcopus, cum non vult esse *νεόφυτος* Apostolus) *τύπος* fuisse, in quem ille itidem, quasi adhuc *νεόφυτος*, i. e. ut schola loquitur, in *scientia matutina* occupatus *delectationibus morosis* adductus fuerit. Sollicitus vero inde est Auctor de actione externa, qua superbiam suam Lucifer prodiderit, statimque rejicit eorum opinionem, qui indignationem fuisse putant, quod ipse Messias constitutus haud fuerit. A Prudentio quoque dissentit, qui Hamartig. v. 169. superbiam suam eo manifestatam fecisse Luciferum scribit, quod summo Numini omnipotentia & in-

dependentia par fieri affectaverit. Ipse vero ad quoddam *praefidiale* (ita enim loquitur) in univ^{er}sum hoc *dominium*, cujus administratio Aristocratica penes varios Archangelos sub uno Deo summipotente primitus fuerit, eum adspirasse existimat; quod ut *efficeret*, reliquos Angelorum ordines suae praefecturae subijcere opus sibi esse sentiens, vires dotesque suas ambientium more ostentare coeperit. Probat hanc sententiam suam ex Matth. IV. 9. ubi Satanas adhuc omnia mundi regna sibi parere existimans, Christo ea adorationis praemium offert. Fortius autem eandem confirmari putat ex Epist. Judae v. 6. ubi verba illa *μη τηρήσαντες τὴν ἑαυτῶν ἀρχήν*, ita *ὧσα φράζει*: „*Principatum proprium non servant*, h. e. transgressi in aliorum „pomœria insulerunt, cæterasque mansiones Angelicas invaserunt, „quamobrem facti sunt *ἀπολιπόντες τὸ ἴδιον οἰκητήριον*, h. e. stationis ipsi assignatae desertores. In verbis enim modo recitatis non poenam malorum geniorum, seu e caelo dejectionem, sed potius culpam describi, probat primo exinde, quod in proxime sequentibus verbis poena indicetur, ideoque culpa prius designanda fuerit, quem ordinem in praecedentibus quoque Apostolus observet sic enim v. 5. ait: *τὸς μη πτεύσαντας* (en culpam!) *ἀπώλεσιν* (en poenam!) Sic & in seqq. v. 7. &c. Probat hoc porro ex parallelo Apostoli Petri loco, a quo Judam mutuo accepisse verba illa, maximorum virorum est sententia. Putat itaque noster, illa apud Judam: *ἀγγέλους μη τηρήσαντας τὴν ἑαυτῶν ἀρχήν, ἀλλ' ἀπολιπόντας τὸ ἴδιον οἰκητήριον*, apprime consentire cum istis Petrinis: *ἀγγέλων ἀμαρτησάντων*; sicut contra illa Judae: *εἰς κέρον ἡμέρας μεγάλης* &c. accuratissime cum istis Petri: *σεραῖς ζῶφαις πλεθροῦσας*, convenient. Ex eo etiam interpretationi suae aliquod pondus accedere judicat, quod ista emphatica: *τὴν ἑαυτῶν ἀρχήν*, & *τὸ ἴδιον οἰκητήριον*, sua relative opposita innuere videantur, scilicet *τὴν τῶν ἄλλων ἀρχήν*, & *τὰ ἄλλοτρια οἰκητήρια*, quae Angeli illi desertores invaserint. Denique verba illa: *μη τηρήσαντας, & ἀπολιπόντας* non pati scribit, ut poena & dejectione Angelorum ex caelo hic indicari credatur, ut pote quae actiones spontaneas, non coactas denotent; ac nemo de Adamo pari loquendi ratione dixerit, eum Paradisum reliquisse, ex quo invitum constet ejectum.

Ad secundum inde Caput pergit Auctor, in quo ex Scriptura cri-

men

men Luciferi & Angelorum ejus *superbiam* fuisse ostendere satagit. Hos vero illius susceptionibus ad istud allectos ait (unde illi etiam *πρωτοζωον* nomen in Scripturis natum fuerit) quibus spe universalis, cujus ipsi quoque participes futuri essent, dominii, & Ducis Principisque sui excellentia excœcati faciles aures præbentes, in sceleratam foedus consenserunt; ita quidem, ut alii omni studio hoc foedus promoventes antesignanos quoque se præfiterint, alii vero ut inclinationes in Luciferi partes, tanquam minorum gentium milites eum secuti saltem fuerint. Et inde natum discrimen, quod inter malos Dæmones Porphyrius, Jamblichus, Pfellus aliique agnoverunt, ipsis quoque Scripturis non dissentientibus, Marc. IX. 29. Ephes. VI. 12. Math. XII. 45. Luc. XI. 26. cujus discriminis rationem ex epithetis illis adscriptis aliqua ex parte liquere Auctor arbitratur, cum tetrici alii, surdi ac mûti dicantur, Marc. IX. 25: lascivi alii & impuri, Luc. IV. 33: plerique ut fanatici, visiones & enthusiasmos pollicentes describantur, 2. Chron. XIX. 21. quibus egregiis scilicet eorum, donis Princeps ipsorum commode uti, &, secundum ea, ministeria illorum apte disponere optime noverit. Dubium cuidam subnasci posset invidiam potius malorum Angelorum fuisse vitium, quod ex ea profectæ videantur Protoplastis intentatæ machinationes. Sed præterquam quod filia superbix sint livor atque invidia, probabilius est, Satanam ingens coeptum istud, quod in cœlis moliri inceperat, in terris persecutum esse, & hominem quoque universali, quod affectabat, imperio subicere illarum ope voluisse. Quod secundum Luciferi & Angelorum ejus facinus illi *ἡ πρωχῆ*, his vero *πρωχῆων προυμάτων* nomen fecerit, quippe quod insanabile prorsus ejus ingenium arguebat, eumque ab omni probationis secundæ beneficio excluderebat; cum contra eam homini misero, æquisimis his rationibus inductus, concesserit summus Judex, quod & alterius insidiis ipsum circumventum peccasse videret, & quod animi post peccatum consternati verecundia Genes. III. 7. *εὐμὴ* non, ut Satanam secundi criminis scelus, plane insanabilem esse argueret. Adstructa ita ex Scripturis sua de Lapsu Angelorum opinione, Auctor tertio quoque argumento eam confirmat, quod ex consideratione morum, quibus post lapsum, adsuevit Diabolus, ipsi subnascitur. Præcipue autem urget summum ejus Polytheismi in mundum inducendi studium, quo honores Deo

debitos per idola & creaturas in se derivare suæque superbiæ satisfacere conatus fuerit, utpote quos ab ipso quoque Servatore efflagitare non erubuerit. Et hoc esse ait, quod Apostolus Rom. VIII. 10. Satanam vocet *ὁ ὑποτάξας τὴν κτίσιν τῆ ματασότητι: ματασότητι* enim in veteri foedere semper fere idololatriam notare satis notum esse, nec obstare sequentia verba, *ἐπ' ἐλπίδι*, ut pote quæ ad versum sequentem antiquorum codicum & Hammondi auctoritate rejicienda putat. *Quartum* denique suæ opinionis argumentum desumit a Christi Filii Dei manifestatione ad solvenda opera Diaboli facta, cum emicans in eo præcipue humilitatis virtus, Satanici vitii, homini quoque inspirati, cui medelam afferre debebat Servator, namque satis indicare videatur.

Hæc de lapsu Luciferi & Angelorum ejus Auctor noster, qui clarioribus adhuc Scripturæ monumentis suas de Lapsu hominum cogitationes inniti sibi persuadet, ad quas jam denique accedimus. Hominis itaque statum primævum, quamvis, quod a plerisque fit, non undiquaque perfectum ac consummatum ipse statuatur, utpote quem non qualis fuerit, sed qualis fieri potuerit, considerandum existimat; a Viro docto tamen dissentit, qui in nupero *de intellectu humano* tractatu, homini integro, præter facultatem a sensu notitiam haurientem, ejusque ope in cognitionem boni verique nitentem, vix quicquam reliquit. Statum itaque hominis *probationarium* hic iterum fuisse inculcat, probationis examen extitisse contendens præceptum: *ne attingeret homo scientia boni & mali arborem*. Cujus nominis ratio hæc ipsi videtur esse, quod Creatoris de ea lata legi obtemperantes bonum, transgressores vero malum sint experturi. Prohibebatur illius arboris contactus, non quod vel fructui vel ipsi actui *mali moralis* aliquid adhaerit (physicas enim fructus vires noxa non caruisse, eo facilius forte quis credat, quo magis clarum est, primum gustati fructus effectum lascivientes ac prius incognitos membrorum motus, qui nuditatis scientiam pariebant, fuisse, quorum pudore etiam tacti primi parentes, illa præcipue membra ficulneis foliis texisse dicantur) sed quod experimentum obedientiæ humanæ inde capere sapientiæ divini placuerit, ut ex illa sciri posset, bene uti viribus concessis, & arbitrii præcipue libertate hominem, dum normæ recte volendi, h. e. divini voluntati adhereret. Neutiquam verò credendum, infidias

stru-

struxisse homini hoc præcepto Deum, utpote quod & observatu facile, & minis insuper promissisque (his licet occultis) munitum fuerit, imo quo id plane Deus intendisse videatur, ut cautum hominem redderet ab insidiis, quas Angeli lapsi ei essent structuri. Tentationem porro a Satana serpente revera induto (quem animal fuisse perastutum & semierectum ut credat, verbis Scripturæ Genes. III. 14. scogi existimat) peractam putat, & simul Juliano Apostatæ obviam it, qui Scripturam in hac narratione inepte mendacium prodere blasphemavit: suspectam enim statim foeminae, territæ etiam, bestiam loquentem ait futuram fuisse, ut finem suum inepta adeo fraude Sathanas obtinere non potuisset. Cui satisfecisse se putat Auctor ipsi objiciens, omnium animalium naturas ita perspectas nondum habuisse Evam, ut sermone destitui serpentem noverit. Multa enim, quæ sciri poterant, ignorasse Protoplastos, vel ex eo satis liquere, quod avido hoc fructus vetiti esu ad majorem scientiam adspiraverint. Et hac quidem occasione penitius considerandam divinæ imaginis rationem, Auctor ducit, quam in justitia & sanctitate recte quidem poni non abnuit, sed, num alia illa sit ab innocentia, quærit, & hanc perfectionem mere negativam esse, concedi sibi postulat, adeo, ut plurimum, quidem homo potuerit, nec ad ulteriorem perfectionis metam contendere difficile ipsi fuerit, sed tamen adhuc (ut ipse loquitur) in carceribus steterit. Justitiam enim originalem in sanctitatis habitu post creationem infuso ponere, scholarum esse insomnium dicit, quod lapsus heu! nimium facilis jamdudum confutaverit. Scientiam & sapientiam e facultatum exercitio in homine integro oriri debuisse putat. Licet enim impressas (uti loquitur) feminales aliquas ideas habuerit, radiosque intellectus lucidiores, illos tamen integumentis corporis non parum obscuratos fuisse scribit. Integrum denique hominem vult idem esse ac innocentem, & cui nil pravi aut in pejus proni inhaerit, imo qui potius in partem meliorem inclinatum se senserit, ita tamen, ut errori, minus recte facultatibus utens, obnoxius extiterit. Quæ omnia sufficere putat, ut homo ad imaginem Dei dicatur conditus. Quam vere, quam orthodoxe, Theologorum ulteriori discussione relinquimus. Pergit inde Auctor discursum de ipsa tentatione, quem hac de Imagine divina digressionem interruperat, per texere, & tam Diabolum tentante in, ejusque artificiosas machinatio-

nes, ex sermonibus cum foemina habitis paraphrastica interpretatione explicatis, ob oculos ponere nititur, quam foeminam quoque tentatam, quae & serpentini sermonis suada, & propriae imaginationis vi, qua fructum tanquam pulcherrimum & maxime expetendum adspexerat, incitata tandem in peccatum consenserit, postquam scilicet phantasia ex aspectu percussa in effrenem gustandi cupiditatem exarferat, cujus vestigium hodie quoque in parturientibus picam relinqui Auctor arbitratur. Ex quibus omnibus prolixius expensis, superbiam hominis quoque crimen fuisse colligit, cum nihil a serpente dictum invenire se dicat, quod huic accendendae unice non inserviat, qui nimirum maximum scientiae gradum, sapientiam divinae aemulam, unico temporis momento impetrandam, ambitiose promittebat, ita tamen ut omnia simul coacervaret, quae in mundo sunt, non ex Patre, concupiscentiam nimirum carnis (*bonum ad vescendum*) concupiscentiam oculorum (*pulchrum oculis*) praecipue vero factum vitae (*concupiscibile, quod intelligentes faceret*). Adeo ut omnium humani generis corruptelarum lineamenta hic posita fuerint, quae in immaculatis istis naturis constantissimae durationis esse, facile liqueat, utpote coloris instar, quem primum imbiberint, ac proinde a fontibus illis profundissime tinctis ad omnes rivos derivati, sese habentia. Et hinc propagationis peccati illius rationem cognosci posse judicat. Imo cum, in primis parentibus peccatum corporis appetitus prius infecerit, qui postmodum animae quoque facultates secum traxerunt, personalium quoque vitiorum ratio facile reddi posse Auctori videtur. Cum enim omnibus eorum posteris temperies corporis, peccati primae culpa corrupta, parentum vitio adhæreat, ea tamen in omnibus aequalis non reperitur, diversas quoque inclinationes in anima ab ea produci, necesse esse dicit, ita ut ad hoc peccatum alius, alius ad istud magis propendere se sentiat. Redit inde Auctor ad textum Scripturae, ejusque verba historicam seductionis Adami, ab Eva jam lapsa factae, narrationem continentia, pari, ac superiora, paraphrasi exponit. Dissentit vero hic ab Hieronymo & Augustino, qui ex I. Tim. II. 14. Adamum non seductum esse, eoque gravius eum peccasse colligunt, quod contra conscientiam etiam (cum foemina persuaderi se passa conscientia repugnante nihil admisit) amoris & gratiae foeminae id dederit, ut ejusdem criminis reum se faceret, quam rejectam contristari nolisset.

Nam

Nam amorem foeminae solam, quae Adamum seduxerit, causam fuisse (accessisse quidem illam caeteris, quibus Eva persuasa fuerat, rationibus, praecipue cum etiam illam nihil mali post fructum degustatum, pati videret, facile largitur) textum Apostolicum velle haud putat: in illo enim *πρῶτ* solum repetendum esse, stylo Scripturae familiaris, & tunc nihil prorsus, quod Patres istos juvet, comparere. Ita locum illum interpretatur, quasi legat: *Ἀδάμ γὰρ πρῶτ ἐπλάσθη, οἷα Ἔβα. Καὶ Ἄδαμ ἐκ ἠπαρτήθῃ (πρῶτ) ἡ δὲ γυνὴ ἀπαρτήθῃσα (πρῶτη) ἐν ᾧθεβάσει γέγονε.* Interim tamen, ut diximus, non leve momentum Adamo fuisse foeminae amorem, concedit, cujus rei ipse quoque vestigium in filiis suis reliquerit, miram scilicet illam virorum, qua uxorum sollicitationibus cedunt, facilitatem: pariter ut supra, picam gravidarum vestigium concupiscentiae matris Evae in ejus filiabus esse, annotaverat. Tandem Auctor repetitione facta summorum capitum, & nonnullis, de quibus in ipsa tractatione satis se dixisse haud putabat, contra Arianos potissimum ac Socinianos disputatis, contra quos non minus ac Pontificios & Fanaticos passim data occasione calamum strinxerat, finem huic tractationi imponit,

DISSERTATIO DE JUDICIIS CRITICORVM

& nuperi Interpretis Gallici, super loco S. Chrysofomi

Homilia III, in Epist. ad Hebraeos.

Luetae Parisiorum apud viduam Sim. Benard, 1691. 4.

Constat plag. 7.

Quod iis, qui vel Graeca Latio dant, vel Latina alio idiomate, reddunt, accidere videmus passim, ut a mente scriptoris discendatur aliquando: idem interpreti Gallico Homiliarum S. Chrysofomi in Epistolam ad Hebraeos, evenisse nuper deprehensum est. Dixerat Chrysofomus sub initium Homiliae tertiae ad verba Pauli cap. I. comm. 7, 8, 9: *Ἐνταῦθα ἡ Ἰουδαίος, ἡ τῆς Πάυλου ἡ Σαμουαπίος, ἡ Ἀριανός, ἡ Μάρκελλον, ἡ Σαβελιον ἔβαλε, καὶ Μαριάνου πῆς; Ἰουδαίος μὲν, ἄπο τὸν αὐτὸν δαιμνός, καὶ θεόν, ἔ ἀνθρώπων (vel ut habet Veronenasis editio, ἀπο προσωπι δαιμνός, ἔ θεόν,*

lluu

θεὸν, ἔ ἀνθρώπων.) Et post alia: πρὸς δὲ Μάρκελλον ἔ τὰς ἄλλας, ἃ δύο εἰσι ταῦτα πρόσωπα διακριμένα καὶ τὴν ἰσότητι. Ex his duæ natæ sunt propositiones & in controversiam deductæ. Prima: percutit Paulus Judæos, ostendens duas personas, ἔ Deum ἔ hominem. Altera: Marcellum vero ἔ alios, quod dua sint illa persona distinctæ secundum hypostasin. Duas has propositiones cum sic intellexisset interpres, quem diximus, Gallicus, ut utramque ad Christum putaret pertinere, nomen etiam *Christi*, quod tamen in Græco & Latino contextu deerat, in Gallico adhibuit: *en leur montrant, qu'il y a deux personnes en Jesus-Christ. en montrant, que les deux personnes qui sont en J. C. sont subsistantes par elles-mêmes, &c.* Hic quum error Nestorii recoqui videretur & sanctissimo præfuli denuo imputari, vindicias illius hac dissertatione complecti voluit Autor anonymus. Atque in ea ita se gessit, ut primum quidem quatuor solidis argumentis, ac deinde testimoniis uno pluribus evinceret, Chrysofostomum a mente & modis loquendi Nestorii omnino fuisse alienum, & apud Ecclesiæ patres nunquam de Christo propositiones illas duas, prout

P. 8. sqq. jacent, fuisse intellectas. Nec defuisse tamen Criticos quosdam, puta Italos duos, Flaminium Nobilium, & Sixtum Senensem, pariterque duos Anglos, Halesium & Dounæum, qui circa genuinum sensum illius loci quodammodo hæsitarent. Et Flaminium quidem non dubitasse, voces istas *πρόσωπα ἔ ὑποστάσεις* de Christo hic usurpatas Chrysofostomo improprie, idemque valere atque *ἑσῖαν ἔ φύσιν*. Caterum & erudite respondet Anonymus ad ista, & digressionem quadam instituta, auctoritatem Symboli Athanasiani, quoad fidem incarnationis, ex genuinis Athanasii textibus alii adstruit; sed & Sixti Senensis conjecturam, pro *θεὸν ἔ ἀνθρώπων* legendum putantis *θεὸν ἔ θεὸν*, diluit: quumque Halesii lectionem, *δύο πρόσωπα δεικνύς, ἀλλ' ἓνα θεὸν*, itemque Dounæi, *δύο πρόσωπα δεικνύς, ἔ τὸν αὐτὸν θεὸν ἔ ἀνθρώπων*, recensuisset; eo descendit denique, ut liquido ostendat, Chrysofostomum in duabus illis propositionibus non de solo Filio, sed de Patre æterno ejusque Verbo, tanquam duabus personis in Divinitate, esse locutum, & quamcumque lectionem sequaris, duas in Christo personas non omnino admittere. Geminum enim fuisse Judæorum errorem, quem ille hic oppugnet: quod Deus unus esset non natura solum, sed etiam persona, non plures personæ; &

(quod

(quod inde sequitur) Jesus esset merus homo, non Deus. Ideoque verba illa sive Prophetæ sive Apostoli semper tanquam argumentum palmare fuisse adhibita a Patribus, tum Græcis tum Latinis, ad convincendos Judæos. Perinde igitur esse ac si dixisset Chryso-stomus, ostendit Pallas Judæis duas personas (in divinitate) & simul (ostendit) Deum & hominem (in Christo.) Quantum ad contextum ipsum Chryso-stomi attinet, arbitratur ex variis istis, quas adduxerat, præferendam Mutiani, qui has Homilias Latinas fecit, lectionem, δύο προσωπα δακνὺς, ἡ ἕνα θεὸν, duas personas Judæis ostendens, & unum Deum; vixisse enim hunc Mutianum seculo sexto, & a Chryso-stomi ævo fuisse non longe distitum. Habuisse etiam multos codices Græcos ab æquali & amico suo Cassiodoro, optimæ sine dubio notæ, & ut credere par est, a Græcis transcriptos, nec dum librariorum & amanuensium Latinorum incuria aut inscitia corruptos. Imo Homilias illas Latine translatas a Mutiano διὰ σημείων, ex notis Constantini presbyteri, hoc est, ex scribendi compendiis, quibus verba concionantis Chryso-stomi Constantinus profecutus sit, discipulus illius, qui opus etiam ejus in epistolam ad Hebræos statim ab ejus morte vulgaverit.

p. 45.

p. 49.

30. GVILIELMI PFENNIGK DE REI NV-
marie Mutatione & Augmento TRACTATIO tribus
Libris absoluta.

Lipsiæ sumptibus Jo. Friderici Gleditschii, A. 1692.

Constat plagulis 20. in 8.

HAudquaquam propositum fuit Auctori libri hujus consultiſſimo, rem omnem monetariam, quæ latissime patet, quæque exquisitam multorum egregiorum virorum industriam jam dudum experta est, hac una opera exhaurire; quin imò neque antiquioris monetæ scrutinium aut exterarum gentium nunc quidem suscipere voluit, ea contentus imprimis attulisse, quæ ævum nostrum, atque Imperium Romano-Germanicum propius attingere videbantur, quanquam data occasione & eo excursus sæpenumero instituat. Cum enim observasset, ut ista, quibus vivimus, sunt tempora, numi augmentum magis magisque imminere, cum aliqua reipublicæ uti-

V u u 2

litate

litate junctum fore arbitratus est, si de *Numi*, qualis nunc usu jactatur, *Mutatione & Augmento* prolixius commentaretur, ea tractationis methodo usus, quæ aliis in eodem argumento versatis, Francisco puta Hotomanno, & Caspary Anthonio Thesaurò, quos ipse laudat, familiaris fuit. Dispersit igitur totum *Opusculum in tres libros*, quorum *primus* paulo generaliora persequitur, & de *Numi* definitione, origine, materia, forma, pondere, & valore; item de jure numum cudendi, de officina numaria, & denique de numismatibus in specie sic dictis agit. *Secundus* liber, paulo proximius ad argumentum operis & scopum accedens, de officio Principis circa rem numariam, *de mutatione* numi in genere, de mutatione circa materiam, formam, pondus, & valorem in specie; item de auri ad argentum, sicuti & numi moderni ad antiquos proportione; de probationibus numorum, generibus, eorumque diversis appellationibus: & denique de æstimatione numi in solutionibus tractat. Et ultimo demum libro, de *augmento* Numi in genere, postea sigillatim de augmento circa materiam, formam, pondus & valorem; de solutionibus aucto numo præstandis, de pretio rerum, ac denique *de usuris* differit; eam operam sollicitè præstans, ne Imperatoris invictissimi, aut augusti Electorum collegii majestati, vel alicui in Imperio Statuum præjudicium creetur; & ut de cætero ipse eruditionis elegantis in antiquitate & jure publico laudem auferat.

HISTOIRE DE LA CONQUÊTE DV MEXIQUE,
ou de la Nouvelle Espagne, par Fernand Cortez. Traduit
de l'Espagnol de Don Antoine de Solis, par l'An-
teur du Triumvirat.

id est:

Historia Mexicanæ seu Novæ Hispaniæ, bello ab Hispanis, Duce Ferdinando Cortesio partæ. Ex Hispanico Antonii de Solis in Gallicum versa ab Autore libri de Triumviratu.

Hagæ Comitum apud Adrian. Moetjens A. 1692. in 8.
 Constat plagul. 33. figuris æneis 12.

Cura

Cum regiones vastissimæ, quas in America hodiernum possident Hispani, nec uno duce, nec uno ictu subjugatæ sint, Auctor Historiam hujus subactionis in *tres periodos* distinguit. *Primam* adscribit CHRISTOPHORO COLUMBO, quo monstrante viam, amplissima hæc orbis pars primum ab Europæis conspecta fuit. *Alteram* tribuit FERDINANDO CORTESIO, cujus sub auspiciis ea Americæ septentrionalis pars in potestatem Hispanorum redacta est, quam Mexicanam communiter sive Novam Hispaniam vocamus. *Tertiam* relinquit FRANCISCO PIZARRO, cui Americæ Meridionalis subjugatæ gloriæ debent Hispani.

Triplitem hanc Historiæ Americæ partem uno filo pertextere, absurdum videtur Auctori, quod res in diversis regionibus diversorum ducum auspiciis gestæ nullo modo cohæreant, adeoque sine fastidiosa annorum & rerum disjunctione recenseri nequeant. Missa igitur parte *Prima*, utpote satis accurate dudum ab Antonio d' Herrera illustrata; missa etiam *Tertia*, cui jam ex æsse satisfecit L' Inca Garcillaffo; *Mediam* tantum aggressus est, quæ Novam Hispaniam concernit, quamque hæctenus nec Antonius d' Herrera, nec Franciscus Lopez de Gomara, nec Bartholomæo Leonhardus d' Argensola, nec Bernhardus Diaz del Castillo, quorum singuli Historiam Mexicanæ scripserunt, satis accurate (ita censet Auctor p. 6.) pertractarunt. Cæterum opus ipsum *quinque* Libris absolvitur, quorum summa capita paucis indicabimus.

Lib. I. exponit Auctor, quæ causa fuerit, cur se ad scribendam hanc Historiam accinxerit: quæ provinciarum tam Hispanicarum, quam Americanarum tunc temporis fuerit conditio: quomodo Johannes Grijalva Mexicanam exploraverit: quomodo Ferdinando Cortesio occupandæ Mexicanæ negotium fuerit demandatum. Referuntur denique, quæ Cortesio acciderunt, ubi primum in Mexicana pedem posuit.

Lib. II. enarrantur acta Cortesii cum Legatis Motezuma Imperatoris Mexicani: Motezuma ejusque imperium describitur: prodigia porro futuræ Mexicanorum calamitatis, urbis *Vera Crucis* fundatio, Cortesii in militum seditione comprimenda studium, & Regulorum nonnullorum, quos *Caciques* vocant Mexicani, a Motezuma crudeliter imperante ad Hispanos defectio recensentur.

U u u 3

Lib,

Lib. III. exponitur, ut Cortesius occupatis passim urbibus & provinciis, viam sibi paulatim straverit ad Mexicum, præcipuum totius Mexicanæ oppidum: ut Motezuma artibus magnis Hispanos detinere, sed frustra, fuerit conatus: ut Cortesius Mexicum ingressus, multa cum Motezuma de religione disputaverit. Mexicum inde, & Vitziliputzli præcipuum Mexicanorum idolum, palatia, splendor, aula, divitiæ, mores, consuetudines & ceremoniæ Mexicanorum describuntur.

Lib. IV. recensetur, quomodo Cortesius pretiosissimis muneribus mitigatus Mexico decesserit, sed paulo post fuerit reversus: quomodo incolæ obsederint Hispanos: quomodo Motezuma, qui in Hispanorum potestate erat, dum supra moenia elevatus tumultuantes sua præsentia in ordinem redigere conatur, telis undique petitus, faucibus tandem, spreto oblato baptismatis beneficio exspiraverit: quomodo, non cessante tumultu, Hispani sese ex urbe denique subduxerint.

Lib. V. exponitur, quomodo Cortesius novis copiis auctus, vi armata tandem, capto Guatimozino Mexicanorum post Motezumam Imperatore, & Mexicum & totam simul Mexicanam in potestatem Hispanorum die 13. Aug. A. 1521. tertio post susceptam expeditionem anno, redegerit.

Hæc sunt contenta hujus operis. Quemadmodum vero ex eo laudandus est Autor, quod minutissimas quasque rerum gestarum, circumstantias attingat: ita negandum non est, quod amore patriæ ductus, quædam vel dissimulet, vel mollius interpretetur, quæ, si consulamus alios hujus Historiæ scriptores, Cortesio & crudelitatis & avaritiæ non levem maculam aspergunt. Id quod ipse Gallicæ versionis Autor in præfatione, inter alia ad Cortesii vitam spectantia, haud obscure innuere videtur.

*AN ENQUIRY INTO THE CONSTITUTION,
Disciplin &c.*

Constitutio, Disciplina, Unitas & Cultus Ecclesiæ primitivæ intra priora a Christo nato secula, fideliter investigata.

Lon-

Nomen, quod ne Bibliopolæ quidem innotescere voluit Autor, modestiæ causa celasse se, in præfatione asserit. Juvenem enim se, tum ut alios, tum ut seipsum informaret, non vero ut partem alterutram defenderet, conscripsisse hunc tractatum ait; ab omni autem vanæ gloriæ aucupio & contentiōnis ardore adeo alienum se profiteretur, ut malit non modo libellum hunc, verum etiam quicquid possidet, deplorandis patriæ suæ controversiis litare, quam ejusmodi scripto oleum igni affundere. Et quoniam agnoscit, ætatem suam erroribus obnoxiam esse, candide precatur, ut quicumque novos deprehenderit aliquos, eam sibi gratiam faciat, & vel publice vel privatim, literis ad bibliopolam directis, de iisdem se admoneat.

Autores (Patres vulgo vocamus) quibus in hac investigatione rerum Ecclesiasticarum usus est Noster, ad calcem præfationis recenset, eorumque editiones indicat, quo facilius lectores allegata loca (non contenti ea margini inscripta legere) evolvere & candorem ejus deprehendere queant. Licet autem in principio propositum ipsi fuerit, singula in Rubrica indicata plene pertractare, abstinuit tamen ab ultimo, scilicet cultu ecclesiæ, & cum aliis, qualia sunt Lectio, Psalmodia, Concio, Baptismus, Confirmatio & S. Cæna, in alium reservavit tractatum.

Interea nos ex præsentī libello sequentia promimus. Post varias, capite primo, Ecclesiæ significationes evolutas, partes ejus essentielles seu constitutivas facit duas, *Clerum* scilicet & *Populum*. Illum, ut vulgo fieri solet, in Episcopos, Presbyteros & Diaconos dissecans, de Episcopis capite secundo affirmat, *unum tantum Episcopum Ecclesiæ præfectum fuisse, & unam solummodo Ecclesiam seu Cæturam Episcopo fuisse concessum*. Assertionem hanc tum ex voce *Parochia*, quam de Episcopi Ecclesiæ veteres usurparunt, tum ex unico altari, baptismo item & elemosynis per ipsum Episcopum dispensatis, tum ex dictis illis Patrum, quibus universam plebem ad conciones, orationes, ordinationes, & censuras ecclesiasticas convenisse (quod fieri nequitquam potuisset, si amplissimæ fuissent Dioceses) perhibent, probat.

P. 20.

Presby-

P. 73.

Presbyterum, capite quarto, dicit esse *Personam*, *sacris ordinibus initiata, eo ipso consecuta est jus inhaerens, ut omnia possit obire munia, qua Episcopo alias competunt; nullam tamen Parochiam vel catum habens concreditum, actu non exercet functiones sacras, nisi permittente & consentiente loci Episcopo.* Ex hac definitione putat Autor innotescere, Presbyterum non differre ab Episcopo ordine, sed saltem gradu, h. e. eodem suscepisse ordines sacros, & eandem, ad sacras functiones accepisse facultatem, quibus Episcopus gaudet; in eo solum illo inferiorem esse, quod ejus curæ nondum commissa fuerit Ecclesia, sed quasi *Adjunctus*, *Curator* vel *Vicarius* Episcopi extiterit, ad eum modum, quo in Anglia Vicarios habent vel Curatores, quibus plures quam una Parochia cesserunt, inde *Rectores* appellati. Ne vero quispiam dubitet, Presbyterum parem cum Episcopo habuisse facultatem, sigillatim ostendit, dictisque Patrum probare nititur, licuisse illi permittente Episcopo *concionari, baptizare, praesidere* in Consistoriis Ecclesiasticis, *excommunicare* peccantes, *recipere* poenitentes, credentes *confirmare*, & denique *ordinare*, quod alias *μεγα λιας αὐτηματα*, facilius probari posse dicit, quam quod Presbyteris licuerit administrare S. Coenam. Adducit igitur eum in finem præter Pauli dictum 1. Tim. 4. 14. *Cypriani* verba Ep. 75. secundum Pamelii numeros, scribentis: *Omnia potestas & gratia in ecclesia constituta est, ubi praesident majores natu, qui & baptizandi, & manum imponendi possident potestatem* (per Majores natu Presbyteros intelligens;) ut etiam in illo *Tertulliani* fieri solet: *Probatu praesident Seniores*, Apolog. c. 39. Deinde etiam in illis *Cypriani* verbis praesidium opiniononi suæ quaerit, quibus S. Martyr in secessu constitutus a Clero Carthaginensi petit, *ut suis quoque partibus fungantur in Ecclesia, & vice sua gerant ea, qua administratio religiosa deposcit.* Vide Ep. 5. & 6. edit. Pamelian. His enim verbis, omnia Episcopalia munia Presbyteris demandata fuisse arbitratur. Nec omittendum est, quod ex *Clemente Alexandrino* adducit. Is enim Stromat. 6. p. 48. ed. Lugd. de processibus Episcoporum, Presbyterorum & Diaconorum locutus, videtur Autori innuere Episcopos non dignitate ordinis eminuisset, sed tantum *honoratos fuisse prioritate sedis*. Hinc etiam putat facile innotescere rationem, cur Ignatius in epistolis sæpissime prohibeat, ne Presbyteri quicquam citra voluntatem Episcopi faciant: videlicet,

P. 83.

delicet, quoniam in eodem Cœtu vel Ecclesia cum Episcopo vixerunt, ipsi assistentes, & in spem successione, persecutionum præsertim, tempore, alebantur, vel juventutis informandæ curam gerebant, ea disciplina fuisse coercitos, ne quicquam citra Episcopi voluntatem auderent, nisi vellent aut schismatis notam incurrere, aut ἀλλοτριου περιουσιας crimen committere.

Caput sextum de Laicis tractans, ipsis non solum electionem, sed etiam depositionem Episcopi sui, ex Autoribus illorum seculorum vindicat; ita tamen, ut in ejusmodi negotiis suffragia vicinorum Episcoporum necessaria fuisse fateatur.

Capite octavo docet, Ecclesiarum nullam ab alia dependisse, sed unicuique cœtui licuisse in sua animadvertere membra? Synodos quoque provinciales in exterarum regionum Ecclesias suis nullum exercuisse, sed consilia tantum dedisse in rebus arduis: nihilominus amorem & mutuam curam invicem fuisse exercitam, agnoscit ex Cypriani Ep. 29 & 30. De unitate quam ultimo capite pertractat, statuit 1. eam non consistisse in rituum conformitate; neque 2. in consensu dogmatum non-fundamentalium; sed 3. in consensu dogmatum fundamentalium in Ecclesia universali, & mutuo amore in Ecclesia particulari, ita ut populus firmiter Episcopo suo adhæserit, nec ab ipso se separaverit, excepto, si Episcopus apostasiz, hæreseos, vel aliorum magnorum criminum reus fuisset. Eam ergo solam separationem, qua in particulari Ecclesia ab Episcopo, extra tres illos casus & causas, discessum & contra ipsum altare erectum est, veteribus schisma fuisse, ostendit ex Cypriani & Ignatii testimoniis, & denique exemplis Felicissimi & Novatiani, ita tamen ut hujus schisma alias quoque infecisse Ecclesias, hæresisque induxisse largiatur.

EMENDATIONES ET NOTÆ IN TRIA LO-
ca vitiose edita in Textu vulgato Naturalis Hi-
storiz C. Plinii, per E. Halley.

Transcripta ex Transactionibus seu Actis Philosophicis Anglicanis
A. 1691, Num. 104, Pag. 535 sqq.

Loca hæc sunt:
I. Defectus (*Solis & Lunæ*) ducentis viginti duobus mensibus
XXX bus

bus redire in suos orbes certum est. Plin. Lib. 2. cap. 13. *Sic apud omnes libros impressos legitur, sic apud Harduinum, cum tamen revera non detur talis Periodus motuum Lunarium, quocunque sensu menses hi capiantur. Nam si menses sint Solares, quorum duodecim Annum consuevit, 222 menses fiunt anni octodecim cum dimidio, quibus exactis Luna non revolvitur nec ad Solem, nec ad Nodos suos. Deinde si menses hi sint Lunares Synodici, sive revolutiones Luna ad Solem, quorum singuli sunt 29^d. 12^h. 44'. 3^{''}, tum menses 222 constituent annos XIIIX, sublatis totidem diebus; emensoque hoc temporis spatio post Eclipsin aliquam, Luna nunquam deficit, sed Umbram Terra illibatam præterit. Egregia autem motuum Lunarium Periodus absolvitur mensibus 223, nempe qua Luna & ad Solem & ad Nodum eundem satis accurate revolvetur, ac parum absit ab eodem ad Apogæum suum respectu, atque insuper paucis tantum gradibus ab eodem Cæli puncto distet. Ita ut post intervallum hoc, Eclipses revera redeant in orbem, ac repetito ordine invicem sequuta, tam quantitate, tam cæteris circumstantiis per omnia similes sint; nec dubiam, quin de hac periodo locutus fuerit Plinius, ac legendum esse Ducentis viginti tribus mensibus.*

Hac emendatione coram Societate Regia proposita, Vir undique doctus ac puer Societatis Præses ac decus ætimum, D. J. Hoskyns Eques Baronettus, solita sua sagacitate, suspicatus est olim scriptum fuisse numeralibus Romanis CCXXIII, sed in Codice aliquo potiori, unde forsitan transcriberentur cæteri, vetustate vel casu perisse ultimum I, quod quidem ita se habere deinde compertum est, cum tam in Codice MS. Chiffletiano, teste Dalecampio, tam in MS. Regia Societatis e Bibliotheca Norfolkiana satis vetusto, scriptum reperiretur CCXXIII.

Periodus autem ista egregios præstat usus in prædicendo Luna motu, tam in Eclipsibus quam alias: Quicquid enim erratum est in calculo aliquo loci Luna, etiam post absolutos ducentos viginti tres menses Lunares, denuo errabitur. Atque ex observatione aliqua cum calculo comparata, tuto concludere licet Luna locum futurum, post exactum hoc intervallum, etiam ubi Numeri Astronomici præstantissimi ultra quadrantem gradus a Cælo aberrant; id quod multoties experius sum cum accurato consensu. Sed Astronomicis immisceri non

ex infirmitate presenti est, praesertim cum argumentum hoc peculiarem tractatum jure optimo sibi vindicet, cuique etiam scribendo allaborare, si modo vacaverit, mihi in animo est.

Duo vero sunt qua hac occasione pratermittenda non censeo. Primo, Sphalma illud notabile, quod in Notis suis ad hunc locum admittit R. P. Harduinus Tom. I. Pag. 159, his verbis. Sunt autem menses 222 Lunares, anni fere Solares octodecim, cum septem mensibus & semisse. Totidemque mensibus ad eandem Caeli partem regreditur unde digressa est (Luna,) cum Solem interposito suo terris occultavit. Etenim 222 menses Lunares non conficiunt XIIIX annos Solares integros, ut dictum est, multo minus cum septem mensibus & semisse adjunctis; deinde perperam dicitur Lunam regredi ad eandem Caeli partem unde digressa est, post completam periodum, quam supponit; etenim ipse exemplis, qua citat, satis comprobavit in opposita Caeli parte contingere Eclipses suas, nempe Octobri & Aprili, ad signa Tauri & Scorpionis. Denique, ex iisdem exemplis constat, interval- lum istud Eclipsium sibi respondentium non $7\frac{1}{2}$ mensibus, sed $6\frac{1}{2}$ tantum annos XIIIX superare. Est autem praedicta periodus non 222 mensium Lunarum sed 229, eaque completa certis conditionibus Luminaria defectum patiuntur, saepius vero absque Eclipsi pratervehitur Luna. Unde subest mirari, quo pacto vir alias literatus tam paucis verbis tot absurda ac secum pugnantia simul conglomerare potuerit.

Secundo loco annotare libet, hanc Periodum Chaldaeis olim Astronomia repertoribus Saron dici, qua voce utitur Diodorus Siculus ad designanda veterum Regum tempora. Vox vero ista scriptoribus antiquis aequae ac modernis parum cognita ac varie exposita est. Suidas vero, in loco apud Libros impressos vitiato, (quemque nuper ex MS. Vaticano restituit Vir admodum Reverendus Pearsonius Episcopus Cestriensis in doctissima sua Symboli Apostolici Expositione) rectius, saltem probabiliter ceteris rem tradit his verbis, Σάροι, μέτρον ἑσπερῆμος ἑσπερῆ χαλδαίως. οἱ γὰρ οἱ Σάροι ποιεῖσιν ἐνιαυτὸς βσκηβ. κ' τὴν χαλδαίων ἡμέραν. εἰπέρ ὁ Σάρος ποιεῖ μῆνας σελλωιακῶν σκβ', οἷοι γινόν) ἢ ἐνιαυτὸν ἑμῶν ἐξ. hoc est, Sari, mensura & numerus apud Chaldaeos, etenim 120 Sari constituunt annos 222 juxta Chaldaeorum calculum: nempe Saros constat ex 222

mensibus Lunaribus, qui sunt 18 Anni cum sex mensibus. Desunt autem in impressis Codicibus verba $\alpha\beta$ $\tau\lambda\omega$ $\chi\alpha\lambda\delta\alpha\iota\omega\upsilon\mu$ $\psi\eta\phi\omega\upsilon$. $\alpha\beta$ $\tau\lambda\omega$ $\chi\alpha\lambda\delta\alpha\iota\omega\upsilon\mu$ $\psi\eta\phi\omega\upsilon$ $\sigma\tau\eta\beta$. Unde turbato sensu locus iste inexplicatus mansit. Vide Pearsonii *Expos. Symb. Apost.* Edit. Lond. 1683, Fol. 59. Quod vero hic scribatur $\sigma\tau\eta\beta$ pro $\sigma\tau\eta\gamma$ fortassis ex eo fluxit, quod ex Plinio, etiam Suida vivente corrupto, desumi poterat iste numerus. A Chaldaica vero voce $\tau\lambda\omega$ significante coepit, inchoavit, vox ista Saros derivari videtur; quasi sit principium renovata periodi Eclipsium. Sed hac Linguarum Orientalium peritioribus relinquo.

II. Jecur maxime vetustatis patiens centenis durare annis obsidionum exempla prodidere, *Plin. lib. 11. cap. 37*, ubi de visceribus tractatur: sic legitur in impressis, sic in MS. Lugdunensi, idque manifesta menda: nullo enim modo concipi potest, jecoris per centum annos durationem ex obsidionibus probari posse. Sed locus hic collatis plurimum MSS. lectionibus variis, apud omnes viciatus reperitur, teste Harduino, qui prater Lugdunensem hac citat.

In Vaticanis No. 1950, 1952, legitur hoc syrio tum exempla prodidere.

In Reg. 1. Colb. 1, 2, & Parisino, hoc siron cum exempla prodidere.

In Reg. 2. obsidione cum exempla prodidere.

In Colb. 3. obsidione cum exempla prodidere.

His adde MS. Norfolcianum pradietum, ubi invenitur hoc siron cum exempla prodidere.

Ex quibus omnibus sensus non liquet, ac post plurima caecamina irrita, etiam Harduinus vulgatas editiones sequitur, cum illi non constaret, quo pacto emendari deberent.

Ad hujus tamen obscuri loci illustrationem nos operam dedisse non penitet, cum scilicet intra duorum verborum ambiguitatem rem clausisse videamur. Primo autem considerandum venit, qua de Jecoris duratione dicta hic sunt, vel ad Jecur humanum vivens; vel ad Jecur aliquo modo coctum vel conditum, ac in usum ventris per longum tempus repositum pertinere: neque tertium excogitari posse. Itaque si de Jecore vivente sermo sit, non nisi ex valde Senibus exempla Jecorum post centum annos integrorum adduci possunt, ac si hoc modo

sanatur, legendum esse, hoc seniorum exempla prodidere. At si de Jecore cocto & exiccato dicatur, non nisi ex Jecore in Conditoriis post centum annos reperto probari potest: cumque Conditoria subterranea & operta, frugibus aliisque rebus per longum tempus conservandis idonea, a Varrone, Columella & Curtio; ac quod magis est, a Plinio ipso lib. 18. cap. 30, Siri appellentur, legi oportet: Hoc firorum exempla prodidere. Utroque modo integer & probabilis est sensus; ac juxta MSS. plurimos habetur hoc firorum vel firiontum, quod quidem multo propius ad verba hoc seniorum, vel hoc firorum accedere videtur, quam vulgatum istud obsidionum, procul dubio ex iisdem literis, in Codice quodam primario, vel male scriptis vel vetustate obrutis corruptum.

Hic vero obiter notare licet, hos decem MSS. ab eodem primario Codice olim transcriptos fuisse, vel mediate vel immediate, cujus in hoc loco vitium, quocumque modo ortum, in prolem suam, ut ita dicam, promanavit. Unde patet quali & quam severo examini, ne dicam internecioni, libri omnes subjecti fuerint, cum nec Plinius ipse per orbem Romanum celeberrimus ac roties transcriptus, nisi unico exemplari casu conservato, Barbarorum vel ipsis Barbaris astutius literatura infestorum manus effugeret.

III. Syriation & vomicas vulvæ curavit illa. Plin. lib. 20, cap. 14, quo de Herbarum quarundam virtutibus agitur: hoc vero in loco de Mentha viribus medicinalibus tractatur: ac enarrato ejus usu ad sistendam Lactis coagulationem, deinde Hippocratis verba refert, quod Semen genitale densari vel incrassescere cobibeat, vel etiam dissolvat; quo dicto, statim sequuntur hæc Verba, Syriation &c. Hippocrates autem, quem hic sequitur Plinius, quique in Catalogo Autorum pro Libro XX reperitur, hæc habet, Μίνθη θερμαίνει καὶ εἰσέει τὸν, καὶ ἐμέτας ἰσχυροί: καὶ ἐν πολλοῖς ἐστὶν τοῖς, ἢ σπέρματι αὐτῆς ὡς εἶεν, καὶ ἐντίθεν καλῶς. de Diata lib. 2. cap. 26. Mentha calfacit. & urinam ciet & vomitus sistit; ac si quis sæpe comedat, semen genitale ejus colliquefacit ut diffluat, & arrigere prohibet. Quocumque vero arrigere prohibent, ad compescendum Satyriasmum morbum proprie adhibentur: itaque legendum videtur Satyriasmum & vomicas vulvæ curavit illa. Atque hæc nostra suspicio duplici modo confirmari videtur, primo quod Syriationi

& Syriafin iisdem fere literis scribantur neque multum transpositis; deinde quod particula ista & Copulativa potius videatur, ac Syriation morbi nomen in Accusandi casu innuat; quam quod pro etiam Intendendi Adverbium ponatur, ac Syriation sit nomen Medici cujusdam obscuri. Voce vero Vomica hic peculiariter utitur Plinius, non pro Apostemate, sed pro fluore quodam Uteri, id quod ex alio Plinii dicto patet. Est lapis in venis, cujus Vomica liquoris æterni Argentum vivum dicitur, venenum rerum omnium, Lib. 33. cap. 6. Ubi Vomica pro fluore e Lapide manante dicitur. Quod autem Mentha has etiam vires habeat, audiamus Raium nostrum Botanicorum præstantissimum, Hist. Plant. pag. 532. Mentha Menses & album Mulierum profluvium efficaciter compescit. An vero de alio quodam Mulierum affectu hac Plinii verba capienda sint, ad Medicos referendum est.

OBSERVATIONES ALIQVOT RARIORES de morboſo Liene, a Spectatissimo Domino D. *Nehowio Grevio*, M. D. ac R. S. Socio cum eadem Societate communicatæ.

Ex iisdem Actis Philos. pag. 543.

Domini Thomæ Sedgvvick Mercatoris Londinensis Filia, decimo quarto sua ætatis anno, ad operum acupictorum Magistram se erudiendam contulit. In quibus adeo mira fuit indolis, ut iis solis totos dies, eosque fere continuos, per biennium insumeret. Hinc Melancholicum Temperamentum connatum in morbosum transit: cui Pallor, Inappetentia, Mensium defectus, atque Tussis comitabantur, & post tres annos, gravativus Dolor, in sinistro infimoque Latere, qui ad extremum usque diem perstitit. Anno autem ætatis vicesimo incunte, ex Febre obiit.

In aperto cadavere, Pulmones, Jecur, reliquaquæ Viscera, excepto solo Liene, sana inveni. Hoc vero mirum in modum auctum & tumefactum; nempe crassum supra duos digitos; quatuor latum; longum prope decem. Ita ut, cum Lien Humanum, quoties se recte habet, vix quinque uncias pendat, in hac Virgine, quinque & viginti

ginti superaret. Et cum hoc Viscus, sicubi agrotet, Tumoribus schir-
rovis & subnigris plerumque indurescat; hic e contra, tota ejus sub-
stantia putrescens, quendam emittebat fetorem; mollisque adeo fuit
ac digitis palpantibus dissolubilis, ut videretur quasi grumosus san-
guis; atque altera pars apprehensa altera, etiam suo pondere disrum-
peretur. Nihilominus, tam exterius quam intus, rubicundo floruit
colore, neque ullo Apostemate, aut materia vere purulenta infi-
ciebatur.

Ex solitariis Instantiis non est Sapientis δογματίζω. Liceat
tamen ut paulisper inquirendo philosophemur.

In hoc Casu ista tria sunt consideranda, viz. Vita genus, Etas,
Ætatisque Periodus.

Primo enim a tam diuturna exercendi desuetudine, vix potuit
non venire inæqualis Alimenti distributio. Quemadmodum itaque
Oportet saepe Viscera, ex inepta Nutritione supra modum augentur in
Rhabditide: pariter & hic Lien, ex eodem Nutritionis visio, videtur
ampliolem molem accepisse.

Præcipue, cum secundo, hac vite consuetudine usa est illa Vir-
go, non in proveciori astate, sed florente adhuc adolescentia. Exer-
citiis enim necessaria sunt, etiam ad debitam nutritionem: multo ma-
gis ad Partium æquale Incrementum.

Tertio, & in illa ipsa aetatis periodo, qua Menses primo effluere
solent. Quibus inde suppressis, vel multum imminutis, iste sanguis,
quem desidiosa Natura omisit eliminare per consuetas vias, ex parte in
Lienem, quasi quoddam diverticulum, rejiciebatur.

Corollarium. Virginibus, nimia Exercitiorum intermissio,
in primis circa finem secundis, aut principium tertii aetatis-Septemarii,
pessima.

VETERVM ALIQVOT GALLIÆ ET BELGIJ
Scriptorum Opuscula Sacra nunquam edita, jam ve-
ro ex MSC. bibliothecarum Galliæ in
lucem prodeuntia.

Lugd. Batav. ex officina Petri vander Meersche, 1692. Alph. I. in 8.

Opuscu-

Opuscula inter, quæ volumine hoc continentur, primo loco comparet *Hincmari Remensis* carmen de fonte vitæ ad Audradum Episcopum, cum ejusdem *Audradi* epistola metrica ad Hincmarum ex MSC. codice Abbatiæ Florentinensis. Hunc Hincmari tractatum sequitur *Fulberti Carnotensis* commentarius ad Act. XII. ex MSC. Abbatiæ Longipontis. Hunc excipit *Hermannii Abbatis S. Martini Tornacensis* Ord. S. Benedicti opusculum de incarnatione Domini, ex MSC. Abbatiæ Viconiensis. Huic subjunguntur *Ernaldi* vel *Arnaldi* seu *Arnoldi Abbatis Bona Vallis* commentarius in Psal. 132 seu juxta Hebræos 133, & ejusdem tractatus de gloriis Spiritus S. e codicibus MSC. Abbatiarum Longipontis & Cistercii. Extremum locum occupant *Gulielmi Abbatis primum S. Theodorici* prope Remos, & postea Signiacensis Monachi Ord. Cisterc. commentarius in Cantica Canticorum ex Gregorio Paganini excerptus, ex MSC. autographo Abbatiæ Signiacensis, & *Gualterii de Castellione* Tornacensium Canonicorum Præpositi libri tres contra Judæos, ex MSC. codice Abbatiæ S. Evodii de Brana.

Singulis opusculis, præter Autorum istorum effigies, præmissa sunt nonnulla de eorundem vita atque scriptis. *Hincmari* opusculum circa annum 854. conscriptum fuisse conjicitur ex ætate Audradi, de quo nonnulla ex Cellotii historia Gotteschalchiana afferuntur. Quæ de *Fulberti Carnotensis* vitâ differuntur, quoad maximam partem expressa sunt ex Gallia Christiana Fratrum Samaritanorum. De Scriptis ejus additur, quod præter ea, quæ a Bellarmino & Labbeo recensentur, Fulbertum autorem agnoscat epistola de rebus ecclesiæ religiose & caute custodiendis tom. 2. Spicilegii Dacheriani edita, & sermo de assumptione B. Virginis Mariæ, qui est inter sermones Augustino suppositos 208, juxta editionem novissimam a Benedictinis Parisiensibus procuratam. De *Hermannio* ex continuatore Chronici abbatiæ S. Martini Tornacensis refertur, quod A. 1127 Segardo in Abbatiæ Tornacensis regimine successerit, sed A. 1136, vel sub initium 1137, munere hoc ultro se abdicaverit, cum in gravissimum morbum incidisset. De scriptis ejus additur, quod libros 3. de miraculis Mariæ Laudunensis ad calcem operum *Guilberti* ediderit Lucas Dacherius, qui etiam tomo 12. Spicilegii sui vulgavit historiam Abbatiæ S. Martini Tornacensis ab eodem Hermannio

manno Romæ conscriptam. *Ernardi* opera paucis abhinc annis ab Oxoniensi Episcopo una cum Cypriani operibus conjunctim edita dum recensentur, erroris arguitur Henricus Gandavensis, quod quatuor libros de vita Bernardi ab Ernaldo scriptos asserat, cum inter plures libros de vita Bernardi unus tantum Arnoldum autorem agnoscat; item quod Arnoldum hunc vel Ernaldum Cisterciensi ordini adscribat, cum juxta Editoris sententiam, inter Benedictinos potius numerari debuisset. Notantur & illi, qui opusculum de 7. verbis Domini in cruce Arnaldo Bonavallis apud Vesuntiones Abbati tribuunt, cum tamen opusculi illius autor in codice Cisterciensi inscribatur Abbas de Bonavalle in Francia, & Franciæ nomine Bonavallis in agro Carnotensi ab aliis ejusdem nominis monasteriis abunde distinguatur. Adducuntur variaz rationes, quibus ostenditur, tractatum de cardinalibus Christi operibus a Cypriano, inter cujus opera sæpe vulgatus est, scribi minime potuisse. Librum Arnaldi de operibus sex dierum, in codice quodam Colbertinæ bibliothecæ de paradiso inscribi animadvertitur. Quantum autem ad duo, quæ nunc primum prodeunt, Arnaldi opuscula attinet, de commentario in Ps. 132. observatur, quod ingenium Arnaldi & dictionis suavitatem ubique spiret, ejusdemque pietatem oleat, etiam ubi ab argumento operis aberrat, quod in homilia 4. & 5. factum est, in quibus argumentum a proposito suo alienum relicto textu aggressus deprehenditur. At opusculum de donis Spiritus S. quamvis & illud in optimæ notæ codice Arnaldo tribuatur, eoque non indignum videatur, non dissimulatur tamen, dictionem haut semper accedere ad elegantiam, quæ in aliis ejusdem tractatibus occurrit. De *Gulielmi* scriptis inter alia notatur, quod Johannes Mabillonius in editione operum Bernardi A. C. 1667. Parisiis procurata, sub nomine S. Bernardi ediderit commentarium ad duo priora capita Cantici canticorum, cum tamen commentarius ille Gulielmo potius adscribi debeat. Qua in re Mabillonius difficilis non erit. Nam in postrema operum Bernardi editione, A. C. 1690 Parisiis vulgata, illum commentarium inter opera Bernardo supposita retulit, & in præmissa admonitione se non repugnaturum profiteretur, si quis Gulielmo istam commentationem tribuere velit. Adduntur nonnulla de Gulielmi commentario ad Canticum ex Ambrosii verbis excerpto

pto, & a Benedictinis ad calcem Tomi I. operum Ambrosii edito, necnon de sententiis ex Augustino collectis, quas novæ Augustini operum editioni se inserturos Fratres Benedictini promiserunt. De *Gualthero* præter alia observatur, quod in bibliothecis Gallicis non pauca opuscula rhythmica servantur, quibus Autor iste Ecclesiasticos sui temporis perstrinxit.

Debemus hæc opuscula & præfationes singulis præmissas *Cassimiro Oudino*, cujus Supplementum de scriptoribus ecclesiasticis a Bellarmino. omiſſis alibi in Actis nostris recensuimus. Is enim in præfationibus ad Hermannii tractatum de incarnatione, ad Ernaldi opuscula duo, ad Gulielmi commentarium, & ad Gualtheri tractatum adversus Judæos, a se hæc opuscula collecta & edita fuisse indicat. Quod etiam facit in epistola ad Johannem Fridericum Mayerum, Jacobæ apud Hamburgenses ecclesiæ Pastorem celeberrimum, hoc ipso anno Lugduni Batavorum apud Abrahamum Elzevirium emissa, in qua præterea Eucherii Lugdunensis, Hilarii Arelatensis, Fausti Regiensis, & Cæsarii Arelatensis opera aucta & a plurimis mendis expurgata, nec non commentarium de scriptoribus ecclesiæ & scriptis antiquis, tam impressis quam manuscriptis, abs se expectari jubet.

L. *ANNAEI FLORI EPITOME RERVM ROMANARUM, cum Notis integris Claudii Salmasii & Jo.*

Georgii Gravii, & selectis Variorum.

Amstelædami, apud Henr. Werſtenium 1692. in 8.

Constat 2. Alph. 10. plag. multis præterea tabulis æri incisis, veteres nummos exhibentibus.

ANnis ab hinc duodecim, Flori hanc epitomen, post editores alios qui in ea emendanda operam posuerant, studium quoque suum, quod privatim exercuerat, publici juris faciens, emisit in lucem celeberrimus Vir & auctorum veterum felicissimus restitutor *Jo. Georgius Grævius*. Nec solum de integritate Scriptoris hujus, quem concisas & abruptas sententias declamatorum more sectatum, rudes librarii fœde corruperant, ut veram lectionem con-

stiterit

stitueret, fuit sollicitus; verum etiam cultui & elegantiae ejus optime consulens, nummis & antiquis monumentis aliis ad illustrationem, ejus facientibus diligenter collectis & insertis, ut ex iis memoratorum in eo virorum insignium vultus cognosci, & antiquitatis Romanae apparatus ipsis oculis conspici possit, allaboravit. Igitur iconismos ipsis Flori verbis, quae isti illustrent, intexuit; animadversiones autem suas, quibus emendationes earumque rationes discrete exponuntur, operi subjecit. Isthac editio Ultrajectina aequae, ac altera Amstelodamensis, cum selectis variorum Notis ab Elzevirii profecta, cum essent distractae; doctissimus Bibliopola Amstelodamensis nitidioribus typis binas has sategit conjungere, novamque & perfectiorem dare. Igitur iconismos e Graeviana assumit, integrasque ipsius Animadversiones p. 561. & seqq. exhibuit; Salmasii autem, omnes, & Freinshemii plerasque, ut & Camertii, Stadii, Vineti, Gruveri, & aliorum selectas, Flori verbis, recepto more in editionibus quae sub *Variorum* nomine feruntur, substravit. Praeterea Epitomen sive argumenta librorum Livii, qui interciderunt, cujus Auctor vulgo Florus creditur p. 460. sqq; Excerptiones item chronologicas ad scriptorem hunc pertinentes p. 540. seqq. & Indicem ex Freinshemiana editione huc transtulit; Variantes quoque ex Graeviana editione lectiones, quas in ipso Flori contextu typographus non secutus est, Ultrajectinus autem anno 1680 expresserat, singulari studio Wetstenius in hac nova sua peculiari loco p. 662. 570. 671. 672. 673. 647. annotavit; Indicem Freinshemianum absolutiorem, & Ampelium ex Salmasii recensione subjecit; adeoque omnibus numeris absolutam editionem, quae priorum omnes dotes una in se completitur, exhibuit.

WILHELMI ERNESTI TENZELII EX-
ercitationes Selectae &c.

Lipsiae apud Gleditschium anno 1692, in 4. Alph. 4. plag. 12.

Septimus annus labitur, quod Apologiae Schelstratianae adversus clarissimum Tenzelium mentionem fecimus; & cum is biennio post summa responsionis suae capita epistola comprehenderet, illam quoque recensuimus Supplementorum *Tomo I. Sect. I.*

pag. 15. Hoc demum anno totum Opus prodiit, alteramque harum Exercitationum partem constituit, cujus breviarium denuo dare, haud videtur operæ pretium. Priorem itaque partem perlustrabimus, quæ decem Exercitationibus absolvitur, maximam partem in Academia quondam Wittenbergenſi publice propositis, sed nunc plurimum auctis & emendatis. Tempus occasionemque singularem & reliquarum, quas vel edidit, vel affectas in ſcrinio ſervat Auctor, præfatione comprehendit. *Prima est de Symbolo Apostolico*, qua Natalis Alexandri pro recepta opinione argumenta ex propriis ejus hypotheſibus refellit, & Symbola veteris Orientalis atque Occidentalis Eccleſiæ ſollicite inquirens tandem ſtatuit, hodiernum Symbolum Apoſtolicum & originem & perfectionem ſuam debere Eccleſiæ Romanæ, inque ea ſæculo ſexto plene exiſtiſſe. Num. XII. nonnulla de fatiſ Laurentii Vallæ, Theophilique Raynaudi, ac Num. XVII. de Jacobi Liturgia inſperſit, ſcitu haud injucunda. *Secundam de Phœnice apud Jobum & Clementem Romanum* Johanni Fello, celeberrimo non ita pridem apud Oxonienses Epifcopo, oppoſuit, argumenta ejus ſingula ſub examen revocans, ipſamque Clementis ad Romanos epiftoſam, prout hodie exſtat, ſuſpectam reddere laborans. *Tertia de Apophthegmate Ignatii*: ὁ ἐμὸς ἐγὼς ἐξένοηται, Synopſin vitæ ac judiciorum de epiftoſis Ignatii præmiſit, illumque Noræ in Sardinia natum obſervavit, has autem nedom ex Mediçeo codice illibatas prodiſſe oſtendit, novam deinceps dicti illius explicacionem de amore mundano impugnans, veteremque de Chriſto variis argumentis ſtabiliens. *Quarta de Polycarpo Epifcopo & Martyre Smyrnenſi* omnium eſt prolixiſſima, quam Proavi ſui, Polycarpi Leyſeri, ſummi quondam in Saxonia Theologi, memoriæ conſecravit, & utriusque Polycarpi collatione in præfatione inſtituta, vitam Smyrnenſis ex Bollandi Actis ſanctorum (quorum Breviarium edi, eoque exhiberi optat, quæ genuinam primamque antiquitatem ſapiunt,) integram inſeruit, ac Pionio falſo tribui monſtravit, licet ab Halloixio & Stephano le Moyne in teſtimonium adhibeatur. Quare ex certioribus, Irenæi potiffimum, monumentis, Polycarpi vitam eruit, & a Doddvelli placitis ſæpe reſceſſit, & quomodo Anicetus Polycarpo Romæ τὴν εὐχαριſτίαν παρεχώρησεν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ex more illius ævi de conſecratione Euchariſtiæ Polycarpo conſe-

concessa exposuit; denique sententiæ Pearsonianæ de anno mortis Polycarpi, Christi 142, Usserianam de A. C. 169. prætulit, plurimisque argumentis stabilivit, hodiernum sepulcri Polycarpiani statum, ex Itinerariis, verumque Martyrum cultum ex epistola Smyrnæorum, ac notabili ejus in codice Cæsareo clausula docens. Hinc ad scripta Polycarpi progressus, non solum olim hodieque multa ipsi supposita recensuit, sed ipsam quoque ad Philippenfes epistolam, prout nunc impressa circumfertur, ab eodem maleferiato homine, qui Ignatianas corrupit, interpolatas contendit. *Quintam de Justino Martyre, Athenagora, Theophilo Antiocheno, Tatiano & Sozomene*, occasionem præbente nova editione Wittenbergenſi, elaboravit, singulorumque istorum scriptorum vitas & opera pluribus scrutatus est. *Sexta inter Jacobum Episcopum Nisibensem, & Jacobum Tenzebium, Parentem suum*, collationem instituit, vitam & scripta utriusque comparans, & Garnerium de Nisibensis scriptis dubitantem, præcipue impugnans, eaque occasione de aliis quoque Jacobis apud Syros celebribus, & Concilii Nicæni Canonibus Arabicis spuris differens, non neglectis ab altera parte quibusdam ad recentioris Ecclesiæ Historiam spectantibus. *Septimam* consecravit *Ephremô Syro*, vitam & scripta ejus delineans, eorumque hodie residuas Græcas Latinasque versiones exiguæ fidei esse demonstravit, optans, ut Syriaco sermone prodeant, quo Usserius illa edere voluit, Ludovico de Dieu Latinam versionem adornante. *Octavum de duplici Baptismo Constantini Magni* Schelſtratio opposuit, inque duas partes divisit, quarum priori loca Scriptorum ab eo pro Baptismo Romano allegata nullius ponderis & a cordationibus Pontificiis rejecta docuit, Nicomediensem vero ex Scriptoribus synchronis, Ariminensi præcipue Concilio, magis adseruit; posteriori vero omnia ejus pro rebaptizatione argumenta resolvit. *Nona de Natalitiis Episcoporum* non solum multa exempla congeſſit, ceremoniasque descripsit, sed rariora etiam inseruit de Libro Diurno Romanorum Pontificum ab Holſtenio Romæ primum edito, mox suppresso, deinde vero a Garnerio Lutetiæ publicato; deque festis S. Trinitatis & Cathedræ Petri: ac sententiam Paschalis Quenesii de die ordinationis mortisque Leonis Magni pluribus rationibus impugnavit. *Decima de Hymno: TE DEUM LAUDAMUS*, a veteris Græcæ

Ecclesiæ hymnis in genere exorsus, & in specie de matutino vespertinoque præfatus, nostrum, *Te Deum*, ex matutino illo expressum magisque auctum probavit, sicut Latini Christiani alia etiam Græcorum carmina imitati sunt. Varias posthæc de auctore sententias producit, ac vulgata de Ambrosio prorsus rejecta, in Nicetium Lugdunensem. conjectura fertur, ipsum vero Canticum sæculo jam tum sexto extitisse, & a Benedicto Casarioque Monachis præscriptum monet. In *Addendis* epitheton *Catholica* jam Polycarpi tempore Orthodoxæ Ecclesiæ datum ex epistola Smyrnenſi probavit, opinionesque Lupi, Garnerii, Witsii, Bafnagii & aliorum de Symbolo Apostolico cum sua contulit: mox integrum Polycarpi Leyseri commercium. literarium, quod is cum eruditissimis sui temporis in Germania viris exercuit, Wittenbergæ nuper repertum indicavit, & reliqua omnia in Supplementum Exercitationis de Justino Martyre cæterisque Scriptoribus ita subjecit, ut quæ novissimis præsertim Historiæ Ecclesiasticæ Doctoribus, Dodvvello, Cavo, Pagio, du Pin &c. placeant, ad veritatis trutinentur lancem, multaque hætenus ignota vel dubia ex tenebris eruantur. Per nos autem rogat benevolos Lectores, ne tot vitiiis typographicis, quæ ipso peregre agente irrepserunt, offendantur, sed ea potius æquo animo ferant ac pro lubitu corrigant.

MELCHIORIS LEYDEKKERI SS. THEOL. D.

Prof. Dissertatio Historico-Theologica, de vulgato nuper Cl. Bekkeri volumine, & Scripturarum autoritate ac veritate, pro Christiana Religione Apologetica.

Ultrajecti apud Viduam Guilielmi Clerck, A. 1692. in 8.

Constat plagul. 34. cum dimid.

CL. Bekkeri librum, quem mensè Januario hujus anni p. 19. seqq. resensuimus, confutaturus celeberrimus Leydekkerus, in Prologo de controversiis, ab ipsis Reformatae religionis doctoribus, in præjudicium receptæ hætenus fidei, agitatis admodum conqueritur, & ex novorum dogmatum disseminatione multum detrimenti in Rempublicam Christianam redundaturum esse ominatur, Theologosque non minus, quam Magistratus, ut antiquam fidem. Christiana-

Christianorum serio propugnent ac tueantur, amice admonet, ac tandem ad ipsum Bekkerum sese convertit, & in eo omnibus Christianis obloquendi aliisque illudendi studium, methodi in disputando observari debite neglectum, cum Spinosa in non paucis consensum, circa rationem pro veritate religionis Christianae ex miraculis depromi solitam Socinismum, ejusque in oppugnanda veritate pertinaciam atro carbone notat, ipsiisque ignorantiam suam de Angelorum in corpora operationibus non minus, quam de actione animae in membra corporis, fateri debuisse judicat, Cartesiumque in explicanda animae ac corporis conjunctione, & in se invicem agendi potentia, caecum docet. In ipsa dissertatione primum occasionem describendi eandem sibi a Cl. D. Bekkero, qui spissum satis volumen de Dæmone inde a primis seculis in orcum relegato ediderit, suppeditatam fuisse monet: dein ejusdem dogmata recenset, eademque a Synodo West-Frisica fuisse condemnata ex Actis probat, atque hanc censuram Gelro-Zürphanicæ atque Ultrajectensi Synodis sese approbasse refert. Bekkeri librum ab iis, qui novam philosophandi rationem inter Reformatos sectantur, vel maxime recusantem esse censet. Hinc ipse argumentorum fontes assignare instituit, & qua ratione D. Bekkeri erroribus occurrendum esse autumat, aperit. Ante omnia itaque sententiam Theologorum de statu & operationibus diaboli exponit, & communem Christianismi maxime Reformati fidem a Viri calumniis, quasi Atheismo faveat; Dei monarchiam impetat, ditheismum tantum non inferat; atque omnia argumenta, quibus deitas Christi hactenus probatur ex Scripturis, enervet, vindicat. In erroris inde Beckeriani originem, quæ sit nova philosophandi methodus; Inquirat. Ostendit porro, Deum O. M. causam causarum, suis creaturis uti posse, ut per eas sua decreta exsequatur, suumque scopum obtineat. Demonstrat e Scripturis, Deum pro sua potestate; diabolo seu instrumento suæ justitiæ & providentiæ admirandæ uti voluisse. Observat; Deum in suo verbo negotium redemptionis, unaque œconomiam sui fœderis & regni Christi sic descripsisse, ut nostram ac communem hactenus Christianismi fidem supposuerit. Proponit considerandum, an Deus, vigente D. Bekkeri sententia, de diabolis eorumque operationibus in suis Scripturis sic loqui potuerit, prout ibi experimus.

Seçt. I.

Seçt. II.

Seçt. III.

Seçt. IV.

mur. Afferit veritatem historiarum V. T. earumque fidem, & quidem primo illam, quæ de causâ mali & corruptionis in genere humano *Gen. III, 1.* agit, vindicat. Addit vindicias historiæ de Magis Ægyptiacis & percusso per Satanam Hiobo, ubi D. Bekkerus se talem gerat, ut ostendat se desperatam causam agere, etiam commissa, in Hebraicum textum culpa, dum verba apud *Jobum Cap. II. vers. 7.* sic vertit: *Et exivit Satana a facie Jehova, Et hic (Jehova) percussit Jobum*; vindicias item divinarum legum contra Magos & Pythones scriptarum. Subjungit quædam de oraculis Satanz inter gentes, dum ipsi liberum fuerit per Dei providentiam eas suo regno subdere. Pergit inde ad historiam Evangelicam N. T. illiusque veritatem tuetur, ubi imprimis ad tentationem Jesu Christi per Satanam attendit. Adjicit Historiæ Evangelicæ, in qua de Energumenis ac diabolicis operationibus plena sit omnis pagina, vindicias. Frustra ait fingi cum Hobbesio, energumenos & a diabolo actos, gravioribus solum morbis, rabie aut furore mentis laborasse; Judæos autem, non prout res erat, sentientes, illos Satanz adscripsisse ut causæ; Christum vero, meliora scientem, neutiquam diabolum ejecisse, sed istos solum, incurabiles morbos sanasse, eo tamen modo ipsum loqui voluisse, quo solebant Judæi, quando hæc miracula faceret, nec in animo tum habuisse, erroneam illorum mentem de diabolis corrigere. Respondet enim Autor, Christum in mundum venisse, ut veritati testimonium perhiberet, ut honorem Patris tueretur, ut regno suo consulere, ut Judæorum superstitiones in cultu argueret, ut opera Satanz confringeret. Quod autem error non intercesserit, satis edocere ait *ipsum Christi miracula & eorum patratorum modum: etenim diabolum allocutus est, non phantasma, non morbum, quando eum ejeceret, illumque audivit respondentem, quin etiam eum corripiens jussit, ut vel invitus egrederetur.* Quid quod etiam auditz voces de Christo ex dæmoniis, quæ hominum furentium & plane Christum, non cognoscentium esse non potuerint, verum alieujus spiritus, intus operantis, cui indictum protinus silentium, mirantibus qui aderant testes oculati, quod Christo impuri spiritus obedirent *Marc. I. 23. Luc. IV. 33.* Roborari ait hoc argumentum amplius, si attendatur, quod miracula palam ab omnibus sint visa, uti auditz egredientis dæmonis voces; neque credendum esse, Judæos, Sadducæos & Phariseos quid aliud vidisse aut audivisse, quam verum esset, objecto infideli-

fidelitatis crimine illis , qui Christo de Dæmoniis a se ejectis te-
 stanti non crederent , aut ipsum agi impuro spiritu blasphemarent;
 imo Jesum Christum non eo tantum modo , qui D. Bekkero invisus
 est, ad Judæos fuisse locutum, verum etiam iisdem sermonibus esse
 usum, quando discipulos delegaret instrueretque. Confirmat istud
 argumentum amplius hoc ratiocinio: Jesum Christum non tantum
 hac ratione locutum esse cum discipulis ante passionem suam, ve-
 rum etiam post resurrectionem, dum illos in iis, quæ ad regnum
 celorum pertinent, instrueret; imo Salvatorem, jam exaltatum in
 celos, voluisse Evangelistas suos per Spiritum veritatis perennibus
 tabulis ea consignare, quæcunque antea super Dæmoniis ejiciendis
 cum discipulis & Judæis errabundis locutus est; saltim jam tempus
 fuisse, ut Judæorum errorem, quem in diebus carnis suæ pertulerat,
 suo Spiritu in Evangelica historia corrigeret. Progreditur postea ad
 acta, gesta doctrinamque Apostolorum, atque supponit initio, eos
 Ecclesiam Christianam fundasse, ex Judæis & Gentibus evocandam,
 ut Dei Monarchiam & Regnum Christi in omnia assererent; id vero
 facere nequivisse, si inolitum, inveteratum, blasphemum & commu-
 nem in orbe ipsaque plebe Judaica errorem non corrigerent: non
 correxisse autem eundem, sed receptam de Dæmonibus opinionem
 confirmasse, ex *Actuum Cap. V. 3. VIII. 7. X. 38. XIII. 8. XVI. 16. &
 XIX. 12. sqq.* satis elucescere. Annotat porro, D. Bekkerum suæ
 causæ maximum creasse præjudicium, quando omnes operationes
 in Regno Dei etiam bonis Angelis denegavit: nec prætermittit justum
 & grande adversus sententiam Bekkeri præjudicium, quod ubique
 Scripturas haud satis Christiane vel Theologicæ, sed absq; Divinæ Ma-
 jestatis reverentia tractarit, atque ad libidinem philosophandi tor-
 serit. A Scripturis ad Ecclesiæ veteris historiam & religionem
 progreditur, contra Bekkeri opinionem urgens, tum veterum Christi-
 anorum haud vanam de silentibus Oraculis gloriationem, tum vigen-
 s in primitiva Ecclesia donum expellendorum Dæmonum ab illustri
 sanationum dono distinctum. Ut autem Bekkerum eo magis stringe-
 ret, locis, quæ e Patribus ad illustrandum hoc insigne donum allegave-
 rat, observationes quasdam subjungit, monens, antiquos Doctores,
 expulsionem Dæmonum, quæ per Christianos fieret, religionis Chri-
 stianæ veritatem demonstrasse; Ecclesiæ de Diabolis fidem non esse

Sect. VII.

Sect. VIII.

Gentilissimi in Christianismum infusi accusandam, sed potius ea, quæ de Dæmonibus Gentiles docuere, ex antiqua Hebræorum religione esse hausta; Patrum de Diabolis a se ejectis sententiam, Christianismo non fuisse dedecori, sed gloriæ; Patrum navos de Angelis vel Spiritibus etiam bonis, in præjudicium trahi non debere, quasi facile a Gentibus seduci potuerint in opiniones de malorum Dæmonum in

- Sect. X. hæc terris operationibus. Hinc ad Reformationis initia provocat, & Reformatorem non minus quam antiquorum Christianorum famam circa Dæmones semper fuisse fidem edocet: ostenditque Bekkerō tres insignes impostores, Davidem Georgium, Maledictum de Spinosa, & Hobbesium prælusisse; nec non Dailonium, Ecclesiaz Castellæ in Xantonensi Gallorum provincia ante Ministrum, nunc vero religionis ergo inter Londinenses exulem, ipsi Bekkerō opinionem de uno Diabolo vel ingressisse, vel confirmasse, ac Bidellum Anglum, hominem ad furorem usque Socinianum, ei socium jungi posse. Porro demonstrat, Bekkerum sese doctrinæ omnis Christianismi opposuisse; ac consensum omnium Gentium ac Nationum deseruisse. Quibus præmissis, ipsam errorum Bekkerianorum arcem invadit, & in illorum incunabula ac principia inquirat, observans primariam Bekkeri rationem, in qua tanquam basi extruatur omnis error, esse novam philosophandi methodum, quæ omnes spirituum in corpora operationes neget, Spiritum S. secundum erroneas vulgi opiniones loqui asserat, ac spiritum cum corpore nullam prorsus habere communionem propugnet. Post hæc D. Bekkeri principia, & inter ea primum, *quod spiritus ac corpus nihil inter se commune habeant, adeoque in se invicem operari nequeant*, sub examen revocat, idque falsitatis arguit, allegando nonnulla, e quibus spiritui cum corpore aliquid communionis intercedere pateat. Scilicet, spiritum æque ac corpus esse substantiam, rem per se existentem & quidem finitam: spiritum creatum corpori non tantum coexistere, cum ad universum perinde ut corpus pertineat, verum etiam corpori presentem dici posse: spiritum ideam corporis in se invenire, vel formare ac contipere: spiritum cum corpore adeo uniri, ut ex arctissima utriusque conjunctione fiat una persona. Instat ulterius, se jure quidem cogi non posse, ut modum operandi spirituum in corpora distincte exponat, cum ipse Bekkerus mentis suæ cum corpore unionem

nem, ac operationes illius per quælibet membra explicare nesciat, easdem autem in dubium vocare non audeat; nihilo tamen fecius, quo usque hic progredi liceat, pluribus deinde exponit. Inde prin- Sect. XVII.
cipium illud, quod *ab immenso inter Deum & creaturas discrimine*, desumfit, atque ex eo Angelos ab operationibus in regno Dei excludendos esse collegit Bekkerus, sibi refutandum sumit, ac ostendit, ipsum non adeo gloriari posse, quod immensum inter Deum & creaturam discrimen defendat, si Philosophorum recentiorum, quos passim sequatur, dogmata de possibili mundi æternitate ejusdemque, infinitate, ac simplicitate Spirituum communi cum Deo, sua quoque faciat. Eundem ad Spinosisimum viam sternere, ac per nova principia, causarum secundarum operationes cum quibusdam Scholasticis prorsus tollere; nec periculo carere illud, quod Angeli non alio sensu possint dici operari, nisi quod posita hac vel illa eorundem, voluntate aliud quid sequatur in creaturis, quod tamen totum quoad omnem suam realitatem Deus efficiat. *Objectionum, quod Deus sit autor omnis realitatis, & opus cujuslibet causa secunda non tantum remote, verum etiam proxime & immediate a Deo dependeat*, solvi posse, si distinguatur inter causæ primæ & secundæ munus, illarumque in operando ordinem & modum. Ex eo principio, quod *Deus efficiat omnia solus, ignorata virtute causarum secundarum*, hoc tempore dogmata oriri, quæ reformatæ fidei labem haud facile eluendam, nec absurdum Enthusiasmo & Libertinismo adspargant. Sect. XVIII.
Discussis argumentis philosophicis, ad *pretextus*, contra receptam de Diabolis opinionem a Bekkero allatos refellendos procedit, negatque *Monarchiam Dei ab ea everti*, cum Satanam creaturam Deo judici subijciat adeo, ut nihil sine ipsius providentia possit: & indicat, tum Bekkeri convitio locum fore, si quandam realitatem producere, aut novum motum, foret creatio, si quis Diabolum in suis operibus independentem a Deo crederet, & non ejus regno subditum, velut instrumentum, quo uti sanctissime & justissime placeret; si quis Diabolo operationes adscriberet, quæ non nisi divinæ esse queant; at hic caute veteres pariter ac recentiores Theologos egisse, ostendisseque malos spiritus mira quidem, sed non vera miracula edere posse; item negasse, Angelos bonos seu malos immediate illabi in animam posse, aut mentem afficere, quanquam fateantur eos diversarum rerum spe-

cies & phantasmata animo posse objicere, cogitationum occasiones suggerere, spirituum in cerebro motum peragere, aliavé facere, quæ longe ab operationibus Dei, quæ mentem potenter collustrat, & voluntatem, quo vult, ducit & inflectit, sint diversa; nec non soli Deo καρδιογνωσιῶ vendicasse, atque Angelis cognitionem cordis & cogitationum a posteriore solum vel ex effectis concessisse. In enervando altero prætextu, *quasi solita de Dæmonibus doctrina Scripturæ S. divinitas & religionis Christiana veritas tollerentur, nec per miracula probari possent*, quod juxta communem sententiam Diaboli virtute magus majora faciat, quam unquam Moses, aut Prophetæ, aut Christus, summus Dominus; primum monet, Bekkerum sic disputare, quasi ex solis signis & miraculis verbi divinitas & veritas Christianissimi constaret, ac veritatem religionis Christianæ ex levi nimis paxillo suspendere; dein ostendit id eum agere, ut ipsi Judæi & Gentiles antiquis seculis non fuerint ἀναπολόγητοι. Etenim si communi opinione tollatur veritas verbi ac religionis, non admodum succenseri posse istis infidelibus, quod Christi & Apostolorum verbis ad visa ipsorum miracula non crediderint: item si vis quædam ipsius argumento inesse debet, illum supponere, quod postis Diabolis eorumque operationibus, aut magicis artibus, Christi & Apostolorum opera malis spiritibus adscribi queant, utique minora longe quam magi efficere dicantur: tandem eum ad Theologos remittit docentes, inter vera Dei miracula & admirandos magorum aut dæmonum effectus immensum, quoad substantiam operis, modum finemque operandi, esse discrimen. Porro antiquam *Christianorum fidem*, ac religionem ex miraculis vindicat, ac veterum Patrum de *miraculis* Theologiam contra infideles exponit, ante omnia observans, quod antiqui, licet concesserint in Gentilismo mirandas Satanæ operationes esse visas; nec negarint, sum ætate paria apud idola vel per magos & magicas artes facinora contigisse; nec inficias iverint, non fieri meras modo sensibus illusiones, sed re ipsa præstari, quod videretur; nec abnuerint, per Judæos æqualia fuisse patrata, ac per hæreticos mirabilia producta esse: nihilominus tamen argumento a miraculis desumpto pro suæ religionis veritate propugnanda rite usi fuerint. Eos siquidem, cum miracula attenderent, non sola considerasse, sed juncta simul cum aliis extraordinariis Spiritus S. donis, quæ Jesus Christus

Seçt. XIX:

Seçt. XX.

Christus post suam ascensionem, ad Ecclesiae suae decus & ornamentum concesserat; imo neque tum de miraculis gloriosus esse solis, aut connexis Spiritus S. donis, verum etiam ea considerasse, uti signa & sigilla veritatis, quae alias seipsam sufficienter demonstraret, sed miracula requirat, ut superbae incredulitatis pervicacia & fastus frangatur: Haereticos igitur non auditos fuisse ab iis, cum suas opiniones ex Scripturis probare nequirent, allegato loco *Gal. I. 8.* Addidisse illos praemonitiones Jesu Christi contra falsos Prophetas, qui *divanes* ederent, *dasiporia* ejicerent, aliaque patrent, *Matth. VII. & XXIV.* Eisdem veteres censuisse, ne Christum quidem ex solis miraculis pro Messia haberi voluisse. Patres itaque summum Religionis Christianae argumentum in ipsa propagatione Evangelii, qua mundus verbo, patientia, demonstratione veritatis cito & totus fuit conversus, posuisse, nec miracula ad Christianismi *ἀνάδειξιν* requisivisse. Interea hanc fuisse Veterum justam demonstrationem: iste, de quo tanta Prophetarum praedixerunt; qui id praestitit, quod polliciti sunt; qui doctrinam docuit sanctissimam, Deo dignam, adversam malis Geniis; qui orbem ab impietatibus liberavit; qui oculos mentis aperuit; qui virtutes fidemque summo Numini convenientem, correptis vitiis & ostensis erroribus, revelavit; & suam doctrinam tantis ipse mirabilibus confirmavit, etiam post mortem per Christianos; ille non est magus aut impostor: atqui Christus id fecit: ergo magus vel impostor non est, aut ope mali alicujus Spiritus haec non effecit. Eisdem Veteres hoc sumum argumentum ea ratione corroborasse, quod palam esset, eos etiam curari a Christianis, quos immedicabiles in templis Deorum relinquerent Hierophantae. Postremo cum infideles admodum extollerent, quae sua Numina facerent, Christianos celebrasse sui Jesu opera, ut videre liceat apud Origenem, Tertullianum, Augustinum ac praecipue Arnobium. Ad novum postea Sect. XXI. praetextum, quasi *communis opinio Christi ac Spiritus S. divinitati repugnet, ac illius resurrectionem & regnum in omnia tollat*, refutandum sese accingit, monens, Satanam sensu diminuto, nuncupativo, catechrestico, abusive ex subjectione mundi ad ejus opera, sub Dei providentia, Deum hujus seculi appellari: qualemcunque Evangelici mysterii cognitionem, vel potitiam rerum naturalium multo usu a Satana acquisitam, non esse ipsam omniscientiam: neutiquam asseri,

majora miracula a Dæmone quam a Christo facta, sed hanc esse ve-
 terem aduersus Christi miracula calumniam millies repulsam: nul-
 lum inter Reformatos Theologos aut Patres nominari posse, qui re-
 suscitationem mortuorum Satanæ adscripserit: ex eo, quod An-
 geli in corporibus assumtis apparuerint, non sequi, potuisse fieri, ut
 Christi mortui corpus aliquis Spiritus animauerit & ex sepulchro ere-
 xerit, aut istud corpus, quod apparuit, ipsius non fuerit, sed aliud, quod
 simile foret; bonos etenim Angelos corpus Christi assumere non po-
 tuisse, cum peccare, mentiri, fallere nequeant, ipsique ante in sepul-
 chro de ipsius resurrectione testimonium perhibuerint; nec a malo
 genio Apostolos ac discipulos delusos fuisse, cum ipsi veri testes re-
 surrectionis esse debuerint, Christus suam resurrectionem antea præ-
 dixerit, non una apparitione demonstrarit, ac e Scripturis eandem
 probarit, resurrectione pro Christo Deus litem definiverit, Angeli in
 sepulchro de suscitato Christo testati fuerint: Christi regno per Sata-
 nam nihil decedere, sed illum liberrime satis inter hostes, uti ante
 inter gentilium Imperatorum furores, sævitiem Arianorum, Anti-
 Christi persecutiones, regnare. Quibus prætextibus amotis, reli-
 quos paucis amoliri suscipit, & quidem circa illum, quod *liberandi*
fuerint Christianorum animi a vanis terriculamentis, ut Deum solum,
procul vano Diaboli metu, vero animi timore colerent; eleganter docet,
 non recentem esse expellendi metus Diabolorum simulque inferni
 prætextum; fuisse antiquum, sed eorum, quos Christianos minime
 conveniat imitari: debuisse Bekkerum inter pios & impios distinxis-
 se, nec metum ineptum & superstitionis plenissimum confudisse,
 cum timore, qui prudentia & fide regitur; omnem inferni & Dia-
 boli metum impiorum animis expellere, Theologum non oportere,
 qui novit, quam sæpe illi sint servandi per metum iudiciorum Dei;
 nec fideles velle sibi eripi timorem, qui ortus ex infirmitate, & hostium
 spiritualium astutiâ & potentia, eos doceat vigilare, armaturam in-
 duere spiritualem, a Deo ejusque auxilio dependere, quo in timore &
 tremore suam salutem peragant, *Phil. II. 12. 1. Petr. V. 9, De eo au-*
tem prætextu, ut quis peccatum agnoscat suum, nec temere, ut sit, in
Satanam transcribat, observat, jam antea hæc Practicorum Theolo-
 gorum curam fuisse, ut hanc hominum carnalium, jam lapsæ Evæ ve-
 stigia sequentium, stultitiam corrigerent; neque opus habuisse Bek-
 kerum,

kerum, ut evitata Charybdi in Scyllam incideret, parumque decuisse Doctorem, calumnia ex trivio petita Ecclesiae fidem prostituere, aut deserere. Denique circa id, quod prætendit Bekkerus, *se Satana regnum destruere, Reformatis impaeto hoc crimine, quod malo Genio favorant, imo ipsius sint acturi causam, si obmutire ausint*; notat eum Libertinorum, inprimis Davidis, Georgii, consilia esse secutum, ipsumque pectus sero, se regnum Satanæ suo scripto admodum promovisse: Reformatos non pro Diabolo, sed pro Scripturis, pro fide Christiana, pro pietate, pro symbolis disputare, quæ omnia, si novus error obtineat, cadant; pessimum quemcunque errorem se tuitum semper fuisse religionis velamine & pietatis. Refutato sic omni prætextu, **Sect. XXIII.** tandem introducit Bekkerum sic ratiocinantem: *Nullum esse locum, qui magis lapsis Angelis conveniat, quam Orcum; non posse cogitari, quod malis Spiritibus sint dilata Dei judicia; Scripturam non dicere, quod ipsis hæc facta fuerit gratia, vel ad conversionem, vel ad moderationem supplicii; malis Geniis, qui Mediatorem non habent, nullam spem salutis esse; cur justissimus Deus eos non confestim post lapsum orco damnasset?* atque ad hæc breviter reponit, Bekkerum non posse negare, Satanam mox a lapsu puniendum esse, quando projectus est a facie Dei in hunc statum, ut vel de Deo cogitans contremiscat *Jac. II, 19*: non solum orcum facere Diaboli supplicium; & si faciat, fuisse eum in orco semper, quando divinæ justitiæ conscientiam sensit; si recentiori philosophemati credamus; juxta illud enim spiritus non esse in ubi, sed ipsorum cogitationes vel beatas vel miseras cælum ipsis vel infernum efficere: Dæmonem, si mox a peccato in orcum debuit relegari, tentationis autorem in Paradiso esse haud potuisse, aut si permissum illi fuit, non obstante Dei justitia, Paradisum ingredi, sanctosque homines tentare, ac vincere, atque adeo peccatum mortemque in mundum vel genus humanum inducere, quidni credamus, adhuc Deo suas constare rationes, quare in orbe Satanam inter impios, a se victos, dominari concedat, eo gravius puniendum; quo plura in genere humano scelera sit operatus? *Rom. IX, 22*. Postquam hæc omnia exegisset celeberrimus **Sect. XXIV.** Autor, S. Scripturæ autoritatem & veritatem contra Spiniosam, aliosque Anti-Scripturarios ipsumque Bekkerum, summa religione tenendam, nec juxta principia rationis Dei verbum exponendum esse, optime demonstrat. In conclusione operis optat, ut Bekkerus tandem ad se **Sect. XXV.**

reversus

reversò intelligat, qui verum a falso distet, & in quod periculum Ecclesiam ac fidem Christianam conjecerit; simulque de Bekkeri libro tum aliorum, asseverantium in viri ratiociniis nihil theologici vel philosophici acuminis reperiri, tum suum judicium adjicit, contestatus, se nihil invenisse, quod Minervam sapiat: ubique repetitam ex Hobbefio aliisque Libertinis recoctam crambem, convitià in orthodoxos Fratres, at perpetuam ignorantiam Theologiæ veteris & hodiernæ de miraculis, atque argumentorum ex iis pro religionis veritate desumendorum. Toti opusculo Index sectionum subjicitur.

NOVA LITERARIA.

IN Anglia *J. C. De la Crose* Acta Eruditorum (The Works of the Learned) Anglico sermone publicare cœperat: sed eo labore nuper abjecto, rotus nunc unà cum aliis est in Lexico Moreriano in linguam Anglicam transfundendo ac expoliendo. Unde editionem novissimam Belgica, quam Joh. Clericus adornavit, longe ampliorem & emendatorem expectare jubemur. *Thomas Hyde* opus de Ludis Schachii aliisque Sinenfium prælo commisit. *Adrianus Beverlandus*, qui in Anglia hoc tempore commoratur, Locos Communes Philosophicos cum præfatione de Methodo studiorum, nec non libellum, cui titulus: *Batavus in Anglia hospes*, editurus dicitur. Inter schedas *Pauli Colomesii*, repertæ perhibentur quingentæ circiter *Isaaci Vossii* epistolæ, quas cum tempore luci publicæ expositum iri spes est. *D. Smithus* in Patricii Junii Epistolis edendis nunc occupatur. Bibliotheca Bodlejana ingens nuper incrementum cepit accessione Manuscriptorum Orientalium, quæ ab *Eduardi Pocockii* hæredibus magno ære Curatores ejus redemerunt. Ex MSS. ejusdem Bibliothecæ Bodlejanæ, *Chronicon Saxonicum* tum *Indice Chronologico & Glossario Saxonico* proxime in lucem prodibit.

In Belgio typis propediem committetur amplum de re nummaria antiqua, Hebræorum, Ægyptiorum, Persarum, Græcorum, Romanorum, Germanorum, Francorum, Gothorum &c. Opus, autore *D. Hinzen* Jcto, Consule Vesaliensi & Statuum Ducatus Cliviæ Syndico. Quod cum tempore sequetur Opus aliud ejusdem Autoris Genealogicum, quo nobiliores Ducatus Clivenfis & Comitatus Marcani Familiæ recensentur.



ACTA ERUDITORUM

publicata Lipsia
Calendis Decembris Anno M DC XCII.

OSSERVAZIONI ALLA SCRITTURA USCITA
per la primogenitura de' Signori di Forli nella
famiglia Carafa della Spina, &c.

hoc est:

Observationes ad Scriptum evulgatum pro primo-
genitura Dominorum de Forulis e Gente Carafæ,
de Spina; quibus demonstratur, Principes de Roccel-
la primogenitos esse universæ familiæ Carafæ.

Autore Hyacintho Falleti Arcadi, Patricio
Rhegiensi. Anno 1691.

Constant plagulis 19. in 4.

INfigne Viri Nobilissimi *Blasii Altimari* opus, de originibus Il-
lustrissimæ Gentis CARAFÆÆ, supra p. 401. fuscè satis de-
scriptum, nec, quod heic retrahemus, succurrit, nisi quod
pag. 403. lin. 1. & pag. 407. lin. 25. 26. voces *Fori Livii* in *Forulo-*
rum vocem a benevolo Lectore mutari cupimus. Nam in histo-
ria Carafarum, *FORLI* non solenni illa significatione accipien-
dum est pro *Foro Livii*, urbe Romandiolæ, sed pro castello in *A-*
prunio cisteriore, quod *Forulas* Latine vocant, ad similitudinem oppi-
di dudum excisæ in *Aprunio ulteriori* inter *Cutiliam* & *Amisernum*,
de quo Virgilius l. VII. *Æneidos*:

Qui Terrica horrentes rupes, montemque Severum,
Casserianque colunt Forulosque & flumen Himella.

Diximus autem p. 402. lin. *ante penult.* quod ex *Bartholomæo II.*
Carafa, mortuo A.D. 1362, quotquot supersunt hodiernum, *Carafa*
genus suum repetant. Hinc enim derivantur lineæ duæ, *Senior*,

A a a a

cogno

cognomento DE SPINA, & junior, DE STATERA cognominata. De priori nobis sermo erit. Hujus autor fuit *Andreas I. Bartholomazi modo dicti filius, Dominus Forulorum. Ei e Maria de Cornai nati sunt septem filii, & in his JACOBUTIUS sive Jacobus, ac CAROLUTIUS sive Carolus. A Jacobo originem habent Principes Rocella, quos inter hodie eminent CAROLUS MARIA CARAFA, Butera Princeps, de quo vid. supra p. 406. lin. 6. Carolum autem fatorem stirpis suae agnoscunt Domini Forulorum, e quibus hac tempestate vigent ADRIANUS VII. CARAFA, & hujus frater ANTONIUS CARAFA Augustissimi Caesaris Plenipotentiarius in Italia, prout diximus p. 407. lin. 25-33. Caeteri Andree liberi absque dubio fuere Galeottus secundogenitus, Bartholomaeus quartogenitus, Petrus quintogenitus, Nicolaus sextogenitus, & Laurentius septimogenitus. At quis primogenitus, quisve tertio-genitus fuerit, de eo in hoc libello, (quem illustris Magliabechius benevole nobis transmisit,) disquiritur, & quod clarissimus Altimarus quoque fecerat, JACOBO primogenitura tribuitur.*

Hanc itaque sententiam superiori anno confutare, & primogeniti titulum CAROLO vindicare annisus est J. F. D. G. edito scripto peculiari, quod *Falletus* noster (cujus stylus Altimariano perquam similis est,) integrum sine mora recudi curavit, adjunctis e regione *stricturnis* perpetuis, quibus pro Jacobo contra Carolum summo studio decertavit.

p. 19.

Provocat I. F. D. G. (1) ad *Diploma* Caroli III. Regis Neapolitani, datum A. D. 1383. d. 22. Febr. ac (si apographo d. 10. Oct. 1608. a Jo. Baptista de Juliis exarata fides habenda,) assertatum in regio *archivio magna regia curia Sicilia*. In hoc enim legitur: *Sane Andreas Carafa de Napoli, Miles, Consiliarius & fidelis noster dilectus, Majestati nostrae nuper exposuit, quod ipse liberos habet Carolium Carafam militem, primogenitum suum, & alios secundo, tertio & quarto genitos post eum, &c.*

p. 33.

Provocat (2) ad *Testamentum* Andree I. cujus *diploma* membraneum adseruetur apud *Adrianum VII. Carafam* supra laudatum, incipiatque: *In nomine Domini Jesu Christi. Amen. Anno a nativitate ipsius millesimo trecentesimo septuagesimo primo, regnante serenissima Domina nostra Joanna, Dei gratia, Regina Hierosalem*

Salern & Sicilia, Ducatus Apulea, &c. Ibi enim aliquot periodis interjectis legi: *Item dictus testator habens filios suos legitimos & naturales ex nobili muliere Domina Maria de Cornay uxore sua susceptos, v3. v3. id est videlicet. Dominum Carlucium primogenitum, militem, Galioccium, Bartholomaeum, Petrum, Nicolaum, Jacobum & Laurentium, &c.* Et paulo post: *In quibus praefatis bonis feudatibus dictus Dominus Carlucius est post ejusdem Domina Mariae suae matris obitum tanquam filius primogenitus & jure primogenitura legitime successurus, &c.*

Provocat (3) ad consensum Scipionis Admirati, Sylvestri Petrasanta, Ducis Guardia in Fossa caca, Philiberti Campanilis, Joh. Franc. Pasqualini, aliorumque.

Respondet Falletus: (1) anno 1382 Andream Carasam & Mariam de Cornai supplici libello petiisse a Rege Carolo III, ut liceret sibi dividere feuda inter liberos, contra *jus Francorum*, in praevjudicium filii primogeniti; ac hinc obtinuisse anno eodem 1382. privilegium, quod in *Archivo Sicta*, (sive aedis monetariae, Italice *La Zecca* dicitur,) in *Reg. R. Caroli III. 1381. 1382. fol. 55.* aservetur. In eo autem ita legi: *Sane Andreas Carasa de Neapoli, miles & consiliarius & fidelis noster dilectus, & Maria de Cornai ejus uxor, Majestati nostrae nuper exposuerunt, quod ipsi liberos habent Jacobutium Carasam militem primogenitum; Galeottum, Carolum, Bartholomaeum, Petrum, Nicolaum & Laurentium secundogenitos.*

P. 16.

Et quia privilegium istud, (quo *Andrea* potestas facta, inter alia feuda *castrum Fornorum*, debitum e *jure Francorum* Jacobutio, transferendi in *Carolutium*,) in praevjudicium *Jacobutii* vergebat, Rex ei concessit uncias auri centum annuas, durante ejus vita accipiendas, prout constat ex regio privilegio in supra dicto *Archivo, A. 1382. fol. 372. a tergo*, ubi legitur: *Attendentes igitur grata, grandia & accepta servitia, praestita nobis fideliter per virumobilem Jacobutium Carasam de Neapoli militem, familiarem & fidem nostrum, filium primogenitum Viri nobilis Andrea Carazoli Carasa: attendentesque, quod, ad exauditionis gratiam dicti Andrea Carasa, ejus feuda ad ipsum Jacobutium, ut primogenitum post mortem sui patris spectantia, nostro indultu derogantes primogenitura ordini, ad Virumobilem Galeottum, aut Carolum, vel alterum ex suis secundogenitis forsan perveniant, &c.* Sic Joannam II. Reginam in remuneratione Onusfrisi

Carafa Jacobo isthuc nati, data A. 1419. ac registrata *fest. 92. il 2. fol. 218.* dicere: *Vel ad Jacobutium presati Honusfrii patrem & Andrea primogenitum filium, &c.* Allegat etiam Falletus decreta duo supremi Senatus Neapolitani, promulgata die 19. Junii 1557. & die 11. Augusti 1605, quibus Jacobutii progeniem ac sigillatim Principes Roccellæ primogenitos esse e primogenitis in Gente Carafa, declaratur. Varias quoque, easque magni momenti, rationes adducit, quapropter *privilegium* illud, (quod 22. Febr. 1583. datum fertur) sit subleste fidei, æque ac *Testamenti* supra memoratum *apographum*, cujus loco producit apographum illud, quod ipsi Domini Carafa A. 1579, in causa Galeotti Carafa de Spina & Federici Carafa de Scatera, Sacro Consilio obtulerint. Incipit hunc in modum: *In nomine Domini nostri Jesu Christi, Amen. Anno a nativitate ejusdem millesimo trecentesimo octuagesimo tertio. Regnante Serenissimo Domino nostro Carolo, Dei gratia, Rege Hierusalem & Sicilia, Ducatus Apulia, Principatus Capua, Provincia & Forcalquerii, ac Pedemontis Comite. Regnorum vero anno secundo, feliciter. Amen. Die trigesima Januarii, 6. indictionis Neap.* Et post aliquot periodos: *Idem dictus Testator habens filios suos legitimos & naturales ex nobili muliere Domina Maria de Cornay uxore sua susceptos, 13. Dominum Jacobutium primogenitum militem, Galeoccium, Carlutium, Bartholomaum, Petrum, Nicolaum & Laurentium, &c.* Et porro: *In quibus presatis bonis feudalibus dictus Dominus Jacobutius effect post ejusdem Domina Mariae suae matris obitum tanquam filius primogenitus & jure primogenitura legitima successurus &c.* Ac post alia: *In omnibus bonis feudalibus heredem instituit dictum Dominum Carlutium tertio genitum.* Præcipue facere videtur contra J. F. D. G. quod Andreas *assensum regium* disponendi circa feuda in præjudicium primogeniti, obtinuerit, non a Joanna Regina, sed demum a Carolo III. Rege; unde non jam A. 1371, sed demum A. 1383. potuit testamentum condere in præjudicium Jacobutii.

Ad *testimonia Genealogorum* Falletus responder, tum non deesse alios, Jacobutio primogenituram tribuentes; tum ex allegatis autoribus quosdam Carolum quidem facere primogenitum, sed improlem, adeoque nihil juvare Forulorum Dominos; denique eorum autoritatem non tanti esse, ac diplomata e *Sisla regia* producta.

Appro-

Approbat autem sine dubio *Historiam* adversarii de Dominis Forulorum, ad ipsius ANTONII Cæsarei Plenipotentiarrii & Generalis Campi-Mareschalli recentiora gesta per textam, quia ad eam nihil stricturnarum adjicit, nisi quando hos Forulorum Dominos primogenitos Carææ Domus esse adversarius asseverat.

M. CHRISTIANI JUNCKERI DRESDENSIS

Schediasma historicum de Ephemeridibus sive Diariis

*Eruditorum in nobilioribus Europa partibus hæ-
tenuis publicatis.*

Lipsiæ, sumptibus Joh. Frid. Gleditsch, 1692. in 12.

Constat plagulis 20.

Cum varia extent Diaria, quibus Theologi, Jureconfulti, Medici, Philosophi, aut observationes suas, aut excerpta ex aliorum libris recens editis per mensum intervalla congefserunt ac cum orbe literato communicarunt, historiam eorum omnium hoc schediasmate condere aggressus est doctissimus Autor, bonis quibusvis de meliori nota commendandus. Opusculum sane nec lectu injucundum, nec inutile est, etsi non nullis hæc illic supplementis egeat. Apponemus aliqua speciminis loco, quum ea ratione & Actis, quæ colligimus, Eruditorum facem accendere liceat. Anno 1684. mensibus Januario ac Februario apud Belgas prodire duæ sectiones historiæ criticæ novorum librorum, sub titulo: *Mercurie sçavant*, quod est, *Mercurius eruditus*. Autor latuit Nostrium, quod non vidisset editionem alteram *Novorum* Reipublicæ Literariæ Balianorum, ubi in monito præfixo mensi Majo A. 1684. famam percrebuisse dicitur, quod opus illud in acceptis ferendum sit *Nicolao de Blagny*, chirurgo Ducis Aurelianensis, & *Galterio* (Gautier) Medico Niortensi. Vel eo autem nomine memorabilis videtur Mercurius iste, quod mense sequenti Martio ansam hinc arripuerit Vir Clarissimus *Petrus Badius*, elegantissima illa Nova Literaria Roterodamensia edendi, de quibus egimus A. 1685. p. 510. 511. & A. 1687. p. 32. Loco posteriori de *Bibliotheca universali historica* simul disseruimus, A. 1686 Amstelodami edi coepta, nec vane conjecimus *Johannem Clericum*, Genevensẽ, Professoreẽ Amstelodamensẽ, autoreẽ ejus esse. Ignorabamus eo tempo-

re, laboris istius ingeniosi partem vindicare sibi *Joannem Cornandum de la Crose*, Gallum, cujus & in Novis literariis mensē Nov. A. 1692. nuperrime mentionem iniecimus. Uti vero *Cornandum*, ab operis societate exclusit vertente tempore clarissimus Clericus, ipsemet fuisse memorat in *præfamine* tomi XXI. Bibliothecæ suæ. *Basnagius* ille, cognomento Bellovallius, (De Beauval) Juriconsultus quondam Rotomagensis, nunc Roterodamensis, autor Historiæ Actorum Eruditorum (*histoire des ouvrages des Sçavans*) alius omnino est a *Jacobo Basnage*, Ecclesiastæ Roterodamensi, fratre suo, (cujus cum Andrea Arnolde & Jacobo Benigno Bossueto controversias vidimus A. 1685. p. 311. A. 1690. p. 392. 472. 517. A. 1691. p. 571.) & a *Samuele Basnagio Flottemavilleo*, ecclesiastæ Zutphaniensi, eorum agnato, cujus in Cæsarem Baronium animadversiones hoc anno 1692. recensuimus.

Schediasmati subjungitur *appendix, centuriam feminarum, eruditione & scriptis illustratum exhibens; collectam ab eodem Junckero*. Equidem; quæ p. 43. n. 33. extat, *monialis Gandersheimensis*, eadem est cum *Hrosvita*, de qua p. 45. n. 45. At, ut hunc defectum sarciret, aliquot supernumerarias Autor adjecit, e quibus est etiam *Catharina Senensis, aut Genuensis*, sive, ut accuratius loquendum, *Catharina, tum Senensis, seculo XIV. clara, tum Genuensis*, quæ anno 1510. obiit, de qua videlicet libellum Coloniz, (aut potius, ni fallimur, Amstelodami) A. 1691. in 12. impressum: *La Theologie de l' amour, ou la vie & les œuvres de S. Catherine de Genes*, id est, Theologia amoris, sive vita & opera Catharinæ Genuensis.

PETRI APOLLONII COLLATINI PRESBY-

teri Novariensis Heroicum varmen de Duello

Davidis & Golie, Elegia, & Epigrammata.

Mediolani, 1692. plag. 4. in 8.

Scriptoris hujus vix ulla ad nos antea pervenerat notitia, præter *Scam*, quæ debetur editioni poematis de *excidio Hierosolymorum*, quod Adrianus vander Burch Antverpiæ A. 1586 recudi fecit, excusum antehac Mediolani A. 1481, & Parisiis 1540 opera Jo. Gagnzi. Sane ipsum & atatej ejus non satis exploratam habuisse Collectores

Biblio-

Bibliothecæ Patrum, ut & Ricciolum, inde patet, quod in septimum, aut octavum seculum ab iis rejectus is fuerit, cum decimo quinto eum vixisse constet e Vossio. Ut autem magis innotescat omnibus, pro suo in Scriptores cujusvis ætatis studio jam effecit doctissimus Anr. Magliabecus, qui Andreæ Pusterlæ, Ambrosianæ Bibliothecæ præfecto Poëma Apollonii hujus de pugna Davidis cum Goliatho, eique subjectum carmen epicum *Christi crucifixi querelam*, ad Judæos complexum, & *elogium ruris & agriculturæ amoenitatem decantantem*, nec non pluscula *epigrammata*, suppeditavit; ex Bibliotheca farraginem hanc depromens, cui præfisse ipsum & eruditi passim gaudent, quos officiositate sua demeretur, & Serenissimus Hetruriz Princeps iussit; ad cujus majorum quondam, Laurentium de Medicis, civem adhuc Florentinum, poemata hæc Apollonius misit. Fasciculum hunc poematum, quæ enumeravimus, Pusterla Lazaro Augustino Cattæ Juriconsulto Novariensi commisit, qui ea typis subjecit, & effecit, ut ab omnibus legi possint, quorum desiderium moverat Jo. Mabillonius in *Tomo I. Musæi Italici p. 144.* sibi ab illustri Magliabeco concessa hæc Apollonii carmina memorans. Neque tamen ea epigrammata in collectione hac comparent, quæ doctissimus monachus *ἀπόλλωνος* in Pauli II & Sixti IV sepulchra ab Apollonio scripta indicat. Ex editis autem, ut Lector qualemcumque gustum eorum habeat, isthoc epigramma decerptum huc ponere visum est, quod in mala Cydonia scriptum p. 32. exhibetur:

Prima genas vestit nobis Lanago: nec ulla

Posterior posthac tempore barba venit.

L' HISTOIRE D' EMMANUEL PHILIBERT

Duc de Savoie. s. e.

Historia Emanuelis Philiberti Ducis Sabaudiz, Gubernatoris Belgicarum provinciarum generalis.

Amstelodami apud Jacobum le Noir, 1692. in 8.

Constat plag. 17.

Autor, qui dedicationi ad Serenissimum & Potentissimum *Electorem Borussia*, hodiernum Belgii Gubernatorem, nomen substri-

Subscripsit *Demamplinchamp*, historiam hanc Principis, superiori seculo celeberrimi, ob magnitudinem rerum gestarum & jucundam pariter ac stupendam varietatem eventuum in præfatione mirifice commendat; deinde titulum Ducum Sabaudie explicat, brevi quadam provinciarum, unde peritus est, descriptione; summaria quoque librorum quinque, quos tractatus hic complectitur, subjungit. Incipit narrationem ab anno 1528. quo natus est Princeps, & continuat ad annum 1580. quo idem denatus est. Materteram habuit Dux *Elisabetham Lusitanicam*, Caroli V. Imperatoris conjugem. Tam arcta cognatio accessum ei in prima juventute ad aulam Cæsaream armorumque exercitium peperit, in quo quid præstiterit, ex historicis illius temporis factis intelligitur. Nec indiligenter illos evoluit & enucleavit Autor, eas tamen plerumque secutus, qui Protestantibus sunt infensissimi, quapropter nec ab erroribus, quos illi errarunt, immunis. Post finitam, ut diximus, quam coeperat, historiam, *Libro quinto* de habitu corporis & animi morumque Herois sui commentatur, & notabilia quædam ejus dicta & facta singulariter recenset; inter alia etiam nuptias cum *Margareta Francisci I. Gallie Regis filia*, hujusque laudes. Ex hac unicum suscepit filium *Carolum Emanuelem*: ex pellicibus liberos plures, quorum nomina & posterum describuntur. Additur denique compendium rerum a nepotibus & pronepotibus gestarum, usque ad eum, qui nunc rerum potitur, Serenissimum nempe Sabaudie Ducem, *Victorem Amadeum*, cujus Celsitudini, clientelæ & fœderis nexu Augustissimo Imperatori nostro, magnisque aliis belli adversus communes hostes Gallos Sociis junctæ, fausta omnia apprecari fas est.

LA POËTIQUE D' ARISTOTE.

hoc est:

Poëtica Aristotelis, Gallicè reddita, & Annotationibus in totum opus illustrata a Dacero,

Parisius apud Claudium Barbinum 1697. 12.

Constat plag. 24.

Quemadmodum in universum bonæ literæ auxilium Aristotelis debent industræ, nec illis quidem diffidentibus, qui ab ipsius

ipſius ſcitis diverſum & olim tenuerunt, & nunc ſentiunt: ita de *Arte Poetica* mirifice imprimis meritus eſt, ut pote quam, hucusque in exemplis tantum conſpicuam, ſolidiſſimis regulis incluſit: qua quidem in re eo magis comendandus & admirandus ejus labor eſt, quia, cum in expoliendis reliquis diſciplinis, imprimis Rhetoricis, haberet fere, quos ſequeretur, hic primus viam ab aliis intentatam, iniverit, & feliciffimo ingenio adjutus ſingula quam accuratiſſime, perveſtigata tradiderit, ut per totum vitæ ſpatium in hoc unico ſtudio elaboraſſe videri queat. Teſtari illud luculenter poſſunt perfectiſſimi operis æſtimatæ ab eruditis admodum de *Poetica*, quas poſſidemus, reliquiæ. Multa enim in eadem deſiderari temporis injuria nobis ſubducta, fidem facit, quod alibi de affectuum purgatione, & de variis ridiculorum generibus, in *Arte Poetica* ſe docuiſſe meminerit, quæ nuſpiam in eadem hodie conſpiciuntur: cumque in frontiſpicio promittat, ſe & de Poëſi in genere, & de ſingulis ejus partibus dicturum eſſe, hic ſolum de *Tragadia* & *Epopaia* eum egiſſe appareat. Equidem quod ejusdem hujus foetus natales Ariſtoteli ſunt adſcribendi, ſubdubitavit olim *Joachimus Camerarius* noſter, exiſtimans, iſta quæ de hoc argumento circumferuntur, vel Poëtices Ariſtotelicæ compendium eſſe, vel cujuſpiam alterius ignoti partum, Stagiritæ cognominis. Sed præterquam, quod hunc librum, pro genuina Ariſtotelis ſobole agnoverint ex antiquioribus Philoſophi præſtantiffimi; ipſa verborum concifa brevitatis dictioniſque caſtitas, ac tota libri ſtructura, quæ omnia in reliquis Ariſtotelis alias obſervantur, ſuo eum auctori ſatis vindicant. Cæterum quum plurimi fuerint, qui vel hoc argumentum de *Tragadia* & *Epica* ſeparatim perſecuti ſint, ut jamdiu *Danielis Heinfii de Tragadia conſtitutione* liber, & *P. Boſſii de Poemate Epico* tractatio inter cæteros orbi erudito innotuerunt; vel vertendæ in ſermonem Latinum huic Poëticæ aut commentariis etiam illuſtrandæ manum admoverint, ut inter commentatores Latinos *Victorius*, inter Italos *Caſtelvetro* ſuum hanc in rem adhibuere ingenium; vel eam in ſynopſin miſerint, quod fecit, dum apud nos Poëſin profiteretur, magni nominis poſtea Theologus, *Friedericus Rappoltus*, cujus nunc opera Theologica ſub preſſis noſtris ſudant, propediem in publicum proditura: nondum tamen iſta ad genuinum ejus intellectum ſufficere viſa ſunt

clarissimo *Dacero*. Quapropter, quod in aliis antiquitatis monumentis egit, librum hunc Aristotelis & in linguam Gallicam fideliter ac perspicue transtulit, & quæ obscuritate in textu laborare videbantur, doctis animadversionibus clariora efficere studuit, ea maxime, quæ ad rem Scenicam & Tragicam veterem referuntur; præmissis toti libro eleganti eaque proluxa satis præfatione, in qua multa ad institutum pertinentia delibat. Cum enim adversus disciplinarum regulas aliqui paulo iniquiores sint, naturalem ingenii bonitatem & impetum animi secuti, existimavit *Dacero*, necessitatem sibi affecti, ut genuinis ex rationibus demonstraret, & Poeticam artem esse, & artem illam esse inventam, & artis hujus regulas tam certo ab Aristotele suppeditari, ut nulla alia via ad poematis scribendi gloriam procedere aliquis possit. Id ut præstet, primum altius Poeseos reposita origine, inventam eam esse docet, ut & religioni & bonis moribus formandis inserviret; unde colligi, quod cum certum scopum habeat, artibus utique ipsa sit accensenda. Deinde regulas artis, & ab Aristotele quidem adinventas esse, neminem addubitaturum, qui & aetatem regularum, & tempus quo scriptæ sunt, & rationem secundum quam extractæ, & quem apud diversas gentes variis temporibus effectum habuerint, consideraverit. Ex his duo sequi affirmat, nimirum regulas, & quod jucundum est ac placet, non posse res esse sibi repugnantes; cum regulæ ex nullo alio fonte profluxerint, quam ex eo, quod placet, ac in nihilum alium finem ipsæ adhibeantur, quam ut suaviter aliquis reliquorum in animos influat: & ipsam Poësin ad homines instruendos ac in utilitatem hominum introductam, quorum in primis faciat Tragedia, ut tamen usus ejus ab abusu sollicitè discernatur, quod Auctor ipse pluribus hic præstitit. Post hæc rationem versionis & instituti reddit, commemorans insimul, quos potissimum Commentatores præ oculis habuerit; respondens etiam ipsorum objectioni, qui Commentatores Grammaticorum & Philosophorum in morem Aristotelem interpretari inquam, qui quidem, cum eruditio- nis multum, experientia theatralis parum possideant, doctiores lectores reddere, arti vero ipsi exiguum lumen conciliare possint. Inde aliqua de vita Aristotelis commentatur, & ex temporum rationibus annotat, ut Aristotelis ævo mirum quantum Tragedia floruerit; ut postea flaccescere inceperit; ut tempore Augusti resoruerit; post-
modum

modum per tot seculorum decursum iterum quasi sepulta : usque dum nostris temporibus opera *Cornelii & Racini*, Gallorum (addere poterat, *Andree Gryphii & Caspari Lohensteinii*, Germanorum , quorum eximia opera magna in admiratione apud nos sunt,) resuscitata veluti fuerit. De Annotationibus ipsis ut aliquid dicamus, prolixitatis evitandæ studium prohibet.

SEVERAL CASES OF CONSCIENCE, RESOLVED by Dr. Thomas Barlow. i. e.

VARIII CASUS CONSCIENTIÆ EXPLICATI per Thomam Barlolum S. Th. D. nuperque Lincolniensem Episcopum.

Londini apud Davisium, 1692. in 8. Constant plag. circiter 26.

VT *Roberti Sandersoni* olim in eadem Episcopali sede constituti memoria, eruditissimo de obligatione conscientia & juramenti opere, nec non variis casibus conscientia solutis, ad posteros defertur: ita hujus quoque Præfulis nomine præsentium Casuum publicationem non indignam fore, arbitratus est editor. Quamvis enim paucissimi sint, diversis temporibus ab amicis Autori propositi, eo tamen judicio ventilati & definiti sunt, ut non immerito collecti & publica luce donati videantur. Sunt autem sequentes: *An tolerantia dissidentes a fide? An Rex capitis penam dimittere possit homicidii reo? An dissolvi queat matrimonium timore contractum? An Judæi tolerandi? An imagines in templis erigenda? An Dominium fundetur in Gracia? De singulis quæ sit Autoris sententia, breviter trademus.*

A tolerantia diversarum religionum, quam dicit esse Magistratus politici, non vero ecclesiastici opus, excludit 1. Atheos, 2. Anabaptistas, Quakeros, & omnes Magistratui inoffensos, aut cum Belarmino de Rom. Pont. lib. V. cap. 6. afferentes: non posse quidem Papam ut Papam ordinarie Principes deponere; posse tamen mutare regna, & uni auferre, & alteri conferre, tanquam summum Principem spiritualem, si id necessarium sit ad animarum salutem. Tales enim indignos esse, qui tolerantur, censet, ob pericula ab ipsis Magistratui imminentia. Non tamen omnes vult excludi Pontificios; opina-

tur enim multos esse, qui non quidem ex religionis suæ principis, sed naturæ suæ benignitate, ab ejusmodi abhorreant dogmatibus. 3. Excludit etiam Adamitas, promiscuum foeminarum usum exercentes, omnesque alios contra naturæ legem peccantes. Tolerandos autem censet, qui vel doctrina, vel disciplina, ab illa religione dissident, quæ legibus regni stabilita est, & quiete vivunt: liberum quoque iis religionis suæ exercitium permittendum esse, nec ad aliam amplectendam cogendos. Hanc sententiam suam ut defendat, variis respondet objectionibus, illi præprimis ex Luc. XIV. 23. petitæ. Vocem, *ἀνάγκασον* cum Grotio de instantia vocantis explicat, & ex Theophylacto refert: Spiritum S. usum voce hac, *ut sciamus magna virtutis Dei esse, gentes credidisse*; & denuo: *admirabilem translationem significare volens, necessitatem nominavit.* Observat deinde, apud Gratianum cap. de Jud. 5. Dist. 45. violentum convertendi modum improbari; nec profecisse eo Reformatores quicquam ait: *crevit enim adversis fides, & Martyrum sanguis, non hereticorum, semen est Ecclesie.* Unde opinatur, Parisiensem lanienam plures in una nocte fecisse Protestantes, quam omnia Calvinii opera, ex eo, quo prodierunt, tempore. In eundem finem Erasmi de Monacho Carmelitano, hæreticæ pravitatis (ut inquit) Inquisitore, dictum allegat tale: *Ubicunque sevitiam exercuit Carmelita, ibi diceres factam fuisse hereseon sementem.* Tolerantiam hæreticorum econtra feliciter esse, medium ad ipsos convertendos, quam persecutionem, judicat. Quæ hic interferit, ad extenuandam hæreticorum impietatem, qualia sunt ignorari, quatenus peccaminosa sit hæresis; peccatum non esse peccatum, nisi sit voluntarium; item, veniam habebunt propter infidelitatem (gentes puta) damnabuntur propter peccata contra naturam; aliis examinanda relinquimus. Illud tamen ut adscribamus, indignum non est, vocem *ἀποκαταξείψω* Tit. III. 10. etiam reddi posse *a se ipso separatus*, neque solum *a se ipso condemnatum* significare; simplex enim *ξεψω* a Stephano etiam per *secerno* explicari. Unde Hieronymus in h. l. *Hæretici in semet ipsos sententiam ferunt, suo arbitrio de Ecclesia recedentes.* Concludit tandem, posse diversos a religione compelli a summo Magistratu ad illa media, per quæ veritatem illius cognoscere queunt; e. g. ut conciones, disputationes audiant, iisque ad examen veræ falsæque fidei adducantur, secundum

cundam illud Apostoli: *Omnia probate, & quod bonum est, tenete*, Ulterius vero procedere nulli licere statuit: *Hoc enim ad irreligiositatis elogium concurrat, ut non liceat mihi colere quem velim, sed cogar credere quem nolim*; ut loquitur Tertullianus.

Alterum conscientiae Casum: *An Rex homicidam impunitum dimittere, vel etiam mortis supplicium prorogare possit?* affirmative definit Autor, idque in honorem Regiae Majestatis, cujus potestatem aliquos immerito extenuasse queritur. Rationes palmariae sunt, quoniam neque humanum neque divinum jus alterutrum prohibuerit; lex vero Mosaica Num. XXXV. 31. aut Judæos tantum spectet, aut minores tantum Magistratus, non vero summam in regno potestatem: unde nec Davidi vitio verti dilationem poenae Joabo debita, nec veniam Absoloni concessam. Ait etiam posse dari tales temporum personarumque circumstantias, quae dilationem sententiae tristis non solum licitam, sed & necessariam faciant; & pariter posse dari casus ejusmodi, in quibus dimissio poenae capitalis eundem bonum finem consequi valeat, ac ejusdem irrogatio. Ad objectionem, ex Gen. 9. 6. de fundendo sanguine ejus, qui sanguinem effuderit, respondet, non magis hoc præceptum omnes obligare, quam illud de sanguine non edendo.

Tertius Casus ita se habet. Gallina nubit Patrimoniali anno 1664, cohabitavit ipsi menses octodecim sine protestatione aut querela, paritque, ex ipso gravida, filiam. Anno 1666 coram Archiepiscopo Turinensi queritur Gallina, se a patre suo ad hoc cum Patrimoniali connubium coactam fuisse; petit igitur divortium & impetrat. Anno 1671, Patrimoniali adhuc vivente, nubit Cottingtonio, eundemque in Curia de Arcubus pro marito suo venditat. Fertur hic sententia, teneri Cottingtonium ipsi cohabitare. Jam queritur, an divortium, ab Archiepiscopo concessum, sit pro legitimo habendum, & num salva conscientia Cottingtonius cum Gallina tanquam uxore sua vivere queat? Negat Autor (1) quia metus reverentialis sive obsequium reverentiae paternae debitum, matrimonium non dirimit. (2) quia metus hic per subsequentem tranquillam cohabitationem fuit purgatus. Queritur porro: an hæc divortii sententia, Archiepiscopi Turinensis, in Anglia rescindi possit? Resp. affirmando. (1) quia Gallina & Cottington nunc in Anglia vivunt.

Bb bb 3

(2) hæc

(2) hæc sententia ipso jure nulla fit. (3) in causa Henrici VIII. non tantum Archiepiscoporum, sed ipsius Pontificis sententia, in Anglia fuerit examinata & rejecta. (4) leges Anglicanæ omnem Romæ petitam dispensationem irritam declarent. Statut. 24. Henrici VIII. cap. 12. Huic Barloi sententiæ subjunguntur aliorum Theologorum Ictorumque, ipsius etiam Sorbonnæ judicia, idem divortium improbantia, & Cottingtonio suadentia, ut deserat Galinam, nec secundum sententiam Curie de Arcubus, quæ Archiepiscopi Turinensis dispensationem non examinaverit, ipsi cohabitent.

Ad quæstionem *de Judæis tolerandis* affirmative respondet, argumentis variis innixus. Urget tolerationis commodum. Ex Cooki enim Instit. part. 2. p. 502 refert, intra septem annos, a quinquagesimo Henrici III. ad secundum Eduardi I. annum, de Exitibus Judæorum collecta fuisse 420000 libr. 15. s. 6. d. quæ summa nunc efficeret 1260000 libras. Monet, Judæos olim expulsos admodum inhumaniter & barbare fuisse habitos; posse igitur a Republica, quæ nunquam moritur, satisfactionem & restitutionem exigere, tenerique illorum, qui Judæos olim ejecerunt, nepotes amica receptione damna tunc ipsis illata resarcire. Addit, ipsos Judæos in republica sua bene constituta gentes tolerasse, nec nisi ad Noæ præcepta adegisse. Quod autem asserit, in nullis historiis legi, sedulos unquam fuisse Judæos in acquirendis Profelytis, excidit eruditissimo viro, non perpendenti, quod Christus hoc ipsum Judæorum studium notaverit, Matth. XXIII. 15. ad quem locum vide ante alios Schikardi Jus regium p. 324. & Carpovium in notis. Illud fortassis etiam *cenfuram* merebitur, quod infidelitatem Judæorum extenuans, Deo *ferme omnem ejus culpam* intenet, quasi corda ipsorum aperire nolit. Condiciones receptionis ipsorum ex Imperatorum Pontificumque Decretis sequentes proponit, locis, unde depromptæ sunt, in *marginè* citatis. 1. Ut contra legem naturæ quicquam facere illis non permittatur. 2. Christum non blasphement, nec Evangelium ejus. 3. infantes Christianos non circumcidant; exerceant, non propagent religionem suam. 4. ad dignitates admittantur nullas. 5. Judæus actor vel reus forum sequatur Christianum. 6. matrimonia cum Christianis non contrahant. 7. divortia non permittantur. 8. neque polygamia. 9. Judæus conversus ab ipsis nulla afficiatur injuria. 10. reparent

parent synagogas veteres, non extruant novas. ii. servos, ancillas aut obfetrices ex Christianis non habeant. 12. festo passionis Christi in publicum non prodeant. 13. non incedant tali vestitu, qualem Christiani gerunt. 14. medicinam non exercent. 15. nec militiam. 16. nefuras secundum regni leges exercent. 17. ad amica colloquia & disputationes de fide admittantur, spe ipsos convertendi. Specialis Angliæ lex est inter Eduardi Confessoris 29, ad Judæorum usque expulsionem, quæ anno 18. Eduardi I: accidisse dicitur, observata, *quod omnes Judæi, ubicunque in regno sunt, sub tutela & defensione Regis ligæ debeant esse; nec quivis eorum alicui Diviti possit se subdere, sine Regis licentia. Judæi enim & omnia sua Regis sunt. Quod si quis quis detinuerit eos, vel pecuniam eorum, perquirat Rex, si vult, tanquam suam propriam.* Memoratu quoque digna Lutheri vox Autori citata: *Se propter unum Judæum crucifixum, omnibus favere Judæis.*

Casus de Imaginibus talis est. Ex plebe quidam in Parochia Multoniensi, sub prætextu adornandi templi, 1. eraserunt Scripturæ dicta parietibus inscripta. 2. sine Superiorum approbatione, quinque vel sex Apostolorum imagines erexerunt, & ne, qui opere hoc offēdebantur, quicquam auderent contra ipsos, a Cancellarii Lincolnienfis Vicario, post factum, petierunt confirmationem ejus quod fecerant, & impetrarunt. 3. Vice-Cancellarii autoritate fulti, tredecim Apostolorum (Paulum adjunxerant) imagines erigunt, Petrum supra Decalogi præcepta, Paulum super Regis insignia collocantes, & Spiritum sanctum in columbæ specie ipsi super eminentem, Moysen cum cornibus &c. 4. ab Episcopo tandem totius actionis suæ approbationem petunt, qui denegat. 5. Cancellarius irritam declarat Vicarii sui confirmationem. Illi igitur, qui erexerant imagines, ad Curiam de Arcubus appellant, coram qua, ut narrat Editor, Autor noster tum Lincolnienfis Episcopus causam dixit, hacque Dissertatione prolata se defendit. Sunt autem rationes ejus, contra imaginum erectionem productæ, ut plurimum Ecclesiæ Anglicanæ Statuta, reperienda in Corpore Homiliarum autoritate Elisabethæ Reginæ collectarum, parte III Homiliæ contra idololatriæ pericula. Quoniam enim Homiliæ istæ variis Jacobi I. statutis, Parlamenti etiam & Congregationum variorum decretis confirmatæ sunt; omnes denique Ecclesiæ
Angli-

Anglicanæ Clerici, & in Academiis honorum titulos suscipientes, Cancellarii, Commissarii & Officiales tementur iis ex animo assentiri & subscribere, absque omni glossa aut propria interpretatione; qui vero iis contrarium statuunt, ipso facto excommunicantur, & si Clericus sit, beneficio privatur, quo fruitur: concludit, homini utique licere nulli erigere imagines, in Homiliis hîcæ apertis verbis prohibitas.

Questionem ultimam, *an Pontifici doceant, Dominium fundari in Gratia?* sic resolvit: Concilium Constantiense damnasse quidem hanc propositionem in Hufso & Wiclefo: *Dominium fundatur in Gratia*; nec quonquam sibi cognitum esse inquit, ex Pontificiis Doctoribus, qui eam totidem verbis affirmet: attamen ipso facto exercere Romanos thesin hanc, perhibet, imo aliis sed æquipollentibus docere verbis. Sic Thomas Aqu. 2. 2. q. 12. a. 2. dixit: *Principibus apostatis non est obediendum.* Alphonsus a Castro de just. hæreticorum punitione Lib. 2. cap. 7. oper. p. 1244. scripsit: *Propter hæresin pater amittit jus, quod habuit super filios, & Dominium Politicum amittitur per hæresin, ita quod Rex factus hæreticus, ipso jure est Regno suo privatus & Dux suo Ducatu &c. Bona hæreticorum sunt ipso jure confiscata,* habetur in Leg. cum secundum 19 de hæreticis.

THE STATE OF THE PROTESTANTS OF IRELAND, under the late King James's Government.

i. c.

Status Proreftantium in Hibernia, regnante Jacobo

II. Editio tertia, cum appendice.

Londini apud Rob. Clavell, 1692. in 8. plag. 29.

AUtor hujus libri Anonymus in limine de activa passivaque subditorum obedientia quædam præfatus, in eo totus est, ut doceat, quomodo Jacobus II. annis fuerit Protestantes in Hibernia perdere & penitus delere; Protestantes autem diutissime fideliter ipsi ad hærentes, tandem coacti fuerint liberationem a Deo per Principem Arausionensem oblatam acceptare, idque sine omni rebellionis macula. Affirmat igitur, licet impossibile videri possit, Regem velle

veller subditorum suorum ruinam, Jacobum tamen Regem ad tam perniciosam consilia deductum fuisse; unde vox ejus vulgata: *malle se Martyrem mori, quam non propagare & confirmare religionem suam; & melius sibi fore, hoc in effectum deducto, postero statim die mori, quam consiliis irritis quinquaginta annis superstitem esse.* Ut ergo prospere succederet opus hoc, officiis (ut Anonymus hic, penes quem sit fides, refert) in Hibernia ejusmodi præfecit homines, qui 1. essent egeni, adeo ut quidam vix congruas muniis suis togas parare potuerint. 2. imperiti. 3. improbi multorumque criminum rei. 4. nullo regni amore affecti, sed e contrario, odio illud habentes. 5. vi legum inhabiles. Milites Protestantium confessioni addictos exauctoravit; equos, arma & vestes, propriis acquisita sumtibus, ademit, Pontificiisque dedit: ipse Ormundiæ Dux dimissus est, inque locum ejus successit Richardus Talbot, tunc Chiliarcha, post Comes, & denique Dux de Tyrconnel. E dicasteriis ejecti Protestantes, nulla deinde justitiæ beneficia expectare potuerunt. Opificum collegiis adempta privilegia vetera, & nova concessa, ea arte, ut Papistæ Protestantibus dehinc prælati, hos paulatim deprimerent, omnibusque commodis exuerent. Mercaturæ nervi incisi. Libertates Nobilium aut imminutæ, aut sublata. Arma Protestantibus adempta eo ipso tempore, quo sive vere sive false, generalis timebatur internecio. Moneta aenea vilissimi pretii Protestantibus obruta, iisdemque quanti vendere merces suas deberent præscriptum, omnem interea usuram Pontificiis exercentibus. Decretum Restitutionis anno 15. Caroli II. sancitum, & Explanationis biennio post subsequutum, quo Protestantibus certis conditionibus addicta fuerunt Pontificiorum bona, ob rebellionem & lanienam anno 1641 exercitam ipsis adempta, sublata est per Decretum Abrogationis in Hiberniæ Parlamento conditum; quo Pontificii in bona sua restituti, Protestantes iisdem privati sunt. Nec tantum bona eorum aliis cesserunt, verum etiam vita maximis periculis expōsitā fuit. Religio sic extirpari cœpit. Scholis Jesuitæ præfecti sunt aut alii Romano-Catholici, ut in urbe Kilkenni factum, ubi Ormundiæ Dux fundaverat ditaveratque scholam. Academiæ Dublinensis cives ejecti, privati prius redditibus 388. librarum annuarum ab Elisabetha Regina legatis & ex ærario regio pendendis, eam solum ob causam, quod Collegam Pontificiam, qui

p. 15.

p. 509

p. 258

p. 27.

p. 30.

p. 59.

p. 83.

p. 89.

p. 93.

p. 109.

p. 152.

p. 161.

p. 187.

p. 217.

p. 219.

juramentum suprematus præstare nollet, non receperunt. In locum decedentium Clericorum, quorum vocatio penes Regem fuit, aut nulli, aut Pontificii successores dati: sic Archi-Episcopus Cashelenfis, Episcopus in Clogher, Elphin & Clonsfert nemini cessarant, præventibus interea tum Episcopis tum Presbyteris Pontificis traditis. Decimas a Pontificiis laicis hæcenus Protestantium clero solutas Romanus sibi vendicavit clerus. Episcoporum jurisdictionio adeo fuit coarctata, ut in nullum ab Ecclesia sua dissentientem, potestatem exercere potuerint. Hinc factum, ut qui impune peccare vellent, dissensum tantum suum publice testarentur. Tempora etiam Pontificii occuparunt; & quamvis id per Regis Proclamationem seu Edictum vetitum fuerit, Rex etiam in specie mandaverit, ut Waterfordiense & Wexfordiense templa restituerentur, morem tamen nemo gessit. His prolixè enarratis concludit Autor, Protestantibus Hiberniæ incolis vitio verti minime posse, quod Wilhelmus Regi se submiserint: ut enim illi tanquam vicino licuerit vicinæ opem ferre genti, ita oppressis aliam viam secundum humanam rationem ex tanto discrimine nullam patuisse. In Appendice novæ huic editioni adjecta, variæ leguntur epistolæ, orationes, decreta & varii personarum catalogi. Eminent præ aliis decretum Abrogationis (The Act of Repeal) & oratio Antonii Dopping, Episcopi Meathensis, illud dissuadentis. Recensentur etiam considerationes ejusdem Episcopi Duci de Tyrconnel propositæ, de edicto quo Protestantes jussit arma sua tradere & in templa congerere, sub pœna militaris inquisitionis. Ex catalogo virorum, qui Parlamento Hiberniæ interfuerunt sub Jacobo II. corrigi potest Cluverus in descriptione Hiberniæ tres tantum Archi-episcopos & 13 Episcopos enumerans, cum hic illis jungatur quartus Tuamensis, & octodecim recensentur Episcopi.

ERRATA

pag. 10. lin. 10. pro *tributum* lege *tributam*. P. 13. l. 14. pro *E* lege *Et*. P. 31. l. 26. pro *errit* lege *erit*. P. 391. l. 30. pro *cati-*
bis lege *cadibus*. P. 393. l. 18. pro *cap. p.* lege *19*. P. 399. l. 9.
pro *h. u.* lege *h. u.*

INDEX

INDEX AUCTORUM

quorum Libri aut Inventa hoc volumine recensentur.

1. Libri Theologici & ad Historiam Ecclesiasticam spectantes.

A <i>Nonymorum, Breviarium Historia de Quakerismo.</i>	171
<i>Jansenista conversus</i>	424
<i>Dissertatio de judiciis Criticorum super loco S. Chryostomi Homil. 3. in Ep. ad Hebr.</i>	521
<i>Constitutio, Disciplina & Cultus primitiva Ecclesia</i>	526
<i>Litera de Decreto Inquisitionis contra 31 Propositiones d. 7 Dec. a. 1690 promulgato</i>	352
<i>Historia Conciliorum Generalium</i>	457
<i>Valentini Alberti Examen Professionis Fidei Tridentina, nec non Expositionis Doctrina Catholica J. B. Bossueti</i>	464
<i>Antonii Arnaldi Difficultates D. Steyarto Theologo Lovaniensi proposita.</i>	62. 129
<i>Thomae Barloi varii Casus Conscientia explicati.</i>	563
<i>Samuelis Bafnagii Exercitationes Historico-Criticae adversus Card. Baronii Annales.</i>	35
<i>Balthasaris Beckeri Mundus fascinatus, seu Excussio Doctrinae de Spirituum natura, viribus, functionibus &c.</i>	39
<i>Job. Benedicti (Benoiſt) Historia Albigenſium & Valdenſium.</i>	259
<i>P. Boyeri Breviarium Historiae de Valdenſibus</i>	266
<i>Antonii Bynxi de Morte Jesu Christi Liber I.</i>	425
<i>Josephi M. Cari Antiqui Libri Missarum Romanae Ecclesiae. Antiphanarius S. Gregorii Papa &c.</i>	477
<i>Guilielmi Cave Tractatus de Primato Christianismo, cum Praefatione H. Wisſii.</i>	462

I N D E X

<i>Ernaldi Abbatis Bonaevalis Commentarius in Psal. 132. &c.</i>	536
<i>Claudii Fleurii Historia Ecclesiastica.</i>	447
<i>Fulberti Carnotensis Commentarius ad Act. XI.</i>	536
<i>Gualteri Prapof. Torn. Libri tres contra Judaeos.</i>	536
<i>Gulielmi Abbatis Commentarius in Cantica Canticorum.</i>	536
<i>Hermanni von der Hardt Dissertatio de Accentuatione Hebraeorum.</i>	389
<i>Hermanni Abbatis S. Martini Tornacensis opusculum de Incarnatione Domini.</i>	536
<i>Joachimi Hildebrandi Theologia Dogmatica.</i>	43
<i>Samuelis Hill Dissertatio de Presbyteratu.</i>	305
<i>Hincmari Remensis Carmen de Fonte vitae.</i>	536
<i>Humfredy Hody Anglicani novi Schismatis Redargutio</i>	235
<i>Petri Danielis Huetii Ainetana Quaestiones de Concordia Rationis & Fidei.</i>	145
<i>Traктatus de Situ Paradisi terrestri.</i>	297
<i>Job. Wolffg. Jageri Historia Ecclesiastica seculi XVII, cum Parallelismo Profana.</i>	218
<i>Petri Jurii Examen Libelli adversus Religionem &c. editi, sub titulo: Admonitio ad Exules &c.</i>	54
<i>Apologia ad Pastores & Rectores Ecclesiarum Gallo-Belgarum.</i>	121
<i>Lactantius de Mortibus Persecutorum, cum notis Toinardi.</i>	194
<i>Melchioris Leydekkeri Dissertatio de Cl. Bekkeri volumine & Scripturarum autoritate &c.</i>	542
<i>R. Salomonis Lorix Sapientia Salomonis.</i>	193
<i>Ludovici Marraccii Prodomus ad Refutationem Alcorani.</i>	329. 371
<i>Henrici Mauritiij Defensio Episcopatus Diocesani, seu Responso ad librum Dav. Clarksonii de Primavo Episcopatu.</i>	391
<i>Casimiri Oudin veterum aliquot Galliae & Belgii Scriptorum Opuscula, nunc demum edita.</i>	535
<i>Pauli Pellissonii Considerationum de Religionis controversiis Pars IV.</i>	241
<i>Samuelis Przypkovii Cogitationes ad initium Evangelii Matthaei &</i>	

omnes

A U T O R U M.

<i>omnes Epistolas Apostolicas, nec non Tractatus novi argumenti</i>	
<i>Johannis Rami Sapientia Dei manifestata in operibus creationis</i>	414
<i>Andrea Reinbecki Doctrina de Accentibus Hebraeorum.</i>	387
<i>Samuelis Schelwigii Cynosura Conscientia, sive Casuum Conscientie Decisio.</i>	450
<i>Job. Andreae Schmidt Exercitationes, I. de Missa sicca, II. de Muliere in Ecclesia. III. de Cultu Evangeliorum.</i>	349
<i>Justi Christoph. Schonneri de Collegiatismo tam orthodoxo, quam heterodoxo Disputationes.</i>	448
<i>Wilhelm Ernesti Tenzeckii Dissertationes selecta.</i>	539
<i>Nicolai Toinardi Nota in Lactantium de Mortibus Persecutorum.</i>	194
<i>Bryani Turneri de primi Peccati Introitu, sive de Lapsu Angelorum & Hominum Tentamen.</i>	514
<i>Campegii Vitringa Sacrarum Observationum Liber III.</i>	382
<i>Christofredi Wachleri Epistola de Circumcisione adversus Joh. Spencertum.</i>	24
<i>Danielis Whitby Tractatus de vera Christi Deitate adversus Arian & Socini Hareses.</i>	154
<i>Hermanni Wislitzii Miscellanea sacra.</i>	227. 319
<i>Præfatio in Tractatum G. Cave de Primo Christianismo.</i>	462

II. Juridici.

<i>Joh. Heinrichi Bergeri Resolutiones Legum obstantium, quæ in Compendio Juris Lauterbachiano allegantur.</i>	219
<i>Hieronymi Brückneri Decisiones Juris Maximopoliensis controversi.</i>	255
<i>Gerhardi Fekmanni Tractatus de Impari Matrimonio.</i>	27
<i>G. Vander Müelen Commentarius in Historiam Pomponii de Origine Juris.</i>	67
<i>Jo. Guilielmi Pfennick de Rei Numaria Mutatione & Augmento.</i>	523

III. Medici ac Physici.

<i>Roberti Boyle Experimenta Medica.</i>	491
<i>Observationes circa Mechanicam rararum qualitarum originem</i>	492
	Exerci-

I N D E X

Exercitationes de Utilitate Philosophiæ Naturalis Experimentalis

<i>Richardi Carr Epistola Medicinales</i>	493
<i>Nebemia Grevi Observationes de morbo Liene</i>	37
<i>Edmundi Halley Reputatio Circulationis aquarum Martis vaporum</i>	534
<i>et Causa Fontium</i>	307
<i>Josephi Lanzoni Dissertatio de Iatro-Physicis Ferrariensibus.</i>	92
<i>Dissertatio Medica de Chysteribus.</i>	92
<i>A. Moulin Relatio Experimenti de Mercurio sanguini injecto, moxque ejusdem in Pulmones effectis.</i>	313
<i>Antonii Nuck Adenographia curiosa, & uteri feminei Anatomia nova, &c.</i>	97
<i>Johannis Raji Sapientia Dei manifestata in operibus Creationis</i>	74
<i>Bernhardi Ramazzini Dissertatio de Constitutione anni 1691 apud Mutinenses.</i>	220
<i>De Fontium Mutinensium admirabili scaturigine.</i>	505
<i>Augusti Quirini Rivini Ordo Plantarum, quæ sunt flore irregulari tetrapetalo.</i>	273
<i>J. Shipton Pharmacopœa Bateana.</i>	93
<i>Eduardi Tyson Lumbricus hydropicus, sive Tentamen quo probabile redditur, Hydatides esse speciem vermium.</i>	435
<i>Laurentii Verduc Parisiensis Deligationum Officina, seu Modus corporis fracturas & luxationes deligationum ope restituendi</i>	7
<i>Wolfg. Christoph. Wefeneri Historia Adolescentis a cultro, quem improvide deglutiverat, per abscessum liberati.</i>	502

IV. Mathematicæ.

<i>Academix Scientiarum Regiæ Parisiensis Memorabilia Mathematico-Physica.</i>	357
<i>Jacobi Bernoulli Additamentum ad Solutionem Curvæ Causiæ, una cum Meditatione de Natura Evolutarum & variis Osculationum generibus.</i>	110
<i>Lineæ Cycloidales, Evolutæ, Anti-Evolutæ, Causiæ, Anti-Causiæ, Peri-Causiæ. Spiræ mirabilis &c.</i>	107
<i>Ænigmati Florentini Solutiones varle infinitæ,</i>	370
<i>Curvatura Veli.</i>	203
	Spla

A U T O R E M

<i>Solutio Problematis de minimo Crepusculo.</i>	446
<i>Additio ad Schedam de Lineis cycloidalibus.</i>	291
<i>Johannis Bernoulli Solutio Curva Causfica per vulgarem Geometriam Cartesianam.</i>	30
<i>Job. Dom. Casini Diversa Motus Periodi in Jove noviter observata.</i>	358
<i>Michaelis Angeli Fardellæ Univerſa usualis Mathematica Theoria.</i>	165
<i>Abbatis du Fay Genuina Dn. Vanſani Ratio probe muniendi.</i>	337
<i>Nicolai de Fer Introductio ad Architecturam Militarem.</i>	96
<i>Dominici Gulielmini Epistola dua Hydroſtarica : I. de Mensura Aquarum fluentium : II. de Motu fluidorum in Siphonibus recurvis succo- riis.</i>	431
<i>Aquarum fluentium Mensura nova metodo indagata.</i>	510
<i>Edmundi Halley Emendationes in tria loca Naturalis Historia C. Plin- nii.</i>	529
<i>G. G. L. Solutio Problematis Florentini, seu Constructio Testudinis Quadrabilis Hemispharica.</i>	275
<i>De Natura Linearum, Anguloque Contactus & Osculi, Pro- volutionibus &c.</i>	440
<i>De Linea ex lineis infinitis formata easque omnes tangen- te &c.</i>	168
<i>F. Henrici Noris Dissertationes de Cyclo Paschali Latinorum annorum 84: de Cyclo Paschali Ravennate ann. 95.</i>	187
<i>Jacobi Ozanam Dictionarium Mathematicum, sive Idea generalis Ro- rum Mathematicarum.</i>	9
<i>Pii Lisci Posilli Enigma Geometricum de miræ Opificio Testudinis Quadrabilis Hemispharica.</i>	274
<i>Varignonis Meletema de Actione Aqua erga fundum vasis in inferiori parte latioris quam in superiori.</i>	365

V. Historici, Geographici, Genealogici.

<i>Anonymi Status Protestantium in Hibernia, regnante Jacobo II.</i>	568
<i>Blasii Altintari Historia Genealogica Gentis Carasæ.</i>	401
<i>Hyacinthi Falletii Arcadi Observationes ad Scriptum pro Primogenitu- ra Dominorum de Fornis e Gente Carasæ de Spina vulgatum.</i>	553

Actia

I N D E X

<i>Adriani Bailleti Vita Cartesii.</i>	281
<i>Richardi Bentleyi Epistola, in qua Malala loca quadam illustrantur.</i>	108
<i>Edmundi Chilmeadi Nota ad Joannis Antiocheni, cognomento Malala, Historiam Chronicam.</i>	106
<i>Demonpleinchamp Historia Emanuelis Philiberti Ducis Sabaudia.</i>	559
<i>Eddii, cognomento Stephani, Vita S. Wilfridi Episcopi Eboracensis.</i>	3
<i>L. Annaei Flori Epitome Rerum Romanarum.</i>	538
<i>Jo. Fordun Scoti-Chronicon, seu Scotorum Historia.</i>	6
<i>Thoma Gale Historia Britannica, Saxonica, Anglo-Danica Scriptores XV, ex MSS. editi.</i>	1
<i>R. David Gans Chronologia, sub titulo: Germani Davidis</i>	216
<i>Gildæ de Excidio Britannia Liber querulus</i>	3
<i>Job. Georgii Grævii Nota in Florum.</i>	538
<i>Gulielmi Malmesburienfis Liber de Antiquitate Ecclesie Glastoniensis.</i>	4
<i>Vita S. Adelmi.</i>	5
<i>Ranulphi Higdeni Polychronicon.</i>	4
<i>Humphredi Hodii Prolegomena ad Johannis Antiocheni, cogn. Malala, Historiam Chronicam.</i>	106
<i>Matthæi Horsti Historia Rei Nummaria, Ponderum & Mensurarum.</i>	254
<i>Christiani Junckeri Schediasma Historicum de Ephemeridibus seu Diariis Eruditorum.</i>	557
<i>Philippi Labbe Bibliotheca Numaria.</i>	254
<i>Diogenes Laërtius, Græce & Latine, cum notis integris doctorum virorum.</i>	35
<i>Georgii Lomeieri Notitia Historico-Genealogica Principalium Germaniae & Italia Familiarum.</i>	342
<i>De la Loubere Descriptio Regni Siamensis.</i>	479
<i>Joannis Antiocheni, cognomento Malala, Historia Chronica.</i>	106
<i>Marci Meibomii Diogenes Laërtius.</i>	35
<i>Maximiliani Missonii Itinerarium novum Italicum.</i>	301
<i>Johannis Molleri Hagoge ad Historiam Chersonesi Cimbrica.</i>	94
<i>Nennii Eulogium Britannia.</i>	4

Danie-

A U T O R U M.

Danielis Nesselii Supplementum Commentariorum Lambecianorum
de Bibliotheca Vindobonensi.

494

Sciagraphia magni Corporis Historici.

498

Supplementum Bruscbianum.

500

Prodromus Historia Pacificatoria.

501

Antonii de Solis Historia Mexicana.

524

Antonii Wood Athene Oxonienses, seu Historia scriptorum, qui pro-
dierunt ex Academia Oxoniensi.

35

VI. Miscellanei.

Anonymi Musarum Anglicanarum Analeſta.

83

Anonymi Admonitio ad Exules de propinquo eorum reditu in Galliam.

49

F. D. A. Monumenta antiqua.

91

Theodori Janſonii ab Almeloveen Bibliotheca promiſſa & Latens.

299

Joſephi de Anſideis Tractatus Equeſtris contra Abuſum proſequendi
privatas inimicitias.

471

M. Aurelii Antonini Libri ad ſe ipſum, Gallice verſi.

249

Petri Apollonii Collatini Heroicum Carmen de Duello Davidis & Go-
lia, Elegie, & Epigrammata.

558

Ariſtotelis Poëtica, Gallice reddita, cum Annotationibus Dacerii.

560

Benedicti Bacchini Dialogi de Conſtantia in adverſis, de Dignitate
tuenda, de Amore erga Rempublicam.

409

Petri Bælii Delineatio & Fragmenta Diſtionarii Critici.

474

Conſpiratio Chimarica, ſeu Refutatio Historia fabuloſa &c.

117

Petri S. Bartoli Lucerna ſepulcrales antiqua figuris inſignes, e cry-
ptis Romanis collectæ.

225

Jo. Chriſtoph. Becmani Excerpta Annotationum variorum Virorum
in Hug. Grotii Libros de J. B. & P.

456

Jo. Petri Bellorii Obſervationes ad Lucernas Sepulcrales antiquas.

228

Dominici Bohurfii Veterum atque Hodiernorum Cogitata ingenioſa.

466

Guilb. Budæi Libri de Aſſe.

254

M. T. Ciceronis Libri de Officiis, cum notis Alb. Chr. Rotthii.

466

Gallice redditi.

468

D d d

Tb. Cre-

INDEX AUTORUM

<i>Th. Crenii Consilia studiorum optime instituendorum collecta.</i>	343
<i>Anna Daceria, Tan. Fabri filia, Comædia Terentii Gallice reddita cum notis.</i>	84
<i>Dacerii Nota in libros M. Aurelii Anthonini ad seipsum</i>	249
<i>Nota ad Poeticam Aristotelis Gallice redditam.</i>	560
<i>Opera Horatii in linguam Gallicam translata, cum Annotationibus Criticis.</i>	88
<i>Christiani Donati Institutiones Pneumatica.</i>	66
<i>Michaëlis Angeli Fardella Systematis universæ Philosophiæ Tomus I. rationalis & emendata Philosophiæ specimen tradens.</i>	39
<i>Petri Francii Orationes</i>	345
<i>Hugonis Grotii de Jure Belli ac Pacis Libri III. cum variorum annotationibus.</i>	456
<i>Horatii opera in linguam Gallicam translata cum Annotationibus Criticis Dacerii.</i>	88
<i>Matthæi Horstii Historia Rei numaria, necnon ponderum & mensurarum.</i>	254
<i>Petri Jurii Examen libelli: Admonitio ad Exules de instanti illorum reditu in Galliam.</i>	54
<i>Luciani Dialogus, βίαι των γένων, Gallice versus notisque explicatus.</i>	144
<i>Nicobæi Machiavelli Discursus Politici ad I. Decadem Historiarum T. Livii.</i>	39
<i>Pacifici Maximi, Poëtæ Asculani, Carmina.</i>	179
<i>Joannis de Raetii Cogitata de Interpretatione, sive de Natura Humani Sermonis.</i>	69
<i>Job. Seldeni Liber de Numis.</i>	254
<i>Petri Sylvani Regis Cursus integer Philosophicus, sive Systema generale secundum principia Cartesii.</i>	135-179
<i>Alberti Christiani Rothii Annotationes in libros Ciceronis de Officiis.</i>	466
<i>Terentii Comædia Gallice reddita, cum notis Anna Daceria.</i>	84
<i>Gerhardi de Vries de Renati Cartesii Meditationibus a P. Gassendo impugnatis Dissertatiuncula Historico-Philosophica.</i>	213
<i>Job. Christophori Wagenseilii Dissertatio de Re monetariæ veterum Romanorum.</i>	14
<i>Christiani Weisii Orator Eruditus.</i>	473

IN

INDEX RERUM NOTABILIORUM in hoc volumine obviarum.

<p>Absolutionem a peccatis quatenus denegare Confessarii queant. 129</p> <p>abusus multi comitantur. 63</p> <p>Acampæ figura. 445</p> <p>Accentuum Hebraicorum usus centum V. T. locorum expositione declaratus. 388</p> <p>primi fontes. 389</p> <p>in occidentalibus linguis parçitas. 390</p> <p>Aclastæ figura. 445</p> <p>Adversâ, ob qua tristari debeamus. 410</p> <p>Ærarii templi Hierosolymitani quot custodes? 159</p> <p>Æschyli vetus Scholiastes notatus. 109</p> <p>Æstus febrilis madela. 492</p> <p>Æthiopes num eadem cum Judais in religione senserint? 163</p> <p>Albigensium origo, dogmata, persecutiones. 261</p> <p>Alcorani refutatio utilis & necessaria. 329</p> <p>conscribendi adjutor Sergius. 331</p> <p>inepta defensio. 332</p> <p>futilitas. 375</p> <p>Alexandri Alexandrini Epistola cuiusdam inscripta? 459</p> <p>Alexander (Natalis) notatus 157. 540</p> <p>Algebra speciosa. 167</p> <p>Amisænorum ara duplex, non triplex. 199</p> <p>Analyseos infinitorum usus. 169</p> <p>Anathemata efficacia num ab Ecclesia pronunciari possint? 245</p>	<p>Avéndonca varia variorum. 300</p> <p>Anchylosis circa genu curata. 8</p> <p>De Angelis nova, sed periculosa Bekkeri doctrina. 19. 542</p> <p>Angelorum apparitiones non expectenda. 451</p> <p>malorum peccatum primum superbia. 515</p> <p>metus ex Manichæismo. 21</p> <p>Anglicæ Historia Scriptores eorumque collectores. 1</p> <p>Angulus contactus & osculi linearum, 440. 442</p> <p>Anima bestiarum num a corpore distincta & separabilis. 182</p> <p>Animæ natura & facultates secundum principia Cartesii. 139</p> <p>Animalium imperfectiorum plures, quam perfectorum species 78</p> <p>species numerosissima 78</p> <p>generatio ex semine animalculorum pleno. 182</p> <p>Anonyma scripta edere quatenus sit licitum? 452</p> <p>Ant-evolutarum linearum usus. 207</p> <p>Anticausticarum linearum usus. 207. 294</p> <p>AntiChristi in primæva Ecclesia. 419</p> <p>Antonini (M. Aur.) Imperatoris vita. 250</p> <p>Epistola ad Senat. Rom. supposititia. 231</p> <p>Antoninianū Itinerarium illustratum. 8</p>
---	---

INDEX

<i>Apis arborea mira sagacitas.</i>	80	Arnaldi <i>Abbatis Bona Vallis scripta.</i>	537
<i>Apollo apud Milesios cultus.</i>	199	<i>Αρχιεπίς quinam in Historia Passionis</i>	
<i>Apollonii (Petri) Collatini atas asserta.</i>		<i>Christi.</i>	428. 159
	559	<i>Assis nomen & pondus.</i>	15
<i>Apostolorum infallibilitas in docendo as-</i>		<i>Astronomia Siamensium.</i>	488
<i>serta.</i>	234	<i>Augustini loca contra Jansenium addu-</i>	
<i>Apocalypticæ ad septem ecclesias epistola</i>		<i>ctæ.</i>	425
<i>num historica, an prophetica? 327</i>		<i>Aureus numerus anni primi cycli decem-</i>	
<i>Apogæum Solis inmobile Siamensibus.</i>		<i>novalis t aut 19, juxta Diony-</i>	
	489	<i>sium & Bedam.</i>	192
<i>Apparitionibus Angelorum & Christi te-</i>		<i>ΑΥΤΑΡΧΕΙΣ non semper significat</i>	
<i>mere non fidendum.</i>	450	<i>a se ipso condemnatum.</i>	564
<i>Aqua Umbra gueses in doloribus nebricis</i>		<i>Claudius Caspar Bachetus.</i>	490
<i>salutares.</i>	38	<i>Baleus notatus.</i>	35
<i>congelata diversa potentia ac li-</i>		<i>Baptismus duplex Constantini M. refuta-</i>	
<i>quida.</i>	366	<i>tus.</i>	541
<i>bone qualitates.</i>	510	<i>Baptisterium in una Diacepsi non nisi u-</i>	
<i>Aquarum fluentium mensura.</i>	431. 510	<i>num.</i>	393
<i>circulatio</i>	307	<i>Barclajus (Robertus) oppugnatus.</i>	174. 175
<i>marinarum filtratio rejecta.</i>	312	<i>Baronius notatus.</i>	157. 158. 160. 162. 163. 164. 198.
<i>Arbor quævis non nisi annua planta.</i>	80	<i>Basnagii diversi.</i>	558
<i>Arboris scientiæ boni & mali contactus</i>		<i>Beda vindicatus.</i>	192
<i>cur in Paradiso prohibitus.</i>	518	<i>Bekkerus (Balthasar) in Belgio nova de</i>	
<i>Arca foederis a sacris Egyptiorum cistis</i>		<i>Spiritibus dogmata invulgat.</i>	19. 199.
<i>non derivanda.</i>	322	<i>refutatus</i>	542
<i>una cum Templo in cineres</i>		<i>Bellarminus notatus.</i>	161. 298
<i>redacta</i>	322	<i>Benthemensium Comitum domestica li-</i>	
<i>Architectura Militaris Vauhamiana.</i>	337	<i>tes.</i>	27
<i>Du Fer.</i>	96	<i>Bibliotheca Vindobonensis. Vide Vindo-</i>	
<i>Ariani num aquasine orthodoxorum nu-</i>		<i>bonensis.</i>	
<i>merum?</i>	398	<i>Bigamia quatenus permitti possit?</i>	257.
<i>Aristotelis Pœsica Commentario illu-</i>		<i>Böhmius (Jacobus) ejusque sectatores</i>	
<i>strata.</i>	561	<i> censura notati.</i>	219
<i>Aristoteles notatus.</i>	75. 82.	<i>Bonaventura non est auctor Psalterii</i>	
<i>Arminianorum in Federato Belgio origo</i>		<i>Mariani.</i>	132
	219	<i>Job.</i>	

RERUM NOTABILIORUM.

<p>Bosii (Joh. Andrea) <i>avēdome</i>. 300</p> <p>Bosuetus <i>refutatus</i>. 464</p> <p>Boteri (Jo.) <i>de aquis Danubii annuatim Ponto influentibus sententia examinata</i>. 513</p> <p>Boyle (Robertus) <i>notatus</i>. 76</p> <p>Britanni <i>num a Romanis Evangeliam acceperint?</i> 158</p> <p>Britanniæ <i>antiquitatis</i> 7</p> <p>Bruta <i>num rationis quodam gradu polleant?</i> 73</p> <p>Bulgarorum <i>nomen & errores</i>. 261</p> <p>Burtomi (Roberti) <i>facta</i>. 36</p> <p>Bury (Arthurus) <i>notatus</i>. 36</p> <p>Buxtorfius (Job.) <i>notatus</i>. 193</p> <p>Calculi <i>differentialis specimen</i>. 292</p> <p>Calculorum <i>in vesica genefis remedium</i> 492</p> <p>Calendarii <i>Gregoriani præstantia</i>. 490</p> <p>Calicis <i>in Eucharistia usum Carolus V. restitui petit</i>. 350</p> <p>Camerarius (Johannus) <i>notatus</i>. 563</p> <p>Capitolinus (Julius) <i>emendatus</i>. 201</p> <p>Carafæ <i>Domus Genealogia</i>. 402, 553</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>Insignia</i>. 408</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>Principes Cardinalia alisque dignitatibus insignes</i>. 404</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>hodie florentes</i>. 400</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>Primogeniti Principes de Roccella</i>. 553</p> <p>Cartesiana <i>Philosophia Systema</i>. 135, 179</p> <p>Cartesii (Renati) <i>vita luculentor descripta</i> 281</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>studia</i> 290</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>mors, ejusque causa</i>. 286</p>	<p><i>duplex sepultura</i>. 287</p> <p><i>filia naturalis</i>. 290</p> <p><i>discipuli</i>. 291</p> <p><i>Meditationum de Prima Philosophia Historia</i>. 213</p> <p><i>antagonista Gassendus</i>. 214</p> <p><i>erga Jesuitas studium</i>. 214</p> <p><i>doctrina de continuo & pleno ex Aristotele hausta</i>. 156</p> <p><i>philosophia explicata</i>. 155</p> <p>Cartesius <i>notatus</i>. 75, 78, 148, 184, 214.</p> <p>Casauboni (Isaacii) <i>adversarii & byperassista</i>. 153</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>avēdome</i>. 300</p> <p>Casaubonus <i>notatus</i>. 160</p> <p>Calliodorus <i>notatus</i>. 98</p> <p>Callini <i>observata & inventa varia</i>. II. 12, 13</p> <p>Catharina <i>Senensis & Genuensis distincta</i>. 558</p> <p><i>Causæ finales a naturali philosophia non excludenda</i>. 76</p> <p><i>Cauticæ curvæ solutio per vulgarem geometriam Cartesianam</i> 30, 110</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>certa genefis</i>. 295</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>usus</i> 207</p> <p>Chilmeadus <i>notatus</i>. 108</p> <p>Chinæ <i>Chinæ usus quando securior</i>. 224</p> <p>Chirurgia <i>infusoria in cane scabioso curando salutaris</i>. 93</p> <p>Christma <i>quando in baptismo adhiberi ceptum?</i> 162</p> <p>Christiana <i>religio a calumniis Mabumetanorum vindicata</i>. 375</p> <p>Christianismi <i>primevi indoles</i>. 462, 526</p> <p>Christianorum <i>& Ethnicorum doctrinæ comparatio & consensus</i>. 149</p> <p style="text-align: center;">Dd dd 3</p> <p style="text-align: right;">Christi</p>
---	---

I N D E X

<p><i>Christi Historia ab Ethnicis etiam Scri-</i> <i>ptoribus tradita.</i> 151</p> <p><i>Apotheosis num a Tiberio decreta?</i> 164</p> <p><i>Acta mysticum in sensum a Quacke-</i> <i>ris detorqueuntur.</i> 173</p> <p><i>mortem qua antecesserunt, explica-</i> <i>ta.</i> 427</p> <p><i>passio quo anno contigerit?</i> 194</p> <p><i>Deitas asserta.</i> 376.154</p> <p><i>Crucifixio adversus Mahumetanos</i> <i>vindicata.</i> 376</p> <p><i>Christophorus notatus.</i> 199</p> <p><i>Chronicon Paschale emendatum.</i> 197.</p> <p style="padding-left: 2em;">198.</p> <p><i>Chrysostomi a Nestorianismo vindi-</i> <i>cia.</i> 522</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>ad Casarium monachum</i> <i>epistola.</i> 304</p> <p><i>Cicero's orationes juvenibus ediscende</i> <i>recitandaque.</i> 347</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>libri de Officiis laudari.</i> 469</p> <p><i>Cimbria Litterata.</i> 94</p> <p><i>Circulatio aqueorum maris vaporum.</i> 307</p> <p><i>Circumcisio Mosaica eadem cum Patri-</i> <i>archali.</i> 125</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>non fuit signum @Φυλακτικόν</i> 126</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>quem in finem a Deo instituta.</i> 126</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>num ante Abrahamum in Aegypto</i> <i>locum habuerit.</i> 127.164.</p> <p><i>Clarksonius Presbyterianorum proma-</i> <i>chus refutatus.</i> 391</p> <p><i>Clavius notatus.</i> 188.192</p>	<p><i>Clemens Alexandrinus illustratus.</i> 109</p> <p><i>Clericus (Job.) notatus.</i> 229.231. 232.234</p> <p><i>Clysterum in re medica usus.</i> 92</p> <p><i>Coccejus notatus.</i> 218</p> <p><i>Coevolutarum linearum natura & ge-</i> <i>neratio.</i> 444</p> <p><i>Collegia pietatis privata sub examē</i> <i>vocata.</i> 448</p> <p><i>Colores primarii seu radicales explicati.</i> 183</p> <p><i>Columbus notatus.</i> 195</p> <p><i>Combesius (Job.) notatus.</i> 107</p> <p><i>Comenius (I. A.) qua occasione contra</i> <i>Frates Polonos scripserit?</i> 422</p> <p><i>Concilii Niceni quos canones?</i> 461</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>historia</i> 457</p> <p><i>Conciliorum editio Luparensis Regia no-</i> <i>tata.</i> 356</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>Historia rite condenda ratio.</i> 356</p> <p><i>Confessionum & absolutionum in Eccle-</i> <i>sia Rom. abusus.</i> 63</p> <p><i>Confirmationis Sacramentum num ex</i> <i>Act. VIII. 17. rite probetur?</i> 160</p> <p><i>Conicarum Sectionum generatio Abbatis</i> <i>de Lanion.</i> 11</p> <p><i>Conjugium inter comprivignos num pro-</i> <i>hibitum lege divina?</i> 256</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>cum defuncta uxoris sorore num</i> <i>prohibitum?</i> 256</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>ob quas causas dissolvi possit?</i> 257</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>sine copula Sacerdotalis validum.</i> 258</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>putativum aequiparetur vero quoad</i> <i>liberorum successionem.</i> 259</p>
---	--

impat

RERUM NOTABILISSIMUM.

<p><i>in par seu inaequale nam liberos ad</i> <i>successionem in feudis regalibus</i> <i>imptos reddat?</i> 27 <i>ex reverentia erga parentes contra-</i> <i>ctum, validum.</i> 565</p> <p>Conscientiae casus explicati per Th. Bar- loum. 563 <i>per Schelwigium.</i> 449</p> <p>Constantia in adversis. 499</p> <p>Constantiensis concilii decreta omnia a Martino V. approbata. 354</p> <p>Constantini M. Baptismus duplex nega- tus. 541</p> <p><i>Epistola ad Arium & Arianos ge-</i> <i>nuina.</i> 459</p> <p><i>Oratio in concilio Nicano habita,</i> <i>fidelius a Gelasio quam Euse-</i> <i>bio recitata.</i> 460</p> <p>Constantinopolis num olim adeo ampla fuerit. 396</p> <p>Constantinus M. num Caesar fuerit, an- tequam pro Augusto se gereret. 200</p> <p>Contactus angulus. 440</p> <p>Conyza media pulverisata remedium efficax adversus dysenteriam. 492</p> <p>Cortefii (Ferdinandi) res gesta. 524</p> <p>Creationis opera Divina sapientia mo- numentum. 74</p> <p>Crepusculum minimum. 446</p> <p>Criticum Dictionarium. 474</p> <p>Culter quem adolescens improvide deglu- tiverat, per abscessum eiecit. 502</p> <p>Curvarum osculationes earumque varia genera. 110. 440</p> <p><i>flexus contrarius.</i> 442</p> <p><i>intersections.</i> 442</p>	<p>Curvatura veli. 204</p> <p><i>elateris.</i> 207</p> <p>Curvae caustica solutio per vulgarem geometriam Cartesianam. 30. 110</p> <p>Cycli civilis & ecclesiastici 84 annorum Diagramma. 189</p> <p><i>Lunaris 95 annorum defectus.</i> 194</p> <p>Cycloidis proprietates. 10. 292</p> <p><i>productio analogia communica-</i> <i>tioni Divinae imaginis ad extra-</i> <i>terrenam.</i> 296</p> <p>Cycloidarum linearum usus & ad alias curvas relatio. 207</p> <p>Cyclois Geometrica. 10</p> <p>Cyclus Paschalis Latinorum. 187</p> <p><i>Ravennae.</i> 189. 191</p> <p><i>Dionysii Exigui Cyrilliano succe-</i> <i>daneus.</i> 191</p> <p><i>530 annorum falsa tribuitur Dio-</i> <i>nyssio Exiguo.</i> 192</p> <p><i>Lunaris 95 annorum.</i> 190</p> <p>Cyrillus Alexandrinus cycli annorum 95 auctor. 190</p> <p>Demoniacorum morbus num naturalis? 29</p> <p>Danubius quantum aqua Ponto Euxino anni spatio invehat? 513</p> <p>Davidis vaticinia de Christo vere prophe- tica. 232</p> <p>Decocta Caffee, Theae, Salsivae, & Choco- lata quomodo fructuose usurpan- da? 38</p> <p>Dei sapientia in operibus creationis ma- nifestata. 74</p> <p style="text-align: right;">Deliga-</p>
--	---

I N D E X

<p><i>Deligationes fracturarum & luxationum quarumvis corporis partium.</i> 7</p> <p><i>Denariorum pondus inde ab excessu Neronis imminutum.</i> 16</p> <p><i>Deo voluntates, generalis & specialis, antecedens & consequens, negata.</i> 138</p> <p><i>Dez (Job.) refutatus.</i> 464</p> <p><i>Diaboli potentia exposita. adstructa.</i> 21.26 543</p> <p><i>Dialectica. Vide Logica.</i></p> <p><i>Diaria Eruditorum in diversis Europae partibus publicata.</i> 557</p> <p><i>Diarrhoeae remedium.</i> 492</p> <p><i>Dictionarii Critici specimen.</i> 474</p> <p><i>Dignitatis tuenda ratio.</i> 411</p> <p><i>Diluviorum particularium vestigia.</i> 509</p> <p><i>Dio emendatus.</i> 199</p> <p><i>Diocletiani Iter a Laetantio descriptum.</i> 200</p> <p><i>Diodorus Siculus explicatus.</i> 131</p> <p><i>Diocesani Episcopatus defensio.</i> 391</p> <p><i>Diogenis Laertii elogium, variae editiones &c.</i> 315</p> <p><i>Dionysii Exigui Cyclus.</i> 191</p> <p><i>Divortiorum cause.</i> 257.565</p> <p><i>Dominicani a Jesuitis in controversia de gratia & arbitrio dissident.</i> 219</p> <p style="padding-left: 40px;"><i>Inquisitores haeretica pravitatis</i> 262</p> <p><i>Dominium in Gratia fundari, num doceant Pontificii.</i> 568</p> <p><i>Domitiani persecutio quando coeperit.</i> 196</p> <p><i>Donatistarum historia.</i> 328</p>	<p><i>haereticis falso Reformationis tributa.</i> 328</p> <p><i>Ductus thoracici lamina membranacea duplex</i> 100</p> <p><i>Ductuum lactiferorum in mammis descriptio</i> 98</p> <p style="padding-left: 40px;"><i>delineatio</i> 104</p> <p><i>Daella privata reprobata.</i> 471</p> <p><i>Duffius notatus.</i> 355</p> <p><i>Dysenteriae remedium.</i> 492</p> <p><i>Ecchellensis (Abrahami) scripta ad Concilium Nicenum spectantia.</i> 460</p> <p><i>Ecclesiae primitivae simplicitas commendata.</i> 463</p> <p style="padding-left: 40px;"><i>unitas in quo olim consisteret.</i> 529</p> <p style="padding-left: 40px;"><i>num plures in una civitate olim fuerint.</i> 393</p> <p style="padding-left: 40px;"><i>vox absolute posita cathedralem praesicis ut plurimum denotat.</i> 399</p> <p><i>De Eclipsium periodo locus Plinii restitutus.</i> 529</p> <p><i>Echo mirabilis.</i> 304</p> <p><i>Elateris curvatura.</i> 207</p> <p><i>Eleemosynae Muhammedanorum. Ecclesia Romana.</i> 378</p> <p><i>Elisabetha Friderici V. Palatini conjugis elogium.</i> 291</p> <p><i>Eloquentia corporis.</i> 345</p> <p><i>Elyensis Ecclesia Historia.</i> 5</p> <p><i>Emanuelis Philiberti Sabaudiae Ducis vita & res gestae.</i> 559</p> <p><i>Ephremi Syri vita & scripta.</i> 541</p> <p><i>Epiphanius explicatus.</i> 393</p> <p><i>Episcopi num olim uni tantum ecclesiae seu casui fuerint praefecti?</i> 527.391 num</p>
---	--

RERUM NOTABILIORUM.

<i>nam in pagis etiam fuerint constitu-</i>		Eustathii Antiocheni Oratio Gregorio	
<i>ti.</i>	394	Presbytero Casariensi memorata,	
<i>num monasteriis praefecti.</i>	395	<i>num supposita?</i>	460
<i>num amplius olim diacesibus praefe-</i>		Ezechiel lateri incumbens.	231
<i>rint.</i>	399	Fasciarum Jovialium observationes Cas-	
Epocha incarnationis Dominica in Gal-		<i>siui nova.</i>	362
lia olim, hodieque Florentinis		<i>motus & periodi.</i>	362
<i>usurpata.</i>	192	Febris tertiana amuletum,	492
<i>Christi vulgaria Beda falso tributa.</i>		<i>causa & natura,</i>	183
	192	Ferrariensium medicorum historia.	92
Erizzus (Christianus) notatus.	18	Ferreti (Jo. Baptista) avia dora.	300
Est est nimium Germano cuidam existia-		Fidei & rationis concordia,	131
<i>te.</i>	304	Figurae accepta.	445
Estius notatus.	161	<i>acta.</i>	445
Ethnicorum Theologia cum Christiana		Finalis causa e naturali Philosophia non	
<i>comparatio & consensus.</i>	149	<i>excludenda.</i>	76
Evangelii S. Marci codex autographus.		Flacci Alcuini poema de Pontificibus &	
	302	<i>Sanctis Ecclesiae Eboracensis.</i>	6
Evangeliorum cultus.	351	Flemalli (Ludovici) elogium.	64
Evangelium nudum, liber impius.	36	Florentinis epocha incarnationis Domi-	
Eucharistiae Sacramentum cur a Quacke-		<i>nica hodieq; usurpatur.</i>	192
<i>ris neglectum.</i>	176	Fluentium aquarum mensura.	431
Euclides notatus.	166	Fluidorum motus & velocitas in siphoni-	
Eunuchi ad Conjugium admissi.	256	<i>bus recurvis.</i>	43
<i>ad sacras functiones Venetiis non</i>		Fluviorum causa,	310
<i>inepti.</i>	303	Focus linearis.	169-444.
Eunuchus Candaces a Philippo baptiza-		Formina. Vide Mulier.	
<i>tus.</i>	163	Foetus in utero materno vivit vitam piscis.	60
<i>fueritne ethnicus?</i>	164	Fogelii (Mart.) avia dora.	300
Evolutarum linearum inventor Hugen-		Fonticulorum exiguus in tate usus,	38
<i>nus.</i>	441	<i>natura.</i>	114. 110
<i>usus,</i>	207	Fontium causa ex mente Edm. Halleji,	308
Evolutio curvarum genitrix,	444	<i>P. Sylv. Regis.</i>	181
Euripides illustratus,	109	Musiniensium admiranda scaturi-	
Eusebius explicatus.	199	<i>go & natura,</i>	505-507

E c e b

De

INDEX

<p><i>De Formicis Plinii figmentum.</i> 81</p> <p><i>Forolorum Domini num Primogeniti familia Carafaa.</i> 553</p> <p><i>Fox (Georgius) auctor secta Quackerrum.</i> 172</p> <p><i>Fractura pedis notabilis in sene curata.</i> 8</p> <p><i>Francii (Petri) elogium.</i> 345-348</p> <p><i>Franciscani Jesuitis admodum devoti.</i> 352</p> <p><i>Frigus subterraneum tempore aestatis.</i> 507</p> <p><i>Fulberti Carnotensis scripta.</i> 536</p> <p><i>Fulminatrix M. A. Antonini regio.</i> 251</p> <p><i>Fulminis mirus effectus.</i> 223</p> <p><i>Funiculariz usus in re nautica.</i> 202 <i>in staticis.</i> 206</p> <p><i>Furtum in extremo necessitatis casu num licitum.</i> 453</p> <p><i>Galilaus provocationem linearum generatricem primus consideravit.</i> 444</p> <p><i>Galli gallinacei laus festiva.</i> 348</p> <p><i>Gallorum arma defensa.</i> 51 <i>exulatum in patriam redeundi qua spes?</i> 49 <i>conspiratio chimerica.</i> 116</p> <p><i>Gassendus (Petrus) Cartesii antagonist.</i> 215</p> <p><i>Gehennae timor num supernaturalis.</i> 353</p> <p><i>Generationis aeternae Filii Dei emblemata Spira Bernoulliana.</i> 213</p> <p><i>Gersonis (Job.) operum editio nova sustaminata.</i> 356</p> <p><i>Gildae varii.</i> 3</p> <p><i>Glandularum novarum a recentioribus detectarum catalogus.</i> 97 <i>conglobatarum structura.</i> 99 <i>conglomeratarum structura.</i> 98 <i>conglobatarum vasa lymphatica</i></p>	<p><i>non sunt excretoria.</i> 101</p> <p><i>Glandulae conglobatae muscosa, conglomerata vasculosa.</i> 100 <i>nec pinguedinis fontes, nec cribra.</i> 102</p> <p><i>Gnosticorum haeresis.</i> 419</p> <p><i>Gomaristarum controversia cum Arminianis origo & momenta.</i> 219</p> <p><i>Gottignies notatus.</i> 166</p> <p><i>Graecos inter & Latinos controversia paschalis.</i> 188, 190</p> <p><i>Graviditas ex urina non dignoscitur.</i> 38</p> <p><i>Gravitas corporum explicata.</i> 143 <i>major versus Polos, quam sub Equatore.</i> 144</p> <p><i>Gregoriani Calendarii praesantia.</i> 490</p> <p><i>Gregorii XII. P. M. natus de Hugonotis triumphans.</i> 305</p> <p><i>Gregorius Nazianzenus notatus.</i> 163</p> <p><i>Grimaldi Cardinalis elogium.</i> 353</p> <p><i>Grotius (Hugo) notatus.</i> 61</p> <p><i>Guevarra (Antonius) notatus.</i> 253</p> <p><i>Gulielmi Abbatis S. Theodorici scripta.</i> 537 <i>Malmesburiensis aetas, scripta, dignitas.</i> 4</p> <p><i>Gulielmini & Papini controversia de mensura aquarum fluentium.</i> 431</p> <p><i>Haemorrhoidum fluentium in melancholicis commoda.</i> 38</p> <p><i>Haeretici quatenus in Republica tolerandi? an armis convertendi?</i> 563, 384</p> <p><i>Haggæ aetas incerta.</i> 233</p> <p><i>Harduinus (Johannes) notatus.</i> 195, 531, 532</p> <p style="text-align: right;"><i>Helle-</i></p>
--	---

RERUM NOTABILIORUM.

<p>Hellenistæ <i>exant profecti apud Judæos.</i> 156</p> <p>Herigonus <i>notatus.</i> 82</p> <p>Hermannii <i>Tornacensis atas & scripta.</i> 536</p> <p>Hermaphroditum <i>a conjugio arcendi?</i> 257</p> <p>Herniarum <i>inguinalium subjectum in viris & feminis diversum.</i> 104</p> <p>Herodoti <i>locus explicatus.</i> 127</p> <p>Herrichii (Jac. Gohofredi) <i>μάρτυρ πορ in novam Diogenis Laërtii editionem.</i> 318</p> <p>Hesychius <i>a mendis plurimis repurgatus.</i> 109</p> <p>Hiberniæ <i>Protestantibus excidium a Jacobo II. Rege intentatum.</i> 568</p> <p>Episcopi <i>quot olim?</i> 396</p> <p>Hierosolymitani <i>templi quot fuerint et raris custodes.</i> 159</p> <p>Historia <i>Chronica Joannis Antiocheni, cognomento Malala.</i> 106</p> <p><i>Ecclesiastica Fleuvii.</i> 446</p> <p><i>conciliorum generalium.</i> 457</p> <p><i>Mexicana.</i> 524</p> <p>Historicum <i>corpus magnum a Daniele de Nessel edendum.</i> 498</p> <p>Hobbesius <i>notatus.</i> 231. 542</p> <p>Holstenius (Lucas) <i>notatus.</i> 199</p> <p>Homicidæ <i>num vite gratia fieri possit?</i> 565</p> <p>Hominis <i>per animal rationale definitio rejecta.</i> 43</p> <p>Horatius <i>animæ dejectionibus criticis illustratus.</i> 88</p> <p>Hosæ <i>uxor scortum parabolicum.</i> 230</p>	<p>Hosius <i>Sylvestri loco præf. Concilii Nîceni.</i> 460</p> <p>Huetius (Petrus Daniel) <i>notatus.</i> 164. 231</p> <p>Hugonii <i>inventa.</i> 441. 444</p> <p>Hydatides <i>quædam insecta sunt aut saltem illorum embryones aut ova.</i> 436</p> <p><i>ovarii non nisi ovula inibi contenta.</i> 439</p> <p>Hydrophylacia <i>Mutinensis.</i> 509</p> <p>Hydropici <i>lumbrici.</i> 436</p> <p>Hydropis <i>ovarii a vasis ejus lymphaticis origo.</i> 103</p> <p>Hymni, <i>Te Deum laudamus, atas.</i> 542</p> <p>Hystericæ <i>passionis æmulum æternam.</i> 492</p> <p>Jacobi <i>Nisibiensis vita.</i> 541</p> <p><i>Patriarcha lucæ cum Angelo, ex mente Bekkeri.</i> 22</p> <p>Jansenii <i>Harmonia Evangelica concreta.</i> 66</p> <p>Jansenistæ <i>oppugnati.</i> 424</p> <p>Jaquelotius <i>notatus.</i> 124</p> <p>Idearum <i>natura ex sententia Fardelle.</i> 41</p> <p><i>classis septem.</i> 136</p> <p>Jejunium <i>Mahumetanorum explosum.</i> 379</p> <p>Jesuitarum <i>dissidium cum Dominicana Gratia & Arbitrio.</i> 219</p> <p><i>dogmata quædam rejecta.</i> 65, 66</p> <p>Ignatii <i>vita.</i> 540</p> <p><i>apophthegma, η ἐμὸς ἐπὼς ἐπευρωτας, explicatum.</i> 540</p> <p>Ignis <i>sacer apud Judæos in itinere ab altari remotus.</i> 320</p>
---	--

E e e a

Imago

INDEX

<p><i>Imago divina in quo conficerit.</i> 519</p> <p><i>Imaginis divinae communicatio analogica productioni cycloidis.</i> 269</p> <p><i>Imagines in templis erigere, in Anglia prohibitum.</i> 567</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>Christi, Maria, Jo. Baptista, a Turcia Constantinopoli in templo S. Sophiae retenta.</i> 377</p> <p><i>Imperium absolutum, malum necessarium.</i> 186</p> <p><i>Inimicitiae privata improbat.</i> 471</p> <p><i>Innocentius XI. P. R. Gallis exosus.</i> 51-52</p> <p><i>Inquisitionis Romanae quae auctoritas in Gallia.</i> 352</p> <p><i>Inquisitorum haeretica pravitatis origo.</i> 262</p> <p><i>Insignia familiae Carafae.</i> 408</p> <p><i>Intentionis ministri in Sacramento quae efficacia?</i> 355</p> <p><i>De Interpretatione tractatus Job. de Raci.</i> 69</p> <p><i>Joanna Papissa.</i> 303</p> <p><i>Joannes Antiocheni plures.</i> 107</p> <p><i>Joannis Magistri Commentarius in Dionysium Halicarnasum.</i> 496</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>cognomen Canabutus.</i> 497</p> <p><i>Josephus emendatus.</i> 198</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>explicitus.</i> 128</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>notatus.</i> 128</p> <p><i>Jovialium macularum observationes Cassiniana.</i> 360-362</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>fastidiam observationes Cassiniana.</i> 362</p> <p><i>Περὶ τῆς γῆς cum Terrestribus analogia.</i> 360</p>	<p><i>Sacellium theoria.</i> 31</p> <p><i>Italicum itinerarium.</i> 301</p> <p><i>Judas proditor quando & cum quibus de morte Christi egerit.</i> 429</p> <p><i>Judaei quatenus in Christiana Republica tolerandi.</i> 566</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>num corruerint veteris Testamentum.</i> 334</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>avidis sanguinis Christiani unde crediti.</i> 142</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>num unquam ea Republica forma nisi fuerint, qualis in Talmude depingitur.</i> 387</p> <p><i>Lactantius emendatus.</i> 195. 200. 201</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>illustratus.</i> 194</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>notatus.</i> 195. 201</p> <p><i>Lactiferorum ductuum in mammis vula nulla.</i> 98</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>descriptio.</i> 98</p> <p><i>Lactis in mammis secretio.</i> 98</p> <p><i>Lambecianorum de Bibliotheca Vindobonensi Commentariorum Supplementum.</i> 494</p> <p><i>Lanioni inventum.</i> 11</p> <p><i>Lauretana ades descripta.</i> 303-305</p> <p><i>Lapis plumbarius remedium contra dolores calculi.</i> 492</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>nephriticus caput humanum mole aquans.</i> 302</p> <p><i>Latinorum Cycchus Paschalis.</i> 187</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>controversia cum Graecis de paschate.</i> 188-190</p> <p><i>Legerus (Job.) notatus.</i> 264</p> <p><i>Legitimitas libertatis naturalium in praesudicium legitimorum nulla.</i> 399</p> <p style="text-align: right;"><i>Legua</i> 399</p>
--	--

RERUM NOTABILIORUM.

<p>Legum <i>Lauterbachiano juris compendio</i> obstantium <i>resolutio.</i> - 219</p> <p>Leibnitii (G. G.) <i>inventa.</i> 10.440</p> <p>Leonis XI <i>ad Pontificatum electi histo-</i> <i>ria.</i> 218</p> <p>Lepores <i>ea qua pone tergum sunt, vident.</i> 81</p> <p>Libertatis <i>naturalis vias, exclusa femi-</i> <i>na, capax.</i> 68</p> <p>Lichtfootus <i>notatus.</i> 177.160</p> <p>Lien <i>in solita magnitudinis.</i> 534</p> <p>Ligaturæ <i>a Borello inventa descriptio.</i> 8</p> <p>Lignum <i>effossum coralliorum instar du-</i> <i>rescens.</i> 506</p> <p>Linea <i>ex lineis infinitis formata.</i> 168 <i>curva. vide Curva.</i> <i>caustica. vide Caustica.</i> <i>anticaustica. vide Anticaustica.</i></p> <p>Lineæ <i>ordinatim ductæ.</i> 168 <i>coevolutione generantes.</i> 160</p> <p>Linearis <i>focus</i> 169.444</p> <p>Linearum <i>antivolutarum usus.</i> 207</p> <p>Linguarum <i>Orientalium & Occident-</i> <i>alium diversitas.</i> 390</p> <p>Liquorum <i>natura.</i> 179.180</p> <p>Logica <i>alia vulgaris, alia philosophica.</i> 71 <i>Cartesiana.</i> 136 <i>mathematica.</i> 165</p> <p>Lotationis <i>sum Theologorum facta in cu-</i> <i>ria Romana.</i> 353</p> <p>Lucernæ <i>sepulchralis veserum.</i> 225</p> <p>Lumbrici <i>hydropici.</i> 436</p> <p>Laminis <i>natura.</i> 44.184</p> <p>Lunæ <i>in sole asserti.</i> 36</p> <p>Lunaris <i>cyculus 95 annorum, ejusque des-</i> <i>criptus.</i> 190.191</p>	<p>Lunifolaris <i>periodus Ludoviciana 1166</i> <i>annorum.</i> 489</p> <p>Lunulæ <i>sphærica quadratura.</i> 277</p> <p>Lutatorum (Cajj & Quinti) <i>fratrum</i> <i>historia.</i> 95</p> <p>Lymphatica <i>vasa cerebri ossisque cribrosæ</i> <i>foraminula oppugnata.</i> 37 <i>glandularum congloba-</i> <i>tarum non sunt excretor-</i> <i>ria.</i> 101</p> <p><i>venum, oværiorum, iliaca,</i> <i>uteri.</i> 102.105</p> <p><i>musculorum abdominis</i> <i>& peritonæi.</i> 103</p> <p>Lymphaticorum <i>vasorum tunica non</i> <i>ab alijs simplex.</i> 100 <i>et globulis contexta.</i> 106 <i>exortus.</i> 101</p> <p>Lymphaticarum <i>valvularum structura.</i> 108</p> <p>Macularum <i>Jovialium observationes.</i> 360 <i>periodi.</i> 362</p> <p>Magi <i>corum quadratorum synchosis.</i> 430</p> <p>Magnetis <i>natura explicata.</i> 181</p> <p>Mahumetanorum <i>conversendorum. ro-</i> <i>rio.</i> 330 <i>factæ purificationes, preces, jejunia,</i> <i>& instituta alia.</i> 377-381</p> <p>Mahumeti <i>vita.</i> 334 <i>nulla in Scriptura si. mentio.</i> 335 <i>miracula falso jactata.</i> 371-375</p> <p>Mahumetismus <i>scriptis oppugnandus.</i> 329 <i>oppugnatus.</i> 322.371</p> <p>Majemonides <i>notatus.</i> 148</p> <p>Malakæ (Joannis Antiocheni) <i>etas, scri-</i> <i>pta & c.</i> 107.108</p> <p style="text-align: right;">Maldi-</p>
--	---

Eccc 3

I N D E X

<i>Maldive insula veterum Taprobana reliquia.</i>	491	<i>Mercurius pulmonibus inimicus sanguini injectus hunc coagulat.</i>	313 314
<i>Maldonadus notatus.</i>	161	<i>Merula (Pauli) arvensis.</i>	309
<i>Malebranchius notatus.</i>	180	<i>Metallosum materia & varia genera.</i>	180
<i>Malletus notatus.</i>	130	<i>Metaphysica Cartesiana.</i>	137
<i>Mammæ vas. lacteis destituitur.</i>	98	<i>Mexicana a Cortesio quomodo occupata.</i>	524
<i>Manuum impressio ritus & varia genera.</i>	160.161	<i>Mineralium natura & diversa genera.</i>	180
<i>Marci Evangelista codex autographus.</i>	302	<i>Miraculorum in probanda veritate Cbristiana nomenclum.</i>	548
<i>B. Mariae virginis cultus superstitiosus.</i>	65	<i>in Romana Ecclesia exempli.</i>	375
<i>Mariotus notatus.</i>	143.181	<i>Missarum libri antiqui.</i>	477
<i>Maris fluxus & refluxus explicatus.</i>	181	<i>varia apud Pontificios genera.</i>	349
<i>vaporum aquorum circulatio.</i>	307	<i>siccarum descriptio.</i>	350
<i>Marhamus (Joh.) notatus.</i>	127.164.181	<i>celebratio in mari.</i>	350
<i>Mathematicæ universa usualis theoria.</i>	165	<i>Molochi sacrificati liberi.</i>	325
<i>impedimenta.</i>	166	<i>Monasteria Germaniæ a Bruschio descripta.</i>	509
<i>idea generalis seu Differentiarum.</i>	9	<i>que seculum IV. nulla.</i>	395
<i>Matrimonium: Vide conjugium.</i>		<i>Monetaria res veterum Romanorum.</i>	14
<i>Maximi (Pacisci) asas, & scripta.</i>	279	<i>Montium usitata.</i>	312
<i>Meosens peregrinationis soliditas.</i>	379	<i>Montfortiorum Comitum genealogia.</i>	263
<i>Meccanæ & Medinensis templorum descriptio.</i>	331	<i>Morales proposiciones quadam damnata.</i>	352
<i>Medicorum Ferrariensium catalogus.</i>	92	<i>Morum doctrina a Cicrone accurate tradita.</i>	469
<i>Melanctolia sum preparatio ad prophetandum.</i>	229	<i>Cartesianarum.</i>	185
<i>Memnon, Aurora filius, nunc Æthiops.</i>	299	<i>Moses verus Pentateuchi auctor.</i>	21
<i>Mendoza (Franciscus) notatus.</i>	65	<i>Motus leges ac ratio.</i>	141
<i>Mentis humana defectus.</i>	41		

Mulic-

RERUM NOTABILIORUM.

<p>Mulierum <i>num qua in Ecclesia functio</i> 492 <i>authoritas.</i> 350 <i>ius baptizandi in caso necessi-</i> <i>tatis.</i> 351 Mundi <i>eternitas rejecta.</i> 75 Munimentorum <i>probe erigendorum ra-</i> <i>tio.</i> 337 Mutinensium <i>fontem admiranda sca-</i> <i>turigo.</i> 505 <i>hydrophytasia.</i> 509 <i>morbus A. 1691. epidemicus.</i> 221 <i>Nasos</i> 429 <i>Nasos luxatum.</i> 8 <i>Natura plastica.</i> 77 <i>Navium velocitatis dimensio.</i> 203 <i>Nebulosa stella inter utrumque Caudam.</i> 12 <i>Nennii atas & scripta.</i> 4 <i>fides exigua.</i> 395 <i>Niceni concilii canones.</i> 461 <i>historia.</i> 457 <i>Nicolaus (Henricus) federa nova in Belgio</i> <i>author.</i> 173 <i>Nicotiana fumus quibusnam salutaris</i> <i>vel noxius.</i> 38 <i>folia astum febrilem miti-</i> <i>gant.</i> 402 <i>Nobilis (Raminus) notatus.</i> 522 <i>Numariz rei mutatio & augmentum.</i> 523 <i>scriptores.</i> 254 <i>notabilia varia.</i> 15 <i>Nunci</i> 19 <i>Obadia propheta atas interva.</i> 233 <i>De Obizzonibus Marchionissa pudicitia</i> <i>victima.</i> 302</p>	<p><i>Oculi panno detergendo remedium.</i> 492 <i>admiranda fabrica.</i> 82 <i>Olfactui nimius sternutatorii pulveris u-</i> <i>tilitas noxia.</i> 37 <i>Orator candidus.</i> 473 <i>Oratorii Presbyteros inter & Jesuitas</i> <i>amulatio.</i> 62 <i>Presbyteri abusus in Romana</i> <i>Ecclesia reprobant.</i> 64. 65 <i>Ordinationes Apostolica.</i> 307 <i>Orphici Dei trinum nomen.</i> 108 <i>Osculationes linearum carparum.</i> 110. 440. <i>Offici majorum pecunia vicem sustinentia.</i> <i>Oronitensium Episcoporum & Scriptorum</i> <i>vita historia.</i> 35 <i>Pacificationum historia publicanda.</i> 301 <i>Pacis inter Federatos us Gallos conditio-</i> <i>nes effecta.</i> 53 <i>Paget (Antonius) notatus.</i> 191. 196. 197. 199 <i>Pajonius notatus.</i> 124 <i>Panvinius notatus.</i> 198 <i>Papillatum mammarum structura.</i> 99 <i>Papini (Dionysii) & Guliebrini contro-</i> <i>versia circa mensuram aquarum</i> <i>finientiam.</i> 431 <i>Parabolæ proprietates quadam.</i> 210 <i>Paradisus situs.</i> 297 <i>Parallelismi definitio.</i> 441 <i>Pascalius notatus.</i> 252 <i>Pascha quo die celebraverit Christus?</i> 428 <i>qua loco?</i> 430 <i>Paschalis synodus Ravennas.</i> 187 <i>Ravennas.</i> 189. 191 <i>controversia origo & historia</i> 188. 190 Patriar-</p>
--	---

I N D E X

<i>Patriarchæ throno licet injuste deturbati</i>	<i>Petavii notatus.</i>	157-192
<i>unitatem ecclesie non sciderunt.</i>	<i>Petiti (Petri) avēndōto.</i>	300
	<i>error notatus.</i>	229
<i>Patricius Hibernus ficticius.</i>	<i>Petri legatio Ab. VIII. 14 primatus Papa</i>	
<i>Pauli V. Pontificis controversa cum Ve-</i>	<i>adversatur.</i>	158
<i>netis</i>	<i>martyrium.</i>	196
<i>Pearsonius notatus.</i>	<i>Pharmacopœa Bateana.</i>	93
<i>Peccatum primum Angelorum malorum</i>	<i>Philosophiæ origo ex mente Hæceti.</i>	148
<i>superbia.</i>	<i>Cartesiana Systema.</i>	135
<i>hominum superbia.</i>	<i>experimentalis utilitas.</i>	493
	<i>Philosophi sub hasta venales, Luciani</i>	
<i>philosophicum unde effectum.</i>	<i>dialogus.</i>	130
	<i>Physica male cum medicina confunditur.</i>	
<i>condemnatum.</i>		71
<i>Penduli vibrationes boravia.</i>	<i>Cartesiana.</i>	140-179
<i>Peanius Saballi heresim amplexus.</i>	<i>experimentalis.</i>	493
<i>pro Jesuita habitus.</i>	<i>Pignatellorum familia antiquitas.</i>	409
<i>Pentateuchi verus auctor Moses.</i>	<i>Pionii martyrium.</i>	197
<i>Percussio corporum explicata.</i>	<i>Piscium instrumentum natationis.</i>	79
<i>Peregrinationes sacrae Muhammedano-</i>	<i>Pitfeus (Johannes) notatus.</i>	35
<i>rum & Christianorum comparata.</i>	<i>Plantarum flore irregulari tetrapetalo</i>	
<i>Pericausticarum linearum usus.</i>	<i>descriptio.</i>	273
<i>Periodus Lunifolaris Ludoviciana 11600</i>	<i>natura.</i>	182
<i>annorum.</i>	<i>Plato notatus.</i>	136
<i>Victoriana Dionysiane prelatæ.</i>	<i>Plauti comparatio cum Terentio.</i>	85
	<i>Pleuritis venesectione non semper cura-</i>	
<i>eclipsium 223 mensium Chaldeis</i>	<i>tur.</i>	222
<i>Saron.</i>	<i>Plinius illustratus.</i>	7.16-529
<i>531</i>	<i>Pluviales aqua num causa fontium?</i>	311
<i>Petronii diverticula.</i>	<i>Pneumaticæ Institutiones</i>	66
<i>Pernionum medela.</i>	<i>Pœna mortis num homicide possit remit-</i>	
<i>Perraltus notatus.</i>	<i>tæ.</i>	565
<i>Persecutorum mortes a Lactantio de-</i>	<i>Pœtarum Græcorum fragmenta a Bem-</i>	
<i>scripta.</i>	<i>lejo edenda.</i>	109
<i>194</i>	<i>opera a diversis edita.</i>	83
<i>Perspectiva practica P. Andrea del Poz-</i>		
<i>zo.</i>		
<i>46</i>		
<i>Petavii (Dion.) versio Epiphaniæ emen-</i>		
<i>data.</i>		
<i>398</i>		
		<i>Anglo-</i>

RERUM NOTABILIORUM.

<i>Anglorum poëtica junctim edita.</i>	84	Prophetarum ante legem, sub lege & sub evangelio historia.	232. 233
Poëtica Aristotelis Gallice versa & novo commentario illustrata.	560	Prophetia domini num adhuc duret in Ecclesia?	234
auctori suo vindicata.	561	Propheticarum revelationum modi varii.	227
mutata ad nos pervenit.	561	Prophetissa varia.	234
inter artes locum habet.	562	Præcipui (Samuelis) vita & scripæ.	415. 425
Poiret notatus.	176	Pseudonyma scripta num licitum edere?	453
Polybii librorum excerpta.	497	Ptolemæus, illustratus.	7
Polycarpi Smyrnenfis vita.	540	Quadratorum magicorum synthesis.	490
martyrium.	198	Quadratura testudinis hemisphærica.	275. 370
Polygamia num aliquando tolerari possit.	257	varietas sphaerarum superficierum.	276
Polypus arteria magna ascendens.	221	lunata sphaerica.	277
Pomponatus (Petrus) notatus.	147	Quakerismi origo, progressus, dogmata.	172. 176
Pomponii Historia de origine juris illustrata.	67	consensus cum Pontificia religione.	178
Pontifex Judæorum Senatu suis inferior.	198	tolerantia certis legibus decessa.	177
perpetuum vicarium non habuit.	156	in Deismum aut Atheismum degeneratio.	178
Romanus num Generali Concilio subjectus.	354	Rationis & fidei concordia.	145
Pontificii num ob adorationem in sacramento idololatricæ accusandi.	178	Ravennatis cycli explicatio.	191
Pori terra.	179	Reformati cum Donatistis male comparati.	318
Prædicamenta Peripateticorum impugnata.	42	Refractio corporum in aquam oblique impingentiam.	142
Præbyterorum in ecclesia functio & autoritas.	528. 306	Religionum diversarum tolerantia limitata.	563. 145
duplex ordo, præfidentium & subsellianorum.	307	per arma propagatio improbata.	381
Principia corporum naturalium num Acidum & Alkali?	493		

Ff ff

Rem-

INDEX

Rembranz (<i>Dietericus</i>) <i>sutor & rusticus</i>	Scholastica <i>Theologia.</i>	246
<i>Cartesii discipulus.</i> 291	Scotorum <i>historia.</i>	6
Richardus <i>Rex Anglia</i> <i>nunc Luca sepul-</i>	Scripturae <i>S. loca illustrata aut in ab-</i>	
<i>tus.</i> 304	<i>nunc sensum de-</i>	
Rigidissimus <i>in Romana Ecclesia quid?</i> 64	<i>torca.</i>	
Roccella <i>Principibus primogenitura Fa-</i>	Genes. II. 8 - 15.	297
<i>milia Carafae vindicata.</i> 553	III. 1. seqq.	24. 544.
Robaltus <i>notatus.</i> 184	IV. 14.	519.
Romanæ <i>Ecclesie defectus ab ipsis affectis</i>	IX. 6.	565.
<i>notati.</i> 63	XVII. 20.	335.
Rosa <i>rubra pulverisata p. armicum egre-</i>	XXXIII. 20.	386
<i>giam.</i> 38	Exod. XXV. seqq.	319. seqq.
Ruelius <i>notatus.</i> 461	XXVIII. 20.	323.
Sabbatum <i>magnum quodnam?</i> 198	XXXII. 34.	23.
Sacerdotii <i>origo, officium & c.</i> 306. 322.	Levit. XVIII. XX.	256.
<i>Aaronici cum Sacerdotio Cbri-</i>	Num. XII. 8.	229.
<i>sti collatio.</i> 322	Deuter. XVIII. 15.	335.
Sacramenta <i>independens Quakeri.</i> 175	XXIII. 24. 25.	455.
Sacrificiorum <i>origo.</i> 321	XXXV. 31.	565.
Saganatus <i>manus quodnam apud Ju-</i>	Jud. XX.	237
<i>daos.</i> 159	1. Sam. XVI. 14.	25.
Sai <i>marinum remedium pro muliere</i>	XXVIII. 7.	25.
<i>hyperica.</i> 492	1. Reg. VIII. 10.	383.
Selium <i>diversa genera.</i> 179	XXII. 19.	228
Selenasii (<i>Claudii</i>) <i>avēx dōta</i> 300	1. Chron. XXII. 2.	24.
Solomonis <i>librorum divinitas vindi-</i>	Job. I. 6.	23.
<i>cata.</i> 232	II. 1.	23.
Sanctius <i>notatus.</i> 160		7.
Saron <i>quid Chaldaic olim?</i> 531	Psalms. XIX. 4.	386.
Satanas. <i>Vide Diabolus.</i>	XLV. 2.	335.
Satellium <i>Jovis ac Saturni Theoria.</i> 11	XLVIII. 2.	326.
Scabies <i>notabilis apud Mutinenses.</i> 223	CIX. 6.	23.
Scaliger (<i>Josephus</i>) <i>notatus.</i> 156. 159. 191	CXVIII. 22.	336.
<i>ejus avēx dōta.</i> 300	CXXXII. 1.	536.
Scheldtramanus (<i>Emanuel</i>) <i>refusus.</i> 40	Esa. VIII. 1.	233.
	2.	233.

RERUM NOTABILIORUM.

Esa.	IX.	2.	383.
	XX.	2.	230.
	LXVI.	19.	163.
Jerem.	IV.	10.	231.
	IX.	28.	128.
Ezech.	IV.	4. 5.	231.
	XIV.	7. 9.	231.
Dan.	II.	34.	336.
	VII.	1.	228.
		6.	325.
	X.	5. 6.	228.
	XI.	4. fqq.	228.
Hos.	I.	2. 3.	230.
Zachar. I.		8. 9. II.	228.
Marth. IV.		I. fqq.	24. 516.
	V.	21.	416.
	VI.	10.	416.
	VIII.	28.	26.
	XII.	3. 4.	454.
	XIII.	25.	23.
	XVII.	2.	24.
		15.	26.
	XVIII.	10.	23.
	XXII.	II. fqq.	172.
	XXIII.	8.	427.
	XXIV.	36.	155.
	XXVI.	I. fqq.	426. fqq.
Marc.	I.	23. fqq.	297.
	IX.	2.	195.
	XIV.	3. 6. II.	426. 429.
		22.	427.
Luc.	III.	2.	159.
	IV.	35.	544.
	VIII.	12.	23.
	XIV.	23.	172. 564.
	XXII.	4. 5.	427.
Joh.	I.	14.	155. 229.

	IV.	24.	131.
	V.	39.	175.
	VII.	22.	125.
	VIII.	20.	158.
		38.	155.
	XII.	2.	416.
		31.	26.
		41.	155.
	XIII.	22. 30.	427.
	XIV.	16. 30.	336.
	XVI.	13.	234.
	XVII.	5.	155.
Actor.	IV.	6.	160. 428.
	V.	3.	545.
	VI.	1.	156.
	VII.	43.	326.
	VIII.	7. 9.	165. 545.
		1. 5.	157.
		17.	160.
	XI.	19. 20.	156.
	XII.	15.	23. 536.
	XIII.	8.	545.
	XVI.	16.	545.
	XVIII.	24.	385.
	XIX.	12.	545.
	XXII.	17.	228.
	XXIII.	14.	385.
Rom.	II.	28.	125.
	III.	1.	127.
	IV.	11.	125.
	VIII.	20.	518.
	IX.	4.	132.
	XV.	4.	132.
1. Cor.	I.	6. 27.	382.
		11. 12.	384.
		26.	131.

F f f f : 2

IV,

INDEX

IV.	6.	384.
X.	35.	146.
XIV.		449.
XV.	24.	418. 419.
	8.	125.
XVI.	29.	417.
2. Cor. IV.	4.	26.
XII.	2.3.4.	228. 383.
	7.	25.
Gal. IV.	24. seqq.	110.
Eph. II.	2.	26.
	12. seqq.	126.
	VI.	11.
		12.
Phil. I.	1.	307. 392.
Colos. I.	25.	418.
	II.	4. 16.
		15.
1. Theff. II.	6.	386.
	V.	22.
2. Theff. II.		419.
1. Tim. II.	14.	580.
	III.	1. seqq.
		6. 7.
		23. 515.
		16.
	IV.	14.
2. Tim. II.	16.	528.
	III.	23.
		16. 17.
Tit. III.	10.	132.
Ebr. I.	8. 9.	564.
		451. 521.
	X.	5.
Jac. I.	21.	155.
	II.	125.
	IV.	7.
		25.
		232.
		7.
		23.
1. Pet. I.	1.	131.
	V.	8.
		23.

2. Pet. I.	19. 20.	230.
1. Joh. V.	7.	135.
Jud.	v. 6. 7.	516.
	9.	24.
Apoc. II.	10.	23.
	XIII. II.	177.
	XXI. 19.	323.
Scripturæ S. lectio laicis a Pontificali		
<i>quibusdam vindicata.</i>		130
<i>integritas contra Muham-</i>		
<i>edanos asserta.</i>		333
<i>auctoritas ad Muhammedanis</i>		
<i>pro se, sed inepta, al-</i>		
<i>legata.</i>		335
Seculum præsens & futurum.		306
Seldenus notatus.		160
Senecionis herba amuletum adversus		
<i>febrem tertianam.</i>		492
Seniorum dignitas, &c.		306
Sermo humanus alius communis, alius		
<i>philosophia proprius.</i>		72
Sexus mutati exemplum.		39
Siamensis regni descriptio.	480.	485
Siamensium Astronomia.		488
<i>vestitus & victus.</i>		481
<i>studia.</i>		482
<i>metalli fodina</i>		480
<i>moneta.</i>		483
<i>leges & judicia.</i>		484
<i>sacra & sacerdotes.</i>		485
<i>in Christiana fide infor-</i>		
<i>mandorum ratio.</i>		487
Simon (Richardus) notatus.	134.	135.
		231. 465
<i>Magus Josepho memoratus nomen</i>		
		<i>idem</i>

RERUM NOTABILIORUM.

<p><i>idem cum eo, de quo Act.</i> 163</p> <p><i>VILL. 9. agitur.</i> 163</p> <p><i>Societatis in valescent.</i> 123</p> <p><i>Solis antiquum stamenibus immobile.</i> 489</p> <p><i>Speciem in regno animali occurrentium numerus.</i> 78</p> <p><i>Spectra negata a Bekkerio.</i> 26</p> <p><i>Spencerus notatus.</i> 125. 128. 164. 320</p> <p><i>Sphaericarum superficierum quadratura.</i> 276</p> <p><i>lunularum quadratura.</i> 277</p> <p><i>Spinosa notatur.</i> 149. 230. 231. 234</p> <p><i>Spira mirabilis Bernoulliana.</i> 210</p> <p><i>emblemata variorum religionum generacionis Filii Dei.</i> 213</p> <p><i>Spiritus in seipso agens in corpore.</i> 546</p> <p><i>Sponsalia quatenus irrita reddi possint.</i> 255</p> <p><i>Status probacionarius Angelorum et hominum primarius.</i> 514</p> <p><i>Stellæ per tubum ut bina, tres, quatuor, comparantes.</i> 12</p> <p><i>Stephani (Henrici) avandæ.</i> 300</p> <p><i>Stephani protomartyris visio.</i> 234</p> <p><i>Stercus humanum exsiccatum, semiduum pro oculis.</i> 402</p> <p><i>Sternutatorii puberis nimis usus effectus noxius.</i> 37</p> <p><i>Steyartus defectuum Ecclesie sue (Romana) agens.</i> 63</p> <p><i>impugnatus.</i> 139. 62</p>	<p><i>Stoicæ philosophia præstantia et nervi.</i> 258</p> <p><i>Strigæ ripa quid Lactantio?</i> 200</p> <p><i>Swobrock (Bernardus) idem cum Honoro raso Fabro.</i> 56</p> <p><i>Studiorum institutorum methodi.</i> 343</p> <p><i>Suidas emendatus.</i> 532</p> <p><i>Superbia primam Angelorum lapsum et hominum peccatum.</i> 515. 520</p> <p><i>Sylvius (Franc. Le Boi) notatus.</i> 78</p> <p><i>Symbola heroica Cesarum.</i> 408</p> <p><i>Symbolum Apostolicum hodiernam Ecclesie Romanae debetur.</i> 540</p> <p><i>Synedrium magnum apud Judæos.</i> 324</p> <p><i>Tabaci Læus hymno decantata.</i> 84</p> <p><i>Tabernaculi Levitici mysteria.</i> 319</p> <p><i>Talmudicorum de Synedriis suis historiae dubie sunt fides.</i> 324</p> <p><i>Talparum oculi asserti ac descripti.</i> 81</p> <p><i>Taprobane veterum reliquia, in insula Maldiva.</i> 491</p> <p><i>Terenii comparatio cum Plauto.</i> 85</p> <p><i>cum Cicerone.</i> 86</p> <p><i>scena et actus paulo aliter distributi.</i> 87</p> <p><i>nova editio ab Anna Dacera adornata.</i> 84</p> <p><i>Terra ejus, pororum natura.</i> 179</p> <p><i>Telluridis hemispherica quadratura.</i> 27. 370</p> <p><i>Theologia Dogmatica Joach. Hilbrandi.</i> 413</p> <p><i>Tiberius numi Christi. apothecæ decreverit.</i> 164</p> <p><i>Tolerantia diversarum religionum mixta.</i> 562. 245</p>
---	--

Ffff 3

Tolo

INDEX RERUM NOTABILIORUM.

Tolosanorum Comitum genealogia. 263	Vasorum ejusdem intricandis & basis,
Tragedia fata. 562	quorum unum aequalis ubique
Tragedi veteres a seholiaste Eschylis	amplitudinis, alterum infra la-
confecti. 109	terius quam supra, diversi esse
Tridentinae fidei professio examinata.	Etus. 366
466	Velfchii (Georg. Hieron.) arithmetica. 300
S. Trinitatis mysterium gentilibus aliquo	Velum quomodo in funiculariam curve-
modo cognitum. 160	sur. 204. 205
Mabamedanis merita	quomodo in circulatione. 203. 205
agnoscendum. 376	qua vi impellatur. 203
Scholasticorum termini	Ventilatio in plenitudine interdum ubi-
nis dupliciter ma-	xia. 222
gno quam explica-	Veritas duplex nominatur. 247
tur. 42	Vesuvius mons descriptus. 303
Tubulorum lactiferorum declinatio. 98	Vibrationes penduli horariae. 10
Tunabrigentes aquae in doloribus ne-	Victoriana Periculis Dionysiana prala-
phriticis salubres. 38	ta. 191
Tunica lymphaticorum vasorum e glo-	Vindobonensis Bibliotheca praefecti. 495
bulis contexta. 100	Codices MSSti. 495
Turcarum imperium nunc per partem	Virgilius (Polydorus) notatus. 2
Dan. VII. significatum. 325	Uladislaw I. Bohemiae Regis apia pastoreis
Vacuum nunc a Deo produci possit. 140	filia. 29
Valdensium historia. 259. 199. 265. 199.	Unctio Christi nunc a muliere facta mor-
hodiernorum accusatio. 50	tis ejus intuitu. 249
defensio. 60	Vorstius (Guilb. Henr.) notatus. 216
Valerius (Henricus) notatus. 199. 392	Vossii (Job. Gerb.) arithmetica. 300
Valvularum lymphaticarum structura.	Ureteres nunc oblique aequaliter exten-
101	si. 103
Vapores quomodo e mari ascendunt. 308	Uroscopia recte adhibenda. 48
resolvantur. 309	Uteri famora automenoua. 97
causa fontium. 310	Waltonus (Isaacus) notatus. 37
Vasa lymphatica animalis corporis va-	
ria. 37. 100. 101. 102. 103. 104. 105	
E R R A T A	
Pag. 11. l. 12. pro Matth. XIII. 30. lege XIII. 25. P. 24. l. 24. pro Chron. XXXII. lege	
XXXI. P. 181. l. 18. pro fluvius lege pluvius. P. 191. l. 24. pro 1690. lege 1691. P. 298. l.	
34. pro Orientalibus lege Occidentibus. P. 299. l. 8. pro Occidentibus lege Orien-	
tibus. P. 337. l. 1. pro Ernardi lege Ernaldi.	



